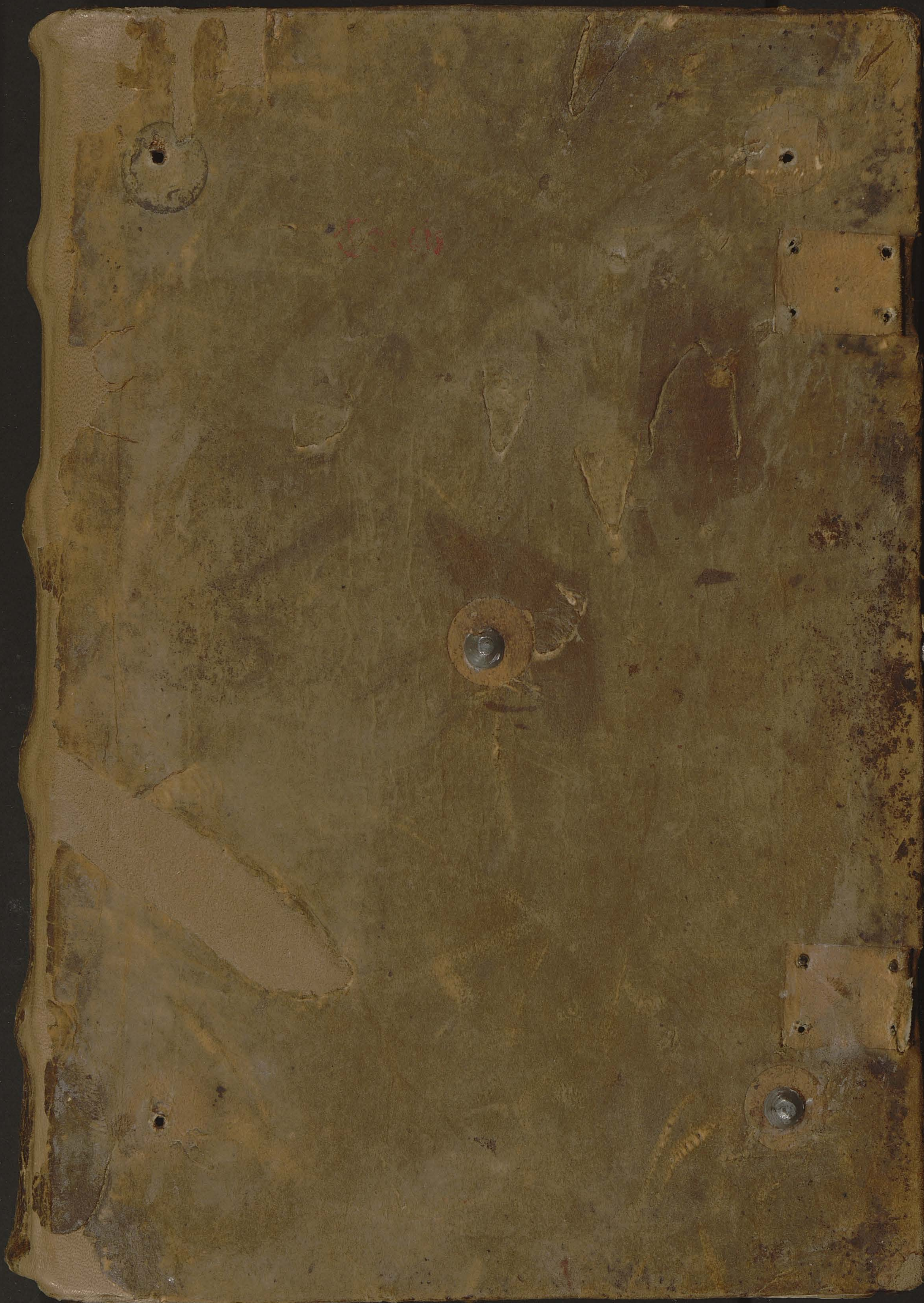

אמ׳ הנביא ראיתי זה הגובי שעלה
אכול גם את עשב הארץ ואמ׳ ה׳ אלהים
עה כליה מי יקום יעקב כי קטון
ואת לא תהיה אמ׳ ה׳ כלומ׳ ניחם ה׳ על
ב באש ה׳ אלהים פי׳ ראיתי את ה׳ קורא
שרפם באש ותאכל את תהום רבה פי׳
את החלק כלו׳ מלשון חלקה אחרת
כה הראני ה׳ והנה ה׳ נצב על חומת אנך
[illegible] עליהם במיתה כלו׳ ע
ו בידו הראה לנביא כי עתיד להפרע
ס הרשעים בקרב עמי יש׳ לא אוסיף ע׳
ר על פשעיהם ומוחל להם אבל דין
ולא ונשמו במותי שחק פי׳ הבמות
מקדשי יחריבו פי׳ הם שעשו להם כמו
רבל׳ וישלח אמציה כהן בית אל וג׳ פי׳
דברין כי קשים הם מה שאמ׳ שעתיד
לך ברח לך וג׳ פי׳ כי מקדש מלך הוא
ר׳ ובית ירבעם בית ממלכה ברש
יבו עמוס למה זה תיראני כמו המלך
תי אל הנבואה מדרך ירושה ולא
ונכי כמ׳ חמר וגמל· וכולם שקמים
א כמ׳ קוצר כרמה ובוצר בכרם ואורה
ויקחני ה׳ מאחרי וגם מאחרי הצאן
א אל עמי יש׳ הנה ה׳ ציוני להנבא
לותי שמעו דבר ה׳ אשתך בעיר
בחבל תחלק ואתה על אדמה ט׳
פי׳ כלוב קיץ טנא מלא תאנים
א הקץ כלו׳ שנעשו קץ ונגמרו
ינים בא הקץ לא אוסיף עוד עבור
שירות היכל פי׳ אוי
שירות

בראשונות בימי דוד ושלמה· עתה למה תריעי רע המלך אין בך פי׳ פירעת
בגולה למה תבקשי להתריע על רע המלך כלו׳ להועיד המלך את מכותיך
אין כח אם יועץ אבד אשר מלך כי באותה העת שיצאת בשבי החזיקך חיל
כיולדה ותעש כמו כן· חולי וגוחי בת ציון וג׳ פי׳ תן שבח להקב״ה שהיית כיולדה
שנתהפכת בחבליה ויצאת משער הקודש שבויה ושכבת בשדה עד שבאת
בבבל ועכשו כיון שהגעת שם שלוה שבי שם וגוחי להקב״ה כי אתה גוחי מבטן
ודעי כי שם תנצלי שם יגאלך ה׳ מכף אויביך כלו׳ מבבל תצאי לגאולה אין לך
לבקש עזרת ריע ולא עצה ויועץ עד שיגאלך להקי׳· ועתה בימי הגאולה ש
נאספו עליך גוים רבים ויתקנאו בראותם כבודך וכי שם ה׳ נקרא עליך· ואומ׳ האומרים
תחנף תעשה שין ותחרב ותחז בציון עינינו כאשר ראינו חרבנה· ולפני שראו
בימי גוג ומגוג שנו נחים בתחילה כדי׳ ויאחזו העיר ויתרה עם וג׳ ולפיכך נאספו
עמים רבים והמה לא ידעו מחשבות ה׳ ולא הבינו עצתו כי לרעתם קיבצם כעומר
של בדישת העול בגורן פי׳ עמיר אלומה מלש׳ ושכחת עומר בשדה וכמו אלומות נא
מעמרים· קומי ודושי בת ציון כי קרנך אשים ברזל פי׳ ושאר אשים נחושה
והדקות עמים רבים שבאו עליך ואז תאמרי והחרמתי לה׳ בצעם פי׳ ממונם
וחילם לאדון כל הארץ· עתה תתגודדי בת גדוד וג׳ פי׳ עתה מלכות הרשעה המחרבת
חתיכות מלשון גודו אילנא· ויתגודדון כמשפטם· את שהיית בת גדודים הרבה
ובאת משם ממקומך לתת מצור עלינו ש׳ את גוזרת בשבט יכו על הלחי את
שופט יש׳ כלו׳ כל השופטים דינם· ילקה על הלחי שלא יוסיף לדבר במשפטי יש׳
אלא בדיני האומות· ואתה בית לחם אפרתה וג׳ פי׳ ואתה דוד שאתה מבית לחם
ומשפחה אפרתי ואתה צעיר מאחיך שנתמנית מלך יהיות באלפי יהודה ממך לי
יצא מלך המשיח להיות מושל ביש׳ ומוצאותיו מקדם מימי עולם· כלו׳ כבר שמו
זכור מקדם כד׳ לא יסור שבט מיהודה וג׳ ומתרגמינן שילה למי שהמלכות שלו וכן
אמ׳ עד דייתי משיחא דדיליה היא מלכותא· ודוד נ׳ אמר לי׳ לי דברי צור ישראל
מושל באדם וג׳ פי׳ שלו שלו כמו שאתה מדבר בו עמו ופי׳ אשר אתה וכמו שזפתני
השמש ופי׳ אשר שזפתני· וכמו שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל פי׳ אשר קמתי שהוא
בפתח וכן שדי אשר די וכן בשגם הוא אשר גם וכן שבלול אשר בל· שילה
שם מקום ואמ׳ הקב״ה לא יסור שבט לא תקום שררה ליהודה עד שיבוא שמש
שמש של שילה כד׳ ויטש משכן שילה וג׳ ואחרי כן תקום מלכות בית דוד· לכן
יתנם עד עת יולדה ילדה פי׳ לכן יתנם הקב״ה ברעה בגלותם עד עת שמלך
המשיח ומשם ולהבא ירחם ויגאל מעליהם עול השיעבוד ויתר אחיו שאר זרע
דוד ישובון להיות כמו שהיו על בני יש׳ שנעתקה המלכות למשיח ולזרעו
ועמד ורעה את יש׳ ויהודה בעוז ה׳ בשם גאוות שהלכו מן השמים וישבו לבטח

עים. בא קיימם לא אוסיף ש...
...ו׳ שירות ... לו
ורד... שירות

המשיח ומשה ולהבא יחדיו ויקל מעליהם עול השיעבוד ויתראחין שאחזרע
דוד ישובון להיות כמו שרים על בני יש׳ שנעתקה המלכות למשיח ולזרעו
וומד ורעה את יש׳ ויהוד׳ בעז יי׳ בשם גאונות שחלקו לך השמים וישבו לבט׳

בבמה אם הוא יודע ... ראין שלוחות לגוי · ושומעין יעקור העצים

הכתו' אם הוא רועה ... שירות לו' · ושאין יעקור העצים
והרם להזכיר לשלום מעין היום לרבה מעין שלש · בשבת
ועלין לירושלים ושמחין בבנינ' · רינה ונחליינן ביום השנה הזה כי אתה טוב
לכל כא' וה' על הארץ ועל הפירות ·· ובסוכות אומ' וזכרינו לטובה כחג הסוכות
כי אתה טוב ומטיב וגו' · ובראש חדש אומ' וזכרינו לטובה ביום ראש החדש הזה וגו' ::
אדם שהפקיד פקדון ביד חבירו ובא אדם אחר ורצה לעכב הפקדון ביד הנפקד בשביל
תביעה שיש לו על המפקיד אינו רשאי הואיל שלא זכה בכל' מתביעתו שיש לו על ה
מפקיד · ומה שיש לשם מנין לגוף בחבירו מנה וחבירו לחבירו שצריך לפרוע לראשון
נתן · שאשר לשם שאינו לעכב וזהו שכבר זכה בכל' מתביעתו · אבל בעניין אחר לא·
ואם ישנו לקהל תביעה עליו בשביל מס יכולין לעכב הפקדון ביד הנפקד ··
ואם אכל פירות מחמשת מינים הכתובים בפסוק ואכל כו' כן משאר פירות קודם
שבירך ברכה אחרונה מברך לאחריהן על העץ ועל פרי העץ · אעפ' שיש שאר פירות
שאינן כתובין בפסוק שהוא מברך לעולם לאחריהן בורא נפשות · בכאן הואיל ואכל
מאותן מינים הכתובים בפסוק מברך על העץ ועל פרי העץ · ופוטר את שניהם בין
אותן הכתובי' בין אותם שאינן כתובי' בפסוק שאין ברכותיה שוין · ובשרוצה לאכול
מפירות ז' מינים הכתובי' בפס' יש לו לברך תחילה על המוקדם בפס' · ומאותם שאינן
כתובי' בפס' יש לו לברך על אותן הכתובים ופוטר אותן שאינן כתוב' אם ברכותיה שוות
ואמנם אם בירך בור' פרי העץ על אותו מין שאינו כת' בפס' פוטר אותו מין הכת' בפס'
שאינו צריך לברך עליו כראוי לשם ועל כולן אם בירך שהכל נהיה בדברו יצא · ואין בכאן
הואיל שבירך בו פרי העץ על אותו מין שאינו כת' בפס' יצא ידי שניהם ··
והכנעני אז בארץ פי' ז' מי' שכבר ונכבש הארץ מזרע של שם גם בכאן פי' ז' אבנה
אבן עזרא · ופי' הר' רבי' משה בר מימון שהמלאך של שם היה כמוך לפני מלאך של
כנעני כי אין אומ' נפלת למטה אלא אל' שיתן שר שלה נפל קודם למעלה כדכת' בי'
ההוא יפקוד יי' על צבא מרום במרום ועל מלכי אדמה באדמה · כלו' שהשר נופל
קודם למעלה ואחר כך האומה למטה · ומדע שכן הוא דכת' ומושב בני יש' אשר ישבו
במצרים ארבע מאות שנה ושלש' שנה ותחשוב ולא תמצא כך אלא מיום שנולד יצחק
אלא משעה הברית בין הבתרים התחיל מלאך של יש' להיות למטה ··
ומרוד אלקים אלה לתקנם שבת יש לו לומר ויכל השלושים · אמנם אם זמן לשם כ'
אם אלפים ואלה בעולמם אין לו לסמוך עליו כי האומה מן הדין אין להיות כי אם
שלשה טפחי' והטעם הוא של ז' מעגלין ·· נסכך פסול אם הוא באמצע
סוכה והוא של ד' טפחי' פוסל · אבל של ג' טפחי' יכול להניח על הסוכה ואפילו ב'
בתחילה · ואין הער כאן שישו דומה על הסכך ואומ' סכך מאהיל על הסוכה · ואם
על ד' אמות פוסל בסוכה וצריך לעשות דופן אחר כדי להרחיק מן הסכך אבל
אם הסכך פחות מד' אמות כשירה שאני מחשב כדופן עקומה · ומיהו אין יושבין
תחתיו אפי' פחות מד' אמות ··
והרם היה מברך ברכ' המזון על יין פגום
החזירו לקנקן שהיה בו יין שלא היה פגום או שהכל היה מזה היה מוזג פעם
אחרת מאותו הקנקן והיה מברך ברכת המזון · ואומ' קמא קמא מן הפגום מבטל ב'
שאל כי הרבה יין היה בתוך הקנקן · ופעם אחת בירך על כוס פגום שנשפך בתוך
הקנקן ולא היה יין הרבה בתוך הקנקן ושייך לומ' קמא קמא בטל · ומ' בירך רשעת
הרחק שני · כי בערבי פסח' יש קפיד אתעבן פגומא · ופי' רבי' שמא רוק קפיד
אבל אם אין לו יכול לברך עליו ברכ' המז' אפי' עליין פגום ··
ולתקן מנעלים בחולו של מועד אסור ...
אומ' משם רבי' שמואל מווירצבורק דכן הרשים מתיר רבי' אבא · אמנם מורנו
בחו' של מו' ולא אמ' לו דבן הראויה ... אוסר לקנות המדרש
ראוי בולער קטן אין מביאין כלים מבית האומן כלו' אפי' שהם צרוך לדבר

הטעם שבכאן ואילך כל מימה שעושין זונות אינו מרגיש כלל · וראייה מן המסורת
הימני כל חלוני · אחר הימני ופעמני · כלו' כשהם הטני ופעמני לא היה ...
כל חלוני · ומביא ראייה מספר היכלות של חנינא בן תרדיון היה במקום קיסר ...
והיו שתא אלפי רוטסים והגמונים · ולסוף שעה חרשים נקם למעלה ושרפו רק אחד ...
כרוורך ומדע שכך הוא שאין לך אדם בעולם שאם היה נוגע באש באבר קטן שלא ה'
יצעק אפי' אם · עלה כדעתו לעכב בעצמו מלצעוק אינו יכול לעשות ואין ראיים ...
שאנשים צועקים שלום ·· ז' ואם חפץ אחד או דבר אחר מונח על מעות או על דבר מו'
בשבת והוא צריך מן החפץ מותר ליטלו משום כי דבר מוקצה אינו אסור אלא רוק לע'
בשבת ממקום למקום אבל לנוע בו מותר ·· ז' והרם כשהוא נוטל הלולב והאתרוג
הופך הכך של לולב והפיטמא של אתרוג למטה עד לאחר שיברך כדי שיצא הברכה
לעשייתה ·· ז' וכל הימים של סוכות אם יש לו אתרוג חסר ואין לו אחר מותר לבר'
ראשון כי הואיל שיצא בגזול ובשאול ובכבש יוצא נמי בחסר כראו' ז' חנוני קטעל ...
ונפיק · ואפי' ביום ראשון אם אין לו אחר ובירך עליו יוצא כראו' ה' לולב הגזול ...
שיש להם אתרוגים בתפיסת הבית ונטל אחת מהם אתרוג ובירך עליו יצא אעפ' שהא'
קטן מחבירו כי אינם מקפידים זה על זה · ומסיק המם רווק אתרוג · אבל פרשי' ...
ומה לו להזכיר פרשי' נראיונים לא היה לו לומ' אבל אחר לא אלא מכאן ראייה ...
ועד שבכאן ראייה שיש לשם באסכ' סוכות באנשים שהיו מורישין ...
היבש פסול משום דאין שעת הדחק יוצא בו · אבל באתרוג שנקבו עשים אפילו ...
היום אינו יכול לברך עליו ולצאת בו משום דמאוס ·· ז'
אוכל כי לשתות פוטר לשרות אבל אם אותן האוכל מברך אינו יכול לפטור חבירו ...
לכך אינו יכול לפטור אותו אבל לשתות אינו פוטר לשתות כי אותן שאוכל רעהו לאוכ'
אותן שאוכל ·· ז' אבל אותן ששותה אין רעהו כי אם לשתות לכן פוט'
ויין שבתוך הסעודה כל אחד מברך לעצמו ...
הכוסעה פוטר כראו' במס' ברכות הביאו לו יין בתוך הסעודה כל אחד מברך לעצמו ...
שאין בית הכוסעה פנוי ומאותו טעם עצמו צריך כל אחד לברך לעצמו הטוב והמטיב
דעתן לשתות היין לכך שלא ליתן מוטע לאחרים אינו צריך לברך הטוב והמטיב כי הוא
הטוב לדידיה והמטיב לאחרים · כלו' סבות ששותה עמו · ובאחור ויעורי יש עכשיו ש'
אומ' סבי' מורי' אחר מברך לכולם · אומ' רבי' אלחנן פי' שאין לחלק שאין פוטר בשום ע'
מראו' הספר הביאו לו יין בתוך הסעודה כל אחד מברך לעצמו ולא קא מחלק אל' רוצה
לומר כל עניין שאינו פוטר אחרים ·· ז' ואם אדם נכנס לבית חבית וראה לשם הרבה
חבורות שאוכלין ושותין וכל אחד יושיט לו כוס מברך על כל אחד ואחד ...
כל מעם הוא נולך ·· ז' נכשבו אדם יושבין בחבורה לשתות יין כל אחד מברך לעצמו
לפי שעכשיו אין לנו הסיבה ·· ז' ומהר"ף אומ' בשם ה' יחיאל שצריך לברך הטוב והמטיב
אפי' כשהוא שותה יחידי כי הטוב לדידיה ומטיב לאחריני ... אינו רוצה לומ' שיהא
אחרים בברכתו אלא רוצה לומ' שיהנו אחרים מאותו דבר שהוא נהנה · אפי' אם הם אינם
אצלו כל מקום שכן רק שיהנו מאותו דבר שהוא נהנה · ומביא ראייה מן הירושלמי · שיש
לשם אמרו לו ילדה אשתך זכר מברך הטוב והמטיב · ומיירי הרם אפי' אינו בעיר שאשתו ...
והטעם הואיל שהוא נהנה ומדבר שהיא נהנית מברך הטוב והמטיב ולא נהירא לאחרים ...
וברכת המזון טעונה כוס אפי' ליחיד אל' כמנהגים אומרים יחד כל אחד צריך להגביה כוס
קודם לברכת המזון ·· ז' ומהר"ף אומ' בשם ה' יחיאל מפריש שברכת המזון טעונה כוס
אפי' ליחיד מדקאמ' בערבי פסחי' שנים לברך ... אם אין לו אלא כוס אחד ...
מניחו לאחר המזון ומשלשלך כולו לאחורין · למה אומ' הספר מניחו לאחר ברכ' המזון ...
היה לו להכריע ... על אותו כוס וכל אחד אבל לברך בלא כוס אלא ודאי ברכ' המז' טעונה
כוס אף ליחיד ·· ז' ואין לשחוט תרנגולת או בהמה בסכין שלה · או בסכין שלא
הטביל כראו' לשם סכין של גוים אסור להשתמש בו ורוצה לומ' אפי' שאסור להשתמש
בו שום ... כשל גוים צריך הגעלה באותו ...
ומי שאין לו סכין של שחיטה יכול לשחוט בסכין אחר ... אחרין ·· וגם אין למלוח
תרנגולת אפי' בכלים שהולחות ... עצמו · אמנם אם ...

Malos male perdat

[illegible]
מקום שהעיסה גמר מעשה כמו לעשות דמזוזה הנחת בפתח אז יש לברך לעשות [illegible]
כשאינו גמר המעשה אין לברך לעשות .. פי ושהחיינו אין לו לברך ולא בשום
[illegible] כראי לשם ר' אפרים ור' חייא מטעם ור' אעפ' שמברך מכניסן על הכוס ..
[illegible] לשאל שלום בבית הקברות כשיש מת לשם אבל כשאין מת לשם יכול לשאל ברחוק ד' אמות
[illegible] הקברים כדי שלא יהא לועג. וקצת יש להביא ראייה מההיא דמועד קטן בט' באב אין
[illegible] שלום לתלמיד חכם. אבל לעם הארץ יש שאילת שלום בשפה רפה ובכובד ראש ..
מהרם שואל בשלום ארסקונדס תפילה אפי' בבית הכנסת. ולא שהספר אוסר כשאומרים
[illegible] אבל אם מצאו בדרך או בבית הכנס' מותר לשאל בשלומו .. לא
[illegible] שהעולם רגילים לזרוק בני מעיים על הגג בערב יום הכיפור וזהו כדי לרחם על העופות.
[illegible] יש להביא ראייה מההיא דשחי חולי' פ' הבשר דר' בר תמרי דההוא דר' בר ריקולי אי
[illegible] לעורבא במעלי יומא דכיפורי חזו להנהו דקא שדי כבידי וכוליתא. אמ' שקול דהאי
[illegible] היתירא שכיח שפי .. שאלה נשאלה מאחין של מורי הורועט על עסק חביות
שמיקנהו יהודים ונברך בלבתם עם היין כנגד [illegible] ונתפשו היהודים והגלחים
שבאים רחוק [illegible] היין [illegible] או יותר והעולים הגוים באו עם היין ואין היהודים עמהם
לא היה מתוחם בדת יהודים אך לא היה ברואן נתגבית גם אין דרך לשפוך דרך המגופה גם
[illegible] הגוי עשוי ליגע דרך המגופה. גם על החמאה מאיר עיני כי בכל סביב נהר הריין
[illegible] אוכלין ונהגו אותן באשלי רבותי ואומ' ר' שכך הנהיגו אותם מאיום קדמונים. ואומ'
[illegible] מביאין אותן ממרחק מן האלפש ההרים הגבוהים וידוע הוא שאין שם רבו שמא
[illegible] הגוים אינן אוכלים כי אם חמאה וחלב מהן אין יהודי שם כשהולכן הבהמות [illegible]
[illegible] שמתקנין החמאה גם סמם כליהם אינן בני יומן וזוהו לה נו עגולים. אחת ניעיב
[illegible] יש על החיר [illegible] חמאה של גוים [illegible] כשאין ישר' רואהו כשמתקנו גם חלב שמא
[illegible] עומד. אבל מפין בעזרה שמעתי שהגאוני' על ה' כתבו אנו מורין ומדריו[illegible]
[illegible] שאוכל חמאה של גוים. דמי דליכא למיחש לחלב שמא סברי אינו נקפא. אבל
[illegible] חלב מחלב ומתליקין מפני החמאה לא עלה בטומן של חזיר כדי ליפותו ולמאורו. אב'
[illegible] איסור האוריית'. עכ' לשונך הקדושה. וזה כתבתי משוך בתשובותי. אבל
[illegible] אמו נגש חלב הגיאן רב המבא רעלה' הא לא הגיאן אפי' מישוע דמישעשא. גם הגוים
[illegible] להם שום דבר טמא. ושמעתי אפי' ר' יואל שלחי של מורי הר' מרדכי שהתירה
[illegible] שמתקנין על האלבש כי אמ' לך אני רוכב בעיני' על האלבש וראה שאין שם דבר שמא
[illegible] הגוים איום מגדילין לשם דבר שמא אם התירה גם המיר לנו כי כבר הוחזקו בכך
[illegible] שאותם מגרי' דל של וכבר הוחזקו בן להיתר ואין מורין גזירה על הציבור וכו'. כדבר
[illegible] שמפשט להיתר והסר בכל עיקרי להיתירו ולך תהיה ריות וחיים עובים ..
[illegible] אינלי קליף להשיב לשר האלף אחי ידירי ר' אברהם ש' הנה משיבך בקיצרה גל דמוריא
[illegible] אמרי שלא הוריעו שהמלך [illegible] הגוי ריבה' השמא אמו רק שמכבית היתה מוגמר
[illegible] דרך השבאים כשמתפשים יהודים עניים ומוליכין אותן עמהם כברת ארץ פחות או יותר
[illegible] שלוקחין מה שעליהן ומשמחין אותם לילך. אעפ' שעיכבום ב' ימים ובתוך כך הביאו
[illegible] העולים את היין [illegible] מירחקן שלא יתעורם וכל שעה ושעה חיישי' ריבה' בשמא אותן השר'
ארץ. ועל החמאה אעפ' שהיא באה מן האלבש יש פנים להיתר. [illegible] רשאי
להביא רינה' נפיק מינה חורבה בשאר מקומות .. [illegible] פוסק האומ'
[illegible] פעמ' לא אוכל או לא אעשה אסור לא לאכול לא לעשות אותו דבר ומביא ראייה
[illegible] שמשות אמ' ב' פעמ' הן הן או לאו לאו הרי זו שבועה ודוק' שלא הפסיק אותו ב'
[illegible] שנים ארם כנתיים כגון לא אוסיף לקלל האדמה לא אוסיף תת כלחי. אבל אם אמ' לו
[illegible] ארם אכול ואמ' לא אכול. וכו' כן אמ' לו ארם לא עשה ואמ' עשה. ועדיין אמ' לו עשה
[illegible] ואמ' לא אעשה אין נכון כלום .. ומתיר לילך בעלית קטן בשבת
[illegible] לרשות הרבים כראי' פ' הקורין רבה היוצא בעלית שאינה מצויינת כהילכתה בשבת
חייב חטאת. ופרש"י דוק' בעליתות שלהם שהין הציציות מתכלת דהוו חשיבי דלא
[illegible] הוו בטילי לגבי הטלית לכך היה חייב חטאת בשלא מתוקנין כהילכתן דהוה משוי.
אבל [illegible] שאפי' בטליתות שלנו הציציות חשיבי דעבידי לשם מיצוה ולא בטילי לגב'
[illegible] לגבי הטלית. לשנו הפי' מותר לילך בטלית קטן בשבת כמהן עשויין כהילכתן. אותם
מהרם מחמיר על עצמו שלילך בטלית קטן בשבת לרשות הרבים ..

סז מצה עשירה
ולכרוני בין מיכלא למיכלא. ומורי רגיל לעשות מצה עשירה ממי פירות כי הוא
מסופק אי בעים מחמיצי אי לא כי שאלו לר' שי' עיסה שנילושה בביצים אם יכול
לאוכלה בפסח ולא אמ' בה לא איסור ולא היתר לא איסור שמי פירות אין מחמיצין ו[illegible]
היתר שנוכח. ועיין סעודת שלישית קודם מנחה קטנה כדי שיאכל מצה לתיאבון

סח לחמים
ומהרם רגיל סעודת שלישית בשני לחמים כי כתב רבי' משה מיימון ז"ל משום
רישו' פעמ' היום אכלוהו היום שבת היום. היום לא תמצאוהו. אבל אינו מברך כי
פרי הגפן קודם סעודת שלישית כדאמ' בערבי פסחי' אין לי אלא בלילה כלומ' שמברך
על היין אבל ביום מניין תל' את יום לכך משווה היום ללילה מה בלילה מברך פעם
אחת אף ביום מבר' פעם אחת. ואומ' שיש מרבותי' שיש לו להיות לכל הפחות [illegible]
אחת שלם משום דביום שטי' ירד להם שני עומרים לכל אחד ומהעומר עשו ב' לחמים
אחד אכלו בערב שבת ואחת בליל שבת ואחד בבקר ואחד סעודה שלישית ..

סט תשובות אנשי ארץ ישראל
מתשובת אנשי ארץ ישר' לבבל ששתקתם שאנו נוחשי' נחושות שאנו רגילין [illegible]
ראשי כבשים בראש השנה ואוכלין דבש וחלב וכל מיני מתיקה ואוכלין ריביה דהיינו
פול המצרי וכרתי ושאנו שוחטין תרנגולין כער' יו' הכי' כמספר בני הבית. ושאנו
מסתכלין בעטרניים בנורא מאורי האש ומטילין מים בכוס של הבדלה. ורוחצין
פנינו. משיב' להם על ראשון ראש' ועל אחרון אחרון. דה' הניחוש שנ' הוא[illegible]
נחכן מיסור המקרא והאגדות על שאנו רגילים ליקח ראשי כבשים ואכול בראש
השנה כדי שיזכורנו הקב"ה שיהוא ראש לכל ראש ולא לזנב. ושאנו אוכלין דבש ו[illegible]
מיני מתיקה כדי שתהא השנה מתיקה. וכן כת' בעזרא אכלו משמנים ושתו ממת[קים]
ועל שאנו אוכלין פול המצרי כדי שירבו נכסינו כריבוייה זו. כרתי שאנו אוכלין [illegible]
כדי שיכרתו שונאינו. ועל שאנו שוחטין בערב יום הכיפור תרנגולים ותרנגולת
כמספר זכרים ונקיבות שבבית בכוונה שובה אנו עושין ונן מנהג כל חכמי ישר' כדי
שיהן כפרה לנפשותינו. ויש חכמים וכמו' בתים שעושין כן בראש השנה וביום
הכיפורים. ועל שאנו מסתכלין בציפורן כבו' מאור האש. זה הדבר שיניו כתלמוד ובי[illegible]
אין מברכין על האור עד שיאותו לאורו. פי' עד שמשתמש כמה האור של נר הבדלה. ועל
שאנו מטילין מים בכוס של הבדלה ורוחצין פנינו בהם שמשתייר כדי לחבב את המ[צוה]
ואומרין חבו' שירי מצוה מעכבין את הפורענות .. אמ' רב חסדא כל תענית של

ע הספק תענית
שקעה עליו החמה לא שמיה תענית. פי' לשון לורן המתענין תענית ונם שלם. שהו[א]
סתם תענית ומקבל עליו תענית. הני מילי שקיבל עליו בפירוש. אי נמי בשבת ו[illegible]
בתמוז ועום גדליה אבל עשרת ימי תשובה ותענית חלום עברה בעל' קבי' עליה
דהא דפריך עליה תלמודא מדחזן אנשי משמר מתענין ולא משלימין. ומשני הת[ם]
לצעורי נפשייהן בעלמ' והכי נמי לק משני דרבי' אלעזר בר צדוק. וכן שמעתי מע[יר]
על רבי' אבן זקינו זצ"ל שלא היה מתענה בעשרת ימי תשובה עד שקיעת החמה
אלא אחרי יציאתו מבית הכנסת היה אוכל מיד. אעפ' דפסקינן לואו כס' פה הלכ[ה]
פב' דתענית ר' זעירא בש"ך הונא ואפי' יחיד שגזר תענית על עצמו בערב שבת
מתענה ומשלים וגייתי' עליה עובדא דב ביני הוה יתיב קמיה דר' ינאי בעא מינה [illegible]
אהא עובדא אמ' טעמי' לבייתיה עיבחר. אל' דמשו הוא אל' משלימין בר' יוסי
נראה הדברים שדוק' שגזר על עצמו תענית שקיבל בפירוש וסתם תענית י[illegible]
שלם דמחמרינן עליה כדאמ' בשלמא קרא' אמ' רב כהנא אמ' רב יחיד שקיבל על[יו]
תענית אסור בנעילת הסנדל חיישי' שמא תענית ציבור קיבל דמחמר' מספ[יקא]
אבל בתענית אחרים לא. ואין רגילות לקבלם בתפילה לעשרת ימי תשובה
וכן תענית חלום. ואפי' הכי מתפלל עננו .. ומהרם אוסר לתקן ב'

עא ותקן קולמוס עם משחן

Iste quaternus fuit magistri
Johannis Barthe de Nurenbergia

Veru ex testimonijs legis et prophetarum ostendi possit xpm
verum messiam esse incarnatum quod sic probatur prophetia patriar-
che iacob gen 49 non auferetur sceptrum de iuda et dux
de femore donec veniat qui mittendus est et ipse erit
expectacio gencium // quod non quia seniores et docti in lege hoc non sciue-
runt igitur quod tenet conclusio / quia illis noticia legis habentes hoc utique
sciuissent si ipsi xpm fuisse nouissent // prima questio / per scripturas pa 9o
prophetarum israhelitico populo diuinitus fuit promissus propheta magnus / qui
humanum genus ad deum reduceret / ei instituendo verissimum dei cultum
probatur clare / discurrendo per hystorias et scripturas eius populi / quas dimit-
to causa breuitatis / et etiam in sequentibus tangentur // Secundo 2a huius propheta 2a 9o
messiam fuisse et tempus aduentus eius preteritum esse homini videtur
non corrupto / nec male habituato sophysticatione vel proteruo / sufficit ostendi
per expositiones canonicas veteris testamenti probatur iam questio per magistrum nicolaum de
lyra / qui ad hoc in quadam questione adducit plures scripturas ve-
teris / Et primo prophetiam patriarche Jacob gen 49 Non auferetur sceptrum
de iuda et dux de femore eius donec veniat qui mittendus est
et ipse erit expectacio gencium / sed modo ablatum est regnum et domina-
cio a iudeis a tempore herodis ascolonite sub quo natus est Jhesus dominus noster
igitur ab illo tempore venit messias / Et si dicunt iudei / quod hec auctoritas obi
intelligitur de nabuchodonosor / et non de xpo ad litteram / qui missus est ex
ordinacione diuina contra Jherusalem propter peccata populi / ut habetur 4o regum
24 / Et tunc defecit regnum iudeorum / quia nabuchodonosor cepit Sedechi-
am regem et excecauit eum et filios eius occidit / ut habetur solu
ibidem capitulo 24o / nec postea aliquis de eius stirpe regnauit // hec
opinio dicta est falsa / quia post captiuitatem babilonicam habuerunt du-
ces et principes / sicut patet de zorobabel / esdra / neemia / et ma-
chabeis / habuerunt etiam reges / quia Johannes hyrcanus symonis
machabei filius imposuit sibi dyadema regni / et tunc regnaue-
runt filii eius usque ad herodem qui fuit alienigena / a gente iude-
orum / Item translatio / per certe iudeos et filium probatur per caldaycam translacionem
quod habet / donec veniat messias / Ex quo patet / quod tunc intelligitur de xpo
non sequitur et ei aggregabuntur gentes id est gentiles fidem xpi suscipientes
/ quia iudei fuerunt obstinati pro maiori parte in malicia sua secundum
ad Ro xi / Cecitas ex parte contigit in israel / donec plenitudo gencium
intraret / quia autem tempore herodis ablatum fuit regnum siue sceptrum / probatur
/ quia ipse fuit primus alienigena qui regnauit in Judea / pater

cui eius fuit ydumeus. Iste autem herodes tercio anno romanorum de-
bellauit antigonum regem iudeorum qui descendebat a macha-
beis et omnem plebem regiam occidit et libros de genealogia regum
combussit ne postea ipse et filii eius deprehenderentur esse alieni a re-
gno dauid. Occidit etiam doctores qui legebant in populo illud
deuteronomii 17o De medio fratrum tuorum pones super te regem ut sic
aufferret a iudeis omnem viam recuperandi sceptrum. Tercia racio patet per ef-
fectum quia ab illo tempore fluxerunt usque ad hunc 1408 anni et
adhuc iudei vident se a proprio sceptro magis longinqui quam a principio
in terris. Secundo adducat pro dictis doctor quasi glose illud aggei 2o Hec
dicit dominus exercituum. Adhuc modicum est et ego commouebo celum
et terram et mare et aridam et mouebo omnes gentes et veniet
desideratus cunctis gentibus et sequitur magna erit gloria domus istius no-
uissime magis quam prime. Secundum veros expositores hebreorum iste de-
sideratus est messias. Ad propositum ergo quod tempus eius sit preteritum patet per
plura in auctoritate posita. Primo per illud quod dicitur adhuc modicum et veniet
desideratus etc. Secundo per illud magna erit gloria domus istius nouis-
sime. Et loquitur propheta de domo domini edificata post captiuitatem babilo-
nicam. ergo stante illa domo xpus venit quia destructa fuit per ti-
tum et vespasianum anno 42 post passionem domini. quam domum dixit
propheta replendam gloria domini per aduentum desiderati cunctis gentibus
Et maioritas glorie domus istius quam prime non refertur quo ad diuicias
honores edificia etc. quia respectu illius domus illa 2a quasi nichil momenti
erat respectu domus edificate sub salomone et ideo dicitur 2i esdre 13o quod
sacerdotes qui viderant primam domum lacrimabantur aliis exultanti-
bus in dedicatione eius domus 2e. ergo maioritas glorie domus istius per
aduentum desiderati cunctis gentibus scilicet xpi qui eam glorificauit pre-
sencia sua quia in ea fuit a matre oblatus sicut predixerat malachias
propheta malachie 3o Statim veniet ad templum suum dominator quem
vos queritis et angelus testamenti quem vos vultis. Ipsam etiam hono-
rauit quia in ea predicauit et frequenter docuit. Sexto probat hoc. Nunquam
filii israel quam diu seruierunt deo fuerunt in afflictione sed statim
prospere et si aliquando captiuati erant hoc fuit propter eorum peccata. Sic
ante captiuitatem babilonicam fuerunt ydolatre pessimi et occisores
prophetarum et multa alia fecerunt mala et tamen illa captiuitas babilo-
nica non durauit nisi usque ad 70 annos. Ista ergo captiuitas in qua
modo sunt durauit multo plus. ergo hoc esse propter maiora peccata. sed non

primum maius
Verum aliud / prima / quia christum in lege eis promissum negaverunt et cru-
cifixerunt / secunda quia non leguntur post captivitatem babilonicam ydolatrasse /
nec prophetas occidisse sicut prius / Tertia quia sacra scriptura denunciat ad-
ventum christi et declarat tempus locum et modum / et si circa prima generatur, incertum,
manifeste patet / quia illud est impletum / Sed sic fecit scriptura de christi adventu
deficiat
patet / quia tempus scilicet quando fieret translacio regni / Gen 49o / Non auferetur sceptrum
de Juda / Et locum nascendi / Michee 5o / Et tu bethlehem effrata
parvulus es in ~~nubibus~~ milibus Juda / ex te enim michi egredietur
qui sit dominator in israel / Et modum vivendi / quia in paupertate / Zacharie
9no Ecce rex tuus veniet tibi iustus et salvator / et ipse pauper
et ascendens super asinam etc. / Et modum moriendi / ysaie 53o / Si-
cut ovis ad occisionem ductus est etc. / Item contra maius convenient
in christo ihesu etc. / Item contra 2as racionem arguunt Judei / volentes probare
quod christus non habeat messias sive christus esse incarnatum obiecciones [illegible]
quod postquam dicitur / quia scribitur Jere 23 / In diebus messie salvabitur Juda et 1
Jerusalem / et israel habitabit confidenter / Sed manifestum est quod Judei
post adventum ihesu nazareni / ergo ipse non fuit messias / Item scribitur Da- 2
nielis 7o de messia secundum doctores katholicos et hebrayicos / quod ipse
in nubibus celi quasi filius hominis veniet / ihesus autem non in nubibus venit
ergo etc. / Item scribitur ysaie 30o / quod in adventu messie erit lux lune sicut lux 3
solis / hoc autem non est factum in adventu ihesu nazareni / ergo ipse non fuit
messias / Item 4o / ihesus nazarenus non legitur filios habuisse / ergo non fuit 4
messias / quia contra illud quod scribitur ysaie 53 / ubi dicitur de eo / quod videbit
semen longevum / Et in ps. / ponam in seculum seculi semen eius / Item scribitur 5
Michee 4o / quod messias edificare debuit templum / ihesus autem nazarenus
nullum templum edificavit / Item scribitur Ezech. 39 / congregabo eos et non 6
relinquam ex eis / quod autem non dum factum est / quia dispersi sunt in omnes
terras / Hec et similia adducunt Judei pro se / volentes ostendere quod deus
messias non dum advenit / nec ihesus nazarenus fuit ille / Ad ista Solutio
respondet dominus doctor magister nicolaus de lyra / Ad primum / quod omnes
qui fuerunt vere filii israel et iuda / scilicet qui cognoverunt tempus visi-
tacionis sue / salvati sunt / Ad 2m dicendum / quod in scriptura loquitur de 2o
adventu messie / scilicet ad iudicium / Hic etiam dicitur ad 3m / quod tunc enim sicut in isto
iudicio renovabuntur corpora celestia / et sanabitur omne vulnus peccati
ut scribitur ibi / quod destruetur mors et peccatum primorum parentum introducta
Ad 4m dicendum / quod generatio filiorum spiritualium tanto prestancior / et finis altius
generacio carnali ad messiam pertinebat / quia forma supplet celum

2a nidu / 2e messias genuit filios / licet non carnales / Illud tempus de quo ipse
edificavit templum de lapidibus vivis et spiritualibus / scilicet de ipsis fidelibus /
quorum uniata in karitate gustato / acceptabilissimum est templum dei
et fuit omnibus edificatoribus carnal corporalis / Adultus deinde / quo per pub-
lica et generalem predicatorem ihesum et discipulorum eius / sufficienter congregabat
eos / nemmes similiquedo / iuxta illud christum prius quoties volui
3º congregare filios tuos et noluisti / hec ille doctor / 3a conclusio / quamvis vir
et volle sit firmiter assentire / ihesum nazarenum christum ipsum legislato-
rem messiam esse in lege promissum / inspecto tamen fidei huic / non e
sufficiet omnis sit esse ut predicta forma per hic conclusionem / quia eius modo na-
scendi / moriendi / resurgendi / ad celos ascendendi / et legem pub-
licandi / loco / et tempore / adventus eius / concordat et attestant expressissime
omnes scripture legis et prophetarum / que fuerunt de messia / et figure le-
gales et hystoriales / quas omnes inducere esset nimis longum
/ aliquot tamen scripture tacte sunt in ultima vice precedentis conclusionis / Tertia / ia pars
conclusionis et precedens conclusio deducitur ex hystoria de conversione Constanti-
ni imperatoris ad fidem christi sub papa silvestro / ubi convocati e-
rant 140 doctissimi iudeorum contra silvestrum papam / et doctores gra-
norum / et constitutis duobus philosophis sapientissimis / scilicet cratone et zenophi-
lo de consilio pari . iudicibus / silvester rudens singulis obiectis sin-
gillatim ex scripturis iudeorum propriis ipsos convincebat / detinentibus
supradictis iudicibus parcium christianorum / Et sic etiam in christus phariseis pater
de iohannis 4º / Scrutamini scripturas / quia vos putatis in ipsis vitam eter-
nam habere / et ille sunt que testimonium perhibent de me / Ecce salvator noster
ihesus christus dixit iudeis / de christo male sentientibus / ecce non dixes-
set in scripturis in quibus iudei putant vitam eternam habere / posset constare
ipsum esse messiam in lege promissum / in testimonium / non solum scripture
iudeorum attestantur istam et precedentes conclusiones / sed etiam gentilium prophe-
tisse ac hystorie idem declarant / Tradicione legitur fuisse si-
bille ut prophetisse gentiles / quarum famosissima aput philosophos
et poetas in libro suo expositoris visionis cuiusdam somnii
quod 100 viri ex senatu romanorum viderunt singuli una no-
cte / expresse dicat / In diebus illis exsurget ligo de genere ebreo-
rum nomine maria / et procreabit ex ea sine commixtione viri fi-
lius dei nomine ihesus / Et quia totum processum tangit / unde et plane
tota prophetia libro ipsius auctoris de ci. dei parte 32 / Et ad idem

adducit ibidem aliam prophetiam que fuit circa christi adventum. Item idem reci-
tat quod Balaam alienigena olim mortuus et sepulchrum in
constantinopoli, tamen fuit effossum anno primo constantini imperatoris, et repper-
tum in lamina aurea iuxta se iacentem sic ait: christus nascetur
de virgine maria et credo in eum, sub constantino o sol iterum me videbis.
Item narrat idem auctor quod tempore ferrandi regis castelle in tholeto
hyspanie, quidam iudeus frangendo unam rupem pro vinea ampli-
anda in medio quodam lapidis invenit unum librum tribus lineis
scriptum hebraice greco et latine, et loquebatur de triplici mundo ab adam
usque ad antichristum, proprietates hominum cuiuslibet mundi exprimendo. Et principium 3ii
mundi ponit in christo sic dicens: in 3o mundo filius dei nascetur ex virgine
maria pro salute hominum, et ubi scribebatur quod liber ille tempore cuius regis debu-
it inveniri. Multa alia testimonia pro 1a parte conclusionis et etiam pro 2a conclusione
allegatum auctor de civitate dei adducit. Et si dicas fabule sunt, ego
facilius diceret quis fabulas esse quod mare rubrum aperuit se et populus
israheliticus sicco pede pertransivit, et similiter narrationes plurimorum prodigi-
orum que habentur in libris romanorum et cronicis gentilium. 2a pars
conclusionis probatur quia non solum infideles sunt, sed etiam iudei, qui exponunt
totum vetus testamentum sive reducunt ad contrarium et sive nega-
tores illius scripture et tamen non credunt christum venisse in carne. Et
quamvis ut verum est ipsi sepe extorte et inepte exponant scripturas
de christo, multos tamen in conspectu huius fidei, non tamen quo ipsi ut etiam aliis
sufficienter credi possint. Igitur expositores esse insufficientes in conspectu
huius fidei. Non tamen quo sufficienter credi possit mariam matrem domini nostri
ihesu esse et fuisse virginem, quemadmodum prophetice fuit predictum messi-
am de virgine esse nasciturum. Et ista pars conclusionis satis manifesta
est de se. Quarto quia licet de vero ihesu, sanctos predicatores quod predicta
ipse est messias in lege promissus, omnes tamen exeunt scripturis
signis, ex illo tamen homini viatori acquiri notitia qua sic esse
evidenter certificetur, patet ex predictis. Conclusio 4a. Iudeus etiam
scripture ve. te. homini iudeo non corrupto vel male habituato,
sophistico ut plurimo, videre credant verum legislatorem ihesum christum
esse verum hominem et verum deum, in conspectu tamen fidei huius, non est suffi-
ciens ipsi esse verum hominem et deum. Prima pars istius conclusionis patet ex 2a conclusione, et
prima parte 3e conclusionis. Et iterum adhuc adducit magister nicolaus de lira
in allegata questione multas auctoritates ve. te. Et primo illud Genesis 23 Ante

dies veniunt dicit dominus et suscitabo dauid germen iustum / 7 ph[ilosophi]t
quia xpi humanitas / et hec auctoritas ut dicit nicolaus de lira exponitur de
xpo ad literam secundum omnes expositores hebreos / Et sequitur / et hoc est
nomen quod vocabunt eum dominus iustus noster / in quo exprimitur xpi diuinitas
quia ubi habemus / dominus / in hebreo habetur nomen domini tetragramaton
quia dicit significationem i. super omnia nomina diuina / et non dicitur nisi de solo deo vero
et allegat Rabi moyses in libro directionis perplexorum ubi dicit / quod omnia
nomina diuina deriuata sunt ab operibus diuinis preter nomen domini tetragra-
maton / quia appropriatum altissimo creatori / 2o adducit illud ysaye 9o
paruulus natus est nobis et filius datus est nobis / et factus est principatus
eius super humerum eius / et vocabit nomen eius admirabilis consiliarius deus
fortis / pater futuri seculi / princeps pacis / hec hic per dictum paruulus natus est no-
bis ostenditur xpi humanitas / et per hoc quod subdit et vocabit admira-
bilis etc / eius diuinitas / 3o adducit illud / michee 5o / Et tu bethle-
hem effrata terra iuda paruulus es in milibus iuda / ex te egredietur
vir qui sit dominator in israel / et eius egressus est a diebus eternitatis
quod etiam intelligitur de xpo / quia per translatores caldaicam / hic autem egressus
de Bethlehem manifeste ostendit ipsius xpi humanitatem / qui secundum carnem
natus est de semine dauid / qui fuit de Bethlehem ut habetur
1o regum / et ideo periti iudeorum responderunt iudei herodi de loco
natiuitatis xpi / quod nasceretur in Bethlehem iude / et confirmauerunt per hanc
auctoritatem ut habetur / mathei 2o / per egressum eius a diebus eternitatis / exprimitur xpi
natiuitas eterna / qua semper nascitur a patre et natus est / Responsiones
iudeorum et replicationes eius magistri venerabilis legat qui voluerit in
allegata questione / quia prius negotium non admittit longiorem processum
Secundo / qualiter Ihesum nazarenum esse verum deum et hominem expressius
habeamus ex nouo quam ex veteri testamento / circumscripto tamen lumine fidei sane
homini corrupto aut male habituato / non tamen erit ex nouo testa-
mento impossibile ipsum esse verum deum et hominem / Prima probatur addu-
cendo scripturas / et primo illud Iohannis primo / In principio erat verbum / et verbum erat
apud deum et deus erat verbum / ex quo patet eius diuinitas / et verbum caro
factum est / ecce eius humanitas / Item apostolus ad gallatas 4o / dicit / ubi
venit plenitudo temporis misit deus filium suum natum ex muliere factum sub le-
ge / Item / apocalipsis 1o / primus et nouissimus viuus qui fui mortuus
In primo nota diuinitas / in 2o humanitas / et hec non sunt pro nunc satis / quia
non fuerunt mortui / Item canonica 3a Iohannis dicit / testis verus qui est principium creature

dei igit deus // Item ca° 9° mar te d' deus occisus esse et redimisse nos
sanguine suo / s3 nus xpc ihm nazarenum legit redemisse nos morte
et sanguine suo igit xpc 3 deus et ho // It philipp' 2° xpc cu i for=
ma di esset no rapina arbitratus est se esse equalem deo igit
deus // It solus vnigenitus filius di ante oes creaturas in quo vniusa
sunt condita igit deus / tz illa soli deo queniunt / et ita quasi
de omnibus scripturis noui testamenti pz eius diuinitas et humanitas // zaps
p3 tz multi heretici sine negacione istius scripture et sine contradictione
trahentes scripturas ad suos errores negauerunt xpm esse nate
filium / vtz 8 arrius et sequaces sui / qui negauerunt veram carnem
et humanitatem xpi / et dixerunt eum solum habere fantasticam carnem
et appollinaris dixit eum habere tm carnem sensitiuam etc / i 2a ps 9°
va // 1ma gclo / licz i scripturis homines diuinissimi et sanctissimi A 9°
ut sacerdotes iudices et prophete dicti sunt dij / nus tn illorum 3 verus deus
fuit pz p illud psalmi Ego dixi dij estis etc // Item deus deorum dominus
locutus etc / et exo. 22° dijs no detrahes // 2m pz / tz nus 3 verus corm
deus ni qui eternus et independens e infinitus et oipotens // Ex quo
sequitur / tz fa et recepta est expositio iudeorum et hereticorum expo=
nentium scripturas . i. qui xpus d' deus ut dei filius racione dm solo / ut
cp capiat filius p filio adoptiuo et no nali / pz exodictis / tz tm raco
filium sibi no quer i a q xpo et vero deo quenit / s redimisse nos
et dimitte peta et gra iustitie sancte macula etc // It pz falsitas expo=
sitionis illius exoditis iudeorum / qui dixerunt xpm blasphemare /
tn dixit se esse dm et filium di / i intellexerunt eum hoc uelle de
filio nali et vero deo / quia dicere se filium di esse adoptiuum ul sp'o
deum no esset blasphemare / ut princeps sacerdotum adiurauit eum
ut diceret si di filius adoptiuus esset // Conclu° 8ua / sacerdotes iude= 8 9°
orum et principes ihm nazarenum esse messiam i lege promissum
verit cognouerunt / ut saltem quidem potuerunt / 1a gclo pz / exprima
pte 1e gclonis / Et pz etiam p illud / mt 21 / agricole videntes filium
dixerunt i tra se / hic 3 heres / venite occidamus eum / et habebimus here=
ditatem eius / vbi ad lram parabole loquitur de sacerdotibus iudeorum qui
occiderunt xpm / Ex quo infert Cris / tz cognouerunt eum esse filium
di dicentes / hic est heres / cogitabat enim / si ipsius istius habuit dm
nate est ut dimittat consuetudines nostras / que ad nrm ptinet
lucrum / et et gestat offerri sacrificium iustitie / quod ad glam ptinet dei
/ et sic no erit amplius iste possessio nra sed dei / si aut occiderimus

eu | du no est qui iusticie fructu a se tollo q̄rat | sz tenebit ꝯsue-
tudo offendendo hostiaꝝ | et sic mea possessio manebit ad min̄
ptinens lucra | Ite btus 18 | ibid. glosa | p hoc q dicit | hic
est heres | manifestissime pbat iudeoꝝ principes no p ignora-
cia s p inuidia dei filiu crucifixisse | Intellexerut em̄ eu
esse illu cui pr p pphaz dt pete a me et dabo t gentes he
reditate tua | hereditas quippe filio sca etiam data est | h̄ l eo9 | Ite
ex doctrina xpi et eius vita et miraculis | que fecit sufficient̄
concludere poteant | q ipe erat ille qui pmissus erat in lege
| eo q scripture ve te quas ipi nouerant clare tota vita sua
ꝯfirmiat i acl | aus p3 p illud | Iohis x° cu dixissent Iudei
xpo | Si tu es xpus dic nobis pala | resp eis Ihus opa q
ego facio i noie pris mei | h̄ testio̅m phibet de me | et Ioh xv°
Si opa no fecissem i eis q nemo alius fecit pcem no haberent
Nunc aut | parentibus factis et doctrinis cognouert ut ꝯsiste potu-
erut, illu ex malicia ita oderut et blasphemabat i eu dixe-
rut | ut p3 ait 12 et luce 11° | Vnde q̄ma maiores iudeoꝝ cogno
uerut ut cogsite potuert q Ihus nazarenus esset dei filius ve-
rus deus et verus homo | p3 | q de tpe et signis aduetus mes
sie et de eius diuitate et humanitate clare locut scripture ve te
ut az gen 49 | ysaye q̄no | Ier 23° | danielis q̄no | zacharie 9° |
ecl | Et si qui eum ita esse cognouerut sicut ex scripturis ꝯsiste
potunt | Sm q3 glosa i cor 2° sup illo vbo | si cognouissent etc | q3
maiores iudeoꝝ ꝯgnuerut ipm messia | s3 no filiu dei | mino
res vo vtruq3 ignorauint | Vnde sicut ibid dt glosa | nec demo
nes sciebat misteriu xpi | q filius dei erat et ab etno | nec q3 sci
ebat sacramentu incarnacois passionis et redempcois | Sed aucto̅tas
Ieronimi | et crisostomi | pallegate videnti innue | q ipe p principes iudeo
ru intellexerut ipm esse filiu dei | ꝯparando scripturas ad ea q
videbat ab ipo fieri | Concordat orgn̄ sup eodem loco ait di
cens illud qd ait verebunt filiu meu | videt ipletu i illis iu
deis qui intelligetes xpm crediderut in eum | hoc aut q̄s
agricole aut videtes filiu dixerut intra se | hic e heres | veite
venite occidam eu | i illis impletu est qui videntes et cognos
centes filiu dei nlos crucifixerut | Ad cocordandu aut auctoritates i tab
tu glo dici pt | q ꝯgnuerut eu esse dei filiu p coniectura | non

viderunt et oderunt me et prem meu | i que ex scripturis

per uersam sciam / ita etiam dicit petrus / ita etiam dicit glosa ubi supra de de-
monibus dicens / quod quasi in communi clamant demones / quod nobis et tibi
ihesu fili dei / magis ex suspicione / quia ex cognitione dixisse credendi sunt
/ Dicta etiam glosa dictos iudeorum maiores excecavit malicia / ne ·io. 9º
ut clare cognoscerent de christo que cognoscere potuerunt / uel ut in eis
extingueretur noticia quam habuerunt / probatur / quod cum xp cepit facere et do-
cere illa que fuerunt contra eos quoad ad honores et lucra
et comoda / sunt passionati contra eum passionibus ire rancoris et invi-
die impediebantur ne clare veritatem de christo cognoscerent / ut ne verita-
tem precognitam actualiter considerarent / ut ad eam attenderent / recte
sicut continens propter passionem in concupiscibili ad vementem
iudicat fornicandum cuius contrarium iudicavit ante passionem / uel
iudicaret non existente passione / ut supra ca. / postquam intro-
ivit in templum et videntes alia que ad sacrificia pertinebat
eiecit / sunt principes cogitabant cum scribis / ne per doctrinam suam
plures dimitteret consuetum usum hostiarum ad eorum lucrum pertinentium / unde
et christus de ipsis allegat prophetiam ysaye vi / dicentis / Auditu audi-
etis / et non intelligetis et videntes videbitis / et non videbitis / in-
crassatum est enim cor populi huius / et auribus graviter audierunt et oculos
suos clauserunt ne quando videant oculis et audiant et corde in-
telligant et convertantur et sanem eos / Ex dictis sequitur quod videtur 9º pti
quod nec crucifixorum potuit a peccato persecutionis et crucifixionis christi
per ignoranciam excusari / et principes maiores non / quia et occidentes fecerunt
contra ius naturale dictans / quod nemo faciat alteri quod sibi non vult fieri
/ Et illud ius neminem habentem usum racionis excusat / fecerunt
etiam contra ius divinum in hijs que pertinent ad salutem occidendo in-
nocentem / cum scriptum sit insontem et iustum non occides / Exodi
23 in textu / et hoc de primo sub articulo Questio secunda

Utrum propter humani generis redimendum decuit incarnari solum
filium dei / Et arguitur primo quod non / dei filius non est incarnatus propter depe-
rditionem humani generis / in textu / arguitur / quod si natura humana in statu in-
nocencie permansisset / nichilominus dei filius incarnatus fuisset / in textu / arguitur / patet auctoritate
augustini 13 de trinitate dicentis / Alia multa sunt cogitanda in christi incar-
natione preter absolucionem a peccato / Si dato quod homo non peccasset / adhuc propter ea
alia deus incarnatus fuisset / 2º non decuit dei filium incarnari 2º
in textu / arguitur quod sicut ab eterno divinum verbum habuit esse convenientissime
et hoc sine carne / ita adhuc decet ipsum esse / in textu / arguitur / patet / quod tunc

mis assūpcio vltra pta impfcōna dice͡a deo tbuet / ut esse pas-
3° sibilem mortalem etc / q deu no deceret i etc / 3° no est pote 4°
diuina nāz vni cu huana / i no potuit dei filius incarnari / qa
bona et dāmz sc°. qz vt omi͡lia debz esse ꝑporco eta / qualis no
est int dm et homiez i 2°. purus actus et imensus qualis
est dei filius / no est ꝑpo͡lis aut omi͡lis alti / cu omi impfcōe
careat / 3° plus distant ~~crea~~ na creata et increata qz gra
4° et gra / ex 10° metha͡ce no fuit omi͡la i / Quarto pri ar͡ / cu qo esset
va. tr / potius debuisset fuisse vm di incarnatu statim ps lapsu
gnis huani / ut plurimi qui ia deu ignorātes perierunt saluati
fuisset / uel debuisset fuisse dilata incarnatio vsqz i finem
4° seculi. ut aduēts eius gratior et solēnior omib extitisset / 4°
pri͡r ar / tota diuinaz psonaz trinitas est equalit causa totius
nre redempcionis / i no est incarnata sola filii psona / etc / qz / et
sicut tu psonaz est vna essencia / ita est vna opacio ut dicit
augs in enchi / Et confirmat p hoc qz assupcio nē huane qz opacio
ad extra / in 10° et nigr i qoe pma huius 3e / In ita qoe erut tres
8m ar͡li / In primo videbit / vtr si ho no peccasset adc deus incarnatus
fuisset / In 2° vtr magis congruu fuit dei filiu incarnari isto tpe
qua ante / In 3° videbit d' pncli cōpto cōcuatu ad pmu ar͡lu sciend
qz de eo duisi diu͡sa opinat / Quidam eni dicut / qz ecia si ho
no peccasset nichilo dei filius incarnatus fuisset / Opinio sci thome qz
si homo no peccasset xpus incarnatus no fuisset / vi grordac
dnss i libro 2°. cur deus ho / vide grordac Rychardus / alii vo
Opinio sci thoe dnm assiunt quorz assercioni magis assenciendu vr / Prima thō.
pte ulta qoe pma ar͡lo 3° / qz pbat sic / qz ea q ex sola dei
voluntate pueniūt sup omē debitu cētue nobis innotesce 2°
no pnt / nisi quatu i sacra sciptura tradu͡r / p qua diuina vo-
lutas nobis innotescit / sz cu i sacra sciptura vbiqz i carnacionis
ro ex pcto pmi hois assignē / conuenienti dicit i carnacionis
opus ordinatu esse a deo i remediu pcti / ita qz pcto no existente
i carnacio no fuisset / quāuis potencia dei ad hoc no limitetur
/ potuisset eni ecia pcto no existente incarnari / Item sup illud Ps
ad thy. pe / Ihus xpus venit i hunc mudu pctores saluos fa- 2°
cē / dt glosa nlla ca veniendi fuit i xo dno nisi pctores
saluos facē / tolle morbos / tolle vulnea / et nlla ca est medicine
Item augs sup illud Joh pe / Omn cao fcm e / cao i qz te obsecrauit 3°

caro te sanat / qui sic venit in corpus ut de carne vitia carnis
4o extingueret. Sed in processione carnali pascali nt nobis nasci posuit
nisi redimi posuisset i. vilibus et sine fructu fuisset incarnato et
per consequens non fuisset conveniens deum incarnari / cum non faciat deus aliquid Oppinio contra
frustra. Sed aliis tamen ut dixi plus videtur alia pars / Et ergo notandum oppinionem petri
quod convenientia incarnationis attendi potest penes tria / quorum primum thome
est dei glorificatio / secundum humane nature in bono promotio / tertium mali
ab ea remotio / Secundum hoc videtur posse probari unum ad quos per tres rationes
quarum prima est quod deus est incarnatus seu homo factus propter sui glorificationem Ad primam
et humane nature in bono promotionem quod propter illud / quod in opere incar-
nationis de per se fuit a deo intentum et eternaliter preordinatum / Sed incarnatio
incarnari propter sui glorificationem / et humane nature dignificationem, et eius in
bono promotionem fuit ut sic opus divine predestinationis pure a
divina bonitate procedens / ergo fuit ut sic de per se a deo intentum et
eternaliter preordinatum / quia nota secundum predestinatio non sit aliud quam
divina electio / qua deus elegit quos voluit ante mundi constitutionem
secundum propositum voluntatis sue in laudem glorie sue / ut ait apostolus ad ephe.
primo / hoc etiam tangit magister primo sententiarum distinctione quadragesima qualitercumque autem
sit pure a bonitate divina secundum electionem divinam et propositum voluntatis
sue in laudem glorie sue ut ait apostolus / Item quod per se intentum et
a deo ab eterno preordinatum / patet per apostolum ad Ro. primo / ubi de
christo homine dicit qui predestinatus est filius dei in virtute / i. opus
incarnationis quo natura humana per ipsum sic fuit dignificata / ut esset homo
filius dei fuit de per se opus predestinationis divine pure procedens a bo-
nitate divina sine alia occasione aut aliqua causa intervenientem
2o Sed misterium incarnationis revelatum fuit primo homini ante peccatum
prout fuit ad dei glorificationem et ad humane nature dignificationem
ut fuit ut sic per se a deo intentum et eternaliter preordinatum / patet per
Gen. 2o dixit adam de creata muliere hoc nunc os ex ossibus
meis / et caro de carne mea / et postea subiunxit prophetice
de futuro / propterea relinquet homo patrem suum et ad he-
rebit uxori sue, et erunt duo in carne una / Et apostolus ad ephe.
4o dicit hoc magnum esse sacramentum in christo et in ecclesia / i. misterium
incarnationis quod fuit revelatum primo homini / prout humana natura
in christo erat promovenda personaliter ad unionem summe dignificanda
et in ceteris fidelibus eternaliter constituentibus tamquam sponsa christo

copulanda. Secunda ad eius dignificationem fuit in creatione. Item hoc videtur
esse contra beatum Augustinum in libro de spiritu et anima ubi dicit propterea deus 3°
factus est homo ut totum hominem in se beatificaret ut sive homo
ingrederetur intus per intellectum sive egrederetur extra per sensum in creatore suo
pascua inveniret. pascua intus in cognitione deitatis pascua foris in carne
salvatoris. Ex quo patet quod deus factus est homo propter perfectam hominis beatificationem
que est magna promotio eius in bono. Sed propter hoc deus homines fieri prius
fuit ad imaginem et similitudinem hoc fuit de per se intentio a deo. Item per christi incarnationem
multis modis facta est promotio hominis in bono. propter ex illa causa 4
quia deus sua bonitate voluit per illum modum copiose diffundere in creaturis
rationalibus humanam. Sed tunc promotio hominis in bono in incarnatione filii dei per se
fuit intenta a deo. Ans. Sed quia per christi incarnationem facta fuit promotio
hominis in bono. Primo quantum ad fidem que magis solidata existit
quia predicata est hominibus non solum per homines puros quales fuerunt
prophete apostoli etc. Sed etiam per hominem deum qui cum sit veritas falli non potest
Unde Augustinus xi de civitate dei ut homo fidentius ambularet ad veritatem
tem ipsa veritas dei filius homine assumpto constituit atque fundavit
fidem. Secundo quantum ad spem quia per hoc maxime erigitur. Unde Augustinus 13
de trinitate. Nichil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram quam
ut demonstraretur nobis quantum diligeret nos deus. Quid vero huius rei isto
indicio manifestius est quam quod dei filius nature nostre dignatus est inire consortium
Tertio quantum ad caritatem que maxime per hoc excitatur. Unde Augustinus dicit in
libro de cathezizandis rudibus. que maior causa adventus domini nisi ut ostenderet
deus dilectionem in nobis suam. Quarto quantum ad rectam operationem in qua
nobis exemplum deus homo factus se prebuit. Unde Augustinus in quodam sermone de
nativitate ~~qui videri poterat~~ homo sequendus non erat qui videri poterat. deus
sequendus erat qui videri non poterat. ut ergo exhiberetur homini et qui
ab homine videretur et quem homo sequeretur deus factus est homo. Quinto quantum
ad plenam divinitatis participationem in quo consistit hominis beatitudo. Que magis col
lata est nobis per christi incarnationem. dicit enim Augustinus in quodam sermone de
nativitate. factus est deus homo ut homo fieret deus. Ubi intelligendum quod sicut deus
homo est deus quia per naturam ita christus homo fit deus dicitur per participationem per
adoptionem gratie. iuxta illud psalmi. Ego dixi dii estis et filii excelsi
omnes. et iuxta illud psalmi. deus deorum dominus locutus est. et Iohannis i dedit
eis potestatem filios dei fieri. hoc autem in nobis gratie est adoptantis non
nature generantis. Sexto ostendit nobis in hac misterio incarnationis mirabilem

3o humane nae dignificatoz / vn aug9 i lib° de va religioe / demravit
nobis de9 qua excelsa loca int° catuas habeat humana natua
i hor q haberg i vd hoie appruit / et sic p3 q e͠e i sta i mocencie
si pmg parens stetissz / sit i tar° fuiss ulti° / pfetco hois et p9 eius
totg vniusi / in statu eni i mocencie i tar° dedissz pfetco nae humano
gni / gre et gle / vae quo ad 4 modos adudi hoies / sn no de vio
nt muliere sicut adam / de vio solo ut eua / de utroq ut cetos / de
4 muliere sola ut xpm / vae ut dcm est q magis plene est ta
ctue voe nae assupte / q corpis mbra sunt omi voe caritatis
et gre / et oia mita mra meliorat mito q / stetissz e͠e sicut
et patit ad pfetcoz gle q cosist i duobz i contemplatoe di ttl quo
ad aiaz / huaitt quo ad corp9 / fuit eni copletg nobilissig appetg
humane nae / du ydoneitas qua cat omil3 deo fuit reducta ad
actu / et q h ulti° pfetco dignificato et glificato no solu respicit
statu nae lapse / sz e͠e statu nae i stat° / et io si ho lapsg no fuissz
adt xpg i carnatg fuissz / q adt sic ia ptacti / ra sparie i effoc ex-
pssg locu huissz / sedam pp° / deus voluit incarnari seu homo fieri ra xpo
ppt mali alic ab hoie remoncione / tanqua ppt illud qd ad pmo-
cionem homis i bono / fuit ei ex quod p actus gsecuto nacm /
lz / de9 voluit incarnari seu ho fieri ppt humane nae reparatoz / et ho
fuit homi nacm ad hoc / ut dignificaret et in bono pmouet
modo pdicto in gbal3 capitell q° / no quidem de pse / quia si no pec-
cassz ho reparatoe th opg no fuissz / sz ex quoda p actus gsecuto
/ s pcto / in quod homo incidit pter diuina ordinatoz dya° sua
poni gsenciens / vsu pp° est va / qua nota e de se prima p li antl
prima ps / s q de9 voluit incarnari ppt humane nae reparatoz / p3
p illud luce 19 / venit filg hois qre et saluu face qd perierat
/ et multe alie adt pat auctes sacre sptue et doctoz / 2a pars a
s / q h reparato fuit nona / no quidz p se / sz p actus / ad hc q ho
pmouet i bonis modo pdicto / p3 / quia lz si ho no peccassz no
fuissz nona homi reparato / tn no potuit pg pctm ttr dignificari
et i bono pmoui / nisi pctm eg tolleret / et ipi deo eu vnii-
q eat ppt pctm reconciliaret / vn aplus ad ro 7° si eni
cu minici essemg reconciliati sug deo p mortem filii eg / multo mags
reconciliati salui erimg i vita ipig / et ad galatas 4° / apsit deg filiu
suu natu ex muliere factu sub lege / ut eos qui sub lege erat
redimeret ut adoptoz filioz di reciperemg / vn p3 / q filg di ex mu-

lic natus est ut redimeret homines a servitute legis et peti / p quod pz ma-
li ab hoie remoto / ut hoies reciperent adoptioz filiorz dei / Ite
quo pz ipius hois i bono pmoto / que si no potuit pz petm nisi r
motoe mali pcte / Et nota quod i duabus ppoibus pcebus lri ppt no di
dicit tam finalem ut motiva occasionalem i carnacoibus xpi et
etne pdestinacois eius / Primam enim tpale pt esse ca etni / ut pbatum fuit
i pº i ma de pdestinacoe / no ergo pmoto hoim i bono est ca i
carnacois xpi et etne pdestinacois eius / si potius est eius effectus / Nam
sicut deus ab etno preordinavit et voluit filium dei i carnari / sic
ab etno voluit et preordinavit p i carnacoz huana nam dignificare
et i bono pmovere / quod ut facere posset ea liberavit a malo qd i cidit
p petm primorz pntum / ita quod i t effectus i carnacois xpi / pmoto hois
i bono est prius / inquam alt si remoto mali ordinare / et hoc volunt due
3 ppo | predentes ppoes / 3ª ppo / Scriptura sacre et rōi vi consonu / quod si ho
no peccasset si i statu innocencie totum genus sp pmansisset / nequaquam deus
incarnatus fuisset / pz ex ppoibus pcebus / propinque aut excepma / et eius
ppoibus / Ite si tunc / na huana immunis a peto / fuisset aptior ad
gram unionis / quod na p petm deformata et i habilitata / ergo pocius
p gram unionis dignificata fuisset si i statu innocencie pmansisset
quod nunc pz quia p petm fuit i disposita et deformata / Cha tz / quod
alias ex suo delicto commodum et ex sua innocencia incomodum re
portaret / ut salte magis commodum reciperet / quod no videtur 2m divine iusti-
cie equitatem / Nam augus vz dicit / hanc dignificacoz huane nec
consideramus dicit / quod sic deo iungi potuit huana na / ut fieret una
persona / superbi illi maligni spus non se audent homini preponere / quod
no hnt carnem / Et leo papa in sermoe de nativitate dni dicit / agnosce o
xpiane dignitatem tuam / et divine factus consors nature / noli i veterem vi-
litatem de genere conversacoe redire / Si si ho i innocencia pstitisset
magis quoque istus contra dyabli superbia et contra peti illecebram digni-
ficatus fuisset quam post quod peccavit / quia ad illa dignificacoz magis
aptus fuisset / Ite hugo de sancto victore ppt ad arta pcti ... / quod i
sacra scriptura ubique incarnacois ro ex primi hois peto assignatur
hoc negari pt / eo quod sicut pz ex pbacoe prime ppois / misterium hoc
revelatum fuit primo homini / de quo mentoz facit scriptura / gen 2º
nulla sit mencio de peto / et aptus / ad eph 5º / ad illa mencoz quam
exponit scriptura / Ite ad ro 5º omt xpus i carnacoe ee ex divina p-

h'm ad arcta pcti thoe

destinacione | que utique efficaciam habuisset etiam si homo non peccasset | Ad 2m — Ad 2m
dicendum quod auctoritas ille intelligenda est quod si homo non peccasset filius hominis non
venisset in eo modo quo nunc venit | non enim venisset tunc ad subeundum
tales miserias et passiones | et ultimate mortem turpissimam | quas sus-
tinuit pro genere humani generacione redemptione | ad hoc enim veniendum
tunc nulla causa habuisset | et ideo in vona auctoritate precedente dicitur tolle mor-
bos tolle vulnera nulla causa est medicine | vel hoc tamen stat quod si homo non
peccasset nichilominus dei filius in carne venisset | aliis modis et causis
in probacionibus dictis [illegible] aliqua ex parte tactis | Quidem dictam ad aucto-
ritatem sedata in auctoribus pluribus ut ambrosius [illegible] | Ad 3m dicendum quod de facto — Ad 3m
sic 3 quod christus venit ut vicia carnis extingueret | hoc enim opus
erat hominum propter peccatum | quod in videat | quod si non incidisset non propter hoc sed
aliunde seu aliis de causis christus venisset | sed contra dicta et propositio-
nem auctoritas beati augustini in libro de verbis apostoli sermone 8 quod dicat si homo
non perisset filius hominis non venisset | Ad quartum dicendum secundum magistrum alexandrum de hallis — Ad 4m
quod ea auctoritas intelligitur supposito reatu nature lapse | cum supposito quod si tunc reatu supposito
filius dei esset incarnatus et non soluisset reatum | nichil profuisset humane nature
ad consequendum suum finem ultimatum | scilicet beatitudinem | quia non satisfaceret in ordi-
ne actui reatu | [illegible] esse [illegible] lapsus nature humane [illegible] — 2us arlus
est | tamen de primo articulo | Circa 2m articulum sit conclusio responsalis
ista | Sicut divinam verbum fuit ad incarnandum plus ydoneum | sic erat magis
congruum ipsum incarnari in temporis plenitudine | Conclusio | sicut congruebat
solum divinum verbum incarnari sic decuit ipsum incarnatum in plenitudine temporis
[illegible] | [illegible] 3 dam [illegible] libro | et patet in pluribus congruenciis quas magister
hic adducit in textu | et sunt quia magis sibi congruit | ita quod [illegible] quod
ex affectibus eius | Primo enim est sibi quod sit ymago dei patris | igitur de-
cuit eum reparare ymaginem [illegible] ad similitudinem dei facta | et per peccatum de-
formata || 2o decuit filium magis | ut utrobique esset idem filius in natura
divina et humana || 3o ut sic per ipsum modo se manifestaret || 4o quia
3 persona media ideo decuit eum esse mediatorem et reconciliatorem
Sed quare convenit appropriata filio | ut sapiencia [illegible] forma decoris 1o | equalitas
| ab [illegible] | [illegible] et pulchritudo | ab hylario | [illegible] primum decuit ut quia [illegible]
sapiencia facta fuit | per ipsius sapienciam restaurarentur | etiam quia homo contra
sapienciam peccavit et per appetitum sapiencie scientie || 2o quia sibi appropriatur quod [illegible]
et brachium patris in eum incarnari decuit pro victoria de hoste capien-
da | [illegible] luce 1o fecit potentiam in brachio suo [illegible] | [illegible]
[illegible] incarnari propter [illegible] inpassibilitatem | alias esset filius dei patris
nepos [illegible] | [illegible] congruit spiritui sancto nec nomen filii in plures perso-
nas transferret | Item quia homo presumpsit dei equalitatem et plenitudinem

io directe 9tra filiu peccavit / quare p redemptoe hūanā gn̄us mag[is] ydoneu fuit et decuit filiu dei i carnari / 9tra que directe petru e ut cui attribuit vindicta et indulgencia / Itm iam mag[is] decuit filiu supplicare p[at]ri et ei obedire / vn̄ aug[ustinus] i libro cur deus homo 9[trarium] sonat filiu supplicare p[at]ri / qua alia p[er]sona / Itm ad h[oc] ordinat incarnacio ut fierimus dei filij adoptivi / hoc aut mag[is] est 9gruu fieri p eu qui est filius naturalis ut d[icit] aug[ustinus] 3° de trin[ita]te i c[apitulo] / 2a p[ar]s p[ro]clusionis p[ate]t quia ut p[atet] ex dict[is] / i carnacionis op[us] licet mag[is] p[ri]nc[ipali]t[er] ordinat ad remediandu homines lapsos p petru / g[ener]o no decuit ipm ante lapsu i carnari / no eni est op[us] valentib[us] medicus / s[ed] male h[ab]entib[us] no eni venit vocare iustos s[ed] pctores dicit / salvator ut h[ab]et q[uest]io / 2° no fuit 9[grue]ns ipm statim p[ost] petru i carnari p[ro]pter sup[er]biam / p[ri]mo ut homo qui p sup[er]bia corruit / humiliatus 9fiteret se liberatore i[n]digere / 2° ut oste[n]deret ultionis divine severitas / que tantos clamores et suspiria hominu sustinuit tanto t[em]p[or]e anteq[uam] vellet redemptius descende[re] / 3° p[ro]pt[er] dignitate[m] i carnadi v[er]bi / s[ed] glosa eni ad gal[athas] 4° sup[er] i[llu]d v[er]bo de[n]it plenitudo t[em]p[or]is / quato maior iudex v[eni]ebat tanto preco[n]iu se[r]ies longior p[re]cede[re] debebat / etia 4° ad illud bn̄ficiu mag[is] 9[m]endandu / q[ui]a eni amplius differt[ur] et diucius desideratur p[re]cios[ius] reputa[tur] / g[ener]o debuit p[ri]us esse desideratu et expectatu qua exhibitu / 5° p[ro]pt[er] ordine p[ro]motois i bonu 9[trariu]m que ab imp[er]fectoe p[ro]cedit ad p[er]fectu / s[ed] contra / 6° no debuit fieri ad fine expectacione ferror fidei t[em]p[or]is p[ro]lixitate tepesceret / q[ui]a circa fine mu[n]di refrigescit caritas multoru / vn̄ luce 18 d[icit] cu filius hois veniet putas ne i veniet fidem sup[er] terra / Ex quo sequi[tur] cor[ollariu]m / q[ui]a n[on] m[a]g[is] ... amore dei ad hoies / n[on] sal[vator] plus p[ro]pinque ubenor exigit / q[ui]a si erat adveta ei i carnem celerior / p[ate]t p[ri]mu q[ui]a divinus actor op[er]a no 9[trariu]m impetu / s[ed] 9[trariu]m regula sapie / et g[ener]o dona sua no accelerauit no s[ed] s[ecundu]m debitu 9gruu ordine / 2a p[ar]s p[atet] ex eo q[ui]a deus bonu que p[er]misit bono s[ecundu]m debitu situ p[er]sone singularis / p[ro]davit eni unius[cuiusque] 9dicoi in aliis s[ecundu]m ac s[e]veritate iusticie in aliis manifestare benig[ni]tate[m] / unde sicut d[icitu]r infirmus ad morte[m] succurri debet s[ed] me mora i statu p[os]t lapsu hois debuit 9p[ro]p[ri]us i carnari / p[ro]pter ne[cessi]tudo 9[gruenti]am q[ui]a nu[n]q[uam] defuit hoib[us] divinus succursus quo morte eterne suppliciu posse[n]t evadere / q[ui]a fides futuri redemptoris erat eis i remediu et sustentacioe quo usq[ue] veniret iste qui 9summaret / 2° sequi[tur] ex p[re]dict[is] q[uod] licet c[er]tu sit v[er]bu dei carne assumpsisse et no

in medio fine / filius non in principio non est tamen euidens hoc esse factum prius
in totius duracionis temporalis medio / aliud tamen correlarium ponitur contra quosdam
qui hoc asserunt ex isto verbo Abakuk 3° In medio annorum notum facies
etc / prima pars nota est et 2a pars patet quia conuenienti scriptura que ex
nulla autentica scriptura hoc euidenter deduci potest / Quantum ad 3m 39 ar 19
articulum est / Conclusio prima Communis tamen personarum ad extra causalis effi-
ciencia / non autem est sola persona sibi facta potest esse assumpte personalis
subsistencia / prima pars patet quia opera trinitatis ad extra cause efficientis sunt
indiuisa / et hoc ideo quia deus agit ad extra per voluntatem et intellectum
sed quicquid vna diuinarum personarum intelligit et vult fieri hoc eciam et qualibet
earum intelligit et vult etc / 2a pars patet / quia sola filii persona est
incarnata / ut tenet fides katholica / sed eam incarnari non fuit aliud
quam dependenciam humane nature tamquam eam personaliter sustentificare
/ ita quod eciam subsistencia / sicut subsistentiam non assumpte et eam sustentificaret sicud
eius subsistencia quam sibi dimissa per se subsisteret suppleret / quod autem
possibile fuit vna diuinarum personarum incarnari sine alia / patet / quia licet
persone diuine sint vna essencia tamen sunt tres distincte personales
subsistencie tamen incarnacio non terminatur ad essenciam / sed ad subsiste-
nciam / eo quod per eam diuinum subsistere sit subsistere creature / ergo vna per-
sona potuit incarnari sine alia / non obstante quod incarnacionem tota
trinitas sit equaliter operata / sicut exemplificat Bonauentura de tribus pu-
ellis vestientibus vnam earum illa induto et actibus efficientibus / non tamen
est nisi ad vnam tantum / quia vna sola induitur et vestitur / Ex quo correlarium 1m
sequitur correlarie / quod vnionis ypostatice terminus formalis non est diuina essencia
formaliter / sed sola filii proprietas personalis / patet quia alias tres persone essent
incarnate / eo quod in diuina essencia essencialiter ydemptificantur / Sequitur correlarium 2m
2o quod filius est incarnatus / non eo quod est vnus cum patre essencialiter
sed ex eo quod est distinctus a patre personaliter / quod tunc vnio facta est
non in natura secundum quam pater et filius sunt vnum / sed in persona secundum quam
pater et filius sunt distincti / Sequitur 3o quod possibile est quamlibet diuinarum personarum correlarium 3m
incarnari / patet quia non maiorem repugnanciam includit verbum patris aut spiritus
sancti quam verbum filii / et patebit hoc correlarium ex 2a parte questionis 3e
Contra conclusionem primam et eius correlarium / arguitur primo / tota trinitas assumpsit contra 2o p[rimo] 9 p[rimo] 9
carnem / ergo incarnacio est ad tres personas tanta / quia tamen ex quo nos
assumemus carnem / antecedens patet / quia prime carne est operatio ad extra
ergo non potest conuenire vni persone sine aliis / 2o per illud quod diuinio suppo- 2o
alicui subsistere ut eum assumptum subsistencialiter terminet / patet quod sibi communicat
per se subsistere / quod dependenciam sustentari non terminat / nisi per se subsistens

Sed persona divina est per se subsistens vel divine essencie que est communis
tribus personis quia persone existencia divina est idem quod esse ut esse-
ncia ergo nulla persona potest hanc dependenciam nature assumpte sine alia
3o persona. Tercio posita causa qua posita sequitur effectus etc. sed tota causa terminandi per-
sonam personam divinam potest alia non assumere et eius subsistencia hec est
eque utrique infinita, nam cum infinita virtute hoc fieri potest; cum ergo tribus utrique sit
sit tribus personis, sequitur quod deus effectus non posset esse nisi sit trium per-
4o sonarum etc. Quarto, contra illud quod est principium actus receptivi est eciam terminus eius,
sed ipsa persona divina est aliquis actus receptivi quod est ad suum principium reflexivus; sed assumere
est actus receptivus quia assumere est ad se sumere; sed quelibet persona divina
5o est principium actus assumpcionis et terminus. Quinto Damascenus libro 3o capitulo 2o quod pater
et filius et spiritus sanctus secundum omnia idem sunt preter ingenerationem generacionem
et processionem; sed incarnacio non assumpcio et eciam eius terminacio non est predictorum,
ergo idem erunt in hac terminacione et per consequens una persona non potest assumere
Solutio ad primum carnem alia non assumente. Ad primum dicendum quod assumere
quasi sumere ad se. Ad probacionem quia assumere carnem et cetera, illa non; sed verum est
quod assumere carnem includit operacionem adductivam unionis carnis ad aliquem
et illa tota trinitas operata est; et cum hoc includit terminacionem illius
assumpcionis sicut patet talis eius assumencium est unita. Verum assumere dicitur
quasi ad se sumere et talis terminacio unionis est solum personalis et convenit
filio et non patri, et ideo filius assumpsit carnem et non pater neque spiritus
ad 2m sanctus. Ad secundum potest dici dupliciter, quia primo tenetur quod persona divina est per se
subsistens vel essencie que est ipsa persona seu subsistencia personalis per-
sonali proprietate determinata et eciam eadem essencia est communis tribus personis
ut concessa maiori et minore, non dicitur sufficiens quia cum infertur in natura
divina persona etc. Sed verum sequitur quod persona divina per suam essenciam que est
in tribus personis dicitur terminans dependenciam nature assumpte. Et ideo ceteri doctores
sunt et alii qui concedunt quod natura divina que est in tribus personis incarnata
est in una persona scilicet filii, ut concedit Sanctus Thomas 3a parte questione 3a articulo 2o. Secundo potest concedi
dicta minor quod persona divina est per se subsistens racione essencie divine
ut absolute est essencia vel absolute sumitur que est tribus non determinata personali
ad 3m proprietate, et tunc ipsa esset neganda. Ad tertium respondet Sanctus Thomas dicto articulo quod concessa conclusione
sicut hic assumpcio sit effectus totius trinitatis quia tota trinitas est causa eius
effectiva, ex hoc tamen non habetur quod tota trinitas terminet ipsius effectum. Unde terminacio
terminacio ipse non est accio, sed sequela accionis, et ideo ipsa potest uni soli-
tarie convenire existente ipsa accione que est sequela sit communis pluribus. Ad quartum
ad 4m dicendum negando antecedens, quia licet ad hoc quod actus sit receptivus requiratur eius
reflexio vel unio ad suum aliqualis ad suum principium, non tamen adequate

principium ut non est necesse si plura sunt in principio quod omnia ita sint in eo / sic quod
ad quamlibet eorum terminetur / Ad 4m patet quod plures patet ex processu Damasceni qui loquitur in ad 4m
dicta auctoritate quando personas in Trinitate et proprietates ad hoc / quod eis convenit ad intra
/ Filius enim patri convenit ingenito / filio genito / et spiritui sancto processio / sic hoc unum stat
quod incarnatio que est per habitudinem ad extra / terminata sit ad unam personam
et non ad aliam / et hoc ipse met innuit post dictam auctoritatem subdens / et quoniam
unigenitus filius et verbum dei et deus propter viscera misericordie sue propter nostram salutem
beneplacito patris et cooperatione sancti spiritus sine semine conceptus incorrupte ex
sancta dei genitrice et semper virgine Maria genitus est per spiritum sanctum / et homo per-
fectus ex ipsa factus est // Secunda conclusio / sicut unio unitiva passive primarie et for- 2a conclusio
maliter terminatur ad personam filii tantum / et ex primi et secundi articuli ad essentiam divinam
/ sic est probabile / quod hec unio possit terminari passive primarie et formaliter ad
essentiam / quamvis ex primi et secundi dicatur esse unio suppositalis / et esse
ipsa ad unionem suppositalem terminatur / Prima pars patet ex dictis / secunda pars patet
probabiliter aliqualiter ex conclusione precedenti sequenti et patebit ex uno dubio
in sequenti quo // Tertia conclusio / Sicut non est evidenter impossibile / divinam essentiam 3a conclusio
immediate terminare dependentiam creature / sic non est impossibile quod tres relationes
in divinis simul et semel / omnes et singule / possint immediate formaliter huiusmodi
unionem terminare // Prima pars patet / quia divina essentia est summe subsistens / et
ego non video quod possit esse aliud sustentificare (?) Confirmatur / quia ipsa habet
virtutem ad sustentandum omnia divina supposita / et in ipsa permanent / et per consequens
omnia ab eis sustentabilia creata et ab ipsa sustentificari possunt / in 2° d-
icto tamen amplius (?) videbitur in sequentibus // Secunda pars patet / quia tres relationes sunt simpliciter
sunt quedam que sunt in divinis sunt formaliter subsistentes / igitur alteri subsi-
stentia formaliter terminare possunt etc. Contra / quia si unio unitiva terminaretur ad spi- Contra primum
rationem activam / tunc sine spiritu sancto essent pater et filius incarnati / patet consequentia quia
eis tantum est formaliter spiratio activa / Sequitur secundum / quia si terminaret unio formaliter 2m
ad [illegible] filiationis (?) propria / tunc filius et spiritus sanctus sine patre essent in-
carnati / quod tamen in nostris (?) non venit sub conclusionibus / multa consimilia contra pos-
sent in hoc fieri que causa brevitatis dimitto // Conclusio quarta / sicut est possibile 4a conclusio
quamlibet divinarum personarum incarnari / sic non est impossibile plures divinas personas
eandem humanitatem ypostatice assumere / et eandem personam assumere plures huma-
nitates // Prima pars patet ex dictis / et patet per magistrum 3° sententiarum distinctione 1a capitulo 2°
eo quod sic sunt (?) potentie (?) [illegible] et similiter independens // Secunda pars est contra Bona-
venturam / hic in scripto [illegible] probabile sic / quia sicut filius supplet suppositalitatem
humanitatis assumpte / qua ipsa sibi debita esset nata subsistere / ita tamen
pater et spiritus sanctus eandem suppositaliter supplere possunt / sic quod utrumque huma-

mitas vel subsisteret seu suppositaliter per existeret / Secundum quia tamen per difficultatem
rationis ypostatice / et antecedens patet quod quelibet persona divina tantam habeat vir-
tutem suppositandi naturam tantam sicut alia tres / Secunda dicitur ad idem sicut sicut
arguit Scotus de angelo / quandocumque aliqua virtus infinita se habet ad pluralitatem
actio illius virtutis infinite potest ad unam trinitatem / sed virtus divina infinita se habet
ad tres personas divinas / et assumpto termino humane quo virtus actio vir-
tute divina / et sicut trinitas potuit ad filium ita etiam ad patrem et spiritum sanctum
Sed sicut arguitur idem / quia solis relationibus distinguuntur / non tamen absoluto nostro se exclu-
dunt / sed persone divine solis relationibus distinguuntur / et natura humana est absoluta / ergo
natura assumpta ab una persona divina / non necessario excludi ab alia / ver-
que ad primam partem nota est ex fide / et quo ad 2am partem suppositum / et
a oppositum sed quia si in aliquo absoluto nostro se excludent / in illo etiam differ-
rent / et per consequens non solis relationibus differrent Sed persona incarnata sub-
sistit duabus naturis scilicet divine et humane / et tres persone divine subsis-
tunt in una natura divina / ergo etc. Vel sic ille tres sunt et quelibet earum possunt
et sunt unius humane nature subsistentia trinitas / 3a pars scilicet quod verbum unum divinum
suppositare sunt plures humanitates sicut verbum / ergo antecedens scilicet quia non magis potens est
in suppositando unam quam in eandem / sed cum pater sunt plures carnes etiam in quo-
cumque uno sicut anima / ergo consequentia nota cum utrumque sunt omnipotens et non
plus arguitur multum in deo suppositare et supponibilis unius / quia causa ergo
C 1^m Corollarium primum / potest fuit beata virgine / una generatione tot filios generare / est
suppositum fuit ut poterant sub una humanitatem ypostatice sibi assumere et
unire / patet / quod quilibet istorum suppositorum potuit esse homo distinctus ab aliis / sicut
suppositum fuit vel fuerit distinctum in Corollarium 2m / beata virgo / potuit una generatione
2^m tres filios generare / patet quod tres persone poterant sub eandem humanitatem as-
sumere / ita quod quilibet earum istam sibi ypostatice univisset / sicut nunc factum est
3^m de persona filii in Corollarium 3m / Si angelicum suppositum potest humanam naturam sup-
positare / beata virgo tot filios quot sunt et poterunt esse angeli una
generatione potuisset generare / patet / quod eandem humanam naturam deus potuisset assump-
No. h. sisse ypostatice in eodem [illegible] dicit notanter / sed quia multi dubitant / ymo negant
an sit conveniens / quod tamen ipse sunt [illegible] sed incedentia nature humane ad subsis-
tendum personaliter / defectu tamen possibiliter [illegible] est potestas angeli / ergo
personalis subsistentia angelica est [illegible] eadem suppositaliter trinitas / Sed natura
humana non requirit ad sui personationem absolute personam infinite subsistentie
et independentem / in perscrutatione sunt sue trinitati / antecedens patet / quia aliter non
possent persone subsistentes in infinite subsistentie uniretur subsistenter,
quod patet statim / Sed vere [illegible] nature et persone / non reddit magis rationabilis p-

personaliter / si eque est trahibilis personaliter non ydemptitas tanta persona-
litate sicut ydemptitate / 2am probo / quia natura humana est ydemptitas divini
subsistendi / sive modo / illa est eque trahibilis persona / eo quod esse subsisten-
cia non sit sibi denominatum nisi ... ergo aliqua persona personaliter de-
trahere naturam / ad se distinctam non est infinite potencie / in hoc quod finite per-
sonaliter ... / 3am probo / quia de aliquantulo se habere ad ... agendo
ut trahendo res quod infinite potencie ... trium personarum divinarum
... non quod ... ergo non est infinite potencie / Secundo sequitur corre- Cor^e
/ quod licet actio depersonandi / naturam datam esset infinite potencie / non tamen ipsam de-
personata supposita trahere / patet quod dicitur / Contra 4m / natura unius angeli cor^m 4^m
ad naturam humanam / patet ista / quia fieret homo ... ut alias sufficienter adductum pro^le
/ quod iste angelus ab homine filiative generare / et nasci et mori ... dicere-
tur / 2a pars patet / quod non ... ab homine filiative generari / in homo ... suppositum humanum
3a pars patet / quia ... homo per ymaginacionem uniret persone angelice / non ...
... informative / talis angelus non diceretur homo / eo quod omnis unio infor-
mata non ... / est ... denominativa ... forma informante / sicut
esse album est ab albedine / et ita talis angelus esset homo ab
... / et ultra omnis homo quod natura potuit denuari a generante et
humanitate / potuit filiative generari / ... homo qui ...
... ymaginacionem ... cor^o
non esset angelus esset ... ymaginacionem ... cor^m 4^m
tacta natura humana esset ab angelo ... / Contra 5m / possibile
... unum esse hominem / absque hoc quod aliquis homo ... de ...
... destrueretur / et tamen tot esse homines quot nunc sunt / absque hoc
quod aliquis homo de novo esse incipiat aut producatur / prima pars patet / quia si omnes
humanitates que nunc sunt / una persona divina sibi uniret ... / ...
... / et non fieret ab aliis homo / et tamen esset unus homo / eo quod tamen esset unum
suppositum humanum / et tamen nunquam desinit esse ut destrueretur / 2a pars patet ...
... / quod unum dimittat ... omnes humanitates / quas assumpsit ex- 6^m cor
cepta forma / Contra 6m / Si ... generare ... carnis assumptam / non ... Dr
hoc erunt due relaciones opposite / Contra cor^m 7m ... conclusionem
... et forma ... / ... venerabilis / Anselmi
in libro de incarnacione ... dicit ... talis ... / ... in quibus
deo est impossibile / ... est ... ut ... incarnari / quia tunc
essent plures filii in divinis personis / non ... verus filius ...
et ... carne assumpsisset / ... ibidem paulo post medium ... / ... quibus
sit unus deus tres persone / non tamen una quaelibet incarnata / alias quoque

in eodem / quod innascibilitas ... divinitate / et nascibilitas ... humanitate
non sunt relaciones opposite

incarnari necesse esse / sed potius esse impossibile / et precedens cum auctoritas est
quasi pro solutione pro illa / ubi Scotus probat quod in christo esse spiritum sanctum esse incar=
natum / quia tunc in trinitate essent duo filii scilicet dei et hominis / Item quod nasce-
2o debet confusio / tamen de eodem filio loquemur / ubi enim esset deus et filius
/ quamvis alter dei et alter hominis // Item tunc fieret quasi quedam inequalitas
divinarum personarum quia hec filii essent / quod persone non equales esse
debent / nam alter filius quantum ad potentiam / dignitatem excelleret / alter minore potes-
tate subesset / quod sicut spiritus tunc solus haberet unitatem cum homine / et filius
3o cum deo / sic spiritus sanctus inequatus filius subesset alteri sic inequatus filius // Item si
quod in unitate sue persone homines assumpsissent / tamen fieret in deo pluralitas
filiorum increatas / et postea concludit / cum ergo quod primum in christo inde [?] impossibile
est / non debuit alia persona incarnari quam filius / Item non enim incarnato
cf² unum sequi in christo Confirmatur quod tunc pater posset esse missus / quod pater filium quod pater
mitti non potest / ut patet per Augustinum 2o de trinitate capitulo 10 / et quia si quod ex hoc
dic² dicitur filius missus / quia carnem assumpsit et temporaliter genitus fuit // Contra ra=
tionibus contra quod tunc opponitur / sed Scoti dicit prima quod 2a [?] / et hoc contra
2am partem [?] quod idem effectus numero / non potest dependere
a pluribus causis / quarum quelibet sit causa totalis / respectu eiusdem dependentie
/ ergo impossibile est eandem naturam dependere dependentia suppositi a pluribus di=
vinis suppositis / tamen hec dependentia a quolibet divino supposito assumente
tenetur totalis et perfecta / quia patet [?] / et [?] / quia posito quod una causa
[?] sit a alia b / effectus c / tunc dicitur illud non est causa adequata totalis
effectus / quo circumscripto manet ille effectus / sed circumscripto a adhuc manet c effectus
2o per b / ergo a non fuit causa totalis quod est contradictio // 2o non unus sustentatur
natura a supposito divino / quod a suo supposito si existeret in eo sed natura ut
sustentata in suo supposito non potest assumi a divino supposito / ergo natura sustenta=
3o ta ab una divina persona non potest ulterius assumi ab alia // 3o si posset
sic tunc reflexio rei super alia / Item eadem posset sic reflexio rei alteri inmittere [?]
ut puta actualitatis super se / et sic seu alterius per modum actualitatis / sed hoc non
quod tunc quibus difficiles sic et actualitatis non valerent / ymo tunc actus in-
4o ciperet esse sua // 4o assumpto tunc tria ad unitatem persone / sed non est
una persona patris et filii et spiritus sancti / ergo non possunt tres persone as=
sumere unam naturam humanam // Sed contra quod et est articulus Bonaventure
Si tres persone assumerent eandem naturam / vel in unitate essentie / vel
in unitate persone / non primum tamen non per unam personam quod [?] personalis
est in tribus distincta / nec secundum tamen natura creata et increata non possunt [?]

in una essentia || 4o contra eandem quartam partem conclusionis | aliquam naturam esse in tribus 4o
suppositis / arguitur ipsam esse infinitam | si ergo natura humana esset in tribus personis suppositis divinis
ipsa esset infinita | quod est contra philosophum | ante probabile patet quod hoc arguit naturam divinam esse
infinitam ipsam scilicet esse in tribus suppositis | Respondeo quod naturam esse in tribus suppositis est ipsam esse
illis ydemptitate essentiali et personali | et hoc deficit in natura humana cum
non possit ydemptificari essentie divine nec persone divine || 6o quod tunc unione con- 6o
surget mutua communicacio ydiomatum | quia ille homo esset pater et filius ac pater esset
filius et spiritus sanctus | Consequens nam idem homo per communicacionem ydiomatum esset pater et filius
et pater esset filius quod est absurdum | Respondeo concedendo quod ad tres uniones sequitur commu-
nicacio ydiomatum | proprietates enim utriusque nature communicarent supposito | et etiam nec
in eius ydemptitatem transit subsistencia personalis | ut verum sit deum esse hominem
| et hominem deum | et deitatem esse hominem | sed humanitatem non esse deum | nec humanitatem
esse deitatem | nec ex hoc sequitur quod pater sit filius aut spiritus sanctus | Consequens patet quia ille
homo est pater | et iste homo est filius | igitur pater est filius | Respondeo quod idem homo demonstratur una
suppositorum est falsa | tunc enim sunt diversi homines | quorum unus est pater | alter filius
actus | si diversi actu non sunt || 7mo si sit tot unita unione ut pluribus | non 7o bonetus
sed unio quod scilicet non esset in essentia cum ipsa non habeat dare esse suppositale
| nec in persona cum tres sint distincte et diversificate tres diversificantur
uniones | nec pluribus quia tunc tres essent incarnate ac si essent tres incar-
naciones | quod falsum est cum ab unitate carnis non proveniat diversitas incar-
nacionum | Respondeo quod pluribus et ibi sunt plures incarnaciones | nec obstat uni-
tas carnis | cum plures relaciones fundari possint in uno absoluto || ut dicit
meta arta sunt Bonaventura || 8us quoniam aliqua potencia passiva per aliquem 8o
actum est totaliter exhausta | ita quod ab illo actu non potest in alio actu actu-
ari | sed potencia obediencialis nature humane ad subsistendum est totaliter exhausta per sub-
sistenciam verbi cum verum suppositum divinum tante sustentificet quante omnia eo
quod non restat potencia in uno supposito quam in omnibus sit | Respondeo quod potencia obediencialis nature huma-
ne ad subsistendum supposito divino non est exhausta per subsistenciam verbi
quo ad extensionem licet quo ad intensionem | ubi ymaginatum sicut si in igne
essent due forme caloris ab invicem separate | ipse utraque esset calidior intensive
caloris illis duabus quam una sola | sed extensive | ita in proposito || 9no si sic 9o
tunc eadem natura creata posset uniri infinitis suppositis | quod est falsum | quod esset infinite per-
fectionis eo quod posse communicare esse suum formalem cuilibet supposito est certe perfectionis
et duobus alteri | Respondeo concedendo quod infinitis suppositis infinitate suppositorum | nec esset in-
finite perfectionis | unde secundum philosophum non arguit maiorem perfectionem quam paucitas ubi
infinitas extensiva non arguit infinitam perfectionem extensive | ut secundum
ymaginacionem philosophorum si essent infinita individua eiusdem nature | non esset

10. ex hoc nā p(ro)ster mitte(re) || 8 auct(orita)te ansħ li dicit deus hs tal(is) q(uod) diste
plures psone nequeunt vnu et eundem homine(m) assume(re) | sed q(uod) i tt de
potencia ordinata || 11° plures psone no possut sibi ypo(stati)ce assu-
me(re) eandem nām i | r(ati)o q(uod) diffi(ni)co(nem) vnio(nis) ypo(stati)ce | est e(ni)m illaps(us)
sp(irit)i alicui nō eciā ibi aut no ess(et) illaps(us) sp(irit)i s(ecundu)m spatio(rum) i | sed q(uod) i
essent tres vnioes ypo(stati)ce secundu q(uod) sut tā spta | 12° arg(umentum) (contra) s(ecundu)m
dub(ium) 9 p(ar)te q(uar)ta (con)cl(usio)nis p(ar)tem eiusdem (con)clonis | si sic tc sic filius dei vere vnus h(ab)uit q(ua)m tt deus
est ihus | sic s(ecundu)m alia huam(anita)tem posset vocari petrus | et sic i diuidua
ess(ent) nāe de se iuice mutuo p(re)dicarent | puta petrus de ihu et e(con)u(er)sa
| fictas s(ed) quia i po(ssibi)le est q(uod) duo(rum) homi(num) vnus de alio verifice(tur) s(ic)ut ihus et
petrus i dato casu essent duo hoies | eo q(uod) i po(ssibi)le est duas nās huma-
9b. nas nu(mer)o distinctas esse | 13° p(ro) hoc q(uod) sint i duobus hoibus (con)similia nā
nā cāta in eadem spe | multiplicari | sic | in multi(s) suppo(si)t(is) eiusdem nāe
ad p(r)i(mu)m ar(gumentu)m Ad p(r)i(mu)m d(ic)o q(uod) anselmus p(er) totu illu librum volt redarguere vnu q(uod) vocat di-
sputatore(m) dicentem | q(uod) si tres psone diuine sut vnus deus ul vna
essencia | tunc nāe est vna incarnata a(lia)s esse incarnatas eo q(uod) sunt
vna essencia nu(mer)o | s(ed) impo(ssibi)le est eandem rem i nu(mer)o sit esse et no ee
i eodem hoie i carnata || (quia) q(uod) d(ici)t anselmus | si filius i carnatus est | et filius
no est vna et eadem psona nu(mer)o q(uam) p(ate)r e(st) s(ed) alia | sequi q(uod) no e(st)
nāe patrem ex hoc esse incarnatu | aliq(ua) e(ni)m psona ee i vno ho(mi)ne
i carnata | et alia sit no esse i eodem hoie i carnata po(ssibi)le est | sim
(con)stat q(uod) tu anselmus d(ici)t | s(ed) potius impo(ssibi)le est | no debz inferri hoc | ad
patrem esse i carnari | sed ad nece(ssita)tem sequele | ita q(uod) | i po(ssibi)le est q(uod) nu(mer)o
ex hoc q(uod) filius est i carnatus sequa(tur) patrem esse i carnatu | sicut tu dixit
adu(er)sarius | eo q(uod) i carnatio no est s(ecundu)m nā(tu)ram sed in psona | sed hoc
ad r(ati)onem anselmi | tu d(ici)t q(uod) i (con)ueniens ess(et) patrem sim i carnatu (et)c | dico q(uod) h(oc)
sit i(n)telligi s(ecundu)m illu ordinē vniuersi que deus primus ordinauit | q(uod)
sic vnus (con)fundi(tur) i(n)tellectus noster i (con)cipiendo misterium i carnacio(nis) q(uod)m ad p(r)i(mu)m le
idem qui est filius dei e(st) filius hois | quia q(uod) duo esset i diuinis filii
| quoru alt(er) ess(et) filius dei | et alt(er) hois | absq(ue) tu r(ati)o ess(et) hoc i (con)ueniens
q(uod) illa psona que no est filius dei | ess(et) filius hois | et tu hoc ess(et) equa-
lis filio dei | no s(ecundu)m humanitatem n(on) s(ecundu)m q(uod) filius hois | s(ed) s(ecundu)m diuinitatem
ad (con)fir(mati)o(nem) sed s(ecundu)m q(uod) 3 vna psona i diuinis || ad (con)fi(rmati)o(nem) ne (con)tra | ad (con)s(equens) dicit q(uod)
i carnatio no est totalis causa quare filius d(icitu)r missus | s(ed) quia ipse etiā
ad p(r)i(mu)m est ab alio | s(ed) q(uod) p(ate)r a n(ull)o est | i(de)o mitti no p(otes)t | ad p(r)i(mu)m s(ecundu)m (contra)
(con)cl(usionem) p(ar)te q(uar)te (con)clu(sion)is | d(ic)o q(uod) v(er)bo d(ic)i posset | ne(ga)ndo an(tecedens) ad (con)s(equens) illud no est

ēa totalis causa ...

causa totalis ad illam negative / quia staret quod a et b calores producerent c
sic quod a esset eius causa totalis / et b similiter et quod coniunctio utraque equaliter
produceret c et ergo [illegible] contra Thomam de Argentina et Petrum de Tarantasia nec
prima quantum ad quartam partem / quia humana natura a pluribus divinis suppositis assumpta / non eadem
personalitate sustentaretur / et tamen natura quelibet personarum esset totalis terminus quarumlibet assump-
tionum omnium / quibus humana natura assumitur / sed quelibet personarum solum terminat assumptiones
tales non ad se / et non ad alia persona / et sic non esset due cause to-
tales eiusdem effectus / sed enim non est aliquis effectus absolutus sed solum relationes
et uniones diverse / quarum sunt diverse cause totales sicut diversi tempore
si album et rubeum esset in eodem subiecto / quod per utraque esset coloratum / et tamen non esset
due cause totales unius eiusdem effectus / eo quod esse coloratum non dicit
unum effectum solum / sed esse rubeum et esse album / sic in proposito / et quod non sit
de causalitate et terminatione sed ut supra in quantum [infra solutio] essentia subsistentia uni / que est sua superficies
illa [illegible] c alterius hominis / a illa superficie pluribus / sic natura humana dependeret
ab illis diversis dependenciis / ratione diversitate subsistentiarum terminantium / sicut si duo
agnos eiusdem coloris esset in eodem subiecto ab utraque [illegible] esse album / sed esse
album non diceret unum effectum solum / sed duos concurrentes ex coloribus individualibus
dualibus diversarum agnorum / contra ponatur quod una assumptione sit et sint tres persone
assumant unam humanitatem / sed non stat solum tamen eadem est dependentia que
illa natura dependet a quolibet trium suppositorum / et ea tendentia eius non a quolibet correspondentia
re / sed non sit eadem pluribus sustentans / non provoce qua eadem tendentia eius non
tamen totaliter et perfecte a quolibet tria suppositorum / ita quod cuilibet pluribus [illegible] ea sustentat
eadem hoc unus effectus potest dependere a pluribus causis totalibus / sed quod hoc est
parte de causalitate et terminatione / et causa totalis effectus non [illegible] / tamen aliqua alia
causa respecta ad hoc quod prima causa [illegible] effectum / quelibet autem divinarum suppositorum
est eiusdem [illegible] cum reliquis / igitur ad hoc quod ipsum totaliter terminet tendentias
non [illegible] / ut breviter dicitur diversitas sicut de tribus modis [illegible] [illegible] [illegible] potest
dici nec quantum / quia non est parte de causalitate et terminatione / et potest poni exemplum
/ ut si deus crearet tres mundos et faceret unum centrum sit / in singulis corporibus
centro quiescere / tunc quodlibet corpus centrorum haberet totaliter naturalem tendentiam
illius centri / sic in proposito de personis respectu nature assumpte / ad decimum tertium
nec habet / quia possibile est quod eadem humanitas possit subsistat in uno lo-
co subsistentia sibi redemptica / et in alio loco sit alteri ypostasi uni-
ta / sicut si sortes esset hic et rome / et sibi hic amputaret digitus
tunc respondendo esset hic non et suppositum et non pars / sed rome esset pars
et non [illegible] non suppositum / sicut si [struck] rome sibi aliquis adiungaret per aug-

ad primum argumentum

3 solutio ad argumentum [illegible] p. 9 [illegible] parte 9a [illegible]

2 solutio ad argumentum primum

ad 2m

mentacom no hic / ut pt dri q ecia hic auge / quia tibi que capet
vome no ess hic / Illud pp q alios nedo gnas no obstante / q nobiliq
sustente a diuis sppto q a ysto / sz dut q no stat idem suppositali sup-
positalitate ppa et aliena / et assignat repugnancia q subsisteh
ppa suppositalitate sine subsistencia / quia mos essendi p se / quo
for gstitui i esse suppositali / tali aut mo essendi repugnat i mi-
ad 3m te ad alienam suppositas / de qua dicebatur in sequenti rone // Ad 3am rone qre
q tres respectus sint fri / et qre dicte q dissitos acnt et sbe quit date
sut noties talium / 2m qditones nales ca eis qtes / 2m potentiam curs
mo aut sut diffos spuce et acntales / ut ppt hoc q acnis capet psse
subsiste acnis capet esse cursus ppri sine acntales / in aliqua sba
ad 4m que no est // Ad 4m pp si tres psone assumerent nam tantam cam / ut assu-
meret ad vmtes psone / ut ad vmtes acn / sz qh caro assump ad
vmtes psone / sz ad nas vmtes psone assump qh car / et pz dr hoc
qsuo tm ad vmtes psone / in quibus ts ponet q ygi plalia assumerent
et qplia qfuderet tres sequentes / cs grede vellet ygi ppes asti vi-
det ysi / sppto q vnus videat a / alt b / possz ess grede q tres psone as-
sumerent eadem nas vmtate psone / ad nas tn vmt necesse q humanitas
est assupta ad vmtes psoe ut acn dine no e ssg / q qs humanitate
et psona diuia gstitua aliq vnu / q pt deitas ess ps pt xpi / q
est nephas sentie / sz e ssg q psona diuia ut acn diuia tret sub-
sistencia humanitati // Alij vo no tantos oditu ad loyca ista practica respo-
dent simp q i isto casu na humana assume i vmtate non vnius p-
sone tm / sz i vmtes singlaru psonaru / ita q sicut diuia psona na
iz nalem vmtes psonalem in singulis psonis / ita na humana ess
p assupcom singulis psonalit vnita // Ro d q om eg tonn sett dicat
C stotq in reportoris q de forma ... q ... quo sequi q eadem
humanitate sut esse plures hoies / q i isto casu quelibet psonaru ess
ho / quia qua roe vna eadem et alia / et no vis ho in illi tres
Sdr psone no sunt vnu ppm ut vna psona // Ex d. qd eadem roe tres
psone diuine sut tres dij / q sic roe vnius nre humane ipis vnite
essent tres hoies / sic licz i vna essentia diuia ut deitate subsistat
tn debet dici tres dij / et no vnus deus a filij / pp nedo plures q
essentia diuia est illis psonis ydemptica acn et psonalit / sz sic
no petrus de candia no ess d i a na humana ab ipis assupta // Sz dicit petrus hic de
candia / q ad h q forma possit plurificac sua gcretam denoiacom

duo requiruntur distinctio una forme ad subiectum suum et alia subiectorum abinvicem et ita est de
natura humana in proposito. Sed secundum suppositorum quorum ratione quod dicte forme possunt colligi quod
plures forme sive solo numero differentes sive specie non denominant idem subiectum parti-
cipative et hoc in vero non secundum [illegible] non secundum [illegible] aliqua. Unde idem homo
habens albedines caliditates per [illegible] non dicitur plura qualia. Sic idem intel-
lectus in se plures intellectiones sive solo numero sive specie differentes non denominat
inde plures intelligentes sed dicitur bene pluribus in talibus intellectus vel plura intellectus
Sed per hoc plures qualitates dici pluribus qualitatibus qualis sed non plura qualia
Cum tamen forma numero non plurificat suam concretam denominacionem per hoc suppositorum ab
ipsa realiter distinctorum aut subiectorum et alias non est. Ex quibus patet quare conce-
di si tria supposita divina eandem humanitatem numero sibi uniret quod essent tres
homines et si idem suppositum divinum assumeret tres humanitates distinctas non est concedi
quod sit tres homines. Contra primum dictum istius doctoris arguo et suppono unam yma- dic
ginacionem [illegible] quod sit quibus homo seu essencia humana [illegible] sumptis hominibus
[illegible] tales plurificat suam concretam denominacionem. Nam Sortes Plato et Cicero sunt tres
homines et tamen ipsis natura humana non est essencia distincta a suppositis. Sed secundum istam yma-
ginacionem sit [illegible] et essencia suppositorum et sic [illegible] quod sicut natura sive essencia huma-
na est tres homines quod sit eciam natura divina sive essencia divina sit tres dii
quod supra negatum est. Et ergo aliter et forte melius. Patet [illegible] secundum quod aliqui dicunt Rf
quod hic deus in plurali debeat capi concretive et ita [illegible] in scriptura capi. Igitur non
est concedi quod sunt tres dii. Si autem hic deus in plurali capere [illegible] possunt concedi quod
essent tres dii quia [illegible] illa tres sunt persone divine quod vera est. Non tamen
est tale concedi [illegible] et absque [illegible] est [illegible] quia in scriptura sacra [illegible]
deus est in singulari [illegible] talis [illegible] stat pro essencia seu concretive et non
personaliter ut de [illegible] tamen unus deus est, deus et trinitas, deus et due persone
unus deus est. Illius [illegible] ille deus pro essencia si [illegible] stat personaliter seu
pro supposito [illegible] tres concretive [illegible], quia [illegible] valet illa tamen una persona divina est
et tamen unum suppositum divinum est. Non notum et quod illa est falsa. Secunda [illegible] illam
aliquod suppositum divinum seu aliqua persona divina est trinitas. Non ista eciam
est falsa ut notum est [illegible] dicta de aliis. Non [illegible] in [illegible] numerum in
in plurali ille deus est capi concretive secundum scripturas. Ideo dicitur ita unus deus est. Est
vera supposito eciam quod hic deus capiatur [illegible] quod [illegible] ita sit de ista non
tamen de aliis. [illegible] scriptura et [illegible] dicti doctoris [illegible] ut eciam in ipsa hic deus
denotat essenciam ut [illegible] in [illegible] secunda primi libri ubi [illegible]
de ista [illegible] est dominus deus [illegible] unus est [illegible] hoc [illegible] patet [illegible]
[illegible] facta [illegible] petri de candia. Admissa ista ymaginacione tamen dicitur Sortes Plato

ad ar^m secundum q^r 3^am parte 9^e q^e parte

et credo fuit tribus hominibus | i. illis hominibus capitur persona seu suppositalis | quas
ipsa esse fecit | sicut et illa pater et filius et spiritus sanctus fuit tribus dii ut
notum est in tuenti | Ad 12^m secundum contra 2^am partem eius dicitur | sed quod credo sumus
quia et sicut 2^ai | ad eius solutionem quod in posse … non … | et ad eius quod in posse
est duabus … ita negatur | cum dicit sicut nec humane in uno supposito | Ad 9^m consequentia

dic^o negatur ambo vel | Contra tertium … et … eius | Arguitur ponatur 2^m ymaginationem
ibi tacta | quod petrus filius margarete assumatur tribus a verbo supposito | tunc ut sequitur
quod tunc sicut concreta filius dei erit filius marthe | et erit filius margarethe
erit homo | quod patet quia si verbum dimitteret naturam humanam hic adhuc esset concreta filius
dei fuit filius virginis de praeterito | ergo pari ratione in isto casu ita esset concreta de futuro
filius dei erit filius marthe | et etiam filius marthe erit homo | sed falsitas consequentis
patet quia si deus dimitteret humanitatem nunc assumptam tunc non esset concreta …
ipse fuit deus | demonstrato homine dimisso | et pari ratione in casu nunc posito demon=
strato filio marthe assumendo | ita erit necessaria et ille erit deus et homo quare
et ille filius dei erit ille homo vel verum si deus tribus esset assumpturus humanitatem
meam ut nunc in unitatem personae non propter hoc possem hodie dicere ego tribus

Nota cum deus quod est hoc impossibile | Nunc admittendo casum | et cum arguitur quod tunc ut
sicut concederetur ista nec | ad eius quod si verbum … non … | et non est quod in casu nunc
hec concreta filius dei fuit filius virginis propter hoc quod aliquis fuit verum de praeterito
demonstrato filio dei | ille est filius virginis | sed in casu consequentis sensu in isto casu …
ista de praesenti numquam erit vera | filius dei est filius margarethe ut homo ut iste homo
est filius marthe | quod patet quia numquam filius dei est filius margarethe | et numquam
erit vera ideo tamen ille homo ut ista persona … de utero marthe | sed
ista numquam erit vera ideo tamen Margaretha peperit istum hominem ut homo ut
filium dei vel in ambo quod ipsa non peperit nisi hanc humanitatem assumptam ut
hominem qui est hec humanitas | sed ista numquam fuit … nec erit homo aut
filius dei | et ex hoc patet quod in casu tamen … erit vera demonstrato divino supposito

ar^o ille homo est deus et filius dei | sed non est filius hominis | Sed quod de facto non plus
homo … de maria virgine | quod in isto casu diceret homo de margaretha | sed
qua ratione homo nunc dicitur marie virginis filius | eadem ratione in isto casu homo

Nota diceretur filius marthe | Respondetur negando consequentiam | quod licet tunc habeat ille de illa | …
diceret de ista non tamen sicut | quia humanitas Christi assumpta fuit a verbo ab =
instanti conceptionis illius humanitatis in utero beate marie | et ideo homo filius
dei fuit conceptus et formatus in utero marie | et fuit verum de praesenti filius

dic^o dei nascitur de maria | non sic autem esset in casu posito | Contra demonstrata
… homo Christi in isto casu | conceditur quod tunc magnus fuit in utero margarethe

et egressa est de utero eius et de lacte eius nutrita / et ita de aliis membris
ergo totum hoc corpus humanum christi exiebat de utero margarethe ergo ille
christus est vel fuit filius margarethe / Respondetur ore in tractatu de incarna- Respondeo ore
tione verbi in tali questione ubi pertractat istas difficultates quod non est concedendum in hoc
casu / quod humanitas fuit in utero marie immo numquam fuit in utero margarethe
nec numquam egressa est eo utero eius Contra bene concedendum est quod humanitas que
magis secundum corpora sumpta fuit que in hac manu fuit in utero margarethe
sed quod hoc non sequitur ergo humanitas fuit in utero eius Contra ista solutio non vi- ar³
detur quod non magis quod hec sit quidam hec magis est christus in deo casu ut hec pes
est christus in deo casu / et tamen sic quod humanitas esset hec pes vel non vel concedendum
quod hoc corpus sit christus quia ut dicit thomas de argentina in qo. ista distinctione
2 et 22 in fine / immo ipsa sola facit incarnationem verbi secundum nos
contractos / qui secundum suum modum dicitur in plant spiritus / et huius incarnatio sit
ratione spiritus / sed nec deus nec corpus sed ratione spiritus et est et eo gressu in deo casu
quod humanitas fuit in utero marie non tamen sequitur quod christus fuit in utero eius
bene quod quod in christo est tabua et non tator in deo casu fuit in utero marie
sed magis et tenetur Contra ad ista demonstrato christo in deo casu quod humanitas fuit
in utero margarethe per gressa ille non est filius marie et non est aliquis
alius gradus consanguinitatis in quo possit dici quod attineat eidem in secundum le-
ges positivas ipse possit cum ea matrimonium contrahere quod videtur absurdum / Respondetur
idem doctor quod ille non posset matrimonium contrahere cum ea sed hoc non est ex- ar²
eo quod hoc sit prohibitum expresse ab aliqua lege positiva / sed propter rationem legis
positive scilicet quod humanitas eius fuit filius marie et ille ideo ad eam quadam
attinentia secundum consanguinitatis innata / et propter hoc non ideo non in positum quod numquam
fuit nec erit aliqua talis Contra numquam hec est concedenda in deo casu christus est d[ub]ium
vel fuit filius marie secundum humanitatem / Similiter etiam quod non / sed contra arguitur ut sit
sicut dens ethiopis et albus / sed ethiops et albus secundum dentes / ita videtur sequi
humanitas christi exivit de utero marie et ille christus exivit de utero
marie secundum humanitatem / et ut fuit eius filius etc / Similiter nego quod similiter sequa-
tur in forma quia talis arguitur quod quando fuit de prius ut patet / et si esset de positio
sicut in alia quia tamen non valet / quod declaratur / quod si dens ethiopis non fuisset
albus antequam fuisset dens ethiopis / et per modum cum fuisset dens ethiopis
non fuisset albus / patet quia non sequitur dens qui nunc est ethiopis fuit al-
bus et ethiops est ut fuit albus secundum dentem / sed in proposito restat dubium dubiu
positio casu quod filius dei assumpsisset filium marie iam adultum utpote viginti
annorum / qui quidem filius marie ante assumptionem frequenter peccavit / et ex-

vauit sicut ea assumptione verumtamen sit concedenda iste homo peccavit ratione huius humanitatis
sicut quod non sit concedendum. Item similiter. Ad 2m ille corpus peccavit. Item ratione additam
illi, iste corpus peccavit ratione huius humanitatis. Et ad declarationem vocis huius ponuntur
prima regula: tres regule. Prima est quod ista que dicuntur de ista natura assumpta dicuntur etiam de
Christo ratione illa assumpta natura dicuntur. Verum hoc sequitur, humanitas est composita
ex carne et ossibus, ideo Christus est compositus ex carnibus et ossibus ratione
illa humanitatis. Et ita de aliis, exceptis illis in quibus excipitur unio, sicut ille
2a regula: species hec natura est assumpta a verbo vel unita verbo etc. 2a regula quod ista que dicuntur
de preterito de ista natura quantum ad illa que contigerunt vel evenerunt usque ad istam assump-
tionem vel peccata dicuntur etiam de Christo, ut si ista natura fuit assumpta nunc 10 annis
et heri fuit vulnerata, tunc concedendum est quod iste homo fuit vulneratus ratione humanitatis
et similiter de istis de futuro quantum ad ea que contingunt antequam filius dei dimittet
3a regula: hanc humanitatem. 3a regula: ista que dicuntur hic de hac natura de preterito quantum ad ea
que contigerunt ante assumptionem a verbo, non dicuntur de Christo. Item similiter, Item cum addito
ut non sequitur hec humanitas fuit incarnabilis vel fuit nutrita de lacte, ideo homo fuit
incarnabilis ratione humanitatis, et ita de aliis. Similiter non dicendum est de istis de futuro
quantum ad ea que contingent post huius dissolutionem. Ille tamen regule intelliguntur
ad rationes a principio questionis: ratione illas que ipsius sunt de generatione et corruptione. Ad rationes principales factas a
principio questionis. Ad primam cum dicitur dei filius non est incarnatus etc. negatur antecedens. Ad probationem quod
si natura humana etc. negatur consequentia, et cum necessarium quod ex dictis in primo articulo. Ad 2m
negatur antecedens. Ad probationem dico quod sicut ab eterno divinum verbum habuit esse perfectissime et
sine carne, ita et carne assumpta adhuc decentissime est. Item per carnis as-
sumptionem aliqua indecencia vel impositio orta est in dei filio. Ad probationem quia
quod carnis assumptio etc., dico quod ista in personam directa, et ideo ratione huma-
nitas assumpta attributa nulla imperfectionem ex parte dei includit, sed solum
ratione humanitatis assumpte, que propter se est in talibus, cum de deo dicuntur in pluralite in-
terius aut exterius, persona [illegible] sumitur natura assumpta cum [illegible] in perfectiones competentes sunt.
ad 3m: Ad 3m negatur antecedens. Ad probationem quod inter deum et naturam humanam est proportio secundum quod
ordinis, concedo quod natura secundum [illegible] eo ipso quod est ymago dei, nata est ordinari ad
ipsum in mente, sicut in primo libro et 2o fuit ostensum, et talis proportio sufficit
ad huius unionem. Item etiam quod non sit proportio commensurationis excedentie, quod tamen non potest esse
in istis finita. Ad illud in 3a ratione cum dicitur actus purus etc., concedo quod tamen ipse non est
compositus alteri, sed unibilis sicut quod alterius subsistencia trahit potest, et hoc sufficit
in proportio in ratione. Ad 3m in ratione quod plus distat natura creata et increata quam contraria
et hoc contraria quantum commensurationem, et ultra dico quod licet contraria non essent u-
nibilia, non tamen ex hoc sequitur in proposito, eo quod inter contraria non est ordo et
et contraria talis, qualis est inter deum et humanam naturam. Vel dicendo
quod licet contraria non sunt unibilia sicut quod ex eis constituitur unum 3m, sed tamen ut dicitur

in sequenti questione probabile est quod sit unum punctum / quod unum in altero in magis sunt tendentias
dicit // Ad quartum principale quod tunc conclusio dicta in 2o articulo / Ad 7m quod conclusio dicta in 3o articulo et
4 de questione // Circa hoc quod movebam parvum tangebam . probatio secunde conclusionis primi
articuli dum dicitur / Utrum christus sit predestinatus esse dei filius // pro quo notandum quod cum hoc — Dubium nonum
non predestinatio ut hic predestinatus possit absolute / tunc etiam aliquid quod quando potest cum declara=
tione / quod absolute sunt et prescitorum ut quod ordinatos eternaliter solus ad gloriam / sed ista pre=
destinatio divina conferendi actum in tempore / illa quod prius producit ipsum ad beatitudinem
finalem // quando autem potest cum declaratione tunc importat solum preordinationem divinam in id
quod per declarationem additam sunt / ut si dicam petrus fuit predestinatus esse princeps a=
postolorum / quorum sed potius recedit / tunc non sed locum dat / et cum dico eodem locum / solum
secundum intentionem alterius / sicut etiam quandoque quoddam dicitur cetera quod pluralitate posito duo
per ceteros nisi / sed cum dicitur cetera visus / tunc potest pro reliqua solum / sed predestinatio cum
additio sunt solum preordinationem / sed cum per se potest sunt preordinationem eternam ad gloriam
in futuro per gratiam ei conferendam in presenti // 2o notandum / quod de ratione predestinationis tria — 2o nonum
sunt // Primum quod id ad quod aliquis dicitur predestinari / aliquis sibi conferat // 2o quod non conferat sibi
ex se / sed ex alterius dono gratuito / quod predestinatio est proprie eorum ad que
utique natura non attingit // 3m est quod id ad quod aliquis predestinatus est sequatur prede=
stinationem et predestinatum / 1a patet quia predestinatio importat intentionem ad
illud de quo est // 2o patet quod illud ad quod quis predestinatur conceditur ei per gratiam / et
non presupponit ipsum saltem prioritate nature sicut gratia presupponit naturam // 3o patet quod
ex hoc aliquis dicitur predestinatus quod in preteritis et preordinatus in futurum aliquid per gratiam — 3m
// 3o notandum quod in sacra scriptura dicitur ad secundum divinum ut secundum rei veritatem ut secundum evi=
dentiam seu manifestationem / sicut illud / data est mihi omnis potestas in celo et in terra
Mathei ultimo / quod secundum fuit in ratione non realiter / quod data fuit sibi omnis potestas
hominis non tunc primo sed natura ab eterno a patre / a quo habuit et esse et posse — cōa
/ sed hoc fuit nobis tunc declaratum // Conclusio prima / quamvis christus sit predestinatus — 9 p
secundum humanam naturam / non tamen absolute est predestinatus / nec ut dei patris filius vel ut
magis // Prima pars patet / quia sicut per communicationem ydiomatum vere dicimus ymaginem / quod deus
/ quod christus est mortuus sepultus et passus / licet cum sub intellectione huius additi secundum
humanam naturam / sic et ita concedendum est / christus est predestinatus / licet cum expressione
huius additi secundum humanam naturam assumpta / dicere enim possumus ne videamur divini=
tatem negantes de christo et consentire errori / Arrii / et aliorum fidei pravorum / qui di=
xerunt christum fuisse creatum creaturam / et ad gloriam predestinatum / et pro ea huma=
natum fuisse puram creaturam / non in verbis concipienti secundum naturam assumptam
/ et sic sit in prima parte conclusionis // 2a pars patet / quod christum non accessit / non
est predestinatus / licet quia conclusio 2o notabili / et cum sit / quod christus cum sit dei filius
naturalis est eternus // 2o patet 1a pars / quod nunquam christum predestinat / sicut enim alius /

est qui creat et aliquis qui creatur / sic qui predestinat et predestinatus / sed omnes
predestinati a filio dei sunt predestinati / ergo in veritate concedendum filium dei esse
predestinatum saltem secundum quod et sic addito / sicut super illud ad Romanos 8 quos prede-
stinavit hos et vocavit / dicit glosa predestinavit non existentes / voca-
vit adversos / sic ergo predestinatio est non existentis / filius autem dei semper
existit / ergo nunquam predestinatus est / Item idem patet 3a probatione / quia esse filium dei
ut ymaginem patris convenit sibi ab eterno / ut scilicet ipsum tempore ut non sit sibi non
2 9o convenit per predestinationem // 2a conclusio / licet hic non sit concedenda ista Christus predestina-
tus est esse homo / sed tamen secundum communem intentionem doctorum katholicorum conceditur ista propositio concedenda.
Et patet sic / illud quod convenit alicui ex sua natura et virtute / et non ex dono
gratuito non convenit ei esse per aliquam predestinationem / sed esse hominem convenit dei
filio per assumptionem humane nature que facta est virtute divina / communi patri et filio
et spiritui sancto / et non per aliquod donum gratuite collatum filio / ergo et esse ho-
minem non convenit ei per aliquam predestinationem / hoc quoque non / et ad oppositum patet ex non li-
20 / sed 2a probatio quarta conclusionis patet / quia unio nature humane cum supposito divino / est nature gratui-
te facta / ideo est concedendum quod convenit ei per gratiam / ut etiam est concedendum ad istum sensum prede-
stinatum est ut Christus sit homo / quia preordinatum est ab eterno / ut postea esset
homo per assumptionem talis humane nature in unitatem persone / sic etiam est concedendum
quod humana natura fuit predestinata uniri filio dei / et quod predestinatum est deum esse
hominem / et hominem esse deum / quia ipsa ex tali unione nature humane ad deum No^a
quam ab eterno preordinatum fuit vera esse illa / homo est deus / deus est homo / ex
hoc tamen non sequitur / quod sit concedendum ista / quod deus sit predestinatus esse homo / ut filius
3 9o dei sicut non sequitur / secundum 3 ut homo esse deus / sed homo sanctus et deus // 3a conclusio / licet
Christus sit predestinatus esse dei filius in virtute / non tamen realiter et constitutive / ista
probatio patet ex prima conclusione / prima pars patet per glosam super isto ad Romanos 8 quo predestina-
tus est dei filius in virtute / id est ut evidenter appareat dei filius esse mundo / quia sicut
fuit in re / et tunc ipse dixit / data est mihi omnis potestas in celo et in terra / ut
super / hoc concordat textui apostoli scilicet cum dicitur / qui predestinatus est filius dei
no in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum / sibi tamen non dicitur / quod propositi-
tivus dicit / quod Haymo exponit / qui predestinatus est id est quod humana natura pre-
destinata est / ut sit unita filio dei / et hic etiam consonat prime parti conclusionis
secunde / ex hoc non sequitur / quod ab homine sit predestinatus / ut sit filius dei / quia non licet
hoc demonstrata persona divina que est predestinatus ut sit filius dei / qui ab eter-
cor^m no fuit filius dei / mortuus aliquis homo / Christo ipsius scilicet / quod non convenit Christo predestinari secundum
se / sed solum ratione nature assumpte // 2o scilicet / quod licet Christus sit dominus mundi non
est tamen et humanatus / non est tamen absolute concedendum quod ipse sit homo deificatus / aut domi-
nicus homo / prima pars manifesta est / 2a sed / quia secundum doctores deificatum in proprietate antecessionis

et e idem qd filium esse deum | et quod humanitas diuinitati non accedit | ut
humanitas facta e deus | ut ab hoc factus est deus | hoc dixit damascenus et allegat
aquinas in prima parte q. 16 non homo deificatus dicimus sed deum hominem factum
|| 3a pars probatur per augustinum super iohannem in littera et in libro retractationum capitulo 18 ubi postquam alibi
bi dixit xpm esse dominicum hominem dicit ubicumque hoc deposui dixi dixisse me nol-
lem | quia uidi non esse dicendum. Circa quod notandum quod ut dicunt doctores | hoc ad-
iectiuum diuinus importat ut illud quod est dominium per participationem | ut res
que est dei sicut possessio | ut sicut effectus dei | sic dicitur uita diuina | ut
sicut pars | ut pars diuinitatis | ut aqua benedicta | xpistus autem est naturalis uerus deus et
et non secundum diuinum per participationem | quia equalis deus pater deus filius deus
spiritus sanctus || possumus tamen sane intelligi et concedi quod xpistus est diuinus secundum humana
naturam | que a deo possidetur et a deo creatur | et ei deus praestans concedit | etiam non
solum diuinus | sed etiam homo diuinus racione nature humane assumpte | licet sic hoc non
homo non aut racione suppositi | et dicit quod sic accipit ea augustinus dum com-
cessit || Credo tamen quod melius uidetur esse quod non concedatur de xpisto sed xpistus est homo
diuinus quamuis eum in aliquibusdam locis inueniam | quod non stat pro natura humana
| in xpisto tamen magis proprie accipitur pro supposito | eo quod homo est nomen suppositi et proprie
in illa oracione xpistus e homo diuinus | quod hec xpistus e homo non est uera
si homo in stat pro humana natura | ut 3 uerum quod xpistus e humana natura diuina | et
propter hoc augustinus ea prius retractauit | Sed d. q. dicens sepe uocat xpistum
diuinissimum | sed sicut diuinum dicitur a deo sic diuinum a deo diuo ... | Dicitur quod
diuinum potest ad dici quod etiam secundum plenam racionem diuinitatis | sicut dicimus essencia di-
uina ut persona diuina | sic aut non est de hoc nomine diuinus | non enim
dicimus personas diuinas | ut essencia diuina | sic ergo potest xpistus dici diuinus
homo | quia ipse uerus est deus et plena secundum racionem deitatis | sed diuinus non
dicitur absolute de isto qui secundum naturam plena diuini racione | licet eius natura humana dici
possit diuina | non tamen persona diuina dici de diuina || Dubium 2o utrum xpistus
sit dei filius adoptiuus | Pro quo notandum | quod non adopcio transfertur ab
humanis ad diuina | omnis autem transferentes per aliqua similitudinem
transferunt | ut dicit philosophus in topicis | et non dicitur per omnes similitudines | Non
transfertur | ut dicit philosophus in topicis | et non dicit quod omnes similitudines | Nam
licet inter adopcionem humanam et diuinam sit aliqua similitudo | tamen in certis est mul-
tiplex dissimilitudo | Nam adopcio in humanis e extranee persone in filium aut
nepotem et deinceps legittima assumpcio | Pro quo patet quod tria requiruntur
primum ad adopcionem || primum quod adoptans ex gracia assumat | ut adoptet
que gracia est gratuita uoluntatis adoptantis || 2o quod fiat de non filio filius
... quod non generat sibi ex generacione naturali || 3o quod non habuit ius ad hereditatem
de ius succedendi | per adopcionem | Sed ut etiam alia tria in adopcione humana

[in lower margin:] ... et nota quod aliqui dicunt quod xpistus dicitur

[left margin:] Nota

[right margin:] Nota
[right margin:] 2m dubium

Primum quod adoptans non sit principium essendi adoptato // 2m quod adoptatus ante ad=
optionem non fuit in potestate adoptantis / Ipse quod dicitur quod adoptatus sit communione persone
assumpto // 3m quia quod adoptatus non succedit in hereditatem adoptantis / nisi dece=
c. pm dente adoptante Christo quibus sequitur quod Christus habet conditiones tres / deo non convenit
aliqua adoptatio / cum deus sit principium omnibus essendi / que prima conditio / et cer=
2m ta fuit in dei potestate quod 2a / et deus est immortalis contra 3am Christo quo 2o
patet quod non est in translatione eius conditiones potestas que erit in translato / Ipse quod dixit
prius quod eius transferentes 2m aliqua similitudinem transferunt / non dixit 2m eius
qo xii lib ad dum dicto xii libro / Christus nec absolute nec in quantum homo est dei filius adoptivus / patet per rationem
beati thome in 3a parte summe q. 23 / quia filiatio est proprietas personalis in non
convenit nisi supposito vel persone / Sed in Christo autem solum est unum suppositum personale cui
competit esse filium per naturam / et per consequens non per gratiam adoptionis / et hoc 3o quod patet
conditionem / Sed nunquam intelligitur Christus in divina potestate / quod Christus non erit / cum sit ipse
deus per eternum / Item nunquam de suo filio Christus est filius / quod 3 et 2m conditionem
corm pm Christo quo sequitur quod sicut adoptatio convenit / equaliter toti trinitati / quo ad rem / sic
singulis personis convenit / quo ad aliqua appropriatum / Prima pars patet quia gratuita
assumptio caritatis non convenit nisi ad hereditatem / participationem eterne glorie / est
apud totam trinitatem equaliter / 2a pars patet quia hereditas divina est per quam ipse
deus per se ipsum dives et beatus est / sicut hereditas Christi quo modo illud per
quod dicta / Et autem hereditas in fruitio qua se ipso fruitur videndo et amando
ad quam nulla creatura habet ius per naturam nisi sibi per gratiam concedatur unde / ad Ro=
6o / gratia dei vita eterna igitur / 2a pars patet quia convenit patri ut auctori quia in hu=
manis solum pater est adoptatio / Pater autem in divinis est a quo est omnis
paternitas in celo et in terra / filio convenit ut exemplari quia eius filiatio
naturalis est divinam naturam et exemplar nostre adoptionis / Sed per spiritum sanctum
corm 2m gratia nobis data qua sumus adoptati // 2o sequitur quod licet quelibet so=
la creatura rationalis possit adoptari / solum tamen illi qui predestinatur ad=
optari / Primum patet quia sola et quelibet talis cum ad ymaginem dei facta sit / est
capax gratie / et glorie per participationem / gloria autem est hereditas ad quam per
gratiam adoptamur // 2a patet quia soli tales erunt participes huius hereditatis unde
illud apostoli ad Ro 8o / quos prescivit et predestinavit conformes fieri yma=
corm 3m ginis filii sui // 3o sequitur quod non convenit digniori esse filium adoptivum / patet quia licet
sit 2m quod dignior / eo quod solum convenit nature intellectuali / tamen in digniori supplentis
indignitatem solum / quia creatura non potest dignificari / nisi adoptetur ad hereditatem
sed in digniori est esse convenit vel Questio tercia libri iij sententiarum 127

Queritur utrum omnis creatura naturalis sit a dei filio in unitate suppositi vel persone assumptibilis
Et arguitur primo quod non / sic / non omnis creatura naturalis sibi debita est persona vel

ipse suppositum / Ad secundum patet / quia / ex hoc quod assumeret naturam aliquam in unitatem
suppositi vel persone quam supplet vicem suppositalitatis aut personalitatis non sequitur assumpte
aut illam naturam sustentare nec suppositare aut personare reflectere aut red-
deat in seipsam // 2o si sequitur tunc deus posset assumere naturam irrationalem / et rationalem 2o
malam moraliter / et rationalem in puris naturalibus constituta irrationalem indifferenter
in bonum et malum / patet ex quo ad primum / quia tunc deus possit esse asinus et
brutalis / et peior et dampnatus quo ad 2m / et 3m / quod repugnat di-
vine bonitati et sapientie / Ad oppositum arguitur quia creatura quod non est suppositum potest non esse suppositum
et desuppositari seu aliena subsistentia subsistere / sed quanto illa dei verbum
potest assumere in unitatem suppositi quia non sequitur et assumptum est quod creata creatura naturaliter
quod nunc non est suppositum potest esse suppositum / quia in unitate quod alteri unitur potest reflecti super
seipsam in quo [illegible] / In prima questione erunt tres articuli / In primo ponentur notabilia
et declaratione terminorum in titulo questionis positorum / In 2o videbitur ad questionem / In
3o videbitur / utrum suppositum creatum possit alteri suppositi creati suppositare contra triae [illegible] ad
primum / quo notandum quod superioribus restat tendentia ut unitio unius rei ad
aliam formam est formatur accidentalem et specialem ad suum subiectum // 2a tendentia patet ad
suum totum a qua tum tendentia creatura et reflexionibus ad se 2m actum sive Ro
et a prima ut materia // 3a in unitione creature ipsi pro conservatione eam
in esse / et illa tendentia est generalis omni creature / Et ista tercia quod non est
tendentia est reflexibilis ab ista convertitur in se // 4a tendentia creature
insita ut in terminum conveniunt est tendentia naturalis ipsius ignis sursum ad
centrum mundi / et sicut est naturalis ad hesionem ignis ipsi grano ordinis [illegible]
/ et tendentia omnis creature in suppositum eius ut in finem ultimum ut tamen finale
/ qua tendentia quod non naturaliter et irreflexibiliter tendit tali modo
in aliud a se quod in ultimo eius finis // 5a tendentia in ut coexistentis ad
illud cui coexistit assumitur ut creaturis orbi // 6a in qua una res
unitur alteri distincte a se tamen subsistentie qua suppositaliter ut persona
subsistit realiter et vere / non tamen sic quod natura tali unitur incipiat esse
suppositum ut persona / sed sic quod tali sustentificare suppositare aliena subsistentia
/ quod illi aliene subsistentie denominationes conveniunt in persone quod esset ipsa-
met natura // 2o notandum / quod quidam dicunt / quod ad hoc / quod aliquid sit suppositum 2
requiritur / quod ipsum non unitum alteri forma ut 2a ut 6a unitate [illegible]
/ dicitur patet / quod accidens ut forma specialem non dicitur suppositum / ipse hoc quod
unitum subiecto suo secundo unitate / et nulla partem aliquam quod vim ipse
dicitur suppositum / eo quod quod tantum pars unitum 2o unitate / et humanitas christi non
est suppositum / eo quod ipsa unitur filio dei 6a unitione / et ideo 2m istos
ad hoc quod aliquid dicatur suppositum requiritur quod non certo tum modorum unitum alteri / sed

3o d.

rerum aliqua esse in corpore alterius aliquo aliorum tamen modorum non auferret
ab ea racionem suppositi / Quia si ipsa ignis non esset suppositum quantum ad primum modum intelli-
gendi / nec materia esset suppositum quantum ad quintum modum / nec aliqua natura creata
in suppositum quantum ad quartum modum / quia necesse si creata est ipsa habet tendenciam in
aliud ut in consumabile // Tercio modo quod dicitur in unitate actuali ut forme alicuius
ad subiectum / et sic suo modo intelligatur de aliis rebus et unitate ibi / Una est actualis
et est naturalis inclinacio forme ad subiectum suum cui actuatur in inherendo / Alia
est actualis aptitudinalis / et est duplex / quedam est naturalis ut accidens in sacramento
altaris / licet actualiter non inhereat subiecto / tamen habet naturalem inclinacionem ad
inherendum / racione cuius inclinacionis ipsum dimissum sue nature et potencie subiecta ipsum
unire illi informaturum / ut posset eciam actus ipsum a deo et super se
reflecti ut illi soli inniteretur / et non tendet in aliud in inherendo / Et sic corpus
dimissum sue nature tamen tendet in aliud / tamen in subiectum / et in hoc differt ab
quantitate hoc unita / quia illa dimissa nature sue non tendet in aliud
tamen in subiectum sed per se subsisteret / ad hoc enim ea unita habet naturalem aptitudinem
inclinacionem et ita in materia naturalis aptitudinalis posset auferri a forma sic
et actuatur / dicendum enim preter quod forma sit separata separari a subiecto sic
ut actu non inhereat / et reflecti super se ut non naturalem inclinacionem
habeat ad inherendum / sed habeat reflexionem super se et naturalem inclinacionem
ad per se subsistendum / Alia est aptitudo obediencialis ad informandum / qua
res nata est informare et non informare / sed secundum quod deus flectit eam et
secundum quod inclinat eam / ita quod in hoc obedit dei voluntati / et talis
aptitudo rei est communis ei / nec potest per quamcumque potenciam auferri ab ea / nam
enim potencia potest facere quod quelibet forma sic sit in potencia obediencie respectu dei / quod in-
clinetur natura ad informandum quando deus vult / et quod eciam natura inclinetur ad per se
subsistendum et aliud non informandum cum deus vult / Nunc ad propositum
ad hoc quod aliquid sit suppositum / non requiritur in eo abnegacio illius aptitudinis obedien-
cialis ad unitatem dicendum secundo ut dictum est modorum predictorum / quia nulla
creatura posset esse suppositum / sed sufficit et requiritur ut isti dicunt abnegacio
in unitate actualis et aptitudinalis naturalis / Ex hiis dicunt isti talem diffinicionem suppositi
Suppositum est res per se subsistens / nulli alteri apta communicari in unitate actuali
aut naturali aptitudinali / ut toti / aut ut subiecto / aut ut suppositati in unitate
dicit quod sanctus thomas doctor communis ponit iste priorem / ut alter ut dicunt alii potest
diffiniri suppositum est res per se subsistens / subsistencia sibi incommunicabili / ita
quod ipsum manet sit sua subsistencia / nam si deus assumeret hanc animam nostram
quod ipsum manet sit sua subsistencia / unde et eciam uniret sue esse suppositi / ut intellexi probale forte
humana et eandem racionem dimitteret sue esse suppositi / ut intellexit probabile forte
talis anima esset suppositum cum haberet reflexionem super se quod est de racione suppositi / et ei non
competit forma diffinicio / quia haberet alteri unitatem ut suppositi / et tamen contra diffinicionem sibi

dr/ vim qz forma coprimit pdicates istoz q iã actu supposita sut Ex olis
facit pz qz sit psona / na lij psona ultra suppm quot qz sit nã ro^lis
/ et sic psona est suppm rõle / Sz contra diffoz suppti sic arguitur qz si valet
tc pr et filius et sps scs erunt suppm quia sunt / cum sint tã supposita / et
si qa qz sut res subsistentes subsistencia sibi ydemptica / qz essencia
diuina / Sic ergo dic aliter et melius qz suppm est subsistencia in se ydem- Suppo^m
ptice subsistens pse / ut suppm e subsistencia rei ydemptica ipsi
/ et tc pr et filius et sps scs no sut subsistencia, tamen lij subsistentia
i nũo singulari / et si cont z subsistencia ydempte pse subsistens
/ no tn i se s i suppto diuino Ad 2m sic / qz illa diffo psone no valz / psona C
e nã ro^lis, quita^lis / pse subsistens / pz qz tc essencia diuina no esset
psona / Sz pt bm dci qz psona est intellectual nẽ i quita^lis subsi- psona
stentia / et illa diffo erit esse bona / et pt hm a richardo de sco victo-
re // Scdo nota / qz vnio ypostatica pt sic diffiniri / est illapsus actus suppti / diui- 4 ode qz sit vnio ypposta
ne / quo illabens fiat suppites eius nẽ / qua ipa pse nata esset subsistẽ
/ sibi ipi derelicta Et ad aliquam intelligendum vnioz ista tempus vm dei
caro fcm e // Tercio nota e qz preter vnioz ypotat / sut adhuc due alie 3 ode
spẽs vnioz / vnc quarum fit contractio denoiacionum ut plurimum / ab vna re
vnc altius / et hoc tn dupliciter // Prima est vnio informatiua accidentalis
formaz ad sbaz / vnc eius vnios / sbm / qz i forma contrahit esse tale
vel tale / ut ab illa qualitate / q z fria / eia lz ee sties / et ab albedine
sbm dnoiat albu ee // 2a z vnio informatiua constitutiue / qz z formaz
sbalium / sbtute eius vnionis no sortitur aliqua denoiacioz com^les sbm / qz
tti vnioe i mete i forma s ipa mã forma / Sz potius sba composita ex
mã et forma / com^les denoiatoes contrahit ut acquirit / alias enim
ista esset concedenda, mã fz ipo / mã forma z aliq vel / Sz pz qz tales for-
me com^r denoiant illud / qz no informt / qz no repa de formis
accribus n i esse s aspt attribuite 2m nram appcia et consuetudines
/ 3a adhuc ecl pt poni vnio infectiua vanni ad tructum Et 4a vnio
conformatiua qualitatiua / Sut hab dut vnioes / vnio ad acci^l ad sbm
[illegible] vnioi yppe et longe i pluribus gruit cum ea / qua aliqua de
[illegible] vnio acci^l ad sbm cum [illegible] vnioe hua^l ad vm
homo i hor / qz sic actus ut albedo / i mti sbe suo / Sa picti saltem 3a 2 p gna
aliqua sbe denoiacoe / sic huanitas vniti vo seu filio i diuinis / lz
no i hesive / tn tacz suppositati / qua vm suc 2a psona i diuinis
supplet pse subsistentia hua^l assupte / eo qz trat i intencia / vel

tendencia ipsius, quia licet a natura ad supposita tendatur, natura humana vel natura
dimissa sibi ipsi posset subsistere secundum naturalem aptitudinem et inclinationem suam, sed
unita verbo reflexus est appetitus eius super verbum, ut illi natura unita tamquam
2a suppositati || 2o quia sicut tu eam ex hoc quod albedo non est alba, sed hec de-
nominationem concretam quod est esse album, ideo in Nestorius concedat secundum eum
in habet ut predicti sicut humanitas in Christo non est homo, eo quod non posse sub-
sistit, sed in unitate verbo ut suppositari, sed esse hominem concedat verbo suppositati,
ideo in intellectu potest || 3m 3o quia accidentis et subiectum non constituunt aliquid 3m quod sit
unum per se, sicut paries et albedo non sunt album, sed solum paries est albus,
sic ex verbo et humanitate assumpta non constituitur unum [illegible] compositum, ut verbum
et humanitas assumpta sunt corpus, sed solum verbum est corpus quod denominatur
concretive homo ab humanitate assumpta, sicut paries albus ab albedine
4m in herente || quarto quia actus unius subiecti tamquam compossibilium utriusque, accidencia
enim multa conferunt ad compositionem substantie accidentis latentium, sicut unum diversum 2m
se occultassimum, sed solum unum tota natura tamquam sui compossibilia ut notifi-
5a catiua || 5o quia ablata albedine a suo subiecto ipsum non plus dicitur neque est album,
sic verbum dimissa humanitate non plus esset neque diceretur homo, sicut nunc fuit homo
ante assumptionem humanitatis ex utero virginis, sicut tu idem verbum et idem
filius dei qui nunc et cuius multi sententibus istius unionis ad illam, et
non volo pro dicta in nunc, excepto omnia sententia istius unionis hypostatice humanitatis
ad divinitatem et unionis accidentis ad subiectum, cum ibi sit infinita distancia
et dissimilitas, sed solum volo per hoc in nunc aliqualiter similitudinem et manuductionem
ad intellectum istam in effabilem hypostaticam unionem et ad intellectum eciam aliqualiter
6o ea que dicuntur verbo ideo eius unionis quidam concedunt et negant || 6o 3 notandum
quod in unione hypostatica et duabus formis substantiis unionis quasi principales sunt uniones
aliter et aliter considerantur, tamquam unionis et tamquam tendencie ipsius, ideo formaliter
ut simpliciter in aliud, quia tamquam tendencie accidentalis forme est conveniencia
sibi, quia denominat sed formaliter tamquam unionis 3 esse album, ut hic dicitur
sed tamquam tendencie forme substantialis, 3 sic unum, quod non denominat concretive
denominacione, quia stante in forma substantie sibi insufficienta omni consideracione tamquam
in forma forme substantialis esset naturaliter et quietata; formaliter vero tamquam unionis
eius est esse hominem esse album, et de unione hypostatica est sicut de accidentali ex
ad hoc, ita quod esse hominem 3 formaliter tamquam illius unionis, licet eciam fiat
in subsistencia divina sub abstracta ideo subsistencie sit tamquam formaliter
ult tendencie ut dependencie nature humane ad ipsum verbum, et tamen non ...
res per suas proprietates suppositales quadruiter, || 1o hypostatice unite || 2o ideo unionis

informative ad aliud / et hoc dicit ut 2m pp̄s vnionis informative
formare specialiter / et accidens // 3o quia variacio spē vnionis aliqua accidentibus for-
me sibi inherentibus / ut si aliqua formare accidentaliter angeli / variaret speciem
vnionis informative / et hoc patet angeli / ita videlicet quod vniret ei sine vnionis
informative accidentibus / vniretur quantitate / sed tamen est quod essentia angeli desi-
net esse suppositum / et cuiuslibet / quantum ad illum modum / aliquid reuerteretur ad
sua perfectione / quia variacio huius spē vnionis in alia / in tantum in quo ag-
gencia innata per se subsistere cecidisset a sua perfectione per infortunium
// quarto de suppositione ipsius per talem vocem vnionis / non informative materie facit per se
vnum / ita per carens ma in ea et suppositum vnum / et sic condemnatione mag
aporte / aliud desinit esse persona ut suppositum / sicut hoc ad se actualiter videns / et
hic de primo articulo // secundum ad 2m articuli positio dicitur aliquas conclusiones quod que
patebunt vnio ad questionem / prima licet non aliquis differentia etiam sit suppositum / aliquid tamen
creatum ut cabile abstracte per suppositum consistere / prima pars patet de perfectionibus essentialibus / essen-
cialibus perfectionibus / et formis accidentibus // 2a pars probatur / non magis repugnat ei
// 2m condicionem naturalem suam scilicet tendentiam in aliud per se subsistere / per reflexionem
ipsius super se / quid repugnat rei quod est suppositum desuppositari et
alii ut suppositanti inniti tamen 2m patet et similiter / amplius nota quod
non videtur plus hoc repugnat quam illud tamen habet / quod sicut humanitas
quod numquam fuit suppositum / vnione ypostatica vnita est / sic ita non quam iam est
suppositum / posset desuppositari / et non vnum vnione ypostatica / secunda conclusio // 2a conclusio tamen
aptitudo inniti non potest auferri ab anima totaliter / stat tamen ipsam per ple-
nariam reditionem super se non consistere per se / prima pars patet quod non licet 3o / secunda pars
patet / quia anima non possit esse suppositum ut dixit conclusio prima / et in voce patet
vltra vocem supplicari includi quod sit naturalis volitionis ut patet in 9o non licet hoc aut
sunt anime in separatione // 3a conclusio sicut accidentale est perfectionibus essentialibus / et formis
accidentalibus tendere in aliud / tamen forma in forma ut pars in toto / sic curi-
sibe tate accidentale et per se subsistere / prima pars patet quod sicut dicit prima quod di-
xit quod quantum tamen creatura potest esse suppositum / et per consequens talis intencio potest
ab ea auferri // 2a pars patet quod sicut deus de potencia sua absoluta re quod de condi-
cione sua naturali tendit in aliud potest reflectere super se / sic potest cuilibet rei
creatae dare tendencia in aliud / per modum potest ut forme / et per consequens quod
creatura quod nunc est suppositum potest esse / et non esse suppositum / et sic esse suppositum est
ei accidentale // quarta conclusio / solum est vna naturalis volitionis / que per quandam et ple-
nariam reditionem super se / et omnis tendencie in aliud penitus abnegatione
/ est subsistencia personalis / prima conclusio / quia essencia aliqua rediens super

se totaliter est sibi ipsam uniri et esse se tenentem et non alteri quasi sup-
fultam vel ab altero totaliter substentata esse vel manutentam. Sed sic entitas que
que non est entitas plenarie super se redit. Sed solus deus infinite in se redit
et ad se convertitur et persistens quia ipse solus ipse se per se constituit ad sui
essentia ut persistencia nullius egens. Sed ut dicit beatus dyonisius quando animo a se
exit per equivocationem peripatetica sive homini entitatem. patet igitur conclusio
quia ipsa sola est quia impossibile est esse partem vel formam inherentem
r. p.m vel supposito composito est ipsa unitentem. Secundum summus quoad et modus
conveniendi proprietates omnia a posteriori quod sunt omnia alia illimitatione. atque nec solus
ad aliud preter ipsam. patet quod quarta conclusio secundum .2m. nulla res creata et
2m creabilis vel nec solus potest esse cui conveniat esse persona vel suorum partium
conclusionis patet quod quarta et 2a conclusionibus et secundum quia si sic, tunc posset aliqua res
solus supposito creari que supposito divino supposito non posset supplere et per consequens
deus non posset naturam illius creature suppositi assumere. Istas patebit conclusione
et patet etiam conclusio ista quod nulla solus creata vel personas non videt mu-
tabilis alieno supposito. Secundo quod quanto creatura esset sublimior et
deo propinquior tanto est ei supposite unibilior vel vel propterea videtur
3m magis per tria ut patebit. secundum 3m. soli nec sive essentia in creata
convenit esse persona personam sive per sua natura in futura et vere essentias
n 9o patet contrarium quod dicitur. quarta conclusio omnis unio qua est unita sibi uniri
repugnat repugnat cause sue. patet quod propter sed ipsa causa prima
non posset actui uniri. alias enim non esset omnia et totaliter in ipsa sibi
C ipsi. patet contra quartam conclusionem et probatur quod secundum quos ipsa quod impossibile
est creatorem creature per modum actus illabi. ita quod ipsa vel in illapsus
aut unionis posset concretive deus appellari. patet quod ad hoc quod actuale
denominetur ab actu sibi iuncto non sufficit quecumque intimus actus
sed ultra requiritur intime a se usque ad ipsum actuale. Sed deus nulli potest uniri
alteri a se sicut actor patet quia qualiscumque albedo esset intima subiecto suo non
esset vel diceretur album nisi albedo ei inhereret. Sed patet quod sanctus dicit
6a. 9o. quinta conclusio consequenter impossibile est deitatem esse formam denominatam cuiuscumque
humane. Sed est impossibile istam humanitatem suppositate de supposito vel uni-
ta esse supposite et ea esse hominem vel persona. maxime secundum potens quod persona
in cludit necessario in intellectu. patet quia per denominationem seu equivocationem illi de-
nominatione concretam deitatem quod est esse deum. Sed esse in humanitatem deus
in esse persona. secundo quod quia ista esset impossibile aliqua substantia esse hominem
et non esse suppositum. tamen magis impossibile est deitatem esse deum et non esse suppositum

et persona / et ultra illa essentia esset suppositum / et haberet actus hominis et
corporis / sicut humanitas Christi esset homo / ergo sequitur ex hoc quod ipsa propria supposita de
supposita stantis ypostatice unita non est homo / quod reputatur impossibile / ideo et id
unde sequitur erit equaliter impossibile // Septima conclusio / denominatio concreta innata divine 7ª 9º
nature a forma substantiali / tendit denominative in ipsa subsistentia naturaliter re-
sultante ex ipso supposito sive suppositaliter / et non essentia et naturaliter sive in se inde
capitas / patet quia si denominatio concretiva innata divine a forma substantiali
ex vi unionis informative / tenderet essentia in substantiam compositam / ut ipsa unitas
substantialem ex materia et forma resultantem / et non actu / tenderet deno-
minative in ista unitate essentiali / et sequitur quod unio ypostatica esset impossibilis / probo quod
humanitas non possit cadere a denominatione hominis / quod contra quam potentia / ideo non potest
desinere esse homo / ideo non possit desinere esse persona humana / quod necessario
est homo et persona / sed impossibile est eam assumi et uniri supposito divino / quod
necessario essent due persone / et sequitur inde humanitatem non esse ypostatice unitam
alicui divinarum subsistentiarum / sed quod cadet a proprio supposito seu quod
non esset meum suppositum / quod maius est impossibile // 8ua conclusio / redundantia denominationis 8ª 9º
formalis concretive / in ipsa subsistentia / est in divinis sive ista sit propria
sive aliena / quod aliqua proprietas ab aliquo denominatur concretive formaliter in
divinis est sive ista proprietas sit propria sive aliena illi non tamen fit denominatio
ad subsistentiam ... quod esset naturaliter ydemptice ipsa unitas essentialis
resultans ex materia et forma / et sequitur quod esset impossibilis unio ypostatica / ideo
quod essentia repugnat tunc ista denominatio impossibiliter / quod non esset in
natura transferri // Nona conclusio impossibile est divinam essentiam intrinsece alicui essen- 9ª 9º
tie tale / ut forma denominatam essentiam / patet ex quarta et nona conclusionibus
et ex secunda / quod quod sue infinitati illimitacioni repugnat ex dictatio
/ et per consequens essentialibus et naturalis illimitacio sui esse ad aliud / eadem ratione
patet de essentialiter vere formarum ut denominate essentiam quirentem unione formali
Item alias staret aliquid esse divinum / et non esse suppositum ut persona / quod maxime
magis impossibile / sequitur quod aliqua res esset homo et non suppositum nec persona / quod
tamen non credo esse tunc sicut modo vere unionis ypostatice et aliquis homo incarnatus
etiam et simplicissima illa esset ab deo facta corruptibilis et vere
compositum ex partibus essentialibus / eo quod ipsa per se unitas essentialis resultans ex materia
et forma hominis / ex vi unionis eius gripe(?) genitus concretiva dei / sed vere
unionis ypostatice prima divina genitus hominis / Corollarium primum istud ergo patet / quod in nulla ipse ut modo C° pᵐ
intimificationis purum actum et simplicissima divina essentia potest unire per actum
essentiae / ut in illa essentia essentiam concretive denominare / ut aliquas essentia-

patet quia si essentia esset dictata hypostasis redundancia denominativa subsistencie

les denoiacoes atrahat | qz pro actui diode illimitacionis repugt
r 2m pt vm gtetiua et denoiatiue alicui limitato || Secdo sequi qz
vnio diuine ecentie sbv catue | no pt dici i formatiua | si solu vnio
subsistet ttatiua | qua vo ~~no est~~ vn orit | qz aliqz ab alio ut a
forma denoiat | no pt corrende deo ut ostensu est | et tlis
vnio ttatiua subsistent pt esse dei assupto | qm ad se trahit catatz
i vm tez subsistencie ipius assuentis || 3m 3o sc statz qda opionis
cca vnione ista dicetz | qz sicut i for sbv mie est htudo pfcionis |
puta vnio formalis | qz qua forma z actq ul actuacio mie | et etia in mia
sbv forme est habitudo aliqua pfcois | qua mia est subste ipi
forme | et hoc i forma eduli de po mie | ita diuina ecena dicit
ista opio si i esse ecen li vnia catue | vtraqz htudo pfcois gerit a
diuina ecena | sbv catue vnite | remota om impfcoe | et vtraqz ht-
Dubiu tudo ote i pfcois gerit a catua vnita sbv diuine ecen e || Sz tuc z
du m qualis pt talitas ex pte dei i vm do sibi ipuam tez | ex quo
ex dicts no z i formatiua i tusertato || Ad dcm sz qz de fto a fuit tali-
tas effectiua totiq tm tt cantz dicz et pducetz sbz gta xo | Idem
i eat actiuitas totiq tm tt ad ex psttq na r | qua tota tintas vni-
uit sbaz ita g tas ttatiue subsistent vni ho patz | s. filio | et illa a-
ctiui te vnita totiq tm tt | no eat pducta noua realitas i catua |
sz p illa fiebat qz pssona filij esst subsistencia isti ne | et illa sibi
i mite ut eadem tendencia qua ul cpta ipa ul gstlis nata e
sibi ipi pssona r ul suppo r i miti | no em sequi a ne agit ad ex
i aliquaz entitate pduait | Si em deus ia assumet partem ex-
istente i se ista pso r | ita est | qz i vmo do naz fortz a ppa psote
| et redutedo ad aliena | actiue se hret ad ex tota tintas i diso
agens | sz qualitrqz agat ad ex | et ho i naz realitez pducet
ne aliqua destruet || Ad 2o qz diuitas quis tbs pssonis | no hre-
bat se i i mete ca r | ut ho ma lis ex qua ut i qua | ne etia
habebat se i 2m aliquo modu | ca tt | fortis | put appint ex
gotbq ptcebz || 3o dco | qz pi sustentificato ne atq | et tuo appote
deberet dei | aliqua talitas ipius pssonalitatis | ut vol sp lis sub-
sistent ttantz | sicut esse lodo no cz dei | tt aliqua causalitas i
mete toreq pssone filij | i illa vnioe yppta | q nulli alt az pssonaz
gpetit ne diuine ecentie n ex quti z zaid | eo qz ipa z pssona
filij | et hgi talitas qdam relatoz ul assilacoz hret ad talitate
mialem | no ex qua eduttc ne i qua recepte | sz p q sustentiue

tamen contra aliquos ut apparet secundus natura ut sibi licet tamen non subsistere
ut sustentificatos vide ad humanitatis sibi | quod ex parte humanis naturalis
est ipsorum ut tangebatur in recitatione opinionis cuiusdam superius || De= 9º rō et xii ad q̄ōz
na quoto tensalis | omnis creata natura sive sit rationalis sive irrationalis absolute
loquendo potest esse unibilis verbo || secundum | omnis creata natura que nata est esse suppositum
absolute loquendo est a dei filio assumptibilis in unitate vel | patet quia | ex ex parte
conclusione | omnis creata creatura natura absolute potest supponi constitute | tamen | quod quamvis
creatura contra imposita absolute sive divine voluntatis ut sic possit suppositari
a verbo | non aliqua videtur repugnantia contra est ex parte talis nature create.
et verbum contra oppositus non aliqua repugnantia. non accipit in quibus ex hoc
sequi videtur ex parte sui | in esse | secundum sicut arguit | tho. de argentina |
Vel deus non posset naturam irrationalem assumere aut talis impossibilitas esset ex=
parte dei non potentis tamen dependentia irrationalis creature | aut ex
parte creature non potentis carere propria subsistentia | secundo primum cum deus sit
infinite potentie | non secundum quod ea que sunt ipsorum non umquam possunt se=
parari a creatura irrationali | quia a creatura rationali | secundum potest subsistere sustentationem
et potest separari a creatura rationali | ergo et ab irrationali poterit separari || illa C p^m
conclusio secundum patet quia sicut deus dictus est homo sic potest esse falco columba
ut leo quia potest posse naturam falconis ut columbe unibiliter sibi unire || Corr. 2^m
primum | non tamen deus unibiliter unitum est susceptivum gratie | patet de natura irrationali que
non est capax gratie spiritualis per quam ipsa posset elevari et fieri grata
deo || Corr. 3^m | possibile est absolute naturam rationalem esse deo unibiliter unitam | potest
hoc quod ipsa videtur eum clare aut fruatur ipso beatifice actualiter | patet quia
stante unione unibiliter potest deus suspendere omnem actum liberum eiusdem creature
talem unionem ut secundus conservando ~~ut secundus~~ et || potest frui beatifica non
includi in ratione unionis unibiliter in quibus | quod quamvis non creatura irrationalis esse
deo unibiliter unibilis contra omnino patet ex conclusione et correlario | secundo || secundum fruitio non
includitur ita deum nisi in conceptu apprehendit sub ratione boni perfectissimi sui
ultimi finis || secundum deus potest creaturam sui libertate potest ostendere se tali nature
assumpte sub ratione entis seu veri | et non se ostendere illi sub ratione boni
| Corr. 4^m | quod non contra naturam divinam suppositum ad actus nature assumpte simplicis 4^m
quam principalem in plurium generum | communis dicto simplicis exigit ad eius
actum a natura creata libere elicitu || Circa pro nota contra conclusiones || secundum prima secundum quod
deus potest assumere naturam humanam in primis naturalibus sive creatis gratuitis
donis | et eam dimittere suis propriis operationibus non concurrendo nisi generaliter
ad eas sicut ad operationes ceterorum aliorum || secundum non naturam videtur repugnantia 5^m
in includere | Corr. 5^m | quod ut sepius est via | circa naturam in conclusionis
Illud corr. 4^m vide secundum de incarnatione secundi in scriptis distinctione ij q. 3 q. ultima articulo 2º et 4º

non
dens et ita secundum correlarium quod sicut res quanto est propinquior primo enti-
tate magis redit totaliter super se et ad se / et quanto res est remotior
perfectior tanto minus tendit naturaliter in alterum scilicet subsistentie ipse magis accedit
/ hoc quod si res ut forma tendentiam habeat ad subiectum ut accidens hoc est quod sibi
non sufficit ad esse et operari / i. inclinatio rei ad essendum ut in aliud
alteri ut ad essendum per alterum est ratio imperfectionis / res perfectior res minus
habet de ista inclinatione sue tendentie in aliud sed plus habet de tota dicta tendentia
cor^m ut redditionis in se ad se / Cor^m quanto certe forme sunt nobiliores tanto sunt
separabiliores / et nunc ut patet plus sibi minus in materia ut minus in esse secundum
cor^m modum loquendi antiquorum / Cor^m nam sunt i. forme essentiales substantiales et nunc re-
ditionis super se et ad se / et propter quod difficilius est ipsam facere ...
... actualiter alicui forme quam tendentiam facere ad ipsum perfectum / nam
ipsa habet vehementiorem tendentiam ad formam quam forma ad ipsam / quod
imperfectius plus tendit ad perfectius quam econverso // Contra ... dictas et re-
d^r sponsalem dicit Bonaventura quomodo hec ... / Illa natura non est assumptibilis
in unitatem divine persone que non est elevabilis ad visionem et fruitionem
divine essentie / sed natura irrationalis ... / ... quod sicut se habet esse
naturale ad posse naturale sic esse supernaturale ad posse supernaturale / sed na-
tura fieri potest quod aliqua natura habeat esse naturale quin habeat aliquod pos-
se naturale / ergo nec virtute sua potest quod aliqua creatura habeat esse superna-
turale per unionem ypostaticam quin habeat posse supernaturale per fruitionem et vis-
ionem beatificam / Confirmatur quod non potest communicari illud quod est minus ei non
9^2 potest communicari id quod est magis / sed minus est frui deo quam assumi in unitatem persone
2° //2° creatura que non est creatura capax persone ... non potest assumi in unitatem
persone / sed creatura irrationalis non est capax personalitatis / quod secundum Boetium persona
est rationalis nature substantia //3° id quod repugnat dignitati sapientie
3° non potest fieri a deo qui est ipsa sapientia / sed si deus assumeret asinum tunc
propter communicationem ydeomatum deus diceretur asinus / sed hoc videtur repugnare dignitati
4° sapientie //4° natura posset esse sine et ypostatice unibilis ... que ...
bona et ... / quod natura posset sibi ipsi derelicta ut posset esse nata per se
subsistere / sed natura est ypostatice unibilis ... que ... differentie ... ypostatice
5° unita ... //... ... Bonaventura
quomodo ... / et ponit quod natura humana ... quo ...
sunt actu fruitionis / quod sicut probatur / omnis natura humana non fruitur deo per li-
bertatem arbitrii est flexibilis ab eo et per consequens potest peccare / sed ...
non potuit peccare quia si potuit peccare / potuit esse dampnabilis

q[uo]d e[st] absurdu[m] // S[ecun]do arguu[n]t q[ui]da[m] alii sic: maiori unio[n]e uni[tur] a[n]i[m]a 6°
volu[n]tatis deo t[ame]n ad p[er]sona[m] v[er]bi assu[m]pta q[ua]m t[ame]n a[n]i[m]a p[er] lume[n] glorie deo
u[n]it[ur], i[n] t[ame]n i[n] 2a unio[n]e a[n]i[m]a possit no[n] frui deo, g[o] n[ec] i[n] p[ri]ma
// P[rim]o ar[guitur] q[uod] ... p[ro]p[ter] q[uo]d ... corru[m]pi et fit e[tiam] q[uod] 2m corru[m]pi et co- 1°
ло[rum] univ[er]salem fit, sic m[ateri]a no[n] p[otes]t recip[er]e formas s[ubstanti]ales nisi p[er]
disposic[i]o[n]e[m] qualitatum disp[ositi]onibus, ita n[atur]a c[re]ata no[n] p[otes]t uni[ri]
h[y]p[osta]t[ic]e deo n[isi] p[ri]us p[er] gra[tiam] disposic[i]o[n]e eleve[tur] et b[ea]tifice[tur] cognitio[n]e et
fruitio[n]e, s[ed] n[atur]a in r[ati]o[n]abilis c[re]atura ut n[on] aliqua r[ati]o[n]abilis in p[ri]ncipio c[re]atio[n]is
disposic[i]o[n]e e[st] v[er]bo dei h[y]p[osta]tice unibilis, s[ed] d[ic]ta p[ro]p[ositi]o gr[ati]a bona, et a[rgumentu]m e[st] mul-
toru[m] doctoru[m], sic op[in]ancium ... unio s[an]c[t]ificata p[ri]us sit ad in- 9f[irmatio][2]
teriu[m] v[oluntat]es p[er]f[ic]i ... gra[tiam] i[n] unio h[y]p[osta]tica q[uia] maior ... p[ro]p[ter] q[uod] c[re]ata p[er]f[ic]it
gra[tiam] et t[ame]n h[ono]r dei visio[n]e et fruitio[n]e, i[n] 2m notu[m] e[st], et g[rati]a
... et e[tiam] a maiori, q[ui]a e[ti]a[m] u[n]io h[y]p[osta]tica sit maxima unio
p[er] unio[n]e t[ame]n p[er]sonaru[m] i[n] una n[atur]a, u[t] B[er]n[ardus] ad eugeniu[m] p[ri]mu[m] libro tor[um]
4o e[ss]e p[er] p[at]r[em] augu[stinu]m, dicente[m] q[uod] i[n] reb[us] p[otes]t [illegible] maiora gr[ati]a sunt
gr[ati]a unio[n]is h[y]p[osta]tice. Ad d[ic]ta ar[gumen]ta p[er] p[ro]ordine. Ad p[rim]u[m] cu[m] d[icitu]r n[atur]a n[atur]a Ad p[rim]u[m]
no[n] e[st] assu[m]ptibilis q[uia] no[n] e[st] elevabilis, nego a[ntecedens] et a[ntecedentis] [pro]b[ationem], d[icit] Tho[mas] de aq[uino]
q[uod] sic n[atur]a n[atur]a p[otes]t h[ab]ere e[ss]e n[atur]ale q[uod] h[ab]eat posse n[atur]ale, sic n[atur]a n[atur]a
p[otes]t h[ab]ere e[ss]e sup[er]n[atur]ale s[i]bi co[m]mu[n]ic[a]t[u]m, nisi habeat aliq[uod] posse sup[er]n[atur]a-
le, q[uo]d p[ro]p[ter] assu[m]ptio[n]e n[atur]e c[re]ate ad diu[inu]m e[ss]e p[ro]p[ri]u[m] no[n] q[ui]u[nti] n[atur]e assu[m]pte
de n[atur]alit[ate] aliq[uo]d e[ss]e sibi intrinsecu[m]. Ad 9f[irmatio]nem n[atur]e a[nim]a corp[or]e, q[ui]a mag[is] Ad 9f[irmatio]nes
et mag[is] sunt dulsa[n]t corru[m]pi, no[n] e[nim] corpu[s] valde est mag[is] q[uam] i[n]-
t[er]e, et no[n] p[otes]t h[ab]e[re] quata[m] volu[n]tate[m], igi[tur] n[on] i[n] t[er]re r[ati]o[n]e[m] p[otes]t n[on] vi-
bor, q[uod] 2m aug[ustinu]m s[ed] deu[m] corp[or]e carnalit[er] et mult[i]s abi[tu]r vite se- — P[ro] t[ri]duo mort[is]
paran[tur], p[er]fectius e[ss]e c[um] corp[or]e mult[i]s q[uam] carnalit[er], sic s[ed] vide[re] deu[m] corp[us] fuit
aut frui deo, et supp[os]it[u]m sustentatu[m] a deo ab[s]i separent p[er]fectius unitu[m] [et] t[un]c
e[ss]e sim[ilite]r vide[re] deu[m] [et] frui deo, ut supp[osi]tu[m] a deo, et si d[icitu]r q[uod] i[n] n[on] vidit deu[m]
reb[us] p[otes]t d[ic]tis maiora gr[ati]a sunt gr[ati]a unio[n]is, r[espondeo] dico q[uod] hoc v[er]u[m]
e[st] de s[an]c[t]o i[n] p[ro]p[ri]o, ubi gr[ati]a unio[n]is accipit[ur] ut i[n]cludit gr[ati]a[m] visio[n]is.
Ad 2m dico q[uod] licet c[re]atura r[ati]o[n]abilis no[n] possit assumi i[n] unitate[m] p[er]- Ad 2m
sona[m], b[e]n[e] t[ame]n supposita[ur] seu i[n] unitate[m] supp[osi]ti [et] sic p[er]sona divina
posset n[atur]a[m] c[um] dependencia i[n] r[ati]o[n]e supp[osi]ti, q[ui]a n[on] i[n] r[ati]o[n]e p[er]so[n]e Ad 3m
Ad 3m v[er]u[m] nego b[ene], et dica[m] q[uod] si i[n] tali casu deu[m] dic[er]e[tur] aliq[uo]d
hoc no[n] repugnare e[ss]e dig[nita]ti, q[ua]mvis dig[ni]tati sapiencie repug-
n[ar]et q[uod] dic[er]e[tur] aliq[uo]d p[er] mores stolidos, no[n] t[ame]n sic si dic[er]e[tur] p[ro]p[ter] n[atur]e
aliene assu[m]pcio[n]e[m], sicut no[n] derogat dig[nita]ti e[ss]e 2m n[atur]a[m] c[on]pa-
ssiva c[om]pati, mori etc. Ad q[ui]ntu[m] nego a[ntecedens] et v[er]o q[uod] ... illud q[uod] h[u]i[us]

Nullu[m] e[nim] esse habet ex vi assu[m]pc[i]o[n]is co[m]mu[n]is p[ro]p[ri]e q[uo]d no[n] h[abe]ret e[tia]m si sibi e[ss]et dereli[c]ta, q[ua]mvis illud esse alio modo habe[re]t, puta alt[er]i i[n]nite[n]do.

est ps pt pgrã pse supponi compse / et sic vo dei yppce vnj / dico
tn / qz nã ps cate nec e yppce vnilis vo / manens ps / et no pse
conis / licz tn ps manens ps / eadz spe vnio vnã vo / quaktum
spm / Vnz ymagina alig q vnio yppta solu actur duat ab vnioe
alia solu no yppta / Sz cum vnio yppta tunc nã assumpta sibi delicta
cum gdicione sua nalem esset spm / tz eadem species vnionis
Sz no yppta / tunc nã assumpta sibi derelicta cum gdicione sua nale
no eet spm / ut z mã i corpo ut aia ut ps cpri / Visile enim e vnu
i duabz eadz spe vnionis esse vnitu hyati / et sic q pti ... vnius
vnio ista no vocare yppta / Si so tatiq hyane nec assupte sunt cum
alia spe vnios eet / corpus vnitu hyati z ptibz q hyati vnibz sc
q i aliq tpibz / quolz i stanti utputa augmentatois hyati x
ipm vnu fuiss hyati de nono vnitu / et desierit esse vnitu
mo quo sus q vi suppsitum fore ... d / q i s duo modis
eadz spe vnios vnita fuit duitas aie cpi / et matie q ab i
ad 4m separat / Ad 4m vn gdo q oz nã tc d qua i ar z scolibus a-
deo et peccare pt / ut sc cum q cor potuit peccare / ut q tã nã
huana potuit peccare vnita vo / et so si hoc addi i ante / tc
nc q aia i pnti vita poss repleri tanta gra / q peccare no poz
q i tepdu z matt tn asistencia diuia p gram / sic i ppoito mate
vnioe yppta / Sed forz s. ess sue nec delicta // Ad 6m tn gratz nedo
ad 6m q ut dt tho d argl / ex aoe et boi vnioe / no pt argui mays
et mig i cparatoe / nisi 1a aor et bor vnio essent eiusdz ronis
q no est i pposito / et tn dt q 1a 2a vnioe aia no posset
no frui deo / Sz tm e lhc ces / q starz aiaz esse disposita p lumie
gle et deu no actuare ea ad sui visione / ut no ostende
se illi p modu obiecti / et forte etia starz dab de ab ta dei pot
aiaz clare deu vide et no frui eo / eo q actus fruicionis z disti-
ctus ab actu videndi / posito ergo qd in aia poss deus abte sedm non
pducere s. actus fruicionis / ut aie no cpducere // Ad 7m cu dicitur
ad 7m q aliq ... vom ista et q gfinatoz dicut / q no ois natura sit
vnilis yppce deo / s solu rones / z bti ... capax / et etia no
ois ronalis quorumq mo seu qualitcumq disposita et habituata
est vnilis deo yppce / quia viciosa et peccatrix no / sed repsi cum
adiscta vnioz yppta vnio sima est nasq ut illi dicut / ois ra-
ta nã / ess deo yppce vnilis / tur spre iuncta / diuie bonitati et

maiestati derogantia, absurda et piarum aurium offensiva, scilicet quod deus
possit esse asinus, quod possit esse bufo, cauda porci, et quod optimus et iustis-
simus atque beatissimus possit esse pessimus, iniquissimus atque miserrimus et
dampnabilis. Ista autem derogare videntur divine maiestati, et ideo
pocius sunt tacenda. Quarta dicenda est in obiecto eius de carne Christi seu
de natura humana quam ista deus assumpsit. Respondet secundum quod dicit magister quod tanta unio
fuit mentis anime, que est beatificata virtutibus et scientiis repleta. Alii tamen
dicunt et quinque. Ideo quod eius tanta natura possit deo ypostatice uniri, et etiam voluntas
sine virtute, ymmo in puris naturalibus suis derelicta, prout patet ex conclusione decima
et eius correlariis. Et isti sunt diversificati. Quidam enim dicunt quod natura voluntas
assumpta, stante illa unione, non potest differenter agere, licet potuit ante uni-
onem. Alii dicunt quod deus potest assumere naturam actu dampnatam et in culpa ex-
sistentem. Sed repugnat unioni quod natura unita sic ipso peccaret, quia
gratis divinum suppositum quod terminat subsistentiam talis nature diceretur peccare seu dif-
formiter agere, quod repugnat divine bonitati. Sed deus bene potest tenere naturam — quia actus sunt suppositorum
in suspenso, ita quod numquam tamen ea generat aliquem actum bonum sorciendum,
ut sic numquam emendat in hoc esse obiecti beatifici. Alii autem dicunt quod potest
potest talem naturam unitam sic in iuste agere, et pro libertate arbitrii a deo
relicti. Et secundum istos sunt ibi cett... Tercia dicunt quod a tali operacione mala
mala deus etiam denominaretur quantum ad peccans ut peccare, sicut dicebatur
famescere, sitire, ut etiam mori, propter separacionem anime a corpore, vere sicut in
naturalibus nos dicimus aqua calefacta calefacere manum meam propter sola
activitatem caloris, licet ipsa sit subiectum, sed tamen quia non concurrit ad actum ut quod
[?] est, quod istos processus deus peccat, deus est iniustus, absolute proposite numquam sunt
concedende, sed exponenda est natura secundum quam talia predicata sibi competere possunt, ut dicendo
deus peccat secundum naturam assumptam, deus est iniustus secundum naturam assumptam. Alii dicunt
quod si deus assumeret naturam in puris naturalibus stantem, bene ipsam naturam humanam
peccare, sed deus non diceretur ex illo peccans quantum ad, sed bene diceretur agens talem
actum eius et hoc ideo quia divinum suppositum non denominaretur quantum ad actu nature
assumpte, sed tamen est causa nature ut actu istum produceret, et eff... est sibi causa ut
cum illis et tali circumstanciis produceret eum, et ut habeat ut istas circumstanci-
as et actu quem produxit omittat, non licet ipsa causa dependeat a deo
in activitate et productivitate eius actus. Hoc eciam deus denominaretur eciam generatur quantum
ad illud in quod causatum dependet ab eo. Sed quod deus non est causa illi causative, ut
omittat circumstanciam vel circumstancias ut quod hoc est ut quarum omissione

actu dicit peccatum ut deformis in deus non denominatur peccans licet natura as-
sumpta peccaret / Ad 2m sic arguitur secundum doctores et eius contraria / Respondetur ad articula
ad 1m / quod absolute forma substantialis uniri possit materie absque qualitatibus dispositivis
/ tales enim dispositiones qualitative absolute non requiruntur ad hoc quod forma uniatur
materie / sed ut operationes sibi debitas mediantibus eis valeat exercere / ita etiam
absolute loquendo verbum potest uniri naturae creatae / absque dispositione previa per gratiam
sicut natura et tempore modo divina natura fuit unita materie prime / ut patet
ex solutione rationis quarte / et si tamen ista sit pro ratione potuit uniri / pro ratione
et tamen non sit natura possibilis absolute uniri ad dictam questionem quod unio significativa
ad intellectum solum sub ratione unionis talis quia iste non presupponit gratiam / quod
posset esse sibi unio in se absque gratia / et sic hoc quod non denominare
sed / quibus forte tamen ad hoc ut ista unio dicitur sicut quod sit esse sibi actualiter
sed / quod deus possit esse absque
ut per rationem gratia / et tamen alii contra tenent in semper / quod deus posset esse absque
per processum sub quo ibi potest deceundo etiam non contra pura natura assumpta ut
assumptibilis / ita / iuxtarentur deo assumenti unum ex opinionibus veri-
tatis / et patebit etiam ex dictis proximo dicendis in sequenti questione de iunctione
unitatis / et verbum de talibus sunt supposite discrete et modeste loquendum
est coram assistentibus / quod dei bonitatem que sua pietate et infinita misericordia
ne assumit / ut nos a peccato et ex parte liberaret / ut secundo in quibus ad
ut in doctores credere debemus / Respondetur ad 2m articulum sic / quod unum suppositum creatum
aliud de suppositione non possit actione / tamen unum suppositum creatum alterius naturae
suppositum tale posse nec includit repugnantiam / Sed contra quod deus potest quod
ante de supposito natura data sit in fine potentie / Tertia probatur quia hoc non re-
pugnet ex parte nature assumpte / tamen nulla natura potest sumere supposito sub se esse vel ex parte
tota / quia contra cui repugnantia ex parte trahens ut supposita
timet tamen in communi ordinante superius contineat utrum eminenter personam in
et quibus potest ita esse supposita eius natura sit suppositum eadem ne sub
sicut / et quibus potest ita esse se

2o / quod probatur ex eo quod non comprehendi contra in ex 3o articulo / Conclusio
sic / 2a / non includit repugnantiam suppositum sub suppositis et supra suppositum simplici
superioris atque trahere / quod non ex de hoc in tamen aliud in intellectu quod ipsum sit
potentie in intellectu / ideo intelligens imperfectum et in natura sub forme
ideo illa ratione tamen non sequitur quod aliquod suppositum creatum posset trahere supposita creata
divine / tamen ista potest creata suppositum et non de supposito sicut tamen quod tamen causatum suppositum
est de supposito / Conclusio 3a / Sicut tamen divina assumpta fuit eandem naturam creata
3o sub suppositione / sic tamen natura potest supponi a pluribus suppositis causatis / ut causato et et
in causato suppositis / quia idem actus potest poni in diversis sibi non contra eadem natura
in diversis suppositis / Sed contra ut nota / et unus non est dictum katholicorum / Item suppositio annexa

abl^te est po^le. idem suppositum creatum uniri suppositalitati proprie et aliene / sed quod
illa potest simul uniri pluribus suppositalitatibus distinctis / quare non sibi re-
pugnat et etiam potest uniri supposito redemptore et aliene / quia nota et aus
patet ex questione Correlarie / quod non est de racione suppositi / quod nulli alteri unitam ut suppo- Cor^m
sitanti / patet ex dictis / quia si uniretur proprie suppositati et aliene tunc aliter esset
suppositum / Secundo quod / unum suppositum creatum potest plures naturas unire ut proprie dominantes 2^m 9°
sustentare per dei potenciam / sed quod potest una ut dicunt conclusiones precedentes / non
ex assumpcione unius non repugnancia consurgit quo ad assumpcionem alterius
et quod dicit alteram sibi unire potest sicut et prima non determinat / Confirma-
tur / quia una natura diversas formas accidentales sustentat et earum tendencia terminat
et etiam per racionem per dei omnipotenciam idem suppositum creatum plures naturas unire ut
proprie dominantes sustentare potest et earum tendenciam supplementaliter terminare / Correlarium cor p^m
primum / idem suppositum creatum potest per dei potenciam gesturum omnium aliarum creaturarum suppositalitatem
terminare patet ex questione et ex probacione / Correlarium 2^m / quod suppositum creatum potest alterius creaturae 2^m
creatae naturae suppositaliter terminare patet ex precedenti et questione 2a / Correlarium 3^m a et b 3^m
creatae naturae possunt se respective supponere / patet hoc correlarium ex expositione ancepta
3e questionis quod gle est idem suppositum creatum uniri supposito proprie et aliene / volo quod
ita a sit supposite a b / et in forma equus a supponet b tunc patet correlarium / Contra Dlic²
contra 2^m correlarium arguitur / Primo quia creatura possit alia de suppositare per quod al-
terius supposite terminare sequitur quod fieret transitus de contradictorio in contradictorium sine probacione
mutacione / sed quod quia et potest / quod prius erat non suppositum sed depositum / sed hec veritas
est non nunc / et prius desuppositatum non est non / et nunc ibi mutacio quod non
est de affirmato in affirmatum / nec de negato in negatum / Secundo totum non potest supponere partem 2°
nec equus pes totum / Tercio potest a supposito a b / queritur quomodo habeat se alterum quod 3°
b aut econtra / et videtur quod non est non potest a supposita a b et equus / Quarto 4°
arguo contra questionem 2^m / nulla creatura in priori predicamenti potest suppositare superiorem in eodem
genere / quod sic esse esset supra ad esse / sic suppositare ad suppositare / ut sic prius
ad posterius / sic suppositum ad suppositum / sed sicut in priori non potest esse aut essencia 5°
superiorem terminare / ita nec suppositalitatem / Quinto quod correlarium 3^m sic stare / sequitur quod quia in-
tellectiva in formas naturas possit supponere / aliud suppositum in priori predicamenti / non est su-
perior sed hic est sed si tunc racionem naturam ex dictis / sed habere sed / quod quia est non est suppositum
quod non est nata supplementaliter alterius terminare / Sexto si aliquod suppositum creatum possit alterius 6°
subsistencia terminare / ut quod illud naturaliter in mite alteri ex subsistencia / sequitur
quod naturalem tendenciam habere ad subsistendum subsistencia propria / et non ali-
ena / nec 2^m quia alias haberet in corpore statum violente quod non est / Respondeo ad Ep²
primum nego consequenciam / ad quod dicitur h. de h. / quod de suppositato est primum acquisitiva
terminanti / vel violente / non primum quia dissoluta sue nature redit in subsistentia

et partim deperditiva et quandoque partim de negatione in affirmationem et partim de affir-
matione in negationem quia tamen unibilis ut assumptibilis perdit subsistentiam
propriam et acquirit alienam. Contra ymaginationem est quod quantitas cum per se subsi-
stit in modum sibi ipsi aut licet redditur ad suppositum et cum ab alio supportata
in modum alterius et per consequens substantiam quod licet sit alia et alia in tunc et tales
quibus licet sit alia et alia acquiritur et deperditur quaslibet mutationes non tamen illi
modi sunt res superaddite sed quod prius aliquando fuit licet res et post aliqua
fuit licet qualiter sit prius non habuit et ille alitates acquiruntur et deper-
duntur et per mutationem tales dicuntur esse in talia et potest dici quod non est muta-
tio ad substantiam non consequenter quantitate quod fuit sed quod aliquis quantum acquirat ut deperdat
sed consequenter qualitates sunt et hoc in tamen ut prius sed quod alio licet substantia sua vel et
per magis esse possit dici quod est mutatio consequenter ad ad vel et si quando non
ad 2m. de supposita suppositare sicut personalis mutatio quando ad 2m dicitur quod dari
in tamen quod quamvis tamen non quantum alia a se distincta quod non est per se et potest esse
etiam absolute esse posse quod per se manens per se hic esse nomine diversa ab illo quod
et per se et illud ipse unitur toti ad 3m per hoc quod respondet ad primum in
ad 3m. naturas et alitates tales quod a in modum substantia supposita et substantia in modum ipsius a
ad 4m. et non quando ad 4m tamen negatur et adhuc non sequitur ita et quod una res
non potest esse esse alterius rei a se distincte sed unum substantia supportans potest substantia alterius
rei a se distincte sed unum substantiam potest substantiare alterius rei a se distincte realiter et potest esse substantiam
ad 5m. alterius rei sicut substantiam divinam et substantiam humanam ad 5m dicitur quod in unione ypostatica
unum animaliter dicitur esse substantiam aliter non tamen ut suppleret substantiam alterius non
aut in mixta materie per modum forme non et substantiam vel sed cum eadem sine uni-
one ad unione ypostatica possit substantiam aliquid unum aut in formali materia et quod
et sic tamen unione cadere a sua propria suppositione dubito dico tamen quod si ita
possit fieri quod denominationes suppositales aliqua caderet substantiam illud sine tali
ad 6m. unione non redderetur in aliquo sed in substantia quod ipsa esset per se vel ad 6m tamen
quod a tamen defecto suppositali tendentia ymaginata naturalis tamen et quieta naturaliter per
substantiam divinam et etiam similiter de aliis si possibile sit dimissa sua necesse
redderet ad substantiam propriam sicut violentia in modum alterius ut suppositanti et
in statua in simili de aqua tota pensio in canna et de aere vase facto in vase
ultra quod naturalem dispositionem quoque utraque ad rarum dicitur naturaliter esse et similiter esse per
pletione vacui in omne ad naturam quamvis unde tamen remoto in prohibito aqua
nota rediret ad locum sibi naturalem per et aer ad quantitatem sibi debitam. Non sed
quod aliquibus videtur quod ipsa ut substantiam habeat tendentiam naturalem ad subsistere in
generali sive sit propria sive aliena suppositione licet contra hoc dicunt aliqui quod

quia dicitur quod suppositum dicte de suppositione est infinite potencie et solum deo quibus q-
libet non esse. Quod suppositum solum appetere subsistere in genere. Et etiam tamen in divinis
ad subsistere propria vel aliena supposite. Et sic non esse difficile aliquem de sup-
sicut non est difficile movere aliquid motu sibi in divinitate. Et sic ad quod
ego possem de suppositatione propria virtute forte. Et potissime in divina speci-
in fieri. Suppositum ita forte dici posset quod talia suppositata creata ex conditione naturali sunt — appetat
reflexionis super se ita ut ~~assumant~~ propria subsistere subsistentia. Sed de hoc autem
supra dicetur. Quod sicut unum ipsa suppositat per suum naturalem appetitum quia sunt
ad subsistere propria supposite reflectit deus super unum et facit ipsam naturaliter tendere
ad suppositatem unum. Sed tamen sequendo primum modum dicendi quod sicut accidens in sacramento
quod nunc est extra subiectum habet naturalem tendenciam ad inherendum et non plus ad
inherendum a natura nunc quod hic vel tunc cum in fieri subiectum in finite potencie est
aliquo separari. Sic in proposito licet suppositum in generali habeat tendenciam naturalem
ad subsistere tamen quod per se subsistit sic amplecti illud et in nisi subiecti
quod infinite potencie quod superi in mixto in aliud flectere. Et sic de illo 2o articulo — ar 2
Potest premissis patent ex dictis hec de questione. Sed contra 2am partem conclusionis
prime et eius probationem arguitur ut verbis magistri iohannis wardus dicitis oppositum
et quod per me sic per supplere vicem alterius contineat illud virtualiter vel potestative
potestative virtualiter. Sed nullum suppositum creatum species in fieri continet virtualiter potestative sui
speciei superioris aut eius suppositatis. Sed unum suppositum creatum est alia. Et autem patent
quod creatum suppositum creatum est limitatum et limitacio repugnat esse in gradu super-
iori continere potestative virtualiter. Sed sic superiorem quod hoc et huic sunt limitacionem. Et ideo sit
perfectior aliquo repugnat producere aliquam quod ipsius et quod non potest virtualiter
contineat aliquam quod est sui limitacioni in tanta. 2o arguitur. Quod de natura est illapsus
nec ad naturam creature potest. Sed tracte dependencia nec alia personalis. Sed hoc
in hoc quod unio ad unum est perfectior unio quam cogitari potest per illa benedictam
unionem trium personarum in una natura secundum bonum ad eugenium libro 4o. Sed hec unio est
eadem tribus tamen quamvis quod sit esse per modum sustentificationis et sustentificatione
quod hec est maxima. Item quod hec unio creatura unum deus creature sit per modum illapsus. Sed
quod in unione per illapsum illa sit maxima. Sed ergo creatura non potest illabi creature
quod est minor unio. Sed a forciori quod ut alterius nec potest dependencia tracte.
Ita quod non posset sic formari. Sed a non potest esse sui perfectione correspondere b. a
forciori ut illud quod est perfectius a potest correspondere b. Item in unione quae est per illapsum
sit bonum. Sed hec unio superata in ipsa n. potest esse creature. Ut patet ex processu in ne-
superata quod perfectio naturalis maior est. 3o quicquid potest ad invicem unum unum est potencia — 3o
tia ad aliud. Sed unum suppositum creatum est in potencia ad aliud suppositum. Sed hec quia potest. Et prima ar-

in dei eam unione creature | prima in unione ex humana et in potencia obedienciali ubi di
| ß bonum ma signanter duobus supposit creaturis scilicet angelo et homine | constat quod ipso non
est in potencia naturali ut presentificetur ab angelo | et sine nec subiectum se
tendit in speciem suppositum. n° et in potencia obedienciali | quia creatura pro illa potencia tantum
respicit deum | et quia omnis sub omnis potencionalitatibus in creatura et passiva | ut
et naturalis vel obediencialis | et quia nulla creatura | una natura qua suppositum | respicit alia
creaturam | scilicet quod in potenciale et ad creaturam creatum tenere aliud suppositum | Sunt petrus de candia &c.
ad primum | premittit duas proposiciones | prima quod licet tenere dependencia deus formaliter non
cadit sub limitibus proprii producti | scilicet quod deus proprii producti et quibus tribus personis
| et illa tenere cum fidem non est ... quibus ... | 2a est quod per tenere non dicitur de
... denominatum personis sumptum | quia per quod per ... patri et spiritui sancto | quod non et unum
| ... tenere non includit nec respicit formaliter infinitatem | ... ad ... | ...
de limitatione repugnat 1a tenere quod ... | ... et ... tenere ad finitum quod
in finitum | et ... quod ... | ... non potest supplere talis agentis in ... | ... quod ...
... non est ad ... | ... assumere ... effectiva et virtute ... | ... dicitur
est quod ... agens naturale efficit unionem ... virtute ... | ut dicit ... ...
ad 2m | ... hoc tamen stat quod possit ... tenere | Ad 2m ... quod unio ... per ... tam
illapsu de quo ... | et ad ... ... dico quod ... sunt ... unione ... sibi
sunt angelis ... illapsu ... ratio | et per ... ... illud totum aggregatum
unionem ... ... et unio quod illapsus | ... hoc | ut ... contra dicta | et
1o dico quod non alie uniones sunt ... cum illa | ... ut ... unionem
ad 3m ... ab ... ... | Ad 3m sunt petrus de candia quod esse
in potencia ... duplex ... | ... quod ... illius ad quod aliquid in potencia pos-
sit ... potencia ad actum educi | alio quod ... agentis ... | ... ipso
ad propositum dicit quod potencia obediencialis ... in unio ... non potest reduci ad actum per a-
... agentis naturalis | ... tamen ... potencia ... infinito et hoc
... alio ... | ... quod humanitatis ... ... non
et in potencia obedienciali | et ... non ... | ... ad ... | ... per unam ca-
... et in potencia obedienciali ad aliam | ... per unam ... | ...
... dependencia ... | ... non probat contra dicta | ... in-
Dubium | tellectum ... in 20 ... occurrit dubium | ... per ... unio ...
... ad deum sive suppositali | ... aduertendum quod ... possimus
ymaginari quod unio ... humane ad deum ... | ... quod ...
unione esse divinis | quod ... denominare ... | ... | et talis
unio non est ... ut ... | ... quod ... unionem divinis esse
| quod ... | quod ipso et ... | quod ... non ... formaliter ... suppositali | ut ... | ut
... declarabitur | ... per quod ... est unio humanitatis sit ...
et suppositalis | quod ... hoc non ... ... suppositali ut ... :

∴ quia ro suppositalis sive deitatis non sufficit denominare personam . divinus deus vel intel-
lectus unus unio ad esse persone cuiuscumque | sufficit hominem denominare esse deum | sic sit
sit unio ad divinitatem i esse nature | preterea esse deum est denominatio essentialis
non personalis | sic quod cuiuscumque capiatur aliquid personali . sicut nulla
persona est deus per rationem personalem sed per essentialem | ita homo non potest dici deus cuiuscumque
per unionem ad unum rationem personalem sed solum rationem essentialem | et sic patet . i pote
. ro cuiuscumque ab esse essentiali | ponere ro personalitatis . nulla unio ad unum reddet
hominem esse deum | secundo quod sic quod unum esse deitatis denominatio homo deus | nunc ergo oportet
ponere aliam unionem esse causative ad esse essentiale divinum quam ad esse suppo-
sitale | vel sicut aliqui | eadem unione unum alia facit ratione esse sanctum | vel esse in-
tellectum | hoc non stat eam unum comparatione essentialem | et non ratione alia | ita e
. proposito de unione esse suppositalis ad causativam sive esse essentiali | 3o pos-
sumus ymaginari | quod ymaginabis sit unita deitati | quod non causative subsistentem et
. mente et formaliter deum trium divinorum suppositorum | sed quod solum essentie divine per
se ipsa per ymaginationem ab eo esse suppositi una unita causative subsistentem | et ergo
tunc ad istum modum diceret aliqui | quod quantitas sit unita deo | non esset
unita divine essentie . i tribus eius suppositis | sic quod ille homo esset trinitas . et tres persone
divine . esse usque quod deus essentie suppositis e trinitas | et quod trium personarum | sed
licet ista unio formaliter et facit non trahere ad aliquod divinorum suppositorum | tamen nemo
ex parte et ratione deitatis esset unio suppositalis | et esset ad verum tria supposi-
. dentur | et per quod non huius esset unita divinitati | mente . ratione ut ita dicatur
trium personarum divinarum | sicut nunc cuiuscumque esse trahit . mente et formaliter ad
rationem suppositi unio esset terminata ad esse divinum | sed non ad illud unio ad
deum sit impossibilis | sequitur quod ad divinum esse . tertio re declarata | quod essentia
divina non potest uniri alicui sine persona | nunc cuiuscumque persona sine essentia
contra ista ponentem arguitur | nam si sit tunc homo esset concedatur . i illa causa | quod homo esset
trinitas | et homo est persona ad ea sequitur quod persona sit trinitas | ab . i sicut
ad suppositum | aliter homo ad illam personam | sed tamen nego consequentiam | sic esset non sequitur deus
3 trinitas | ergo persona 3 trinitas | vero dico quod sicut iste deus | non sunt essentia
personaliter | sic esset . i causa quod esto possit iste homo sunt tamen et persona | et sicut unum
ad ista deus 3 trinitas et persona 3 trinitas | sic esset ad ista homo 3 trinitas i
persona e trinitas | sed tunc 3 dubium | utrum si una quantitas unitur
trium personarum per se . i unitatem suppositi | utrum esset . i sic . unus homo | trinitas | sicut
. causa quod dico quod esset tres homines | et nunc esset trinitas | ymo
non magis quam non tempus est trinitas | quamvis deus trinitas esset homo | sic dicto

ar²

dubium

Sed si Christus esset unio ad essentiales verum abstracta dei formaliter creature tunc esset homo
deus trinitas, et esset homo deus pater et filius et spiritus sanctus, et non essent tres ho-
ibi mines quamvis essent tres persone, quare esset homo sicut non tres persone in
creatura quemadmodum in deo sunt tres dii. Sed quod alius doctor dicit per duo confirmans quod
non stat divinam essentiam unum esse essentiale, et non in aliquo supposito personaliter unito,
patet, dicit ipse quod sicut non stat ad intra divinam essentiam subsistere et non in aliquo suppo-
sito eidem; secundo dicit quod stat divinam essentiam unum creature in esse essentiali in uno supposito
et non in alio, quia in re non sit ad intra, quod est contractio quoque sit in uno sicut in
quolibet, in parte enim est essentia sine aliqua contractione [illegible] in filio solum incarna-
tur in creaturas; non sic in ipsa [illegible] sed per alia puta voluntaria, sed quod stat dicit ipse
quod per aliam actionem divinam essentia in re essentialiter absolute quam in uno supposito sine
hoc quod quomodo in alio; secundo patet dicit quod cum divina essentia sit per se tribus unum
ad creaturam non tamen in quolibet eorum supposito, cum sit essentia in divinis in tribus [illegible] in suo
[illegible] quando dicit quod contrahitur per modum in [illegible] et non sic in ipsa [illegible] ita stat quod
essentia divina in creatura, sit tribus unitur in uno supposito per aliquam actionem divinam
sine alio. Contra hoc arguitur quia actio ad extra sit, non stat una persona sine
alia agere, quia actio ad extra est communis tribus personis, in non stat essentiam divinam
unum creature in una persona et non in alia, cum ipsa essentia sit communis tribus per-
sonis. Sicut necesse [illegible] assignat quod causa, quia ad essentialibus et totali ad actio
in qualibet persona non stat una persona sine alia agere ad extra, ipsa vero res
essentialibus quia non in totalibus res unionis in persona unita, quam esse suppositale
unum ultra esse essentiale non stat essentiale in uno supposito esse tamen unionis et non
in alio. Sed sicut ille doctor esse suppositale unum ultra esse essentiale in unio cum
essentiale [illegible] videtur in stat sine repugnantia quod humanitas defi-
ciendo unum cum esse suppositale in Christo removeat ad unita cum esse essen-
tiale [illegible] possibile dicitur cum esse essentiales unum creature non esse suppositali per unito, quod concedit. Dicto
per illum doctorem [illegible] quia si unum in esse suppositali addit per eum super unum in esse
essentiali, sed stat absolute unum in esse essentiali formaliter creature et in non esse suppositali
[illegible] sed contra quod per eum [illegible] quia illud dubium quesivit, quod possibile
unio essentialibus dei et creature sine suppositali ad [illegible] dominus volunt
exponere illum doctorem et solvere argumenta faciat sicut velit, et forte quod ad
hoc [illegible] solutiones [illegible] sic vie additionibus possibile, [illegible] via ab
dubiu. aliquibus [illegible] reputata. Sed sequitur [illegible] hoc dubium, an possibile sit divinam
essentiam cum una vera essentiales esse forte [illegible] in creatura, et non
[illegible] ut essentiale [illegible] ut [illegible] sapientes, et non ut [illegible]
[illegible] quia [illegible] probat aliquas [illegible] Prima [illegible] possibile
divinam essentiam [illegible] contractionem essentiales [illegible] actio alicui sub-
sistenti creature, quia est actio essentialibus in [illegible] ut [illegible]

essentialis divina contingit esse in tertium licet tamen unione formaliter quidem | nullo modo eo quod nulla
rei ut ymaginacione divisionem | divina essentia licet unitur tamen quidem forma [illegible] in ipsa potest
et ypostasim creaturam et non contingit illud quidem per unionem || 2a propositio in potentia divinas
essentias contingit una res essentialiter esse formaliter tamen licet unionem in creatura | et et
non contingit qualiter essentialiter vel essentie sibi convenientes | quia non stat aliqua res
per gradum in esse convenientem alicui | et non dicitur perfectorum simpliciter || in ipso vera
causa licet quod eadem et re utrolibet | modo eo quod deus non stat divinas essentias contingit
aliquid talis res creature creative | et non eque in tempore sed divina essentia licet
eadem valet | sed in potentia est per qualemcumque creaturam realem aliquam talem rem
creature creative et non dicitur essentiales divinas | Ex hiis sequuntur tres propositiones | prima
quod in potentia divinas essentias esse contingit aliquam rem essentialiter formaliter tamen
sine unione | et non in esse intellectus || 2a propositio in potentia et divinas essentias esse per for-
maliter tamen et non in mente [illegible] quoad dicitur perfectorum essentiales || 3a propositio
et divinas essentias esse per tamen sine unione et non in esse [illegible] ita quod
tempore quod in tempore iste [illegible] dicitur est ne potentialiter divinas essentias
unitur creature talis | quod talis unio formalis et formaliter talis ad [illegible] essentia | et
non ad aliquid divinorum suppositorum est eo quod [illegible] | sed per quod denominatio [illegible]
[illegible] deo [illegible] talis unionis [illegible] significant de nomine essentie ut | et
de nullo supposito | quod per [illegible] unio talis creature ad deum fiet | [illegible]
[illegible] duo [illegible] de nomine essentie et de nullo supposito | Re-
spondet aliquis quod talis unio non sit possibilis | quia [illegible] unio ypostatica [illegible]
[illegible] ad ypostasim [illegible] suppositorum aliquod | et hoc [illegible] | sed non vi-
deo quia [illegible] talis unio | et [illegible] quod talis unio sit
possibilis deo [illegible] unio ypostatica [illegible] aliis unionibus | ut forte possit esse eisdem
[illegible] unio [illegible] ypostatica | licet ita denominatio non [illegible] quod dicitur ypostatica
| quod [illegible] quod per nomen [illegible] qui [illegible] dicit [illegible] videte ut
caute deducat et defendat ne oportebat eum credere in [illegible] ad
[illegible] in additionibus [illegible] | et contra eum [illegible] argui [illegible] pet-
de candia **Decimo quarta movetur circa materiam quam tractat magister in 6 et [illegible] distinctionibus**

[U]trum ex partibus sit verum quod divina et humana natura componitur | quod sit antiquorum
anima rationalis et caro unus est homo | ita deus et homo unus est Christus | sed anima
rationalis et caro unus est homo | tertio quod ille verum de quo [illegible] anima | et carne
sit deus et homo sit sicut ex partibus | quod ille verum de quo [illegible] divinitate et humanitate
[illegible] in symbolo Athanasii | et hec nota et de se [illegible] Christus est verus
deus [illegible] simpliciter [illegible] composito | In ista questione erunt
duo articuli | primo videndum [illegible] ydeomatum | Secundo [illegible] ad questionem | Quantum
ad primum | quod ydioma grece [illegible] ut [illegible] latine | ydioma unde

o^m

nota quod sit ydeoma

dici ab ydos | quod est forma | et onoma nomen | quasi nomen suppositi a ~~nomine~~
forma rei. et ita omne nomen exprimens aliquam rem secundum naturam sue speciei
potest dici ydyoma | Et ergo proprietas talis communis rei potest esse ipsa ut expressibilis
dici potest ydyoma | et quelibet res denominata communis alicui rei potest dici ydyoma.
Vnde augustinus contra felicianum capitulo 23 | secundum rationem est diuiniti posse lazarum suscitare.
| et secundum quod est humanitati secundum eam naturali affectu posse lacrimari | Et addit | que plus
sonauit sunt ipsa idest utriusque ydiomata nature | Et damascenus | dicit quod ipsius persone diuine
non secundum se | sed secundum caractheristica seu ypostasis ydyomata idest deitatis
proprietates | caractheristica non idest deitatiua seu ypostasis | ut habetur distinctione 21
2° primi | Secundo 2° quod aliquod ydyoma nature | si competere competit nature | non ut ipsa | ut
dicitur nature ydyoma est esse in 3^a persone | non quia tali a persona | non producere
ut producti admixta | Exemplum humane ydioma ex humanitas | posse esse humana per-
sona | vel homo | non posse esse persona | Aliud ydyoma persone | quod est aliquibus
dum competit ydyoma nature | si competere competit persone | ut diuinus | esse genitum | posse
producere filium eius | et creatura | esse hominem | esse in loco | esse alicuius? | Hec per
gentem? ydeotum communicatio ydyomatum per 8 fieri. Est denominationum suppositorum a proprietatibus plurium naturarum
in supposito eadem suppositate vi unionis ypostatice resultato | Vel per 2^m hugolinum est
2^m plures naturarum distinctarum proprietatum | vni persone eas sustentanti attributio
p^a r^a Sed tamen ponit aliquas regulas de hoc | quia ista sunt que de vnione ypostatice
de dicto communicatione ydyomatum | Et prima regula quam ponit adam godham 2°
primi | quod sicut dicitur quod agit et patitur per creaturas ut aeris creatis | ita
creatura dici pati | agere | non ultimo modo sermone humano | ita talia aduerbia bene
et male | ipse | per aliud | recte et iuncte | sed in composito | quod ergo agit uel pa-
ciebatur humanitas christi assumpti | attribui potest supposito assumenti | per communicationem
ydyomatum | Et secundum hanc regulam dicitur deus vere natus de virgine | passus |
| mortuus | ambulasse | comedisse | Et sed forte ab illa sola exceptio? aliqua
ista | quia secundum quosdam doctores repugnat diuine persone suppositati | ut
2 r^a creari | amplificari creatura | et generari de christo dicere potius. Secunda | Secunda regula
potest poni talis | omnia ista sunt nature | que non assumpte | si seorsum essent de
lecta | et a quibus cadit racione vnionis ypostatice communibus ad vnum | conueniant nature as-
sumenti sed verbo dei | quia de illis nominibus suppositalibus | habent | ideo verbo | quia ista
nomina | habent rationes supra esse subsistentia nature humane | Et quia humanitas in
christo propter assumptionem non est esse subsistentia | sed vbi recipit esse subsistentia
nature assumpte | et ergo humanitas recidit ab illis denominationibus et conueniat
eas verbo. Et dicitur non est summa seu i gratia | propter etiam ista | homo non deus | homo
dependens | homo qui est humanitas | a quibus cadit natura assumpta | et tamen non con-
tant suppositati | propter deitates que esse seorsum non conueniant suppositali.
Sed illa tamen regula vel de quibus talia sunt res suppositales | ut ... | ista ... ista

licet vi unionis ypostatice ~~cadat~~ cadat natura humana assumpta / quia isti sunt tres sup-
positales ut suppono / non tamen ipsa conveniat illa praedicata similia necessario assumenti saltem
secundum eundem sensum acceptum / quia sortes singularitatis sit ista humanitate que
[illegible] assumptos [illegible] / et si sortes per se assumptus secundum eundem acceptum conveniret
[illegible] tunc supponeret / ideo et sic non similiter significasset istam humanitatem
que fuit homo [illegible] licet natura assumentis sit homo / non tamen idem homo qui fuit sortes / si
conveniat sibi tunc sensus non significasset singularitatis / sed duos homines quod suppono sicut
et per manifeste potest quod humanitas sortis [illegible] assumitur a verbo / et tamen
stet posse ut patet esse secundum probabilem opinionem etc / si verbo [illegible] unionis ypostatice
deus [illegible] sortes / [illegible] quod deus sit humanitas / quod [illegible] et [illegible] sortes est
humanitas / et sortes [illegible] deus [illegible] humanitas / non [illegible] conveniunt suppositali [illegible]
similia quibus natura assumpta cadat ab eis [illegible] eo quod desinit esse suppositum
[illegible] / [illegible] quod natura humana in christo a nostro [illegible] recedit / [illegible]
[illegible] sibi conveniebat quod nunc ei non convenit propter unionem ypostaticam / [illegible]
[illegible] unionis ista nunc sit / [illegible] a quo recedit / [illegible] quod sibi
non [illegible] nunc / et quod sibi convenisset sibi delicta fuissent / et tamen sunt [illegible]
Dices si sibi [illegible] delicta fuissent et sibi convenissent hoc [illegible] peccator / [illegible] originali
/ et multa alia que tamen nunc non conveniat sibi [illegible] / [illegible] quod [illegible] sibi
convenisset si [illegible] fuisset actu etiam ista natura humana sicut modo / [illegible] quod non fuisset
unita verbo in [illegible] unione / et quod a spiritu sancto sine viril[i] semine fuisset concepta in utero [illegible]
[illegible] de aliis que convenisset sibi si [illegible] non fuisset unita / et sibi delicta fuissent
et peccata assumpta / [illegible] quo ad ista habuisset sic ad naturam assumentem / dicendum contra
[illegible] etiam [illegible] et [illegible] ubi etiam hoc ponet regule // 3a regula
[illegible] natura assumpte / et aliquibus non cadit vi unionis ypostatice / non aff-
[illegible] assumenti [illegible] / licet aliqua [illegible] ei / et [illegible]
[illegible] / si nulla natura alia suppositaret / ista ultima [illegible] de [illegible]
[illegible] entitas / [illegible] regule [illegible] quantitas qualitas / [illegible] non [illegible]
quantitas [illegible] / [illegible] a deo / [illegible] distinctum a deo / licet [illegible]
natura assumpta sit aliud a deo / non tamen [illegible] / quod [illegible] filius dei sit
[illegible] aliud a deo / ut sit distinctum a deo / [illegible] forte in talibus ~~debent~~ [illegible]
[illegible] natura humana natura assumpta / de quo dicetur postea // Preter hec
sunt aliqua nomina que conveniunt christo [illegible] unionis ypostatice / non tamen [illegible]
[illegible] / [illegible] quod [illegible] assumpte / [illegible] sunt
ista incarnatus humanatus [illegible] christo [illegible] unionis [illegible] ultra-
[illegible] ad suppositum [illegible] / sicut [illegible] dicitur album ab albedine // [illegible] iste
regule non sunt [illegible] ad omnia praedicata / que christo conveniunt / [illegible] unionis / valent
tamen ad [illegible] // Conclusio 9a

et etiam [illegible] praedicata que non important [illegible] ut [illegible] nature assumpte

ar[2]
[illegible]
8.
3a
9o pa

9ª 2ª p. Dei filius vere dicitur [illegible] homo propter quandam ydiomatum communicacionem racione unionis ypostatice humane nature
ad ipsum. Sed ipsum ydioma vere humane non convenit nature, sed ut sibi delicta et
ut esset suppositum et homo, licet non alicuius suppositi, sed per alienum subsistere de-
supposita et subsistit in alio [illegible] supposito. Licet hoc ydioma sibi non conveniat
sed cadit in id quod eius suppositalitatem supplet, seu in quo ipsa subsistit. Sed hoc
in Christo est suppositum filii dei, quod omnis subsistencia sive suppositum humane nature
et vere dicitur homo, dei filius [illegible], et non nisi racione unionis ypostatice, in qua convenit
C. sibi hoc ydioma. Patet ex illo quod refert [illegible]. Item [illegible] concedi
possit quod deus factus sit homo; non tamen [illegible] concedi debet quod homo factus est deus, [illegible]
in qua per unionem ypostaticam verbum divinum incepit esse subsistens in humana natura
supplens eius suppositum [illegible], patet per illud Iohannis primo: verbum caro factum est
et [illegible] caro [illegible] homo per doctores. Patet etiam per illud ad Romanos primo: de filio suo
qui factus est ex semine David secundum carnem [illegible] in qua ab eterno fuit deus
[illegible] non incepit [illegible] filius dei. Et [illegible] ista: homo est filius dei, absque [illegible]
[illegible] non [illegible] concedenda. Sed si occurrit auctoritas [illegible] quemadmodum [illegible]
arg. doctores dicentes [illegible] quod homo [illegible] deus. Contra ista [illegible]
[illegible] unio [illegible] personarum in una divina natura, [illegible] duarum naturarum in una persona
Christi. Sed non obstante [illegible] communicacione non [illegible] pater [illegible] filius, [illegible] non obstante [illegible]
Resp. ista non [illegible] deus et homo. [illegible] non [illegible] et [illegible] persone divine scilicet
pater et filius et spiritus sanctus sunt idem in natura et non in persona. Ideo non [illegible]
[illegible] nova [illegible] communicacio, [illegible] de se [illegible] non [illegible] ad nova
communicacio personas seu ypostases [illegible]
duarum naturarum scilicet divine et humane in una persona et non in una natura [illegible]
[illegible] persona verbi dei deus et homo, et [illegible] nova communicacio [illegible]
in utraque natura [illegible] de se [illegible] nova com-
municacio [illegible] in qua sit unio personarum [illegible] de se [illegible]
2o. ret negando [illegible] et hoc negaret. Secundo [illegible] non [illegible]
humanitas [illegible] non [illegible] homo [illegible] et [illegible] hoc [illegible]
dei [illegible] humanitas [illegible] et [illegible] sicut una [illegible]
3o. non enim videtur [illegible] debeat poni. Tertio deus non convenit diffi-
nicio [illegible] corporea [illegible]
non [illegible] diffinicione [illegible] diffinicione [illegible]
[illegible] personalitate [illegible] personalitas non
[illegible] dei [illegible] deitate et huma-
4o. nitate. [illegible] ut [illegible]
[illegible] et [illegible] non [illegible] deus [illegible]
accidens [illegible] quod nullum accidens [illegible] et quod non [illegible]

tur esse que [illegible] propositionis quia in filius [illegible] non stat deum esse et non esse
hominem | creaturam | et per consequens quod non stat primo quia actum verbi et [illegible] de isto
nominis verbi stante constancia subjecti || 4a quod una propositio propria dicitur univoce 4o
de deo et creatura | propter pluralitas [illegible] | quia [illegible] deus et creatura esset eadem
speciei specie et [illegible] | et tamen [illegible] | quia quod [illegible] est tamen homo per [illegible] yde-
[illegible] de deo et de homine [illegible] qui est creatura | et non [illegible] | [illegible] deus non esse
verus homo [illegible] carnis humana | [illegible] alia [illegible] carnis fantasti-
ca ut dixerunt manichei || [illegible] pluralitas [illegible] | quia [illegible] homo per [illegible] de Confirmatur
deo | et de forte [illegible] | [illegible] deus et [illegible] non [illegible] eadem speciei specie [illegible]
| et per [illegible] propria homo non [illegible] univoce de deo et forte [illegible] aqua [illegible]
propria | et [illegible] de [illegible] alio homine || [illegible] voce univoce [illegible] 6o
esse | quod deus esse homo | et quod esse passus | mortuus | et deum fuit | [illegible] voce
[illegible] esse quod filius dei esse creatura | [illegible]
| quia non [illegible] passibile | mortale | et [illegible] ydyomata
[illegible] humane [illegible] | [illegible] esse creatura [illegible] videtur intendere.
[illegible] super epistolas ad [illegible] et [illegible] [illegible] Christo ihesu
| Ubi dicit | multi timent ne Christum creaturam dicere appellant | [illegible] Christi [illegible]
negat | ut dicat non Christum [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] non esse [illegible] | cum dicere creaturam quia [illegible] et hominem et [illegible]
[illegible] et [illegible] | [illegible] fiducia | [illegible] illud [illegible] de
[illegible] augustini | [illegible] ubi dicit [illegible] sacramentum et admira-
bile misterium | quod [illegible] creatura | cui [illegible] deum | [illegible] |
[illegible] dicentes [illegible] et [illegible] | deus qui [illegible] | et qui [illegible] Confirmatur.
sit creatura [illegible] | quod tanta [illegible] repugnancia passibile et impassibile | Ad 2m
immortale et mortale | sicut creatum et increatum || Ad [illegible] | ad [illegible] argumentum Christi.
[illegible] | quod [illegible] homo et humanitas [illegible] | [illegible] humanitas [illegible]
[illegible] materia et forma [illegible] | [illegible] per se subsistencie | [illegible] homo [illegible]
per se subsistencia | et [illegible] ad [illegible] | et [illegible] | [illegible]
suppositati [illegible] | et [illegible] non [illegible] [illegible] alicui [illegible]
alii | sicut [illegible] ad [illegible] | et [illegible] ista [illegible] | [illegible] homo humanitas
non [illegible] | [illegible] assumpta in Christo est humanitas | quod [illegible] composita ex 8.
materia et [illegible] | [illegible] non est homo | quia non per se subsistit || [illegible] esse
in homo | [illegible] ad naturam humanam [illegible] | et [illegible] suppositalitate subsistens
| et [illegible] suppositalitatibus [illegible] humanitati [illegible] | et [illegible] humanitati [illegible] Ad 3m
|| Ad [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] tamen homo [illegible] ad [illegible]
| quod [illegible] nulla [illegible] composita [illegible] | et [illegible]
substantibus [illegible] | [illegible] quia [illegible] tamen homo [illegible] isti [illegible]

Consequentiam quod ista fuit perfidia arrii dicentis Christum esse creaturam utz

cuicumque quantitati dicta composita ex his abstractis formalibus et diversis centralibus et substantialibus quanta
illi conveniunt centralibus et non per se sibi non congruere remanente, id est secundo quaestio ...
tantum hoc. Secundo dicto quod ex differentia ... hoc corpus per accidens, ponit tamen quod
quot ipse subsistencia et talis quotacio et accidens. Tercio dicto quod licet in corpore
quando abstracte supposita visitare de deo, tamen ipse per se et convenit ... , magis tamen
corporis, corporis animati, eadem racione quando abstracte, ut dicto ... ad aliquod corpus
visitare de deo, quod cuicumque alteri corpori quod illi quod centralibus tantum per se abstracte, et quod quis
non per se non congruere sibi remanente ... dimissione quantitatis ... deo a
deo quod ... dicto puncto sibe abstracte ... qui solum suppositum et ... divisibili
seu composita, et ... quanta natura ... deo, ... deo tamen
tamen quotiens ... centralibus. Deo ... corpore
... et ... composita ex diversitate et quantitate ... una linea
convenit deo quod si ... hoc, quod tamen non est dicta centralibus
non ex se tamen ... hoc cuicumque quod ... alias non con-
tentum. ... quod ... hoc ... subsistencia
necessario, quod ... formalibus centralibus et racionalibus ... convenit ...
quod deo, quia ipse est subsistencia quantitatis sibi unite, quod quantitatis per centralibus
formalibus et racionalibus ... seu quantitatis, quod autem ... quotiens ipse
subsistencia ... pulpa digiti esse hoc
... ad ... et ... corpus
... ut ... ad supposita ... non ... hoc ... et non
suppositi, et eadem ... corpus ... et sic per se
... substantia ipse ... corporeum ... materia
... deus non per se corporea ... hoc ... positivo ... differentie ...
est ... suppositi et ... subsistencia necessario, quod ... formalibus centralibus et racionalibus,
... et hoc convenit deo ut deus est ... capitulo ...
hoc ... abstracte ... linea ... quod
... tamen ... quantitatis et sic deus non esse hoc ... quod talis ...
... accipit ... deo ... deus et ...
... et ... respectum et ...
... et ... esse hoc ...
... et non ... hoc ... aliquid ...
... esse aliud ... esse hoc ... quod ... ipse subsistencia

et ergo concedendum est quod illa propositio / deus est homo / per accidens seu accidentalis / et est in materia
contingenti / et quod predicatum est accidentale non quantum ad rem sed modum / non est tamen simpliciter hoc concedendum quod hu-
manitas sit verbi in divinis accidens / quia nullum accidens sit eadem in deum in [illegible] / sed
non tamen propositio accidentalis / quia accidentale est filio in divinis humane unita sibi humanitate / cum
ante incarnacionem eam non habuit // Ad 3m conceditur consequencia / et nego consequens / et ad 3m
ad [illegible] / cum dicitur quod deus et creatura esset eiusdem speciei specifice [illegible] / dicitur negando / sic
falsum est quod una [illegible] substancia de puncto sive specifica participat pro deo et forte ut
alia pura creatura // Sed contra quia tunc quod deus et sortes ut ipso sunt eiusdem speciei specifice
homines / quia tamen homo dicitur univoce de deo et sorte et de quolibet alio homine
/ quia homo sit subsistencia nature humane / sive ista subsistencia ydemptica sit
humanitati / sive ab ea distincta / et constat quod nullum talem rem deus est homo /
quia est subsistencia nature humane assumpte / et nullum eandem rem est sortes est
homo / quia est subsistencia nature humane // Sed hoc sit dictum quod sortes est illa natura
cuius est subsistencia / hoc autem est accidentale sive quod ydemptificetur nature cui subsistit
/ vel non sit ydemptica ei / sicut dictum de anima et aliis nominibus suppositorum
// Sed sicut patet quod deus filius est homo / quia per unionem ypostaticam / filius est subsistencia nature
humane / et sicut filius est aliud // Sed non sequitur filius est aliud / id est filius est subiectum
/ quia filius fuit subiectum / sicut non in naturalibus sequitur ~~filius est aliud id est filius est subiectum quia filius~~
~~fuit subiectum~~ hoc fit album ergo hoc fit quale / potest eciam dici / quod corpus Christi
est univoce homo / cum aliis hominibus / quia habet animam et corpus eiusdem speciei cum aliis
hominibus / quia a forma dicitur [illegible] specifica // Sed dices sed corpus esset homo equivocum ar²
aliud ut deus est si assumeret naturam leonis / et dimitteret humanam / et est
idem aliud univoce / quia filius / quia verbi filius / et patet consequentia quia est idem [illegible] / quia
homo quod ab eterno fuit // Confirma licet sortes [illegible] sit albus [illegible] nigrum / tamen idem 9f²
quale ante et post / sed non sit idem album ut idem nigrum / sed in proposito est
idem aliud ante et post / licet non eadem qualitate // Confirmatur concedendo quod / sed non eadem Rñ²
qualitate / sed diversa specie / quo ad naturas assumptas / sed in [illegible] eadem specie quo
ad esse subsistencia / sed si hoc album dimitteret albedinem / et informaretur
nigredine / esset idem quale sed non eadem qualitate // Sed tunc ad argumentum
prius concessum / cum dicebatur homo predicatur accidentaliter de deo / et predicatur essentialiter de sorte
/ ergo non predicatur univoce de deo et sorte / nego consequentiam / sicut patet de substancia / et de ubique
quia licet ista sit accidentalis propositio / deus est homo / ut deum fuit / tamen ista est essentialis [illegible]
est homo / [illegible] in divinis / sicut et [illegible] sortes est homo / et quod [illegible]
[illegible] / quia isti sortes [illegible] sunt nomina [illegible] / et [illegible] individua [illegible]
homo // [illegible] dicitur ergo patet / quod hic homo est tamen [illegible] / et quod [illegible] / quia homo accidentaliter est

homo est pt ee et no ee ho / qua qb puerq ho pt i miti alti / et pt de-
sine ee homo / et xpus pt dimitte huaitez sibi unita / et pt itm no
essz ho / ptm aut eo q no viderut aliqua psona ee hoies / qn ees essz
huanitas / dixerut hos tias / ho / huanitas / esse tias altas i pnto sbe
ad 6m. et synoas / ad 6m dr xm lorem i tractatu de qntatoe ydeotu / ado
fmo q no oia pta diuia / qst dur de hoie / et huana pta d deo / qpts
hoc q vna na e assumes s diuia / et alia assupta s huana
via sing eia an mortem xpi fut si demoto xo dita / iste ho e i
passib / ista z pmr et pfusse va / nt z nate adde ut subintellige xm
diuitate / qm iste ho z veressie psona diuia / q z pmr i passib / sed
no pt ee pta huana dur de deo / vn ia deq z passus no e ut cat
ita psse et pmr va / ymo tu hoc d q d deq z passus / dz addi ut si-
2o gt. itelligi xm huatez / ar pmr d itl mortal et i mortal vsibilis xm 2o
deo / q i xpoibq / i qbq pta queit ne assupte / et repugnan ppto diuis
fm se / sq huanis qat sibi rae vniot ipse / no dz ee p vite tt xpos exp-
me xm huatez / lics ostetat ee p vite tt xpos hoc sub itellige / et hoc potis-
sie e vm de talibq xpoibq / deq est passus / xpus z mortuus / xpus mo-
rebat / et qstlibq / lz i sacra sctura pmr pnite fut / sine expressione tt
3o gt. addicoius xm huamtez / 3o dico / q pte addico i aliqbus xpoibq e ex-
pmeda / ut ad neitez vl ut ad cautela / ut exclusione ocaponis erro-
error ris / sicut i illa dei filius e catua / dz addi xte xm huatez / ne qsete vi-
deam ariu dicetq / xpm esse pus hoiez et no dm / et ita de qbusdam
aliis pts / que si dicent sine addito / poss ab auditoribq suspicari q
excluder appo diuitas / et p hoc ez q volunt auctes / Jeroni / aug i
dlr. et leonis / ppe lz dicas qtra ista z pmr qceda / deq z ho / ut sub ite do
nt addedo expsse / i ees ia xpus e catua / xpus e passus / xeys / z
pmr qda / nt sub i ppdo ut exprimedo / lz qa ee pt illud qmt xpo rae
xl huatt assupte / pt et illud / possz dei fo / q ees i eta xpus z ho / sub i-
tellige aliq / scz huanitate / vn mens ee i cepit qpdeiae / vtq vero de
qua z fmo fit p eeiz talis / qualis d esse / ut pqueditu aliq / ut cu
d ho z ars / mens incipit / q no p essenciam / s p albedine supaddita / et
atr xp. mgsr i xpo / vt d q lz ho alr qmt deo / qua lz passq / catua / x / et qmo
z pte de ipsz / quae neda z qua / vn na assupta cadit ali ho / et de-
noiato ia pmr suppt i xpm / s alie denoiatoes / de qbq ar / no pt pmr
suppetu / nt ab oib cadit na assupta / io ad hoc i mete et psc / qut ne
huane assupte / et 2ab ne diuie / s rae huatt / cui se qut / et io oz i
exprime ut subitellige fm huanitate / et hic no sr ees vnde q albu
qat sbe i mete rae albedis sibi i heret / sed dissgregare no i metesz

sed / sed mete quod albedo in mete disgregat visum / et similiter dicitur tale solum extra hoc
quod activus sibi coniunctus sit disgregat / per aliquod composito / Ad 2m contra dicitur si ar.
ratione nature assumpte tamen esse quod deus est passibilis / et similiter ratione huius esse concedendum / deus
est mortalis / ut mortificabilis ratione nature assumpte / concedendum / quod pro mortificatorem
nature assumpte non dicitur filius dei dei mortuus / ratio quia ratione eius sibi non convenit vivere ut
esse vitale in eo / sicut quod album non corrumpi ut mortificari / quia separatum al- [illegible]
bedinis / Similiter quod deus non dicitur mortuus / ex hoc quod desinet esse homo / quia si dimitteret
naturam humanam ipse desineret esse homo / sine hoc quod moreretur / sed ex hoc dicitur mortuus quia
non separata a se humanitate / ipse desivit esse homo / quia separatum anima a corpore / ut
dicitur quamvis non conveniat in morte persone Christi 2m divinitatem / tamen 2m humanitatem
2m quam dicitur esse mortuus / Contra secundam partem conclusionis / si deus esset factus homo / ut igitur [illegible]
deus est tamen ut similiter eius factionis / non tamen quia tunc deus esset factus / quia est tamen
factus [illegible] factum et non precedit eam / sed hoc non potest concedi de deo
in proposito / ut esset similiter eius factus / quia tunc realiter mutaretur / Similiter quod deus factus
est homo / non ut similiter / ut tamen eius factus / sed tamen subsistentia eius factus
eius sit humanitas / et hoc [illegible] Thomas de Argentina / dicit verum quod deus est terminus ad quod tamen eius factus
puta humanitatis / realem secundum habitudinem eius a deo sit applicata / Contra ar.
secundam partem conclusionis / [illegible] fieri est mutari / sed deus non potest mutari / sicut potest homo
sed hoc patet per illud / Malachie tertio / ego dominus et non mutor / Ad quod 2m sanctum Ro.
Thomam et Bonaventuram / [illegible] deus factus est homo / pluries [illegible] / Ad hoc [illegible] factus.
debitam totam [illegible] / ut sit [illegible] / deus factus est homo / id est factus est / ut deus sit
homo / et ille [illegible] verum [illegible] quem modo doctores loquendi / [illegible] non possit
[illegible] ex [illegible] sermonis / ut dicit Bonaventura / eo quod [illegible] factus [illegible] sit [illegible] ma-
[illegible] et [illegible] / non potest esse de [illegible] sermonis [illegible] totam [illegible]
[illegible] / sed [illegible] debitam similiter aut [illegible] / Ad [illegible] debitam al-
[illegible] terminum [illegible] / ut sit [illegible] deus factus est homo id est deus est factus homo / si debitam [illegible]
et sit [illegible] / si autem debitam similiter [illegible] deus factus est homo / tunc falsa
Ad [illegible] debitam similiter [illegible] et [illegible] ad [illegible] / et [illegible] / deus factus est
homo id est fecit semetipsum hominem / per humanitatem assumptam / ut homo facit se doctorem
per doctrine susceptionem / et [illegible] verum est et quibus / dicit tamen Bonaventura / quod
ille [illegible] alicuius [illegible] et alicuius [illegible] / [illegible] / quod [illegible] factus [illegible]
hoc [illegible] factus [illegible] / [illegible] / et [illegible] / [illegible]
in utroque [illegible] de vi sermonis / quod [illegible] esse [illegible] supposito aut
[illegible] / sed non [illegible] in supposito dei / et [illegible] factus [illegible]
[illegible] ad 3am conclusionem / [illegible] non [illegible] sit [illegible] / sed quod est
[illegible] / et sibi [illegible] / et [illegible] dicit idem doctor / [illegible] sermo

quodcunque modo accipiatur habent in se etc. Item quia licet absolute non dicatur recte quia in hijs que pertinent
fidei nostre magis attendenda est veritas quam congruitas / et quia secundum beatum augustinum / ea que pertinent
fidei nostre magis intelligenda sunt quam sermo ... ex quo ulterius sequitur quod ut in doctor dicit
... homo filius est deus / et non magis ... quo iam deus filius est homo / quia licet tres persone
... ulti duo ... ... persone ... filius de trinitate tota compositio ...
filius et quod homo et deus / et hec est vera / ... si dicitur ... absolute / et ... homo
est deus / qui filius est / et ille est filius / ... persone et ... dicitur ... per comparationem ut in ...
ad ... / ... homo filius est deus ... filius ... homo / filius est deus ... / et
hec ... quia ... homines ... illo ... / non ... esse deum / et sic dicitur ...
... / ... non est ... homo filius est deus / ... non ... ...
... alicubi ... ut legitur ... ... est accidentaliter / ... ... homines
... mutari / ... ... thoma de arg... / ... hec dicuntur mutari et fieri
/ ... mutari magis ponit ... ex parte ... a quo / et ... magis ex parte ... ad quem
... mutari ut ... de ... / ... et non mutari
non ... de deo / quia ponit ... in deo / ... de deo quia
non ponit ... in deo ... a deo / ... ad ... homo ...
ne ... ... plus quam mutari ... / ...
tho / ... aliquid de novo ... de alio / ... mutatione ... de ...
... et mutari / non ... aut ... de novo adveniens ...
... aliquid de novo ... ad ... ut ... / ... de
... de novo ... de aliquo absque ... mutatione / ... homo de novo fit ...
absque ... mutatione / ... qui fit ... / ... non ...
mutatio ... / ... per accidens ... mutationem ... / et ... modo de
deo dicitur ... refugium factus es nobis / ... aut homo ... deus ... vni-
o / ... relatio ... / et ... esse homines ... de novo de deo / absque ... muta-
tione ... mutationis humane nature / ... assumpta a divina persona / et ... dici deus
factus est homo / non ... aliqua mutatione ex parte dei / ... ex parte huma-
ne nature / et ... quo ... non ... / deus non ... esse ... mutationis / ... deus
non est factus homo / ... et ... filius ... ex ... / ... non ... /
non ... / ... filius ... antecessor ... / ... et
... / ... non ... / ... dicere quod deum
... / ... filius ... ad aliud
... non ... / ... esse ... filius ... / ... fiebat
... / et ... / ... / et ... / ...
... / ... fit aqua / et ... fit calida ... aqua fit

cum q[uod] / q[ui]a generatio calidi et generatio 2[a]m q[uod] / et t[ame]n no[n] e[st] filius quia fit calida
Contra si deus filius nunquam fuisset unita sibi ypostatice humanitas / s[ed] hodie assumeret
ypostatice humanitatem p[ar]tem / q[ue] ab eterno fuisset / te[net] co[n]s[equenti]a q[uia] esset v[er]a · deus e[st] filius ho[minis] / et no[n]
fuisset ab eterno ho[mo] · i[dest] filius esse ho[mo] · et t[ame]n no[n] esset mutatio ex p[ar]te sui / n[on] i[n] re-
p[ro]p[ri]o ex p[ar]te p[at]ris / Et q[uod] i[d]a 3 d[e] p[at]ri to q[uod] q[uo]ndam fuit de futuri v[er]as s[ed] deus fit
ho[mo] · Contra deus q[uo]ndam fiebat ho[mo] · i[dest] ea filius et ho[mo] / Re Si t[er]m[ini] filius · i[m]portat an-
cessio[nem] s[e]c[un]d[u]m sibi / et · rec[e]pta ex p[ar]te p[at]ri / no[n] p[ro]p[ter] v[er]a ip[s]o quia · v[er]a / et no[n]
a[d] quo illa de re quia / deus filius et ho[mo] / ho[mo] Scoti v[er]i d[icun]t c[ontr]a Bonaue[ntura]
Ideo p[ro] t[ame]n assertione p[ro]b[a]r[e] correctione meli[us] dicendo a[d] m / q[uod] illa ip[s]o / deus
filius e[st] ho[mo] / q[ui] ut intellige / Ideo e[ni]m p[ar]t capi put t[er]m[ini] filius d[e]n[ot]at tota[m] c[om]posito[rum]
i[n] ip[s]o t[ame]n · ip[s]o / ut d[ici]t Bonaue[ntura] / et tactu[m] est sup[ra] / et tu[n]c 3 v[er]a / et v[er]a
t[ame]n · fi[liu]m e[st] q[uod] deus est ho[mo] / 2o put t[er]m[ini] filius d[e]n[ot]at t[er]m[ini] deus / et tu[n]c s[ed] p[re]dicat
t[er]m[ini] deus / et · i[m]portat factos 2[a]m q[uod] respectu dei / aut sequa[tur] et · i[m]port[at] factos
sim[ilite]r s[ecundu]m dei / ip[s]o e[st] f[als]a · quia fi[liu]m no[n] s[e]c[un]d[u]m t[ame]n deus no[n] fit mutatus d[e] no[n] esse
ad esse · n[on] aliq[uod] fit fi[liu]m aut · i[n]cepit esse deus / s[ed] q[uod] 3 deus ab eterno fuit
deus / sicut cor[p]us · sine ille ho[mo] x[ristus] demonstrato ab eterno fuit deus / licet deus no[n] ab
eterno fuit corp[us] / aut ille ho[mo] / s[ed] fit filius aut · i[n]cepit esse corpus ut ille ho[mo]
3o put t[er]m[ini] filius d[e]n[ot]at t[er]m[ini] ho[mo] / et p[re]dicit / et s[ecundu]m s[e]c[un]d[u]m ho[mo] · i[m]port[at] factos
2[a]m q[uod] / et te[net] 3 v[er]a / quia deus · i[n]cepit esse ho[mo] / i[dest] 3 filius ho[mo] / et deus quo[n]da[m]
fiebat ho[mo] / i[dest] ea filius 3 ho[mo] / t[ame]n ea no[n] fuit ho[mo] / et i[d]a d[e] p[at]ri to / q[uod] q[uo]nda[m] fuit
una d[e] p[ri]mi v[er]a / s[ed] s[ecundu]m t[er]m[ini] ho[mo] p[re]dicet / et t[er]m[ini] filius s[ecundu]m s[e]c[un]d[u]m sui · i[m]portat factos
sim[ilite]r / ut d[ic]o deus 3 / ho[mo] filius / ista esset / q[uod] u[nus] i[de]m deus 3 ho[mo] / q[ui] 3 filius / et s[e]c[un]d[u]m
3 p[ri]m[u]m / t[ame]n deus no[n] fit filius sim[ilite]r / aliq[ui]s mutatus fuisset de no[n] esse ad esse / ex
q[uo] p[atet] q[uod] · i[n] symbolo / t[ame]n d[icitu]r et ho[mo] filius e[st] ordinatio q[uam]lib[et] de te ad q[uo]nda[m]
[con]tra v[er]a / q[uia] t[er]m[ini] ho[mo] s[e]c[un]d[u]m t[er]m[ini] filius / aut t[er]m[ini] filius s[ecundu]m c[on]notet factos 2[a]m q[uod] ·
i[m]portat / q[uod] t[ame]n no[n] 3 c[on]tinuit · i[n] usu / ut p[atet] ex h[i]is q[ui] d[icun]t i[n] 2o phy[sicorum] / q[uod] iste
domificator domu[m] facit / domificator facit domu[m] vel ex p[ar]te p[atet] q[uod] ip[s]a habeat
illa / ho[mo] filius 3 deus / et · al[iu]s ip[s]a fit v[er]a et f[als]a / t[ame]n fit q[uo]libet p[re]dicet
Vel si t[er]m[ini] filius d[e]n[ot]at tota[m] c[om]posito[rum] / s[ed] t[er]m[ini] deus 3 f[als]a / s[ed] t[er]m[ini] ho[mo] et p[re]dicet et
· i[m]portat s[ecundu]m s[e]c[un]d[u]m h[oc] t[er]m[ini] ho[mo] factos 2[a]m q[uod] / esset v[er]a / s[ed] si s[e]c[un]d[u]m et i[m]portat factos
sim[ilite]r tu[n]c 3 f[als]a / et no[n] volo negare q[ui]n posset esse v[er]e d[ic]o ip[s]a / Contra
2a[m] p[ar]te[m] · i[n] co[n]t[r]ario / ut te[net] d[omi]n[u]m aug[ustinu]m d[e] t[ri]n[ita]te et allegat ca[pitulo] · 3o de dec
q[uod] dicitur talis fuit illa susceptio q[ue] faceret ho[min]e[m] deu[m] / et d[eu]m ho[min]e[m]
i[n] h[oc] 3 q[uo]nda[m] / ho[mo] 3 filius deus / Dicitur q[uod] no[n] s[e]c[un]d[u]m ex aucte / q[uod] aliq[ui]s homo

Ro[?] [marginal note beside line 9]

c[ontr]a 2am · p[ar]te[m] tor[?] [marginal note beside "Contra" line]

sit factus deus / sed prepositivus / auctoritatem sic exponit. talis fuit ista susceptio quod
in tanta fuit ista susceptio / quod facit utrumque istorum ex virtute divina / ex homine et
2o. hominem ex deo // Ex alio quod idem / homo est factus omnipotens / id est homo est factus deus / eo quod
ut dicit / beatus ambrosius / super lucam / et allegat / magister sententiarum 14o capitulo ultimo / ponit
quod dei filius naturaliter habebat homo ex tempore acceptus / Ergo id est per quod significatur li homo
/ non per significatum divinum / ergo homo eternaliter habuit istam potentiam / sed per naturam humanam / ista fuit
in omnipotens / et per consequens si li homo significat per humanitatem / homo est factus omnipotens / Confirmatur ex apostolo
9b. ad philippenses 2o / dicit quod christus factus est obediens usque ad mortem etc. significatur quod deus de-
dit illi nomen / quod est super omne nomen / id est significatur passionem homini christo / datum est homo non
xp. deus / id est homo est factus deus / Respondetur sicut dicit magister / quod auctoritas attenda est de persona
/ hominis quod li homo significat personam divinam / non in quantum est dei / sed in quantum est persona
hominis / unde licet homo significatur eternaliter fuit omnipotens / non tamen eternaliter fuit homo om-
nipotens // Eodem modo sic dici ad auctoritatem apostoli quod etc. aliter exponitur / quia dicit christo per
passionem datum homini non est / sed tunc ceperit dici quod res cum innotescit / et tunc aliquid
dicitur accipi dari / cum innotescit tamen tunc per donationem hominis / sed per passionem in christo
ax. innotuit quod esset verus deus tunc quod apostolus ad romanos / dicit de christo qui est pre-
destinatus est filius dei in virtute secundum spiritum sanctificationis / id est aliquis est predestinatus
ut / sit filius dei / et non nisi iste homo / id est iste homo est factus filius dei / Respondet
xp. prepositivus / quod haymo / sic exponit / qui predestinatus est / id est quod natura humana pre-
destinata est / ut sit unita filio dei / et sic subdit prepositivus quod exponit sic
/ predestinatus est id est predestinatum est / ut ista persona in humanitate / sit filius dei / non
tamen predestinatum est ut illa persona sit filius dei / de gratia enim dignationis
est / quod illa persona in humanitate est filius dei / non tamen est de gratia quod ista persona sit
c. 9o. p'n h's filius dei // 2a conclusio in christo tantum unum est suppositum / seu una personalis subsistentia /
quod ut quia / due nature infuse et coexistentes abs in re personate / 1a patet eo
/ quod unica personalis simplex subsistentia verbi / personat naturam humanam / et etiam
personavit naturam divinam / ut ea personaliter desistit etc. / patet etiam ex alio / quod no-
tum est ex fide / quod in christo sunt due nature inconfuse et infuse / quarum utramque
natam est ex suppositorum / et apostolus et alii doctores / divinam naturam in christo vocat
formam dei / humanam autem formam servi / ubi in illis naturis tamen uno supposito supposita-
ut nos / si sic haberet intentio / si non est aliud etc. suppositum divinum / et aliud humanum
/ et tunc suppositum humanum sit homo / sed / quod suppositum divinum in christo esset aliud ab homine
/ et per consequens non esset homo / quod patet per sententiam ex conclusione prima / Sed tunc in christo essent
plures persone / sed hoc fuit error nestorii / ut patet per boetium in libro de duabus na-
corm. primi turis in christo / Corollarium primum / quod verbum divinum non assumpsit personam hominis / sed naturam
/ patet per conclusionem / et etiam patet per magistrum libro 3o dist. 5a ubi ad hoc allegat beatum / Augustinum
/ in libro de fide ad petrum dicentem expresse / deus unum non accepit personam

hoīs ẜ naẜ ~~vnius nemo et altius~~ Adūm 2ᵐ / vnica et simplicissima ē i 2ᵐ cor.ᵐ
xpo subsistencia duarum naturarum / vnius nempe et altius contingenter / vnius quidem
ipa eterna / altius aqua ē distincta valr / pȝ / quia psona vi similimaᵘᵃ ē / et ipa
nempe ȝ subsistencia psonalis diuine nē / cū qua ē eternr eadē / et contingenter
ȝ subsistencia humane nē / aqua dīt valr / Adūm 3ᵐ / ponamus duas fi- cor.ᵐ 3ᵐ
liacōs i xpo fuisse sit concessibile / non tn̄ duos filios ē i xpo accipe-
re / ra pȝ pȝ / cū i xpo non sit n̄ vnum supp̄m / ẜ n̄ ȝ filius n̄ supp̄m / ipa pȝ ẜ fīcōs
natiuitas qua vē pduci filius / est / eq filiacō / ẜ i xpo dupx ḡrē a sīs nātās
/ qua diuina supp̄m vē pducebā filius / Vna ẜ etna qua pducebā filius
pris / Alia tpalis qua vē fcūs ȝ ho / et filius mrīs / i. eᵒ / Adūm 4ᵐ x̄ᵐ
simplr vī / q p nulla spem vnio / ipa spēȝ vnio ypp̄ce / ẜ potuit / q deus
vē esse ho / ẜ / q quacūq alia spē vnio data huāᵗᵉ ad deū ab ypp̄ca
/ ut iā non sufficeret ad hoc q eet / deus / ho / ut eet ipoᵘᵇ / i. / aūs / qua
quacūq dā vnioē ab ypp̄ca huāᵗᵉ ad dm̄ poˡⁱ data / humanitas non fuiss
supposiᵗata supposito diuino / i. ȝ denoīacō ho p m̄ supp̄m diui non tēdiss
/ Adūm 5ᵐ / simplr vidē / q non nisi p mediū suppliᵘᵇ vnioīs / deus potuit fi- 4ᵐ
fīeus fcūs passiᵘᵇ et mortis / pȝ quia iā oīa non poterāt cōpetē dō
nisi eet verus ho / Adūm 6ᵐ / ẜ vm diuinū dimittet naẜ humana / ab 6ᵐ
vnioē tn̄ / filius dei non vē dicē filius fcūs / ut filius hoīs / pȝ eᵒ preti
/ Contra 2ᵃᵐ q̄o ad̄ / In xpo ȝ supp̄m diuinū humanū distinctū a supp̄to diuino 9ᵉ 2ᵃᵐ 9ᵉ
i. / aūs ẜ p dōm / augᵘⁱ sup iohanes / q allegat / mgr̄ dīce pma 3ⁱ / dicē-
te / q aliud ȝ vm dei / aliud ho / et idem ad / felicianū / aliud dī fīg / aᵈ
filius hoīs / et i pō libō dᵉ tinte cū fīg sit deus / et ho / aᵈ fōa deus / aᵈa
hō / ẜ constat q ho ȝ non supp̄ti / Ymr nedū aūs / ad auctēs fīg pᵉ / patet p xp²
mgr̄m i. eadē dīe / vbi sut allegate / cū eñ dᵃ / aliud ȝ vm di co⁊.ᵃ
altius nē ȝ xpus i quatū deus / et altius i quatū ho / et aliud ȝ naᵃ q̄
ȝ ho / et aliud ȝ naᵃ qua ȝ deus / 2ᵃ contra fīm cor.ᵐ / dei filius assu- dic 2 9
psit / hoīez / i. assupsit psona humana / i. i xpo sut due psone / aūs cor.ᵐ p̄ᵐ
pȝ p / augᵐ / i expose symboli / et allegat / ag dīe 4ᵃ 3ⁱ / dicentem 4ᵃ
Si quis credit / atqȝ dixit / hoīez ihm xpm / a filio di assumptum
non fuisse / anathema sit / et cōpha i pbō dᵉ xpo hoīe dicit Btūs
que elegisti / et assupsisti / Rᵉ sicut dᵗ dōs / ag dīe 6ᵃ 3ⁱ / di aūs i xp²
tō² dᵉ psona hoīs / nedū ȝ aᵐ / si dᵉ naᵃ ipo concesso mē gna / et vtrūqȝ
aliquā auctās dᵗ dei filiū assupsisse hoīez / ut hoīez ee assuptū a
dō / dȝ i. qᵍ hoīez i. humana naẜ / 3ᵒ si vm dimittet naẜ humana as- 3ᵒ
suptā / ipa cit ho et psona / i. et nūc ȝ psona et ho / ḡa ȝ / q sola

dimissio vel separatio talis nunc competit illi naturae, quia corpus non habuit. Sed si per separa-
tionem istam personae suppositalem seu esse suppositi, sed quia anima habuit personam talem, et
per quas anima fuit suppositum. Secundum nego consequentiam, quia sola dimissio rei naturae quam sibi
sed quia personam suppositalem quam per separationem habuit. Sed corpus habuit, non tamen fuit per
fuit persona suppositalis seu esse suppositi, sicut per separationem partis a toto ipsa in corpore
esse suppositum seu persona suppositalis. Sed tamen idem suppositum seu eadem persona suppositalis corpus fuit
dum illa pars fuit in toto, eo quod illa pars quae nunc est illud suppositum, corpus fuit; non
tamen corpus in toto fuit suppositum seu persona suppositalis, quia non competit sibi naturae in mixta
Quarto arguitur. subsistebat. Quarto si non est separabile a re quod est sibi minus proprium, vel separabile ab
ea illud quod est sibi magis proprium. Sed esse indivisum unius speciei minus proprie convenit
sibi quam esse suppositum, quia esse indivisum convenit sibi et aliis partibus. Sed esse suppositum
solum convenit sibi. Sed et esse indivisum non sit separabile ab humanitate Christi, ergo
nec esse suppositum. Secundum nego antecedens, quia esse aliquid minus suppositum [illegible], ergo esse bipe-
dem, et tamen esse bipedem separabile est ab homine, et esse album non, et tamen aliquid
quod est magis suppositum [illegible] quod est minus proprium, et hoc secundum per modum additionis ad
ipsum, et eo minus suppositum, quia ita proprium a magis proprio minus est separabile, sic est separabile
Quinto arguitur. in proposito esse suppositum [illegible] esse indivisum. Quinto contra tertiam [illegible] ergo Christus [illegible] suppositum
divinum contingeret esse hominem et contingeret esse Deum [illegible] ille homo
non est, demonstrato homine Christo ut supposito divino, quia nunc est homo ut est ita corpus
non est, sed tamen si suppositum divinum contingeret esse homo ut Deus, sequitur non esse homo ut
corpus. Pono in esse [illegible] tamen et [illegible] ille homo ut Deus non est, demonstrato per hoc iste
supposito divino, eo quod eius contradictoria est falsa. Sed hoc est esse falsum, quia nunc iste homo ut
corpus necesse est in quocumque tamen possibili dato, iste homo ut Deus est, et per quas
haec est impossibilis: ille homo ut corpus non est. Secundum concedo primam consequentiam et secundam
et ad eius probationem, quia nunc iste homo est, concedo quod iste homo ut corpus quocumque tamen
possibili dato necesse est, et necesse est Deus, et cum sit in quocumque tamen possibili da-
to ille homo ut Deus est ut est Deus, nego consequentiam, immo dico quod iste stat simul
in aliquo tamen: iste homo non est, demonstrato per hoc iste supposito divino, et tamen ille homo
necesse est ut Deus necesse est, quia si Deus dimitteret humanitatem ita quod nulla
persona divina esset homo, ita quod aliqua esset falsa: iste homo est, demonstrato per hoc iste
supposito divino, et tamen ista: Deus est, eo quod utraque sibi in nullo supposito in mente
ab oppositis essent vera, sed iste homo non est, et Deus non est, vel immo corpus est
ad tamen iste essent vera: ille homo necesse est, et corpus necesse est. Sed quod iste
homo ut corpus non potest non esse, id est iste homo ut Deus necesse est. Tamen per compositionem
et divisionem, sed si non dicit contradictoria, scilicet illa: iste homo ut Deus potest non esse
vel quod est ut potest esse iste homo ut Deus potest non esse, quia est impossibile, quia solus Deus est ut potest

esse ille homo ut xpus / Ex quo sequitur corr(ela)rie / quod in a(nim)a qua non vaz ipsole et xpus / ut
ista homines / ut tantum / non esse dicitur si xpus ut iste homo ut tamen possit non
esse deus / ut non nomen et deus / patet quia dicit homo et falsa dicitur // Volunt sed
quod ille stant simul / a ut et / et a non et / et quod non sed / a non et / si a est patet
supposito quod li a sit quantitatis tamen li xpus / ut li deus / tamen / ut li iste homo / demonstrato
per li iste supposito divino / Vide quantum de hoc in addicionibus quod dicitur ad a et hu=
iusmodi // Sed contra secundum corrolarium / in xpo est tantum unum suppositum / in tantum una filiacio / quia patet
quod dicit / igitur / quia in mediatum fundatur filiacio est suppositum / ideo quod filiacio et suppositas
supponi / ut dicitur secundum / in nam (?) dicit quod fundatur in natura humana / quia tunc in tribus diebus quando
non fuit illa humanitas non fuisset ista filiacio / et per consequens tunc xpus non fuisset
filius virginis / et est quia actus destructus non reddit idem numero / sed quod xpus
post resurrectionem / alia filiacione fuisset filius virginis / quam ante // Confirmatur
quia si ibi sunt plures filiaciones / in plures filiaciones supposita relaciones / et plura supposita
/ igitur patet / quia secundum aristotelem quinto methaphysice / talis de ad aliquid sicut relaciones
sunt actionum et passionum que sunt suppositorum // Respondeo quod per filiacionem in supposito non
aliud intelligo / nisi filiatam productionem / et ideo non pono in xpo de facto esse
duas filiaciones / sed duas filiaciones fuisse in xpo / hoc patet / quod ipse dicitur
bis filiative productus et natus / scilicet eternaliter a patre ut esset deus et
naturalis filius dei / et temporaliter de matre ut esset homo et naturalis filius matris
/ et contra ita dicitur non procedit articulus / quod tamen probat quod de facto in xpo tantum
est una filiacio / quia filiative producitur solum a patre / Qualis autem filiacio in
filiativa productio / tamen non est sed fuit / hoc patet / quod non producitur nunc filiative
temporaliter de matre / sed producebatur // Per hoc patet ad confirmacionem quod non est procedit / ac
si de facto darentur plures filiaciones // Et sunt accipi filiacio pro ut est suppositas
tamen filii / tunc dicendum / quod tantum est una filiacio numero / quia secundum aliam racionem dicitur filius
dei filius patris / et secundum aliam filius virginis matris // Et si arguitur de supposito / te
necessario est in quantum / in xpo fuerunt plures filiaciones / in fuerunt plures
supposita relaciones / quod verum est tamen / secundum eandem racionem suppositalem / sunt tamen est
unius filiacionis / secundum aliam tamen et aliam naturam suppositatam / divinam scilicet et
humanam / Ad primum dico / quod hoc verbo quod sunt actionum et passionum sunt
suppositorum / sed quod quamvis tunc relacio attribuitur supposito / non tamen sed / si plures sunt
~~voces~~ relaciones tales / et tamen sed / quod ut corrumpat plura supposita // Et ideo
sed in xpo esset due filiaciones tales / xpus esset duo filii / quod patet si primo
tamen quia / et tamen unus est filius tam dei patris quam virginis matris / in eadem fi-
liacione refertur ad utrumque / sicut etiam unus pater per eandem paternitatem re-
fertur ad plures filios / ita etiam unus filius per eandem filiacionem refertur ad patrem

6º ar(gumentum)

9m

1º ar(gumentum)

et ad matrem | Sed contra quamvis aliquis ei conditionat de christo non sit verum | quia alterius non
est | actio filiationis ut dixi et filiatio productio | ad hoc quod si tamen est actio generat
actio filiationis non productio filiatio | sed predicatio filii ad patrem ut matrem
| et illa non est nisi filius Secundum sic lo(quen)do tamen concedo quod eadem filiatio tamen refert ad
utrumque | actio filiationis et productio filiatio | Et necessario quod eadem refert ad
utrumque | quia tunc filiatio etiam refertur ad patrem | et filiatio temporalis referebatur ad
matrem | non tamen ne refert | et filiatio temporalis non est | sed qui tenent cum thoma
de argentina | quod si de christo esset due filiationes reales posset dici sicut ipse dicit
| quod filiatio non denominat fundamentum vel materiam quod est ipsa natura | sed denominat ipsum
suppositum subsistens in tali natura | et quod in christo est suppositum subsistens in tali natura |
et quia in christo unum subsistens in persona in duabus naturis | humana scilicet et divina | non
quamvis in persona sit due reales filiationes fundate in materia illis duabus na-
turis | tamen tamen non est filius | et non duo | quia unitas suppositi denominata illis duabus fi-
liationibus | et quod dicitur sit verum per rationem | Sicut quod non est filius de persona et de filio hoc
alio | quia aliquis ipso accipit unam naturam a patre et a matre | sed christus accepit divinam
naturam a patre | et humanam a matre || Secundo dicit thomas de argentina | quod declaravi a simili
na(tura)li sicut homo est filius petri | et qui alius | et paulo secundo mulieris | et tamen non est
non est filius | et tamen sit in duo reales filiationes | quia licet suppositum sit unum | tamen fundamenta
in materia relationum sunt diversa ut ista de persona || Dicto quod ultimus contra
statum tamen est contra | ille filius dei nascebatur de virgine | et est et fuit suppositum
unum | in sunt filius virginis | et ipse et ipsa adhuc sunt | sed ipse est filius virginis | ergo
cum relatio non dependet dicit cessante altero extremorum vel utroque | Sed ergo ille
tamen filius dei fuit filius virginis | et quod ipse et ipsa adhuc sunt | et non sit ipse
est filius virginis | adhuc talis relatio ut ista non est | quia sufficit cessare causa et de
nominator | sed quod ipse appellatur filius virginis | et quod est ita fuit unio suppositalis humanitatis
assumpte et cetera || Secundo utrum ad secundum articulum | scilicet an christus sit aliquod compositum | de quo vide
in libro quamvis christus non sit ex compositum ex carne et anima | non tamen sic
et ipse loquitur | est suppositum ex deitate et humanitate composita || Ista questio quo ad
duas partes ponit conclusiones | in prima ubi simpliciter ponit conclusiones | prima probatur | christus
est vere homo | ita quod hoc suppositum videlicet humanitate de ipso | et de quolibet alio homine
probatur quia ad idem | sed de homine quod est ex anima et carne | Sed quia hoc
ydeo tamen per quantitatem | christus vere dicitur passus | mortuus | eadem ratione | Sed dicit ex anima
et carne compositum | Et quod ita sit probatur in regimine respondendo compositum ad humanitatem
| ut sit suppositum | christus vere est homo constans humanitatem sua ex carne et anima
| quod est illa probatur ex symbolo athanasii perfectus deus perfectus homo ex anima rationali
et humana carne subsistens || Secunda probatur | quod si christus est persona composita ex di-

tate et humanitate / sunt divinitas et humanitas in christo / quod christus non est deitas / quia non est forma / satis sta-
tim / ita dei filius non fuisset nec natus homo / substantia christi constituitur ex duabus naturis / quia / et si christus
esset sine generatione / ita dei filius esset per istum generationis / quod christus / non esset nec fuisset homo christus /
quia natura humana per se subsistit / nec esset nec fuisset dominus homo est homo christus / quia
cum christo erant duo homines / quod patet falsum / hic patet 2a pars conclusionis probatur augustinus
contra maximinum et allegat Magister distinctione 1. capitulo quod dicit / christus una persona / genitus
sine / quia deus et homo est / non tamen deus ut homo / quia homo non sine deitate / dicitur etiam filius
dei accepit formam servi / non ut totus et unitur / cui homo divinitati est
accessit / hic patet quod christus ex divinitate et humanitate compositus esset / sed quod christus non esset deus
nec homo / quod falsum et erroneum / et quia est totum ex suis partibus / et non tamen
una persona ex his aggregata / non etiam quod ex tribus humanis quia divinitas esset pars
christi / patet quod christus non esset creator / nec creatura / quod est erroneum / et quia est
compositum ex creatore et creatura / non est divinus creator / nec creatura / ideo divinitas
nulli est compositionis / sed christus non est compositus ex divinitate et humanitate / quia tunc esset ex aliis
quibus [illegible] / quia si divinitas esset divini compositionis ipsa non esset simplicissima
et sine [illegible] / et sic patet ad theologos et philosophos / angelos
dicit metaphysice [illegible] ipsum esse simpliciter divinitas et compositiones et relationes
compositum / quia sic simplicitas non potest esse composita / sed est componibilitati / quibus
tamen angeli et anime humane essent ita simplices sicut divinitas / quod est falsum / et contra
Magister 12o metaphysice / dicit formam intelligentiam esse simplicissimam / Contra simpliciter
quia deus non est idem secundum ipsum essentialis cum homine christo / est tamen idem secundum ipsum Cor^m p^m
homo cum homine christo / prima pars patet quia deus non aliud est quam essentia / sed
divina natura / homo autem purus non est divina natura humana / sed etiam quod
divinitas et humanitas non sunt idem eidem ipsi essentialiter / 2a pars patet
quia ille homo dicitur unitus deo et homine christo ut est quibus deus et homo / quod deus et
humanitas idem eidem ipsi cum homine christo / 2m contra / homo deus / et homo non deus / sunt 2^m
partes duo eidem ipsi / patet quod ex utroque componitur anima rationalis et cor-
pore sive carne / 3m contra / sed non est / quod pars a sine pars b sine / et 3.^m
compositio / ita pars est humanitas christi et pars homo christi / et tamen humanitas
non est ille homo / ideo tamen dicitur / quod partes sunt et utroque componitur
sine homine demonstrato christo / cum non sit persona divina / quod utroque et partes non
ex alteris compositis / sed componitur sua humana / quia subsistit / ut dependentia
suppositale trahit divina persona / et ideo pro quantitatem videtur / sed homo
ille compositus ex alteris partibus ut tactum est in hac conclusione / sed unum restat / in 9^{oe} xii

compositum uno modo dicitur ipse et sic

in 2a parte | non tamen simpliciter et universaliter loquendo de compositione | quia simpliciter compositum vocatur aliquid tertium resultans ex componentibus | et quorum componentium distinctum | et illo modo vult 2a pars quod / quia non est Christus compositum ex deitate et humanitate. 2o compositum simpliciter dicitur quod per compositionem venit cum alio / sive compositum cum aliquo vel alio compositum / etiam non ad constituendum aliquid tertium / et isto modo compositio accidit ad subiectum in specie non quia ex subiecto et accidente fit unum per se / a quo componentia distincta / album enim non est subiectum et albedo sed subiectum tamen / et sic simpliciter accidens compositum et compositum aliqui doctores dicunt / Christum esse compositum ex duabus naturis / ita quod subsistit in duabus naturis / vel quia subsistentia duarum naturarum scilicet divine et humane in qua eadem in uno suppositum subsistebat solum in natura divina / harum autem naturarum una est sibi ydemptica eternaliter / scilicet ypostasi divina / alia vero humana / est intime sibi unita / ita quod sicut vere realiter deitatis dicitur deus / ita realiter humanitatis intime unite dicitur homo / Johannes Damascenus libro 3o capitulo 4o / dicit in domino nostro Ihesu Christo duas naturas cognoscimus unam autem ypostasim ex utrisque compositam / et in quadam synodo dicitur sancta dei ecclesia unionem verbi ad carnem tertium compositionem confitetur || Contra primam partem arguitur

dicitur 2a q. 3 parte 9a

simpliciter simplex incorruptibile et incommutabile est compositum ex anima et carne / sed deus est huiusmodi in re / maior nota cum omne tale compositum sit dissolubile / et per consequens corruptibile et mutabile / sed cui non convenit corruptibile ut mutabile ei non convenit esse compositum / minor nota est de se / Respondetur negando antecedens concedendo enim quod est verum ex dictis superius / scilicet deus simplex et immutabile est compositum / negatur tamen consequentia supplendo suam humanam naturam / eo quod ratione nature assumpte / realiter unitur ypostatice cum deo / concedo tamen verbum est / quod quamvis tale eo non quod est simplex et immutabile non est compositum / tamen sicut deus suum se est simplex et immutabilis secundum tertium divinitatis / sic etiam eandem non est compositum / verbum tamen unum quod est humana natura assumpta est compositum / ut dicitur enim in evangelio hec quod ambulavit / et quod est mutabilis / sic ergo concedi debet quod est compositum supplendo tertium naturam assumptam || 2o Christus est indivisibilis / non est compositum / antecedens est notum cum sit deus / et quia sic arguendo / Christus est indivisibilis / et non divisibilis / et ultra Christus est non divisibilis / sed Christus non est divisibilis / per locum a contradictoriis 2o pyncus / et ex alia parte sequitur ipse est compositum est divisibilis / cum omne compositum sit divisibile in suas partes / hec autem est contradictio || Respondetur negando consequentiam / tamen tertium secundum deitatem licet simpliciter concedo / eo quod ratione convenit divinitati / et aliud simpliciter dicitur de isto subiecto / quod Christus filius dei / quod autem est compositum / eo quod ex dictis patet consequentiam est / Christus non est non est compositum tertium humanitatem / quia est materia compositum / et ad quam sequitur / quia secundum tamen quia cum convenit / scilicet non subintelligi in convenit secundum humanitatem / et nec 2a quia / eo quod in convenit ponitur tamen divinitate per partem / quod est per partem humanitatis / et ergo in convenit subintelligi

2o

tertium humanitatem quia materia compositum

cum humanitate / quia materialiter est filius sed quod Christus non est divinitas seu humanitas / et sic patet Responsio
variantur et per quid non variantur cum sensu arguebatur / Contra istas partes communiter auctoritas Damasceni
libro 3o capitulo 3o / dicentis / In domino nostro Ihesu Christo duas naturas confitemur / unam
autem ypostasim ex utrisque compositam / quia tamen naturas respicimus divinitatem et humanitatem
vocamus / cum autem eam que ex naturis composita ypostasim / Ubi quis posset quod persona
Christi dicitur esse ypostasim compositam ex duabus naturis scilicet humanitate et divinitate
/ Idem vult velle videtur capitulo 1o ubi / Augustinus libro sermonum per septem / et allegat eum 2o
quoque contra quasi in modis omnibus assimilare contendimus / Sacrificium etiam ex duobus constat
/ duobus conficitur / visibili elementorum specie / et invisibili domini nostri Ihesu Christi carne /
et sanguine / sacramento et re sacramenti id est corpore Christi / sicut Christi persona constat et
conficitur / ex deo et homine / cum ipse Christus sit verus deus et homo / Ad idem est articulus 3o
parisiensis an. oppositum quorum / Dicitur quod Damascenus non loquitur de compositione proprie dicta / quod illa ma= Responsio
nifeste negat / libro 3o ex divinitate et divinitate humanitate / libro 3o capitulo 3o sed proprie sic / quod
persona que prius fuit simplex id est solum subsistens in natura divina / nunc est composita id est
subsistens nunc in duabus naturis / et in hoc concordat communiter doctores et specialiter
sanctus Thomas / Durandus / et Adam / Ad Augustinum dicitur eodem modo ut dictum est / quia sacra-
mentum altaris non sunt partes species panis et vini / nec corpus et sanguis / sed
sunt ibi / Ad idem dicunt communiter doctores / quod non est ibi sicut accipiendum secundum omnes ✝ h' solutio articuli an. omnium
similitudines / ita quod persona divina vere et proprie sit composita / ex divinitate et humanitate
sicut persona hominis est composita ex anima et carne / Est namque homo una et
forma / et illius ydeomptas / sed Christus non est deitas et humanitas / non ergo est sicut
est dicere omnimoda similitudines / sed quantum ad hoc solum / quia persona hominis subsistit
in duabus naturis / et etiam persona filii dei subsistit in duabus naturis / Ad aliud dicitur quod ex quo
eodem sunt simul in unum / constituunt unum hominem / Christus est secundum ut dicitur / sicut unus
homo est anima rationalis et caro / ita unus Christus est deus et homo / Et etiam postea sicut
ad hoc / quia unus homo sit anima rationalis et caro / videlicet unio anime et carnis / sic ad
hoc / quia unus Christus sit deus et homo / videlicet unio deitatis et humanitatis / et hoc est ratio simili-
tudinis sicut non dicitur omnimoda similitudines / quia non sunt unitiones eiusdem rationis / nec sunt
eiusdem speciei / sed dicitur similitudines scilicet aliqualis scilicet quia tacta est / Sed contra hoc est compositum 4o
ex partibus suis / sed Damascenus dicit quod Christus totus est deus perfectus / non autem totum / Sed 5o
libro Boethius dicit quod anima et corpus et divinitas sunt una persona / sicut tres
persone sunt una essentia / Dicitur quod hoc non solum dicitur de compositione / sed etiam de perfecto cui
nichil deest / et ita dicitur Christus totus / Sed tamen idem probat Damascenus / Nec totum / refertur
totum ad naturas / ut sit sensus / non totum quod est in Christo id est non est quod est in Christo / ut non nō aūt to^m est deus
omnes nature que sunt in Christo sunt deus / et ita Damascenus dicit quod totus Christus est deus / Ad aliud autem
Boethium / dicitur / quia verbum unum persona est ibi causa quare est sensus / quia una persona est in tribus naturis

et sic xpo 3 maite falsa / sicut illa 3 sta / aia et corpus est duitas / sic
unu scm / ibi solu vna psona 3 obtu ca9 / et sic xpo 3 va / et sic scm e
tue / qr duitas aia et cao sic i. subsistut i vna psona / qr psona filii di
e subsistencia nc diuc et eet 3 subsistencia nc huanc cposite ex
matia et forma / pro quo sc qr tres nc sut vna psona ydempce / sz sut
C i vna psona supposita / Ideo dicitur se eq 3 qua no vz / qz ps vnus an ps
vnus b / et equi si a 3 b / ps3 / qr qz ps huati t' 3 ps hois xpi / et equo
et tu huas xpi no 3 ho xpus / et tu d' ito ar et p qus d' tota que
Nota de qmunicatione ydeomatum — Nota q magister i 3a pte sume sue ponit tres regulas / d' ydyo 3 quibus
xpo / Prima de ydyo quas diui et huat / scilicet d' xpo sim et sine dteiatoe
affirmatiuis / ut xpus 3 entitas sba / 2a de ydyo qus deo ut xpo voc nc
sue diue / e d' xpo affirmad sim et sine detiatoe / et to 1a 3 simr pcedu
xpus 3 i diu / xpus 3 i mortal / xpus 3 i passibilis / 3a de ydyoma
qus xpo voc ydyoma nc huanc ut vnios ppte / dz d' xpo affirmai cu
detiatoe nc assupte exprsse ut submittate / et modestia sta mga sba
deo ti cu d' xpus 3 ho no oz addi cm huate / qr h' suff exprimi
p h' ho / et sic ad ppositu cu d' xpus 3 diuis / i qr cm huate / et stat sic
ille xpus 3 i diuis / xpus 3 diuis sm huate / ho ille stat sic / xpus 3 diuis / aut
ar. no diuis / et xpus 3 diuis / ut sic de pte qmunis i mte / sz qtra seq
xpus 3 no diuis / i xpus 3 nullos diuis / i xpus 3 nos diuis cm huate / et tu 3
diuis cm huate / qa tz ab i sior ad supius neces / sequr q no sequi / sic no
se etrops e nullos a3 / i 3 nos a3 cm dentem Circa 2 ar 3 am de oeb

Cto quita

Quamuis beata virgo maria sit vera mr dei et hois ihu xpi / et dr
q no / qr virgo bta nullos habuit se actie i pducendo xpm / sed
sola admisit se nc i d' qua gra ut sit aliqs ministras no co-
traxit sz illius muniitz / ita ut vc dicat. mr esse / et qa bona / qr i q
cepte x' i bta virgo sola matiam ministrabat / Lauor p3 / qr virgo no huit
se actie i pducendo xpm ut huatez cqm mr dicat / nc ec organizauo disposz
xpi / Li no huit se aliquo receptoe filii sui actie / Lano p sa pte / qr
ads xpus i recepisse ce / p3 no esse a virge / hor cu e d' voc tpellr pduci
i sic / et alijs ptibus p3 ano / qr i instanti ccepcois xpi cabat aia xpi
et corpus eq pfte a spu sco organizaba et cplexionaba / unde ad La
1o ucd cu i ea natu e de spu sco e / no ca 2a quta vtus nalis
corpis no erat i nate i statmee age / Lbon pnlo / qr si starct cu
tue arbor de qua sit domus posset vc dici mr eq / Lut magis ad ppoitu
di dos hoies aliquc formaet i ac / qr sanne qtracto ab aqua / ta

vere dicetur eius nomen / et iste vere est filius / quod patet sic / Tertium patet per illud [illegible] ho est sta- opp^m
bat usque eternum nomen eius Ihesu / intencio conclusionis videndo 3 de habitudine virginis ad xpm
quantum humanitatem / et deformatione istius humanitatis corporalis in ipsa / Et de hac sit
ista prima conclusio supposita / quod 2a persona trinitatis assumpsit de virgine naturam humanam integram 9o pa
in veritate suppositi compositam ex corpore et anima / patet quia auctoritate fidei / vera in symbolo
anathasii dicitur / credimus et confitemur quod dominus noster ihesus xpus filius dei / deus et
homo est / deus est ex substancia patris ante secula genitus / et homo est ex substancia matris in seculo
natus / ex quo patet conclusio / 2a conclusio quod in primo instanti sue concepcionis / erat in virgine 2a 9o
verus et perfectus homo / compositus omnibus hominis membris / Prima pars patet per auctoritatem beati / augustini in
libro de trinitate ubi ait / mox ut verbum venit in uterum / servata veritate proprie
nature / factum est caro et perfectus homo / 2a pars patet / quod dicit [illegible] 3o capitulo 9o / quod distincto
eius dominici corporis in momento concepcionis adeo tenuis erat et parva / ut visui
vix posset subici / homo vero quod anima infusa fuit tunc / non habuit tamen perfectam quantitatem
sicut crevit sit / et per consequens non tantam quantitatem [illegible] fuisset virgo ita ve-
trosa / in hoc instanti concepcionis / sicut infra de eius tempore in tempore animacionis puerorum / Ex-
ista sequitur 3a conclusio / quod humanitas xpi / nunc tota nunc parva fuit / sed concepta 3a 9o
ut formata / quod assumpta / patet / quia dicta in hoc instanti concepcionis non fuisset verbo
homo / ita quod non 3 ymaginandum / quod in fuit fuit [illegible] a spiritu sancto sorte corporis /
ut sic corpus xpi / et postea anima completa / anima infusa / et postea ut in instanti in-
fusionis / ista humanitas integre assumpta ut unita ad personam divinam / Unde augustinus
in libro de fide ad petrum / firmissime tene et nullatenus dubites / non carne
xpi sine divinitate conceptam in utero virginis / priusquam susciperetur a verbo / Et in libro
de trinitate / non autem in utero virginis fuit caro suscepta et / et postmodum deitas
venit in carnem etc. / Sequitur correlarie / quod ista composita ex anima et corpore / que 3o die c pm
numquam fuit homo / quod non in instanti concepcionis et productionis eius [illegible] / et
numquam dimisit illud compositum / et postea resuppositum / Ex quo ultra sequitur / quod c pm
de virtute sermonis [illegible] alia sunt hec / hominem assumpsit verbum / verbum assumpsit homo
quod sic denotat / quod illud qui eciam fuit homo / verbum assumpsit / et hominem sit / Secunda
denotat / quod verbum assumpsit illud qui fuit homo / [illegible] 3 / Nota igitur / quod in ista 3m
ti concepcione xpi / concurrerunt septem singularia / ad que non suffecit natura virtus sola / patet
quia virgo concepit sine corrupcione / 2o sine semine viri [illegible] / 3o sine carnali
libidine / 4o cum nulla magna dilatacione / 5o cum corpus concepti perfecta orga-
nizacione / 6o cum concepti corporis perfecta animacione / usu liberi arbitrii / et [illegible]
veritate / 7o cum corpus concepti plena et perfecta sine deificata sanctificacione et
omnium donorum virtutum carismatum spiritualium et bonorum repletione / Item
cum personali humanitatis unione ad personam verbi / Sed contra istam ar^2

gelusione vt ee augustinus super illud Ioh. Soluite templum hoc et in triduo
excitabo illud / dixerunt ergo iudei in quadraginta et sex annis edifica-
tum est hoc templum / et tu in tribus diebus excitabis illud / hic in quo numerus
perfectionis dominici corporis conuenit / quia ut dicunt physici tot diebus forma humani
corporis perficitur / et quia isto dicto vult corpus christi formatum successiue in vtero
virginis tot diebus ad modum aliorum corporum / et per consequens vt opportebat / quia anima
christi in instanti conceptionis infunderetur materie in disposita [illegible] / quia non vult / ut per ea
fiebat in tempus successiue organizatio et qualitata dispositio / antequam anima in-
funderetur / et per consequens humanum corpus christi fuit tempus prius conceptum / et formatum / in vtero quam
assumpta / quia contra quod dicitur spiritus quia non [illegible] ad dixit augustinus / christi statim
ut cado ista operatio spiritus sancti a reliqua carne virginis separata fuit / non dicitur
[illegible] anima verne / ut perfectus deus et homo sed subito factus et sit / quia opportet
dixit in libro de fide ad petrum ut allegatum est / sed quia utrorumque distinctio
tempore infusionis [illegible] anime christi erat tam tenuis ut demum fuit subito vult augustinus
quia tot diebus quos commemorauit in isto dicto / ista organisatio et distinctio
perfecta et completa est / et nobilius facta / Secunda conclusio / quia in christi / non in plurimorum
actiue causa [illegible] christi / sed [illegible] instans in infusione anime / sed fuit miraculose / [illegible]
[illegible] / quia fide causas organizationes et dispositiones materie ad formam / non [illegible]
nature agens [illegible] / sed distinctio corporis humani et dispositio quia in porta anima
infundebatur erat tota facta et [illegible] producta / sed non fidare / causarum plurimarum
[illegible] in humani corporis formatione / in vtero ubi generabat / demum anima in fusa est
[illegible] / quia [illegible] ad physionomiam corporis / ut effigie corporis erat pulch-
errima / non turpitudo et in dispositione quanto ad hoc consurgit in huius corpori-
bus hominum / quia de communi cursu nascuntur / ut ex dispositione mali / ut ex mala
dispositione astrorum tempore formationis et conceptionis corporis humani / ut dicunt a-
strologi / vel [illegible] ex indebita applicatione causarum actiuarum in passiuorum / non ex
generatione / quia omnia ista impedimenta erant exclusa / quoniam spiritus sanctus ut
artifex in ... sine [illegible] operabatur / Ps. Speciosus forma
prae filiis hominum / Secunda conclusio / quia causa fuit sola actiue causa quo ad ...
... et quo ad completam dispositionem corporalis a spiritu sancto / sine aliis cau-
sis [illegible] / et ad plus [illegible] / quia non restat quo alii
causalis actiue sed fuit [illegible] humani christi quia [illegible] ista [illegible] et
[illegible] hoc / quia non vult tam [illegible] in spiritu sancto ad [illegible] die [illegible] ad [illegible]
[illegible] infusionem / ut [illegible] ad materiam / potat [illegible] spiritus sanctus [illegible] virtute [illegible]
in [illegible] sacre [illegible] in productione seu formatione corporis humani christi.
Tertia conclusio / quia [illegible] maria est vera mater ihesu christi hominis et dei / [illegible]
vera mater [illegible] humani / quia [illegible] humanum / ad illius conceptionem materiam

Margin notes, in the order they appear:
Conclusio 2
Conclusio 1
Corpus christi
2m
Sed non quod ad car-
nis formationem
seu organisationem
quia aliud est a
spiritu sancto fuit acti-
ue taliter qui
obumbrauit.
3m
et omnia corporis
membra formauit
ut dicit Anselmus
de conceptu virginali
c. 33.

ministrauit / vtpa et preparauit ipsius conceptum a vtero suo materiam conseruauit / et
usque ad debitum augmentum perducens / ipsum christo ex vtero sibi similem
et conformis effigiei genuit / quod beata virgo sit christi mater hec consuetudine
ut patuit secundus / et ut fide credimus / et a sanctis doctoribus habemus / quarto 2m c.
secundum quod diuersitas sufficit suppositorum generantis et geniti non obstat filiacione gene-
racionis / quod quando suppositum filii dei secundus est suppositum diuinum / supposita autem dicuntur non nisi eo
est suppositum patris humanitatis alterius speciei ab isto / ut notum est / confirmatio / quod filia-
cio suppositum conuenit omni quod ex parte figuratur et assimilatur nature supposito / qualitercumque sit, secundo
per se, secundo per aliud suppositum vna cum aliis generacionibus sanctus tactum ad vnum si-
militer suppositum suppositum cum vdemptitas nature consignate generanti / hec quod alterius secundum sit humana- 4m
na natura a verbo dimittetur / verum non esse dicitur filius / non quod totaliter vnione
cato et assimilato respecta ad esse filium / ubi desinet esse sed verum de-
sinit esse filius / quarto quod alterius secundum / quod ille qui in incipit esse patris non 6m
incipit esse filius dei / ipse ergo non sunt filius eius / quod per hoc quod natura generans illa
seu transmutata consignacione ad generans / et non statim incipit esse persona / non
auffertur ab ea aptitudo essendi filius / sicut eo transmutata / quandocumque incipit
esse suppositum / sed solum suspendi et impediri ubi redundancia filiacionis in
natura, eo quod incipiens esse / non incipit esse persona / et non aufferet / non sequitur
quod quandocumque natura humana christi dimittetur redire ad se suppositaliter
ipsa incipit esse filius dei / ac si a primo constanti sui esse incipisset esse
persona / / suppositum contrarii est / ad / de hassia / in scripto super 3m / et dicit
quod homo qui esset humanitas christi a verbo dimissa / non esset filius dei / secundo cum
quod cauptitas materna nunc terminata finaliter ad illam personalem subsistencia
sed terminata per illam humanitatem ut nunc est illam, ad personalem subsistenciam verbi
et ideo dicit quod in illo casu illa persona diuina, non homo humanitate dimissa / pateret
dominus filius dei / quod ille homo qui esset humanitas quam non est in christo / et per hoc
ille homo non incepit ut nunc simplex procreatus et nunc est sed humanitas illa dimissa / et
altinet hec vero altinec fuit innouata / et illud est verius / quod illum ho-
minem beata virgo non genuit / hec enim est vna de aptitudo quod nunc fuit v-
na de pruti verbis / cum illa nunc fuit vera / beata virgo gignit illum hominem
Exceptio secundo quod ad hoc quod homo vere dicatur generare hominis / non est genitum a generan- 7m
te sed hominis / ut genitum simul fieri / quod quia beata virgo vere genuit
hunc hominem christo demirato / ut ex dictis / et tamen hic homo non est sanctus simul
ut notum est quod hic homo sit deus / nunc est sanctus homo a beata virgine / quod alias
ipsa actione humanissime secundum vnionem ypostaticam / quia deus est sanctus homo / quod non videtur
per gratia per locum a maiori nunc / quod generans primus hominis non facit ipsum

ee homez nr dat sibi ee sim'r | qz p3 q̄ no pduceit eā maa | nr aias nr
actiue sz s3 | remedo aias cu ma organizata | cu sit nc ibi | eo qz
ar³ aia huana creando i fundit | et vm corpi i forme / a solo deo | g°
multo fortius i pposito | s3 contra h° | qz deus fuit | qz nr no huit se ca-
lit actiue | nisi p3 i stanti conceptois | ex hoc scilz sp̄us sanct pueni-
endo sub formauit sbam corpalem xpi | s3 vgo tn q̄ magis | et
si sit | tunc i aliquo i stanti xp̄s fuit verus et pprius ho | i quo no
cf² fuit filius vgis || Conf'r | qz si sp̄us sanct talit preueniendo supple-
nit i causalitate actiua pnalisz qz i genitus no magis debuit
pphe rlatom filiacois ad spm scm | quia rex causa'lr formal
2° pnos nalis si i csriss cem quez madu | q3 tn pit pbo | et | 2° ar-
gaudo | quia et qualē sbam corpeream ss sepauit a reliqua sba
vgis | si pposita ex forma sbali et ma'li cu no sit nrra for-
sbalis i homine p aia i tellectiua | s3 qz aia xpi et aia bte vgis e
eadē aia i nulo | si no pposita sba' | tunc assupsit solu ex ea pmam
mam pma | cu qbusdam acci'bs | et sic no assupsisset huanitatem ex
vgie | qz ma pma neo z huaitas | n no vi huanitate assupsisse ex-
3° vgie ut nā huas || 3° si sba corpalis xpi i cepit | a tam pua qua-
titate ut dēs z cepi em aucta fuit p noue me accessioes | qz no
vi qz no vide' | qz no b° pcats fuit formator istius cont's | qz q
formauit corpus eue d' costa | qui tn ea auxit sz noue me ad-
uectu | sicut tz hugo libro p° de sa pte 6a ca'lo vltio et penul-
tio | et cel vo z | qz si p noue me addicoz | tunc ex quo ma ad-
dita | me decise a vgie | erat a or | porig ex alia ma plui | corpus
xpi sortitu dici deberz | quia ex sba ut ma supta ex vgine
| quia a maiori fit denoiaco | Si vo d' qz ss auxit sine noue sbe
appone | tunc corpus xpi debebat ee conformie varu | sn' corporum
aliorz infantium | ex quo erat ita magnus cu natus eet sicut ceti
R² | et tn valde ppetus puus ut dēs z || Ad pmu istorz | concessa pa qua-
ne 2a | quia i pt' qz xps i aliq° i stanti fuit verus ho / et pprius | i quo
no fuit filius vgis | et ad pbat / d' qz quauis nr se no huit actiue
causalit' ad huai'tez xpi i isto instanti tnatiue | tn se huit calit'
i choatie || qz i hoc i stati i cepit vgo causa'r actiue se hre sup illa
huai'tez || et hoc cu tiacce nalis cal'lr vgis ad pponā | sufficit ad
vom ut rlatom filiacois || Ad 2m ptz nc qua 2m Augus in Enchi dice-
te | quis audebit dice | spirez scm esse pr xpi | et spm scm | tacz deus pr
eom genuit || ss no hoiez | ex qua vtraqz sba xps vnus esset | et

et dei pris cum vero | et ff filius cum hois | ita cum absurdum est hoc | ut nec
fidelium aures illud valeat pistine sed subiungit q m | tm fateam xpm
natum de spu sco ex maria virgine | quae no pt filius spus sci | et filius virgis
| tm tn et de isto et d' illa pt natus | ex plicat difficile z graul dubitatio | tm
no pt d' illo ut d' pre | pt aut d' ea ut d' mre natus z | et ponit exa
q patet . dicit 4a ca 3a | sed cel posset poi exa | quia narrat . quodq
pnitia | equabs expssa capere | ex quod certo pt dispositio | qui tn q hoc no
d' pr ut pares eorum genitorum | sic tn gnat hoies et sol | sol quod pq
d'ispor pts pni z ages pnle | p formia pris pupples | et pt actoz a pre
. exoata gtinuab | et ad plenu pductos | et tn sol no z pr atq hois
| spus scus qo no z pr xpi ppe | et gnae | ex no vide dici eo spus sco
no habeat aucta pni pp xpm ut deus z sh magis expso ff a filio di
pnc a xo ut deus z pducti | hc ex spus scus z pr xpi vide ymal | ex
ad hc q aliqq pt pr hois | quo ad ymates ppe sz gnae | sp virgi ex virtute z
sua actia p scs a se emissionem | sim d' mre d' no ce ad ce pducat |
|| cum q p hoi seme pducat sbi sile . ua | ex pr et filius debet ce eo
nc | quatu ad pssonam aut no guenicbat spu sco vo ymalt xpi
sed dixi nonn ppe et gnae | quia cum aliqua acceptoz eq tt pr | s. s.
pl dici pr xpi cum ymaltez | tota nacq tntas d' pr xpi | quo ad hu-
manitate pracoz | pont cqh sic carie | unde . d. | deute 32 | nuq ipe
no z pr tuus | qui possedit te | qui fecit | qui cauit te | i et | s. s. cui
hoc ops formacoz ymalt attribui appate | ppt magna gram illi ymati
hor ops formacoz ymalt attribui appate | ppt magna gram illi ymati
facta | q nullis mitis pcebt . exordio sui vbo dei pt fuit copulata
| ut idem esset filius dei et hois | ppi . i ex dicit | quare s. s. | no gtraxoit
hlacoz pris | ad xpm ppe s gnae cum hoies | ad hc eni optuiss q
de sba s. s. fuiss aliqua decisio sta sualis ppt q | augus | vi dixisse
obpurdissimu esse | xpm natu cum hoies d' spu sco ut pre | ut cum
alit | dicit | q qo optuiss d' sba s. s. fuisse aliud gcatu xpo s hoies
| onacs eni ex quia gpurgit relaco prni fit | ut q gnitatos tacq
eqs sbe . i nuo illi qui gnat pt q z . i dnuus | ut fit gnitatiue pa
pont . i catuis | tn q hc q d' | q seme prmo reqri ex . i vide pni
malis pciat | ao quia deus no pt supple | nc potuit vice pni malo
sh atq pt eq | i optuiss ss retipisse d' sagnibus virgis | ppalte dua-
bq sbys sb total re malis ymam fetq ymtbz | pz ga | ex d'ab vitab ymat

9f² coditionis diminute salvata fuisset in homine Xpo / quod 3 in hiis Confirmat quod quas ff.
ffi hyi ffcia / ut apparet in aliis virginibus nomine tanta / ut de Joseph ut aliunde mira=
culose traducta / non potuisset supplevisse sufficienter vite alicuius spiritus / ut vim ho=
minis ponere in substantia formasse / quanta et quod alicui quod fuisset necessario de roe et integri=
tate cause malis veri facta quam defecisset / quod ff supplere non potuisset
ut dem z i 2m spz e quod ut sic habere / in illud ventris / quod de purissimis sanguinibus
virginis per ff sumebant concrebat / conformo in generatione Xpi 2m hominis / sz cetera
si ad aliquam substantiam se ponere ut heterogenie / ei ibi nomine tanta ut miraculose
posita fuisset / tunc non esset virginis vim / quod Xpus eius sine viri semine conceptus
tertium fuisset quod virgine / Dedit i salute iterum anti per i filii / quod si ut aliqui opinabantur
antiquus nasce de virgine / et licet suppleret e virtutem seminalis virtutis patris
ipse tamen licet non erit pater antixpi / quia neque spiritus sanctus per talem generationem ad productionem
alicuius hominis / quod contrahat verum relationem principii et factivi istius / et tamen z vim et malti
sint esse forme substantiales aut partes essentiales substantie composite corporalium ad
Sed 2m mixtum corporis / Ad 2m cum igitur queritur substantia / et qualiter separata sunt de virgine / dicendum
z cum / Damascenus quem allegat ad hoc 3a capitulo primo / qui dicit quod vim sibi ipsi
copulavit / ex castissimis et purissimis ipsius virginis sanguinibus / carnem anima=
tam anima rationali / et intellectuali / nec autem compositionis / non seminis / fff=
tanus / et cum ulterius queritur utrum substantia composita substantia ut sola mixta forma cum
ambobus / isti qui tenent in homine esse plures formas substantiales / puta formam
corporeitatis cum intellectiva / et vegetativa / et sensitiva / i e sic distinctas realiter
et ab i forma / ut quia tot ponunt esse formas substantiales / quot sunt partes cu=
tiogenie in homine / dicent quod substantiam composita substantia / sz non quod anima in forma
/ quia antea Xpus assumpsisset carnem virginis in forma / Ceteri vero negant plures
formas in homine esse / dicent ff solum separasse mixtam formam cum ambobus
/ quod substantiam quia separavit a virgine / et tamen iacuit separata ab anima in se=
pulchro / et tamen iacuit sola mixta Xpi cum ambobus / et qualiter sit
Dic² alia forma substantialis / et quod contra hoc si / quod non aliqua forma substantialis sit in
homine / ut propter mixtam cadaveris / quia alias Xpo moriente / fuisset in tro=
ducta forma aliqua cadaveris de novo / sicut fiebat in aliis per mo
in effectum / hoc corpus quod iacuit in sepulchro / nunquam fuisset per essentialis
hic i Xpo / ut fuisset idem corpus vivum et mortuum / ut deitas unita
illi corpori / non per novam assumptionem alicuius / quod falsum est / i sic tunc non essent
eadem corpora simpliciter viva et mortua / et per quod non esset adoranda
tamquam corpora simpliciter / quia illa corpora sunt substantias corporales quantitas ex forma

sbali cadaueris numquam habuerunt / nec fuerunt corpus in magis concordat cum fide ad 2
ecclesie ponere distinctam in forme formas sbales in homine quam ponere solum unam / Ad
primum dico / quod in morte xpisti non fuit aliqua forma introducta nec eciam
/ nec mansit aliqua forma sbalis eadem / que ante fuerat / et causa huius concursus quibus
in corrupcione hominis suspensus / quo ad hoc / corpus enim tale quod iacuit in
sepulchro non aliud erat in trinitate ut dicunt doctores / quam ma(teria) sua cum conclusione
et accidentibus / manens unita absque assumpcione alicuius noue sbalitatis rei / et illud
corpus erat per communicationem nature humane in xpisto / quod idem fuit mortuum prius fuit vi-
uum / Sed ad illud de corporibus sanctorum / mcr magis / quia in est / quod non erunt ad 2m
eadem corpora sanctorum viua et mortua / eciam sumendo corpus pro alia parte compo-
siti / quod idem diceba(tur) viuum propter excercicium operacionum vitalium per ipsas / et
nunc mortuum propter extinctionem talium / Verumtamen in martyribus sanctorum noue sbales
forme introducte sunt / quia alias pulueres et cineres in quos resoluta
sunt multa corpora sanctorum quos veneramur / fuissent partes communes corporum sanctorum dum vi-
uerunt / quod manifeste falsum est / et ideo quantum ad hoc credo quod tales reliquias veneramur non
quia fuerunt partes communes sanctorum / sed quia partes corporum fuerunt partes sanctorum / vel aut per ipsa
la ma / Ad 3m principale dico / quod postquam in statu concepcionis / suscepit nutrimentum / per noue ad 3m pn
nec nutrimentalis aductum ex matre / sicut in ceteris contingit / et hoc facit
ad veram humanitatem naturalis / Rogeris dicit xpisti 2m homine / ideo ff non augmentauit quantum a
/ de modis in multiplicacione materie alicuius / et quo eua fuit formata mulier
facta ex costa prima / pertinet ad 2m librum / Nota circa hoc quod spiritu sancto / at- No
tribuitur et appropriatur concepto xpisti / Nota Bonauentura / quod opus incarnacionis manife-
statiuum est diuine potencie / sapiencie / et bonitatis / secundum diuersas condiciones in ipso repertas
/ Contingit enim loqui de ipsa / quantum ad ipsa vnitiua / et quantum ad vnionis
modum / et quantum ad vnionis fructum / in operacione ad vnitiua / in que est
infinita distancia / maioritatur diuina potencia / in operacione vero ad vnionis modum
congruissimum / prout competebat ad humanum remedium manifestatur dei sapiencia / In
operacione vero ad fructum seu ad effectum continentem / quo se obtulit deo pri-
vma hostia / in odorem suauitatis / manifestatur diuina bonitas / misericordia / et caritas /
/ quoniam igitur in incarnacionis opere 2m condiciones diuersas / constat in eterne appropriata
tribus personis valde excellentes / et precipue / huius 3 / quod conceptio cum sit opus
totius trinitatis appropriatur per tribus personis 2m diuersas sptuas condiciones / spe-
cialiter tamen magis appropriatur spiritu sancto quam alteri aliarum personarum / et hoc duplici racione
vna propter erroris exclusionem / et propter veritatis manifestacionem / propter errorem exclu-
sione / quod in conceptione humana concurrunt se vnisse fedi(tate) concupiscencia / ac phi

originalis culpa / nec g° id dicat fuisse i(n) (con)cepto(n)e xpi / dicit (con)ceptu(m)
fuisse de sp(irit)u s(an)c(t)o / ad excludendu(m) carnalem (com)mixtione(m) / dicit(ur)
(con)ceptu(m) de sp(irit)u s(an)c(t)o ad excludend(um) (con)cupiscentie fedi(ta)te(m) / q(ui)a no(n) solu(m)
(con)ceptu(m) de sp(irit)u / s(ed) e(ti)a(m) de sp(irit)u s(an)c(t)o // Alia rac(i)o e(st) p(ro)p(ter) veri(ta)t(is) manifestac(i)o(n)e(m)
/ id e(st) q(ui)a (ex) maxie (com)paravit virgine(m) / ad filiu(m) dei (con)cipiendu(m) / fuit amor
divin(us) / vn(de) quemadmod(um) mulier (con)cipit p(ro)p(ter) viri dilectione(m) / et ip(s)i(us) ad
(com)ponere(m) / que e(st) cu(m) desiderio et amore (con)cupitur generatur / sic b(ea)ta v(ir)-
go p(ro)p(ter) amoris singularitatem singulari(ter) deu(m) (con)cepit (ex) d(e)o / et i(de)o
(con)cepisse dicit(ur) de sp(irit)u s(an)c(t)o / et hanc ro(n)e(m) assignat / hugo de s(an)c(t)o victore
i(n) quoda(m) libello suo vbi dicit sic / Concepit virgo maria de sp(irit)u s(an)c(t)o
/ no(n) q(ui)a de sp(irit)u(s) s(an)c(t)i s(u)b(stanti)a / semen p(ro)lis accepit / s(ed) q(ui)a p(er) amore(m) et
operac(i)o(n)e(m) s(piritu)s s(ancti) (ex) carne v(ir)ginis / divino p(ar)tui s(u)b(stanti)a(m) ministravit / na(m) q(ui)a a(mo)-
re singulari(ter) i(n) corde ardebat / i(de)o i(n) carne e(ius) mirabilia faciebat
e(ius) dilectio / q(ui)a i(n) corde no(n) suscepit so(ci)u(m) / operac(i)o i(n) carne illi(us) no(n)
habebat exe(mplu)m / et sic p(ate)t p(ro)p(ter) erroris exclusione(m) / et v(e)ri(ta)t(is) maio(rem) in-
carnac(i)o(n)e(m) filiu(m) dei potuisse app(ro)pri(ari) s(anct)o sp(irit)u s(an)c(t)o / De dec(or)e de habi(tu) ne
mi(ni)m(ali)t(er) p(er)sone virginis / ad x(pi)m / et de mo(do) generac(i)o(n)is t(em)p(or)alis xpi sequi-
prima | tur aliqua / p(ri)m(u)m / q(ui)a xp(istu)s d(omi)n(u)s nascendo de sola v(ir)gi(n)e / plus regie no-
bili(ta)t(is) (con)traxit / q(ua)m si ex ioseph et v(ir)gi(n)e qui(dem) fuiss(et) (con)ceptu(s) / S(ed) p(ro)b(atur) s(ecun)do
q(ui)a ambo erant de regali p(ro)genie s(cilicet) david / sicut p(ate)t i(n) genealogia q(ue)
/ tur ar(gumentu)m / Aliquis nobilior rege d(avi)d / et o(mn)i viro qui descendebat
de ip(s)o / suppleu(i)t legittie et auc(tori)t(at)e i(n) vice ioseph / et actiu(a)te p(ri)n(cipi)i
p(ri)mi / i(n) p(ro)les fuit nobilior q(ua)m si ex ioseph et v(ir)gi(n)e fuiss(et) h(uman)o
mo(do) g(e)n(er)ata / q(uo)n(iam) t(ame)n a(ss)u(mp)ti / na(m) si ab rege poss(et) legittie supple(ri) / ut in-
supplendi | ferioris auc(tori)tas h(ab)et vice alic(uius) sub eo ignobilioris viri vxorati /
generaret i(n) p(ro)les longe maiores nobili(ta)t(is) ex ead(em) muliere q(ua)m ab illo viro
generare / et ita s(im)i(litu)r ymag(inan)d(um) e(st) h(ic) i(n) p(ro)posito / Cu(m) p(ate)t / q(ui)a sp(iritu)s s(an)c(tu)s q(ui) e(st)
i(n)finite nobi(li)t(atis) suppleuit vice p(ri)n(cipi)i p(ri)mi i(n) g(e)n(er)ac(i)o(n)e xpi q(uan)tu(m) ho(m)i(n)e(m).
Et p(ro)pt(er) h(oc) a damasceno / libro 3° / 1° et 2° capitulis / et cui(us) sup(er)
(ver)b(u)m sup(er) isto passu / q(uo)d i(n) ea natu(s) e(st) de sp(irit)u s(an)c(t)o e(st) d(icendu)m / Congenito d(e)i
i(n) virgine i(n)gressio / expressit sp(iritu)s s(an)c(tu)s ut p(ate)t(ur) ^ i(n) sanctificac(i)o(n)e ^ sp(irit)u s(an)c(t)o
nasci xp(istu)s / diui(ni)te i(n)gredie(n)te p(er) semine / q(ua)m ad potencia(m) effectiva(m) / no(n)
aut(em) q(ui)a ad pot(enci)a(m) materiale(m) / 2(m) q(ui)a exponit alex(ander) de hal(es) / 2° ar(gumentu)m
/ op(er)a et qualecu(m)q(ue) p(ro)ficit actiu(u)m p(ri)n(cipiu)m p(ri)mu(m) largit(ur) p(ro)li / illud e(st) cad(em)

perfectionem largiretur parum perfectissime supplens illud quod primum promisit | 1a propositio magna
nota est | quia taliter dicunt doctores, scilicet unde supplevisse prius primum seu vir-
tute patris | et anima et matris eorum ex eo | quia ex equipollenti et adequate virtute
se habentibus | sicut natum est adeum et conceptus premere | 2a | quia si nobilitate corporis fuisset
conceptus ad aliquid peioris conditionis, si quantum ad nobilitatem corporalem | ex eo, quia
fuisset conceptus spiritus sancti ex sola virgine natus | quia si ex virtute patris longe
inferior | et nunc non virgine fuisset propagatus | quia non videtur vel | 2a propositio est que 2 ppo
sequitur ex precedenti | quia corpus tamen suscepit corporalis nobilitatem ex sola virgine quantum propter
gatum contraxisset ex parentibus duobus | 3a propositio est de ponte triplici nobilitate | scilicet naturali | corpora- 3 ppo
li et morali | in christum dicimus homines | que hanc conveniebat in summo | patet quia
de naturali certum est | quia ipso erat optime formatum proportionaliter et figuraliter | quia creator
artifex scilicet corpus eius disposuit et formavit | qui et auctoritatem et potestatem
habuit omnia condendi | omnemque humane condecentie naturalis modum | et conditione
et longe magis quam omnes cause secunde naturales facere potuissent | delicata est
potissimo eorum cursum | ut manifestum est in textu | de morali non nobilitate nulli
debet esse dubium | de corporali patet ex eo quod propositio | 4a propositio | quia corpus propagavit 4 ppo
plenius et verius per generationem nobilitatem regis david ratione solius virginis
quia hoc quamvis a ioseph propagatum esset ratione cuius solius participasset | illud
declaratur a simili | quia videmus in rebus artificialibus nobilibus ut in aureis et
lapidibus preciosis vasis | quia si totalis figura sortiretur nobilitatem generis naturalis | ratione
principii materialis eius proximi | utpote auri vel argenti vel lapidum | et non tanta virtute
ratione principii vel virtutis artificiantis magis tamen est videtur ita esse in naturalibus figuris
cum licet | quia ars est imitatrix nature in operando | et anima notanda et cuiusdam | item corporis
quia ratione mulieris contrahit conceptus magis realiter et intrinsece | quia forte tota
substantia materialis fetus inde sumitur | licet ratione viri plus denominatur et attribuitur
extrinsece contrahatur | quia forte non videtur esse ex virtute virili principaliter
tamquam ab extrinseco | item aliquos enim natura sibi carne ingreditur primarie
corporalem materiam fetus | licet magis intrinsece et realiter contrahit generis nobili-
tas seu corporalis | ut videtur ratione solius matris | quia ratione solius patris | licet patri
attribuatur magis | quia et primum movens ad generationem | et quia consuetum est quod a
prestantiori fiat denominatio ut in pluribus | 5a propositio | quia ex persona vel sola 5 ppo
parte materiali non oritur principatum esse filium matris ministrantis | sicut quia si hoc
sufficeret sequeretur | quia si deus semen transferret de una femella in uterum
alterius | et ibi fieret embrio secundum consuetum cursum | ille homo qui in generare
esset filius duarum matrum | quia videtur in eius | 6a propositio | filius ducit assimilationem 6 ppo

spētā et quādam cōsignatōz effigialem ad illud quod ē filius | patet quia cōsue-
tudo hominū habet quod puer qui multum assimilatur patri | dicatur specialiter filius patris | et
Ad 1ᵘᵐ pro quanto similior in effigie vultu vel cōfiguratione | tanto magis a quolibet dici esse
filius eius | patet per predicta || Ad 2ᵃᵐ pro | generatio filiativa solum est specierum | licet non ōīs
causatio vnīuoca suppositi viuentis ex viuente queat dicatur productio filia-
tiua | ista patet quia vsus loquendi non habet | vt nūc homines generati filiatione
vocentur filii generantis | etiam si vnīuoce producantur ab homine | sicut est de multis brutorum
| Vᵒ 2ᵃ patet quod herbe et plante generate ex semine plantarum similium specie
in terram | non cōsueuerunt dici filie plantarum | de quarum semine generantur | Ad
cor. mᵐ pᵐ 1ᵃᵐ parte quod sic | quod illud quod prius non est mater | postea desinit esse mater sine
tempus vel desitione vel productione | patet quod si assumeretur beata virgo a supposito | tunc
sua maternitas desineret esse specialiter | sicut quod hoc supposito deruinata beata virgine non
2ᵐ manet specialiter | 2ᵒ sic ex ea parte quod non potuit esse pater corporis | sine hoc quod
aliquod corpus generaret | patet quod ioseph potuit esse carnalis pater corporis generatio pro a
si Joseph assumpsisset denominatione paternitatis | translata fuisset in specialiter assumens
3ᵐ in 3ᵒ quod vltimus sic | quod ista generatio non vi ille est filius huius | id est cum genuit
4ᵐ vel generauit patet ex precedenti | Vltimus sic | quod non vi 1ᵃ generatio | iste desinet esse pater
4ᵐ illius | si ille desinit esse specialiter filius | posito quod eius non habeat matrem | 7ᵒ
sic | quod non ōīs productio vniuoca viuentis a viuente facit esse filium | patet quod
anima sensitiua bruti producitur a forma generantis secundum philosophos | et vtraque est spē
vniuoca et tamen apud philosophos nec apud vulgus dici filia generantis | vt manifestum est
6ᵐ || 8ᵒ sic ex 2ᵃ parte quod non ōīs productio in creatura specialiter viuentis
a viuente cōstituit esse filium | patet de lumbricis vel vermibus ex homine ge-
8 Ad 1ᵘᵐ pro to || Sed contra ad filiatiua productiones | et varia materia denominationes | supposita
et requiritur | productio suppositi viuentis | a suo simili in se | sibi manens actiue
operante | et ipsius productio in formatio intra se cōsimilitate | et vsque ad au-
gmentum debitum nutriente | quod ista requirantur patet ex predictis | sed quod ista sufficiant
probatur | quia si non magis requiritur actiua formatio | ita quod mater actiue cōcur-
reret ad formationem embrionis vel corporis | sed hoc non | quod licet sit magis vi-
sibile in semine masculino esse virtute actiua et | multi tamen tenent oppositum di-
centes | quod virtus actiua quo ad formationem vel organizationem carnis vel em-
brionis non pertineat ad matrem | sed ad patrem | et solum sit in semine masculino
vt patet auctoritate in 9 de animalibus et per aliquos 7ᵒ de animalibus et pauonis in
Cor.ᵐ suo colliget | si non est absolute necesse talem virtutem attribuere matri | Sed contra quod
patet quod ad perfectam plus in masculino vero | licet vera filiatio productio | 4ᵒ requi-

s. me ppatio carnis formato seu organizato localis psuato et
pcepte plus multo manifestu e ex pdictis Contra primu 3m conclu
quod quod ubi dicit quod virgo maria e vera mr ect et sic quod no est ma sepe Dic. 2o b
see quod bta virgo an spus sci supuentionem et potentie generandi nouo modo col-
lacoz huiss generandi virtute naturalem pstas patz tum contra naturas sit virgine
parere et est patz pstas per Dam et ex dictis quod i ipa ss. puentoe sibi
collata fuit potentia generandi qua tamen quod an tale puentione habuit
virtute active generandi maz ipo et desto ppauit et est virtute generandi-
di plem pceptam et ipam nutriendi Ez hoc suffit admittes generatam
utz quod dicit i Gandeo quod btam virgine an illam puentoz ss. huisse
virtute ul potencia generandi naturalem dur i telligi per Sao quod huiss
virtute sit generandi s. sine vi semine est et tur ne sima genera ut hoc
pcludit ppa pbatio pme Allios abte quod huit virtutem qua natur potu-
it generare qui mo via pcrete et tn pp gte spa gena ut contra hoc conclu-
vo ad ducta psalsitate ut aurtas Dam ut notu e 2o contra gcio pro ar. a
go ubi dicit quod mr xpi no i fluxoit nisi per instans pcepto nisi
fuit miraclose et sic quod no potuit miraculose i po instati i fluxisse
quod sic tur virtus cata et limita potuiss organizasse corpus i instati
quod 3 i pole tum virtus cata no possit aliqd organizae in mente motu
et trsmutatoe. Io si organizass sit i instanti tur fecass motu i pti
quod i pple 3 so qua patz quod des veri theologi ponunt quod corpus xpi i
po istati sue pceptoe fuit pfte formatu et aia roli aiatu et patz
hoc est p ex libro 3o dde 21 cca fine ubi ad hoc allegat au-
ctotes Augu et Gregor Ra. Rm quod ar si sit virtus cata et greda Ra.
gnaz ut thus est i pole tum gesu diuio quius prise p nam tal
organizato no potuiss fuisse sta per virtute treata i pti ad i pos
quod virtus cata no pt aliqd organizae nisi mente motu Dico quod licz
hoc esse vm 2m quez cursu tm sm motu poss hoc face cum atp
pm osm dei spalem 3o contra corm 3m pte pclu ossed vi ee Dam Dic. 3o
libro 3o ca. 12o parx pm mediu ubi pm ex ostendit quod bta virgo dici
deat theotocon Dubbit xpotocos aut i. xpi genitrem no di-
cimus virgine Ex quo sed quod no de dei mr xpi i est Sum tu tho Rp.
de argl quod Dam dt illa va eq nestoriu poneteq i xpo duas ee
psonas sicut duas naturas et sm hoc si virgo ess mr hois xpi i
ess mr pui hois ~~no dei~~ Sm ibid dicat Dam Io em nudum
Et si eet mr dei eet mr puri et nudi dei quod utruque est
contrariu fidei katholice.

hominem genuit virgo sancta | sed verum deum | et ideo nestorius dei inimicus
eum qui ex virgine natus est theotocon .i. deum ferentem dicere impiissimus
contremuit || Nos autem theotocon ipsam dicentes | ut intelligere absit | sed deum
in carne ut patet per quod dicit sanctam virginem recte intelligi et dici theoto-
5º ar. kon .i. dei genitricem || Quinto contra idem filiatio respicit ypostasim | sed in
christo tamen est una ypostasis eterna | ergo quia corpus non est a beata virgine ge-
Rp. nitum | id est non est filius eius | et per consequens nec ipsa mater eius | Respondetur quando quod filiatio
respicit ypostasim | et quod christus sit eterna ypostasis est a beata virgine
genitus | non quidem generatione eterna | sed temporali quia persona eterna facta est ho-
4º ar. mo quod id est in christo ex parte ypostasis quia consequitur filiatio | tamen est unum
esse | sed illud esse non habet corpus a beata virgine | ergo non potest dici eius filius
Rp. Respondetur negando consequentiam | quia licet filius in divinis sit vere filius virginis non tamen habet ab
ea esse | sed a patre | ut dicit s. Tho. | Sen ut ecc in actibus oportet | quod filiatio
generans det esse producto per talem generationem | quia sicut quod ista | natura et vere
homo generat hominem | sicut brutum generat brutum | licet anima hominis creet
alias enim minus esset | et vere homo esset filius hominis | quam fetus bruti
eius parentis | Sed homo est perfectissimum animalium | et unumquodque aliud perfici alium
perfecte non orbatur | est deviata ex corporalibus rerum institutione | Unde generatione
sibi plus imponere natura quam naturaliter homo enim est perfectissimum opus ante vegetativa
in virtutibus naturalibus | id est homo non debet deesse homini | sed homo generans non dat simpliciter
6º ar. sibi esse | quia non producit eius maius | ut animam | non actue sed tamen uniendo animam
X | quia quod virgo non dicitur mater dei ad materiam organizatam et certa | ut corpus est tactum || 6º Beata virgo non
potest dici mater dei | ergo nec mater dei | nisi racione unionis dei et hominis
in christo una persona | sed magis conveniunt deus et deitas | quam deus et homo
| ergo si racione eius unionis | quia deus et homo conveniunt virgo dicitur mater dei | quod
Rp. est mater hominis | etc. ipsa esset mater deitatis | quia est mater dei | Respondetur negando quod
persona | ad probationem | quia virgo etc. | hoc secunda pars antecedentis | eo quod propter illa unionis
deus est homo | vel aut pro homine intelligi ista humanitas | tunc concesso antecedente
nec quia | prima pars | ergo si racione eius unionis facta | et ideo est quod racione illius unionis
humanitas supposita a persona divina | ita quod sit una persona dei et
hominis | non tamen una natura deitatis et humanitatis | et quod hic deus in concreto habet
supponere pro persona | sed deitas in abstracto solum pro natura | ergo non oportet si propter deitatem
unione virgo dicatur mater dei | quod etiam dicatur mater deitatis | Sed tunc hic
hominis equivocatio | quia in sed magis etc. et in quia deus et homo | hic homo stat
7º ar. pro humanitate | et in quod est mater hominis | stat pro supposito || 7º deus tres persone
sunt unus deus | sed si virgo esset mater dei | ipsa esset mater trium personarum

Utrum nedo gnaz | et no se . pli | tres psone sit vnus deus | sz deus ve gnat rp
i tres psone gnant | et io quaec vtraq no vz q | et sicut hij deus
pl vi i de tbz psonis pl ita et de quali sigillatim | vnus et aliq
pl vi de hr nac deus | ep no ona de tbz psonis | Contra vnam ar 8o
solutionem esimatois spus poite | io diceba ep spus scus no z pr
et | ar tes conceptus e | et natus e de spu sco h spus scus dz dici pr
eius | qa | ep ages ff z psstancius paciete | et p ons no nius ab effectu
potit denoiai ep ipm paciens | sz ff . i r conceptioe et gnatoe no
nius cplete pferat oia ad vtute agetes ptinentia . ep bta vgo . ea q
advtute pacientis ptinebat . i no magis vgo dice ma | ep sps scs
pr | Utrum nedo gnaz | sicut negat ea ar dec z | et aug | ep allegat ar
ad | ep ages tes | cedo hor | et tes tn cedo ep aliqua denoiatoe
pt denoiai ab effectu | no tn oi tli denoiatoe | qua paciens | et ita
i pposito no oz ep si vgo glosa dica ve ma xpi . ep spus scus dica
pr eius . sicut est supius dctm e . ep sibi no conv oes condicoes vq
site ad hoc . ep aliquis dica vero pr aliq | vnus dt scus tho . ff . fecit
illas actoes i no mete seme ex se decisio | ep ad prez ptinet | sz quasi
artifex opando . i mas cotiore | Quo ad ad | ex hr tho dt pr hois | ep 9o ar
gemuit eu ex vire sua . plez . i na sua | sz ut vi . dici possit | ep ff ge=
muit xpm ex maia ex vgic . sic est dz . i glosa ar 3o . ep deus ex ma=
na gemuit filium . ex eu xps et ff eoz sit nec vi ep ff dici possit
pr xi | Utrum nedo bos | ep cm | dam ut allegat s tho | gnare est ex rp
sba sua aliu pduce | et glo sit exposda e | gemuit i . fecit ut na=
sce | et est ff no e filius xpi . i na . i aequa . i vteo vgis formavit
Illo q om corr | ei sic ite dato io cau | ter essz ccedat iste tho z natus 10 ar
ut gemitus de vgie | qua tz | ep p corr essz filius | et no nisi p vera
gnatoz | i | sz filiatas p ep tut ia de pnti quecz fuissz va | iste tho gi
gni ut nasci d vgie | et p ons illa fuissz va | tho purus no deus na=
sci de vgie | ep pz flm | et desto et state io cau | Utrum ccedo pma rp
cez | ad i pos ep te te . ita ar ine gna | sz suff illa fuisse vam | hor ut
tz res nasci d vgie demrata gnate | q licz te no fuissz nata ut
genita filia | eo ep ut filia pduci n ssp | ve | tn gnaba et p
gnatoz pducebant | sic est dicus forma gnari | Rndecio q ut corim xi ar
ois qui nasci nascebat de vgie an dimissioz state cau ipsius corri
cat xpi | qui solus sic nascebat | sz iste tho nuqz fuit xpus | eo ep ia

humanitas numquam fuit christus / immo hic homo non nascebatur de virgine cum illa dimis-
Arg. sione / ut est probatum notum est / Respondetur negando antecedens / Et cum illa dimissione
aliquis homo nascebatur de virgine / qui non tamen fuit christus / Sed tunc tempus cum in ista
dimissione supposito dato casu / hic fuit verum / neque nascebatur de virgine post christum
/ eo quod haec est tunc fuit vera / neque quod non tamen vel non fuit christus nascebatur de virgine
/ tamen post dimissionem casu posito ipsa esset sterilis / et mutatur de veritate in falsitatem / quia
12° tunc verum esset quod ille qui non est nec fuit christus nascebatur de virgine // 12° quod hic
homo fuit natus de virgine / licet humanitas fuit nata de virgine / quia ipsa fuit
Arg. nata virginis / quia ipsa fuit filia virginis / et per consequens ipsa fuit soror christi // Respondetur
negando consequentiam / quia licet nata accipitur nominaliter / non tamen oportet quod natus de
13° matre est eius filius vel filia ut est probatum // 13° ad hoc / iste est filius virginis qui
nec est nec fuit christus / et christus fuit filius virginis / ergo beata virgo habuit duos fili-
Arg. os // Respondetur negando consequentiam / Sed tamen concedo / quod duos filios habuit / et quod utrumque eorum
+ Negatur 2a quia et ... est / quia eorum et uno partu / ipsa peperit [?]
duorum peperit / Contra beata virgo numquam peperit nisi semel / et unico partu
+ / igitur non peperit nisi unum filium / igitur non utrumque duorum peperit / duas res scilicet christum
et hanc humanitatem / quae non est christus / et tunc christus fuit filius eius / et nunc in isto
casu haec humanitas quam ipsa virgo dum cum peperit / tunc sit homo / est filius virginis
// Sed quod christus fuit filius virginis / et demum iste homo fuit / et est filius eiusdem vir-
ginis / ergo iste est secundo genitus // Respondetur negando consequentiam / Sed tamen concedo / quod iste fuit
secundus filius / sed non fuit secundo genitus / nec secundo natus / et ratio est quod in dato casu incepit
esse filius non per nativitatem / sed per dimissionem per quam incepit esse homo / Sed de
utroque istorum denominatur filio dei / et isto tempore fuit filius virginis / et utrumque istorum
est / et ipsa virgo est in utroque istorum [illegible] filius virginis / ergo sunt fratres // Respondetur negando
primam consequentiam / quia licet filius dei fuit filius virginis / dum esset christus / et esset homo / tamen
stante dato casu / in ista dimissione humanitatis desiisset esse christus / et homo / et filius
virginis // Sed possit sic argui / hic homo fuit / tunc christus patiebatur in cruce / et ipse
tunc non fuit alius homo a christo / quia ipse tunc fuit ut casu christus / Sed christus non
habuit aliam carnem / nec aliam animam / nec aliam humanitatem / quia iste homo / sed christus fuit
homo per illam humanitatem / per quam est homo et homo / igitur christus fuit iste homo // Respondetur negando
utrumque antecedens consequentiam [?]

Circa terciam distinctionem Queritur quintum et 6°.

Utrum christi mater in sui conceptione contraxit peccatum originale / et videtur
quod sic / quia si non contraxit originale non possit esse [nec?] sanctificata / aut
ergo fuit sanctificata in conceptione / aut ante conceptionem / aut post conceptionem /
Non ante / quia tunc non fuit / nec in conceptione / quia tunc fuit libido parentum actualis
/ in qua non fuit sanctificata / Sed quia quod ex libidine parentum contrahitur originalis
macula / et per consequens simul cum ista non stat sanctificatio / Si ergo fuit sanctificata

s[ed] q[uia] et | hoc fuit p[ost] conceptio[n]e[m] | q[ua]m ac s[an]c[t]e q[uod] contraxit originale | It[em] petrus 2°
originale contraxit ex conmixione semi[n]um | concomitate libidine parentum |
s[ed] cum parentes matris dei no[n] fuit a fomite pecc[ati] mundati | s[an]c[t]e q[uod] ipsam co=
cepit sub originali peccato | q[uo]d conc[edendum] | It[em] sanctificatio no[n] fit n[isi] p[er] gra[tiam] s[ed] 3°
s[ed] gra[tia] s[ed] no[n] stat cum libidinosa conceptione | s[ed] n[on] s[ed] q[uod] conc[edendum] | Iste sunt
voces | Bernhardi | ad lugdunenses | epl[istol]a | 22 | vbi sic d[icit] mult[is] pri=
bus doctores s[an]c[t]i | precipue p[re]sumunt | q[uod] per corp[or]is prudencia[m] in libris
p[er]stit | Ergo regia no[n] falso ~~...~~ i[n] digna honore | ita porrum pressit | absq[ue]
s[an]c[t]itate conceptus | et optinet sanctificari concepta | ut s[an]c[t]us sequere partus | ma
potuit sane | q[uia] a concepta e[st] sanctificari reddit v[er]o retrorsum | ad conceptum |
q[uo]d precesserat | ca[usa] o[mn]is no[n] potest sanctificatio | et parte p[ost] | no[n] valuit an s[an]c[t]a
esse | q[ua]m esse | siquidem no[n] erat | an[te] q[ua]m conciperet | an forte i[n]t[er] amplexus ma=
ritales se ipsi conceptioni s[an]c[t]itas i[n]miscuit | vt s[im]ul s[an]c[t]ificata fuit et conc[e]p[ta]
| nec hoc q[ui]d[em] admittit ro[tio] | quo nam | aut s[an]c[t]itas absq[ue] sp[irit]u s[an]c[t]i[fican]te | aut
s[an]c[t]i sp[iritu]s societas | cum peccato fuit | aut certe peccatum | quo no[n] fuit | vbi libi=
do no[n] defuit | nisi d[e] sp[iritu] s[an]c[t]o | quod dicat forte | eandem concepta fuisse
hec | Bern[hardus] | It[em] aug[ustinus] | i[n] de fi[de] ad pe[trum] | ca° 43 | firmissime tene | et nullatenus 5°
dubites | o[mn]e[m] ho[min]em | qui p[er] concubitum viri et mulieris concepi | cum origina=
li peccato nasci | impietati subditum | mortiq[ue] subiectum | It[em] aug[ustinus] | 14° | de ci[vitate] 4°
dei | libro | ca° 28 | dicit | sola hominis x[ri]sti conceptio munda fuit | et absq[ue] carna=
lis delectationis peccato | Ergo tu ipsa | vnde carne suscepit i[n]iq[ui]tatibus concepta
e[st] | et i[n] peccatis concepit eam | mater eius | et cum originali peccato nata e[st] | q[ui]a
et ipsa i[n] adam peccavit | i[n] quo o[mn]es peccaverunt | h[ec] | aug[ustinus] | It[em] nisi i[n] 6°
conceptione originale contraxisset | no[n] i[n]diguisset morte x[ri]sti | q[uod] p[ro]b[atur] s[ecundu]m | ma=
glosa sup[er] illud ad ro[manos] 3° | o[mn]es peccaverunt etc | d[icit] | q[uod] solus x[ristu]s venit si[ne]
peccato | It[em] aug[ustinus] sup[er] illud | Ioh[ann]is | ecce agnus dei | d[icit] | q[uod] solus peccata mundi 7°
p[otes]t auferre | qui si[ne] peccato venit | q[uod] sit de peccato carebat | It[em] | dam[ascenus] | li° 3° 8°
ca° 20 | post consensum | q[uod] sic s[an]c[t]e virginis | s[an]c[tu]s venit i[n] ipsam | s[ecundu]m d[omi]n[u]m symeonem
| que dixit angelus | purgans ipsam etc | ergo aliq[ui]d habuit | q[uod] fuit purgandum
| et no[n] n[isi] originale | In o[ppositu]m | aug[ustinus] d[e] concepto virginali | ca° 18 | vbi loq[ui]t[ur] Opp[ositu]m
d[e] b[ea]ta virgine | sic d[icit] | nempe decebat | vt ea puritate | q[ua] a[n]t[e]r nequissime
deo i[n] telligi | ergo ista niteret | etc | It[em] aug[ustinus] i[n] de na[tura] | et gra[tia] | d[e] matre 2°
i[n] q[uo] d[omi]n[u]m | cum d[e] pecc[atis] agi[tur] nullam prorsus volo h[abe]ri q[uestio]n[e]m | It[em] origenes | honor 3°
matris redundat i[n] filium | s[ed] o[mn]is honor debetur filio virginis gloriose | et
maxime | q[ui]a ad i[n]munitatem peccati | ergo ad honore[m] filii spectat h[abe]re | matrem
mundam | et s[an]c[t]am | et | peccato puriore | et mundiore | tanto ad a[li]q[uo]d honore filii p[er]tinet |

1° q.

quare s[e]c[un]d[u]m q[uod] virgo beata [...] mater d[omi]ni debuit ab o[mn]i culpa tam originali q[uam] a-
actuali p[re]servari || Respondeo | ad hanc q[uaestion]em | suppono | q[uod] p[eccatu]m originale | et
q[uo]modo contrahi[tur] q[uo]d diffi[nit] | i[n] 2° lib[r]o | ubi de hac parte diffuse tractavi || Nota ex
~~ut patet dicto q[uarti]~~ | 2° libro | p[ecca]tum originale | s[ecundu]m aliquos e[st] p[ecca]tum p[ro]pria
eo iustitie originalis | debite i[n]esse | cum obligatione ad ip[s]am sed s[ecundu]m alios e[st] qualitas
q[uae]dam contracta i[n] a[n]i[m]a | ex infectione carnis concupiscentie seu i[n]fectate | et q[uo]m[od]o sit d[e] h[oc]
q[ui]d[e]m concordit s[ecundu]m doctores | p[ecca]tum originale contrahi i[n] a[n]i[m]a | h[oc] vnde
e[st] ex infectione carnis concupiscentia seu i[n]fectate | 2° s[upp]o[nit] i[n] distinctione modum loquendi | ta[m] s[ecundu]m
q[ui]d[e]m magistro[rum] | d[e] q[uo]lib[et] vel t[em]p[o]re contractionis p[ecca]ti originalis et conceptionis | p[er]mitto
q[uod] an[te] h[ab]e[n]s i[n]tellectus q[uo]d vide[tu]r | due sunt conceptiones i[n] vtero | p[ri]ma e[st] medi
seminis q[uae] fit p[er] concubitum mulieris et viri || 2a conceptio e[st] q[ua]n[do] homo vel fe-
lix | et h[oc] fit | q[ua]n[do] a[n]i[m]a i[.] forma h[uma]na | p[er] creationem corpori i[n]fundit[ur] | h[oc] e[st]
conceptio d[e] nativitas i[n] vtero | i[nte]r has aut[em] ~~dat~~ duas conceptiones | labitur
magnu[m] t[em]p[u]s | q[uia] vt dicit p[h]ilosophus | tunc fit 2a conceptio | q[ua]n[do] d[i]c[itu]r a conceptione
seminis | et h[oc] i[n] conceptione ~~ma~~ masculi | sicut h[oc] e[st] allegatum fuit
q[uia] | aug[ustinus] | q[uod] p[ri]mis e[ni]m sex diebus | semen stat sub forma lactis | sed s[e]c[un]d[u]m similitu-
dine lactis habet | deinde s[e]q[ue]ntibus nove[m] redigi[tur] i[n] sanguinem | deinde 12 di-
ebus coagula[tur] | et i[n] carnis plus pl[enitu]dine redigi[tur] | et p[os]t h[oc] 18 diebus
liniamenta[tur] et organizat[ur] || modo sex[,] nove[m,] duodecim[,] et 18[.] faciunt 45 |
dies | quibus completis | et corpore h[ab]e[n]s p[er]fecte liniamentato | et organizato |
i[n]fundi[tur] a[n]i[m]a | q[uod] i[n] 1[mo] | dic[itu]r | i[n] masculo | s[e]d i[n] femella | i[n] 3[o] | dici[tur] | q[uod] illa tanta di-
gestione | non i[n]digent | et sic nasci vero et p[ro]fectus h[oc] i[n] vtero | non
fomites seu q[ua]litas morbida | q[uia] ex libidinosa concupiscentia p[ro]venit | i[n] s[e]m[in]e tam
an[te] a[n]i[m]e i[n]fusione | non potest dici p[ecca]tum | vel culpa | i[n] q[ua]ntum causa
et i[n] mali radice | q[uia] n[on] i[n] h[omi]ne p[otes]t e[ss]e forma | p[ecca]ti originalis vel actua-
lis | nisi a[n]i[m]a rationalis s[ecundu]m | 2m occ[asionem] | iste q[uo]d l[oc]o p[ecca]tum originale non contra-
h[itu]r nisi i[n] 2a conceptione | s[cilicet] i[n] p[unc]to | i[n] quo a[n]i[m]a corpori i[n]fundi[tur] | eiusq[ue] vt for-
ma vnita ||| his p[re]missis | r[espon]d[e]o | q[uod] aliqui dicunt v[ir]ginem mariam | matrem d[omi]ni | concepta

.No.

e[ss]e i[n] originali || alij v[er]o dicunt | q[uod] non | s[e]d q[uod] i[n] p[ri]ncipio a[n]i[m]a fuit i[n] gra[tia] | et s[ic] fo[ret]
gra[tia] tanta | et ab o[mn]i macula p[ecca]ti p[re]servata | s[ed] q[uod] d[e] isto sit | deus novit
| ambe p[ar]tes fortes sunt | et a magnis tente | quare ego p[ro] nu[n]c | n[ull]as dictarum
opinionum affirmare volo | s[ed] solum earum aliqua dicam recitare | et p[ri]mo dicam

p[ri]ma oppi[ni]o

No[ta] possib[ilita]tes concepti[onis] su[n]t originali

asserentium | q[uod] virgo beata | sit i[n] originali concepta || q[uo]d q[uo]d sic | q[uia] s[ecundu]m eos
sunt po[ssi]bilitates | i[n] 3b vel i[n] 4[or] possibilitates | q[ui]b[us] potuit fuisse | q[uod] virgo beata non
contraxisset originale p[ecca]tum || p[ri]ma possibilitas fuit[.] q[uod] i[n] ea i[n] disp[ositi]o[n]e morbi-
da seu fomitis | p[ri]ma seminis | ex q[uo] vi generativa p[ro]ducitur | vt dictum est

Supra potuit deus sanctificasse et mundasse parentes beate virginis totaliter
tam ab utroque seminis et sic semine deciso fuisset mundum et purum sed ulterius
et corpus inde formatum potuit etiam deus in unione anime cum corpore contulisse
tulisse sibi iustitiam originalem primis parentibus datam ipso ut eam debuit
lex facere ex primordiali institutione nec peccato quod corpus sic fuisset munda-
tum et quod quando anima sibi unitam conjuncta nulla culpa contraxisset. 2a possibilitas
possibilitas quanto quod parentes eius non fuissent sanctificati atque a fomite mundati
potuit tamen ista qualitas morbida ipsa fomitis, cum non sit de substantia vel
essentia seminis a se an anime in infusione per deum auferri, ideo potuit deus
semine deciso a parentibus eius preservare ne in ipsum per viam generationis contra
feditas illa descenderet sicut celsitudinem preservare ... preservatum in
igne ... ignis fuit vehemens. 3a possibilitas et non multum distat
a precedenti, potuit deus corpus beate virginis iam perfecte organizatum in utero
in matre sua virtute a contracta sua qualitate morbida mundasse
et animam creando infudisse et sic in ipsa gratiam sanctificantem creasse. Sed
iste possibilitates tres tangunt sufficienter quod peccatum originale sit fomes
seu morbida qualitas aut quod ex illa causetur. et tamen supra dictum
3. quod peccatum originale secundum quorundam opinionem sit pura privatio et contra
per modum eius [illegible], ut habetur in 2° libro declaratum fuit, quare secundum istos tres
possibilitates non ponitur modus quo beata virgo potuit preservari ab
originali peccato. Ideo secundum istos ponitur 4ta possibilitas, quod deus potuit ex simplici privi-
legii concessione aut singulari dispensatione matrem suam benedictam
ab originali peccato preservare, potuit enim parentibus virginis hoc privilegium
concedere quod possent generare prolem que non caderet sub decreto generali, seu
potuit singulariter dispensare cum matre eius benedicta ita ut in instanti sue
conceptionis caderet sub ... felicis eloquio sicut nasceretur sine omni peccato, sicut
modo dominus papa dispensare potest cum aliquo in adulterio concepto ne nasceretur
ut ... 4 has possibilitates quas in vite sententias a dei potentia excludere
... et pulchre. Similitudo quedam de conceptione virginis, quod eam de nu-
ce castanee, sicut enim videmus quod nux castanee [illegible] circumvoluta
totum hispidum et densissimis aculeis undique ceptum fuerit, in tanto
tamen non hispidi non aspecti, non aliquibus aculeis obnoxium, immo lenis
aut tota sed aliquantum seriaceo, in tam grossi mutat sortem et aliter sicut ideo
deus in matre opere nec in nuce castanee, quod sit sui teneritudine lacte
lenis similitudo in primis aculeis conditionibus sibi instans preservat, quanto magis
sua potentia potuit deus in matre semine vel massa in libidinosos

1 donec

2a possibilitas

3a possibilitas

4a possibilitas

cor^m

concepta ab omni morbida qualitate seu indispositione preservatam potuit etc. dicit Augustinus
Ego non credo quod umquam sane intelligens hesitet quin possibile fuisset quod dei po-
tentia matrem dei sic fuisse conceptam quod non contraxisset originalem culpam
quod autem sit de facto ipse solus novit qui eam ut esset matrem dei disposuit. Unde
quia sic quod qui affirmative habet ut illa opinione, et negativa tenentes ponunt
litigiose atque contentiose defendunt, non penitus a peccato per ignoranciam excu-
santur, hos potius accusant, eo quod sepius et assertoribus et litigiosis disputatoribus
sepe scandala generantur et precipue quod in vulgaribus sermonibus, sic tamen ista so-
lum sine temeraria assertione habet ut illa opinionem tenere, publicando tamen se in hoc declaratione

alia oppinio

certe [struck] Ego multi rationes possunt declaratas ut aliquis eorum ponunt beatam virginem
preservata fuisse ab originali macula, qui et se ipse adducunt rationes sanctas
post omnem et alias plures. Alii vero dicunt quod ipsa contraxit originale peccatum
et hoc quidem doctores antiqui posuerunt, pro illo namque videtur auctoritates sco-
ne sonare, quarum evidenciores nunc eam dicibus efficacioribus an opposite
posui. Et istius opinionis videntur fuisse Alexander de Ales 3a 27, Albertus de Hallis, Henricus
de Gandavo, Egidius ultimo Egidius de Roma, Gregorius de Arimino, Bonaventura

primo ratione

et post alii doctores. Et primo in opinio nostra scriptura ubicumque loquitur de hominibus
videtur de hoc sine exceptione hominis, et eius ubi de omnibus nati non

conclusio 2

conceptis ab omnibus exceptoribus, Ego aliquis excipere vi parere scripture generale
Glossa super Paul. in de passione instituit eam sine diceret, quia quis ergo fuisse
ut esset in hac vita aliquando homo vel aliquos homines preter conceptio vero
mediatore dei et hominum, quibus nemo non fuit remissio peccatorum, contrarie
et divine scripture, de Apostolus dicit per unum hominem peccatum intravit in mundum et per
peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Ad

2o ar^3

Ro 4o. 2o arguitur ad idem nam Augustinus 2o de gratia Christi et peccato originali
capitulo 39o recitat beatum Ambrosium super Lucam dixisse, Solus per omnia ex natis
de femina sanctus Ihesus contagia corruptele immaculati partus novitate non se-
sit et celesti maiestate depulit, sic aut ipse solus est et numquam alius, et
per quis ut matrem eius. Item idem super ysaiam ut recitat Augustinus alibi loquens
de Christo, de spiritu sancto in quo natus abstinuit de peccato, deus enim hic in medio
et nemo sine peccato nisi unus deus, plures alias rationes adducunt dicti
doctores quas causa brevitatis non cito recitare. Et dicit Bonaventura q. 2a distinctione
3e quod hec opinio communior est, sic et omnes hoc tenent propter multitudinem eius penalitatis
quod eum passa propter aliorum redemptionem non propter assumptionem, et est rationabilior et
securior, quia dicta doctorum sanctorum magis consona, quos enim sic solum, quoniam ut eam ab
illa generalitate privilegium et fidei, qua dicit quod omnes omnibus indigent, et ipse
unus pro omnibus mortuus est, ut excludat et ideo ne dum eius excellencia
amplificat, filii gloria minuat, et ipsa pro matre magis mavult filium honorari quam

ecia sepam q̄ Bonaventura prosequitur || 3o ar[guitur] Rom[anorum] xi q[uo]d d[icitu]r in p[ri]mo de[cretalium] 2e 3ij decimo [carne] fu- 3o
isse peccato obnoxia || 4o ar[guitur] per glosam su[per] apparatu sup[er] summa[m] ca[pitul]o p[ro]p[ter] de 4o
conservacione q[ue] d[icit] d[e] concepcione nu[llo] ti[tul]o d[icitu]r q[uo]m celebranda non est sed in multis
regionibus fit et maxime in anglia et ideo videtur q[uo]d in peccato fuit concepta
sicut et ceteri sancti excepta unica persona Christi || volens tenere p[ri]mam opinionem ad p[rimu]m
que multis est devota et solis et pro laude virginis || Respondet ad p[ri]mam auc[torita]te[m]
rom[anorum] ad ar[gumentum] scriptura loquitur communiter dicit q[uo]d scriptura loquitur sub exceptione vel
de omnibus modo naturali conceptis quod non fuit sub peccato eo modo quo Christus qui
a se ipso tenuit esse sub peccato sed omnes alii ~~fuerunt~~ fuerunt in peccato aut si non fuit sub
peccato hoc non tenuit a se ut beata virgo tenuit hoc a Christo vel saltem a dei
filio et non separatur fuisse preservata ipsa contraxisset originale || Ad secundam auctoritatem
augustini || dicit quod cuius conceptio fuit Christum mortua et remissio peccati originalis et ad
remissionem ut est concludit se ad gratuitam preservacionem || Ad secundam auctoritatem
purificatos solum Christum fuisse sub peccato dicit q[uo]d hic solus non excludit matrem
quam dicit oportuit esse mundam sicut carnem de qua corpus filii sumendum
erat in medicina exempta potuit in terciam racionem augustini ut si excludit hoc est quod
nullus alius a Christo fuit sub peccato eo modo quo Christus sed quod tenuerit hoc a se
ut deum et et similiter dictum ad alias auctoritates || Ad auctoritatem [illegible] ad 3am
quod ipse comminabatur tota massa corporea in qua deus Christi et cum ...
primo totius posteritatis Ade fuisse materialiter et causaliter in adam dicit enim supra
de ... v ... quod non natura in humanis corporibus est descendit a primo parente
lege propagacionis et in se auctum et multiplicatum est nulla extrinseca substancia in id
transeunte || Unde voluit carnem Christi et reliquam carnem virginis fuisse
peccato obnoxiam id est morbidam quantum est infectam in parentibus prioribus ut est
in virgine ante unionem et cum ad verbum aliquid ponentes fomitem in virgine
non esse ablatum sed tunc extinctum sed eo manente dicit esse preservata
a culpa secundo dicit carne fuisse obnoxia peccato non verum in ... nisi
de fomite et non de culpa || Ad glosam aut decreti || dicit et quod velit ad 4am
festum concepcionis non oportere celebrari ex statuto ecclesie tunc promulga-
to allegans vero secundum opinionem istam cui non est in hac parte consentiendum
non vero ut ex dictis || Unde dicunt doctores quod licet contraxisset originale tamen
eius concepcio esset celebranda non racione sancti aut festi masse concepte vi-
nate sed racione sanctitatis quam in brevi susceptura erat et quod erat originale
primum corpus Christi || pro illius aut celebracione ista dicit empto in nomine ...

Ideo normanni et anglici specialiter hoc festum celebrant / nec testimonia
alexandri de hales / bonaventure / et aliorum qui cum eis concordant / et cum beato
Bernardo / sunt recipienda / sed nec qui sumunt testimonium / anselmi / lincolniensis
hugonis / et aliorum qui tenent formam opinionem // Secundum aliorum quidem opinionem re-
verentia dicendum dicitur / quod licet ipsa contraxerit originale peccatum non tamen habuit
illud nisi per instans sed per primum instans esse dicitur eius et in illo instanti recepit
hanc gratiam sanctificationem per negationem de primo / quia gratia non potest esse simul
simul nec concedi / et ideo culpa et gratia etc. // Sed haec positio aliorum non vide-
valere / primo quia non magis derogaret / ut videtur dicere beatam virginem
fuisse sub culpa originali aliquo tempore / quam solum per instans // Secundo
arguitur quia idem sit / si igitur instans in quo ipsa fuit sub peccato originali / sit
a gratia [illegible] / deinde sequitur primum instans esse sanctificationis gratiae sibi in fuisse / quia
sit b / igitur duo contradictoria esse simul verum quod est contra / et dicitur primum instans
esse / tunc sit / ut a et b sunt idem instans / vel diversa / non idem / alias
simul starent culpa et gratia / quod ipsi etiam negant / si diversa / et cum illa
non sunt sibi immediata / ut patet per aristotelem sexto physicorum / sequitur quod inter ea sit
tempus medium / in quo tempore medio non fuit in gratia / nec in culpa / quod non
est credendum // Tertio quia etiam / quod anima beatae virginis incepit esse / et ultimum instans non
esse quod per eandem instanti priori forma cibariis incepit corrumpi / sed sequitur
sunt ultimum non esse corruptionis / et cum ultimum non esse anime beatae virginis
in re // Ideo sit [illegible] dicitur alii quod / quod per aliquod tempus fuit sub originali
peccato licet parvum valde / et post postmodum fuit sanctificata in utero sicut
ad rationes eorum secundum aliorum // Ad primam / quod fundatur in auctoritate anselmi dicentis
decens erat / ut ea puritate nitet qua maior sub deo ne-
queat / ut nulla concupiscentia fuit tamen ad quae pertinebat omnem re-
demptam a peccato // Sed post hanc puritatem maiorem deceret hanc maiorem
Ad 2m dicitur / quod augustinus / loquitur de peccatis actualibus / et vult quod nunquam
actualiter peccavit nec mortaliter nec venialiter / sicut est contra dicere
Ad 3m cum dicitur honor matris etc. // Dicendum quod nulla in honorato et filio regis
regio / quod ipsa fuit concepta in originali peccato / ymmo sibi et ut dicunt
in honorato est sibi et veri dicere eam non fuisse in originali / quia
false laudari et honorari non cupit nec ad honorem eius // Ad 4m dicendum
festum conceptionis celebrari a fidelibus / quod non fuerunt sine peccato concepti
quod de re non sancta non est sollempnizandum // Sunt aliqui etiam / quod festum
hoc non est institutum ab ecclesia / sed alias devotio fidelium introduxit / et

dicunt quod plures eorum | quod non debet festum hoc celebrari | Alii autem dicunt quod
conceptio virginis gloriose sollempnizatur | secundo solum ad sanctificationem | per quam
ab originali peccato mundata fuit | quod tamen post infusionem anime sue facta
esse sanctum | et non secundo solum ad nudam seminis conceptionem | aut anime
infusionem corporis | Dicit tamen hic | quidam doctor | quod propter contentiosas seu Henricus de Hassia
litigiosas disputationes de nova conceptione virginis benedicte | et sermo-
nes vulgares quibus sepe alii inuicem corrodunt coram laycis | et ser-
monibus duabus secreta nec predicat | et declarat expressius sepe co-
gitationes turpes et luxuriose generant | melius forte esset et sufficit
non esse festum hoc sollempnizandum | isto tamen non obstante | rationabi-
liter festum hoc sollempnizari potest | et a fidelibus ad honorem beate
virginis tamen sine litigiosis disputationibus | et inutilibus predicationibus | sollempnizari
debet | et dicunt imponi | Aliqui dicunt | quod non est | quod licet respectu ad anime
infusionem | vel aliquam sanctificationem | celebrationem huius festi | sufficit esse
hic respectu ad nudam seminis conceptionem | non absolute | sed prout erat
dispositio quoddam materiale nostri redemptoris | vel ut de principio
erat quoddam materiale | ex quo corpus nostri redemptoris erat formandum
mediate tamen | Nam non solum de re formali est sollempnizandum | nam sepe sol-
lempnizatur etiam de re materiali | ut de cruce domini etc. | non tamen secundo solum
ad illam rem consideratam | sed ad nostrum redemptorem | qui in ea pendens | nostram
salutem operatus est | Opponitur de aliquibus dictis | Sed tamen ad rationes contra Ad rationes ante oppositum
a principio positas | Ad primam dicendum | qui tenet formam opinionis | Ad primam dicendum | ...
anima fuit sanctificata | ante conceptionem | vel in conceptione | vel post etc. | Dicendum quod illa
ratio videtur procedere ex ignorantia doctrine | nam sanctificationem | et purgationem
seu mundationem | nam nichil aliud est emundare | et purgare a fedidate
aliqua | quam sanctificare proprie | Secundum enim competit nec materiali | ...
tunc formali | Unde dicitur | quod caro virginis | vel massa corporis unione ...
cum corpore | tamen fuit susceptibilis mundationis | vel purgationis | licet non
sanctificationis | autem autem precedit | Et si idem esset sanctificatio et mundatio
| et sic beata virgo non posset esse | vel fuisse preservata ab originali peccato |
seu originali contractione | nisi prius fuit sanctificata | sanctificatione proprie dicta
que fit per gratiam gratum facientem | quod non est verum | vel manifeste patuit | possibilibus
Ad secundam dicendum | peccatum originale contrahitur ex commixtione concomitante li- Ad 2am
bidine | Conceditur | Dicendum | quod peccatum originale | non contrahitur ex commixtione
seminum | in tantum sicut radice | sed magis ex unione anime | cum corpore infecto

cto | cum q(ui)a potuit s(ecundu)m semen decisum vel corpus formatum | potuit ess(e) mundatum | q(ui)a in mu(n)do | i(n) a(c)tu ar(ticu)lo | q(ui)a libido p(ro)creato(rum) (con)tractu(m) | e(st) ca(usa) (con)tractio(n)is pecc(at)i originalis vel saltem | ei(us) i(n)disp(ositi)o(n)is morbide | a qua (con)tractio ca(usa)tur
| p(er) q(uo)d dicit(ur) q(ui)a n(on) 3 vii | in tactu ca(usa) | sine qua no(n)

 [lege qui]
| s(i)c lex 3 q(uo)d i(n) p(er)fecte d(ic)itur (con)tra(h)itur (ut) q(uo)d pecc(at)o pro(p)rio (con)tractu(m) ca(usa) i(n)generat(ur) p(er) na(tura)m | vi(de)tur si suppone(re)tur q(ui)a aliqua mulier conciperet de viro sine
libidine . et no(n) esset mundati et sanctificati . no(n) mi(nus) (con)traheret p(ro)les
originale pecc(atu)m q(ua)m ille qui 3 cu(m) libidine (con)ceptus | q(ui)a n(on) 3 vi(cin)a
p(er)sone s(ed) n(atu)re | alioq(ui)n no(n) tra(n)siret i(n) posteros | Ad 3m d(icendu)m | q(ui)a p(ro)cedit q(uo)d
dici s(ecundu)m ymagi(nati)o(ne)s | q(ui)a p(ro)pt(er) cu(m) q(ui)a b(ea)ta v(ir)go no(n) potuit ee p(re)s(er)vata
a (con)tractio(n)e originalis pecc(at)i p(ro)p(ter) culpe | h(oc) i(n) s(ecund)a (con)ceptio(n)e mundi semen
fuit vel fuiss(et) p(re)s(er)vata vel ee s(an)c(t)ificata | q(ui)a no(n) 3 vii | Vi(de)t(ur) e(ni)m aliud
ymagina(r)i q(ui)a s(icu)t no(n) possit semen decisum i(n) s(ecund)a cu(m) (con)ceptio(n)e libi-
dinosa sine cu(m) (con)tagio(n)e mundic(i)e | q(ui)a no(n) 3 vii || no(n) plus ymo
multo mi(nus) fuiss(et) ess(e) (con)taminatu(m) ex s(an)c(t)i mundificatio(n)e | q(ui)a radij so-
lares aquarum(que) re sordida | ponit illud e(ss)e q(uod) (con)t(r)a Aug(ustinu)s de ago-
ne x(ist)iano ca(pitul)o 18o | de dei filio | h(oc) assumptio(n)e h(uma)ne na(tur)e | et po(n)i(tur)
d(ist)i(nctio)ne 2a li(bri) 3 ca(pitul)o 2o | q(ui)a s(e)c(un)d(u)m q(uo)d dicit(ur) regio(n)ib(us) v(er)ecu(n)dis | q(ui)a
v(er)bi Bernardi no(n) su(n)t demo(n)strat(i)o(n)es | ut ip(s)e m(e)t fate(tur) i(n) fine e(pisto)le
e(pisto)le | ubi pa(r)a op(ini)o(n)e(m) rel(i)q(ui)m(us) (con)ti(n)uat(ionis) e(st) cure | et si e(ss)et v(er)b(u)s b(er)n(ar)d(us)
d(ic)io h(oc) asser(er)e voluit | t(amen) d(ic)it(ur) isti | q(ui)a i(n)t(er)ior cu(m) auc(torita)s no(n) 3
curanda q(uo)d q(uo)d Aug(ustinu)s qui reputa(tur) mag(is) autenticu(s) et Hugo de
s(an)c(t)o victo(r)e dicit (con)t(ra)riu(m) | Ad 4m | q(ui)a 3 auc(tori)tas Aug(ustin)i i(n) de fi(de) ad petr(um)
q(uo)d dicit firmissi(m)e tene | d(icendu)m | q(ui)a ip(s)e loq(ui)t(ur) ib(ide)m d(e) i(n)mundicia q(ua)m
3 q(uo)d p(ar)te (con)tractu(m) | et (con)q(ui)natu(m) 3 q(uo)d cu(m) lege p(ro)pagat(i)o(n)is | Ad 5m | Ansi(helmus)
20 cur deus h(om)o || d(icendu)m q(ui)a illa v(er)ba | li(cet) h(om)i(n)is ex (con)ceptio mu(n)da ro(gatio)nis fue-
ru(n)t v(er)ba discipuli Ansi(helmi) | (con)tra(ri)u(m) p(ri)n(cipi)u(m) a mag(ist)ro suo | q(ua)lit(er) i(n) q(uo)d de
massa peccatr(ic)e v(e)l h(uma)no ge(ner)e | q(ui)a t(ame)n i(n)fectu(m) erat pecc(at)o | h(om)i(n)e(m) de
pecc(at)o | q(ua)si azimu(m) sine f(er)mento deus assu(m)psit | et q(ua)si agg(re)g(at)o
ide(m) discipulo vel forma discipulo i(n)duc(it)o | p(ro)fert v(er)ba p(re)allegata
t(ame)n s(e)c(un)d(u)m multo(rum) | n(on) q(ua)m (con)ti(n)e(n)tia | na(tur)a i(n) q(ui)a li(cet) h(om)i(n)is ex
(con)ceptio mu(n)da | et absq(ue) carnalis delectatio(n)is pecc(at)o | s(ed) pla(n)u(m) 3
si i(s)ta v(er)ba fueru(n)t Ansi(helmi) | q(ui)a assu(m)psit forma discipuli | et no(n) d(icitu)r
d(e)t(er)minative seu assertive s(ed) dubitative | s(ed) Ansi(helmus) ib(ide)m p(ri)n(cipa)l(ite)r sentit q(uo)d
| q(ua)r(e) p(er) de h(uma)no ge(ner)e | q(ui)a t(ame)n i(n)fectu(m) erat pecc(at)o | deus h(om)i(n)e(m) assu(m)psit

ad 3m

ad 4m

ad 5m

vidend(um) vel(ut) . . . dubiu(m)

residuum relinquitur tamen dubium | et ideo ad allegatum in .i. improbat ut im-
probat | sed potius per modum de conceptu virginali c. 18 | ubi sic dicit | decebat de-
cebat | ut ea puritate | qua maior sub deo nequit intelligi | virgo illa
niteret | cui deus unicum filium | quem de corde suo equalem sibi genuit |
tamquam seipsum diligebat | ita dare disponebat | ut naturaliter esset | unus idemque
communis | dei patris | et virginis filius | et quam ipse filius sibi facere matrem
disponebat | de qua spiritus sanctus volebat et operaturus erat | ut conciperetur et
nasceretur ille | de quo ipse procedebat | Intelligitur autem puritate qua maior nequit sub
deo intelligi | declarat idem Anselmus | ex ante dictis in sermone quodam | de virginis
conceptione comprehendi immunitatem ab omni peccato | non solum actuali | sed etiam
originali || Quantum ad 6m cum dicitur si contraxisset originale non indiguisset morte ad 6m
Christi etiam | responsum forte dici | quod si non contraxisset | redemptione non indiguisset
sicut nec ab in statu innocentie | unde quod glossa prima super id | ad Ro. 4° || Illos pla-
cuerunt etc | et Augustinus super id Johannis ecce agnus dei etc | dicit deus indi- 2 solu°
guisse redemptione | loquitur cum lege communi propagatorum || Illo tamen dicitur
et melius forte | quod si ipsa non contraxisset peccatum aliquod | adhuc indiguisset
redemptione | facta per passionem Christi | quia tota iusticia virginis matris fuit
a filio suo | Anselmus de super 20 | cur deus homo c° 10 || Indiguisset in passione
Christi non propter peccatum | quod in fuit | sed propter peccatum quod in fuisset | nisi ipse met im-
mundando ipsam preservasset | unde quantum fuit ex parte humane nature | quantum etiam fuit
ex parte parentum progenitorum | et quantum fuit ex parte sui ipsa contraxisset
originale | nisi fuisset a deo preservata specialiter | et ideo indiguisset ista
satisfactione | non pro delicto quod actu in fuit | sed pro delicto quod actu in fuisset
quantum fuit ex parte sua || Vel dicatur quod indiguit in redemptione | non propter 3 solu°
peccatum quod contraxit | sed propter ianue celestis apertionem || Unde quamvis multi sancti
patres etiam in vita fuerint mundati ab omni peccato | tam originali quam actu-
ali | et tamen | quia in anima pena [illegible] decedentibus debebatur eis
introitus celeste paradisum ingredi non poterant propter divinum decretum | quo
propter peccatum primorum parentum decreverat | quod nullus de propagatorum genere limbum
euaderet | et celestem paradisum intraret | nisi per passionem Christi filii dei
incarnati || Quantum ad ultimam | cum dicitur quod dominus Damascenus dicit | quod spiritus sanctus venit in ipsam purificans ad ultimam
etc | Respondetur | quod aliquid dicitur purgari dupliciter | vel quia aliquid in medium auffertur | vel
quia aliqua perfectio superadditur | in qua non solum medium ostenditur | sed etiam
ab omni in iusticia peti preservat || Sic non intelligitur Damascenus | sed 200 | 2° modo intelli-
gitur | quia dominum | tam stomachum quam [illegible] | quo dicitur | quod ipsa purificata fuit in utero
|| quia quamvis purificatorem sit intelligitur | quod deus unicus animam eius in corpore cor-

pore / quia virtute spiritus ab omni peccato originali mundato vel preservato / eodem instanti infudit ei gratiam sanctificationis aut confusarum ne ipsam purgaret eam ab aliqua culpa quod prefuit / sed ultra mundationem seu purgationem aut preservationem considerata / quam istam opinionem prevenit / eam gratiosiorem ac perfectiorem reddidit / sed secundo prima sanctificatio / sed eadem gratia in conceptione filii sui fuit augmentata / et de 2a sanctificatio / sed eadem etiam gratia in assumptione fuit conservata / et tunc fuit facta conglorificatio / sed sanctificatione proprie loquendo non est idem quod mundatio vel purgatio / sed potius sanctum facere vel dedicatio vel consecratio vel confirmatio deo / sicut docet auctor / Qualem autem efficaciam habuit gratia in prima sanctificatione / et in 2a dictum est infra / Nota quod

No. quedam de ea opinione allegat quod ea / Richardus de sancto victore in quodam sermone de conceptione / quod tamen fatetur Scotus se vidisse / Et dicit in quodam sermone autentico / nescit tamen cuius auctoris fuit / sed tamen sibi quod fuissent verba Hugonis sic se legisse scriptum / Manifestum est igitur quod in conceptione gloriose dei genitricis marie divina gratia non defuit / que tue ea / et primam ab omni peccato illesam custodivit / ut eam macula evasit per gratiam / qua tota posteritas ade per paterna incurrit offensam / Sicut aqua dulcis ex amaro fonte deducitur / rosa sine spineto de spina egreditur / virga recta de torto stipite crescit / Mater proles inmaculata inter peccatores parentes gignitur et concipitur / Item idem allegat / Anselmum in quodam sermone de conceptione beate virginis / in quo ut allegat sic dicit / Si quis eam sine originalis peccato non omnino conceptam fuisse pronunciat / tunc eam ex legali coniugio maris et femine conceptam verissime constat / prima katholica est / ego a katholice et universalis ecclesie veritate / nulla volo ratione dissentire / magnitudo tamen operationum divine virtutis / quadam quasi limpitudine mentis / conspiciens considerans videor mihi videre / quod si quid originalis peccati / propagatione matris domini et domini mei extitit / propagantis non propagate prolis fuit / Et infra parum alloquens virginem gloriosam sic dicit / Cum eminentiam gratie dei in te considero / sic te non inter omnia / sed super omnia quod fecit inestimabili modo contueor / ita te non lege natura sed aliorum / in tua conceptione devicta fuisse ~~virtute et operatione~~ opinor / sed singulari et humano intellectu impenetrabili / divine virtute et operatione ab omni peccati commixtione liberrimam / Sed anselmus / Subdit Scotus dicit super / sed opinio videtur valde rationabilis / Tunc enim tot modis potuit deus eam ab originali preservasse / non sed sibi non nimis derogasse / sed magis ad honorem utriusque fuisse / non contra ordinem universi / sed magis ad decorem / congruum est dana

Nota Scotus in reportorio quod prima questione 3 3a dicit Esse etiam intuitualiter / quod hec plane fuit opinio anshelmi in quodam sermone de conceptione beate virginis / in littera iam allegato et cetera

devocione fruitur / donec aliud per deum sibi constituit / Sic etiam aliud precipit
quod auctor nec virginis quod per reparacione nec in matrem elegat / ac si nusquam vito
nec preservatam / maioris cum multo magis sit filius matrem dei / quam a peccato
macula preservari / et hec contra eos / ans. ad sup. / de quo est dictum / estimet hic qui
vult / arguat suis probet qui vult hinc quod dicimus adverse / si vult ego
donec deus ostendat michi ad dignam correctionem dicte mee / posse dici
quod dixi dico / quod scripsi non muto / retezo me / et in tractatu meo filiis
eius et illi committo // Hanc etiam opinionem sequitur / sicut / tho. de argent. / quod quarta
3i arti. 1o / et dominus pe. de candia / allegat per quintum / quod venita ij. articulo
2o / et plures alii doctores // Allegat etiam alia prose / allegorum nostrorum ar. 2
/ qui sup. tabula in fine / festum in quo concepcionis beate virginis fuit ex re-
uelacione / quod facta fuit abbati helsino / ut videlicet talem diem / quod genera-
liter sibi fuit concessa / celebrare faceret sub in tempore mortis / sibi
in fligende / ad honorem virginis matris dei // Illa ergo revelacio / tempore
facta illi abbati / non debeat discredi / magis quam revelaciones sancte
brigide / pie credendum est / quod mediante ista revelacione / prefata festivi-
tas debeat celebrari // ad quod etiam moveri possimus ex hoc / quod utilitas
eius celebrare [illegible] propter revelacionem factam evidens / probatur / quare ego
non dico concepto celebrari / mediante ista revelacionem factam / illi abbati sancto
// Concludit magister alex. / dicens / quod ego doceo / et assero / et credo / eos
esse commendandos / qui pie et devote festum concepcionis celebrandum
dixerunt // Et hoc precipue ex hoc / quod cum magister theo. existens in scolis
publice quamdam dicerem // et isto die sicut aliis diebus / officium in scol
exercere vellem / teste sole iusticie / arripuit me tam repentinus mor-
bus / qui eodem die ita / et annis singulis me exercitavit / ita quod tali
die concepcionis / officium magisterii nunquam exercere valui / unde auditores
consortii mei estimatores ... morbum evenire michi / quia impugnabam fe-
stum concepcionis me arripuerunt / et sanum complum ab eis recepi
/ ut de isto festo crederem quod / et istud festum celebrandum annuatim
sentirem / quod et feci et doceo faciendum et assero / hec alexander // Item ar. 2
allegat quoddam exemplum / quod de beato bernardo / dicitur / quod post mortem suam apparuit
cuidam cum quadam macula / eo quod dixit in libro de consideracione adversus
genuinam beatam virginem in peccato originali conceptam esse // Contra istos allegat alios
quod hoc non sit autenticum / sed magis videtur fabulosum / quod cum beatus esset / ma-
culosus appareret // Et ideo hic / fecit unum tractatum de macula bernardi / non
eam approbando / sed reprobando ponentes // Item arguunt aliter sic / quod dicit apostolus ar. 2
ad Ro. xi / Si radix sancta / et rami / sed parentes beate virginis / qui fuerunt
eius radix / sancti fuerunt / ergo videtur / quod caro beate virginis / que ex eis traducta /

sta seu adhuc ab omni contractione feditatis preservata fuit / antequam esset animata
fuit etc. || Secundum alios / quod si radix sancta secundum id quod radix est et
secundum id rami fuerunt sancti / quod non potest arbor bona fructus malos facere
Mt 7o / et ex hoc vult apostolus ad Romanos / quod si antiqui patres sancti fue-
runt propter fidem et spem quam habebant de Christo / et esse propter contractionem ex-
cis descendens secundum carnem sanctus erit / non ex propagatione sed ex mo-
rum imitatione / quia sic corda filiorum convertuntur ad patres || parentes autem beate
virginis fuerunt radix eius / sed non propagationem / et licet secundum id quod sunt patres fu-
erunt emundati / non tamen secundum id quod sunt || magis enim fomes ... eius ex
ne corruptione || Item arguunt Ambrosius Luce 1o dicit de Iohanne baptista / non
dicimus illi in esse spiritus vite et id in esse spiritus gratie / ergo multo fortius
beate virgini in esse spiritus / ergo antequam inesset spiritus vite seu anima / sanctificata fuit
aliquis / quia per spiritum vite intelligitur respiratio aeris exterioris / vel anima sub ea
voce quam tamen spiritus eius in notescit / || Item arguunt Ier 1o dicit / priusquam
te formarem in utero / sanctificavi te / novi te / sed hic non intelligitur de noticia
simplici qua deus bonos et malos cognoscit / sed intelligitur de noticia approbationis
/ sed talis noticia est solum bonorum et habentium gratiam in presenti / quod talis no-
ticia approbationis est non solum habentium sed futurorum / quos deus predestinavit
|| || Istis duabus opinionibus dimissis de conceptione virginis sicut ex eorum motivis
veritatem patet / quod nemo tamen ... Ideo ipsis dimissis / transeo nunc ad
aliam / quod de beate virginis sanctificatione certa fuit / et quasi ab omnibus
doctoribus tenta || Nota secundum Thomam de sup... / quod post sanctificationem virginis / fuit ali-
qualiter fomes tactus || prima in utero / per gratiam sanctificationis / et apparet secundum aliquos
ab originali contracto mundatam / vel secundum alios / ab originali preservatam
/ per sanctitatem tali contraxisset || 2a in conceptione Christi / de qua quando angelus eam alloquens
ait / Spiritus sanctus superveniet in te / quod exponunt doctores / et omnes dicunt virginis
... sanctificatione || 3a in eius assumptione / quando gratia sibi collata / fuit co-
nsumata / per quietem eius ad finem / et perfectam fruitionem in ipso / per quod dico
quod pro constanti est tenendum / et indubitate / quod beata virgo fuit sanctificata an-
tequam de utero nata / et licet hoc expresse non habeatur in scriptura / sed potest
tamen ex hijs / quod in sacra scriptura legitur / tunc namque ... in ... / a vulgo
/ qui fuit consummator prophetarum / et novi legis nove / et beata virgo orata et
concepta fuit ante ... / non ... de eius nativitate / vel sanctificatione / in ... nativitatis
legitur tamen in novo / et in veteri testamento ... eius sanctificatio per clericos / in novo
legitur de sanctificatione Iohannis / et in veteri testamento legitur de sanctificatione Ieremie / ... que
utique legitur in utero sanctificatus fuisse / et congruum est a ... ad beate virgini
fuisse concessum / quia sicut dicit Baruch / quod aliis legitur collatum fuisse ...

non quod credendum virgini fuisse negatum et si illi fuerunt sanctificati in utero quia ad summum statum expressione prophetice accesserunt magis isto magis ista in utero sanctificari debuit que deum in utero portavit Iohannes baptista inter cetera de domino expressius prophetavit quod in matris utero ad adventum domini exultavit et quodammodo suo digito ostendit Ieremias etiam plus aliis expressius prophetavit cum dicit novum faciet dominus super terram mulier circumdabit virum scilicet in hoc nam quod dicit novum faciet dominus super terram datur intelligi quod non est ex vili sexu et quod iste quem circumdabat non erat purus homo quia neutrum esset novum et cum subiungit circumdabit virum datur intelligi Christum ab instanti conceptionis fuisse perfectum gratia et sapientia prophetavit non solum facto quia eius omnia sua gesta signa fuerunt dominice passionis et precipue de hiis duobus legitur quod singulariter fuerunt sanctificati ii per hos duos datur maxime intelligi sanctificatio virginis Ad hoc etiam auctoritas Bernhardi in epistola ad lugdunenses que est in medio epistolarum suarum 63 Ib dicit sunt procul dubio mater domini ante sancta quam nata Secundo dico quod per primam sanctificationem virgo maria peremit numquam peccatum habuit nec etiam aliquam inclinationem ad peccatum quia per habundanciam gratie ei tunc collate repressus et compressus fuit in ea fomes vel ligatus ne eam ad malum aliquid inclinaret vel ad bonum difficilem redderet quamvis per illam gratiam nondum esset consecuta confirmationem in bono que totaliter excluderet possibilitatem liberi arbitrii ad malum quia cum fomes ad malum eam non inclinabat nec a bono retrahebat et habundancia gratie ipsam efficaciter excitabat ad bonum et divina providencia ipsam modo specialiori et privilegiato custodiebat in per primam eius sanctificationem que fuit in matris utero sed per istam fuit ab originali peccato purgata sive ab originali preservata numquam habuit mortale vel veniale peccatum et hoc vult augustinus in de natura et gratia ut allegat magister in libro 3 dicit quod de sancta virgine maria propter honorem domini nullam prorsus cum de peccato agitur volo habere questionem unde enim scimus quod ei plus gratie collatum fuit ad vincendum ex omni parte peccatum quia concipere et parere meruit deum quem constat nullum habuisse peccatum Et bernardus Bernardus ad lugdunenses in epistola que est in medio epistolarum suarum 63 Ib dicit puto quod copiosior munus gratie in eam descendit quod non solum eius sanctificaret ortum sed eam deinceps ab omni peccato custodiret immunem Hoc est duobus dictis in secundo quod magister quamvis in prima sanctificatione virginis fomes non fuit extinctus sed solum sopitus ipsa tamen per illam fuit ab omni peccato actuali tam mortali quam veniali immunis Secunda pars maxime sicut ex 2o dico et aliquantulum ex primo prima pars quod licet prima sanctificatio ista fuit perpetua in suppressione gratie eius in anima sed gratia non expresso fomiti dictante quo ad essentiam sed quo ad inclinationem Et nisi mansisset fomes post primam sanctificationem non videtur fuisse oportuna 2a sanctificatio patet ubi supra dicentem

dicit 2m p

9o

caro christi sicut et reliqua caro virginis fuit obnoxia peccato quod non videtur
intelligi nisi defluxisset usque ad conceptionem. Si ergo maria virgine cor-
equaliter sanctificatus ante christi incarnationem genuisset ipsos peccatum contraxisset
in tertio libro sententiarum 2 distinctione 2a parte quia caro fuit peccato obnoxia. Nam si deus
immaculose formasset corpus hominis ex eius carne non mundata eam
et animam infudisset illud originale contraxisset. Corollarium. Licet ante christi in-
carnationem virgo numquam peccavit, ipsa tamen fomitem peccandi habuit. Ex quibus patet
falsa communiter cum hoc videntur esse de intentione Scoti quod primo distinctione 3 [illegible]. Ideo
dico quod in 2a sanctificatione virginis scilicet in instanti conceptionis filii cum virtus al-
tissimi obumbravit ei fuit virgini tanta collata gratia ut ab ea fuit
ablata potentia peccandi et cum hoc habilitas concupiscendi quia fomes
fuit in ea totaliter destructa et eradicata. Et hoc voluit angelus
cum dixit virtus altissimi obumbrabit tibi. Umbraculum namque vim ad-
urit et calorem refrigerat. Et in adventu filii dei virgo maria refri-
gerata fuit fomitis extinctione fuit etiam ad dei conceptum adiuta per car-
nis quietem [illegible] ut quod non potuit deum sentire in se ipsa sive luxus in-
impietate sentiret et gesseret in se [illegible] assumpte carnis humanitatem. Sic ergo
virgo post 2am sanctificationem non fuit concupiscens [illegible] actu nec [illegible]
quia tunc fomes peccati extinctus et eradicatus fuit. Patet quod dicit Richardus
de media villa. Ubi post 2am sanctificationem de carne virginis fuisset aliquod purum homo
immaculose formatus et peccatis naturalibus relictus ita fuisset integre nature
sicut homo esset ex electo formatus et peccatis naturalibus relictus saltem quantum
ad illam integritatem cum corruptionis et inclinationis ad peccatum. Ex quo illo dico
3o scilicet corollario quod in 2a sanctificatione virginis scilicet in conceptione christi collata
fuit ei gratia auferens potentiam peccandi. Unde virtualiter [illegible] quia tunc totaliter
destructa seu eradicata fuit fomes seu habilitas concupiscendi. Post ergo dico 3o
et ergo dicitur quod si habuisset potentiam peccandi tunc per hoc etiam in peccato perseverandi
et finaliter dampnandi. Sed hoc inconveniens ad christum fuit dignior angelis qui tamen
fuerunt in gratia confirmati. Item a fortiori ita assentiendum est de beata virgine. Sed contra
super 10 capitulo primi In reventa in utero habens laudando ioseph dicit quod possi-
bilius esse credebat mulierem sine viro concipere quam mariam posse peccare.
Sed nemo laudatur de falsa credulitate. Post conceptionem christi non plus potuit
peccare quam virgo maria concipere. Corollarium quod in Richardus de media villa. Ubi ergo
dicit quod post 2am eius sanctificationem et ex vi plus sanctificatio fuisset quam perpetua
talis fuisset plus nec integre sicut perpetua ex sola virgine. Post conpleta
fundatio sicut corollarium praedictum cum utriusque caro fuisset ab omni infectione im-
maculata. Patet dicit Bonaventura quod 3 sunt gradus sanctificationis in utero. Primo
3 sanctificatio Ieremie cui collata fuit facultas vitandi omne peccatum

mortale | Tertio quia sanctificato baptiste cui data est facultas vitandi frequentia ve-
nialium || Sed virgini benedicte collata est facultas vitandi quodcumque omne peccatum | et
eum secundum statum corporis concepit et gestavit in utero suo | tunc sanctificata fuit etiam
quantum ad impossibilitatem labendi in aliquod peccatum || Non sicut impossibile fuit propter honorem
filii sui | ut aliud haberet filium | sic impossibile fuit | ut unquam aliquod haberet peccatum
| et sicut impossibile fuit | quod carnis virginitas violaretur | in qua filius dei corpora-
liter habitaverat | sic impossibile fuit | ut mentis sanctitas | aliqua culpa macula-
retur | ad quod testimonium videlicet | quod quidam iudei asserunt | hoc mirum fuisse | in virgine
maria | quod cum esset pulcherrima | a nullo viro fuit umquam concupita | ut colligitur
est illud testimonium infidelium | sed eius testimonium habetur ab aliis | quod forsan fuit
|| Sed quia ista arguit | quod dicit augustinus in quaestionibus veteris et novi testamenti quaestione 73 novi testamenti tractans illud ar. 2o p°
luce 2o | tuam ipsius animam pertransibit gladius doloris dicit sic hoc utique signifi-
cavit | quod maria per quod gestum est in ministerio incarnationis dubitaret | non tamen
in dubitatione permaneret || Si ergo postquam genuit filium dei dubitavit | ipsi-
de potuit | ergo peccare | ideo videtur quod peccavit | cum in fide dubitare sit peccatum
|| Primum dicendum secundum bonaventuram | quod non constat illum librum | quem novi et veteris testamenti | esse Ro 3
beati augustini | propter hoc | quod multa sunt in eo quae non videntur verba augustini esse | Tamen dici
possit secundum eum | quod duplex dubitatio | prima provenit ex fidei dubietate | et illa quae dubi-
tatio provenit ex admiratione in mente | qua dicitur homo dubitare | cum
obstupescit et quasi sit totus extra se ex intuitu rei admirabilis | et hoc
modo accipiendum est | quod augustinus dicit virginem dubitasse in morte domini id est admiratam
fuisse | et stupefactam || multum enim admirabatur dum considerabat | quod deus et homo
ita ignominiose tractabatur || Sed non est intelligendum virginem dubitasse ex
defectu vel debilitate fidei || indubitanter enim credendum est | quod virgo maria
semper stetit || Sed discipulis non credentibus vel dubitantibus in passione et
morte domini ipsa fuit in qua fides ecclesie permansit | solida et inconcus- Ratio 2o
sa | et | ideo in die sabbati in honore eius sollempnizat ecclesia || Sed esse sine 3o
peccato in hac vita est solo unigenito dei filio | ut patuit supra || Sed ipsa scri-
ptura oratio potuit dimittere nobis debita nostra | cum sit quibus forma
orandi omnibus tradita || Secundum vero opinionem | virgo contraxit originale et 2o
actuale | quod patet per augustinum 14 ... capitulo 24 | ubi dicit de christo | perfecto primum esset
maior sanctitas si primus habuisset | et ideo vult sequi de christo | quod si habuisset
originale esset sanctitas actuale | et eius | quod si non fecit actuale nec habuit
originale || Sed bonaventura | tenendo virginem esse exceptam in originali | quod loquendo 4o
secundum de tempore | et de statu | soli filio dei | convenit esse sine peccato | sed per usum
liberi arbitrii | ipso semper propter primam eius sanctificationem | esse conveniebat virgini || Sed tene-
tur oppositum | dicentes nos fuisse decem secundum | scotum | quod esse sine peccato | eo modo
quo christus fuit sine peccato | scilicet habendo hoc a se | sine alio mediatore | soli filio dei.

querit | Ad aliud Ricardus i Bonet | q potat pete remissione debiti q de-
bebat no rac sui sed rac aliorum membrorum xpi | no eni continebat sub
illa gnalitate qua dicit si dixerimus q peccatum no habemus | Per augustinum Ad
aliud d | q i munis virgo ab actuali venia ut auctoritate augustini i alle-
gata multum efficaciter arguit i munitatem eius ab originali || Vn no e q opinionum
prima sed contra 2am || Ad gregorius vndo ad 3am opinionem hec recitat Scoti | dicit q quis
vide contradicit | q virgo habuit peccatum aut actuale | sed no mortale | et hoc
no asserit | sed q alii 2am opinionem tenentes sive sustinentes dicunt | ea fu-
isse i mune ab omni actuali || Ad alii d | q gracia augustini videlicet de pp
Ar. 4º et d quolibet no sentit et periculosa contra a peccato preservato || 4º Dam
libro 3º ca° 2° dicit | q p9 assensum | scilicet virginis | spiritus sanctus supervenit sup
ipam | sm sermone que dixit angelus | purgans ipam | sed ita purgans no
videtur fuisse nisi a peccato | ergo videtur q post prima sanctificatione peccatum habuit
R. || Ad hoc q i actu purgans | no p purgatione ab aliquo peccato | sed p totalis
fomitis amotione | q licet p prima sanctificatione virginis no i clinavit
ad malum | tn no erat omnino eradicatus | sed p 2am sanctificacionem | q erat
Ar. 6º i concepcione filii dei | totaliter e amotus || 6º i possibilitas peccandi spectat
ad statum comprehensoris | sed beata virgo ex hoc | q filium dei genuit no
e posita extra statum viatoris | i no videtur | q ei sit ablata potencia peccan-
di || Ad hoc 2m Bonaventuram | d i possibilitate peccandi | q duo e vir | scilicet de
lege cui | sed ut i pedit | quia d gracia speciali posset alteri concedi i via
| q alys cuir da i patria | et illa pp nunc virgo preferre | q i ter de-
ceo regina erat celorum | qui exultat i celis 2a || Ad 7m na dicit
Ar. 7º Augustinus i de ciu dei li° ca° 30° | d angelis bonis | q adeo confirmati sunt
ut sit adepti | quamquam velle potuerunt ut ea videant | q plus velle
sunt | et p hoc peccare nequeunt | quasi i ea i possibilitatem peccandi e here
quamquam sit [illegible] velle | ut videtur | q plus velle posset | sed hoc in concepcione
xpi | no e collatum virgini | ideo no fuit beatificata | sicut ut fuit conservata
Ar. 8º i possibilitatem peccandi || Ad 8m Possibilitas moriendi consequitur potenciam peccandi | sed ipa
9º ar. p9 ad concepcionem habuit potenciam moriendi ergo peccandi || Ad 9m posse peccare
et no peccare e nobiliore condicio | qua no posse peccare | et ideo ad
laudem iusti d | q potuit transgredi | et no e transgressus ecclesiastici 31 | ideo
ad laudem virginis fuit potencia peccandi || Ad hoc ad questionem | q Augustinus i te-
tigit vnd tag i possibilitatis peccandi | sit quaquam ex alia causa | p statu vie
sed habundancia gracie | qualis fuit i virgine || Ad 8m ... | q d lege
cui | post peccatum | data e prima mortis | sicut tn mors i fligi | sit peccato mori-
entis | ut d | q no e ple | q no decuit xpm habere matrem i mortalem cui ipe

esset mortalis || Sed quia nunc aliquando sumitur et abstracte / nunc voluit sapiens / quod posse tra-
nsgredi esset laudabile per se / sed per accidens / secundum quod includit liberum arbi-
trium nostrum et secundum quod posse transgredi secundum effectum ostendit in
nobis sufficientem iudicium in affectu / ex quo enim potest facere malum effectum / et non
facit / signum est quod non vult / in quo tamen est bona voluntas approbanda. Circa
quod distinctionem quaeritur Utrum virgo Maria meruit corpus concipere || Et hoc dupliciter dicitur
et aliquorum de Galis / dicens quod quaedam sunt meritum congrui quo ... cherubin
secundum multorum modum loquendi / petrus dicitur sibi gratiam meruisse / cum ad gratiam
se disposuit || Et est meritum digni / quo scilicet iustus orat pro alio et meretur
concedendi Et est meritum condigni / quo quis ex tanta caritate meretur tantam
gloriam || Dico ergo / quod beata virgo Maria / ante incarnationem concipere dei fi-
lium meruit / merito congrui || quia ex sua summa puritate et humilitate / et
benignitate / idonea erat ut efficeretur dei mater || Sed ipsa dicebat / Re-
spexit humilitatem ancillae suae Lucae primo / Et decebat / ut corpus conceptum fieret de
matre purissima ea puritate qua maior sub deo nequit intelligi / ut notat Anselmus
de conceptu virginali / et tali puritate ipsa clarebat || Idem patet id Lucae primo Beata ... B
quae credidisti / quod perficientur in te quae dicta sunt tibi a domino / super quo glossa
ait / quod Maria non dubitasse / et ideo fructum assecuta esse Et per illud
collecte Deus / qui gloriosae virginis Mariae corpus et animam / ut dignum filii
tui habitaculum / effici mereretur spiritu sancto cooperante praeparasti / et per illud / Augustini
in de natura et gratia / Inde enim scimus quod ei plus gratiae sit collatum etc ut alle-
gat magister dicens 3 / prima Annunciationem ... consensit / et spiritus sanctus in eo
prosperitate gratiae in ea descendit / non solum habuit congruitatem / sed et dignitatem A
et consequenter meruit non solum merito congruitatis sed et dignitatis obumbrari
et impraegnari virtute altissimi / Idem patet per illud [struck] / ut patet supra || Sed
merito condigni non potuit mereri concipere filium dei / patet ex eo quod hoc excedit C
omne meritum / et etiam quia quae fidei erat meriti virginis fundamentum / quod nec virgo, nec
aliquis unquam potuit placere deo / post lapsum primorum parentum / absque fide in-
carnationis in generali vel in speciali / explicite vel complicite / Sive
ergo dicamus deum fieri hominem / sive dicamus virginem fieri matrem dei / u-
trumque est supra statum / qui debetur creaturae / et ergo utrumque illorum fuit be-
neficium et gratia / Sed virgo per quod utrumque debeat illud quod cantat ecclesia
ecclesia in quadam collecta / ut digna fieret tui filii mater / praeparasti ... etc
et ergo etc hoc intelligitur Beata viscera quae meruerunt portare dominum
corpus || ipsa enim virgo meruit aliquo portare corpus domini / in quantum erat
purissima et in puritate perfectissima / et decebat secundum sanctum quod dicit Anselmus in de
conceptu virginali / ut in hominis conceptu de matre purissima fieret / ea puritate
qua maior sub deo nequit intelligi || Dubium utrum natura divina sit nata ... Dubium ita octavum ...

que meruit filium dei concipere

de virgine / dico quod sit / quia est incarnata ut supra patuit distinctione quarta questione secunda.
verum est natura / et verum est natura divina / id est natura divina est nata / Sed contra dicit / quia in
incarnatione est fortitudo infirmata / sed infirmari pluries commotum est a divina
natura / quia nasci in conceptione / Item oppositum arguitur / quia divina natura plus convenit cum generatione e-
terna quam cum temporali / sed non est nata generatione eterna / ut patuit in primo libro distinctione
quarta questione / Respondeo ad dictum / primum notandum / quia secundum magistrum in littera distinctione secunda dice-
tem / quod vero non est de patre genita / non vero de matre nata / nec aliqua ratio
filiationis non habet in humanitate / que illud non teneat in divinitate / ~~Ad primum~~
~~argumentum dico quod nasci plus includit quam humanam assumere in utero virginis~~
Sed dicit Bonaventura / quod hoc est ad vitandum confusionem proprietatum personalium / et proprie-
tatum naturalium sive essentialium / que duo precipue sunt servanda circa sermonem catho-
licum et veritatis expressivum / Non igitur recipi / quod divina natura sit nata de virgine
propter vitandam confusionem proprietatum personalium / propter quod etiam non dicitur / quod sit na-
ta de patre / et hoc voluit verba magistri preallegata / propter vitandam etiam confusionem
proprietatum naturalium / non recipi / Sed in beatissima trinitate distincte sunt persone ab invicem
et earum proprietates / sed in Christo nature sunt distincte ab invicem / et earum proprietates
humanis conveniunt in supposito / et ideo proprietates utriusque nature non debet predicari de
altera natura / abstractive considerata / nec ex hoc sequitur / quod divina natura et huma-
na sit una essentia / quod tamen sequitur de altero in abstractione / non intelligi ei convenire
in ratione suppositi solum / verum etiam ratione forme / et ideo dubium non est concedendum / secundum Bona-
venturam / Ad primum argumentum / dico quod nasci plus includit / quam humanam assumere
in utero virginis / quia dicit personam procedere de persona / sed ut persona humana
naturam in se et in unitate suppositalem assumpsit / sed divina natura non assumpsit
humanam in unitate essentie seu nature / et propter dici / quod in divinis ~~proprie dicitur~~ de na-
natura de virgine / quod personalis formatio trahat subsistentiam humane nature
ipsius filii / Sed ad secundum quod necessaria est quia / Solutio secundum dico quod per fortitudinem intelligi
persona filii / est de fortitudo infirmata / quia in firmitate assumpsit
non in unitate sibi / sed persone filii / Sed illud dubium / utrum humana natura sit nata

Dubium

de virgine / quod non per Damascenum / quia nasci est tamen hypostasis / id est non nature / Respondeo persona na-
ta est de virgine ratione humane nature / id est natura humana dici debet de virgine na-
ta / Secundum [illegible] Richardum / esse natum de virgine convenit Christo / et cum hic nature
humane / in aliquo tamen convenit Christo / quia humane nature / quod convenit humane nature / ratione
cum ipsa per talem temporalem generationem incepit esse / quia convenit Christo / et cum hic
[illegible] quia humane nature / sed cum ipse sit suppositum / et tali generatione temporali
Christus sit filius virginis / et per consequens in [illegible] generatio filiationis temporalis
natura autem humana non [illegible] filiationem / cum non sit suppositum / id est [illegible] Dubium
utrum Christus sit bis natus / quod non / quia nasci non est nature / sed persone / sed in Christo tamen

Dubium

est una persona in conceptione / Respondeo hic ad unum bis importat successionem actuum / sed

sed generacionem eternam non potest succedere temporalis || Similiter queritur dubium Et dicitur quamvis
nasci sit persone | tamen in christo concurrunt due nativitates | racione duarum naturarum quas
nascendo accepit || Item dicitur ex hoc aduerbium bis importat diuersas insu-
ras 2m naturas sed non 2m distinctionem suppositorum etc. **Circa nonam distinctionem queritur** 1º

Utrum humanitati christi debeatur latria | quod non quia dicitur luce quarto dominum
deum tuum adorabis | et illi soli servies | et glosa exponit de ser-
vitute cultus latrie | ergo soli deo est exhibendum | non ergo humanitati
christi | et glosa super illud psalmi | adorate scabellum pedum eius | dicit causa quia non est ado- 2º
randa ista adoratione latrie | que soli deo debetur | sed illa dulia | que digni-
or est || Item augustinus de civitate dei | loquens de christo dicit | cum in forma dei sa- 3º
crificium cum patre sumat | cum quo et unus est deus | tamen in forma servi maluit sacri-
ficium esse quam sumere | et ibidem quos sacrificandum censuit | nisi ei quem deum
sciunt aut putant aut fingunt | ergo humanitati illi sive carni christi non est
sacrificandum | sed nec iste cultus est ei offerendus qui offertur deo || Item minori minor
reuerencia est exhibenda | et maiori maior secundum rectum ordinem | sed christus 2m quod 9º
homo est minor patre | et humanitas minor deitate || quantumcumque sit ei unita |
ergo minor reuerencia est ei exhibenda | sed ergo latria est reuerencia summa | videtur
quod humanitati christi non sit exhibenda || Item nullus est adorandus adoratione latrie 4º
eius est adoratio | sed humanitas est adoratione summa trinitatis | ergo non debet adorari adora-
tione latrie || Ad oppositum sunt plures theologi quod illi debetur latria eius est summe alta || Item videtur quod eius
est adoratio cuius est oratio | christum aut orant | ut legitur in diversis locis etc.
Tho alio latria est cultus debitus soli summo deo | racione summi dominii | sed christus secundum 6º
2m naturam divinam est summus dominus etc. || Praeterea | quantumcumque illa natura sit unita 1º
verbo | ipsa tamen in se creatura non excedit limites creature | sed nec cultus debitus christo
2m illam naturam debet excedere cultum debitum creature cuicumque || Igitur aut est latria
Praeterea | illud solum est taliter adorandum | quod est super omnia diligendum 8º
| quia idem et 2m eandem naturam est summus dominus omnium et ultimus finis | sed christus tamen
2m naturam divinam est summe diligendus | quia solum 2m eam est summum bonum
et finis ultimus etc. || Item in oppositum arguitur | quia dicit damascenus christus est perfectus Oppositum
deus et perfectus homo | quem adoramus una adoratione cum patre et spiritu sancto
| et incontaminata carne eius | sed si persona christi adoranda est latria | videtur quod similiter
tas eius || Item super illud psalmi adorate scabellum pedum eius communiter sumitur ex dicto 2º
augustini | dicit | in christo terra id est caro sive humanitas adoratur a nobis | quia nemo
carnem eius spiritualiter manducat | nisi prius adoret || Respondeo primo | quod est 2ʒº
duplex creature adoratio seu reuerencia exhibitio | latria videlicet et dulia |
latria quantum ad propositum sufficit | Et ista duplex | primo per actum imperatum | quo aliquis deo
exhibet exhibet in cultum ob reuerenciam | et summi dominii | sive sue ma-
iestatis et potestatis regionum | sicut sunt genuflexiones | sacrificia | ge-
nu flexiones | oraciones | et hiis similia || 2º autem per actum intrinsecum voluntatis

ab ipa voluntate elicito | ad qd q aliqs sup dorsp deo exhibet : s sacrificiu
genuflexio || hoc aut p habitu alias ad diuinu cultu inclinate | et habi-
litante | quo quide habitu actus istos exhibitionis supdti obsequij
pmpte et facilit elicit || quomomt accipit pt dulia | p habitu | seu pa
ctu intior elicato | ul etia p actu impato | et ergo vis accepcoibus
ipius ex vnu istorz triu | fact pt hic accepco ipius p alys psormit
2o d || pt qo 2o z nod | q dulia | hoc aut gnal reuerentia exhibenda sine
deo sine creature | roe excellentie cuiuscuqz | et pt dulia z quor latria
|| hoc aut dulia ex qui consuetudine strictus | p exhibicoe reuerentie
dulia creature debite || et ido dulia z dux | sequed enim z exhibico reuerential
debita homi mortali | roe virtut ul scie | aut roe status | et psidencie
yperdulia || et illa absolute vocat dulia ex quez (?) || Alia aut vocat yperdulia | et
z excellenior honorificencia · exhibenda creature | singlari relatoe
seu applicacoe ad dm siue diuinu mistiu | sanctitate et dignificate | ut
sunt | caro xpi | et sanguis | virgo mr | angeli bti | et homines bti | cruze xpi |
etc || et dr yperdulia quasi excellens dulia | ul supdulia mortalibus
3o d · debita || hoc z nod | q alicui aliq honore debet ul exhiberi istu
qui dicitur | hoc posse | alio p actus || posse exhibe ul debet illi i quo
ca ee honoris z | p actus vo illi i quo ca ee honor no est | contin hic i
1o i quo talisinodi honoris ca z | exempla ptebut pta i pbacoibus q(?)
9o p a · ¶ Concluso pma · Soli dmo nc | debet psli et pse | honor siue cultus latrie ||
psz | quia latria sit exhibita | dicat cultu qui soli deo debet | ut p
| aug x | decino de ciuitate di ca lo p | ib iaz dicit esse smaz quez docto-
ru illorz | qui diuina eloquia condiderut || psz eti p apostolu ad ro 1o | qui
reprobat gentiles tamqz ydolatras | qui talem cultu et suitutem
s. latrie impendebat creature || psz etiam p ysidorz 8uo libro ethy xi ca o 32
qui dt | latria ere | suitus hic dr | q cultu ad nos attinet no nisi vni
et soli deo debet || patz etiam roe | cu i sola na diuina sit excel-
lentissima bonitas | et vo summa volis et nalis domiij siue ptatis ios(?)
No · ¶ ex pcedentibus celerbus z nod | q corpus xo ul caro xo | ca aliqs
pse corporeo ul p xo incarnato | z pt no z dubiu | qn sit adora-
coe latrie colendus | q z vera dei || Alio o ca caro ul corpus xpi | p hua-
nite xo vnita | ul p pte mali cui huait | q dissinguit contra deitas | z
2 9o · accipitur carne ul corpus erut conclusiones ponende | Pma q z 2a cui
arti illa || Caro xo ul huanitas ex se considerata no z ut pr adoracoe a
doratoe latrie honoranda || psz | cu sit creatura | et nulla hns
relatoi ad dmu supposita ex se considerata pcise | et ut z huanitas |
3 9o · i no debe ei ut pt adoratio latrie ex pcti conclo ¶ 3a conclusio

tas vel humanitas christi considerata ut unita verbo ypostatice non tamen ut sit ado-
randa adoratione latrie per se et ad se ultimate terminative pro tali unione ypostatica non
desistat ista carne vel humanitas nec ponit eam extra limites creature
sed non debet sibi impendi ut sit cultus soli deo debitus et per consequens non la-
tria per se et ultimate terminative ad se eo quod latria sit exhibita dicitur
cultus qui soli deo debetur unus patet in symbolo athanasii ubi dicitur quod
christus est unus non conversione divinitatis in carne sed assumptione humanitatis in deo patet
etiam dicto per glosam super psalmo 98 ubi loquens de carne quam in christo est
a verbo dei assumpta dicit quod non adorari debeat ista adoratione que latria
est que soli deo creatori debetur sed illa que est dulia dignior est dulia enim ado-
ratio est que est creature exhibetur que duas habet species una que in diversis exhibetur altera
que soli humanitati christi exhibetur secundum glosam Et hanc doctores vocant yper-
duliam Thomas glosa dicti glosa satis patet quod latria prout soli deo debetur carni
christi a verbo dei assumpte non debet exhiberi constat autem quod latria soli deo
debetur per se et ad se ultimate terminative de hac adoratione dicitur Deutronomii 6o
dominum deum tuum adorabis et illi soli servies et christus hic idem allegavit
Matthei 4o unde qui vel sic carne christi verbo dei unita adoraret ydolatriam
committeret Thomas hic scilicet quod nulli creature creata vel creabili exhiberi potest posse hono-
re honor sive cultus latrie De creatura creata patet quia nulla humana in christo sit
excellentissima creaturarum et tamen sibi non debetur posse talis reverentia sed de
creabilibus patet quia soli divine excellentie sit huiusmodi reverentialis exhibito
de ea contra dicto aliam creature creabile exhibere per se honor sive cultus
latrie secundum eadem adoratione qua adoratur verbum incarnatum posse adorari
esse cum sibi unita et tota humanitas non quod per se ut christus dicit contra
gentiles in illa adoratione adoratur per accidens et quod adoratio est latrie
contra notandum Et primo autem patet per damascenum in 3o libro sentenciarum quod allegat
magister in dicta nona lectio 3o dicentem Unus christus est deus perfectus et homo
perfectus quod adoramus cum patre et spiritu sancto una adoratione cum incontamina-
ta carne eius non inadorabilem carne dicentes adoratur enim in una verbi
ypostasi que ypostasis generata est non creature venerationem praebentes non enim
ut nuda carne adoramus sed ut unita deitati in una ypostasim dei verbi
duabus reductis naturis Thomas quod eius elicitur patet quod eadem adoratione qua ado-
ratur christus qui est verbum incarnatum adoratur etiam incontaminata caro eius quo
est perfecta eius humanitas tamen natura que ypostasis seu suppositalis in qua ypo-
stasi prout sic veneratio suppositi redundat in naturam ab ipso suppositatam
quod autem talis adoratio non posse exhibenda sit carni vel humanitati
nec etiam ad eam ultimate debeat terminari patet per hoc quod dicitur damascenus non creature ve-
nerationem praebentes etiam Et nota quod dicit ypostasim in una dei verbi duas
esse reductas naturas scilicet divinam quod supposita ab ypostasi verbi redemptive et

cor^m

q^a 9°

et eo adorare eadem adoratione cum sua ypostasi / et hoc persona cum sit eadem
cum ipsa / et humana natura supposita ab eadem ypostasi non distinguitur / et eo licet
adorare eadem adoratione qua ypostasim verbi / non tamen per se sed per accidens / Ad hoc
etiam nos super magister allegat / Augustinum / tractatum in Iohannis 14 / non tibi cor vertit
/ dilectione ego dumtaxat carnem / ymo potestatem in Christo humanitatem eo adoro / que divi-
nitate suscepta et deitati unita est / ut non aliud et aliud / sed unum eundemque
deum et hominem filium dei esse confitear / denique si hominem separaveris a deo il-
li numquam credo nec servio / veluti siquis purpura vel dyadema regale ia-
cens invenit / numquam ea conabitur adorare / cum vero rex ea fuerit indutus
periculum mortis incurrit / si ea cum regia rege quis adorare contempserit
ita etiam in Christo domino humanitate non sola vel nuda sed divinitati unita sed
unum filium deum verum et hominem verum / si quis adorare contempserit eter-
naliter morietur / Hoc ibi / Ex quibus patet / quod per se adorandus est adoratione latrie dei
filius verus deus / et verus homo / ex qua adoratione resultat honor humanitatis
qua est verus homo / et quam assumpsit in unitatem persone / et ita per accidens adora-
tur ipsa humanitas sic unita deitati / ut per eam sit deus et homo / non tamen adoratio
illa ad humanitatem finaliter tendit // sed ad deum qui eam adorat / sed Christus ipse adoratur
ut verus deus et verus homo per naturam humanam ab ipso in unitatem persone assump-
tam / quare adoratio illa redundat per accidens aliquo modo in humanitatem / sicut cum
quis honorat principem in mitra sua vel in veste sua / et honoratio non tendit
ad mitram vel ad vestem / sed ad principem / et redundat aliquo modo in istud quod
est mitra vel in vestem principis // De hoc etiam Altissiodorensis in summa libro 3o dicit
/ quod due fuerunt opiniones // una quod dixit quod caro Christi sit adoranda latria
alia dixit quod dulia / et ut subdit / iste opiniones due possunt reduci
ad concordiam / ut ita quod dicitur quod caro Christi sit adoranda sit latria / loquitur per
accidens / alia quod dicitur quod dulia loquitur per se // et subdit dicimus enim quod caro Christi
adoranda est dulia tamen per se / sed latria per accidens // Hec est summa sancti Thome in
3a parte summe q. 24. articulo 2o / ubi dicitur quod adoratio humanitatis Christi / dupliciter potest intelligi
uno modo / ut sit eius sicut rei adorate quod est ypostasis verbi / cui esse debetur adoratio
/ et sic adorare carnem Christi nihil aliud est nisi adorare verbum incarnatum /
et hec est adoratio latrie / Alio modo potest intelligi adoratio humanitatis Christi / quod fit ratione
humanitatis Christi perfecte omni munere gratiarum / et sic est adoratio / non est latrie / sed
dulie / Ex his dictis de Christo duabus adorationibus / scilicet latria in quantum deus
et dulia in quantum homo / quod est contra determinationem quinte synodi in qua canonibus sic legitur
/ Si quis in duabus naturis adorari dicit Christum / ex quo due adorationes in-
ducuntur / sed non una adoratione deum verbum incarnatum cum propria ipsius carne
adorat / sicut ab initio dei ecclesie traditum est / talis anathema sit // Et in eadem
synodo determinatum est et post in capitulis Cirilli / quod si quis audet dicere assumptum

esse adorandum

d.

2o

56

hominem coadorari oportere verbo dei / quasi alterum alteri / et non magis una adoratione
honorificat emanuelem / secundum quod factum est caro verbum / anathema sit / Item secundum 3ª ad 4ᵐ
beatum thomam / ut supra / quod in eo qui honoratur duo possumus considerare scilicet eum cui
honor exhibetur / et causam honoris / Proprie autem honor exhibetur toti rei sub-
sistenti / non enim dicimus quod manus hominis honoretur sed quod homo honoratur / et si contin-
gat / quod dicatur honorari manus vel pes alicuius hoc non est quod huiusmodi partes
secundum se honorentur sed quod in istis partibus honoratur totum / per quem eciam modum ali-
quis potest honorari in aliquo exteriori / puta in veste aut in ymagine / aut in nun-
cio / Causa autem honoris est ex parte eius qui honoratur / scilicet aliqua excellencia q^e hon
propter quam honor et reverencia alicui exhibita propter excellenciam sui / et ideo si
in uno homine sint plures cause honoris / puta prelacio sciencia virtus / erit tamen
illius hominis unus honor / ex parte eius qui honoratur / plures tamen secundum causas
honoris / Sed igitur cum in christo sit tamen una persona divine et humane nature /
est [illegible] eius una adoracio et unus honor ex parte eius qui adoratur
sed ex parte cause qua adoratur / potest dici plures adoraciones / ut scilicet alio ho-
nore honoretur / propter sapienciam increatam / et alio propter sapienciam creatam / Si autem
ponerentur in christo plures persone seu ypostases / sequeretur quod in christo simpliciter essent
plures adoraciones / et hoc est quod dicitur reprobatum in predicta synodo / Dicitur enim
in capitulis cirilli / Si quis audet dicere assumptum honore quo hominem
quo ad coadorari oportere deo verbo tamquam alterum cum altero ut supra / Nota mainte anathe-
matizatur error illorum qui posuerunt duas ypostases et duas naturas
et alterum in christo esse deum / et alterum hominem / Item leo in sermone de assump-
cione beate virginis / de misterio incarnacionis loquens dicit / in vi / quod altitu-
dinem tanti misterii diligenter intelligere et videre non potuerunt / qui autem duos
filios / etc / aut aliud corpus quam dei filium estimaverunt, quia propter nos
hominem seorsum colimus / quod prophetas non sed adoramus deum incarnatum / qui
proprium sibi corpus animatum univit / ita quod ut deus verbum caro fieret / et non in
aliud excellens sed in semetipsum qui unus et verus dei filius erat / Sed ideo
non aliud quam eundem propriumque dei filium et colimus et adoramus / Item iste articulus
Contra quosdam qui dicunt et etiam sunt [illegible] deo verbo ut incarnatus licite adoratur ar³
latria per actum / vel in sit adorans credit eum esse deum / et vult id tamquam
honorare ut deum sed errat et ydolatrat / vel ut pura creatura [illegible]
non cultus latrie / Secundus articulus / vel adoratur actu interiori vel solo honoratur 2°
actu exteriori / Non primum / quod nec fide nec spe nec caritate / nec 2m / quia actus exte-
rior honore non videtur redundare in deum [illegible] non enim videtur
quod capitis inclinacio aut genuflexio facta coram ymagine plus re-
dundaret in ymaginem quam in parietem sustentantem ymaginem / In actu in-
teriori vel exteriori honoratur in ymaginem [illegible] / [illegible] Noᵃ
per actum / scilicet aliquam habitudinem et conversionem eius in deo / qui adorat

p̄se ut viz | cao xpi z ad ipius xpi | ymago x̄o vel crux z eius vitatum | qm
sic quis apprehendit xpm deum sub roe vitate | talem habitudine rei co-
mite deo ad deum | sic moue ad orand deum | tunc adorat deum p̄se | et
illa tatuas p accns | vi^a | quis apprehendit deum | et redemptore huani
gnis || p i carnatione et p̄sōez | et sic mō ad orand xpm eius corpus et
sanguis deum | tunc adorat p̄se xpm | et p accns huanitatem xpi || vir quis
gat sub spēbus panis et vini sacramentaliter gtinei corpus et sanguinez xpi
sic mō ad adorand xpm | eius corpus et sanguis | quo et ipm xpm credit
hic ee corpali p̄ntia | et ipm adorat | tunc adorat xpm p̄se | et eius
corpus et sanguinez p accns | hoc ait qo auctoritas | augustini | et dam | allegate
p quoe gta | vir quis videns ymagine xpi vitatas | et hinc mō
ad gcipiend xpm | tamqz p illas ymagine reputatu | et sic adorat et
venerat | at si eet hic p̄ns | tunc adorat xpm p̄se | et ymagine p accns
Cor^m || corollarium | qp no oz adorans xpm p̄se | adorat eius carne aut sangue vel
ymagine p accns || ps qp si quis cogitat deum ee bonu et vnu | vel sue
bonu | vel om̄ conditore et gubnatore · et p̄se tali roe moue
2^m ad orand | tunc non p accns adorat catura || 2o ps qp sicut aliqui
prēs veteris testamenti | quo ipsis revelatoe · habebat explicita fidem
i carnatois et passiois x̄i | sic moti fuerūt adorand xpm | quamvis tunc
venerz | ita eciam adoraverūt xpi · huanitatem · carne · et sanguinez · p accns
3^m || 3o ps qp sicut simplices veteris testamenti · solu habebat fide i plicitam
i carnatois et passiois xpi | sic eciam movebant ad adorand deum | sic eciam
Rp^2 ad 3^m i plicite adorabat xpi huanitatem carne et sangne p accns || hoc ad
p̄mu dr | qp adorans xpi carne p accns | no credit ea ee deum
| ut vult ea honorare ut deum | s credit ea ee catura spalem hn-
tes hitudinez ad deum | vel creatoz eu deo | sic volt deum honorare ut p-
ad 2^m dem z | ad 2^m dr qp tunc catura adora p accns actu i hoi | et ecō-
si | et atq explicior mente i hoi ad illas caturas spēbus refert qz ad eas
9 | ymago q ad dr adoratoe ymaginis | sic sic sc̄ qp p roe | qp aut no x̄o |
et hic motus ad gcipiend xpm | et ipm adorans genuflexioe et capitis
i clinatoe | tamqz ita p̄ntez adora illa vote p accns | sic vir no x̄o
septu si hinc mō ad gcipiend xpm et adorand adorans p accns sceptru
4 || 4o qp no z p̄le | qz ymago roe figuratoe no po adplacitu et ecō i
satutoe | s aliqs mō ha^r i putat xpm | no aut x̄o totale aut septu
me ad placitum | tunc gtra tc starz arm dr gceptu x̄i | si an ly videt eu
i ee qualit et cognicoe | aliter dr sic | qp n^m z ē quis gete nomie
dr adorare p accns | roe ti vitaois | et ti vi pate qo hys q dicat
Dubiu | durado | p9 gclusione sceptra Circa p̄mas gclusioes z dubiu

Vnde secundum aliquos corporales ritus cultus latrie debeat exhiberi. et videtur
quod non quia Iohannis 4° spiritus est deus et eos qui adorant in spiritu et veritate ado- Dicendum
rare oportet. non ergo requirit corporales ritus. Item adoratio est oratio vel saltem 2°
alio orationis nomine est tractum. sed oratio non requirit aliquos corporales ritus
sed tota in actu interiori consistit. Vnde apostolus prima ad Corinthios 14° orabo
spiritu orabo et mente. ergo nec adoratio requirit aliquos corporales ritus. Item 3°
Avicenna secundo naturalium loquens de virtutibus dicit. difficile scilicet quod homo vir-
tute altera impedit alteram. ergo cum ergo circa corporales ritus occupetur virtus spiritua-
lis quia per illos ritus impediuntur interiora operationes vite intellectiva. ergo videtur
quod in orando deum nocivum sit exhibere corporales ritus. Item Augustinus sexto de ci- 4°
vitate dei commendat Senecam eo quod vituperat quosdam qui ydolis exhibe-
bant ea que hominibus solent exhiberi quia diis immortalibus non conveniunt que
sunt mortalium. immo ergo deo summo qui est excelsus super omnes deos
talia conveniunt aut ipsum decet. videtur quod reprehensibile esset si aliquis deum
corporalibus actibus glorificet aut colat. Item adoratio latrie non requirit 5°
determinatum locum. Vnde Iohannis 4° venit hora quando neque in monte hoc neque
Ierosolimis adorabitis patrem. Sed in veteri testamento erat adorabant ad occidentem.
hostium tabernaculi enim ante ad orientem ut tradit Petrus cum quo hiis qui sunt que occi-
dentem sunt non autem adoramus ad orientem. ergo a simili videtur quod non requirat
aliquos corporales ritus. Sed contrarium est quod ecclesia consuevit quod deus adoretur Oppositum
per corporales ritus et in locis ad orationem deputatis. Et in Psalmo habetur psalmo
cor meum et caro mea exultaverunt in deum vivum. Ex quo videtur
quod deus sit colendus et honorandus non solum interioribus actibus sed etiam ex-
terioribus qui intelliguntur in hoc quod dicit caro mea. sicut enim actus inte-
riores pertinet ad cor. ita exteriores actus pertinet ad membra carnis.
Secundum enim theologos vero et alios doctores quod deo reverentia et honore Respondeo
exhibetur non est propter ipsum qui in se ipso est gloria et honore plenus cui
nec a creatura addi potest sed est propter nos. Cum enim quod deum veneramur et honoramus
mens nostra ei subicitur in quo salus hominis et perfectio consistit. quelibet enim
res perficitur per hoc quod subditur dicit Dionysius sic. et aer per hoc quod subicitur soli il-
luminanti ipsum. mens autem humana ad hoc quod subiciatur et coniungatur deo in-
diget sensibilium manuductione. quia invisibilia dei per ea que facta sunt
conspiciuntur ut dicit apostolus. et eo in divino cultu necesse est aliquibus
actibus corporalibus homines uti. ut ipsis quasi signis et figuris excitetur
mens hominis ad actus spirituales. quibus ipse deo coniungitur. Item
etiam quod a deo homo et corpus et animam habet utroque debet sibi obsequium
ad plenitudinem dominii in deo super totum hominem recognoscendum. Vnde deum per ali-
quos actus exteriores adorare debemus. non tamen de necessitate sed etiam de ne-

per hoc quod plene subditur suo superiori sicut corpus per hoc perficitur

cessitate loco et tempore optimis | sed sicut corpus est propter animam et vivificatum ab=
anima ita cultus qui consistit in actibus corporalibus ordinatur ad illud qui consistit
in interioribus actibus anime et a deo acceptatur propter cultum anime interiorem || Unde
Ad primam ad rom | Ad primam dicendum quod saluator ioh 4o loquebatur | quantum ad illud quod est
principale et per se in cultu diuino | quod est cultus interior || Vel dicendum quod ille
qui per aliquos corporales actus adorat | qui procedunt ex spirituali deuocione
2am | et ad interiorem cultum ordinatos | dicitur adorare in spiritu et veritate || Ad 2am
dicendum quod debemus orare mente principaliter | et racio est | et ex quadam corporis
humiliatione propter quos plures voces que deo sunt de adoracione | sed oracio vocalis lau=
dabilis est propter mentalem | et ad quam ordinatur | et propter hoc dicit apostolus | Ora=
3am bo spiritu orabo et mente | Ad 3m dicendum quod unum est quod unius anime . alia impedit
alteram . cum actus unius non ordinatur ad actum alterius . ut cum una excessiue
et importunabiliter in suo actu nimis intenditur | oracio autem vocalis debet
procedere a mentali | et referri ad mentalem | non ita excessiue debet hoc intendere
in vocibus corporis | ut minuatur deuocio mentis | Unde saluator ait mat 6o || Ora=
tes nolite multum loqui sicut ethnici faciunt | putant enim quod in multiloquio
4m suo exaudiantur | Ad 4m dicendum | Seneca dixit quod ydolatre deridebantur ex eo | quod
ista que ad honorem pertinent ydolis exhibebant | non tamquam signa excitantia
eos ad aliqua spiritualia . sed tamquam per se eis accepta . et precipue . quod erant
vana et turpia que eis exhibebant || Ubi est aduertendum | quod licet quedam
similibus in ipse exterioribus excellencie signis ut sunt gestus hominis | et va=
rie rerum corporalium habitudines reuerenciales | quibus honorificatur hoc se=
pe honorificetur et deus tamen non est ut hic exteriora que deo exhibet
~~ex vero in homine ad deum tamquam summum et ultimum dominum~~ | ex aliis actibus inte=
rioribus procedat | quod cum exhibentur creature | utpote ex vero motiui ad dominum
tamquam summum et ultimum dominum | sive aut principium omnium rerum | nequaquam aut
sic est | cum exhibentur ad reuerenciam creature | quod quasi ydolatria esset
| si cuiquam alteri | tamquam fini | aut tamquam ei in quo salus constituitur . aut
si sine relatione ad summum dominum alicui talia exhiberentur | Et hoc est
quod 2m (?) beatum augustinum in enchiridio (?) | precipue deus colitur | fide spe et ca=
ritate | fide quidem qua ipse creditur unum summum in entibus | a quo omnia
alia creata sunt | dependent et gubernantur | Spe autem in quantum ipse so=
lus finis et ultima salus constituitur | Caritate vero in quantum omnibus preponitur seu su=
per omnia bona summum bonum diligitur | Et ex hoc deus sit incomparabiliter di=
gnior, potencior et sapiencior . omni creatura existenti et possibili | dignum
est ut non tantum eius honorificatio quo ad actus interiores . durat ab honori=
ficatione creature | sed quod eciam quo ad actus reuerenciales exteriores magis

sit diu̇a ita q̄ et si cu̇q̄z talib[us] eiusdē 2m spēz latrīa honorē longe tn̄
alr 12m modū et grad[us] ullus q̄ctōib[us] deo extollendus z ut pote ut ad
reuerētiā hōis genu flectendū z et ut hōim vnū genu flectendū est
deo flectenda sunt duo et hōi duo cora deo i tra cadendū z et 2m
hunc modū i alijs talib[us] excellentie exhibitionib[us] signis Ad 4tū dt ad 4m
q̄ sicut q̄ dedicatio loci ad orandū naturaliter no z p q̄paciō ad actus i teriores m̄
p q̄paciō ad deū exteriores actus q̄ sunt aliq̄ ad quos no z necessarius locus
ut sunt manuū unctio genuflexio corporis p̄stratio sic ipius ad hōi sit
vnus locus magis q̄gruus q̄ alt̄ ppt loci q̄seruatō ex qua ip̄i deuotō
q̄cipiunt orantes ut magis exaudiant et ppt sc̄tiūm signa q̄ sunt i loci
illis et quia plures i locis illis orat et oro p q̄sortiū pluriū orantiū
cetis paribus magis z exaudibilis cui q̄cordat illud vbū Saluatoris
Mt 18uo Ubi sunt duo uel tres i noie meo i sū ego i medio eorū Et p̄t
tn̄ oblatōs sacra lī altaris necessaria q̄ dedicatus locus ppt statutū ecclie sic
intelligēdo q̄ sacerdos alr faciens mortalit̄ peccarz sic ipius i quocūq̄
loco diceret u̇ra dc̄ta sup materia dc̄ta ad i tentōe faciendi q̄ facit
ecclia i xei vitē q̄seruarz Et tunc ad vbū saluatoris dr q̄ illud vbū
ad literā itt̄ de cessatōe q̄l 2m ritū samaritanorū adorantiū
i mōte garizim Ad oratōis aut iudeorū ad occidente ē rō literalis
et mistica literalis q̄ i tabnaclo no erat fenestre et in i troitus
erat vsus orientem ut sol i suo ortu refulgeret i tabnaclo Misti-
ca z q̄ i hoc significabat q̄ lex mosayca q̄stitit ad ritū obseruātiaz
q̄ erat figura vlt̄ implende p xpm̄ iacet ad occasū veniente ui-
tate implētōe Nunc aut oramus ad oriente ppt motū celi qui i
cipit ab oriente et ppt paradisū terrestrem qui ē i oriente et q̄
sic dt Dam libro 4o litz dn̄s crucifixus ad occidentem respicie-
bat et ita adoramus ad ipm̄ respicientes Et assumptus ad oriente sursū
ferebat et ita ipm̄ apli adorauerunt cui q̄cordat ps̄ta dicens A-
scendit sup celū celi ad oriente et quia ab oriente sic apparebit
aduentus eius ad iudiciū Vn Mt 24o Sicut fulgur exit ab oriente et
ap̄z usq̄ ad occidentem ita erit aduentus filij hōis etc Deinde z circa solutōz
penulti arti q̄ p aliquos exteriores actus exhibitos i spē aliqui hono-
rant deū et hoc pure licet i ordine ad alios interiores Est dubiū Utrum
ex corporalis seu exterior actus latrie possit ēe sub alia roe actus dubi
dulie 2o exhiberi creature Nota q̄ actus corporales sunt exteriores la- no
trie sunt sic i signo sunt i vo sunt i fco sunt Vocalit̄ orate Vo-
uere laudare iurare adiurare decimas soluere adorare sacrificiū offerre ob-
latōes offerre ad hos eni actus id deos sunt deus actus exteriores latrie

Dico primo — referri(tur) dico primo quod quidam predictorum actuum sunt sub una voce
exhiberi pro dulia, et sub alia pro latria, et hoc quantum ad conditiones
generales non autem quantum ad speciales, puta quod laudare possumus bonitatem dei et
2o — laudare possumus bonitatem creature. || 2o dico quod quidam predictorum actuum sunt
sub una voce exhiberi pro dulia et sub alia pro latria, et hoc etiam quantum
ad conditiones speciales vel individuales, puta de istis actibus qui sunt genuflexio,
corporis prostratio, manuum junctio, vel consimiles sub alia voce latria exhi-
beri ista deo, quam dulia creature, tunc enim homo pro latria virtute genua fle-
ctit deo, et confitetur se non posse stare in virtute et in bono nisi per deum
illud se confitetur et recognoscit quod a deo est melius factum, et quod caderet in
nichilum nisi manteneretur a deo, et cum se deo inclinat recognoscit pari-
tate sua sub divine in majestate vel cum vero pro dulia virtute creature ex-
hibentur creature, recognoscit hoc aliquam superioritatem in eo cui ita exhibet
per quam eum potest innuere non tamen principalis auctor, et si talia exhibeo
sub et dicitur sancti quod prostratio corporis in terra coram homine non est licita sed
et forte a primo non sunt ... Augustinus 10 de civitate dei capitulo 4 multa de cultu
divino usurpata sunt que honoribus deferuntur humanis sive humilitate nimia
3o — sive adulatione pestifera. || 3o dico quod aliquis predictorum actuum est qui non potest
exhiberi pro dulia ipsi creature sub quacumque voce puta de sacrificiis oblatione
sicut enim in omni re publica observatum quod summus rector aliquo signo sin-
gulari honoratur, quod si ab alio honoraretur in crimen lese majesta-
tis sic oblatio sacrificii tanquam singulari signo honorandus est solus deus
tamquam creature universe institutor et summus rector. || Huic concordat Augustinus
10 de civitate dei capitulo 4 dicens Sacrificium etc. unus hominum qui audeat
dicere deberi nisi deo, et ibidem dicit quod sacrificium debetur nisi ei quem deum aut
sciunt aut putavit aut finxit. Et scriptura Exodus 22. Qui immolat diis
Contra — occidetur preter deo soli. Sed contra illud quod objicitur templa et altaria con-
stituuntur in honore sanctorum, et tamen illud quod ad sacrificia offerenda constituuntur
ergo multo fortius hominibus aliquis actus exterior latrie sub alia voce potest esse
actus dulie. Respondetur quod templa et altaria in honore sanctorum construuntur non
ut in eis sacrificium sanctis offeratur sed ut in illis sacrificium deo offerentes de
eorum victoriis deo gratias agamus, ut apud deum efficaciter intercedant pro nobis
unde enim sacerdos capitis sacrificans dicit offero tibi petre vel paule sed vera sunt
commemoratio sacrificii oblati dicitur dirigitur ad deum, et sicut dicit Augustinus decimo
decimo de civitate dei capitulo 19 Sacrificium non alii visibile sacrificium offerendum esse noverimus
quam illi, cuius in cordibus nostris invisibile sacrificium nos ipsi esse debemus
Dubitatio — sed solius dei invisibile sacrificium nos esse debemus. || Sed vel illud dubium

quare et quomodo debeatur latria deo / Unde sciendum quod de isto actu bono est preceptum
affirmativum / Voluntas enim creature intellectualis obligatur ad aliquid recognoscendum et
reverendum summum dominum suum · eo quod creatura dei racione primo / hoc autem preceptum
sicut alia precepta affirmativa obligat semper sed non ad semper / et potest poni quod obli-
gatio ad istum actum pertinet ad primum preceptum prime tabule / non habebis
deos alios / et quod preceptum non tantum est negativum prohibendo exhiberi ad
orationem cui non convenit sed et affirmativum ut habeant deum unum / qui tamen
deum adorare / quod bene exprimit illud Deuteronomii 6° quod allegat Salvator
Mathei 4° / Dominum deum tuum adorabis et illi soli servies / ubi ponitur pre-
ceptum affirmativum de adoratione / et est ad exclusionem adorationis seu servitutis
exhibende alii / sicut et in Non adorabis deos alienos prohibetur ydola-
tria / hoc autem preceptum affirmativum non potest affectus impediri ab execucione
actus · quasi nunquam occurrat oportunitas exequendi actum eius precepti · sicut
de isto precepto honora parentes / potest enim affectus non occurrere oportunitas
nova honorandi parentes · et ita potest illud preceptum observari affectus sine
transgressione · et si nunquam actus huius precepti fiat · quia non est obligatio ad actum
illum nisi quando contingit oportunitas occurrit / Non autem potest excludere per semper
oportunitatem orandi deum / et eo similiter ad actum huius precepti quilibet aliquid eli-
ciendum tenetur quilibet adultus per tempus mosayce / unde videtur de tanto fuisse facta
ad actum huius precepti / sicut illud 3m preceptum Sabbata sanctifices / quod erat sicut
preceptum legis tempore nature / ut scilicet aliquo determinato tempore vacaretur ab
operibus servilibus / et in hac sola negatione non esset observatio illius precepti
sed in actu positivo scilicet sanctificandi id est magnificandi deum / sed tempore vero legis
ewangelice / cultus iste exhibendus deo in sanctificatione sabbati / determinatur exhi-
bendus deo die dominica / et est determinatur quantum ad actum illum 2m quem
dicitur exhiberi / puta in oblatione eius summi sacrificii scilicet eukaristie / quia deus hoc
sacerdos offert per se et pro populo / et in illa oblatione populus est offerens
spiritualiter scilicet qui tenetur audire missas totas die dominico / secundum id de conse-
cratione distinctione prima missas / et si aliqua necessitas excusat ab execu-
tione huius actus · quem determinavit ecclesia / necesse est istum supplere in aliquo equiva-
lente / ut scilicet die isto sanctificationis deputato cultui divino / aliquibus actus ha-
beantur relatus in mente in deum ad eius reverentiam / Utrum autem aliquo alio Dubium
tempore teneantur quis ad actum huius precepti scilicet ad actum adorationis / preter in
tempore isto determinato / quod in lege nature / et precipue in lege mosayca in sabbato
et id in tempore ewangelii in die dominico / Videtur quod sic ut in magnis festis anni
circuli / qui in sollempni die / et de consecratione distinctione 3a capitulo primo
pronunciandum est de hoc dubio est ... / quod in diebus solempnibus videtur

4 9° oro aliqua actio exhibenda | Secunda questio | utri xo non debeatur adoratio
latrie | sed sibi uoce sue singularis sublimitatis exhibenda est veneratio yperdulie |
Prima patet per | quia nulli soli creature | in divinis supposito non competit debetur cultus latrie
in corpore | aut probatur | quia dicit mysteriorum precedencium commendatione | Secunda tunc virgo fuit
quedam persona cui debetur aliqua adoratio propter se | et tunc fuit pura creatura sibi
debetur non potest alicui adoratio latrie. Unde in 3° sententiarum dicitur libro 4° ca° 2° dicit
quod honor qui est ad beatam virginem | ad deum qui ex ipsa incarnatus est
reducitur | in illud et per reductionem non sicut ad obiectum | sed sicut ad finem | Secunda patet per
quia ipsa est ut creatura deo non supposite unitas excellentissima | in debet ei
maiorem honor qui latrie exhibetur propter creature | et ideo sibi debetur honor
ar 2 1° yperdulie i. dulie maioris | Contra quia ita conclusio | ratio xo compluribus fuit et consimi-
lis carni virginis | sed xo cum humana natura adorandus est adoratione latrie
2° | ergo per rationem humana natura in virgine eius matre | Item filius dei exhibuit reveren-
tiam et honorem virgini sicut sue matri | ergo si subiecit se ipsum propter quod ...
vniuscuiusque subiciatur eidem | et quia honor qui sibi impenditur ei impendatur
2^2 sed hic est latria in corpore | Ad primum dicendum | quod licet ratio xo virginis | conformis fuit carni
virginis | quantum ad conformitatem nature | non tamen conformis est quantum ad gratiam unionis | et
ideo non est simile | et in | nam xo assumpsit humanitatem in unitatem persone | et
ideo tunc adoratur in quantum deus | et hoc vere | et eadem adoratione est per accidens
adoratur humanitas filio dei unita | et ab ipso in unitatem persone assumpta | sed
caro non est per dictum est in corpore | Ad secundum dicendum quod verum est quia xo honoravit matrem
ad 2^m suam | sed non adoratione latrie adoravit eam sed yperdulie | non enim adoravit
eam | ut deum | sed ut filius matrem suam | ideo beatus sicut | quod xo matrem suam beatus vo-
luit honorari et venerari sicut decet matrem dei | sed ex hoc non sequitur quod velit
matri eum honore exhiberi quem vult exhiberi sibi | propter eo quod ita mater quod
est ancilla | et persona matris in infinitum inferior est persona filii | Ideo si
debeat multum adorari et amari secundum legem iustitie et ordinem rectum
in infinitum magis debet adorari et amari quam filius eius | qui est rex regum et
6ª 9° dominus dominancium | Sexta questio | ymago xo non in quantum creatura | sed in quantum xo figurans
est per accidens cultu latrie colenda | Prima patet per materia et quia ymagini xo secundum
quod est ut est creatura vel res talis vel talis vel speciei non debetur aliquis cultus | vel ho-
nor sicut nec alteri lapidi vel ligno in corpore | Secunda patet per et doctorum communiter | et
per aliquo non solum sicut dicto contra supra posita | quia una adoratione
adoratur xo | et ymago eius representata | xo quidem per se et ad se tamquam
|| adoratur finaliter | sed ymago per accidens solum | in quantum honor xo per ipsam ymaginem re-
presentati redundat in ymaginem representatem | eo modo quo dictum supra
fuit | quia tunc quis honorat principem in nuncios vel ambasiatores suos | vel
vel suas literas | talis honoratio non tendit ad nuncium vel ad literam | sed ad
principem quem et ille intendit honorare | redundat tamen aliquo in illo

qui e ima ul' i lram ther z tu quib honorat aliqua qutate i ppa
ving | ad q alias css i drnb | tur honorat ipse qui ut facultatem
theo | et tn illud cedit de puans et redundat i ista ppona ut i di-
sputatez | tert ymago e i traducta z ad reppntand xpm crucifixum
p nobis | ut offert se nobis q se | sed p illo s xo cucifixo | ut ol venenaa
q ei offert no i ea ipse vest | s i xpm | et illi p se exhibe i zol
et id voluit btus | aug | i 4o d' doctna xpiana v dt | q qui venea
tale signu diuitq i stitutu | eius vim significatoz ez i telligit | no ht
venea q vi et ript | s i d poeis quo talia cuncta vefenda sit | ez ad-
vertend q | q | durand | dt | q ppe loquendo | mutz veuent corr sig- nõ bñ durãdu
nati debe signo ul ymagini | s q dt loquend z ut plco | || dco | que
dem sit exponend sit | q p tanto dr ymago sub voe ymagis adorai |
| eadz [illegible] adoratoe tu re | q z ymago | q ad pncia ymagis seu
signi | fit rememorato rei | s rememorata adorari | eadz adoratoe |
at si pnb oct in se | et ptanto ccedi pt | q signa et ymagines
adorant | eadz adoratoe tu rebz signatz et ymaginatz | et vos
ut cogita p signa et ymagines | plios adorare at si ocent pntos
2m se | || dt q id q dem z d signo et ymagie i telligend z d ci-
bq aliis | q tunt solu habines cotinta ad dm | q voe talis habitu-
dis ul relatol nas debe eis honor diuiq | qui z lata | et dt nouit
q tunt habitudme cotinta | et q dt ppt qualitez xo cui debe adoa-
to latric p acnos | || q ita gtez ar | no licz adorae ymagine | i ut
cultu latric | anb q no licz si ymagine | i ut adorae | anb | et si yma- dlr
gine e phibitu i lege | anb q et | exo | 20 | d no facies tibi scul-
ptile | neqz oez plines q z i celo | desup | et q i tra deorsu | neqz eoz
q sut sub tra i aquis | no adorabis ea ut colos | || 2o dam | dt ho
40 | ca 8no | q magne i pietz et i ppietie q figuare | q dimitt est 2o
| go si illicitu z figuare magis illicitu est figura adorae | || 3 | meli-
or et nobilior z ymago | dimitq i ppa | qua ab hoibz sculpta | s 3o
si quis adorarz dyanz ul hores peccarz i quo z ymago di i ppa
peccarz | go multo magis qui adorat hgi ymagine | || 4o sorarg fugi- 4o
endg z ritq ydolatie | quia legales cemonie | s ecna fugit ritu
cemonie legalis | ne videa iudayae | i p voe dz fuge ritu
ydolatie | ne videa ydolatrae | i si cultq ydolatrie ggstebat i venea-
toe ymagi | et pictuiazz | vide q talia no sit adoranda | || 4o cu 4o
hgi ymagines | ut p ve te ut p no te appent | vi q corp i tro
ducto i ecna sint nouit ppupto | et go vi q talia sit ppstirpa-
da | et p quib no sut tolenda | || psolutoe tamu z nõ | q ut dt Nond

[Bonaventura] ymaginum introductio in ecclesia non fuit absque racionabili causa. Intro-
ducte enim fuerunt propter simplicium ruditatem, propter affectuum
tarditatem et propter memorie labilitatem. Propter simplicium ruditatem inuente sunt
ut simplices qui non possunt scripturas intelligere in huiusmodi picturis tanquam in scriptu-
ris apercius possent sacramenta nostre fidei legere. Propter affectus tarditatem similiter in-
troducte sunt, videlicet ut homines qui non excitantur ad deuocionem in hiis que pro
nobis Christus gessit dum illa aure percipiunt, saltem excitentur dum eadem in figuris
et picturis tanquam presencia oculis corporeis cernunt. Plus enim excitatur affectus
noster per ea que videntur quam per ea que audiuntur. Propter memorie labilitatem, quia ea que
audiuntur solum facilius traduntur obliuioni quam ea que cum hoc videntur.
Item non sufficit Christo etc., qui nobis beneficia exhibita ad memoriam reducat,
propter hoc ex dei disposicione factum est ut ymagines fierent precipue in ecclesiis ut
videntes eas recordaremur de beneficiis nobis impensis et sanctorum operibus
virtuosis, ut sint ita nobis occasiones et mota ad bonum et ad regraciandum
ad 2m et in opera ad similia faciendum. Sicut ad primum arguitur cum dicitur prohibitum est ne
quis faciat sibi ymaginem ad adorandum, dicendum quod in veteri lege non erat
licitum facere ymaginem ad adorandum, quia tunc populus iudeorum pronus fuit ad ydo-
latriam propter exemplum aliarum gencium, et quia tunc deus humanam naturam non assumpserat.
Tunc enim cum deus omnino spiritus esset et infigurabilis erat, et ideo ipsum figurare
erat error et impietas. De isto etiam tempore loquitur Damascenus cum dicit quod insi-
piencie et impietatis est figurare quod diuinum est. Sed modo quia Christus qui diuinus est et inde-
scriptibilis et infigurabilis existens non est, sed sic quantum ad humanam naturam, sed
subiungit quod deus propter viscera misericordie sue factus est homo, et cum hominibus conuer-
satus est et immaculata fecit, passus est et crucifixus est et hec ad memoriam hominum scripta
sunt et ad doctrinam nostram. Quia vero non omnes nouerunt litteras neque leccioni
vacant, patres decreuerunt velud quosdam triumphos ymaginibus descri-
bere ad velocem memoriam. Et quod hec eciam patet quia Damascenus sit ad secundum.
No durandu Sicut eciam dicit Durandus et alii, quia ymago aut representat Christum secundum quod homo
est aut est facta ad representandum patrem vel spiritum sanctum. Quo ad deitatem
sic pinguntur que ymagines, quarum vna representat deum patrem, et alia Christum
crucifixum, et 3a spiritum sanctum quasi columbam procedentem a patre in Christum.
Primo debetur idem honor ymagini qui Christo, secundum intellectum prius positum.
Secundo aut factum est ymagines facere vel eas venerari, ut hic auctoritas
Damasceni sonat. Et si quis dicat quod spiritus sanctus in columba apparuit et pater
in voce et sub aliis corporibus tenebris formis, et sic possunt per ymagines
representari, dicendum quod iste forme corporales non fuerunt a patre et spiritu sancto
assumpte, et ideo representacio earum per ymagines non est propter diuine representa-
cionem, sed est representacio illius forme secundum se. Propter quod non debetur eis aliqua deuota
veneracio sicut nec illis formis secundum se. Et si dicatur quod et si ille for-
me non fuerunt a personis diuinis assumpte, erant tamen representatiue

diuinarum personarum et earum ut videtur. sunt autem sic ymagines perso-
nas diuinas imitantes. Secundo quia iste forme in quibus dicte diuine persone
apparuisse non fuerunt formate ad imitandum diuinas personas sed ad
representandum effectus quos diuine persone faciebant in rebus. sicut colum-
ba in qua spiritus sanctus apparuit super Christum baptizatum signauit spiritua-
lem fecunditatem quam Christus tactu sue mundissime carnis contulit aquis
baptismi. et ideo nihil facit pro modo ymaginis ad imitandum representandum personas
diuinas non incarnatas sed adorandum. Ad 3m cum dicitur de ymagine diuinitatis
in persona dicendum quod ymago non adoratur racione nobilitatis in se sed racione nobilitatis rei sig-
nate. unde cum licet sit statua nobilis offert se pro modo rei magis quam sig-
et ideo honor qui hominibus offertur non debet sed refertur ad exemplar primum.
sic honor qui defertur ymagini picte vel sculpte in qua sanctus videbatur
de peraccione et racione honor rei ymaginate seu significate exhi-
betur. Si autem ab colet [illegible] ipsam figuram tamquam rem magis errat
quia qui colet statuam vel celum et hoc bene probat argumentum et hoc vult
Augustinus in de doctrina christiana ubi dicit fateor aliquem esse sublimiores qui opera
hominum pro deos coluerunt quam qui opera dei ut statuam vel stellam
sic ergo quando bene quod statua nobilis bona magis honoranda est per se in quantum
talis res est in quantum sumptuosa quam ymago sit per se reuerenda in quantum res
cum qua stat quod ymago in quantum representatiua non sit adoranda. et cetera adora-
cione latrie de peraccione et non sit pure homo vel angelus. Ad 4m cum dicitur
quod videtur esse ydolatrie cultus dicendum quod verum est si adoraretur racione sui ita quod cre-
deretur aliquid diuinum esse in eis sicut ydolatre estimabant quod demones constel-
lacionis sub qua fiebant ymagines tribuerent ipsis ymaginibus aliquod diuinum
et sic ipsas ymagines per se adorabant. nunc autem non est sic quia omnes
ymagines fideles aliter venerantur. et ideo non sapiunt ydolatrie ritum. Et si
obicitur quod sint occasio erroris dicendum quod et sic libri sacre fuerunt occa-
sio erroris et sunt usque in hodiernum diem. et esset alie scripture non
tamen propter hoc sunt libri delende et cetere scripture destruende. quia hoc dicitur
iudicium est ut boni sunt in bonum. mali autem in malum conuertantur. et
in ymaginibus et sic in ceteris. Ad 4m cum dicitur quod non habetur auctoritas ex
scripturis. dicendum quod multa apostoli tradiderunt que tamen non sunt scripta. Unde apostolus
laudat eos qui tenebant suas tradiciones. et eciam fideliter seruat
que ab apostolis accepit. Unde Damascenus capitulo 4o libro 4o dicit quod apostoli quod
multa non sunt scripta que tradiderunt nobis scripta in ueteri lege precepit
deus fieri ymagines cherubin que obumbrarent propiciatorium ut narra-
tur Exodi 25. Narrat eciam Damascenus libro 4o capitulo 8uo quod fertur quod quedam hystoria
dicit quod dominus Agaro Edesenorum ciuitatis regi qui pictorem miserat
ymaginem domini similiter picturam iussit et figurare non potente pictore

ppt corruscantes a facie eius claritates ipsius vestimentum ipse faciei divine
et vivifice supponens in vestimento illo sui ipsius ymaginem abstersisse
et cupienti domino agaro misisse et post ea eodem c° dicit accepimus lucam evangelistam
pinxisse dominum et matrem eius et ita patet quod non sunt ad inventores istarum
Nota de cruce ymaginibus sed divine tradiciones et apostolice sanctorum doctorum. Tercia conclusio
quod distinguendum de cruce. Cum enim crux xpi tripliciter sumitur uno modo dicit corpus xpi crucifixum in modum crucis expan-
sum et constat quod sic accipiendo crucem xpi adoranda est latria ipse et ad se
tractatur quia est deus et sic est latria adorandus ut dicit prima conclusio
Secundo crux xpi sumitur pro corpore xpi non est xpus sed in quo patiebatur xpus in cruce
et sic adoranda est per accidens adoratione latrie ut dixit secunda conclusio. Tercio
crux xpi sumitur pro ligno in quo xpus dominus noster pependit preter quod sunt alie
multe cruces que de aliis materiis ut auro argento etc fiunt ad similitudinem
2o q vere crucis xpi. Secundo est notandum quod de ista cruce tercio accepta diversi diversimode
opinati sunt quo adoranda sit aliud enim dixerunt quod ipsi tantum
debetur honor qui dicitur yperdulia et racio huius est quia ipsa crux fuit in-
strumentum totius redemptoris humane in qua natura salus et redemptio totius
humani generis est facta. Unde damascenus libro 4° ca° 3° orbis est mirabilior preciosa
sa eius crux per nullum enim aliud evacuata est mors sanitatis peccatum spoliatum
solutum est infernus depredatus est resurrectio donata est virtus nobis ad contemp-
nendum presencia et ipsam mortem est tributa et ipsum celeste paradisi aperte sunt
et racio eius honoris debet publica publicacione venerari et colli et ideo
dicunt eam debere adorari excellenciori adoratione quam sit dulia que de-
betur sanctis creature. Set tamen ita crux non est deus nec divinitati unita racio non est
ei cultus latrie exhibendus propter quod tenet medium inter latriam et duliam
adoratio crucis ut dicatur yperdulia. Alii autem dixerunt eam non esse ado-
randam nisi in quantum in ea adoratur xpus ubi nec aliquis est ei reverencia exhibenda
nisi racione crucifixi sicut nec ymagini nisi racione ymaginati et ideo dixe-
runt quod cruci xpi est cultus latrie per accidens exhibendus et nec aliquis nec
dulie nec yperdulie. Racio enim est insensibilem ut dicunt insultum est hono-
racione eius per incidens tocat honorem et vituperium et hoc illi volunt con-
firmare per damascenum in ca° de sanctis ymaginibus ubi dicit quod non crucem adoramus sed
typum id est figuratorem et sic vult quod non sit crux adoranda in quantum res
9a q aliqua sed solum in quantum est signum. Sed non obstantibus illis est conclusio 4a in
ordine ligno crucis in quo pependit xpus dicitur debere exhiberi reve-
renciam quamvis alie cruces sive de auro et argento facte tamen per accidens latrie
sunt colende. Hec probatur quia crux in qua xpus pependit fuit dominus conditoris
nostri tamquam instrumentum nostre salutis in quo per mortem xpi multa beneficia no-
bis sunt collata in qua xpi membra fuerunt expansa et ipsa fuit preciosa
eius sanguine perfusa et ut sic ei debetur aliqua reverencia sicut et
cetere reliquie sanctorum a nobis venerantur et reverencia ei sit debita

et est clavis xpi et ceteris armis eius / e ypperdulia seu dulia maior
/ Alio modo potest considerari crux illa ut representativa xpi crucifixi / et sic est pro
actus latria adoranda / quia eadem adoratione qua xpus adoratur pro se
/ adoratur et crux eius ymaginata / sed pro actus / vide sic dictum est in predicta questione
de adoratione ymaginis xpi / Tercia pars patet / quia nulla veneratio debetur aliis creatu-
ris / in ratione figure proprie / ratione quod ipse fuit [illegible] crucifixum / et patet etiam
tota questio auctoritate Damasceni libro 4o capitulo 3o dicentis / ipsum quidem preciosum lignum
crucis venerabile / in quo seipsum xpus pro nobis obtulit / ut sanctificatum tactu
corporis et sanguinis dei merito est adorandum / et post ea subiungit / si cruci
dilectis domini et lanceam et vestes / quanto magis quod dei et salvatoris est
quem et salvati sumus / et typum preciose crucis / et post ea iterum subdit / si
autem ex alia materia facta est / non magis adoramus sed typum [illegible] et si materia ex
qua typus id est figura crucis consistit / aurum et preciosi lapides fuerint
/ post typi dissolutionem non sunt adoranda / Ex prima questione patet / quod
aliqua alia cruci reverencia sit exhibenda / excepta adoratione latrie
/ et signum huius est / quia ecclesia sollempnizat in crucis inventione / et
crucis exaltatione / sic in festo [illegible] sed pro hoc quod subdit / et typum preciose
crucis / patet quod ei ut signo et representativo xpi crucifixi debetur pro actus
latria / vide sicut dictum est de ymagine / Et ex responsione auctoritatis patet 2a pars
questionis / quod crucibus aliis ut talibus rebus nulla debetur adoratio / sed pro-
ut sunt figura xpi crucifixi debetur eis / sic et ymaginibus pro actus
cultus latrie / pro actus quamvis 2m aliquem [illegible] / Contra dicta arguitur quod ar².
/ cruci non debetur cultus latrie / maior 2m sic [illegible] in relatione / quia non est ymago
xpi / et non debetur ei sicut cui debetur cultus latrie / [illegible] adorari / sed crucem non 2º
debemus orare / orantem enim exaudire non potest / nec [illegible] adorari [illegible] adorare
est ad aliquod orare / crux autem xpi caret ratione [illegible] / Ad primum dicitur / quod quamvis crux Cº²
xpi non sit ymago xpi / tamen est quedam similis imitatio corporis / et passionis sue / Secundum
et si non sit ymago xpi / tamen signum eius est / Unde salvator Matthei 24 / apparebit
signum filii hominis / Unde glosa ibidem quod / et Damascenus libro 4o capitulo 3o exponit
de signo crucis / Ad 2m dicitur quod sicut adoramus xpum crucifixum in adorando ad 2m
crucem / ita oramus xpum in orando [illegible] crucem [illegible] / Et crux ave
spes unica / hoc passionis tempore auge piis iusticiam etc / Et verba ad xpum
referuntur / cuius crux est signum / et qui est crux 2m primam acceptionem est
[illegible] posita / iste enim est spes nostra / et hic auget iusticiam / et dimittit
culpam / et adorando ista crucem proprie id est crucifixum xpum / pro actus ado-
ramus adoratione latrie lignum / in quo xpus pependit ut dictum fuit / Et
ad melius intellectum de dicta adoratione debita cruci xpi / est notandum ut
dicit / Bonaventura / quod duci non exhibetur alium honorem / Primo in obsequium nota 2m
reverencie / et iste est honor venerationis / Alio in famulatu complacencie bonaventura

et iste est honor adorationis | utrumque autem istorum honorum offertur christi cruci | nam cruce adoramus et cruce veneramur | Primus enim honor est duplex | quia honor veneracionis exhibetur per se ipsi cruci | tamquam instrumento nostre salutis | sicut exhibemus reverenciam rebus sacratis | quod est quando rebus aliquo modo salutis nostre utilitatis | pro christi cruci | et clavis eius | et corone et aliqua reverencia est exhibenda | et secundum istum honorem licet crux insit a deo patet quod dicitur honorari per se | et illa honoratio dicitur yperdulia ut dictum fuit || Secundus autem honor scilicet adorationis offertur ipsi cruci christi | racione crucifixi | nec enim intendit ei placere vel aliquid impetrare ab ea | sed ei qui in ea expansus fuit | qui tetigit sanctissima membra | et ideo non debetur ei nisi adoratio latrie | licet racione

8 q°. racione crucifixi | quod signum ipsa est et sic. Octava questio: utrum cultus latrie non debetur angelis | nam hominibus beatis | sed debetur eis maior dulia veneracio | quam hominibus mortalibus || Respondeo in hac questione tres gradus | quod sit honorificencia hominibus eundem | Prima pars patet quia nulli creature racionali | in divinis suppositate debetur cultus latrie | ut patet ex supra dictis | Secunda pars patet ex prima questione | ipsa namque virgo et super omnes alias creaturas deo non ypostatice unitas exaltata | et cuilibet alium debeat racione excellencie | patet ergo | Tercia pars patet similiter et ex non li 2° a primo posito |

p° arg². Contra primam partem | arguitur primo auctoritate et exemplo abrahe | qui ut habetur gen 18 | tres viros vidit et unum adoravit | et augustinus exponit quod viri illi angeli fuerunt | sed tamen in illis adoravit deum | et obtulit eis adoracionem latrie in cultu | Item apok 21 dicitur quod iohannes cecidit in faciem suam ut adoraret angelum | et dicitur quod angelus non permisit | ergo iohannes adorare voluit adoracione latrie aut dulie | Si latrie | ergo cum iohannes recte fecit | sed quod adoracio latrie | sed exhiberi ~~adora~~ soli creatori | ut angelus sibi dixit quod iohannes voluit adoracione dulie adorare | Contra dulia debetur angelis bonis | ergo male faciebat angelus | quod prohibebat eum ab adoracione quam debebat | cum ergo angeli numquam male faciant | restat quod voluit eum adoracione latrie adorare |

ad p^m. Ad primum cum dicitur | quod ~~[illegible]~~ abraham adoravit tres angelos | dicendum quod illi angeli creature racionales erant | et tamen ad representandum unitatem trinitatis ipsi abrahe apparuerunt | et utrumque horum ipsi abrahe notum erat | et in quantum creature racionales erant | exhibuit eis abraham non adoracionem latrie | sed reverenciam dulie || et in ... honorificencie | in quantum autem signum trinitatis erant | exhibuit abraham cultum latrie | ipsi signato | scilicet trinitati per se | et racione ipsius angelis | in quantum signa erant | Ad hoc enim specialiter apparebat | non sic autem est de ceteris angelis et hominibus | quamvis in eis posset cognosci trinitas | non tamen sicut trinitas in speciali institucione vel missione divina | et ideo non est eis exhibenda latria | Ad quantum ad illud quod sit nunc quantum ad id quod per eos intelligi |

ad 2^m. Ad secundum cum dicitur | quod iohannes voluit adorare angelum | dicendum quod non voluit adorare eum ado-

ratõe latrie s3 dulie | et q3 dicit q3 nõ debuit eu phibere | dicendum q3 pp̃ tria
rõe phibuit ipsũ dignitatem libi vocatis | qui excellencior erat multis an-
gelis | 2a pp̃t vitatõe erroris ne aliqs hor ex hoc crederet q3 angeli s
adoraõe latrie deberent adorari | 3a vo rõ e pp̃t maiestatẽ dignitatis
gnis humani | genus enim humanũ exaltatum fuit p xp̃m sup nãm angelicam
In quantum angeli .i. ve. te. patrum se dulia adorari ab hoibus | .i. no. ty
te: p9 glorificatõe humane nẽ .i. xp̃o | nõ patiu᷑ sibi .i. ta nãz subici
quã vident sedere ad dextram p̃ris | et h̃ e rõ specialis libri | gregorii |
Ideo nunc e dicendum d̃ honore mortalibus s. hoibus ab̃ viatoribus exhibe-
do | Ubi p̃ sciendum e q3 honor .i. p̃tat quãdam testificatõe d̃ excellencia
virtuose dignitatis .i. ẽm theologos et phos | hec aũt testificatio coram
hoibus qui nõ vident cor | fit hic p aliqua signa exteriora | ut puta
vocẽ | et factorum | seu gestuum | vocẽ s. cu aliqs ore pnunciat dignitatem
alicuius | signa vo ex factis et gestibus sunt | ut inclinatio | obuiatio | ge-
nuflectio | nudatio capitis | oblatio munerum et erectio ymaginis | Sunt
e qo | q e nona | plus dig e et eẽ p̃t | ta de ta et ppria honore
cuiqz exhibendi | h3 q3 cu honor sit q̃i nãle et p̃mium virtu-
tis .i. ut3 p arplẽs 4o ethicorum | et p3 ex nõ li ipso | honor debet3 q̃d
testimonium virtutis et excellencie | cui pō exhibetur | et nõ pp̃t ppria
ut aliena virtute | d̃ ideo ſlm exhibetur testimonium eius | Circa quo q̃ri-
mus utrum sit exhibendus honor n̄ p̃ virtutẽ | ab h̃ honorari p̃t
nõ solũ pp̃t ppriã s3 eẽ pp̃t alienam virtutem | s̃a ps p3 | ex hoc quia
| et eẽ p glo sup illud iacobi 2o Si .i. troierit .i. aspectu vrm vir
hns anulum aureum .i. candida veste | intrauerit | et paup̃ .i. habitu
sordido | et si .i. tendatis in eu | qui .i. dutus e veste p̃clara et dixe-
ritis ei | tu sede hic bn̄ | paupi aut dicatis tu sta illic aut sede sub
scabello pedum meorum | nonne iudicatis aput vos metipsos et facti
estis iudices cogitationum .i. iquarum | dt glosa Si autem diuite ho-
norat pp̃t diuicias p̃tat | et p̃inde si ab honorat qui pp̃t quacu-
mqz causa alia | q3 nõ faciat ipsum dignum honore p̃tat | hoc accip̃
psona .i. eẽ | 2a ps p3 | q3 sic principes et p̃lati honorandi sunt ma-
li | vero rõ em̄ gerunt psonam dei vel cõitatis cui p̃ficiunt .i. qua multi
boni sunt | et huic modum tangit sapiens pu̾e 26 d̃ dt q3 sic q̃
mittit lapidem .i. aruum mercurii ita qui tribuit .i. sapienti honorem
| In quo notandum q3 olim gentiles attribuebant mercurio rõm | Ideo aruus
mercurii d̃r cumulus ruinii .i. quo mercator cuiqz mittit vel ponit vnum
lapidem vel denarium cupreum loco centum florenorum | fit .i. computatoribus
sit | ita p̃uos magistratus .i. ppies honore | q3 pō loco dei et cõitatis magē
p̃t eadẽ rõe p̃res aslius et dñi a suis p̃t honorari | eo q3 assimilentur

Nõnū

9 nona.

9o & 10

des | ac p hoc q̄dam̄ ꝑticipent diuinam dignitatem | qua deus ē
omnium pr et dns | Vn Exo 20 | honora patrem tuum et matrem tuam | et sic ad
thi 6o quicumque sub iugo sunt | dnos suos honore dignos arbitrentur
Sic nobiles ꝑhonorandi sunt | ꝑ respectu ad virtutes ꝓgenitorum | qui
eorum strenuitate et ꝓbis actibus | posteritate sua ꝓmeruerunt
licet multi nobilium posteri nichil in se habeant ꝓpter quod honore digni
sint | et dico ꝑhonorandi | quia si essent duo in ceteris pares omnino | unus quorum
unus esset nobilis et alter non | ꝑhonorandus esset nobilis respiciendo
ad virtutem ꝓgenitorum suorum | et ideo boni actus | et virtus parentum faciunt
ad honorem filiorum | Sic diuites esse quodammodo ꝑhonorandi sunt | habito respectu
ad hoc | Vel quia potentiores sunt in ciuitate ad hoc obligati ut
diuiciis et potenciis suis aliis subueniant | et rem publicam
dirigant | vel in eis honoratur ꝑ diuina largitas | quia in collacione tempora-
lium bonorum esse in malis se ondit | vel aliqui diuites | sic honorandi
sunt | habito respectu ad prudentiam vel industriam | qua iusta et
recta in temporibus laborantes. bona multa acquisierunt et congregauerunt
De quibus tota legio regio vel eciam ciuitas | melius valet ꝓpter | excepto
eciam rei publice | quorumque in aliquibus se extollunt diuites ꝓpter casu-
ales diuicias et inopinatas diuicias | et ergo esse quasi ex dei pro-
uidencia sint in aliquibus diuites | ꝓpter hoc sunt ꝑhonorandi sunt | et vniuersaliter in
omnibus sicut in presidentibus deus honorandus est | honores ergo hiis ꝑhonora-
di sunt | Sic habito respectu ad virtutes | et primo ad virtutem | et conseruandi in
virtute | qualem habent. principes. prelati. iudices et ceteri in aliquibus pote-
states | qui habent leges condere | quibus homines ad virtutes disponant | vel
esse penas malis infligere | ut maliciam eorum coerceant | et in terrorem
aliorum ut sibi a malo caueant | Si aut solo intuitu diuiciarum
honoret | quasi diuicie faciant aliquem honore dignum | vel si quis
potentes vel diuites ꝑhonorat | ut ab eis promoueatur aut ipse
diues fiat | sic faciunt adulatores et cupidi | peccatum acceptionis ꝑ-
sonarum committitur | quia esse a talibus ex inde... tamen diues in honore ꝓ-
Ar[istoteles] 1o | mittit | Sed quod 2a secunde q. 63 in 3o | et illud quod adductum est ꝓ ꝓbacione
sic patet ... | Sed plus virtus est tamen vere tamen alicui debetur honor
2o | ut dictum fuit | et ergo tamen virtus non sit in malis | sed quod tamen quisque ma-
lorum honorat ex quacumque tamen alia | ex in dicta tamen honorat | sed peccatum
3o | acceptionis committitur | Sic ideo vult beatus Gregorius in pastorali ubi ait
in eorum culpa vehementer contendit | sed ꝓpter reuerenciam ordinis
4o | prelatos honorat | Eodem modo ... illud ... de viro iusto dictum | ad ...
ductus est in conspectu eius malignus | cum honor sit testimonium virtutis

ad virtutem propriam et etiam ad officium inducendi

Ad quos est 3 illud hest 3o. ubi mardocheus commendabilis fuit in hoc quod 4o
ipse solus non honorabat aman virum malum quem rex honorari pre- Ad primum
cepit. Ad primum vnde est honorare malos. Ad secundum dicendum quod non est idem in
proposito de malis qui sunt priuate persone et de aliis qui sunt persone communes
ut presides et iudices etc. quibus ut deum debetur honor licet peccatores
sint et mali sint. oportune tamen et moderate et caute exhibendus est
honor talibus, ne honorans adulari videatur aut approbare tyrannidem
uel manifesta iniquitate superiorum in scandalum inferiorum aut ne videatur
more honorandi siue honorificandi deum attribui homini. et hoc 3 quod
attendebat mardocheus de quo in uno articulo tangebatur. Cum enim
imperator precepisset quod omnes flecterent genua et adorarent aman
solus mardocheus illud sic honorare noluit, et causa exprimitur hest
13o. ubi ipse loquens dixit. Non pro superbia uel contumelia uel cupiditate
feci hoc ut non adorarem aman. libenter enim pro salute israel ve-
stigia pedum eius osculari paratus essem. sed timui ne honorem dei
mei transferrem ad hominem, et ne quempiam excepto deo adorarem.
Cum patet quod illo tempore huiusmodi honor fuit soli deo debitus. Ubi aduer-
tendum quod iste iudeus olim timuit offendere deum suum si honoraret
homines eisdem exterioribus signis quibus deus honorandus est. et nunc ti-
more sunt multi qui reuerenciam et humilitatem se habent ad homines qui
presunt eis et prosunt, quam ad deum, a quo et illi et ipsi sunt. et etiam
isti tunc sunt superiores qui dei honorem sibi exhiberi patiuntur.
Hos reprehendit glosa super hest. ubi super diuites potentes seculi qui
beneficiis diuina pietate collatis abutuntur quos consortes nec dedignantur
sue consortes gratie, in honore et reuerencia, qua soli deo debetur
in se conferre contendunt, cupientes esse sicut dii, cum ipsi sint homines
miseri. Ad aliud allegatum ex pastorali Gregorii dicendum 3 quod illud in-
telligitur cum peccator ab honorante in dicto a maiore atque debet corripi
Unde dicit sequitur. Episcopus qui crimina talium non corripit magis dicendus est
canis impudicus quam episcopus iudicus. Ad illud quod obicitur de viro iusto
dictum etc. Ad 2m xlto q. i. quando timentes autem dominum glorificat. Dicendum quod intelligitur
de malis qui priuate persone sunt aut de manifestis seu publicis pecca-
toribus quos honorare scandalum generaret aut eos in sua malicia
confortaret. Deus testimonia virtutis ipsis exhiberi propter. Deinde quidem
Dicitur sunt aliqua dubia mouenda. Primo utrum Rex xxxx ho-
norates se iudicio liceat rehonorare possit. et videtur quod non. Iudici

cum nos sint a xrianis publice et inter honorandi vel vehonorandi
quia honor et reuerentia exhibetur in signum virtutis et testimonium
reuerentis iusticie vel boni moralis quod cum in iudeo non sit sed sit ipsi
aliquis spiritus emulatorum tantum videtur honorandus iudeus a xrianis et tum
aliud obstat in iudeo qui cum semper blasphemat dominum suum ho-
norat displicentia domini incurrit et qui iudeum honorat xrum offen-
dit quem iudeus blasphemat. Sed exhibito honore et reuerentie
est quam approbatio eius cui exhibetur iudei ergo non sunt a xrianis hono-
randi ne videantur reputare eos aliquid et per hoc eos in suo errore
confortare. Et ne xriani inferiores scandalizent suspicantes eos quod
iudeos reuerentur aliquid de eorum secta sapere aut tenere aut solum
propter diuicias eorum ut lucrum reueri et cetera dicit iohannes in 2a cano-
nica Si quis venit ad vos et hanc doctrinam non habet loquitur
de doctrina xpi nolite recipere eum in domum nec aue ei dixeritis qui enim
ire² dicit ei aue communicat operibus eius malignis quod idem dicitur quod sibi
2º prima petri 2o omnes honorate fraternitatem diligite Item attendendo
iudeo quia ad ymaginem dei factus est videtur honorandus et hoc enim
videtur honorari deus qui fecit illum ad ymaginem et similitudinem suam
3º Sed cum iudei sunt reliquie vel figure sanctorum patrum quare honorari non
4º possent ita sicut quos honorare reliquie sanctorum Sed honorantes se
nullo modo inhonorare inutile est in humanum videtur et cetera Ad petrum
qr² dicit quod beatus petrus dicit vlr omnes honorate quia intendit omnes
quos honorare saluti est et quos et sed congruit et cetera Ad 2m dicit quod
esse ad ymaginem dei quod ad eternale conditorem non sufficiat per ex-
hibendo aliorum reuerentiam et honorem quia alias heretici possent esse
licite domino et dampnati exhiberi quod absurdum est Ad 3m dicit quod iu-
dei possent xrianis esse tali sicut honorari nisi obstaret in quia et
scandala in verbis et operationibus tacta per vnusquisque ad dictum et ergo
est causa quare non est sic honorari sunt iudei modo illo quo re-
liquie vel ymagines honorari solent Ad 4m dicit quod iudeus ficte et
coacte honorat xrianum quia credit esse malum et deo odibilem
ideo non meretur rehonorari et cetera et propter alias causas in probationibus tac-
Dubium secundum etas ¶ 2m dubium Vtrum mali solum ratione virtutis intellectualis possent
honorari Ad quo nota quod duplex est modus virtutis scilicet intellectualis et affectu-
alis virtus intellectualis consistit in cognitione veritatis ut est scientia. prudentia.
. ars et sapientia et virtus affectualis consistit in rectificatione appetitus appeti-
tus volitiui in suis passionibus et liberis actionibus ut est iusticia. tempe-

ca fortitudo liberi [litteris] / hoc supposito / secundo quod sola virtus intellectualis / hoc est contemplatio
virtus contemplativa excellens sit / non minus absolute loquendo honorari / licet quibusdam
aliis qui essent virtuosi / et simpliciter scientissimi / quod contra ad malum
sua virtus debet honorari / quod est falsum / quod quandoque diabolus credendus esset in
se loquendo aliquid simpliciter quod honorandus esset / quod excellit in scientia et subtili-
tate hominibus / hoc autem manifeste absurdum est / Secundo dico / quod mali aliquibus
et scientifici qui legendo vel predicando utiliter docent aliquibus veritatem vitae
ad cognoscendum et agendum / vere sunt et boni usui et utilitati communitatis
communitati prosunt / in docendo et prosequendo communitati quo ad directionem in
cognoscendum et agendum licite honorari possunt / et magis honorandus est
si gradum habeat / et tunc etiam si sacerdos sit / etiam magis si prelatus sit
/ quod vere istorum omnium ab honorandus est tamquam ministros dei / divina dispositione
constitutus vel commissus / vel pro cultum vel ministerio mancipatus / Tertium dubium
utrum superioribus in statu / et melioribus tamen virtute / aequaliter debeatur honor

/ et arguitur quod non / nam si sic tunc iustitia distributiva exigeret / quod tunc esset proportio
honoris / qualem statum in latitudine altitudine vel personarum in dignitate / ad quod
sequitur quod honor corpori debitus seu exhibendus / sine proportione excedet
honorem exhibendum cuicumque homini puro / et cum honor a creatura deo
exhibitus esset infinitus citra honorem debitum deo / non esset possibilis
a creatura condigne honorari / quod si unus altioris status et dignitatis
persone augendus esset honor / tunc in infinitum esset honor exhibendus
corpori / istud autem non a creatura sibi exhibere potest / Secundo quibusdam sanctis minoribus
fit a nobis nullus honor maior / quod festivitates sollempniora multum
namque magis honoratur sancta Katherina vel Barbara / quam maria ma
gdalena / vel virgo maria / et aliquibus magis sanctis apostolis quam sanctus
petrus apostolus / in quo sic committeretur peccatum acceptionis personarum / non debet
ecclesia tollerare sine contradictione // et tamen ipsa tollerat / ut videtur quod
non sit illicitum / et per consequens non superioribus maioribus debetur honor aequalis

/ In oppositum arguitur / quod ut dictum est prius / honor debetur principue vere status
presidencie vel vere perfectionis in virtute / communiter quo hoc declaratum fuit
prius / Sed ergo status et virtus sunt causa / et vero exhibitos honoris
sequitur quod ubi est excellentior virtus / altior et status / et in proportionabiliter ex-
hibendus sit honor aequalis quod sunt probandum / Pro quo notandum est primo quod licet
excellencia et virtus propria vel aliena / sit / ut dictum fuit / ipse causa
et primaria honoris exhibendi in aliquibus / tamen hoc officii huiusmodi
aliis debitur honoris / secundum diversitatem corporis excellentia / et diversa bene-
ficia ab eis suscepta / et in virtute / sed deus tenet summum locum / quod ex-

Quod arguitur primo
2° ar[2]
Opp[m]
Notandum

excellentissimus est | et est nobis essendi principium primum | et gubernator || Secundario
vero mi esse et gubernator principium sunt parentes a quibus nati sumus et
eorum per principium generatores et educatores et discipline | atque omnium que ad per-
fectionem humane vite pertinent || Et sicut sicut corporalis pater participat parti-
culariter principium | quod universaliter et plenissime invenitur in deo | ita etiam quantum persona quantum ad aliquid
providentiam circa nos gerit | quandam participat proprietatem patris | Vir persona in
dignitate constituta est quoddam principium in aliquibus vel aliorum | sicut princeps in ci-
vitate in rebus civilibus | dux exercitus in rebus bellicis | et magister in discipli-
na | et ita de aliis | Inde est quod omnes tales persone appellantur patres | propter simili-
tudinem ad patres carnales in cura et in aliis || 2o notandum | quod tres sunt
potiores virtutes speciales | disponentes homines | ad bene se habendum in ho-
noribus aliis exhibendis || Prima vocatur religio | Cum enim sit finis referendus ad
divinum intellectum est quod quedam ipsa et specialis ratio domini | quod in est sit specialis ratio
servitutis et exhibendi honoris || Dominium autem convenit deo secundum qua-
dam propriam et singularem rationem | quia videlicet ipse omnia fecit | facta conservat | et
summum in entibus gubernat | et in merito specialis [synonima] ipsa ratio honoris ei de-
betur | que vocatur latria apud grecos | de qua dictum est supra | et virtus respi-
ciens istum honorem deo exhibendum | proprie est vocata religio | Dicta vero
a re legendo | quia religiosus [relegit] retractat id est iterum et iterum retractat | et quasi
relegit ea que ad divinum cultum pertinent | Vel dicitur religio a re eligendo | quia
deum reeligere debemus | quem amisimus negligentes | sicut dicit beatus Augustinus
in de civitate dei | vel dicitur religio a religando | unde id beati Augustini | de
vera religione | religet nos religio uni omnipotenti deo | Est actus proprius
eius virtutis et ab ea eliciti | sicut sacrificare | offerre | adorare | vel alios
vero actus habet | quos producit mediantibus aliis virtutibus | quibus imperat ordi-
nans eas in divinum honorem | Virtus enim ad quam pertinet finis imperat
hiis virtutibus ad quas pertinent ea que sunt ad finem | et secundum hoc virtus
actum religionis imperatum est ut habetur Iacobi primo | visitare pupillos et
viduas in tribulatione eorum | et est actus elicitus a misericordia | immaculatum
vero se custodire ab hoc seculo | est etiam imperatum actus religionis | Elicitive
autem est actus temperantie vel alicuius virtutis vel huiusmodi | licet secundum hoc dicti religiosi pos-
sunt dici quicumque omnes | qui recte deum colunt | Secundum illud Actuum 2o erant
in urbe habitantes iudei viri religiosi ex omni natione que sub celo est
| specialiter tamen religiosi dicuntur qui totam vitam suam divino cultui dedicant |
a negotiis mundanis et concupiscentiis carnalibus specialiter se abstrahentes
| quemadmodum contemplativi dicuntur specialiter | non quicumque contemplantur | sed qui
contemplationi totam vitam suam deputant | vel deputaverunt || 2a virtus

2o dicendum

2a pars virtutis religio

2 virtus scilicet pietas

disponens habere ad benehabendum se in exhibendis honoribus vocata est speciali nomine pietas et respiciat honores exhibendos parentibus et sanguine coniunctis unde tullius in prima rethorica dicit quod pietas est per quam sanguine coniunctis patrieque benivolum officium et diligens tribuitur cultus quod sequens beatus thomas 2a 2e q. ci. prima dicit quod post deum homo est maxime debitor parentibus et patrie et ideo sicut in primam pertinet ad religionem cultum deo exhibere ita in 2o gradu ad pietatem pertinet exhibere cultum parentibus et patrie in cultu autem parentum includitur cultus omnium consanguineorum eo quod sunt qui ex eisdem parentibus processerunt in cultu vero patrie intelligitur cultus concivium et omnium patrie amicorum et ideo ad hos principaliter pietas se [extendit] Secundario sepe [extendit] ea que sunt creaturarum per quandam super excellenciam transferunt in deum ut dicit dyonisius in de divinis nominibus et quia deus excellentiori modo est pater generator et gubernator quam pater vel patria ideo per excellenciam pietas cultus dei appellatur sicut et deus per excellenciam dicitur pater noster Iste est pietatis nomen sed tamen aliquando sumitur extendit se ad virtutem misericordiam ad omnia opera misericordie generaliter unde augustinus in 10 de civitate dei ait Secundum ore vulgi nomen pietatis est in operibus misericordie frequentatum quod ideo dicit arbitror evenisse quod opera talia precipue deus mandat fieri et ea sibi pro sacrificiis placere testatur ubi ait [illegible] quod est misericordiam volo et non sacrificium Inde est etiam ut et deus pius dicatur Sic etiam accepit pietatem beatus gregorius in primo moralium ubi dixit pietas in die suo convivium exhibebit quia cordis viscera misericordie operibus replet Sic et civitates hominum quia cognatio consanguineorum et compatriotarum magis refert ad pietatem non est quia alie civitates et ideo hiis nomen pietatis appropriatum est Secundo dicitur quod pietas ita sumpta sunt exhibenda parentibus Sciendum quod aliquando parentibus debetur duo primo per se secundo per accidens Per se quidem debetur eis id quod decet omnes respectu parentes sunt ut pater in respectu patrem quod cum sit superior quam pater filius tenetur debet ei a filio reverentia et obsequium Per accidens autem aliquid debetur patri quod decet eum accipere ratione alicuius quod ei accidit puta si sit infirmus quod visitetur et eius curationi intendatur et si sit pauper quod sustentetur et ita de aliis huiusmodi que omnia sub debito obsequio continentur Vnde tullius supra dixit quod pietas exhibet et officium et cultum ut officium referatur ad obsequium cultus vero ad reverenciam sive honorem quod ideo dicitur in precepto decalogi honora patrem tuum et matrem tuam quod honore debet intelligi et exhibitio reverencie et omnis subvencionis ut dicitur supra articulo xxv Tertio dubitatur circa istam virtutem religiosi

Dubium

dubium

1° ar. obsequium ommittendum sit officium pietatis / et videtur quod sic per illud quod dicit salvator
luce 14° Siquis venit ad me et non odit patrem suum et matrem
suam et uxorem et filios et fratres adhuc autem et animam suam non
2° potest esse discipulus meus / Item in laudem iacobi et iohannis dicitur mathei 4°
quod relictis retibus et patre secuti sunt christum / Item et in laude levi-
tarum deut. 33 Qui dixit patri suo et matri sue nescio vos et fratribus
suis ne ignoro illos et nescierunt filios suos / Hii custodierunt
eloquium tuum / Ex quibus videtur quod propter religionis obsequium officium pi-
3° etatis sit ommittendum in parentes et propinquos / Item mathei octavo et luce
nono dicitur quod domino dicente sequere me respondit permitte me primum ire et sepelire
patrem meum / Respondit Sine ut mortui sepeliant mortuos suos
tu autem vade et annuncia regnum dei / quod pertinet ad religionem
4° sepultura autem patris pertinet ad officium pietatis etc. / Item deus per excel-
lenciam dicitur pater noster / sed sicut per pietatis obsequium colimus parentes ita per reli-
gionem colimus deum / ergo cultus eius preponendus est cultui quorumcumque aliorum
Item religiosi ex voto quod eos transgredi non licet tenentur sue religi-
onis observancias adimplere / Secundum quas suis parentibus non possunt sub-
venire / tum propter paupertatem qua propriis carent / tum etiam propter obedienciam
qua sine licencia suorum prelatorum non licet eos claustrum exire /
et ergo propter religionem ommittenda sunt officia pietatis in parentes et alios
propinquos / Sed contra est quod salvator mathei 15 redarguebat phari-
seos / qui in cultu religionis honorem parentibus debitum docebant
subtrahendum / Ad illud dicendum respondendo dicit sanctus thomas in 2a 2e q 101
quod religio et pietas sunt due virtutes nulla autem virtus alteri contrariatur
vel repugnat / quia secundum philosophum bonum non est bono contrarium / sicut
nec verum vero / propter quod non potest esse quod pietas et religio se mutuo im-
pediant ita ut propter unius actum alterius excludi oporteat / cuiuslibet enim
virtutis actus certis et debitis limitatus circumstanciis / qui si ommittantur
non erit actus virtutis sed vicii / Ad pietatem ergo pertinet non qualitercumque
officium et cultum parentibus exhibere sed secundum debitum modum / Si quis ergo
[illegible] et vel aut non est aut modo debito / ut homo plus intendat
ad colendum patrem quam deum / sed sicut dicit ambrosius super luca
necessitudini generis divine religionis pietas anteferatur / Si autem cultus
parentum vel propinquorum abstrahat nos a cultu dei ita quod
esse casum notatum de quo dicitur in pluribus verbum / parentes abstra-
herent nos a cultu divino / et abstraherent me in transeundo religionem

ia no ess pietas . ipse cultui pntu gra deu . dicebto 3mo . i epla ad
eliodorp . p calcatu pge prem . p calcatu pge mrez . ad v xqillu crucis
euola . summu geng pietas est . i hac re fuisse crudelem . Et no i tali
cau dimittenda sut officia i pntes ppt diuic religionis cultu
Ubi vo gohibendo dicta officia pntibg no abstraham a diuino
cultu qm oz et qua oz 2 sic d alijs . ia ptinebt ad pietez . 2o no
oz ppt religione pietate differe aut dimitte . Sic videlz c ad Ad racōes dubij
obam ad 3m dm 3 . q btus gregorius exponens id vm dm dicens
i qt . q pntes quos adusarios i via dei patim . odiendo et fugiedo
nescie debemq . Ubi em pntes nos puocat ad pccand vl abstra=
hant a cultu diuino . debem eos ad hoc eos desere et odie . hc est
no diaut leuite pros graguoos ignorasse . q ipsi custodiert facta
2m mandatu dm . no pepcerut ut hr . exo . 22o . Jacobg et
ho iohes laudant exohor q secuti sut dnm . dimisso pnte . no
q eorp pr eos puocarz ad malu . s q estimabat ipsi alr pos=
se xpetent vita sua traspge . ab sepulibg xm . Ad 3m dm . q dns ad 3am
pie phibuit discipulu a sepultura pris . q sic Crisostomus diat p hoc
eu dns a mltis malis eripuit . puta luctibg merorilg . et alijs
q in expecta discebij . post sepultura em . nece erat testa scrutai
. et dimoe hereditas occupai . et alijs hm distrahi . Et pnpue . q alij
erat qui xple poterant talia . et alia q ad sepultura ptinet
vl sicut Cirillus exponit passio illu discipulg ille no petijt . q
prem ia defunctu sepeliz . s ad hc q viuetez sustentaz . usqz se=
peliz . q dns sibi no xcessit . q erat alij . i . qui eg cura hre po
tant . i linca pntale ad hoc asta . Ad 4m dm . q hc ipsi q pntibg ad 4am
corpalibg exhibemq i deu referimq et refere debemq
sic 2 alia nra opa . q xbusq pxis vite i pendimq deo exhibita
dur . 2m id Mt 24 q vni ex minimis meis fecistis in fecistis Et io
si pntibg corpalibg nra obsequia sut neca . ita ut sine hijs su=
stentai no psut . nc nos ad ad xtra deu nc nram salute i ducat
no debem . i tutu religionis eos desere . Ubi aut si pto aut
sn euidenti pculo xpti corp obsequijs vacare no possuq . vl eessi
absqz nro obsequio psut sustentai licitu e corp obsequia pmitte . eo
q amplius religiosi vacemq . Ad vltm dm 3 . q no e id de eo q ad 5am

est adhuc constitutus in seculo et de eo qui est iam in religione professus. Ille enim
qui est in seculo constitutus si habet parentes qui sine eo sustentari non possunt non debet
eis relictis religionem intrare quia transgrederetur preceptum de honorificatione parentum. Verum-
tamen dicunt quidam quod etiam tunc licite posset eos deserere eorum curam deo
committendo. Sed si quis recte consideraret hoc esset temptare deum cum habens ex
humano consilio quid ageret periculo exponeret parentes sub spe divini auxilii.
Si vero sine eo parentes vitam transigere licite possent licitum est ei desertis
parentibus religionem intrare quia filii non tenentur ad sustentationem parentum nisi
causa necessitatis. Ille vero qui iam est in religione professus quia reputatur
iam tamquam mortuus mundo unde non debet occasione sustentationis parentum
exire claustrum in quo christo consepultus est. Tenetur tamen salva sui prelati
obedientia et sue religionis statu pium studium adhibere qualiter parentibus eius
subveniatur. Hec ille. Tercia virtus que respicit obsequium et cultum

3 virtus observantia

superioribus et dignioribus exhibendum vocatur a Tullio observantia. Unde in rethori-
ca sua dicit quod observantia est per quam homines aliqua dignitate antecedentes
quodam cultu vel honore dignificamus. Sed comparando ad invicem observantiam

Dubium

et pietatem queritur que sit virtus potior. Et videtur quod observantia. Quia
princeps cui cultus per observantiam debetur comparatur ad patrem qui per pietatem
colitur sicut universalis gubernator ad particularem. Nam familia quam pater gubernat
est pars civitatis que gubernatur a principe. Sed universalis virtus potior est et
magis sibi inferiora subduntur. Ergo observantia est potior virtus quam pietas.

2o arguitur

Preterea illi qui sunt in dignitate constituti gerunt curam boni communis. Consanguinei
autem pertinent ad bonum privatum quod est propter bonum commune postponendum. Ergo obser-
vantia per quam exhibetur cultus hiis qui in dignitate constituuntur est

3o arguitur

potior quam pietas que exhibet cultum personis sanguine coniunctis. Preterea
honor et reverentia maxime debentur virtuosis post deum. Exhibere autem reverentiam
et honorem talibus ad observantiam pertinet ut supra dictum est post rela-
cionem. Ergo observantia est potior pietate. Sed contra est ordo preceptorum decalogi in quo virtutes preponuntur
quia ibi immediate post precepta religionis que pertinent ad dei honorificentiam
que pertinet ad primam tabulam subditur preceptum de honoratione parentum quod pertinet
ad pietatem. Ergo pietas ordine dignitatis immediate sequitur religionem. Respondeo
dicendum secundum sanctum Thomam quod personis in dignitate constitutis potest aliquid exhiberi
dupliciter. Uno modo in ordine ad bonum commune puta cum aliquis eis servit in ammi-
nistratione rei publice et hoc iam non pertinet ad observantiam sed ad pietatem
que exhibet cultum non solum patri sed etiam patrie ut dictum fuit. Alio
modo debetur aliquid personis in dignitate constitutis pertinens specialiter ad eorum
personalem utilitatem vel dignitatem et hoc proprie pertinet ad observantiam

parentes a pietate distinguuntur. Et ergo oportet quod comparacio observancie ad pietatem
attendatur. Respondeo dicendum quod diversas habitudines diversarum personarum ad nos quas respiciunt
virtutes debet. Manifestum est autem quod persone parentum et eorum qui sunt nobis sanguine
iuncti substancialiter iunguntur nobis quam persone que sunt in prelacionibus constitute. Magis
enim ad substanciam et naturam pertinet generacio et educacio quam
principium est pater quam politica vel exterior gubernacio cuius principium sunt
illi qui in dignitate constituuntur. Et secundum hoc etiam quod pater regit ut ipse et est
principium naturale filii quod dat esse filio. Qualiter non est de constituto
in dignitate. Et ita respondeo quod pietas observanciam preeminet in quantum cultum red-
dit personis magis coniunctis quibus amplius obligamur. ~~Tunc cultu reddet~~
~~personis magis coniunctis quibus amplius obligamur.~~ Ad primum ergo dicendum
dicitur quod princeps comparatur sicut ad rem publicam sicut virtus virtus ad particulare
sicut in ad exteriorem gubernacionem non autem quantum ad hoc quod pater est principium
generacionis. Sic enim comparatur ad ipsum virtus divina que est omnium productiva
tamquam prima omnium parens. Ad secundum dicendum quod ex ea parte qua persone in dignitate
constitute ordinantur ad bonum commune non pertinet earum cultus ad observanciam
sed ad pietatem ut dictum est. Ad tercium dicendum quod exhibicio honoris vel cultus
non solum est proporcionanda persone cui debetur seu exhibetur secundum
se considerate sed etiam secundum quod ad exhibentes comparatur. Quamvis ergo virtuosi secundum
se considerati sint magis digni honore quam persone parentum tamen filii magis
obligantur propter beneficia suscepta et propter coniunccionem naturalem ad exhibendum
cultum et honorem parentibus quam extraneis virtuosis. Redeundo ad comparacionem
pietatis ad observanciam secundum racionem ad questionem dudum motam in qua querebatur
utrum superioribus in statu et dignitate virtute habitu semper debeatur
maior honor. Dico enim quod non semper statu altioribus in virtute dignioribus
a quolibet debetur honor maior quam minoribus. Sed sicut dictum sunt cultus
pietatis est pocior et prestancior cultu observancie ita quod parentes
secundum preheminenciam racionem principii generacionis et gubernacionis respectu
filiorum quam possidens civitatem. Vel alii parentes minoris status in cultu
notabiliter sunt preferendi illis qui politiace preferuntur statu maiores. Unde
in exhibicione honoris non est respiciendum solum ad illud quod excellens
est seu preeminens in eo qui honoratur sed etiam respiciendum est ad
diversas dispositiones et habitudines exhibencium honorem ad illos quibus
exhibetur et e converso. Et ergo ut dictum est licet virtuosi secundum se consi-
derati sint magis de per se digni honore quam persone parentum tamen filii
magis obligantur propter beneficia suscepta et propter coniunccionem naturalem ad exhi-
bendum cultum et honorem parentibus quam extraneis virtuosis. Ista alii

Ad racio

ad 2m

ad 3m

Dicto ad 3m dubium prius

qui indignum te constituit corpore spiritualiter quam vero prius, sicut est aliorum gubernator
ac prelatus morum institutor et formator. Secundo autem quod aliquis habet altiorem
perfectionem scientie et virtutis non consurgit in eo moralis principatus vel potestas
aut aliorum regimina aut auctoritas. Sed et vere status perfectionis debetur alicui
ratione actui insit magis perfecto honor ampliori quam virtuosiori vel equaliter virtuoso. Cum
in compilacionibus tamen carum deo in duo partio quod sine vero acceptione personarum patet
superatoribus amplior honor seu cultus sollempnior exhibetur sanctis maioribus
quam minoribus, et ut patet ex premissis diuerse reperiuntur cause racionabiles propter quas
licet quemque minorem in statu et minus perfectum virtute preponi maioribus in
exhibicione obsequij et virtutis seu honoris. Et sumuntur cause iste
ex parte corporis, ex parte patrie, ex parte parentele, ex parte specialis beneficij et ex
parte notitie eorum. De primis duabus causis iam visum est in hijs que dicta fuerunt
de patria et obsequia. De tercia est manifestum est racionibus constat beneficijs
specialibus retribuendum esse. De quarta similiter patet quod licet inter esset aliquis de(?) minus
virtute et excellencia minus vel in auctoritate constat alijs maioribus vel equalibus
de quorum constat licere clarius preponere in exhibicione honoris. Ex iste
infero tercie partis primo quod sancto dicuntur quiuis sit in celo minor potest licite ab hijs qui
sunt de sua parentela exhiberi cultus sollempnior. Hoc infertur quia et racione
patrie sancto minori potest exhiberi cultus amplior reverencie. Secundo patet quod licet
potest fieri racione singularis beneficij. Ista sunt manifesta ex iam dictis causis. Sequitur
quarto quod cuilibet religiosi sancti quorum possint licite quibusdam aliorum
sollempnius coli dicto(?) prior sanctis, scilicet qui ex regione nati fuerunt vel
qui eorum laboribus regione ad fidem converterunt vel qui ibi patroni sunt
aut quorum ibi requiescunt corpora vel notabiles reliquie sunt et isti et a fide
libus sue regionis magis invocandi sunt qui magis efficaces putandum est enim
quod illi qui in hac mortali vita durerent fuerunt pro salute regionis magis
sollicitati a beati et immortales effecti suorum non velint obliuisci sed potius adiuuan-
dum eos esse velint magis promptos. Sequitur quinto quod sancti qui magis laboraverunt
in terra pro salute omnium in docendo in defendendo ab hereticis et tyrannis ut sancti
doctores et alij quidam sancti reges et spirituales presides quibus esset minus bene
si possent gloriosius a fidelibus coli, patet illud ex tercia et quarta causarum quibus
propter eorum admittitur prelatio. Unde potest licite alter in honore preferri. Ex
quo patet quod maiorem honorem et reverenciam fideles teneantur exhibere apostolis
et alijs fidei principibus introductoribus et fundatoribus qui et pro fide
usque ad mortem certaverunt. Sexto sequitur quod primi religiosi presides
et si essent tamen minus sancti quibusdam aliis religiosis professoribus possunt licite
quibusdam sanctis maioribus honorificentius coli. Patet quia primi religiosi institu-
tores fuerunt patres spirituales sequentium qui et magis eorum meritis imitantur

ad vocem dubij 3am opp[inionem]

Tercie p[ar]tis p[ri]mo
2o
3o
4o

tercie 5e p[ar]te

6o p[ar]te

et beneficijs consolantur. igitur conabitur a quibus in honore preponere possint. potest
etiam ex alia consideratione licite vnus pre omnibus sanctis quilibet sollempniter
coli. quia cum sancti non sint colendi in se et propter se sed propter deum in eis. non tamen velint
aliter quam in domino laudari vt notum est. Vnde Augustinus in omelia super
illum inquit. neque enim paulus in se ipso sed ipsa veritate que superior est
glorificabatur. et ita non aliter ab alijs se glorificari vel laudari patiebatur.
Sequitur ergo quod quia deus est sic magnus in magnis quod non est minor
in minimis. ipse in suis parvis operibus. sicut in magnis que ut bene laudari potest. Ex quibus
iam apparere potest solucio racionis secunde cum omnibus alijs dubijs. Et quia ideo prima videbatur
probare quod deus est tanto et tali honore dignus quale et quantum sibi exhibere non potest
ideo pono tamen hoc aliquas propositiones. prima nulla creatura est ad omnem speciem honoris — ppo pma
possibilem sub gradu et modo excellentissimo obligata deo. patet prima. quia eciam secundum
quamcumque speciem gradus vel modi honoris volens creatura laudet honoret aut glo-
rificet deum ipsa potest absolute excellenciori modo et intensiori gradu ipsum
glorificare si esset obligata ad excellentissimum honorem tunc quantumcumque
excellenter creatura vt sic deum honoraret adhuc peccaret quia obligata esset ad
excellenciorem glorificandum. qualiter adhuc posset. igitur Ex quo sequitur quod licet quilibet — Cor^m
homo bonus vel angelus secundum vltimum limitem potencie sue intense deum laudet et hono-
ret tamen absolute nihilominus amplius posset. patet quia cuiuslibet boni potencia in infinitum adeo aug-
mentabilis est et eleuabilis. Secunda propositio quod sed homo pro hoc statu non tenetur sic — ppo 2ᵃ
facere quod potest optime. ita nec tenetur ad id quod est in vultu dei possibile sibi excelle-
tissimum. patet quia si homo pro statu vie secundum vltimum potencie sue absolute teneretur
deum honorificare vel in alio benefacere. et adueniens homo qualitercumque ageret
si sic obligaretur semper dubitacionem haberet an omissione peccaret
sed non tenetur hominem sic obligari. vel et licet homo mortalis in exhibendo
deo reuerenciam et honorem non teneatur hoc secundum eius vltimum posse facere
tamen quociens pro loco et tempore et alijs circumstancijs homo non reueretur
vel reuereri conatur deum secundum totum posse suum quando peccat. ad cuius quia si aliquis
ad regem sibi correctum vel imperatorem vel papam non sic liceret secundum posse
suo reuerenter adiret secundum eius statum offenderet. ad quem dum postea curreret tum
et tamen quia parui pendens arguendus esset. igitur a forciori arguendus est iste
qui pro loco et tempore suo altissimum deum pro toto suo quo posse reuerenciam non
exhiberet nisi alias dum non impeditus. vnde tamen licet in hoc remisse
et tepide agendi. Sed tamen hoc queritur quare vt communiter homines reuere- — Dubium
ciam et timoratius se habeant coram homine mortali peccatore quam coram deo
infinite maiestatis. Dicitur quod forte ex hoc est quia intuitive visa plus
mouent quam ymaginata vel cogitata. vt ait Augustinus tractans apparatum ...

intuitive visione et sensibiliter percipit quam ymaginarie et abstractive cognoscit in mense
3a ppo glorie dei quasi absentis. Alia propositio omnis species honoris potest secundum nomen condig-
et modum excellentie expressiuum per deo a creatura exhiberi loquendo de spe-
ciore dei actuali et expressiuo et non de gloria eius essentiali et intrinseca. Patet
illa propositio quia alias deus esset dignus aliqua glorificatione et honorificatione exteriori
que sibi exhiberi non posset quod falsum est et absurdum quia esse dignum aliquo
propter indignam capacitatem alicuius cuius est dignus nullus eum dignum est
aliquid quod sibi inesse non potest ymmo videtur blasphemia esse dicere quod deus sit
aliquibus honoribus dignus quibus non habet nec habebit nec habere potest et
dicit magister henricus de hassia qui tempore suo precipuus fuit quondam publice reuerenter
corrl'm prout doctores solempnes in uesperiis suis quondam posuit. Ideo quamuis secundo quod
quamuis deus non fuit laudibus et honoribus potest dignus quibus nunc extollere
tamen nullis talibus est dignus que sibi exhiberi non possent. Prima
pars patet ex deductione prime propositionis. Secunda uero pars patet ex iam dictis et etiam quia
deus qualibet creatura posset maiore tamen quod excellentius sua dignitas
4a ppo exprimi posset etc. Quarta propositio tanta est diuine dignitatis gloria
adiuncta quod sibi non potest correspondere gloria adequata a creatura. Patet quia tanta est
diuine nature dignitas et perfectio quod nullis indiciis uel signis creature uel creabilibus
potest adequate representari uel exprimi cum sit formaliter simpliciter infinita et
ineffabilis et secundum hoc quod scriptum est laudate eum secundum multitudinem magnitudinis
diuinis eius potest intelligi quasi diceret laudate eum quantumcumque poteritis
et ad plenum debita laude eius non attingetis. Iuxta illud Ecclesiastici 43 terribilis
dominus et magnus vehementer et mirabilis magnificentia eius. Glorificate eum quantumcumque
potestis et preualebit adhuc. Benedicentes dominum exaltate illum quantum potestis
maior est enim omni laude. In quo deus distinguitur est omni creature quia
nulla creatura est qui posset exhibitione glorie et laudis digniorem et
maiorem ostendere preter quam est secundum veritatem quod de solo deo fieri non potest. Dubium
dubium Ultimo dubitatur an liceat cuique viatori appetere sibi fieri honorem et reueren-
tiam. Et videtur quod sic quia honor de se est quoddam bonum et maximum inter
exteriora bona ergo licite desiderari potest et illi qui de honore non curat
vituperatur. Secundo quilibet absque ~~absque~~ vicio potest appetere illud
2a quod sibi debetur pro premio. Sed honor est premium virtutis ut philosophus ait
ergo illud [illegible] quod homo priuatur [illegible] et reuerentia licitum est appetere
3o Sed hoc fit per honorem ut philosophus 3o ethicorum et secundum tullium in libro de
4o Tusculanis questionibus ergo quedam virtus est circa adeptionem honorum magnorum
que magnanimitas dicitur ergo licet homini desiderare sibi fieri honorem

quod est proprium [?]. Ad 1m est quod cupere sibi fieri honorem ambitio esse videtur Oppositum

que semper peccatum est cum caritas eam excludat ut patet prima ad Cor. 13 ubi
dicitur quod caritas non est ambitiosa non querit que sua sunt. Sed contra quia sicut supra dictum Responsio
est honor importat quandam reverentiam alicui exhibitam in testimonium excel-
lentie sue. Circa excellentiam autem hominis duo sunt attendenda. Primo quod illud secundum
quod homo excellit non habet a se ipso sed est quoddam quasi divinum in eo
a deo sibi datum et ideo ex hoc non debetur sibi principaliter honor sed deo. Secundo
considerandum est quod illud in quo homo excellit datur homini a deo ut fine[?]
videlicet ut ex illo et proficiat aliis. Propter quod in tantum debet homini placere testimonium
sue excellentie quod sibi ab aliis exhibetur in quantum ex hoc parat sibi viam
ad proficiendum in aliis. Triplex ergo appetitus honoris contingit esse
inordinatus. Uno modo per hoc quod aliquis appetit testimonium ~~sue excellentie~~
de excellentia quam non habet quod est appetere honorem supra dignitatem
suam et pertinet ad arrogantiam. Alio modo per hoc quod honorem capit sibi in
non referendo in deum. Tertio per hoc quod appetit in ipso honore quiescat
non referens in utilitatem aliorum. Et quia deo sicut adoratur [?]. Ad primum dicendum Ad primum argumentum
quod appetitus eius quod est desiderabile bonum et sic regulandus est secundum rationem cuius
regulam si transcendat erit vitiosus. Et ita vitiosum est si aliquis
appetit honorem non secundum ordinem rationis. Vituperantur et qui non curant
de honore secundum quod ratio dictat videlicet ut vitent ea que sunt contraria honori
hec est vitia quibus debentur vituperia. Ad secundum dicendum quod honor non est Ad 2m
premium virtutis quo ad appetitum virtuosi ut scilicet hunc pro premio expetere debeat
sed virtuosus pro premio expetit beatitudinem que est finis virtutis. Dicitur
autem honor esse premium virtutis ex parte aliorum qui non habent aliquid maius
quod virtuoso retribuant quam honorem qui ex hoc ipso magnitudinem
habet quod est testimonium virtutis. Unde et revereri seu laudari virtuosum est
actus virtutis. Cum sic agendum ratio dictet etiam qui virtuosos venerentur
aut laudant quia [illegible] amare virtutes. Et ita honor dignificat exhibitionem
tenetur intuitu persone honoratum ratio exigit [?] et ergo non est premium
sufficiens virtutis ut dicitur in x° ethicorum. Ad 3m dicendum quod sicut per appetitum honoris Ad 3m
aliqui ad bonum provocantur et revocantur a malo ita etiam
si inordinatus fuerit potest homini esse occasio multa mala faciendi dum
scilicet eius appetitui insistat non curat qualitercumque honorem consequi possit.
Verum est quod quicumque solum appetit honorem vel bona faciunt vel mala

vitat / non sunt virtuosi / unde patet ex philosopho 3° ethicorum / dicitur quod non sunt
ad 4m vere fortes / qui propter honorem fortia faciunt / Ad 4m dicendum quod est / qui
contempnunt honores / et hoc modo quod per eos adipiscendis ut in quibus faciunt
inter eos minus appetentes / laudabiles sunt / laudamus etiam quod est aliquis
qui amat honorem / et quandoque autem qui non curat de honore / propter utrumque
moderate et secundum debitum rationis sic patet / qui cum fervide conatur ad ea
que sunt digna honoribus / laudabiliter appetit honores consequi / sunt qui
sic nimis contempnunt honores / qui non curaret facere ea que sunt digna
honore / vituperandi essent / et hoc ergo modo utitur magnanimus circa honores
magnos / ut videlicet studeat facere ea que sunt magno honore digna / et
non sic ut pro magno estimet humanum honorem / aut propter ipsum adipiscendum
magna et ardua agat / sic enim esset magis grandis superbia / que vitanda
fugienda / unde ergo ad hoc ut sunt contra magnanimus ad difficilia et ardua
que propter magno honore faciunt digna / non querit gloriam linguis hominum
sed famam excellentem operum / Ex dictis patet quid ad eos ante et post
oppositum adducuntur sic dicendum est. **Questio octava circa 12am distinctionem**

Questio 8 **Utrum debuit filius dei assumere humanam naturam de massa
propaginis ade sive de genere ade** / et arguitur quod non / quia peccatum im-
ar[gumen]to 2 / pro 1 p
perium parentum redundat in prolem / ut dicit sapiens / sed Christus debuit
esse purus et immunis ab omni corruptione aliqua / ergo non debuit de massa
seu de genere corruptionis ade carnem assumere / Ulterius peccatum debitum
imputatur proli / sed mediator debuit esse absque omni debito / ut
solutio esset acceptabilior domino deo sicut dicit augustinus / ergo etc. Secundo aliqua conclusio
et nature debet esse medicina / qua morbus / ergo si Christus voce necas-
sumpte fuit humano generi medicina / videtur quod eius caro non debuit fieri
de massa carnis corrupte etc. Tertio si sic tunc magis decuisset eum assumere
naturam sine viro et muliere / et in sexu paulichri qua de sola
femina et mulieri sexu quarto primo / quia secundum apostolum ad hebreos 2° debuit
per omnia fratribus assimilari / ergo ex utroque parte generari / Item sed
quod proles debet assimilari suo principio / sed Christus natus est ex sola
virgine matre / ergo potius debuit sibi assimilari in sexu / quia tamen recepit masculinum
sexum / Confirmatur reparator debet vincere ruinam / ergo sicut per feminam
ruina venit / sic per feminam debuit abrispari et Quarto omnis natura
humana de massa parentibus seu de stirpe ade exorta est peccati / sed
Christus peccare non potuit / ergo non humanam naturam de stirpe ade assumere

potuit ergo nisi cum decuit / alioquin non esset bonum simpliciter cum Christus sit deus qui
peccare non potest / Sed quia [illegible] actus sunt suppositorum Si in humana
a Christo assumpta peccaret / divinum suppositum peccaret / cum non suppositum sit ibi
nisi divinum Suppositum autem / Christus de massa seu de genere corruptionis
Ade assumpsit humanam naturam / ergo decuit filium dei scilicet quia
quod nichil fecit quod eum non decuit facere Est autem patet per Ingenium [illegible] 12 [illegible]
et per apostolum ad hebreos 2o / ubi dicit Qui sanctificat et qui sanctificantur ex
uno omnes / sed qui sanctificat est Christus / qui vero sanctificantur sunt filii ade [illegible]
te tanto mediator est convenientior / quanto est proximior utrique generi / quoniam
cum Christus mediator fuit inter deum et peccatorem / debuit esse de genere hominis
peccatoris Hic tria sunt videnda / primo de questione / 2o utrum decuit Christum
in semine Adam vili et corrupta sua naturam humanam assumere / 3o
utrum Christus potuit esse subiectus macule / Quantum ad primum sit quod [illegible] Con^o xiii^tio
ista / licet aliunde Christus potuerit ~~esse subiectus~~ carnem assumere / tamen plus
expediebat / ut hoc faceret de corrupta massa stirpis ade / prima
pars est clara per Ingenium [illegible] 12 / et per auctoritatem Augustini quam ibi allegat
Racio [illegible] per plures rationes quas assignat [illegible] / primo propter convenientiam
rectitudinem iusticie / videlicet ut eiusdem generis esset satisfactio et punitio
2o ad manifestandum dulcedinem divine misericordie / qua naturam sic graviter
offensam tam indissolubiliter voluit copulare / Augustinus 2 ad [illegible] quo [illegible]
dat ante caritatem suam deus [illegible] 3o ad declarandum ordinem divine
sapientie que decuit [illegible] genus [illegible] diffamari / et [illegible]
[illegible] supplicationem [illegible] / quod deus est [illegible] hoc [illegible] debuit
infringi / Ideo mediator dei et hominum / decuit de massa totius generis humani
carnem assumpsisset / Quantum ad confirmandum altitudinem humane nature
qua deus talem [illegible] dederat / ut soli deo esset obnoxia / ergo congruebat
ut redemptor esset solus deus / aut ipsa natura creata recreata assumpta
ex massa ade illa ~~[illegible]~~ caperet / Ex quo sequitur quod parentum miseriarum Con^m [illegible]
non semper necesse redundare debet in filios / quod patet / quod cum filius non fuit
particeps sceleris [illegible] / Sed [illegible] ad [illegible] ei oppositum / si iuste
redundaret in se / [illegible] libere vellet [illegible] sustinere / [illegible] fuit
particeps sceleris [illegible] Christo / qui [illegible] passio sustinuit / quod
esse non meruit / alias liberaretur ab imperio quod ex sua culpa meruit
2o sequitur quod non omne debitum parentum est filiis imputandum / patet quia [illegible] 2^m con^m
parentibus in hereditate / [illegible] suis filiis hereditavit [illegible]
in qua [illegible] obligatur pene / quia [illegible] Christus non assumpsisset / [illegible]

fuit pene debitor sed voluntarius persolutor. Tertio sequitur quod non debuit
Christum assumere naturam personalem primi hominis quia eius assumpsisset
naturam sui generis, patet quia non christus esset mediatorum ceteros peccatores, 2m
utrique natura, nec posset argui de peccato, non debuit assumere hanc
peccatricem seu naturam peccatricem. Quarto non fuisset decens ut qui se diceret
pro culpa tantum exaltaretur. Tertio nec etiam ille esset hostia pene debite, passio
sua non esset tantum grata deo et pro nobis satisfactoria sicut si esset innocens
et potens pro aliis satisfacere. Sed contra hoc obicitur quod nullum decet
ita sustinere penam pro culpa sicut illum qui commisit culpam. Quarto quia
sicut est morbi cura dum in radice curatur, quia dum in ramo, sed
adam fuit radix in quo. Tertio ut anima cure pro adventu spiritus sancti
oportet quod spiritus sanctus descendat in eam animam in qua prius habitavit
culpa. Nec hoc in aliquo derogat dignitati spiritus sancti. Sed Christo
Respondeo dicendum quod unum est de pena divine ultionis, sed non est unum de
pena divine placationis placationis, magis enim deus placari
potuit per penam innocentis quam per penam rei et iniusti, et taliter
punitus est Christus pro peccatis nostris, maxime cum alia pena potuit esse
sufficiens meritum satisfactionis quam esset equum iustum divine
ultionis. Ad 2m quod ubi radix sicut purificari potest sicut ramus, sed
sic non est in proposito, quia si adam sic purificari potuit, ut nulla actu
culpa haberet, non tamen sicut qui culpam habuisset, non debuit tamen esse
mediatorem dei et hominum, ut sua oblatione sufficienter placaret divine
iustitie severitatem. Ad 3m nec quia per spiritum sanctum anima puri
ficatur ut per eum effectum efficientem, sed per Christum ut per eam meritoriam
et quia unus potest mereri aliis dum sit ascensio, non oportet mediatorem
dei et hominum sicut unum sicut spiritus sanctus. Sicut spiritus sanctus habitur
illabitur nobis sine hoc quod personaliter uniatur unione tali, nec cum operatur
quacumque ratione idiomatum sicut peccator. Sed sicut peccator uniretur, et ideo sicut
non debuit filius dei sicut unum aliquem peccatori sicut decet spiritum sanctum
mitti in animas subditas prius culpe. Et per hoc patet quod sicut dicendum ad primum
valeat enim oppositum. Continuatio ad 2m sicut generaliter considerat ista. Nec fuisset
ita congruum pro redemptione humani generis de viro et muliere naturam as
sumere sexus muliebris sicut sumpsisset de virgine sexum virilem, licet
primum potuisset. Prima probatio quia licet Christus potuisset carnem assumere
de viro et muliere et de viris tantum, sicut assumpsisset de sola femina,
ideo quod sicut purificavit utero virginis, sicut purificare potuisset virum

Con° xii lio
2i arti

generatiua in utrisque parentibus ut sanctus et immaculatus nasceretur ex
eis sine ulla feditate. Item non fuit ita congruum. Ut declarant sancti
et doctores, primo ad suadendum dignitatem matris quam obtemperationem filii dei
per quod non debuit privilegia virginitatis. Secundo propter honorificentiam dei patris,
qui cum sibi plene sufficiat in ratione generationis eterne generationis, iniuria fieret deo
patri eo quod duobus parentibus filius compositus inventus esset plene. Tertio propter decus
ad complendum perfectionem universi, quia modus novum generationis Christi ex femina sine
patre. Quarto propter convenientiam congruitatis lapsus et reparationis. Unde
sicut lapsus est factus in utroque sexu, sed primo in muliere est inchoatus et
in viro consummatus, sic esset in reparatione, ut mulier in credendo et concipiendo
in perfecto diabolum superaret in absconso, et post eius filius in aperto eum vinceret
in duello ubi meruit patibulo. Secundo patet quod quia ad redimendum humanum genus
decuit ut in modo generationis natura assumpta esset utrique in agendo, dignitas
in patiendo et divinitatis in possidendo, que sunt conditiones in quibus precellit vir naturam
mulieris ut notum est in textu. Corollarie sequitur quod sicut non decuit Christum nobis Cor.m
assimilari in culpa sic nec in generali nascendi. Patet quia licet ipse decuit
penalitatibus assimilari in illis que sunt ad salutem redemptionis et erudi-
tionem nostram ordinata, tamen quia hic nascendi modus non sic competebat sed
alie que eligitur nec saluti vel eruditioni. Item quantum ad nascendi modum non
debuit assimilari nobis, et nobis per talem modum nascendi contrahimus morbum
et Christus ut bonus medicus immunis a morbo debuit esse. Sic etiam est
quod in tali modo nascendi non debuit assimilari nobis nec nobiscum convenire.
Secundo sequitur quod non est ex hoc ulla degeneratio quod Christus non est conformis in sexu Cor.m 2m
suo temporali patri, patet quia patrem aliud non produxit secundum et omnino virtute
sue, sed spiritus sancti liberis artificio Christus natus est, ut dictum
est prius in secundo dicto. Distinguitur quia spiritus sanctus eum hunc voluit, non
hoc est contra naturam mulieris ... plus appetit prolem mascu-
linam. Tertio sequitur quod ruina generis humani facta per feminam non arguit Cor.m 3m
assumendam sexus femini naturam. Patet quia licet ruina fuit inchoata
per feminam, tamen fuit per virum consummata. Si enim sola mulier peccasset sola
mulier periisset ut patuit in secundo. Sed cum in viro reparari debeat in natura assump-
ta, patet propositum. Sed contra illa. Dicitur quod Christus non debuit assumere sexum Obie.
aliquem quia in corpore unum perficitur Christi corpus misticum, sed in corpore mistico
non est sexus distinctio. Ad Gal. 3o. Respondeo quod vero quod quod prius consequitur
naturam humanam vere assumere. Ad rationem dicendum ad hoc quod est nec
sexus distinctio in corpore mistico solum quia uterque sexus se habet indifferenter ad corpus

christi misticum scilicet corpus christi misticum non est una persona sicut est ipse christus sed multe persone / nec in una persona potuit esse utraque species / nec hoc esset monstruosum
~~Vide in addicionibus~~ et innaturale secundum illud quod solucio 3e racionis ad oppositum patet / id est secundum Ricardum ad 3m / certum
est / quod christus assumpsisset naturam humanam peccabilem de se in qualibus [illegible]
sunt peccato obnoxia / secunda patet quod talis natura potuit dimitti a verbo et sic sibi re
derelicta et tunc cum sit libera potuisset declinasse a dei obediencia et
peccasse / 2m patet quod illa natura a principio sue creacionis fuit repleta gracia et fuit
confirmata in bono ut dicit persona in 3o / Sed licet a lege communi dei ordinata
non stet humanam naturam filio dei esse unitam ypostatice et eam peccare
est tamen dubium utrum possit esse de potencia dei absoluta quod natura humana maneat
filio dei unita et quod peccaret / Et de isto dubio tenet Durandus quod sic / quod
posset filius dei assumere naturam humanam non munitam gracia / sed omni sine
donis gratuitis creatis et eam dimittere solis principiis naturalibus et libertati
arbitrii sui / non coercendo eam ad opera sua nisi generali influencia
sicut ad operaciones aliorum / hec enim nullam implicant contradictionem / non est nec
admixta cum ypostasi / id est et sic inter duo sibi unita fuit racio / non est
capax gracie / et ita aut dato / tali natura per libertatem arbitrii sui posset esse
flecti a deo et quod lege divinam agere / 2o sic arguit Durandus sic / primo que non
est prior in esse [illegible] actus ~~[illegible]~~ primi [illegible]
in essendo / non est perfectior in esse actus 2us / nec impossibile / sed stante predicta
supposicione quod assumit humanam naturam impune in rebus [illegible] perfecto alicuius
esset nichil natura humana in esse actus primi / quam esset sibi derelicta in se constat
quod sibi derelicta potest peccare / id est sic assumpta peccare poterit / 3o quod actus
2us perfectio suppositi primi et agere perfeccius esse / Sed contra hec duo / primo quod actus
sunt suppositorum / sed non est impossibile in verbo divino suppositum / omnis actus 2us quicumque
nature unitus per libertatem unionis debet attribui supposito divino / sed illud non potest ex
orbitare in aliquid sua actione et racionis rectitudine / id est 2o quod actus plus
imputatur agenti principali quam instrumentali / sed humanitas in Christo fuit instrumentum
deitatis / ergo omnis actus humanitatis in Christo debet attribui supposito divino / tamen principaliter agenti
divino autem non potest actus peccati imputari / id est arguitur et Bonaventura contra predictam / et
precipue quod ubi natura que est principium actionis non constituit suppositum / sed ei inheret
secundum quod suppositum dicitur [illegible] agere ut principium instrumentale / sed tale est humana natura in Christo / id est
Consequitur contra Durandum / qui dicit quod mihi videtur [illegible] est impossibile / peccare
autem est [illegible] id est ista sunt [illegible] potest dampnari / Respondet Durandus
ad primum concedendo quod actus sunt suppositorum tamen corporum que agunt / sed aliter
agere divine / nisi quatenus sustentat eam / que sunt principia actionum / et hoc modo actus unius
cuiusque nature in Christo est actus suppositi divini / tamen [illegible] quod denominat
agere quod sustentat naturam / que est principium actionis / 2o dicit quod [illegible] potest plus

mouet naturam ad sic agendum aut quod si non

imputari supposito diuino talis actio qua si non esset unitum humanitati quod peccat quod si plus ei imputaretur propter unionem tunc oportet aut esse quod moueret ad peccandum tamen non prohiberet eam a tali actu sicut deberet ... in duobus modis imputatur homini actus peccati ... sed nullo istorum modorum ... quod tamen actiones ... quibus toti trinitati non plus mouet ad agendum persona filii quam alia igitur ... sibi plus debet imputari ... secundum quod sit de ... ut eas ... imputantur quod ea posset impedire et non facit igitur sicut deus potuit naturam humanam assumere et eam ipso motu retinuerit ut afferet at si assumpta non fuisset ... plus imputaretur persone assumenti quam non assumenti et forte deus potuit assumere humanam naturam que ... sic assumpta esse ... licet in nobis sit ... non tamen ... natura humana talis ... quia non oportet quod mouet ad actus ... pabiles ... prohibere aut regulare in aliquo actu ... indecentia ... boni pauperis sicut mali diuitis ... arbitrio assumpto ... humana natura esse instrumentum ... illud quod ... est quod humanitas ... mouebatur ad actus suos ... que semper fuit conformis diuine voluntati et ... immaculosus ... instrumentum ... in ... peccare non potuit ... instrumentum filii quam totius trinitatis ... non dicit quod humanitas non potuit assumi quin omnes actus eius essent actus deitatis tamquam principalis agentis uel mouentis et ad rationem ubi natura ... non oportet sed sufficit quod agat per eam sicut per naturam quam sustentat ... quod ea ... non moueat ... patet responsio quod nullum est inconueniens ... peccare potuisse ... si peccare potuit igitur dampnari ... dampnatio ... in pena non est ... dampnatum

prohibere ... si diuinum suppositum assumeret naturam ... non tenet

qua mortuum vel passus nec video dicit durandus quod deus
Opinio opposita non potuit assumere naturam dampnati etc. Sed contra ista opinio
durandi est quidam doctor qui supponit primo quod sicut christus formam
servi accepit sic assumpsit omnem obligationem servitutis ad quam
in dispensabiliter natura per legem naturale obligatur. Ex quo patet
quod christus per generationem ydemptitatem potuit 2m quod dicam sub et legi
divine subditus et non solum secundum naturam suam. Et ut potest 3o totum
9o pa. pro[ba]bis proxima quod christus non potuit peccare nec natura peccatrice
subjecto manente assumi. probatur quod cum actus sint suppositorum
divinum suppositum tenere non facere sed prohibere malum in natura assumpta
plus quam aliud non faciendo hoc peccaret. cuius quod hoc te indispensabiliter
prohibere peccatum in toto corde suo et non solum in membro nature habito sed
et supernaturaliter creato sicut certus illuminatus non minus videndo posset peccare
quam natus videns. et sic est in divino supposito respectu nature quam suppositat.
contra 1m pm Ex quo infertur contra durandum quod licet equaliter adiectu culpa
moveret toti trinitati tamen soli filio esset imputabilis in istis
patet in simili 2m doctorem 1m quod licet tam recipiens usuras
quam solvens faciat equaliter ad actum secundam tamen recipiens tenetur
E no[n] face et ideo non peccat sic persone divine non assumentes K.
2m nec sunt obligate et ideo faciendo vel permittendo et non pro
hibendo non peccat sed quod persona assumens naturam 2m que
est sua tenetur necessario supernaturaliter omnibus movere secundum legem
nature indispensabile et abicere removere omne quod est divino
beneplacito quam secundum tres si propter causam movere vel non prohibere deberet
equaliter imputari non assumenti sicut assumenti tunc pater vere non
mereri nec sat facere probi deberet plus assimilari filio quam pater
2m vel spiritui sancto non Ex quo sequitur quod eundem quod causa facere ad actum culpe
nature assumpte et assumpte non arguit sibi equaliter
non imputari culpam nec utrumque patet quod tenetur prohibere
peccatum in natura assumpta et non in alia secundum natura non assumpta
habet proprium suppositum cui potest attribui actus principalitas actus vel dei

K. no[n] face et ideo peccat solvens vero non tenetur E

vel mali / non autem natura assumpta ‖ 3o sequitur / quod natura si esset assumpta 3m cor.m
tamen / etiam sine assumptione necessaria / immo non suppositum peccare est impossibile
/ patet quia suppositum non potest peccare nisi potest esse actio vel passio nec cuiuscumque
assumpte personaliter / que non convenire denominet personam personante
eam in re ‖ Quarto sequitur / quod sicut non stabat naturam assumptam 4m cor.m
agere / et suppositum ad taliter agendum non movere / sic tenebatur suppositum
culpam nec prohibere / patet primum tamen cuiuslibet actionis sine posite
sine privative nata sit principium solum / quod / et suppositum sit primum quod
agit ‖ Ex quo sequitur 2m thomas de argentina contra durandum / quod si natura
sit assumpta suppositum dimittere / suo motu proprio / ac si assumpta
non esset / et vel talis natura mere penitus ageret / vel unita non
maneret / patet ducte oppositum parte contra ‖ 1o probatur eiusdem patet
quia suus tenetur non permittere in eo in quo est suus aliquid contra legem
superioris in re ‖ Ex quibus patet quinto / quod contra durandum non est ad propositum 5m cor.m
si deus assumeret concupiscentiam / quia unum est hoc / si sola concupiscentiam
et non tamen hoc natura voluntatem / que est obligata ad prohibendum concupiscentiam sibi
coniunctam / sic quod peccaret si non prohiberet / quia primo dico tamen non fuisset
peccatum / nec dei nec concupiscentie / quia neutrum eorum est capax peccati / 2o vero non
esset suppositum 2m natura illa voluntate obligata ‖ Si autem natura non esset
obligata / tunc non tenetur prohibere / et loquendo semper de obligatione naturali
indispensabili inposita ‖ Secunda conclusio / deus non potuit assumere 2a co
naturam liberam non obnoxiam peccato / sed post in primo supposito pecca
tura / patet ex dictis / et etiam / quia deus 2m deitatem non potest esse principalis
auctor culpe ut est culpa / sed non potest esse culpa / nisi sit aliquis
principalis auctor ipsius / et non nisi ille qui est primus liber auctor ipsius
actus culpabilis / igitur 1m idem est auctor culpe secundum quod est principalis auctor
actus / sed deus secundum naturam assumptam non est principalis auctor / sed secundum
suppositum / quod est deitas ‖ Cor.m 1m / quod deus potuerit assumere naturam Cor.m 1m
dampnatam quantum ad omne id quod est pene dampni vel sensus / non tamen quantum
ad id quod est culpe / patet quia potuit assumere naturam non viventem
solum et ardentem igne infernali / sicut natura habuit generaliter
passibilem mortem ‖ 2o sequitur / quod licet posset assumere naturam cor.m 2m

volens quem nunquam deum diligeret | non tamen tale quod deum culpabiliter
odiret | patet quia dispensabile est possibile ut deus non obligatur
tamen precepta divina non obliget possibile || Sed non est dispensabile tamen 2°
cum sit contra legem nature infinite bonum non omnino odire | Confirmatur
prima probatio quia unio ypostatica non necessario includit beatificam visionem tunc etiam | animus
deus de facto posset omnes volitiones et visiones anime christi suspendere
et annichilare | preter hoc quod anima christi separare [illegible] | quod contingeret
conservat eam in talibus volicionibus | et contingeret continuat eius beatitu-
dinem | igitur posset esse quod stante unione anime ad verbum quamvis ipsa anima
3 corollarium non esset beata | Sed 2° sequitur quod licet forte sit possibile christum assumere
naturam actu peccatricem | non tamen remanente sub culpa peccati | patet
quia aliud est peccatum nature non assumpte | quod non esset peccatum nature christi assumpte
3 c° | quia verbum sua ipsa fieret | et sic contractio desineret esse peccatum tunc etiam | Sed 3a
conclusio 2m aliud doctorem | impossibile est christum assumere naturam origi-
nali culpe subditam || Unde si assumpsisset naturam originali
subditam | non mansisset rea originale | quia licet potuisset in ea
manere carentia gratie et glorie [illegible] | non tamen debitum et obligatio seu
reatus pene | quia quod unius propter aliud privatur est de lege dei pure
posita | cum deus assumens non potest se subdere | et per consequens natura
sua | et ideo sicut res in obligata si fiat mea desinit in esse obligata
ita natura rea pene per assumptionem desinit esse rea | Sed dico quod christus
potuit nasci seminaliter de viro et muliere igitur 2m quem dimittere
legem qua sanctitum est quod omnes ab adam seminaliter eius propter peccatum careat gratia
et gloria quousque sit circumcisus aut baptisatus tunc etiam || Item quod
hoc intelligitur de peccato privato homine | quia deus qui est princeps
a legibus positivis absolutus est | ut si rex edictum faceret | ut quicumque
duceret uxorem | tunc solveret | ipse met rex ducens | non teneretur
solvere | etiam si diceret et si ergo ducam | etiam tamen solvam
teneret adhuc non ligaretur suo statuto | sed solum promisso | et
ergo non potuit deus sic legi pure positive | que est predicta
Cor subicere | ut christus per naturam suam subire | Ex dictis sequitur 2m [illegible] doctores

q dimi spūs supᵐ per nullū omittere q esset in alijs hominibus
culpale posset culpari peccare patet quia omne peccatum omissionis
est cōi lege dispensabile cū nō subiaceret humanitas assumpta
incelsi enim est magis debitū quam deum diligere cuius omissio est
dispensabilis ad tempus et pro loco in perpetuum Unde sic omittendo
non peccaret nāmque spiritus quia divinum spiritum non obligatur lex humana
natura nisi lex ea que indispensabiliter obligat naturā Ex *Contra*
quibus omnibus sequitur contra Durandum quod sicut natura passumptibilis
non fieret perfectior eciam in virtute sic multipliciter perficitur extrinsece
patet quod non posset peccare propter unionem aliter dicit et theo. de arg.
quod ratio Durandi non valet sed assumat non tantum per causam quod enim tali
nature peccatum inesse non potest hoc non est propter maiorem vel minorem perfectionem
nature sed ex parte Christo anima enim natura per se non possit agere
non sibi non potest peccatum inesse nisi supposite tali supposito quod possit
peccare Secundo alius est alia via et posito aliorum et videtur esse *Tertia oppinio*
Hugolini que non videtur discordare a precedenti nisi de oblitione *Hugolini*
dicit enim Christus non plus obligatur quam ante assumptionem Et lex ista *9o prima*
pt ponitur prima conclusio talibus ita perfecta est modus unionis naturarum in Christo
quod ea persona verbi vere sit pluralitas hominis ut eo stante singule operationes
lex utriusque nature proprie omnino eiusdem persone proprie et per se conveniant sic quod
non possint sic convenire eidem stante unione ipsa probatur et primo quod iste
modus sit perfectissimus modus unionis naturarum nam isto subducto quocumque
alio unionis modo posito non licet quod Deus sit homo et homo Deus et eo
posito sequitur quod ea persona est persona humana id est intellectualis nature humane
personalis subsistencia apta operari lex natura humana et perfecte est
proprie persona hominis et ipsa eadem omnino est persona divina apta
operari lex natura divina igitur est bene tam perfecta hec unio quod ipsa stante
singule operationes sive active sive passive utriusque nature proprie conveniant
isti persone proprie et realiter Unde Damascenus in sermone cogitur nunc totus deus
in Christo et totus Christus in deo consistit et induitur subsistencia sic
unita manet ut quicquid filio dei est recepte dictum et quod quod contulit ho
mine id dei pertulisse recte dicatur Et ideo constat unitionem
Christum secundum utramque formam operationum humane scilicet et divine

et p̄hat duas operac̄ones exercuisse / hinc est q(uod) vn(us) idemq(ue) filius
vnigenitus manens inseparat(us) i(n) vtraq(ue) natura conspicitur / ac / que
sunt vtriusque p(ro)p(ri)e na(tur)e operabatur / s(ecundu)m vnicuique insita essenciale
qualitate substancialem p(ro)prietate(m) / hec ille / Sed q(uod) dicte operac(i)ones
no(n) possint no(n) conuenire eid(em) p(er)sone stante d(i)c(t)a vnio(n)e p(ro)batur
/ q(uia) impossibile est p(er)sona(m) aliqua(m) esse p(er)sona(m) alicui(us) n(atur)e p(ro)p(ri)e p(r)imo
et eandem natura(m) h(ab)e(r)e operac(i)ones elicitas et receptas passiones
/ qui casu agat et paciat(ur) p(er)s(on)a i(n) natura illa et s(ecundu)m natura(m) illa(m) / vn(de)
si na(tur)a humana vnita eliciat operac(i)o(n)e(m) / magis p(ro)p(ri)e p(er)s(on)a dicit(ur) elicere eas
/ eo q(uod) operac(i)o(n)es no(n) sunt n(atur)e s(ecundu)m se / s(ed) p(er)sone / hinc et est q(uod) nulla
operacio conuenit n(atur)e diuine / q(ue) m(agis) p(ro)p(ri)issime conuenit p(er)sonis / Vnde p(er)s(on)a generat
et no(n) na(tur)a / Similiter humanit(a)s p(ro)p(ri)e no(n) p(ro)p(ri)e intelligit / s(ed) p(er)s(on)a racio(na)lis
2ª 9º Ex quo se(quitur) 2ª q(uod) impossibile est anima(m) xp̄i p(er) se vnita(m) no(n)
aliq(ui)d elicere velle / volic(i)o(n)e creata / quia xp̄us sit p(ri)ncip(a)le volens
p(ro)p(ri)e volic(i)o(n)e s(ecundu)m na(tur)am assumpta(m) / p(ate)t q(uia) amor vtriusque vol(untat)is
in suo supposito p(ro)p(ri)issime competit / 3ª q(uod) xp̄us no(n) tenebatur
3ª 9º aliqualit(er) agere s(ecundu)m natura(m) assumpta(m) / et cui(us) h(uius)mo(d)i alia c(on)tra
videtur condicio(n)em p(ri)oris et p(ro)batur conclusio p(ri)or sic / q(uia) si de
opp(osi)to / sequitur q(uod) xp̄us no(n) meruit de c(on)dig(n)o vita(m) eterna(m) / s(ed) s(uam) operac(i)o(n)em
eliciue fuisset de c(on)digno acceptabile ad p(re)mium / s(ed) iust(icia) actual(is)
de c(on)dig(n)o / c(uius) opp(osi)tu(m) alii dic(u)nt / p(ate)t q(uia) q(uod) s(ecundu)m eos tenens ad talem operac(i)o(n)em
est condicio repugnans ei q(uod) est mereri de c(on)digno / Confirmat(ur)
q(uia) p(ro)pter vnione(m) n(atur)e humane nulla p(er)s(on)a p(ri)us q(uam) no(n) tenebatur aliq(ua)li(te)r
operari ad hoc / plus q(uam) an(te) vnio(n)e(m) tenetur / s(ed) xp̄us no(n) tenebatur
igi(tur) n(e)c nu(n)c / Sed possent forte concordari iste opi(ni)o(n)es / q(uia) p(ri)ma
loqueretur de obligac(i)o(n)e ad ea q(ue) nullo mo(do) capiunt dispensac(i)o(n)em
4ª 9º vt sunt om(n)ia p(re)cepta a(ffirmati)ua / Ex h(oc) 4º q(uod) impossibile est aliq(ua)m creatura(m)
vnita(m) v(er)bo p(er)sonaliter peccare / siue culpa(bilite)r errare / Igi(tur) p(ate)t q(uia)
/ q(uia) impossibile est stante vnio(n)e / esse aliq(ua)m operac(i)o(n)em s(ecundu)m illa(m) natura(m)
/ que no(n) sit operata p(er) p(er)sona(m) / et p(ate)t p(er) p(ri)mas duas c(onclusi)o(n)es h(ui)us art(iculi)
/ Ex quo p(ate)t / q(uod) creatura r(aci)o(na)lis vnita v(er)bo / reddit vnita illi(us) opp(osi)tio(n)is
sum(m)e impeccabil(is) q(uam) diu manet vnita / Et ergo hugulin(us) / d(isti)nc(tione)
2 d(istinctione) p(ri)ma questione q(uar)ta / post o(pini)o(ne)m / s(ecundu)m statim p(ro)bat / q(uod) xp̄us s(ecundu)m h(umanitat)em
et assumpta(m) n(atur)am creata(m) / no(n) potuit dicere falsu(m) / et hoc p(ro)pter

/ 4ª quia i(m)possibile e(st) v(er)bu(m) seu p(er)sona(m) diui(n)a(m) / peccare / siue culpa(bilite)r errare #

tres articulos condempnatos quorum unus dicit satis erat possibile
quod per voluntatem creatam Christus voluit aliquid et numquam debuit sic
evenire 2us dicit quod Christus potuit decepisse fratrem et asseruisse
assertione creata tam vocali quam mentali 3us dicit quod possibile est Christum
secundum voluntatem creatam errasse et forsitan secundum hominem mendacium pro-
tulisse errores sunt simpliciter Et secundum hoc durante unione ypostatica est Et
secundum hoc durante unione ypostatica est quod impossibile est autem Christo unita sit
non errare vel peccare vel firmiter assentire falso vel asserere fratrem con-
trarium Sed omnia ista non videntur plus probare nisi quod actiones actiones vel Nōbn
nature assumpte [illegible] denominationes denominant subiectum vel suppositum
et non quod optet suppositum specialiter [illegible] ad [illegible] illud pro se [illegible]
illius unionis qua si sibi esset [illegible] natura non esset unita immo [illegible] supp
[illegible] [illegible] non assumpte [illegible] ponimus [illegible] posito ut
est [illegible] [illegible] subiectum [illegible] males non agunt adeo [illegible]
tionibus sibi [illegible] et quod calefacere sit producere caliditatem sicut
aqua calida non calefacit quia non producit caliditatem et tamen denominata
calefacere secundum vulgarem et consuetam denominationem sed in id ad [illegible]
referre ut sit sensus aqua calefacit secundum caliditatem et non secundum
se sicut si Christus dimitteret naturam suam [illegible] et ita peccaret
nullo modo esset suppositum imputandum secundum se [illegible] denominaret peccans
secundum humanitatem assumptam [illegible] denominatione [illegible] posset
etiam forte dici quod si humanitas a Christo assumpta vel etiam alia ab eo
ab eo assumpta esset peccabilis seu posset peccare [illegible]
unita non ut dicit Durandus non tamen [illegible] peccaret licet
[illegible] dicitur agens istum actum [illegible] et [illegible] agere istum actum
propter hoc quod natura illa assumpta dependet a deo [illegible] et conproducit
et [illegible] positivo [illegible] se ~~sed quo ad aliquos modos [illegible] se~~
sed quo ad aliquos modos [illegible] se privative [illegible] quoque dicitur
peccare vel ipse actus dicitur peccatum esse [illegible] quod non est conformis
divine voluntati vel dictamini recte rationis vel caret iustitia debita [illegible]
non dependet actus vel creatura a deo tamen [illegible] non sit [illegible] potentia [illegible] peccati
et [illegible] videtur quod non debeat dici suppositum peccans [illegible] ab eo non sit [illegible]
non conformitas [illegible] debet dici agens talem [illegible]

Sic etiam christus dicebatur moriens / quia ab eo positive fuit
separata anima a corpore humanitatis christo unita / et sic de pati
et ambulare etc. Primo autem si esset depulatio modo habendi
se actu / hoc tamen dicitur peccatum / mihi enim non dependet actus
voluntatis divine / sed tantum a creatura / modo mihi persona christi
movet voluntatem assumptam / sicut non divinitas voluntate non
assumpta / sed est aliud ex voluntate humana sola in te / Sed vi-
detur non sufficit [illegible] secundum productas operationes christus non solum
sit productus istas volitiones creatas / sed et volens / secundum quas humanitas
assumpta vult dicere falsum cum intentione fallendi / sicut et christus volet
dicere falsum cum intentione fallendi / et sic hoc fit ipse peccare et
mentiri / patet quod si humanitas mentire / quod et christus mentire et peccaret / et
ideo non videtur ista via sufficiens. Dicitur patet quod christus non peccavit
nec peccare potuit secundum naturam humanam quam assumpsit / et hoc de potentia
dei ordinata / prout hoc dictum fuit apud huius articuli. Sed utrum
de potentia dei absoluta potuerit peccare secundum illam naturam vel secundum
aliam quam potuisset assumpsisse / non determino / de hoc enim sunt opi-
niones doctorum / quarum aliqua veritate sunt / quarum nulla approbo
nec reprobo. Dicitur patet solutio rationum factarum ante oppositum sed
2° qua arguitur quod aliquis non debet esse morbus / Dicendum quod omnis est pro
tempore quo non rationes indigeret de medicina / aliquis autem quibus non quantum
ad naturam / sed quantum ad vim curativam sic fuit mihi / quia ipse non erat
infectus corpore et [illegible] / sed habebat ipse plenitudinem gratie / et
apostolus dicit quod primus homo fuit de terra terrenus / secundus de celo celestis / non
propter divinitatem [illegible] / sed propter gratiam quam habebat virtutes
et vitia gratie et culpe. Sed si dicat quis quod morbus et
medicina sunt [illegible] / Dicendum quod hoc licet locum habet
in medicina corporali / tamen operatio est proprium nature non partium vo-
luntatis deliberative / et hec de questione illa. Q° nona. Capitulum 13 [illegible]

Utrum christus caput ecclesie potuit esse creata persona / Primo
dicitur tripliciter. Primo quia in christo non fuit quod autem unus
creata / si questio fiat / secundum quod christus non potuit in persona de fide
et non erunt gratia creata / quam patet / quia quod persona in nobis ut patet

Ez 3 ar.

tor p3

Ad rones
an opp

Ad 2 p°

sit principium bone operationis et ne erremus operando a. b2. quod non potuit
deficere 2m deitatem ut notum est. primo per humanitatem quod humanitas
fuit instrumentum deitatis. instrumentum autem ad hoc quod recte agat non regitur
nisi habitu directiuo quod sufficienter regitur per agens principale
sic nec anima Christi indiguit habitu create gratie. Confirmatur 3b2
corpus eo quod deus est habitus quod esset impeccabilis et quod perduceret nos ad
gloriam igitur non indiguit gratia creata qua tamen quod est datur hominibus
ut peccata vitet et gloriam consequatur. 2o Christus non potuit in gratia 2o
proficere. Hoc falsum arguitur quod infinita fuit gratia eius sed infinito non
potest fieri additio arguitur. Tunc quod non fuit ei datus spiritus ad mensuram
Tunc quod dicit Augustinus hic autem nullo modo quod sine dubio potest confitemur totam sed hic hominem
accepisse gratie plenitudinem ut ei de complemento conferre non potuit
3o Christus non fuit nec est caput ecclesie. Sed contra patet arguitur non enim ut deus
quod ut sic non habet conformitatem nature cum ecclesia tamquam cum suo corpore
nec ut homo quod ut sic non influit spiritum et motum spiritualem membris sui
corporis mistici eo quod non potest homo dare spiritum sanctum quod per gratiam spiritum est
spiritus cognitionis et motus dilectionis. Sed contra patet per Augustinum 15 de trinitate 14 cap.
de quo scriptum est quod accepit promissionem spiritus sancti et effunderet
in quo utraque natura monstrata est humana scilicet et diuina accepit quippe
ut homo effudit ut deus. Hic idem et allegat Magister primo sententiarum d.
14a. Oppositum videtur esse magister dicit d. 13. Hic tria sunt vi Opp^m
denda primo utrum in Christo fuit habitus gratie create. 2o an 2m
eam potuit proficere. 3o an sit caput ecclesie. Quantum ad primum
est notandum quod triplex ponitur gratia in Christo a doctoribus. Prima
gratia singularis persone secundum quam esset quidam sanctus homo. 2a gratia unionis
secundum quam esset deus et homo quod est maxime gratie. 3a gratia capitis secundum
quam influeret gratiam nobis sicut caput influit membris. patet distinctio
libro 3 d. 16 infra c. 1o. et 3 d. 14 [illegible] breuiter quo ad primos Con^o xii^us
duos sit dicitur in anima Christi ponitur habitus infuse gratie non tamen potuit
2m illud intensiue proficere. Prima patet quia opera Christi quando 2m quod est
homo fuerunt meritoria sed nullum opus creature est meritorium nisi
prout procedit a creatura habitu gratie informata ergo huiusmodi gratia
sit principium merendi seu ultima dispositio ad meritum anime humane

Conclusio prima. Anima Christi habuit gratiam habitualem formaliter ipsam informantem. patet ex intentione eorum
Gratia enim principaliter duo facit in anima. primo perficit ipsam formaliter in esse spirituali secundum quod deo assimilat. unde gratia
vita anime dicitur. 2o perficit eam ad opus secundum quod a gratia emanant virtutes sicut vires ab essentia anime
quia non potest esse operatio perfecta nisi procedat a potentia perfecta per habitum. Et propter hec duo oportet ponere gratiam
in anima Christi. Cum enim perfectissima sit in esse spirituali oportet quod sit aliquid perficiens ipsam formaliter in esse
illo. deitas autem non est formaliter sed effectiue ipsam perficiens. unde oportet aliquam formam creatam in ipsa anima Christi
ponere qua formaliter perficiatur. et hec est gratia. Similiter cum tunc alia sit operatio eius secundum humanitatem et alia
secundum diuinitatem sicut et alia natura. ideo oportet quod operatio eius ~~secundum humanitatem~~ humana habeat habitum perficientem
aliter enim esset imperfecta. unde oportet ponere in Christo gratiam et virtutes. Corollarium. Preter gratiam increatam
in Christo est etiam gratia creata. patet ex conclusione. et per beatum Thomam parte 3 q. 7 ar. 1. Ratio quia Christus secundum naturam
assumptam perfectus fuit et placitus deo. nichil autem placet deo nisi per gratiam creatam. que etiam
est medium omnis acceptationis diuine. unde sine ea nulla anima est deo grata. ergo etc. Gratia increata post
gratia increata patet quia hec est filius dei et tamquam quoniam est deus in eo est gratia increata. In ipso autem deus improprie
loquendo ~~gratia~~ eo quod ex unione duarum naturarum in Christo factum est ut sit deus in homine et homo in deo.

Item ipsa gratia est necessaria perfecto perfectiori viatori. Sed Christus
fuit perfectus viator. Iste illud quod est a Damasceno et perfectionem
aliarum ceterorum hominum non dicitur quod aliqua negari debeat ipse fuit
similis aliis in omnibus perfectionibus nisi solum corporis. Item super ipsum 2a pars
per illud Ieremie 31 mulier circumdabit virum. Ibi dicitur sic quod Christus
ab instanti conceptionis fuit plenus omni gratia neque non potuit
impossibile quod crescere, et perquirens non potuit. 2m cum nichil sine
preterea salte de preordinata lege de qua dicitur intelligi quod
Christus ipse fuit ab instanti conceptionis perfectus comprehensor
Ad 1m sed comprehensores sunt instituti non indigent gratia. Ex hoc sed
contra hoc est opinio contraria dicentium quod quamquam in aliis hominibus
tamen in via quod in patria facit habitus gratie, hoc tamen facit in Christo
deitas nec humana personaliter unita eo quod omnem unitam
fortissime continet ita quod quamvis creati possint peccare, hoc competit
Christo in mente per deitatem, et probat quod 2m aliquos dat homini
gratiam ut peccatum inhibitet Spiritus Sanctus. Sed per unionem illam
mens summe inhabitat. Item
2o 2o datur ut sit homo deo gratus
3o sed hoc suffur sit per unionem. Item 3o datur gratia 2m alios
ut eleventur anima ad esse supernaturale quod operari supernaturale presupponit
Ad articulum esse supernaturale nisi ut operetur supernatura. Quod licet esse opus
supernaturale, sed hoc fit per unionem. Item Ad primum quod datur gratia
propter inhabitationem per sanctificationem quam non fortiter includit
unio ypostatica datur et propter dilectionem et operationem deo gratam
Ad 2m elicit. Ad 2m dicitur quod non potest solum propter esse gratum sed et
propter esse motivum ad actum dilectionis tamquam principians principium
Ad 3m equaliter non potuit inclinat talis unio. Ad 3m ~~[illegible]~~ gratia quod
datur gratia ut ~~eluet~~ elevet ad esse supernaturale caritatem et ponderosum inclinans
animam ad actum dilectionis, ad quem non inclinaret unio. Sicut quod
Ad quartum dicitur quod ex illa unione non habet animam quod possit inactum
suum contra perfectum, licet forte habeat quod non possit exorbitare.
~~2m quosdam qui credunt quod etc. si natura assumeretur posset eo~~
~~[illegible]~~ 2m quosdam qui credunt quod etsi natura assumeretur in
puris naturalibus, adhuc non posset peccare, eo quod tunc divinum

4o Quarto datur gratia ut mens non exorbitet a sua rectitudine, sed hoc fit
per unionem ut dicitur.

supp^m potentiarum sicut alias dixi est. Unde licet deus sine gratia possit efficere
quod faciat caritatem mediate ipsa caritate quod gratia posita ut forma perficiens
animam et ut formaliter ponat animam in esse supernaturali et tale esse non
potest ei deus dare formaliter ita quod non possit esse formale perficiens nisi eius
Ad rationem in oppositum de instrumento dicitur quod in instrumento quod debet magis
agenti principali requiritur quod habeat in se suas debitas dispositiones — Ad rationem in oppositum
melius enim operatur dolator mediante dolabra bene acuta quam si esset
obtusa. Taliter dicit Petrus quod est instrumentum animarum, anima voluntas
non solum dirigitur sed agit, et ideo sicut servus qui primo potestatem
dominum instrumentum animarum sicut in opere domini sui debite exequatur
indiget habitu. Et similiter anima dicitur licet instrumentum caritativum
quod non agit sed agit non indiget habitu huiusmodi. Ad alia patet
solutio ex predictis. Sed adhuc quod dicta obicitur sicut se habet
filiatio naturalis ad filiationem adoptivam sic bonitas naturalis ad gra-
tuitam sed Christus qui est filius dei naturalis non potest esse
filius adoptivus ergo cum Christus naturaliter sit bonus non potest esse bonus
per gratiam. 2o cum prius est lux solis non indiget luce candele — 2o
propter excellentiam lucis solaris ita anima Christi cum luce eterna claritatis
increate semper fuit prius non indiguit luce gratie create. 3o Christus — 3o
numquam fuit dissimilis deo igitur numquam indiguit gratia que datur hominibus
ut deo similes fiant. Respondet thomas de argentina ad primum quod non est
simile quia esse filium convenit tantum persone et non nature sed esse bonum convenit
tam persone quam nature et ideo cum Christo repugnet esse filium adoptivum
vel habere filiationem adoptivam ratione persone divine non tamen repugnat ei bonitas
gratuita ratione humane nature et naturalis ratione divine. Ad secundum respondeo
quod non est simile quia utraque lux scilicet solis et candele accidit formaliter
unitur non in subiecto excellentior lucem supplet alteram sed lux claritatis
increate qua Christus sit prius anime tamen formaliter sibi non unitur nec dat sibi
aliquod esse formale non gratia create dans esse formale non potest fieri ut superius in quarta questione
Ad tertium dicitur quod Christus numquam fuit dissimilis deo quod numquam fuit
sine habitu gratie quo anima similis est deo sicut fuit enim talis habitus
anime Christi connaturalis et ideo per hoc argumentum non secundum non probatur

q gratia creata nō sit in opposito sed potius prohibetur q huiusmodi
Cor[m] gratia semper fuit in opposito | Sicut tho. de argē | Correlarie sequitur q sit
possibilis status in compositionis experimentali corpore substantia | Sic verisimile potuit possibile 2 p[s]
in virtutibus moralibus | ex actuum frequentia patet quia licet nō quo ad
gratiam infusam sicut nec quo ad infusam spem possiderit | tamen
sicud sunt nouas habuit experientias | sic ex infusa gratia
alios et alios actus virtutum processu temporis exeruit | Ex quibus
cum viator esset | varia virtutum genera visibiliter acquisiuit | Prima autem
pars correlarii declarabitur in questione sequenti | Ex quibus sequitur aie x
2[m] licet verisimiliter | tamen unus affectualis habitus infusus sit | tamen omnes
gratie virtutum moralium possibile plenius sunt | Primum patet | quia caritas
caritatis sunt penitus sufficiens ad mouendum eius animam ad omnes
actus virtuosos | per quos sicut eos singulos singulariter excellenter
Nota bñ. actuauit | sic habitibus corpus se possiderit | Nota si quis producit
actum a caritate procedentem | 1° habitus acquiri primus a radice caritatis
augmentatiuus caritatis infuse | 2° quia nā consequi impotentia sint
actum etiam si a caritate nō procederet | et talis secundum inclinat ad
consimilem actum sicut est ille a quo est causatus | ista verum est de
actu fidei formate | quia duplex est habitus talis | quorum unus est
fidem infusam | alter vero erit fides acquisita | sic dicens
Capreolus q eius habitus solum adcertum actum est inclinatiuus
consimilem cum a quo est generatus | Primus vero omnia cum prius
habitu fidei infuse | inclinat ad quelibet vera | verum et possibile
3[m] cor[m] exposibus dicit tulud vnius dei doctorem | Ex quo sequitur q nō est eiusdem
impossibile | qui tota aie corporis actua capacitas | respectu perfectionum
moralium plene sunt satiata | hoc patet quia tal finita
est capacitas | tamen nō posset creature nisi limitate quemis
visibiliter hoc affirmat | tamen ipse est ut hec deberet esse fons tal
et
Dr[2] erat exemplar | ad omnes alios | omnis vite spiritualis | Sed dicunt
io ethicorum dicit q virtutes morales nō sunt in diis | Sed
q verum est quantum ad virtutes qui in nobis sunt | vt sunt domare passiones
ist | tamen quo ad alios virtutes qui sunt perfectionis | Sed dicunt in eo nō consistit magnificentia
magnificentia que consistit in magnis sumptibus | Sed q ymmo quia ad
esse magnificentiam sufficit | quia sic habituatur dispositio | q qui ab dispensare
sic dispositus | divitias si affuerunt optime velit | Ex quibus
sequitur q si nō habuit fidem | ac spem euangelice | habuit

propriis aliq aut ypor^le | pz q prosspe habuit cophensione
psfide clara visione vel 2^m stos hnt eas quo ad id quod est
in eis pfectionis || Ex quibus omnibus sequitur | q xpus no inggë
dicatur hre plenitudine gre | pz Jo. 1° plenu gre et vitate cor^m 3^m
| Unde gram hnt 2^m oms dras et mos et effectus suos | no
enim habuit tm plenitudine suffic | sicut aliqui sti de q dicit
Actuum sexto | Stephanus aut plenus gra etc | nec fuit ico
tm plenitudo copie et mosit | qual est etia tota etiam ...
tus nulla grarum ei deest | qui sit in aliquo suorum membrorum
de qua dicitur ad ephe 3° (ascensit ut) adimpleret oia | nec solu plenitudo
spualis progatiue (sc bta v̄go) de qua luce 1° Aue gra plena | ros aut in
cat i ea | q no adderet ordinaretur | sed et exuberaret et sup ha
bundancie | no solu qm ad oms virtutes | sed qm et ad oms vs
virtutu et qntum ad oms effectus gre date | et qm ad oms pcti
remotionem | actual et originalis | et potē peccandi | si et
fuisset aia xpi gra capatior | adhuc 2^m isto modo deberet
dici gra plenissima | sic enim aliud luce corpale habeat
tm | ut luceat | aliud ut alia illuminari faciat | aliud ut omis
illuminacio aliena fiat | sicut est de sole | Sic no q filii est de
gra xpi | p quā i se pfectus est | et ex xpo in alios redundat
| q de plenitudine eius oms nos accepimus Jo p^o | et ex xpo in alios
redundat q̄sda facit ~~..........~~ coopato
res dei | ut ipsi alios pinstructores ad gram inducat ut dicit
pmo ad cor 3° | Sed hoc facit illud | q supius dictum est | datus
est xpo no ad mensura | sc quātu ad usus deitate | quemadmodu
alijs hominibus datur | q ai datur pstm smo sapiē aly sic
ietc | pmo ad cor 12° | xpo no quo ad omem usu huiusmodi | sine
ulla artatione | Vnu est q hoc vnu | quidā intelligunt de dono
| q deus pr ab eterno dedit filio | sc de na diuina | que est i mensa
2^m qua tanta est filius quāta est pr | Alij intelligunt de dono
q datu est nature hūane | ut vniret dei filio || Ex quibus omnibus cor^m 4^m

Sequitur q licet opera xpi fuerunt habitus acquisiti non tamen
fuit aucta creata supnaturalis gracia patet q cu esset comprehen-
sor non sibi sed nobis meruit p illa et q fuit viator sicut
crevit acquirendo pfectione corporis sic et pfectione aie ut ptuit
ex dictis Sequitur ulterius q infinitum merit non auxit
in eo graciam creatam infinitam patet q meritum illud est infinitum
2m doctores non roe gre sed infinite dignitatis in psona prout
magis videbitur infra p hoc pz quid dicendum sit ad primas duas
roes Ex quo ulterius patet q abte et simpr loquendo nulla gra
spualis nec gratia unionis in xpo debet dici infinita q oe
creatum est finitum sed tam gra habitualis q unio est qd creatum
prout patet ex prioribus Item omne quod subiective fundatur in re
creata et finita est finitum sed predicte gre fundantur in re finita
scilicet in aia xpi vel in humanitate eius Et sic Sed forte dicetur q illud
qd est sine mensura est immensum et p ons infinitum sed gra xpi
est huiusmodi q datus est ei spus non ad mensuram Io 3o sic itm
omne finitum aliud adequate attingi psset augmentum alicui rei finite
sed 2m doctores illius seu gra quantumcumque augetur adtinget
adcomplementum gre xpi Ergo etc 2m q et compate pt dici infinita
et hoc maxime loquendo de gra unionis q sicut licet quibus dese
et in se sit finita tamen propacione ad punctum dici infinita
eo q punctus nullam proportionem habeat ad lineam imo eum punctus licet
commensuratur quotiescumque etiam replicatur et sic est
de gra ceterorum sanctorum in respectu ad graciam xpi et p hoc pz
ad instanciam pt eum dici 2m doctorem dictum doctorem q illa auctoritas
Johannis est intelligenda de gra increata sive de divina natura cui fuit
humanitas xpi supposita et unita 2m q donum datum est ei non quod
est supra se non ut ait apostolus Non etiam quia infinitum pecco
quod est vix finitum sive quod vix pt finiri ut 3o met Et sic etiam
gra habitualis in xpo pt dici infinita vel immensa eo q fuit pfecti
ssima et valde magna q aut gra habitualis xpi ceterorum sanctorum
gratiis non fuit nec sit compabilis hoc non competit sibi ex se q 2m
qd est eiusdem roib cum eis sed hoc competit ei ex unione q habet sicut

cor. 6m

ar. 2

Secundo videtur quod esset finita per illas rationes Item habet deauxit post illam propositionem istam xpi

proprium subiectum eius est quod in arca captivatum puta divinitate. Consequenter queritur ad 3m articulum 3us articulus
scilicet utrum Christus sit caput ecclesie. Est notandum primo quod sicut tota Notandum primo
ecclesia dicitur unum corpus misticum per similitudinem ad naturale corpus hominis
quod secundum diversa membra habet diversos actus ut patet ad Ro. 12 et prima
ad Cor. 12. ita Christus dicitur caput ecclesie secundum similitudinem humani capitis. Unde
notandum quod caput tripliciter dicitur secundum quod dicit Allexander de Hales in suo 3o q.
certa. primo pro principio generaliter et sic quod quod est principium alicuius sive
in essendo sicut pater filii sive perficiendo sicut rex populi sive
in ordine in tenendo seu locando secundum illud Ezech. 16 ad omne
caput vie edificasti tibi signum prostitutionis tue id est capitulum illius.
Ubi tamen notandum quod principium in essendo dupliciter dicitur primo personaliter Notandum
et sic producens alterum in ydemptitate substantie dicitur eius principium et
sic concedi potest quod pater in divinis est caput filii et ambo spiritus sancti
etiam spirituale patet illud per glosam prima Cor. 12 caput Christi deus pater
Aliomodo essentialiter et sic producens alterum in diversitate substantie dicitur eius
eius principium sive hoc sit agens naturale sive supernaturale
Secundo capitur ipse caput pro principio habente virtutem influendi
sensum et motum illi cuius est caput. Tertio perfectissime et sic dicitur ultimum
illa in conformitate cum suo capite. Tunc est conclusio responsalis Conclusio responsalis
quod Christus tam secundum naturam divinam quam humanam est caput ecclesie licet
non eque proprie. Patet quia secundum divinam est caput ~~ecclesie~~ 2o proprie hoc
tota trinitas eo quod in ea principiat influxione sensum et motum spiritualem
eo quod eam movendo et regendo infundit sibi gratiam qua sanctificat
per fidem et moveatur per caritatem. nam in ipso vivimus movemur et
sumus Actuum 17. Sed secundum naturam humanam est conformius ecclesie
in natura et quo ad 2m illa est perfectissime caput eius. Unde glosa super i
ad Ephes. primo ipsum dedit caput ecclesie dicitur ipse dicitur caput secundum humanitatem
secundum quod coniungitur ei etiam natura et gratia. Correlarie primo sequitur Correlarie
quod non est inconveniens eiusdem corporis mistici fore plura capita licet
non eque primo sed subordinata. Patet quia licet corpus humanum vel aliud
corpus naturale sit unum totum et non partes alterius corporis tamen solum continet
unum caput suum. tamen corpus misticum bene est partes alterius ut ordinata

Notandum quod in 3a parte summe s. Thome multa habentur de materia huius articuli

multitudo domestica multitudinis civilis et ideo pater habet caput
supra se scilicet rectore civitatis et sic etiam christus qui secundum humani-
tatem est caput habet caput deum supra se et per consequens ecclesia et
sic habet duo capita sibi invicem subordinata Illud recitatum est in
Tho[ma] in 3a parte summe q. 8va articulo primo Sed dubitatur christus ut
homo non posset influere graciam interius quia non potest dare spiritum sanctum
spiritum unus sunt instrumentaliter quibus non auctoritate ut patet [illegible] cuius humani-
tas fuit coniuncta divinitati instrumentum secundum damascenum et ita actiones eius ex virtute
divinitatis fuerunt nobis salutifere tamquam causantes quam per quandam ef-
ficientiam ut dicit ibidem sanctus Tho[mas] i. tam per viam meriti quam
per viam efficientiam sic quod christus
ut homo meruit nobis graciam et cum divinis suppositis ea inserit et efficit

2m cor[ollarium] Sequitur ulterius quod christus non potest dici cor vel secundum humani-
tatem est caput ecclesie dicatur cor aut membrum eiusdem ecclesie Primum
patet quia cor est principium virtutum vitalium in toto corpore et est primum
omnium membrorum quantum ad esse secundum philosophum sed caput est principium
virtutum animalium que pertinet ad sensum et motum ergo quia christus non
dicitur principium hominum ut sunt homines quantum ad esse nature sed quantum quod
non dicitur principium hominum ad fidem et caritatem per qua membra ecclesie
uniuntur 2a pars patet quia de racione membri est quod capiat ab
alio sibi commembro influxum quod christus aut ut secundum humanitatem est caput
ecclesie non capit influxum nisi a solo deo tamen ut christus est caput
secundum divinitatem sic ideo christus est eius membrum secundum humanitatem et
dicat apostolus prima ad corinthios 12 vos estis corpus et membrum
de membro

3m cor[ollarium] Sequitur licet deus multis prelatis sit caput
ecclesie per influxum intrinsecum vite spiritualis tamen sunt per effectum exteriore
cure pastoralis prima patet quia interior influxus gracie non est ab
aliquo homine nisi a solo christo cuius humanitas ex hoc quod est
coniuncta divinitati habet virtutem iustificandi et virtutem in-
terius et graciam influendi Iohannes 1o. Et de plenitudine
eius accepimus 2a pars patet quia sicut caput in alia membra influit super-
duo modo intrinsece sicut vita motiva et sensitiva a capite dirivatur
ad membra Alio modo extrinsece per exteriorem directionem sicut

secundum visum et alios sensus qui vigent in capite homo in exterioribus dirigitur Ubi sciendum dici potest ecclesie prior aut platus diversimode valde alio modo quam xpus est caput ecclesie xpc enim est caput omnium eorum qui ad ecclesiam pertinent secundum omnem locum tempus et statum Alij aut per loca specialia ut episcopi aut per tempus determinatum ut papa et per statum determinatum videlicet ut sunt viatores Item xpc ut homo est caput ecclesie in virtute qua immediate habet a deo et non ab alio et ideo xpus ut deus propria virtute et auctoritate est caput ecclesie Alij vero dicuntur capita ut gerunt vicem xpi Unde ait illud 2o Cor 2o Nam et ego si quid sit donaui donaui propter vos in persona xpi Et ibidem 5o pro xpo legatione fungimur tanquam deo exhortante per nos Ex quibus sequitur quod non est nisi unius instrumentaliter efficere conferre ad gratificationem animae ut patet ex dictis sancti Thome Ex quo fundamento videtur aliquibus quod deus conferat gratiam xpus potentiam coagendi seu in eius productione creatione non quidem auctoritate primum sed instrumentaliter ut ea de re est de constitutione gratie Ubi notandum quod alij negant tale gratiam creandi esse quantitatem ... dicunt ut dicat Alexander Ubi supra quod xpus homo tribus modis gratiam influit in membris ecclesie Primo meritorie seu per modum meriti 2o per modum exemplaris 3o per modum naturaliter desideratum capitis Primum patet quod xpc nobis meruit gratiam remissionis peccatorum et gratiam qua cognosceremus et diligeremus ad Ro 5o Sic per unius hominis inobedienciam etc 2m patet quod exemplum quodammodo educatur ab exemplari sic xpus est exemplar gratie nobis propositum cui debemus nos conformare Nam ipse est liber vite 2m quod debet scribi liber intus et foris qui sunt liber ut habetur Apok 2o patet hoc totum prime Cor ... sicut portauimus ymaginem terreni ... portemus et ymaginem celestis sectando iusticiam veritatem et obedienciam 3m declarat Alexander est enim quidam amor et appetitus naturalis capitis ad membra Ex quo amore ad membrum les spiritus animales a capite decurrentes colliguntur Influencia ergo capitis ad membra ut sanctificentur et mouentur mouentur est ... perpetua

Nota

naturalem q implet spus aialis fluens i mebra 2m ho qr spus
sanctus habundat i nro capite xpo et eius desideriu est 2m
quantitate vt participemus eius spm ipse spus ccplet desideriu
q xpus habet ad nos igit hc mo 3o est influencia gre
a xpo capite in corpus ecce unde hugo iste spus hois mente
capite descendit ad mebra vivificandum sic spus sanctus p xpm
venit ad xanos tunc plenitudo quidem est i capite pparatio
vero i mebris Sic et intelligi posset vba sancti Tho. ut
qr xpus hz desideriu ut nos iustificemur p gram spus sancti
id qr est causa efficax ut spus sanctus seu tota tnitas illud im
pleat dicitur hre qdam efficaciam i influxu gre qua
iustificamur mo q ipse deus 2m quantitate efficiat gram
7. Cor. i nobis 3o sz q xpus no solum est caput aiarum sed corporum
nostrorum ptz prime Cor vi ubi dicit apostolus nescitis qm
corpa vra mebra sunt xpi et idem p glosam et qz eqz spua
lem ... et motu gre xpus pmodo caput influit p aias
corpibus secundario et a m ... triplicater primo mgm mebra corpibus exo
hibentur ut arma iustitie ad Ro vi o 2o mgm ~~...~~
aiam dignatur vite glie primo Cor iii 3o mgm influit
i corda nra sctificacom 2m qr sunt templum sps Quarto sequi
6. cor. q xpus sm utraque naturam sua est caput no solum hoium sed
etiam angelorum patet qr tam angeli qm homines ptinet ad unu
corpus triumphans ecce et xpus influit angelis illuiacones
ut dicit dyo ca o 1o celest ierarchie iste dicit Apostolus collocens
2o de xpo homie i capite omnis pricipatus et ptatis et angelice
vt dt ubi glosa et adhuc sunt multe auctes ref et patet hoc
qr constitutus est rex sup omes angelos et habet cum eis co
formitatem i na 2m qm videlicet sm natura intellectuale silicz
virgine licet no in spe secundum ... qua ad ... q adeos
aie potestas regi ... ptz p Aug sup 1o ps Omnia sub
iecisti sub pedibus eius ... dt quid recipiunt angeli
a xpo Respondet alexander ... veritatis cognicionem qr si pcetiam
docti sunt ... multo magis p xpm 2o honoris accumulacom
in ruine restauratione 3o iocunditatis nove superiorem qr cum

videnti dignitatem in humanitate nouum modum dulcedinis eis in=
stillatum pia in quem angeli desiderant prospicere prima petri 1o unde
dicitur Johel 3o Colles fluent lac angeli qui ante incarnationem flu=
ebant mel per dulcem contemplationem divinitatis Sed post incarnationem per lac
designata per contemplationem divinitatis et humanitatis Ex 9o sequitur licet cor^m 1
Christus actu sit caput tantum bonorum tamen est actu vel potentia caput
omnium et infidelium viatorum Primum patet quia soli boni sunt membra
corporis Christi mistici unde Hugo in de sacramentis nec in corpore mortuum
vivit ex corpore unius 2a pars patet quia omnes viatores vel sunt
vel possunt fieri secundum legem ordinatam membra corporis Christi eo quod dum sunt
in via benignitas dei eos ad penitentiam adducat fundatur
autem huiusmodi posse in duobus in dei benignitate et humana arbitrii libertate
et efficacia virtutis Christi Et hec est sententia sancti Thome in scripto super 3m
q. 8ua Ex quo sequitur ulterius quod est caput taliter actu vel potentia cor^m 8
non solum presentium sed et omnium hominum et futurorum et preteritorum non
tamen actu dampnatorum patet quia dampnati nec sunt nec possunt
esse membra Christi 2m patet quia omnes illi sunt vel fuerunt vel possunt esse
membra Christi Ex quibus sequitur quod et Christus est caput actualiter cor^m 9
aliquorum reproborum patet quia aliqui sunt in fide et caritate ~~defecto~~
defecto tamen finaliter reprobandi Ex quo sequitur 2m correlarium quod corpus cor^m 10
Christi verum quod tociens dicimus est sacramentum et figura corporis mistici
solum quantum ad presentem statum et non quo ad futurum patet quia membra
eius sunt aliqui nunc boni qui tamen non pertinent finaliter ad gloriam
resurrectionis Ex quibus sequitur 1o licet nos pluribus in cor^m 11
nequitia malicie tamen modis aliis potest dici caput dyabolus
caput malignantium ecclesie primum patet quia cum malicia peccati procedit ex
sola peccantis voluntate tamen et multa peccat non instigante dyabolo 2m
patet quia ipse est rex super omnes filios superbie et ipsum imitantur
plurimi mali et provocat malos et incitat malos ad malum et
commovet humores et spiritus ad causandum varias ymaginationes
ex quibus voluntas potest ad malum inclinari Ex quo sequitur ulterius quod
gratia unionis secundum quam est caput ecclesie est eadem essentialiter ad gratiam unionis
et non ad gratiam personalem licet dicitur habeat rationes notandum est de gratia
increata patet et de creata quia in ipso fuit plenitudo gratie prout fuit

verus filius eternus dei patris Johannis primo Sed hoc non competebat filio per unionem personalem sed 2m illud est sicut perfecte plene vir et caro sunt gratia capitis quod dicitur ibidem Et de plenitudine eius etc Secunda pars patet quia de gratia personali sicut alius homines seu ut aliud sanctificat et capitis sicut in alios redundat et unionis sicut est medium congruentie unionis humane nature cum divina etc Questio decima tercia XIIII distinctionem tercii mota

ix qo Utrum anima Christi clare sciat omnia que scit increata sapientia quod non arguitur vel sciret omnia scientia creata vel increata non creata quia illa non potest esse medium clare videndi divinam essentiam nec 2m quia tunc pari ratione esset beata beatitudine que deus est et sic esset equaliter beata cum deo quod est impossibile Secunda tunc eque perfecte intelligeret et scire omnia sicut deus eo quod per eandem sciam sicut eque alba sunt nigrum et equus propter equales albedines licet ipsa alba sint inequalia et si eandem eundem intellectionem deus poneret in homine et in angelo per illam eque formaliter et perfecte uterque intelligeret etc Tertio si questio esset vera

2o ar[2] tunc anima Christi videret infinita cum pluralitas est vel hoc esset actu unico vel distinctis Si unico tunc esset infinita visio eo quod esset infinitorum specie distinctorum et distincte representativa non distincte quia repugnat creature 2m infinitos actus actuali simul vel cognosceret solum habitualiter et tunc iterum queritur vel habitu uno vel distinctis non unico quia unus habitus non est elicitivus infinitorum actuum distinctorum sicut unus actus infiniti quo vel quibus cognosceret omnia nisi esset habitus infinitus sed tale repugnat creature etc nec distinctis quia isti essent maxime distinctorum actuum infinitorum qui iterum

3o ar[2] creature repugnant Quarto si questio esset vera tunc nullo modo posset aut potuisset anima Christi in consistendo proficere cuius falsitas probatur quia anima Christi [illegible] multorum notitiam non habuit quorum tamen notitia potuit [illegible] [illegible] tunc quia non et [illegible] absque sensibilibus representationibus et experientiis vel similium vel in proprio genere Confirmatur

9b[2] anima Christi unita non potuit errare licet etc quia quia si errasset de facto ipsa potuit profecisse per veram notitiam illi errori opposita probatur antecedens quia ut videtur certa res in proprio genere potuit lu-

Iusificari sicut et ceteri homines Oppositum patet per apostolum ad Hebreos 1 8 et ad Col 13 Oppositum
per quo in Hebreos 12 induat autem tenebris fulgerum que in initio deo apostolus
dicentes in Christo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi Item est
hoc probat quia nichil scit aliquis quod eius anima ignorat sed Christus
omnia scit igitur et eius anima Sic videndum est de tribus Primo an anima
Christi noverit et noscat omnia sapientia increata Secundo an eodem
actu vel habitu sciat omnia 3o an dedicat vel profecerit secundum
scientiam Quanto ad primum notandum est quod doctor Alexander de Hall Notandum
in suo 3o q. C Articulo 22 ponit sex modos sciendi in Christo
Quorum primus est per naturam divinitatis et ibi scientia idem est quod essentia 1us modus sciendi in Christo
et ille modus in Christo aeternus fuit et quantum ad istum similiter scit sicut
ante et post incarnationem 2us est per gratiam unionis per qua habuit 2us
cognitionem omnium corporum que pertinebat ad misterium incar=
nationis passionis et redemptionis qua quidem scientiam seu
cognitionem non habuerunt Angeli statim post confirmationem
Unde dixerunt quis est iste qui venit de Edom Ysa 63 et si
aliqui sciverunt hoc fuit ex super additione aliqua et non ex
ipsa gloria et sic intelligitur illud ad Ephesios 2o ut innotescat in
principatibus et potestatibus per ecclesiam multiformis sapientia dei
secundum prefinitionem seculorum qua fecit in Christo ihesu domino nostro hanc
igitur scientiam nulla alia creatura secundum statum suum habuit sed
per hanc anima Christi vel Christus ut homo distinguitur a quolibet
alio sciente creato 3us est per gratiam comprehensoris secundum qua scivit 3us
cognitionem omnium pertinentium ad gloriam suam et suorum et in hoc
communicat angelis et anime sancte Quartus est per naturam integram 4us
secundum quam habuit Adam scientiam in statu innocentie et hanc Christus
habuit perfectius qua Adam vel qua alii primi homines habuissent
Quintus est per naturam penalem assumptam in qua didicit diversas 5us
penalitates secundum experientiam in affectiva quas tamen prius cognovit
secundum aliud modum scilicet secundum cognitionem que data est sibi per gratiam unionis
Sextus est secundum gratiam quandam specialem data Christo seu 6us
anime Christi aptitudo ad cognoscendum res secundum ~~[illegible]~~ in mundo seu
in Christo gradus per progressum et absque errore et defectu et ille
modus cognitionis et est ad cognoscendum per experientiam Dicit
tamen illa cognitio attendenti quod precedens est consensu affirme

sz aut s(ecundu)m similitudinem aut s(ecundu)m formam alter enim est similitudo corporis in oculo aliter dolor Duo n(on) rebus est in sensu s(ecundu)m formam

Illa vero est ex sensu q(uo)q(ue) Pro quo notat q(uod) duplex est cognitio in sensu per propinquitatem Una q(uando) contingit duas res similem esse in sensu s(ecundu)m formam ut dolor vel q(uo)d tangitur in sensu tactus tunc ea no(n) illius rei per propinquitatem in affectiva seu per propinquitatem que fit affective Alia vero rebus est in sensu per speciem seu similitudinem tunc fit modus cognitionis per propinquitatem cognitive Sanctus Tho(mas) in 2a parte q. 3a tamen exponit q(uod) (Christ)us in p(ro)p(ri)o sciam s(cilicet) divinam vone ne divine beatificam que est comprehensor qua cognoscit res in verbo infusa seu infusam qua cognoscat res in p(ro)p(ri)a natura per species intelligibiles sibi infusas a parte mentis proportionatas Et sciam experimentalem p(ro)pria(m) modo acquisitam Unde patet q(uod) ex parte unitoris seu ex parte naturarum in p(ro)p(ri)o unitas p(ro)p(ter) multiplicitas sunt Una s(cilicet) q(uan)tum ad naturam divinam 3a vero q(uan)tum ad naturam humanam etc.

2 o(pini)o

Notandum q(uod) deus dicitur multipliciter cognoscere vel scire ut de hoc in primo libro plenius fuit dictum s(cilicet) in materia de scientia futurorum Primo notitia visionis et sic omnia presencia preterita et futura bona et mala tamen cognoscit et sic dicit M(agister) 8o(?) 39 primi q(uod) scientia dei non est nisi de hiis que sunt fuerunt aut erunt Secundo notitia simplicis intelligencie s(cilicet) applicativa vel simpliciter notitie enunciabilis s(cilicet) indicativa et est respectu omnium applicabilium applicatione et respectu omnium vocum indicativarum Et in non tamen presentium preteritorum et futurorum Sed etiam possibilium que nunquam erunt Tercio notitia approbationis et sic solum bona noscit et sic de fatuis virginibus dicit nescio vos et sic dicitur impiis de absconditis tuis i(d est) de peccatis que tu non approbas et sic nescire dicitur adimpletus est venter eorum Quarto notitia meditativa et sic scit solum vera q(uan)t(a) et sic concedit M(agister) 8o 38 primi q(uod) deus pot aliqua scire que

9o p(ar)a(graphus)

nescit Conclusio prima anima (Christ)i in verbo videns divinam essentiam intelligit formaliter principatam sapientiam Prima probatur q(uod) quelibet anima beata in verbo videt essenciam divinam sed anima (Christ)i a principio sue creationis fuit perfecte beata etc. Patet Ad 1 Cor. 13 tunc autem facie ad faciem Ubi s(ecundu)m Augustinum li(bro) de trinitate per faciem intelligitur divina natura Secunda probatur q(uod) alias pari ratione esset anima (Christ)i beata beatitudine que d(eu)s

deus est / et si esset equaliter beata cum deo / quod est impossibile / etiam
tunc eque perfecte intelligeret et sciret omnia sicut deus / ut hoc
deductum fuit / in prima racione contra oppositum ¶ Sed videtur adversarius
quando / quod eque beata est illa anima / sicud deo / licet contingeret / et quod
eo ipso / quod anima christi unitur verbo ypostatice / non minus beatitudo divina est beati-
tudo anime / quam suppositum divinum suppositum humane nature / et per quam
illa beatitudo est / quam anima christi est vere beata / Sed hoc non valet / quia
licet ista beatitudo sit anime christi / non tamen per illam est formaliter
beata / sicud nec est deus per deitatem / vel omnipotens per omnipotenciam
que tamen sua est / ut sicud personale subsistere / ideo nec humanitas
est persona / per divinum / quod tamen est eius personale subsistere ¶ Dicere
non est simile / quia anima christi nata est frui / sed non esse deus vel
omnipotens / dicitur / quod licet nata sit frui / tamen non fruicione increata
formaliter / sed obiective et effective ¶ Sed adhuc contra conclusionem
arguitur / probatur adversa / non potest aliter salvari / quod anima christi sit qualibet alia bea-
cior / Respondeo / quod hoc salvari potest / per hoc quod habeat plus debito
in eadem specie / vel equale / vel maius / in meliori specie / 2° arguitur / non vi-
detur quod si beatitudo creata esset potens anime / sicud non est / sine fortiori
quod non posset saciare / sicud nec / divino aliquo modo dependeret
ad aliam seu innitetur ei / nunc autem licet beatitudo increata / non de-
pendeat ad aliam / tamen anima sibi ypostatice unita dependet ad [illegible]
~~[illegible] sibi ypostatice unita dependet ad [illegible]~~ / si ita / Respondetur
quod nichil potest saciare formaliter creaturam / nisi informet quod
quibus obiective vel effective saciare posset / ita quod requiritur
utrobique dependencia actualis ad subiectum / per informacionem / nec sufficit
aliqua alia / de hoc et plus dictum fuit in 2° libro de cognitione
angelorum / sicut ostenditur cuilibet quod per additum potest esse album / quilibet
albedo potest sic uniri / quod ipsum perfectum potest esse album / et similiter
quilibet vivum quod natum est sentire per exhibitum / quod sensibile / 2m quam
per quamlibet sensacionem eiusdem posset sentire / Similiter per quamlibet an-
gelicam noticiam posset humanus intellectus intelligere / si debite
sibi uniretur / quod non videtur impossibile quin intellectui humano
vel angelico taliter se poterit unire noticia increata / quod per se ad
congnosceret utrque ¶ Sed forte diceretur / quod nichil posset

alteri esse intellectio nisi informaret ipsum. Secundo quod non est simile
quod non omnis intellectio est omni intellectivo similis in specie sicut albedo
9 albedini. Respondet non solum quod quolibet qualitercumque colorabile est
quolibet specie colore colorabile. Similiter quod licet sensitivum per quantumcumque separatum
sibi unitum potest sentire, non obstat quod non potest informari notitia increata
quod albedo non potest deitatem informare ~~nec increata quod albedo non potest~~
~~deitatem informare~~ et tamen talis potest sibi uniri quod sit propter huiusmodi unitatem sed
unitam dicitur homo ~~unitam~~ ita et per albedinem dicitur alba igitur
similiter denotative. Respondet Adam quod separatio beati non potest esse separatio
hominis in statu quod corpus non potest informare incorporale. Sed hoc aliis non
placet qui concedunt quod anima humana potest sentire per separationem beati nec
oporteret quod informaret animam humanam in mente. Sed oportet animam animatam =
tum etiam forte sicut anima informat corpus corporaliter, sic posset
qualitas corporea informare animam sibi coexistentem sicut corpus =
tit corpus et dicitur utrique quod per communicationem ydiomatum est quod deitas
sit colorata et alba corporaliter denominative. Ex hoc tamen non sequitur
quod anima possit esse intelligens intellectione increata quantumcumque
intime sibi illapsa citra tamen informativam unionem. Notandum
notandum tis quod tenentes unum increatum esse cognitionem anime Christi et amo-
rem dicunt quod adhuc sit sibi finita cognitio et amor licet ipse
sit cognitio immensa et amor infinitus. Ratio istorum venit quod cum beatus sit
illi anime sicut deus et quod eque perfecte sciret et intelligeret sicut deus
quibus idem sit eius beatitudo formalis. Similiter et cognitio ~~libere est cognitio~~
que ipsius dei. Contra vero quod ista beatitudo est libere beatitudo anime Christi
et solum finita. Similiter et illa cognitio libere est cognitio anime Christi
et libere utatur sibi tot quot vult. Sed est dei beatitudo et cognitio natura
et infinita. Non est concedunt quod anima Christi eque perfecte cognoscat sicut
unum quibus est perfecta et eadem cognitione. Causam assignat quod unum
sit ipso in mente cognoscat anima vero in mente et depen. Quamvis illud
et omnis secunde partis conclusionis sine contradictione admittente posset defendi opposi-
tum ipsius et secunda pars conclusionis quoniam est dementium doctorum dictum quod anima Christi
sicut et anime anime aliorum et sanctorum unum increatum et alia cognoscit
per sapientiam increatam que disponit ipsarum actus per potentias et eo
formas reddit sicut illud lumen eternum cognoscitur. Unde dicit

Bonaventura . quo pt aia lumine etrnu cognoscere . 2 clarit9 suam
intueri . qui ipa efficiatur clara et luosa . aia aute xpi q e
a vbo assupta . maiore habz diffo9 ac p hoc pfectiore 2 eminentiore
cognitio9 qua aliq aia bta p glaz . unde no est intelli q stta
unionis . distiguatur astra cophensiot qi no sit p aliquem
habitu mediu . sed qi excellentior et amplior diffoe
et claritas collata est aie xpi . ex hoc q vbo unita est qua
ex hoc q simplr est bta . p illo act 3 boue . q vni no vni aie
xpi . i . a bta unioe sit cognoscere cognot . ul sit habit9 poe ul pfectio
pfectibli . sed est unio infinite p sone . que pt esse absque cognitoe
sit patet in aia xpi . que est unita vbo . et tn ipm no cognoscit . Cor^m Cor^m
sit aia xpi qui ad stiam cophensiot cognoscit cognitoe creata .
Ner^e sic qui ad stiaz unionis . 2a pb cor^m patet ex p^a dictis q sapia increata
no unit aie xpi p modu cognitiois . p^a vo pb ac sapia sive cog=
nitio est pfectio intellectus . et id quo intellectus cognoscit forr cognoscit
sed vbu increatu no pt uniri aie sit pfectio pfectibili . ut notu est
q pter sapiaz que est vbu aia xpi heat habitu creatu sive ad=
cognoscendu vbu su aliud . Pt adhuc 3q est i h9 od cue et potis=
simu no tn alicuius vi sed solu abtis . hoc aut no est p' dcta
apte cogniti i p' dcta apte cognoscendi . ut q aia xpi vbu sibi
uniti et alia cognoscat p aliqua creati habitus lumis habitus ul cognitiois
adminiculo . Pt quis vbu increatu sit unitu oculo xpi . et oibus
ptibus corporis . no tn cognoscere ab oculo . Ro h9 e q no est in eo dispositio
ad cognoscendu re spualem . i . pirere quantumcumque vbu increatu uniat
aie xpi . nisi aia sit disposita ad vid deu p lu q ipsa faciat
difformem . nuq ipm intuebitur . i . vi q vbu increatu 2^m ea diaz
nostat deu p habitu mediu . Pt quanto dq clarius vi tanto ntte
e oculu esse mag dispositu . sed aia xpi clarissime sup oes
creaturas videt vbu sibi unitu . n ntte est intellectu eius esse
max^e dispositu ad h^o . sed hoc no pt ad hoc dispai nisi p aliq
habitu mediu . quo mediate clara cognitio di . i . su ipius vi . ab aia
xpi pducatur . p illa 3 2a pte q^o sta sunt q alie queme
que p9 ptebat . Sed quantu ad pma pte q^ois est opio antiqua Ner^e
qdm . q nulla creatura quantumcumque bta pt nunc videre
divinaz essentia sed solu in quada effectu claritatis sue sicut
i aurora sol vi i suo splendore p sua refulgentia . et
no in medio . et q quanto effectus fuerit spualior . tanto pfectius

et beatius vi deus sed hunc errore reprobat beatus gregorius
tractans id Job 28 non adequabitur ei aurum vel ubi dicit si fuerit
qui dixerit in illa regione beatitudinis in claritate sua deum conspici
et in natura non videri sed non est ad claritas et aliud natura sed ipsa
natura est claritas et contra iste est forte istius error. 2a idem prime
ad Cor 13 Nunc autem videmus per speculum et in enigmate tunc autem
facie ad faciem et per faciem intelligitur divina essentia ut patet
per beatum Augustinum 2o de civitate dei capitulo 30 ubi ait facies dei est
ipsa forma in qua non rapina arbitratus est esse se equalem
deo Item Jo. primo cum apparuerit similes ei erimus quoniam videbimus
eum sicuti est Item primo confessionum capitulo primo ad te fecisti
nos domine et inquietum est cor meum donec requiescat in te et
non potest cor meum beatificari quiescere in aliqua creatura. Item super
1a ad Cor 15 Cum tradiderit regnum dicit glossa quod ibi essentia
patris et filii et spiritus sancti videbitur Item beatus gregorius super 1o vers exodi 33o non
videbit me homo et vivet expresse reprobat illam opinionem scilicet quod in ipsa
regione beatitudinis in sua claritate deus conspicitur potest et
non in natura Item ait Hugo de sancto victore quod fuerunt in opinione
in quarto tera capitulo primo Item solus ille beatus est qui habet
quidquid vult et nihil mali vult sed nunquam video huiusmodi effectum de
quo dicit illa opinio habet quidquid vult quia non potest videre deum esset beatus
quod est contra illos de illa opinione quod bo… patet per beatum Augustinum boecium
de natale desiderium hominis est postquam videt aliquem effectum ad
videndum causam illius effectus cum ergo divina essentia sit causa illius
effectus sive claritatis nunquam poterit desiderium hominis
satiari donec videat ipsam dei essentiam que est omnium causa et
a nullo penitus causata Sed contra Thomas primo deum nemo vidit unquam
ubi dicit Crisostomus quod nec ipse celestes essentie scilicet cherubim et sera-
phin deum unquam videat Item prima ad Thimotheum 6o dicitur quod lucem
habitat inaccessibilem quam nullus hominum videt nec videre potest Respondet
Thomas de arg… quod omnes iste auctoritates locuntur de visione per scientie com-
prehensionis et sic divina essentia videtur solum a divino intellectu
qui ipsi totaliter adequatur Et propter hoc tamen non quin quilibet beatus
in mente videat essentiam divinam clare et nude apprehensive
~~Bonaventura~~ Bonaventura tamen dicit quinque modos exponendi illas
auctoritates que negare videntur deum posse in sua essentia videri

Sol.

primo i. non nris viribus sed dei munere unde sup illud prima
inaccessibilis ad thimotheum ultimo lucem inhabitat inaccessibilem dicit
glosa viribus nris / accessibil autem est mundis 2° arguo primo via-
torem ut dicit glosa prima ad Cor 6to quem nullus hominum videre
pt potuit autem aliquis et sic exponi illud Exo. 29 non
videbit me homo et cetera 3° non pt incircumscriptum comprehendi unde
glosa sup illud Job 4° forsitan dei vestigia comprehendes
glosa cerita(?) quod 4° plene videbitur non comprehendendo Certo
non pt videri substancia i. racione substancie divine ut patet in glosa
sup illud ad Ro 1° quod notum est dei etc. etc. glosa roe sube quod
latet omnem creaturam et hoc modo dici pt trinitas sibi soli nota
est Crisostomus neo novit deum i. notum fecit sic Seneca dicitur
tecta quia non manifestat quod in se habet sic intelligi debet Crisostomus
quo dicit quod angeli non videt quod sit deus i. non faciunt videre
etc. ~~Sed adhuc est dubium quod quo videtur immediate alio non vi-
i. medio per essenciam sed deus videtur immediate hinc gloriam
glie. Respondeo ad maiorem quod quod est medium huius sic primo modo
obiectionis quod sit nubes fulgida est medium videndi solem
et illa bene impedit immediatam quod est ad medium tamen quo ut species
vel cognoscendi ro et medium sub quo sicut est lumen sub
quo videtur color et medium in quo sicut speculum in quo vi-
detur immediate sua facies que media non impediunt immediatam
visionem quo 2a ad primum claris et perfectius videt divinam
essenciam quam aliquis angelus creatus vel quamque alius beatus
sed quod per infusionem habitus gracie maioris ... videtur lumine
gracie glorie sed primus inhabitum gracie~~ Sed adhuc obici(tur)
ar 2
contra dicta et primo pte quod primo sic nulla est proporcio finiti
ad infinitum ut ait boecius in libro de consola(cione) sed intellectus
ad intellectum debet esse proporcio igitur nullus intellectus creatus cum sit
finitus poterit intelligere essenciam divinam immediate que est infinita
2° plus distat deus ab intellectu nro quam angelus a sensu sed nullo(?)
2°
sensus pt elevari ad hoc quod videat angelum igitur nec intellectus
nr ad hoc quod videt deum 3° sic essencia divina ab intellectu nro vi-
3°
debitur aut hoc erit per speciem aut per essenciam alicam divinam non
primo modo quia ipsa non pt esse forma inherens intellectum Nec 2° quia
illa species cum sit creata plus distat a deo a deo quam species albi ang°

sicut igitur species albi nunquam ducit in cognitionem nigri sic nec in proposito

4° ar. Quarto infinitum secundum quod infinitum est ignotum ut patet primo physicorum. Sed deus secundum omnem modum sue essentie est infinitus igitur non est a nobis cognoscibilis per essentiam. Quinto [illegible] plus 3° de anima dicitur quod in separatis

5° ar. idem est intelligens et intellectum [illegible] cum igitur deus sit maxime

Con. separatus [illegible] quod ipse solum intelligat se ipsum. Ad istud videtur Thomas de Aquino. Ad primum quod quamvis finiti ad infinitum non sit proportio commensurationis est tamen proportio habitudinis ut patet [illegible] eo quod infinitum agere posset in finitum sed proportio commensurationis dicta non requiritur

ad 2m ad intellectum et intelligibile [illegible] sed bene secunda. Ad secundum patet quod quamvis secundum ordinem naturalem entitatis sensus minus distet a sensu quam deus ab intellectu secundum ordinem tamen [illegible] plus distat quia sensus nullo modo [illegible] nec habet aptitudinem ad cognoscendum ad intelligibile intellectus vero ad cognoscendum deum intelligibile aliqualiter habet aptitudinem est enim anima sic secundum quod ait philosophus 3° de

ad 3m anima. Ad tertium patet quod per se ipsam adeptus [illegible] quamvis essentia divina non posset esse forma inherens intellectui potest tamen esse forma immediate intellectum [illegible] ad hoc quod intellectus ab essentia divina moveatur ad eliciendum [illegible] actum intelligendi et qui ponit ibi speciem impressam ab essentia divina respondere posset ad probationem quod quamvis secundum naturam et entitatem plus differret illa species ab essentia divina quam species albi a nigredine [illegible] tamen [illegible] minus distat sicut enim homo pictus plus distat ab homine vivo quam asinus vivus et tamen ducit in cognitionem hominis magis quam asinus vivus sic in proposito [illegible] doctores [illegible]. Ad quartum

ad 4m dicitur quod philosophus loquitur ibi de infinito privative et de finito [illegible] sic vero non est de deo qui est infinitus [illegible] et in [illegible] quod de se maxime cognoscibilis est sed difficultas cognitionis

ad 5m ipsius consurgit ex defectu cognoscentis. Ad quintum dicitur quod [illegible] non plus voluit [illegible] ponere differentiam inter intellectum angelicum [illegible] et nostrum [illegible] intelligit se ipsum cetera vero intelligit [illegible] noster autem intellectus econverso. Sed adhuc est dubium [illegible] quod [illegible] presentia sed deus videtur [illegible] gloriae. Respondet ad maiorem quod [illegible] est medium [illegible] obiectionis [illegible] nubes fulgida est medium videndi solem et [illegible] impedit [illegible] immediatam cognitionem est [illegible] medium [illegible] cum quo ut species [illegible]

Illud

scendi vo | et medium sub quo sit est lumen sub quo videtur co-
lor | et medium in quo sit secundum speculum in quo videtur verbum mediate sua
similitudine que media non impedit immediatam visionem | Sic in proposito
lumen glorie vel species creata vel habitus anime beate esset et sic tamen in-
tellectus quo mediante fieret cognitio immediata ipsius essentie divine
veritativam | Conclusio 2a Anima Christi clarius et perfectius videt 2 9o
divinam essentiam quam aliquis angelus creatus vel quicumque alter
beatus | probatur quia secundum intensionem karitatis gratie et tenditur lumen glorie | sed
Christus inhabitat gratie omnibus aliis excellit cum sibi sit datus spiritus
non ad mensuram || 2o opus perfectum est beatius quam quecumque alia
creatura ergo perfectius videt deum | et quia tamen visio sit beatitudinis
essentialis patet | Apostolus per illud ad Ephesios primo | Deus constituit eum super omnem
ad dexteram suam in celestibus super omnem principatum et potestatem et
virtutem et dominationem | et super omne quod nominatur non solum in hoc seculo
sed et in futuro | Iste quanto creatura intimius est deo coniuncta tanto
clarius videt divinam essentiam | sed ut patet ex precedentibus | humana
natura Christi tantum est deo coniuncta | quod nulla unio altior illa reperitur
excepta illa qua tres persone uniuntur in natura divina | Sed habito
nunc quod anima Christi non cognoscat forte per sapientiam increatam sed
per creatam | restat adhuc principaliter videre an per istam creatam sapientiam cognoscat
omnia que verbum | de quo est multiplex opinio doctorum | quidam dicunt
quod anima Christi videat omnia | que verbum nota sunt simul intelligentie cognoscit
| probatur verbum divinum per perfectissime unitum anime Christi in esse verbi
et exemplar omnium sibi clare veritatem velut in ipso | quia tunc
quia si aliquid creatorum lateret animam non esset perfectissime uniti sibi
quod exemplar et ydea | quia si id quod ipsam latet monstraret cum
aliis | utique perfectior esset unio ipsius ad verbum | 2o esse verbi et ex-
emplaris | 3o patet quia secundum quod capacitas est ei summus gradus boni essendi |
possibilis creature sit et visionis et fruitionis | 2o anima Christi
sed et quelibet alia est in potentia ad quodlibet cognoscibile cognoscendum
| cum igitur deus potentia non sit frustra in natura intellectuali | verisimile
est quod in aliqua et per quam maxime in ea sit actu reducta | Nec
valet si dicatur quod est in potentia successive ad talia | sed non est possi-
bile quod simul actu | Sed contra istam obiectionem cognitio est impossibile
alteri in intellectus angusti per unum nec possit haec plures et
| et hec opinio forte sic posset salvari | quod ipsum verbum est

quod speculum intellectuale omnia cognoscibilia representans
et quod anima christi ita perfecte videt illud speculum presentatum sibi col-
latum quod omnia ibi relucencia vel representata in verbo videt sicut nos
uno aspectu videmus speculum et relucencia in eo et hoc est quod multi
attribuunt animabus beatis super id grecum dictum Quid est quod nesciunt
qui scientem omnia sciunt vel potest intelligi quod verum est illi anime per-
habitu seu specie qua quodlibet cognoscere potest Alia est posicio sancti
Thome in 3a parte ubi dicit quod anima christi videt omnia que verbum
videt aut novit noticia visionis non aut omnia que novit noticia simplicis
intelligencie quod probat primo quia nulli beato deest quin cognoscat omnia que
ad ipsum spectant sed ad christum pertinet omnia presencia preterita et futura
maxime subiecta sunt ei omnia Secundo quia est iudex omnium constitutus
igitur cognoscit omnia et cogitata dicta et facta Item anima
christi omnium creatorum capax fuit igitur videtur quod deus propter sua
liberalitate immensa et propter anime sue capacitatem communicavit ei cognicionem
omnium que fecit et disposuit facere Secundo probat per hoc quod licet cognoscat
omnia que sunt in potencia creature non tamen omnia que deus
potest facere quia hoc esset virtute divinam comprehendere virtus enim
quelibet cognoscitur per cognicionem eorum in que potest Addit Richardus quod
anima christi actu verbo videt in verbo simul omnia presencia preterita et futura
loquendo de istis rebus futuris quarum una alia alii sine fine non
succedit quia de propter cogitaciones hominum et angelorum respectu rerum
in ipso genere quarum una aliqua alii poterit succedere sine
fine Unde dicit si anima christi omnia talia verbo videret actu
in verbo actu videret in ipso ultra omnem determinatum numerum et
per istum si sic tunc actu videret infinita in verbo Et argumentum
suum concludit tunc et concludit quod non videt omnia presencia nec
preterita nec futura cum infinita sint presencia et infinita futura
et infinita preterita cum quodlibet continuum sit in infinitum divisibile
videtur et ut dicit anima christi in verbo multa possibilia que numquam erunt
sed non omnia et hec decimo articulo Quarto ad decimum sciendum quod aliquis
2 arl. reputat verbi filius animam christi solum cognoscere habitualiter
aliqua eorum que noscit et non actualiter contemplari omnia quia decla-
rat quod filius dei passuptione humane nature factus est in
similitudine hominum igitur videtur quod taliter cognoscat in verbo quoniam
est possibile ceteris hominibus cum non sed certi uno tempore cognoscunt

aliqua que prius non noverunt actu / Alij dicunt quod eodem actu videt
anima xpi verbum et creaturas quas videt in verbo / et sicut idem actus caritatis
qui est visio dei beatifica est visio creaturarum prout in verbo videt
/ et pariformiter de quolibet beato dicunt quod eodem actu videat verbum
et creaturas quas videt in verbo / et consequenter multos non videt beatus verbo
tempore in verbo plura quam alio / sed visio eius talium est in actu semper
semper equaliter Sed alij volunt quod idem potest esse visio pauciorum
aut plurium in verbo et semper ipsius sine sui intrinseca mutacione / sed quod deus
qui supplet vicem speciei obiectaliter movet libere movet animam per
actus in ea creati ad videndum in verbo nunc plura nunc pauciora secundum variacionem
habitudinis in trinitate dei admittere sic videntem / sed si sine
increata gratia dei in trinitate quam gratuita assistencia illaberetur
menti suscipientis nunc actu vel deperditiva reali innovacione vel de
facta / sed sola mutacione habitudinaria vel habitudinali intrinsecus
addere vel cetera Dimisso nunc sic / quod responsalis licet primum
dictis actus / quibus anima xpi cognoscit res in proprio genere / sicut experimentali / seu consensibus sensuum habere / probabiliter tamen quod
omnia que scit in verbo simul actualiter noscat uno actu simplici sive
intensionis / prima pars patet quia alio actu experimentali noscit
noscit rem per visum et alio per actum vel auditum etc. Et itaque quod
omnis illa pars secunda probatur est in anima quia cum adhereat in proprio genere cognitione / que consequatur modum naturale anime creature / quia gratia
non tollit naturam quamvis perficiat eam / sed modus cognoscendi creaturas est
per species universales quas angelus / quod in nobis plurium scilicet singularium
intellectorum / habitus scientie plurificantur Unde sicut dicit pro posse quod
unius generis subiecti est una scientia / in eis potest quod plurium sunt detectorum generum
scibilium sunt subiectorum sunt plures conclusiones scientie / licet ex parte quod videtur
expresse doctor sanctus in 3a parte q. 2a ar. 6o quamvis oppositum
teneat in scripto 3o libro sententiarum dist. 14 q. 2a pars patet per Adam
qui primam et plures alios / que etiam probatur sic / quia sicut per libros
Ex hoc parte prima / illa que per reputantur per species plures in
angelo inferiori reputantur per pauciores in superiori / ergo per unam speciem
possunt reputari plura et singularia et cetera / hoc sunt potest per unum
actum Confirmatur quia sicut una res est plurium representativa personaliter
sic videtur quod unus actus possit esse virtualiter consequentibus tenens /

qdu° vn^lis

omnes modos repraesentandi plurium actuum singula singularium / et
quintum [illegible] et [illegible] / et 2m plures una dilectione que est
visus diligitur deus et creatura / in principio [illegible] una cognitione potest
cognosci deus et creatura quelibet distincte ¶ Confirmatur 2o
quia non [illegible] quod sit tanta variatio [illegible] in anima [illegible] / quanta est mundo [illegible] quod
consistat in [illegible] / [illegible] enim [illegible] quod propter nove rei productionem fiet nova
notitia in anima [illegible] / [illegible] quod propter rei precedentis corruptionem aliqua [illegible]
[illegible] in anima [illegible] desinat esse seu corrumpatur / quia ante [illegible]
tanta sit finite in [illegible] sit infinite finita [illegible] / quia [illegible] sine [illegible]
[illegible] creata est infinite finite in [illegible] / [illegible] / [illegible] patet
Corm expedit [illegible] ¶ Corollarium primum quod sequitur [illegible] quod
est [illegible] / idem actus est rectus et reflexus / cognitio alterius et [illegible]
[illegible] ¶ Sequitur 2o idem actus potest esse remisse cognitio [illegible]
2m unius obiecti / et alterius intense / sicut eodem actu visus diligitur creatura
minus / et deus plus intensive ¶ Sequitur 3o quod idem actus potest esse
3m 4m [illegible] unius [illegible] regimine alterius ¶ Sequitur 4to quod idem assensus tantus
qui fuit assensus [illegible] quod est [illegible] / potest nunquam fuisse assensus
[illegible] / patet quia assensus anime [illegible] non potest esse assensus [illegible]
nisi [illegible] / igitur sicut aliquid contingeret [illegible] contingere
5m est assensus [illegible] ¶ Sequitur 5to quod visio non [illegible] quod [illegible] ac-
tu intelligit [illegible] tantum intense intelligit / qui possit in tempus in-
telligere / patet quia videtur quod de [illegible] sua libertate possit actum
suum magis elevare ad perfectius cognoscendum per eundem actum quam
prius / vel ad minus [illegible] dei potest elevari ad perfectius cognoscendum
6m [illegible] eundem actum ¶ Sequitur 6to [illegible] / quod infinita videt videns
per eundem actum non actu [illegible] infinitum / patet quia eadem visione qua
quis videret unum omnia videret infinita simul / si ceteris paribus
esset [illegible] applicata / et si hoc non placet tamen [illegible] potest cognoscere
7m infinitos homines ¶ Sequitur septimo quod visio finita in [illegible] / potest esse
infinite visio seu infinitorum visio / licet [illegible] sine hoc quod in [illegible]
vel equiparabilis divine visioni / patet quia si aliqua visione viderentur
simul [illegible] infinita [illegible] / vel alias in modo essendi et cognoscendi
[illegible] / talis esset infinita visio / quia visio vel cognitio tanto
est clarior aut perfectior visio / quanto ceteris paribus [illegible]

plura diuina spe vel aliis modis diuerse quete videntur sed tal
non repugnat ut dictum est anime xpi et si videt actu et simul
omnia perfecta distincte tunc omnibus modis et speciebus figurarum videt
quod sit infinite et tamen ipsa visio in se est finite intensiue ut
dictum est in 2o articulo Secunda pars patet quia deus ad(huc) ultra hoc uideret
in finitis infinita et infinite clarius Sed tamen Adhuc sit quod si anima
xpi sit omnia que sunt deus singulariter et quete quod tunc immense
sciret et haberet sciam immensam et tanta clare sit deus quia
non videtur ut dicunt perites quod anima possit equalitatem claritatis imaginem
non perites hoc quia quod per unam scientiam singulariter et distincte tam quod
quam in quo intoto vel impacte hoc sit per alia tunc vtique vi=
derentur esse equales nec obstat si diceret quis quod deus inde=
=pendenter sit et anima xpi dependenter quia notitia independenter
sed hec non facit eam esse clariorem quia nihil videtur facere ad claritatem
visionis nisi quanta apprehensio obiecti quia si deus secundum sciret de angelo
vnam proprietatem quam aliquis homo sit evidentialiter sine errore videtur
quod deus non clarius sciret de angelo quam ille homo nec hoc videtur inconueniens quia
licet deus in se sit notitia infinita tamen secundum est notitia finita de angelo
per talem proprietatem sic licet deus in se sit notitia necessaria tamen contingenter
est notitia illius quod anima xpi erit et licet ipse in se sit actus infinita
et necessarius tamen secundum finite agit ad extra quod libet effectum et quolibet tal
est finite actus et contingenter Isto tamen dato Adhuc non obstante
potest dici 2m partem articuli quod deus infinite clarius sciret tale proprietatem
de angelo quam homo seu etiam anima xpi scientia creata sciat quia non
secundum in se sed etiam respectu obiecti scientia dei est clarior et distinctior notitia
quam sit scientia anime xpi creata vel alia quecumque creata notitia
Et potest hoc declarari in simili nam quamuis aliqua lux clare et distinc=
te representet visui aliquod obiectum ut licet tamen lux clarior idem obiectum eidem
visui clarius monstrabit et sic dicto articulo Quantum ad 4m articulum
nota quod ad perfectionem intellectus potest intelligi quadrupliciter primo quod possit
perficere plura cognoscendo 2o utiliora cognoscendo 3o
cognoscendo aliquid modo aliquo quo prius non cognouit 4o
cognoscendo perfectiori modo quam prius cognouit Isto premisso sit conclusio
prima Impossibile fuit scientia 2m successiuum temporis nouiter acquisita

patet de scientia experimentali humanitus acquisita Confirmatur
et ad hebr. quinto dicit apostolus quod christus didicit ex hiis que passus est
obedientiam sed discere est scientiam de novo acquirere ergo etc.
Item in psalmo dicitur in persona christi Qui tribuit mihi intellectum etc.
ubi glosa usque ad mortem erudierunt me renes mei scilicet interior mea s-
ensualitas mea assumpta ut experirer tenebras mortalitatis Item
luce 2o Jhesus proficiebat sciencia sapientia et etate super quo Beda
Beda Item Parvus est etate profecit sic aut gratia et sapientia
Et ambrosius super eo dicit quod ihesus proficiebat secundum sensum sapientiam
humanam humana autem sapientia est que humano modo acquiritur
scilicet per cognitionem rerum in proprio genere unde patet quod christus proficiebat in
scientia non solum quo ad nos scilicet quo ad manifestacionem sed etiam per experi-
mentalem rerum in suo genere cognitionem patet ex predictis Circa hoc
notandum secundum sanctum Thomam iij a parte q. 12 ar. 2o quod duplex est profectus sapie-
ncie unus quidem secundum essentiam prout scilicet ipse habitus scientie augetur Alius
autem secundum effectum puta si unus secundum eundem scientie habitum primo minora
aliis demonstraret et postea maiora et subtiliora hoc
autem secundo manifestum est quod christus in sapientia et gratia profecit sicut et in
etate quia secundum augmentum etatis opera maiora faciebat que
scilicet maiorem scientiam et gratiam monstrabat Sed quantum ad ipsum habitum
scientie manifestum est quod habitus scientie infuse in eo non est augmentatus
cum a principio plenarie fuit sibi omnis scientia infusa Cum igitur preter
habitum scientie infuse non sit ponere in anima christi aliquem habitum scientie ac-
quisite ut quibusdam videtur nulla scientia in christo augmentata fuit
secundum suam essentiam sed solum per experienciam et per conversionem specierum
intelligibilium inditarum ad fantasmata Et secundum hoc dicit quod christus profe-
cerat scientia secundum experienciam convertendo scilicet species intelligibiles indi-
tas ad fantasmata que de novo per sensum accepit Subdit sanctus Thomas quod inconveniens
videtur quod aliqua naturalis actio intellectualis christo deesset et cum abstra-
here species intelligibiles a fantasmatibus sit quedam naturalis actio hominis
secundum intellectum agentem sicut videtur hoc et etiam in christo ponere
Subdit et ex hoc sequitur quod in anima christi aliquis habitus scientie
fuit qui per huiusmodi abstractionem specierum potuit augmentari Ex hoc
scilicet quod intellectus agens post primas species intelligibiles abstractas
a fantasmatibus poterat et alias abstrahere Unde pro illo

et ponit Thomas de arg. illam propositionem preter habitus infusos quibus Christus perfecte cognovit res in proprio genere sunt in ipso habitus scientifici a rebus acquisiti quod probat ex illo quia Christus utebatur abstractione fantasmatum virtute habitus intellectus agentis an non si sic tunc per huiusmodi abstractionem potuit habere sive acquirere habitum scientie experimentalis et per consequens non quando acquisivit scientiam si non tunc frustra fuisset in ipso fantasia et tamen sunt inferiores ad lumine intellectus agentis quae omnia in homine adhuc ponit ut a rebus acquirat alios habitus cognitivos. Ex dictis sequitur correlarie quod licet anima Christi quibusdam modis apud ipsum articuli positorum proficere potuit per experimentalem rerum in suo genere cognitionem visibilem tamen nullo istorum modorum profecit hoc necessario proficere potuit quoniam adhuc scientiam sibi a deo infusa et proprie quoniam adhuc habitualem scientiam patet totum correlarium ex dictis. Sequitur 1o quod anima Christi nulla notitia fruitive divinitatem habuit de re non experientie in proprio genere licet in verbo habuit notitiam dei patet correlarium quia non actualis experimentalis et in proprio genere non est dei quod non est proprius vel quia talem non habuit talis notitia quia cum est proprius et obiectaliter movet potentiam cognitivam talem enim notitiam tamen a rebus tamquam ab obiectis non sic anima Christi non est proprius rebus non experientis. Secundo sequitur 3o correlarium quod anima Christi in principio sue creationis fuit sicut tabula rasa quod admodum et anima aliorum hominum ut dicit aristoteles 3o de anima patet correlarium quia huiusmodi notitiam accepit a rebus per sensus. Conclusio 2a quod Christus per scientiam infusam proficere non potuit. Hec non erat ex vi amoris beatifice perfecte sibi et aliis quibus gratia quia si ex eo certo fuisset tunc omnibus beatis videret omnia quod est falsum quia sic non fieret vel frustra fieret revelationes angelis et animabus sancte.

4o 3a licet Christus per humanam cognitionem proficeret. Secunda tamen non nulla fuit prima pars patet ex dictis. 2a pars patet per pallex ubi supra arto 23 quia ut dicit aug. ista assumptio alicuius persone filii dei non nisi sapienter facta est a summa sapientia et non assumpsit in homine quod nullo fuit utile sed potius nocivum adeo opus quod scilicet hic factus erat. Ignorantia non adiuvit utile fuisset alicui sed nociva admixta iste articuli amor est cognitio creature preveniens qua prophetisare. Si ergo in cognitione quae erat in Christo

coram primum
2m
3m
9o 2
3 9o

plenitudo gre et virtutis ita in xo fuit plenitudo ois sciencie sicut in xpo

Comprehensione sig° in cognicione non manet ignorancia
igitur nec in unione tali poterit esse ignorancia Iste probat hanc
partem sanctus Tho. pte 3a q. 15a ar. 3o Sicud in xpo fuit
plenitudo gre et virtutis excludit peti fomitem ita plenitudo
corm tudo sciencie excludit ignoranciam que sciencie opponitur Unde
sequitur quod licet xpus 2m aliquam humanam modum cognicionis aliqua
nesciuit tamen non ignorans fuit patet ex predictis et ex istis quod 2a
que nescit per experienciam vel humanam noticiam acquisitam per
naturalem investigacionem licet sciuit alio modo scilicet per simplicem
noticiam et scienciam infusam Conclusio 3a in xpo non fuit ammi-
q. q. racio quantum ad scienciam divinam neque quantum ad humanam infusam vel beatam
Tamen vera fuit ammiracio quantum ad scienciam experimentalem humanitus
acquisitam Hanc probat Tho. p. 3a q. 15 articulo 8o quod ammi-
racio proprie est de aliquo novo et insolito In xpo autem non poterat
esse aliquid novum vel insolitum quantum ad scienciam divinam neque et
quantum ad humanam beatam qua cognoscit res in verbo neque
quantum ad humanam infusam de qua ad Col. 2o dicitur quod in xpo sunt
omnes thesauri sapiencie et sciencie absconditi potuit tamen sibi aliquid
esse novum et insolitum 2m scienciam experimentalem acquisitam 2m
quam sibi poterat accidere cottidie aliqua nova scire
Unde Ambros. in 3o libro de spiritu sancto de incarnacione humane nature
assumpsit suscepit sensum hominis sed non sensu carnis inflatus sensu
hominis animam dixit turbatam sensu hominis ~~anima dixit~~ esurivit
et rogavit sensu hominis proficiebat sicud scriptum est Ihesus proficiebat
etate sapiencia sapiencia et gracia quomodo proficiebat sapiencia dei profectus
etatis et profectus sapiencie sed humane est Unde patet quod sicud
ar. 3o p° veraciter profecit etate ita et sapiencia humanitus acquisita Contra
conclusionem primam si xpus secundum aliquam scienciam profecisset tunc imperfectam
scienciam habuisset quod in xpo ponendum non videtur quia patet ex predictis in quolibet
vel aliquibus proficit scienciam non dum perfecte habet eo quod perfectum additum
ar. 2o non recipit Et item Dam. in 3o libro sentenciarum suarum dicit qui proficere
dicunt xpum sapiencia et gracia ut additamentum suscipientem non
venerantur unionem que secundum ypostasim est sed impium est illam
unionem non venerari igitur impium est dicere quod sciencia eius additamentum
accepit et per hoc Dam. Dam. dicit quod xpus proficere dicebatur
ea que sibi inerat sapienciam in manifestacionem deducens Cum q

concordat Gregorius moralium super isto Luce 2° proficiebat etate
et sapientia etc. Iuxta hominis naturam proficiebat sapientia non quod ipse
sapientior esset ex tempore qui a prima conceptionis hora spiritu
sapientie plenus permanebat sed eandem qua plenus erat sapientiam
ceteris paulatim demonstrabat. Ibidem iuxta hominis naturam pro-
ficiebat gratia non tempore quod non habebat processu temporis accedente
sed paulatim aliis dona gratie quod habebat ~~processu temporis accedente~~ ostendendo.
Ex hoc magister 3° d. 13 infert dicens magis quod non in se proficiebat
sapientia et gratia. Unde in eo erat a principio iste plenus sapientia et gratia ut
[illegible] gratiarum dicitur perfecte in eius sibi tradita sed per eius industriam
aliis profecit. Iste corpus 2ᵐ intellectum fuit comprehensor. Sed anima compre-
hensoris nullo modo ordinatur ad habitum experimentalem. Ut arguitur
quod probatur quia cognitio comprehensionis evacuat huiusmodi habi-
tum illud quod imperfectum est. Iuxta illud: Cum venerit quod perfectum est
evacuabitur quod ex parte est, prima ad Cor. 13. Sed si evacuat pre-
existentem, tunc nullo modo sustinet similem advenientem. Confirmatur: cf.
corporis scientia que est perfectionis gratiam est sicut ~~magis~~ magis lumine quam magis
sit scientia acquisita respectu visionis gratie per experientiam. Sed sic est
in lumine corporali quod magis lumen absorbet minus. Ergo similiter erit in
lumine spirituali. Iste tunc corpus ab hominibus aliquid didicisset vel saltem
aliquid discere potuisset, quia tamen scientiam acquirere scientiam ab homine do- ar. 4°
cente videtur esse nobilius quam a rebus sensibilibus. Sed corpus ac-
cipiebat scientiam experimentalem a rebus sensibilibus. Item falsitas
quod probatur quia Ysa. 44 dicitur Christus teste [illegible] dedi eum
ducem ac preceptorem gentibus. Preceptori autem non est doceri sed docere.
Ergo corpus non accepit aliquam scientiam per doctrinam alicuius hominis. Ad
primum istorum respondet Sanctus Thomas parte 3a q. 12 a° 2° scien- ad primum
tia acquisita in corpore semper fuit perfecta 2ᵐ tempus licet non semper
fuit perfecta simpliciter et 2ᵐ naturam et non potuit habere augmentum.
Ad 2ᵐ videtur illud quod verum [illegible] intellectum intelligitur ad istos
qui dicunt simpliciter fuisse scientiam additione scientie corporis. Sed 2ᵐ quodcumque ad 2ᵐ
eius scientiam et precipue infusam que causatur in anima corporis
ex unione [illegible] non autem intelligitur de augmento scientie
[illegible] agitur etc. Ad 3ᵐ [illegible] gratie et magisterii que
sicut dicit Alexander libro 4° super ar. 22 q. 6ᵗᵃ [illegible] scientie

et doctorum intelligende sunt secundum conditiones completa quam Christus habuit
secundum gratiam unionis et comprehensionis et integre nature. Illic
vero intelliguntur secundum conditionem corruptibilitatem. Illic vero
ad 3m quo ad manifestationem quo ad nos. Secundum Alexandrum
ubi supra ar. 21 q. inter statum comprehensoris et viatoris distinguendum
est quo ad actus viatoris cum sint plures actus ad quos
plura lumina et virtutes donum sunt in viatoribus et ideo est quod
est eadem conditio secundum speciem secundum plures tali statui. In statu vero
comprehensoris ~~in quo comprehensor~~ in quo comprehensor non est
nisi unus actus qui determinatur secundum summum lumen et totam
virtutem eius lumine sive divine visionis influentia et secundum hoc ad-
veniente conditione visionis clare que est secundum lumen glorie
impressum in comprehensoribus evacuatur conditio que sunt secundum minora
que completa sunt. Unde illud: Cum venerit quod perfectum est evacuabitur
et Christus autem erat in statu simul comprehensoris et viatoris
secundum partes anime diversas superiorem et inferiorem et ideo secunda visio
ad 4m mea non evacuabat statum corruptibilitatis conditionis. Et hoc
et patet versio ad confirmationem de lumine maiori et minori. Dicendum
Alexander ubi supra dicat quod in corporalibus minus lumen obfuscatur et ab-
sorbetur a maiori et ideo huius causa est quia omnia lumina corporalia sunt ad unum
actum sive manifestationis qui quidem ~~actus~~ actus est et perfectissime est
a lumine maiori. Sed in spiritualibus non sic. Non enim omnia lumina spiritua-
lia sunt ad unum actum ut patet ex distinctione in me[...] predicta inter viatores et
comprehensores. Aliter potest dici quod realiter impedimentum ad potentiam visivam
suis naturalibus delectatum minus lumen a maiori videtur absorberi
eo quod talis potentia visiva actuata a lumine maiori non potest a minori
actuari simul. Et ideo eiusdem visibilis actu visionis distincte ab alio ad
actum a maiori vel a minori utriusque sive maioris et minoris simul
tamen ex aliquo supernaturali adiutorio posset ita distincte actuari
per lumen minus sicut maius. Ac si maius non esset. Et sic est in proposito
in proposito de luminibus spiritualibus quod propter terminum supernaturalem
actuatio potentie intellective per lumen maius sive supernaturale non necessario ex-
cludit actuationem eiusdem per lumen naturale ad actum conditionis naturalem.
ad arg. 1o Sed dicit propheta: Perfectam et summam omnia cognoscebat. Ergo superflue
ad arg. 2o ponuntur in eo omnes alie scientie. Et concesso quod in eo fuit scientia
beata visionis et comprehensionis tunc omnino videtur superflua

nicos ponere alias substantias creatas / sufficienter integre et experientie eo quod habens
substantiam nobiliorem non indigeret ignobiliori / Ad primum istorum / Dicitur Ru[2]
negando consequentiam / quia ut dicit Alexander ubi supra / cum Christus homo
cum sit filius dei / Christus sicut substantia increata vere persone non
indigeret / Alia substantia / tamen vere persone in humana natura et divina
Alia substantia / scilicet creata / non debet enim esse humana natura in
Christo imperfecta / quod tamen sequitur si careret substantia creata / Iste sanctus
thomas / ubi supra / in responsione ad primum argumentum dicit / quod Christus cogno-
vit omnia per scientiam divinam / operatione [struck] increata / que est
ipsa dei essentia / dei enim intelligere est sua substantia ut probat
philosophus 12 methaphisice / Unde hic actus non potuit esse anime humane
Christi cum sit alterius nature / Si igitur non fuisset in anima Christi aliqua alia scientia
preter divinam nihil cognovisset / et ita fuisset frustra assumpta / cum omnis
res sit propter suam operationem / Iste ibidem in medio art. in responsione
ad questionem dicit / quod oportuit Christum habere scientiam creatam propter tria / primo quidem
propter anime perfectionem / anima enim humana secundum se considerata est in potentia [ad intelligibilia / que ante constituta est in potentia est]
imperfectum / non [struck] aut fuit [struck] congruum quod filius dei humanam naturam
assumeret imperfectam / ideo oportuit quod anima Christi esset perfecta per aliquam scientiam
que esset propria perfectio eius / talis autem est scientia creata non divina / Secundo
quia cum quelibet res sit propter suam operationem / frustra haberet Christus animam
intellectivam si non intelligeret / Tertium est / quod pertinet ad scientiam
creatam / que scientia aliqua secundum congruum data pertinet ad humane anime [struck]
naturam / scilicet quia naturaliter constituitur prima per quam [illegible] aut natura Christi
defuit / qui totam humanam naturam assumpsit et ideo in 6a Synodo
dampnata fuit positio negantium in Christo esse duas scientias vel duas
sapientias / Secundum vero videt Alexander ubi supra / quod duplex est nititas vel Sol. 2m?
indigentia / una quidem est rei necesse / Altera est in fine / que quidem
nititas idest quod utilitas / potest nititas in uno sensu dici utile / Sed
ergo quod Christus homo habens scientiam unionis et comprehensionis propter se non indiguit
aliquo modo scientia / sed quia assumpsit humanam naturam ut genus humanum
per unum hominem redimeret / propter hunc finem necessarium erat in Christo duplex
scientia / scilicet scientia nature integre et perfecte / ut verus homo appareret / scientia
vero experientie ut genus humanum per passionem penitentie et experientia re-
fini predicta / quibus ab fine magis convenientes fuerunt
fini predicto / quibus a fine meliores / Ad quartum principale Ad 4m principale

Respondet sanctus Thomas libro quo super q. 12 articulo 3o quod inquantum
gignit id quod est primum movens non movetur secundum illam propositionem motus
sic primum alterans non alteratur Christus autem constitutus est caput omnis
tam ipsius omnium hominum quod non secundum homines perfectionem gratiam acciperet
sed etiam quod homines alios doctrina veritatis acciperet Unde ipse dicit
Joh 18 Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum ut testimonium
perhibeam veritati et ideo non fuit conveniens ut a quoquam homine
doceretur et secundum hoc patet ad racionem quod necessaria esset prima qua ad propositum
tu dicitur quod acquirere scientiam [illegible] Videt sanctus Thomas quod licet quod addiscit
ab homine non accipit in mente scientiam a sensibus intelligibilium que sunt in mente
ipsius sed mentibus vocibus sensibilibus tamquam signis intellectualium conceptionum
ideo aut forte ab homine voces sunt signa intellectualis scientie ipsius Christi
creature adeo quod dicte sunt signa sapiencie eius Unde ecclesiastici primo
dicitur quod deus effundit suam sapienciam super omnia opera sua Sicut igitur dig-
num est doceri a deo quam ab homine ita dignum est accipere scientiam
Ad 2um q solucio per sensibiles creaturas quam per doctrinam hominis Contra quod Luce 2o dicitur quod invenerunt
eum in templo in medio doctorum interrogantem eos et audientem sed in-
2o terrogare vero et audire est addiscentis igitur etc Iste Christus per scientiam
experimentalem non aliqua apprehendit sed inde profecit sed
quibus audiens sermonem … aliquid potest addiscere quod nescit vel quod nesciunt
saltem per talem auditum seu per talem modum Quod Christus potuit ab aliis
aliquid addiscere que secundum hanc scientiam nescivit Ad primum Videt
Ad 2 videt dicendum quod sanctus sic dicit Origenes videtur super Luca dicens interroga-
bat non ut addisceret sed ut interrogatus erudiret ex eodem namque
fonte doctrine manat interrogare et respondere sapienter Unde et
ibidem in sequenti sequitur quod stupebant omnes super prudencia et responsis eius Sed
~~secundum videt quod ihesus proficiebat sciencia super prudencia et responsis eius~~
Ad 2um ~~eius~~ Ad 2um videt quod ihesus proficiebat sciencia experimentali sicut et
etate in etate Sic autem etas optima requiritur ad hoc quod homo accipiat scientiam
per inventionem ita etiam ad hoc quod accipiat scientiam per disciplinam Dominus
autem nichil fecit quod non congrueret eius etati et ideo audiendum doctrine
sermonibus non accommodavit auditum nisi illo tempore quo poterat etiam per viam
experientie talem scientie gradum attigisse Unde Gregorius dicit super
super Ezech. 12 anno etatis sue interrogare dignatus est homines

Interea | quia in modo vocis verbi doctrine Christus non suppeteret nisi in etate perfecta | Sed tamen magis congruebat etati sue | in modo decuisse scientie | item hic scientie acquisite gradum | et etiam quantum et qualem | attingere potuit simul per viam experientie de rebus sensibilibus | et per viam doctrine | et hic secundum modum qualitatem et dispositionem suorum naturalium | quia secundum hoc hic gradum tale | quod attingere poterat per viam experientie | absque doctrina | igitur non sufficit predicta solutio | Ante | quia magis congruebat etati hominis ut intellectus eius perficeretur in scientia | Dicitur via | sive per inventionem | et doctrina | adequare utrumque est naturaliter dispositus | qua via earum tamen | sed illud quod perfectionis est in aliis hominibus ab homine Christo non debet removeri | videtur quod quia Christus quo ad huiusmodi scientie acquisitionem suis sunt naturalibus defectibus | ita ut ea acquirere posset non secundum hoc per viam experientie | sed et per viam doctrine a rebus sensibilibus | et hinc est quod convenit dictum grecorum philosophorum | Item cum etiam dicat Sanctus Thomas | quod sicut voces ab homine facte sunt signa intellectualis scientie ipsius | ita creature adeo condite sunt signa sapientie eius | ut constat | quod hoc intelligendum est ubi de omnibus creaturis ut patet exponitur. Contra quia addit | sed voces quas ita bene doceret addiscendo scivit ipse qui doceret per voces | Item si concederetur sibi | quod dignius est accipere scientiam per sensibiles creaturas | et per hominis doctrinam | quia per alterum considerare | sed quod per sensus a hoc est dignius et per quem ab eo removeri non debet. Respondetur | quod Christus aliquis potest addiscere vel scientiam accipere ab homine | primo tamen aliquo cum se qui instruere voluerit | secundo ut intelliges sicut monet sapientiales vel sapientiales proferentur | inter quos queritur | sive loquatur sibi singulariter sive aliis quomodo | ita tamen quod ipse eorum habeat notitiam tale quale non habuit primo | secundo modo | scilicet per auditum ab aliis vel ab alio | et primo non videtur inconveniens Christum scientiam ab hominibus accepisse | primo vero modo homine | licet forte hoc congruisset dignitati | Et quod patet | primo non conferret ab alio et manifestabatur ad omnes. Et autem magistralem quod reducere ipsius erit dubium | utrum Christus aliquam scientiam acceperit ab angelis | et videtur quod sic | quia Luce 22 dicitur apparuit ei angelus de celo confortans eum | sed confortatio fit per modum exhortationis doctrine | sicut dicit | quod est quod dicit Dionysius in ecclesiastica hierarchia | quod supremi angeli ad ipsum Christum questionem faciunt | et ipse

sine operacionis pro nobis statim desciit et cessavit ipse christus fuit in eo
docet nec est aut eius dicte et doceri sicut . Ex hic secundum thomas parte 3a
questio 12 articulo 4o quod est quo adducimus in suma quod christus nullam scientiam ante
arcangelos patet primum in 1o textu scientiam secundum dictamen primum vero in 2m eum quod
confortatio angeli non fuit per modum instructionis sed ad demonstrandum
proprietatem humane nature unde beda dicit super lucam in testimonium utriusque
nature et angeli ei ministrasse et eum confortasse dicuntur creator enim creature
sue non indiguit presidio sed homo factus sic propter nos tristis est sic
propter nos confortatur ut sic innotuit fides incarnationis
ipsius confirmetur ¶ Non 3am quoniam damascenus in 3o libro dicit quod christus
ignoranciam naturam et servilem assumpsit ergo igno-
rancia vera fuit in christo ¶ Item ambrosius 13o libro de spiritu sancto de christo
dicit christus aut cognicionis insciencia presumencie utique imprudencia
quod ad eum non dicitur ignorabat ¶ Item super 2o curiis . hoc cum non potuit
ille homo vere esse ignorans sed vere mortalis erat ¶ Ergo sequitur
quod sic vere assumpsit mortalitatem ita et ignoranciam ¶ Item ysa 8o dicit
ante quam sciat puer vocare patrem suum aut matrem suam aufertur
fortitudo damasci puer autem ille dicitur christus sicut in christo fuit
aliquarum rerum ignorancia ¶ Item ab eo dicitur ignorans proficere defectum sed
aliquid alique noticia defuit christo in christo quod apostolus 2a ad corinthios 5to
eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit ¶ Item secundum augustinum super 2o
gen. ad literam indiget ipso dominus quo in una natura per quam constituit
res in suo esse alia vero forma per quam constituit res in ipsa
forma natura perfectos sibi inditos ita per scientiam divinam in creata
est in christo conformitur talis dicitur scientia ut patet ex dictis et per consequens
in ipso est cognitio vespertina sed ista est in defectu et obscuritate sicut ne
ignorancia ¶ Ad primum autem respondet sanctus Thomas parte 3a questio 15 articulo
3o quod natura assumpsit christus dicitur potest considerari primo in se quemadmodum
vocem sue speciei et secundum hoc dicit damascenus esse ignoratam et servilem
unde subdit natura sua est quidem hominis natura eius qui fecit ipsam
dei et non habet futurorum cognicionem ¶ Alio potest considerari secundum quod habet
aliud quod est ex unione ad ipostasim divinam ex qua habet pleni-
tudinem scientie et gratie ¶ Juxta illud Joh primo vidimus eum quasi unigenitum
a patre plenum gratie et veritatis et hoc modo humana natura in christo ignoranciam
non habuit ¶ Concordat alexander de alis 3o questio 6ta articulo 22 humana natura
fuit dici potest primo vere peccati et sic non fuit sic in christo ¶ Alio modo

voce pene ad quam obligata fuit humana natura propter peccatum et sic modo
potest dici humana natura fuisse propter penalitatem ipsa subiecta fuit
propter nostra peccata. quod vero dicitur ignorans hoc refertur ad hoc nec modo
non ad naturam pertinet fuit in Christo et hoc ibidem articulo 23 allegat
Damascenum dicentem Dei si theologum greg[orium] separabis quod vi[ribus] ab eo ad mentem
et sua dicetur et ignorans tamen propter ypostasis aut vel persone
indiscretam unionem. dictum est ad dominum futurorum [illegible]. Ad 2m respondet ad 2m
Magister Sententiarum libro 3o distinctione 13a et sic quod dictum Ambrosii ita
sane potest accipi ut quantum ad visum hominum et sui sensus ostensionem
profecisse dicatur. concordat Alexander ubi supra potest et dici quod
intelligendum sit de scientia acquisita in qua nec profecit. Ad 3m respondet ad 3m
2m Alexandrum ibidem quod dictum Damasceni est una questio ad id Anselmus in cur deus
dicens sapienter deus assumpsit mortalitatem qua sapienter et
valde utiliter utitur ignorantiam vero non potuit assumere
sapienter quia numquam est utilis sed semper noxia nisi forte mala voluntas
que iniqua in eo erat ab effectu restringat. Ad 4m respondet sanctus Thomas ad 4m
ubi supra quod locus prophete de scientia humana exponit et non est sic intelligendus
quod aliquis puer aliquis fuit Christus et nesciret secundum humanitatem vocare patrem suum
Joseph qui fuit pater suus putativus et matrem suam Mariam. sed ro=
itur vel antequam fuit Christus secundum Christus humana auferre fortitudo Damasci
vel adlevare spolia Samarie diripiet coram rege Assiriorum vel spiritualiter
quod non dum natus propter filium suum sola invocatione salvabit ut idem exponit
glosa Ieronimi Augustini super in sermone de epiphania dicit hoc esse completum
in adoratione magorum aut antequam per humanam carnem humana vera proferret
accepit virtutem Damasci, id est divitias in quibus Damascus presumebat
in divitiis aut principatibus aurum deferentes. spolia vero Samarie id est ipsi
erant. Samaria namque pro ydolatria posita est. illic enim populus ab ydo
la colenda conversus est. tunc ergo prima spolia principum ydolatrie detraxerit
et 2m hoc intelligitur antequam sciat vel antequam audiat se scire. Ad 5m respondet ad 5m
S. thomas Respondet ibidem quod Christus deus non novisse petrum quia nescivit per
experimentales scivit autem simpliciter non obstat. Ad 6m respondet quod cognitio ve= ad 6m
spertina vero quam dicit gratia omnis illa cognitio per quam cognoscuntur res
in propria sua natura per species inditas intellectui vel per intellectum
a rebus extractas et potest dici vespertina quia non est in mente natura per
sed in speciebus creatis que sunt effectus prime lucis ad quam comparantur
sicud vespera ad mane et illos non oportet quod cognitio vespertina sit tamen

defectu et obstinate vespertinum cum dicat possibilitate ad obstinatate
et hic fuit mangel non aut in xpo ista 200 dicitur accipiend esse quoniam
dic. vespertina Alex. ubi sup. articulo 22 in fine Contra quartam
conclusionem Dam. dicitur an 3 m° libro quod admiratio est timor ex
magna imaginatione et ideo dicitur philosophus in 6to ethicorum quod magnanimus
non est admirativus sed xpus fuit maxime magnanimus ergo in xpo non fuit
2° admiratio Preterea admiratur de eo quod ipse facere potest sed xpus facere
3° poterat quicquid magnum erat in rebus ergo videtur quod xpus non admirabatur Item
admiratio est affectus seu passio animi turbati que xpo competere non
Contra potuit In oppositum est Augustinus dicitur licet in xpo non fuit admiratio scientie quo
ad omnem eius potentiam et sapientiam vel scientiam, secundo tamen esse potuit potentia
admiratio quoad eius scientiam experimentalem et ponit tacitus in fine
ad 2m qua assumpsit 2m qua est ut timuit Per hoc est patet ad 2m quia ut
dicit S. Tho. prima 3e q 14a articulo 8 quia xpus omnia facere poterat
2m virtute divinam 2m qua secundo non erat admiratio sed solum 2m scientiam
scientiam experimentalem ut dictum est Item ut ibidem dicit S. Tho.
xpus non admirabatur de fide centurionis ea ratione qua esset magis
ad 3m quam ad ipsum sed quia magis erat quam in aliis Ad 3m ut quod admiratio in xpo
fuit passio non perturbati mentis cum est hoc de ratione admirationis Unde
Augustinus primo super Gen. contra manicheos quod mirari deus
dic nos esse mirandos secundum quibus ad hoc opus est sic moveri omnis quoniam tres
motus eius non perturbati animi signa fuit ut docet magister Et secundo ar quod
2m philosophum primo methaphisice admiratio capitur ex hoc quod aliquis
videns effectum ignorat eius causam in xpo aut non fuit ignorantia ergo
Contra nec admiratio Dicendum quod licet admiratio ita causetur ut dicit philosophus
primo methaphisice non tamen in xpo nunquam fuit ignorantia poterat tamen de
novo aliquid occurrere experimentali eius scientie ex quo admiratio causatur qo xi
Circa distinctionem 14am et 16am queritur Utrum xpus assumpsit
dic q^i voluntarie passiones et defectus corporis et anime quod non primo quia
non corporis quia sicut summe iustitie repugnat defectus culpe sic summe
potentie repugnat defectus [red] fragilitatis et impotentie sed deus
summe iustus non decuit habere defectum culpe nec in se nec in natura assumpta
2° ar ergo pariter nec defectum fragilitatis nec impotentie 2° sicut se habet gloria corporis
ad corpus ita anime ad animam sed corpus xpi statim ut fuit glorificatum
fuit impassibile ergo anima xpi cum assumpta fuit beata videtur quod fuit impassibilis
3° ar et indefatigabilis 3° xpus habuit necessitatem moriendi ergo non assumpsit
potentiam moriendi voluntarie et cum hec est verus defectus humane nature

ii / et Anselmus per glosam super illo Hebr. 9º quod ad modum statutum est hominibus
semel mori / sic et Christus semel oblatus est / dicit glosa / eadem necessitate
nature 1º Opinio est magistri 3º sententiarum distinctionibus / Sicut fuit tristitia vidua
primo / vtrum debuit Christus assumere passiones corporales quae nature / 2º utrum Opinio
dolor et tristitia fuit in ea anime et portionis potentia / 3º an in Christo fuit necessitas
moriendi / Quantum ad primum notandum quod defectuum quatuor / quidam
sunt a culpa quidam ad culpam via / ut sunt pronitas ad malum / et difficultas
ad bonum / et tales non pertinent ad assumptionem gratie / sunt et veritas ignorantie Nota dum
Alii sunt defectus ex culpa / ut fames et sitis / qui tamen non sunt
ad culpam / Item quidam sunt defectus naturales / quidam personales / naturales
sunt qui consequuntur totam speciem humane nature sibi derelicte propter
peccatum primorum parentum / ut fames [illegible] sitis / mors et huiusmodi
Personales sunt / qui non toti nature humane sunt communes / sed aliquas
respiciunt personas singulares / ut sunt diuersa morborum genera / ut febris
lepra et similia / Tunc respondet dominus / et 2m eum sanctus Thomas / quod Christus
solum assumpsit defectus naturales / et passiones indetractabiles / ut sunt ille
que non repugnant gratie et scientie / ex hoc enim detraheretur Christo / et laus
eius minueretur si perfectus in virtutibus non fuisset / ipsum quas est laus
et vituperium / et sic patet quod duo genera defectuum non assumpsit / illa videlicet
que non attulit natura humana consequitur [illegible] / et ita est
secundum Bonaventuram / quia Christus venit curare humanam naturam / sine dampno per
ii tamen naturales defectus assumpsit / et non / que non vniuersaliter natura
humanam consequuntur / ut febris / et / que contingunt ex corruptibilibus particu-
laribus in singulis / nec assumpsit que ad imperfectionem gratie pertinent / ut ignorantie
rantia / difficultas ad bonum / etc. Conclusio prima vniuersalis / Licet Christus quasdam Conclusio prima
passiones et defectus corporales realiter habuit / non tamen ut omnis afflicti
decens fuit et expediens / prima pars patet / quia esse decens et expediens fuit
ut Christus humanum genus redempturus / assumeret naturam in qua pro peccatis
satisfaceret [illegible] peccatis nostris / 2º ut in nobis roboraret fidem incarna-
tionis / non est autem nobis nota natura humana nisi prout subiacet defectibus corporalibus.
Unde dicit Bonaventura / hoc decuit propter fulcimentum nostre fragilitatis / propter
quia nostra voluntas habet nisi difficultatem aggrediendi vana / et vastibili ad operandum
ardua / et coniungit adamandi vana bona / ideo Christus decuit in natura nobis assimilari
penalitatibus subiecta / ut manifestando nisi [illegible] veritate humane
nature / preberet fulcimentum nostre voluntati aggrediendi / Ostendendo magnitudinem
sue in nobis susceptionem nec minus preberet vastibili fulcimentum ad
operandum / ostendendo magnitudinem sue beniuolentie / preberet vastibili

fulcimentu ad sperandu ostendendo magnitudinem sue benivolentie probet
incompassibili imitamentum ad se amandum 2o quantum ad primum ex quo vtitur et me
rendi mitti non tamen solum exposuit in operando bonum sed etiam in patiendo
et tollerando malum, sic decuit eum assumere. ex aut assumpsit sicut
testatur fides et scriptura sufficienter. 2a probatur et supponitur
quod opus naturam humanam assumpsit principaliter ad satisfaciendum pro peccato
quod inferit naturam humanam totam satisfactio aut requirit penam
passibilem corporis sine qua nullum opus penosum esset sed principaliter requirit
ex parte agentis perfectionem gratie et sic quod non fuisset illud opus satis=
factorium nisi esset factum liberaliter et gratuite acceptum. ideo hijs
sic electis durandus decuit ut opus naturam humanam assumeret
sine peccatum et integram exceptis defectibus qui requirunt
ad satisfactionem sed tales sunt solum illi qui sunt naturales quod defectus
quos totum consequitur naturam non exiguntur ad satisfaciendum pro peccato
humane toti. vide ut illi sunt pena peccati originalis. Alter
defectus qui derogat perfectionem gratie magis impediret quam promoveret
ad satisfactionem. sic opus vel humanum genus redimere sine
destinatione personali defectus personales non expediebat eum assumere.
De quo sequitur primo quod si de facto fuerunt omnibus hominibus consiliis tamen humane speciei
sic debuit tamen inequalibus defectibus nec eos assumere. 2o sequitur quod non
exigebat propter perfectam humilitatem ut alios suscipere qualibet humana
penalitas patet quia non fuit decens ut qui alios ad gratiam adducere venit
impossibilem vel indefectibilem gratie pateretur. Nec qui naturam in melius
integre venerat ipse in hijs in quibus alij sunt integri defectibus
pateretur ~~nec qui naturam in melius integre venerat ipse
in hijs in quibus alij sunt integri defectibus pateretur~~ 3o sequitur quod
licet opus defectus corporales habuit non tamen sicut alij eos necessario contraxit
patet quia nos eos contrahimus propter legem propagationis nec et legem corruptionem
ita quod ex illorum duorum concursu eos contrahimus. opus aut nullam
istorum habuit sic eos non contraxit sed voluntarie assumpsit. Sic licet
ex conditione nature seu ex principijs nec sibi debiti et pro illo dono
iustitie originalis transferetur huiusmodi defectus sic tamen necessario contraxit
vnde secundum Ricardum hos defectus quod assumeret dei dispensatio et quod opus
libera acceptatio fecit quod necesse eius esset huiusmodi defectum conditio
patet quia deus potuit eos defectus exclusisse et tamen integrum assumere
et alia impedimento quam sic recreationis habuit vsque quamvis et pla

tamen quia xpistus potuisset naturam humanam cum illo dono assumpsisse sequitur quod
nec ex conditione sue nature nec ex modo sue propagationis hos defectus sic contraxit

cunt sibi tali corpori unius ipsius salutem quadam gratia. Ex quo patet quod quamquam
defectus non influxerunt ipso taliter anime seu naturali origine licet cor^m
bene concomitantur ad eandem. Prima pars patet quia non influxerunt ei per legem
propagacionis et ex anima viciata. Secunda patet quia nulli defectus tales proprie dicuntur
inesse anime tali nisi anime viciate que propagatur. Non quia naturali
Secunda pars patet quia in primis originis nec humane est ista defectus deo dispe-
sante et natura consequenter sunt assumpti. Ex quibus omnibus cor^m
sequitur quod licet equaliter divine nature repugnet infirmitas
et iniquitas non tamen sic equaliter tamen deus dederit nature assumpte.
Patet primo quod infirmitas ~~iniquitas non tamen sic equaliter~~ esse potest
in ea virtute ex eadem. Unde cum fortitudinis opere posite in impressione
maiore terribilium sed iniquitas penitus adversatur iustitie et reddit simpliciter
vituperabile. Infirmitas vero plus laudabile ex qua cognoscitur
virtutis interioris animus statum ... et ideo non est similis ratio et
ubi ... patet ad primum argumentum ... 2° articulo est notandum 2^a ar^lo
quod passio est duplex scilicet quedam naturalis et animalis. Prima secundum
primus est alteracio qua aliquid acquirit et est passio et appellatur salva-
tiva ~~2° est alteracio qua aliquid acquiritur est passio et~~
~~appellatur salvativa~~ 2° est alteracio qua aliquid recipitur et aliquid
abicitur et corruptiva. 3° qua forma quiescens abicitur et dissimilis
introducitur et sic dicitur pati non iste qui sanatur sed qui infirma-
tur. Passio autem animalis est motus ... appetitus consurgens ex apprehen-
sione passionis naturalis et corporalis. Ex quo sequitur quod autem cor^m
animales passiones magis dicuntur passiones que sequuntur apprehensionem passionis
corporalis ... patet quia magis proprie dicitur pati qui dolet aut qui tristatur
quam qui gaudet vel letatur. 2° est notandum quod differentia est secundum theo- 2° du^m
logos inter passionem et propassionem. Propassio est inchoata passio
non dum consumata et perfecta que non inducit ... sed consistit in appetitu
propassionis subita commocio non procedens ultra in ... aut si procedit non durat
Unde ... passione. Unde cum quis afficitur timore vel tristicia
... movetur ... vel ... contemplanda
... patet ... dicitur passio. Ex quo patet quod ... non fuerit cor^m p^m
... motus appetitus ... passiones licet ... passiones. 2° ... 2^m
... quia ... naturalis quam animalis ... tamen
... prima pars patet quia ... fuit in eo realis alteracio
nature disconveniens ut ... solucionem ...

aut non est dubium qui vivacissime sensit ut sensus omnes vires suas
mam potestatem assumpserit. Adequata apprehensio motus sensitiva naturalis una passio
qualis dolor aut tristicie sensualis maior cum sit damnum fuit hoc modo
specialiter quia nulla fuit redundancia glorie de parte superioris anime in corpus
vel [illegible] mutuus miseriores exhibens afflictionem vel affectionem passionum
qualiter tamen erit inferius corporis respectu. Secunda pars patet per hoc quia in eo
fuit verus dolor amor et ira. Prima patet quia vere dolores nostros ipse
portavit et tristis fuit anima eius usque ad mortem et cepit pavere et
tedere. Secundo dicit iterum alibi zelus domus tue comedit me. Zelus autem
complexus est [illegible] quartum illud dictum Damasceni quia dolor est passio que generatur
ex perceptione tactus eius quod ledit temperantiam corporis sed in Christo fuit
tactus temperatissimus ut sue delicte ergo perceptio temperati lesione
sui corporis non dolore fuit affectus. Secundo sicut dolor sequitur apprehensionem
tactus nocumenti sic tristicia apprehensionem imaginatam vel aliam interiorem
[illegible] nocumenti sed Christus [illegible] frequenter imaginatus est mortem angustie
pateretur quod [illegible] in eo vera tristicia fuit. Tertio sicut tristicia causatur ex appre-
hensione mali presentis sic timor ex apprehensione mali futuri
sed talis apprehensio fuit in Christo ergo verus timor. Quarto patet quia porta
ta sufficienti potius effectus sed tristicia est causa sufficiens [illegible] quia contristat
aliquem illata [illegible] appetitur [illegible] repellendi vel vindicandi. Secunda
pars [illegible] Christus nulla talium passionum pervenit usque ad mediam rationis
turbavit eam [illegible] adsunt [illegible] sic autem et culpa
frequenter fuit in nobis [illegible] pervenit usque ad mediam rationis est ira pervicacior
et culpabilis [illegible] sequitur et subita est laudabilis. Similiter de tristicia
Unde notandum bona [illegible] quia tristicia est duplex. Quedam pertinet in primo seu mediam
rationis consurgens ex perceptione sicut [illegible] et est venialis. Secunda que imprimit
et mediam rationis [illegible] sensualitas [illegible] rationis et est peccatum mortale
et tertia tristicia subita [illegible] impediens que si turbat non tamen perturbat et
[illegible] theologos est [illegible] passio quia non excedit statum mentis
nec deflectit rationem [illegible] et talis sola fuit in Christo
et omnes eius passiones subfuerunt iudicio sue rationis. Secundo quod
quia licet in Christo non fuit ignorancia defectus fuit tamen in eo passionum
nullus affectus. Prima pars patet quia hoc non expediebat nobis quos venit
redimere et dirigere. Si autem ignoranciam habuisset nos redimere
nescivisset. Non etiam decuit quia anima eius debuit esse deiformis
et per hoc [illegible] sapientia repleta et [illegible] iusticie. Ignorancia autem est
[illegible] et [illegible] esse via [illegible] et obligatorem [illegible] iusticie
Secunda pars patet [illegible]. Sequitur 3o quia licet in Christo dolor sensualis

cor[m]

cor[m]

fuit acerbissimus

.89

fuit acerbissimus / tum dolor appetitus rationalis fuit plus intensus / et amarus
proinde patet cuius patet per doctorem / et fuit in corpore Christi tenuior / in sensu vivacior / et passione gravior / 3ª (tertia) littera patet patet / quia tunc dolor appetitus rationalis
in Christo non fuit solum ex sua passione / sed ex compassione consurgente ex apprehensione intellectiva ingratitudinis et malicie nostre / 2º (secundo) aut quod dilectio
est maior / 2º (secundo) hec est plaga compassionis maior / si sequitur quod compassio
nostra plus excessit aliorum compassiones / quam passio passiones / eo quod in eo fuit
maior excellencia dilectionis // Et probat illa parte Bonaventura / eodem signum
3um (tertium) est / quod maluit suam animam a corpore separari / quam quod nos essemus adeo separati / Aliud signum est / quod flevit quando ostendit peccatis / sed non flevit pro
passione sui corporis / ut dicit Bernardus / fletus autem est signum amaritudinis et doloris / ubi ergo est fletus maior ubi est maior dolor / corpus
ergo diligebat in nobis / magis vitam gracie / quam nostre vite nature / igitur
magis de hoc doluit / quod nos amisimus vitam gracie / quam de hoc quod ipse
amittebat vitam nature / sed primum fuit appetitus voluntatis 2um (secundum) dolor sensus
et ergo bene dixit in persona eius / Philippus Cancellarius in persona / homo
vide quid pro te patior [illegible] tum sit meus dolor tantus exterius exterior
adhuc plangit interior est gravior / ad te tam ingratum expertior / De 9º ✝ 9º ꝺn[illegible]
quibus sequitur / 4º conclusio / quod in Christo simul erant actu potencia / fuit
dolor passionis / et gaudium beatifice fruicionis / patet / quia corpus erat
simul comprehensor et viator / ita quod cognicio viatoris non impediebat
cognitionem comprehensoris / nec affectio [illegible] affectionem / Illud autem in Christo
fuit singulare propter officium mediatoris / quo debebat conjungi
divina et humana / Unde sicut simul et semel poterat perstare quanti
ad deum et ad nos / ita quod una illarum quarumlibet / nec alteram impediret
nec retardaret / sic potuit simul eandem partem anime gaudere in deo et
compati nobis / et corpori suo / ita quod nec dolor a gaudio nec gaudium a dolore
impedimentum pateretur / 2º tale gaudium et dolor passionis non sunt affectiones
contrarie / quia non sunt respectu eiusdem obiecti / et unum est respectu alterius obiecti / Et ideo
potant simul stare / sed in nobis penitente stat / quod simul dolet / et de
dolore gaudet / 2um (secundum) eandem potenciam / ulterius patet / quia gaudium fruicionis
fuit de deo beatifice viso / dolor autem fuit de creatura / item gaudium erat propter
cognicionem gratuitam anime / ad deum / sed dolor propter naturalem compassionem creature
cognicionem // Si enim anima esset beata deberet et expediens fuit / ut ex confinitiate
sui ad corpus patiens et afflictum ipso patiente / ut propter passionem
tota penitus anima cruciaretur / patet et ista patet per David libro

ar[2]

Scotus

3o Capitulo 22 qui dicit q[uod] x[ristu]s tenuit mestam intelligentiam
igitur non s[ecundu]m t[empor]a s[ecundu]m. Sed d[icitu]r q[uod] p[er] gaudium cor dilatatur, p[er] tristitiam
constringitur, ampliatur et extendit. Thomas de ver[itate] q[uod] si gaudium et tristitia
fuerint circa totaliter, tunc non sit dilatatio nec constrictio; si gaudium magis
dilatat; si tristitia magis constringit. Et sic solet dici q[uod] corporales arterie
cordis non dilatantur ratione gaudii tristitie et firmationis q[uod] est in portione supe-
rioris partis anime. Sed s[ecundu]m dilatatur ad gaudium in virtute [illegible]
[illegible] Sed q[uod] hoc sit verum opinio negat enim [illegible] q[uod] in opposito [illegible]
[illegible] fuit dolor in parte superiori. Petrus aureoli [illegible] q[uod] non x[ristu]s dicit
potuit dolere nec esset plenus gaudio. Doctor subtilis distinguit
inter superiorem partem rationis q[uod] ut considerat prout s[ecundu]m respicit
obiectum finale et est tunc eterna. Sic sullam fuit materia dole-
ndi q[uia] vel hoc fuisset q[uia] apprehendisset summum bonum hoc habere non
vel q[uia] ipsa voluntas aliud non apprehendisset q[uia] illi obiecto
inesse voluisset. Sed neutrum erat ibi. Si autem consideratur prout
mediat de temporalibus p[ro]videndum accipiendum absoluto fine et regulis
eternis, ut d[icitu]r q[uod] sic non potuit dolere de sua firmatione ita nec de
sua passione q[uia] s[ecundu]m regulas eternas fuit ordinata et toti trinitati
acceptabilis; ergo non potuit apprehendere eam sic coordinatam non esse bonam.
Ergo s[ecundu]m fuit ibi dolor de peccatis iudeorum et displicentia et non de sua
passione. Sed contra non obstantibus multis via datur p[ro] defensanda
opinione primo q[uod] licet x[ristu]s s[ecundu]m rectam rationem ad circumstantias debitas suam
voluit passionem, tamen non voluit eam absolute, sub ratione passionis quas
fuisset passus si [illegible] non peccasset, et ergo ex apprehensione absoluta passionis
potuit habere dolorem et de passione; licet non ex apprehensione
doloris sive passionis s[ecundu]m circumstantias debitas s[ecundu]m quas eam vo-
luit et constanter acceptavit. Sic infirmus dolet absolute de precisione
membri, tamen gaudet de salute obtenta. Primum obiectorum pr[a]ecedentium
stat cum nolle absoluto cum velle coordinato. Sed contra via secundum ex
naturali colligantia portionis superioris ad partem sensitivam mens fuit
dolor intensissimus. Alia multe vie assignantur p[er] doctores. [illegible]
Thomas d[icit] q[uod] in x[rist]o ratio considerata ut natura et dicta ratio naturalis
s[ecundu]m naturalem appetitum ut p[er] illam ad partem sensibilem ut sic corpore patiente
tota anima compatitur. Sed si consideratur ut est ratio deliberans, sic non
doluit de sua passione, immo sic vehementer placuit pati p[ro] salute

98

generis humani / de ista ma vide in lectura psalterii psalmo 30° ibi
conterere mei in lignum passio Secundo patet quod in Christo fuit duplex dolor / passionis
et compassionis / et utrique tamen insensibiliter / ab utroque in ratione / licet
dolor passionis partibus attingeret sensualiter / dolor vero compassionis
ex parte redundabat in vires inferiores / Ex quibus omnibus sequitur
quod non secundum aliquid beatitudo gloria / redundat in eius corpus / sic fuit debita
post ma / patet quod sanctus damascenus libro 3° / Natura humana per se omnibus vires
inferiores sensuales permittebatur pati / eo quod hoc expediret ad finem
redemptionis nostre / primo satisfactionis faciende / Ex isto patet solutio
rationis 2e cum opposita parte / Quartum ad 2m / articulus est 4° tertius ... [marg.: tertium]
/ quod in corpus Christi fuit necessitate moriendi / et est patiendi / tamen vo-
luntarie / non sicut homines ceteri / patet prima pars / quod corpus Christi fuit quale
naturaliter resolubile / ergo ratione compositionis / fuit mortale
/ sed secundum liber potuisset se a morte preservare / sic libere volun-
volunt corpus morbum suscipere / 2a pars patet / quod in ceteris hominibus
est necessitas moriendi / tam ratione persone quam ratione nature / in Christo vero non ratione
persone / sed ratione nature / 2° licet in Christo fuit necessitas ... virtutis naturalis
naturalis / non tamen respectu virtutis rationalis / nos autem pati et mori
velimus aut nolimus / patet hoc secundum Damascenum / qui dicit quod in Christo et
si passiones fiebant secundum legem nature / non tamen coacte sed vo-
luntarie / Ex quo sequitur primo / quod in Christo fuit non contracta / sed assumpta [marg.: corollarium primum]
necessitas patiendi et moriendi / 2° sequitur / quod licet in Christo fuit aliter [marg.: 2m]
moriendi naturalis necessitas / in genere / tamen quo ad tempus et modum sicut
competebat pati libere / primum patet / quod corpus eius fuit de lege nature / corpus
illud nisi miraculose conservatum fuisset / aliquando senio defecisset / 2a pars
[marg.: respondeo] patet per oblationem eius / quod voluit / quod quantum ad modum et ad tempus est intelligendum
Ex quibus sequitur / quod non fuit impassibilitate anime sue gloriose / corpus [marg.: 3m]
suum a morte non cara preservare / patet quod non redundabat in corpus gloria
ipsius / Corollarium 4m / corpus Christi non solum ... naturali passioni erat subiectum [marg.: 4m]
sicut corpora nostra / eo quod ipsius anima beata fuerit unita / cuius gloria semper
redundat in corpus / nisi dispensatio divina interveniat / et sic videtur fuisse
in proposito / quod corpus Christi dispensative patiebatur / scilicet unde nisi con-
sideratum aliunde fuit passibile et resolubile / Contra dicitur quod anima ~~Christi~~ [marg.: 4 arg]
~~patet quod non redundabat in corpus gloria ipsius~~ / habuit plenum dominium
super corpus / ergo / Respondetur / licet haberet plenum dominium super corpus
quod non esset rebellio / non tamen quantum / ad exclusionem passibilitatis

Circa 3m articulum notandum secundum sanctum Thomam in scripto. Necessitas moriendi inest hominibus partim ex natura / et partim ex peccato. Ex natura quidem
quia corpus hominis compositum est ex contrariis que nata sunt agere et pati ad invicem. Ex quo accidit dissolutio compositi. In statu
tamen innocentie donum quoddam a deo gratis datum anime inerat ut ipsa preter modum aliarum formarum vitam indeficientem corpori
largiretur sicut ipsa anima incorruptibilis est. et non secundum modum corporis corruptibilis. Quamdiu enim anima manebat deo subdita
et corpus ei omnino subdebatur. Nec aliqua dispositio in corpore accidere poterat que vivificationem impediret. Sed per peccatum illud
donum ablatum est / et ideo relicta est humana natura in suis principiis naturalibus. Unde post peccatum necessitas moriendi inest homini
ex peccato sicut ex removente prohibens. quod erat gratia innocentie. Ex natura autem materie evenit necessitas moriendi sicut
ex eo quod per se necessitatem mortis inducit. 2° notandum cum ... in littera / quod necessitatem patiendi et moriendi assumpsit
Christus / Assumere autem est voluntatis / et ideo necessitate materie et nec nature fuit ipsum pati et mori / sed non necessitate persone / quia
persona disponens super fuit. et repellere mortem per potuit si voluisset. Est autem ista necessitas nec Christi in duobus distincta a
nostra necessitate. Quorum unum est / quia non est contracta ut nostra. et hoc est quod dicit magister in distinctione ... quod defectus nostros suscepit
non conditionis sue necessitate sed miserationis voluntate. Aliud modus est / quod natura materie in nobis dicit dispositionem ad patiendum
in corruptione vitii. et passibilitatis / In Christo autem fuit tamen altera tamen istarum dispositionum sed passibilitatis. nec non vitii.
Conclusio prima. Necessitas moriendi inest homini non tantum ex peccato. sed etiam ex natura materie seu corporis / patet ex notabili primo / quia omne compositum
ex contrariis sicut nos necessitatem habet ad corruptionem / cum omne generabile sit corruptibile / sed huius ratione corpus est huiusmodi / ergo ex natura sua necessitate moriendi /

Scda qo. Nccitas moriendi fuit i xpo ex na tm z no ex pcto / pz / qz nccitas moriendi ul paciendi e defect9 tota nae humana gsequens nec e culpa. nec diminuens gre importat. / qa e tm ex pte corpis / sz omnes tales defect9 assumpsit xps / go assumpsit nccitatem moriendi. / It ad heb. 2. dr. / q xps in passione debuit assimilari fribz 9 r alijs hoibz. / sz mr de qua carne sumpsit et alij hoies habent nccitate moriendi / go z i xpo fuit talis nccitas q erat ex na tm. / Corm. 1. / In xpo sz humanitate fuit nccitas moriendi scdz legem ordinata z sz qmez nae cursu gsuetu / pz ex glose q dt ex nae ul ex na z p glo sup 1o ad hebre 9. Statutu e hoibz semel mori q dt xps sad morte z iure oblat9 e no sepe sz semel. / Corm. 2. No i qlz homie nccitas moriendi fuit ex pcto ipo / pz de hoie xpo. / Corm 3. Nccitas moriendi no fuit i xpo coa tione prius. No qz pr no coegit filiu assume mortez nec z sic mori / sz qz voluit. io assumpsit z postqz assumpsit. nae fuit sustine. qntu e ex gditione nae assumpte / licet no quo ad gditoz nature assumentis re

Ar. 2o

Item dicit / 1o io dicit / ptatem habeo ponendi aiam mea / et itm sume sumendi eam / Respondetur / q ad fuit vm psone filij dei / et intelligitur pmissive / et no effective / ut excludit necessitate moriendi / ie v ne sed i v psone / Loqu(n)tur ubi de pta te psone z no nae assumte. Corr. Qo q(ui)bz sequit / q pd libe mod potuit sic actuale assumpsit dotes gloriosi corpis / no obstante defectu assumpte mortalitat / pz / qz sic redundantia glie ams fuit libe suspensa / ne flueret corps / sic potuit illa suspensio quo ad omnes dotes simul ul ad aliqs sic placuit relaxare / pa patet pz hugone qui dic / q an resurrectione sua / omnes dotes sigillatim assumpsit / subtilitate in ortu ex gine / 2 agilitate in solida super mari ambulacione / 3 claritate in sua transfigurat(i)one 4 impassibilitate in sacramenti eukaristie tradicione. Sed de ista mgr videbi(tur) in xto / pz hec pluribz rationibz 3c an opp(ositum) / qz no sequi(tur) fuit nccitate moriendi / igit no voluntarie assumpsit illa nccitas / cui et nalis nccitas / no repugnat ex v / cuius gtra et simul stabat / q assume libe naturam compositam / cui ntra nae fuit ancepa poni moriendi rel

ut pz de ro q voluntarie z libe z sc i igne seperat. et tn nali nccitate cre mat.

·qo·12·

Circa d o3 11a

Utrum voluntas xpi huana divine volunti semp gformis / digna fuit iprando exaudiri / Et no sic triplicitur / po voluntas xpi no sp fuit gformis divine volunti / i go falsa ntre / qz xpus flebat sup destructionem iherusalem / ut volebat ihrlm no destrui et tm gtra divina iusticiam deus volebat eam destrui / sic exponitz ri gprobavit / Ite xpus voluit ut abeo transiret calix passionis. Mt 26o / sed hoc deus no voluit / sz voluit et oravit ut suis crucifixoribus petm ignosceretur / luce 22 / et tm deus hoc no voluit / sz voluit et oravit oravit / qz Iudei fuerunt pillo pcto puniti / ut rel 2o xpus no decuit orare / igit ut debuit exaudiri / ans pz / p id aug de correpcione et gra / neo queret ab alio qd ipse pt / sed xpus pt omnia potat. Et confirmatur / q volunta hoie erat penitus conformis volunti dei / sz nil petebat nisi q sciebat pcum velle / igo et si no peteret nichilominus quod petebat impleretur / ig frustra petivisset aliqd / 3o xpus no fuit in omnibz que oravit exauditus ut go fa ans / qz oravit pro hijs qui erat ipsum crucifixuri / p vm aplorum ut omnes salvarentur / Io 17 / sz no est factum / ergo ita / ig item / Item in psalmo dicit in psalmo / clamabo p die et no exaudies / ut rel / Opp(ositum) pz illud ioh 11 / Ego aut sciebam / qa sp me audis / Ite sup illud ps / desiderium cordis eius tribuisti ei dt Cass(iodorus) Costat i no xpi

2o / 2o ar / 3o ar / Opp(ositum)

voluntate defraudatam / sic in Christo voluntas magis digna fuit ex
audita / quia membra eius petierunt in nomine ipsius / sed illis dictum est / quod quod
petierit patrem in nomine meo dabit vobis. Johannis 16° / Iuxta questionem
erunt tres articuli / Primus videndum est an humana voluntas
Christi semper fuit conformis divine voluntati / 2° an decuit Christum
orare / 3° an Christus in omnibus petitionibus suis fuit exauditus / Quantum
ad primum notandum est primo / quod in quolibet homine est duplex appetitus / Super ar. 1
appetitus sensitivus / et spiritualis qui dicitur / qui actuat se ad imitacionem / spiritualis intellectus
ad imitacionem intellectus / Et appetitus spiritualis / maior / magis est obedie
rationi / dicitur rationalis per participationem / ut patet primo Ethicorum / in fine secundum
theologos voluntas rationalis per participationem / appetitus aut intellectualis / dicitur
voluntas rationis / seu voluntas rationalis per essentiam / 2° notandum / quod ut vult beatus Thomas 2°
parte 3a q. 18. voluntas rationis dupliciter consideratur / quantum ad actus suos / primo ut
naturaliter appetitiva et volitiva boni vel ut appetit / Alio modo ut libe
electiva actus sui / et deliberate appetitiva / Prima vocatur voluntas ut natura
vel voluntas naturalis / 2a vocatur voluntas ut ratio / seu voluntas rationis / seu deliberativa
Ex quibus sequitur / quod in homine sunt due voluntates / tres voluntates qui / pro corollarium primum
affectu sive appetitu / sensuali / spirituali / et rationalis (rationalis) super voluntatem naturalem / sed magis
fertur naturaliter appetitive in nobis / et rationalis deliberativa / Ex quibus sequitur / 2m
ut sequitur / quod secundum in Christo sunt due nature / intellectuales / sic et due / 3m
reales voluntates / realiter ab invicem distincte / scilicet divina et humana / Ulterius sequitur
quod in Christo fuit duplex aut triplex gradus / humane voluntatis / scilicet voluntas sensualis
volitio deliberativa / et voluntas naturalis / patet quia Christus dei filius humanam
naturam assumpsit / cum omnibus que pertinet ad perfectionem humane nature
perfectionem / sed sic est de istis / 3° est notandum / quod secundum magistrum dicitur id homo velle / 3 adu.
velle simpliciter et absolute / quod vult voluntate rationis deliberativa / non sic
aut illud / quod vult voluntate ~~rationis deliberativa~~ sensualitatis / aut voluntate
naturali rationis / ut sic patet quia ~~illud~~ voluntas deliberativa rationis est
voluntas hominis ut homo est / voluntas aut sensualitatis / inest sibi
sibi secundum ~~[illegible]~~ partem sensitivam / in qua communicat ~~[illegible]~~ cum bestiis / sic illud
quod vult voluntate naturali / seu secundum motum voluntatis naturalis simpliciter / que
consideratur ut natura quedam volitiva / hoc non simpliciter vult / sed secundum quid / scilicet si
aliud non obstat / quod per deliberationem rationis inveniatur / Unde dicunt
doctores / quod talis voluntas est magis dicta velleitas hominis / quam
voluntas / quia scilicet homo hoc vellet / si aliud non obsisteret / Quarto .... 4° nondum

‖— et rationalis / correspondentes duplici potentie cognitive / scilicet sensitive / et intellective
Sensitivus appetitus n. ‖ dicitur

Notandum quod duo attendi possunt in conformitate voluntatis scilicet in volito et
in modo volendi. primum est quod cum diverse voluntates idem volunt licet ex parte eiusdem
eo modo volunt sicut ~~alter alter eo~~ altera eo et ~~voluit idem eo modo quo~~
~~superior~~ vult idem eo modo quo superior eam vult eam velle et
conformitas perfecta voluntatis nostre ad voluntatem divinam consistit in hoc quod
habeat se non aliter quam divina voluntas vult eam se habere et de aliis
voluntatibus respectu invicem ut patuit plenius in fine primi. Secundo quo ad secundum
quod non sit voluntati conformitatibus requirit ydemptitatem volitorum. patet enim
est quod una voluntas subest alteri et quod non velit id quod alteri voluntas
voluntas superior non vult inferiorem velle quod ipsa vult ut si deus vult
preterea nigri modi et vult me nichil velle nisi quod tamen velle. si preterea
minimum vince nisi non modo. Secundo principaliter erat voluntatis concordia qui
nisi corporis voliti non esset ydemptitas. prima patet quia quelibet inferior
volebat illud quod superior volebat eam velle sicut erat conformis in modo
~~[illegible]~~ volendi. extra non est hoc simul conformitas cum inferior
non ~~[illegible]~~ volunt id nisi aliter. sed quod nisi qualiter volens superior vole-
bat eam velle. Secunda patet quia numquam corpus fuit volebat
unde hugo in libello quem fecit de voluntatibus Christi dicit secundum divi[n]am
divinam quod iusti fuit voluit secundum voluntatem rationis iusticie consensit et eam
approbavit secundum voluntatem pietatis aliene miserie intime condoluit
~~secundum voluntatem rationis iusticie consensit et eam approbavit secundum~~
~~voluntatem pietatis aliene miserie miserie intime condoluit~~ secundum
voluntatem carnis instantem non accusabat sed mortem recusabat
Secunda quod omnibus que corpus simul realiter apperuit conformis divine
voluntati fuit. patet quia quod secundum deliberatorium rationis voluit aut secundum
voluntatem rationalem deliberativam ut sit habet secundum simul et abste
voluit extra non licet 3° Sed in quolibet taliter in volito quam in modo
volendi divine voluntati conformem se habuit. sicut quando non. patet quia
sic non voluit nisi quod scivit deum velle. supra id patet 29. In
capite libri scriptum est de me ut facerem voluntatem tuam
deus meus volui. secundum ubi glosam loquitur propheta in persona Christi. et de vo-
luntate rationis hoc id patet de Christo quod dixit non sicut ego volo sed
sicut tu. ubi patet quod secundum ~~[illegible]~~ voluntatem rationis voluit implere
divinam voluntatem quamvis aliud dicat se velle secundum aliam

core^m

9° p^a

sine volu[n]tate

& 2 9

Correlarium. In Christo volun-
tas rationalis et delibe-
rativa numquam disse-
sit a divina. patet quia
Christus non contemnebat id
quod rectitudinem humane
voluntatis tolleret. ut patet ex
fide. hoc autem fuisset
in Christo si voluntas rationalis
et deliberativa aliquando
dissensisset a divina
quia ex hoc rectitudo
alicuius tollitur eo quod a
sua regula obliquatur
et quia divina voluntas est
regula voluntatis hu-
mane. Iohannis in Christo etc.

Correlarium. Christus nichil commisit quo dignus pena fuisset sed si volutate deliberativa dissensisset a voluntate
divina ipse dignus fuisset pena ut iam etc. igitur quia pena de condigno non debetur nisi pro peccato. Christus
autem non fecit peccatum nec inventus est dolus in ore eius. 1 Petri 2. Maior vero patet quia servus qui scit
voluntatem domini sui et non facit plagis vapulabit multis Luce xii. sed Christus pro omnibus hominibus
voluntate dei patris scivit sed non fuit dignus pena cum eam fecit et implevit. Unde patet quod quamvis
voluntas humana deliberativa in Christo volebat tamen conformiter voluntati divine volebat. Unde
voluntas illa in Christo numquam fuit erronea aut mala sed semper bona.

voluntatem etc. Secunda pars autem patet quia multa vult ut sic deliberative que divina voluntas non vult ea velle. Tertia pars patet ratione quia secundum voluntatem rationis voluit mortem et passionem. Sed quo modo videtur sic quod divina voluntas voluit illam, sic ambo. Quia alias nec sibi nec nobis fuisset meritoria nisi acceptata fuisset a voluntate deliberata, cum est demereri et mereri. Ex hiis sequitur quod Christus voluit secundum spiritum [illegible] vel naturalem voluntatem aliud quod divina voluntas *Conclusio* voluit non tamen contrarium ei disconveniens vel differens fuit. Prima pars patet quia dei filius permittebat carnem et sensum omnibus vices suas agere et pati ex [illegible] que secundum sua natura et conditionem fuerunt eis propria. Sed proprium est voluntati naturali [naturalis] refugere ea que sunt nociva nature, proprium autem appetitus sensitivi est refugere ea que sunt ~~nociva~~ nociva sensui ut sunt dolor corporis et mors. Sed voluntas utraque Christi tam sensualitas quam rationis naturalis refugiebat mortem et talia passionis que tamen adeo fuerunt volita propter salutem generis humani. Prima pars conclusionis vera. Secunda pars ~~licet~~ patet quia licet aliud voluit spiritualis et voluntas naturalis et aliud divina tamen hoc fuit ex beneplacito dei ut natura humana propriis moveretur conditionibus. Non erat in opposito quia voluit eas velle sicut exigebat natura earum conditio et [illegible] concorditer ~~voluerunt dispositionem~~ voluerunt divine dispositioni sic eas velle disponentis. Idem probat Durandus quia naturalis rei naturalis inclinatio est a divina voluntate dante rem et inclinationem naturalis. Igitur est adeo dante naturam et inclinationem et quodlibet velle earum est adeo; sed quodlibet earum voluit sic deus voluit ea velle. Igitur ex dictis Christo fuit contrarius divine voluntati ~~[illegible]~~ in re volendi quod sufficit ut voluntas aliqua creata dicatur contraria divine voluntati et contrariis [illegible] non vult illud quod divina voluntas vult ea velle et tamen hoc non aliter id vult quam divina voluntas vult eam velle. Sed fuit in opposito. Ex quo ulterius sequitur quod agonia Christi in passione *Conclusio* non fuit passio contra dictamen rationis trahentem sed fuit in parte spirituali tendens passiones eminentes. Prima pars patet quia talis generatio agonistica inest tolis qua quis primo quod conspiciat unum vult illud et secundum alia consideratione vult quod est contra debilitate rationis non potuit discernere quod melius. Sed Christo aut simpliciter et solide indicavit esse melius quod per suam passionem impleret divina voluntas salutem generis humani. Secunda pars *Conclusio* patet ex ipsius per Damascenum in prosa passionum. Prima sequitur ex dictis patet

quod pt deum ad vocem primam fecit an oppositum | Unde deflevit xpus
super Jherusalem | &c | Hugo | q(uia) fuit voluntate humana | s(ecundu)m naturalem pie-
tatem qua deus voluit ea velle | s(ed) tamen misereri | seu misericordiam exhiberi
Est autem s(ecundu)m Thomam | voluntas p(rae)cepti | et s(ecundu)m dicta plus non ad adq(ue) volu(ntas)
q(ue) consideratur ut natura | magis ... refugit aliquod malum absolute
consideratum | nisi non optimat voluntate humana naturalem et divinam | volito
efficeri | ut est dictum est iterum | humanum ad r(ationem) actum | An s(ecundu)m xpm decuit
[q(uaestio) xii ar(ticu)lo 2] orare | Sentencia ... Bedm sola natura volens assumptam | Et
non s(ecundu)m partem spiritualem | decuit xpm orare | ... p(ro) ... decuit | q(uia) ei convenit
s(ecundu)m illam naturam orare | cum voluntas non est p(er) se efficax | ad
implendum ea q(ue) vult | Sed voluntas divina humana | non fuit huiusmodi
| ut ... | q(uia) oro non est aliud | nisi q(uia) explicatio | proprie voluntatis
apud deum | ut eam impleat | ut suppleat indignitatem quam pro se
q(ui) non possumus supplere | ... q(uia) non fuit ... s(ecundu)m humanam
natura omnipotens | 2a pars patet | q(uia) spiritualitas impossibilis fuit ~~huiusmodi~~
... voluntas hic et ... | ... est in nobis | sed in nobis non potest orare | q(uia) motus
sensualitatis non potest ... transcendere | ... ut ad deum ... ascendere
q(uia) requiritur adorandi actio | Sed ... sola natura assumpta
et ... | q(uia) ... divina natura | non quem sibi orare | sed divina vo-
[contrarium primum] luntas ipse sit efficax ... cui ... q(uia) vult | ... | Ergo non ...
q(uia) licet non ... oro | fuit ... potest actum ... | fuit tamen aliqua | p(ro)-
p(ro)pter ... spiritualitatis actum | deo proposuit | prima pars patet ... de
2a pars patet ... qua oravit xpus transferri a se calicem passio-
nis ... eius insinuant ... affectum spiritualiter | ... adiuvata
Unde dicit ... | ... fuit ... | ut transferret ~~tamen~~
~~sensualitas~~ talis | q(uia) ... sumpsit | a sensualitate | ... fuit conditionaliter | si pos-
set s(ecundu)m divinam dispositionem ~~humanam~~ | et ... non | fuit ... volens
ut ... sensualitas | ... sensualitas | ... ad ... | et ... ad formam
sensualitatis ut moveret | ... ut poneret | sensualitatis ut ... volens
ut ... | Unde ... Ambrosius | Aug(ustinus) et ... | hec petivit xpus
quasi ... morte recusans | et s(ecundu)m ... Tho(mas) parte 3a
q(uaestio) 21 ar(ticu)lo 3 ... que petitionem apposuit | non volebat | ut ... im-
pleretur | sed ad instructionem nostram | voluit demonstrare nobis suam voluntatem
naturalem | et spiritualiter q(uo)d habebat ... | Unde ... dicit ... ar(ticu)lo
[contrarium 2m] ... non ... | xpus voluit | ut ab eo transferret talis

passionis / ptz qz no volunt q^o volu^te vois / vide s btm Tho ib^z
in articulo secundo 2° xpus sic orauit ut nos instrueret in hijs
primo ut ostenderet se assumpsisse naturam humanam cum omnibus
na^lib^z defectibus et affectibus / et in hoc erudiuit nram fidem / 2° ut osten-
deret q^d homini bn licet s^m affectum naturalem / aliud velle quod deus
no vlt / et in hoc ereco^t nram spem / ne statim deffidamus / si passion^m
prtla ephorreus / 3° ut ostendat q^d ppriu affectum debet ho subde-
dine volu^ti / q^d appz i v^bis oc apposita / no sic ego volo etc / et in hoc
ordinauit i nobis cari^te / que conta ord deo subitr / et sic in^a oroe
plus orauit p nob / q^uo ipse singl^e orauit ut nos erudiret / q^uo ut
deu assiam peticioz inclinaret / De quibus / ptz q^d lic^z s^pualiter
h^o voluit / q^d i^o petebat / tm hoc ipse orando adeo pete^e non cor^m
potuit / ptz ex dictis / Sequi^r et q^d sic^d xpus ipse ipa orauit ex-
primendo affectum / naturalem appetitu et s^pualiter / sic et ipse orat^t / cor^m 2^m
exprimendo affectum delib^ate vo^l / et est ipsa vo^l vo^t / sinu / q^d fert^r
volite / indeliberatiu ul iudicatiu prom / ptz qz ut^r pet^ijt glam
u^i oe dns / Jo xvij Clarifica filiu tuu / hoc aut face voluit / ut
ostenderet deu prem / sui esse auctore / tm s naz diuinaz / q^d humana
a quo hret q^ui q^d boni habebat / et io sic^d p oib^z iam p^reptis i humana
natura / grias egit pri prem recognoscendo eu auctore / ut ptz
m^t 26° / et ioh xj / ita ut eu recognosceret sui esse auctorem
ab eo orando petebat / que s^i decerat s humana natura / piu glia
cor^us hui^us / dans nob in h^o ex^m / ut de p^ceptis muniis / grias age^us
et no du hita orando postules / Ulti^s sequit / q^d lic^z xpus oime
velle pris plene nouerit / no min^s eu orare decuit / ptz qz sicut cor^m 3^m
sciuit ord q^d scitus esset pr / sic et sciuit q^d pr nob alia ullaten^us
daturus esset / nisi xpus nob ea impetraret / et q^o no frust^a orauit
nob illa dari / qz alias nob data no fuissent / deus enim tn aliqua dispo^t
q^d vult face / no dispo^t i d^im omez euetu / s p ipsis congruentibus
cautibus / sic^d disposuit / nos finaliter saluar / Si tn velimus p bona
opa meritoria salute acquire^e / sic est in p^posito intelligendum / p hoc
ptz q^d sic d^d^m / ad 2^m q^d venimus ad 3^m circa offm / Quatu ad 9° cn^lio
An xpi s i oi petitione sua fuit exau dita / 3^m articulum / sic arguo vniuersalis ista / Nichil / q^d oro deco quod 3^a ar^li
sim^r voluit exaudita fuit / ptz q^o ex predictis / et q^d ex sic
oro alicui^s exauditur / cum eius volu^t adimple^t / s volum^s xpi

oraui simplex est volun^s racionis seu deliberativa expositio 2° premisso
in psalmo ar^lo et illa volunte xpus sicut voluit in qd deus voluit et
omne tale adimpletur vel adimplebitur vel adimpletum est super illud
ad hebreos 5° exaudita est pro sua reverencia Jo xi Ego sciebam
quia semper me audis Eloquo sed^z quod oro pro crucifixoribus et inpe-
nitentibus fuit exaudita si non simpliciter tamen 1^m a tercium pro orat. patet
quia non oraui simpliciter pro crucifixoribus ut simpliciter eis dimitteretur sed ut
vinis puniretur quia ignorancia peccabat et ideo subdit nesciunt quid fa-
ciunt Luc et pro omnibus oraui non credituris sed solum pro predestinatis
in quibus effectum eius oracio habuit ut patet et ideo beatus Thomas quod non pro omnibus
simpliciter crucifixoribus oraui ut patet tamen aliter dicitur quod oraui pro omnibus et pro omnibus
illis est voluntas eius impleta quo ad sufficienciam quantum in se est excepto deo ex-
audiente et pro hominibus oraui sed non quo ad efficacem prohibitum et de-
fectum induraui ipsi ipsa salute non recipiente ut patet scriptura quod sed
oro de talice translacione non est absolute exaudita tamen est secundum intencionem
orat. adimpleta patet quia sic petere intendebat ut inveces et alij sui
sequentes imitatores quibus quis bibit ante calix passionis sic ab illis
bibatur sine diffidencia spei vel Jo 9 ut non quod perijt ne timor passionis
eum perturbaret Augustinus ut non quod perijt ne mors omnino detineret sic est et mors
oro est impletum quod petiuit Ambrosius aut ut supra dictum est et alij
voluit quod perijt quod secundum naturalem voluntatem mortem recusans sic vero
ex racionis non voluit ut exaudiretur sed in adinstruccionem nostram intende-
bat nobis declarare suam voluntatem naturalem et motum sensualitatis quod licebat
sicud homo et non est quod illum hic est oro adimpleta quia per hoc nostra fides
instruitur spes erigitur et caritas ordinatur et hoc xpus orans seu
ex racionis solum intendebat vel sic secundum viij Ethicorum patet solucio 2e
racionis facte circa oppositum itaque Questio tredecima circa d^oz 18^ua

Utrum xpus a primo instanti sue concepcionis meruit
sibi et nobis dominus aliquid Et non videtur primo quod xpus non meruit
ab instanti sue concepcionis quod est falsa causa tamen quia actum meritorium precedere
debet deliberacio que in primo instanti haberi non potest tamen quia meri presuppo-
nit esse tamen quia xpus in primo instanti sue concepcionis non habuit usum liberi ar-
bitrij sicud nec alij pueri 2° xpus nec sibi nec nobis meruit a sue concep-
cionis exordio in causis non sicut quia nec primum spirituale fruicionis nec gloriam
corporis ut patet quo ad primum defuit spes comprehensor igitur eius causa

debilitatur ab origine vel vinculis eius adiunctum ut libri sexta fecimus agit //
Quo ad secundum patet / quia gloriam corporis meruit / primo in sua passione / sed et aliis
sensibilibus passionibus in eius vita / 3° quia christus non meruit deitatem / 1 ad 3 quia
non meruit per naturam divinam / et quia quod meruit secundum humanam / ex sola dei
gratuita acceptione fuit / 1 ut supra conceditur / quia si per talem unionem [illegible] unito deo
(nullatenus) non reddidisset / iniuria intulisset / igitur non fuit merito deitatis / sed
infinita maior fuit premium christi quam 2 in natura assumptam fuit
minimum / (similis patet / quia etiam vita excedit in valore / quia est actu minoris
creatur / sed omne meritum christi fuit actus minoris creaturae / 1 oppositum patet
in 3 dist. 18 [illegible] adsumptum / sed quia deitatem meruit / meruit
quia [illegible] dicens actus christi virtuosi fuit ut viator [redacted] tantum fuit laudis
et mercedis dignus / sed infinite virtuositatis fuit passio christi / et per hoc
alii sui actus virtuosi / 1 ad 2 / quia non videtur fuit actus non minus / quod fuit
virtuosius / secundum / quia Augustinus libro quaestionum novi et veteris testamenti / ubi dicit quod maior
fuit virtus in corpore passionis sed offerre in spiritum patris / quam creasse
totam creaturam / sed creasse est infinitae virtutis / et quod minus passione
ipsius / et per hoc fuit minoris deitatis // Iuxta quaestionem hanc erunt tres
articuli // primo videndum est an christus in primo instanti suae conceptionis
meruit [illegible] / 2° utrum sibi et nobis meruit / et quia 3° an deitatem
meruit / Quantum ad primum est sciendum / quod ad praemium meriti duo concur-
runt / unum ipse habitus gratuitus et ipsius habitus actus vel usus / sicut
loquitur / secundo quantum ad habitum qui reddit hominem habentem dignum premio
sic absque dubio concedendum est / quod christus in primo suae conceptionis opus me-
ruit / quia omni bono et premio dignus fuit propter plenitudinem gratiae
quam deus animae suae contulit / et infudit / et in hoc omnes catholici doc-
tores concordant / [illegible] aut sicut primo demerito [illegible] quantum ad
virtutem actum vel usum in quo [illegible] attendit completa / vel meriti
sic est aliquorum positio / quod christus non meruit in primo instanti suae
animae / quia ut dicit / [illegible] esse fuit subiectum agere enim praesupponit
esse / sed non fuit actum quod christus prius animae / quia agere / praesupponit illo
actionis quae perfectionem spectat ad usum voluntatis deliberativae / talis autem
est actus minoris / et ideo sicut dicit alicubi [illegible] apostolus dicit suae conceptionis
meruisse / dicunt quod [illegible] in primo instanti esse animae suae / ipse
incepit habere actum minorem / quia in illo [illegible] non habuit / sed in medio post
[illegible] est primo posito [illegible] et secundum illos fuit [illegible] christi [illegible]

3° ar[2]

ar[2]

Oppositum

primus articulus
non videtur secundum
Bonaventuram

Oppositio aliquorum quod
dicit Bonaventura facili
[illegible]

primo thomas
[illegible]

9° prima

in quo primo est in h3 sua actionem | hoc contingit aut quia in isto statu non habz
tota

fui

Quarto ~~fuit~~ esse non solum habuit merendi habitum sed et actualem usum quia christus in primo instanti sui esse habuit actum liberi arbitrii conformem gratie et fuit potuit actum meritorium virtutis et gratie et non impedimentum qui eadem habet. Igitur etc. Quod confirmatur quia si aliqua potentia in eodem instanti ~~[illegible]~~ perfectionem suam que requiritur ad illam actionem aut quia est aliud impediens aut quia dispositio eius actionis est successiva esse non potest in instanti. Christus autem ab instanti sue conceptionis habuit potentiam merendi perfectam perfectione sua et gratie consummatam in voluntate et intellectu habuit secundum quod decet optimam dispositionem suam iuxta illud Ier. 31 femina circumdabit virum. Et licet fuit comprehensor tamen [illegible] hoc viator et non fuit aliquid motum et actum illius potentie impediens in Christo enim non fuerunt impedimenta que sunt in [illegible] priorum et parvulorum. Dispositio et actus [illegible] non est successio. Hec [illegible]

Item quod patet per Damascenum in libro 3 c. 18. 19. 7 ubi dicit quod ab ipsa conceptione qua factus est homo perfectivitate et iustitia et aliis virtutibus [illegible] plenitudine fuit conditus. Sed tamen meruit [illegible] passionis tolerantiam. Secundo quod Christus non solum pactum sui in primo instanti [illegible] sed et per passionem suam et quolibet actu suo libero post conceptionem meruit. Ratio idem quia per primam suam meritoriam volitionem [illegible] quibus viator pacti virtutum ex caritate [illegible] meretur. Sed sic fuit [illegible] appo[illegible] [illegible] in istans conceptionis sue sic et quod per passionem meruit. Patet quia ea ex omnimoda caritate sustinuit et voluntarie oblatus est quia voluit. Circa ista quod est [illegible] quod tribus modis contingit mereri. Primo modo mereri est facere ex indebito debitum. Secundo modo quis ingratie infusionem et motum liberi arbitrii. Alio modo mereri est de debito facere magis debitum. Sed contingit de perfecto imperfectum de virtute virtute. Tertio modo mereri est de debito uno facere debitum alio ut de debito per habitum facere debitum [illegible] et de debito primi actus facere debitum [illegible] [illegible] hiis modis Christus meruit nobis. Meruit enim nobis gratie infusionem meruit et gratie [illegible] et augmentum meruit et bonorum actuum multiplicationem. Sibi autem non meruit nisi tertio modo post conceptionem. Ipse enim non potuit facere sibi ex indebito debitum tamen omni bono esse dignus. Ab instanti conceptionis sue omni bono dignus fuit et plenus. Sed quod erat debitum uno fecit debitum pluribus modis. Et meruit sibi tertio modo meritum solum [illegible] non [illegible] in perfectionem apte meriti. Sed [illegible] perfectionem apte meretur. Et hoc est quod dicit [illegible] [illegible] non perficit Christus [illegible] [illegible] adiutorio meriti perficit [illegible] [illegible] meritorie. Plura enim habuit merita in passione quam in conceptione

> Conclusio 1. In Christo imperfectio membrorum non impedivit usum habitum et gratiarum. Patet quia imperfecta membra et perfecta anime [illegible] tamen se in suis actionibus non impediebant sicut fit in aliis parvulis. Et ideo Christus fuit comprehensor secundum statum anime.
>
> Conclusio 2. Potentia merendi in Christo fuit perfectissima ab instanti sue conceptionis non solum habitu sed etiam actu. Patet ex quod et eius [illegible]
>
> 29 etc.
> scti thome in scripto 3

> Conclusio 3. Licet Christus a primo sue conceptionis beatus fuit sic et modo non tamen dicendus est modo mereri sicut tunc quando cum hominibus conversatus fuit. Patet quia Christus nunc tantum est comprehensor et ideo amplius non meretur. Tunc autem erat comprehensor secundum aliquid et viator secundum [illegible]. Et ideo tunc mereri potuit. Nunc autem non. Et per hoc quod dicto quando cum hominibus conversatus fuit patet quod ipse etiam per suam conversationem meruit [illegible] nulla [illegible] [illegible] fecit quod facere debuit.
>
> Licet potuit facere de debito sibi magis debitum tamen quia ab instanti conceptionis

Nō

Non tamen quod aliqui tenent quod in conceptione sua sicut meruit plus quam multis actibus post conceptionem hoc idem meruit quod per suam primam intuitivam volutionem meruit / non tamen quolibet actu hoc meruit / dant enim instantiam de actu quo Christus voluit comedere seu ambulare et similibus multis / tamen de isto videas Scotum et beatum Thomam in scripto 34

Sed maiores virtutes non contiterunt / plura merita quam pauciora in merendo non enim plus sibi vel nobis meruit / per plura illa merita / quam per primum / licet et ideo aliqualiter actum / sicut / quo Christus sibi et nobis meruit / Nunc tamen quantum ad tertium articulum in quo hoc amplius videbitur / sit prima conclusio / Christus non meruit sibi gloriam anime seu premium essentiale in actu pacto vel habitu / ipse tamen sibi meruit glorificationem sui corporis et nominis exaltationem / Nota quod quantum ad secundam partem prime conclusionis secundi articuli / aliqui sic arguunt / in primo instanti conceptionis Christi / Christus non meruit premium essentiale sive beatitudinem essentialem / sed nec glorificationem sui corporis / tamen est prima pars conclusionis / et quia / quia beatitudo superioris portionis anime / redundat in inferiorem partem / et in corpus nisi / et sic in Christo redundasset in corpus in primo instanti sue conceptionis / nisi complete beatitudinis anime fuisset ex divina dispensatione / sic redundantia fuisset suspensa / et propter tunc Christus habuisset gloriam corporis / sic speciale miraculum non intervenisset / sic per carnem meruit sed plene de se habuisset / in primo instanti conceptionis / si autem fuisset redundantia suspensa / sic sic ideo gloria corporis fuit suspensa / non magis tenetur ea propria de se / propter illud argumentum dicit Scotus posse dici quod huius / et sic tamen quod Christus obtinere teneatur aliqui dicunt posse dici / quia in primo instanti meruit amotionem impedimenti redundantie in corpus / et hoc post passionem prima pars conclusionis patet per Magistrum in littera / et per sic / 2us Bonaventura / sed meritum dicit ordinationem ad premium / sicut dispositio ad complementum / et sed via ad terminum / et ideo necesse est meritum precedere premium vel tempore vel natura ordine / sed neutro modo debuit in Christo precedere / nec potuisset / quia hoc anima Christi non esset ad premium idonea nisi esset beatificata et maxime deiformis / quod fit per gloriam efficientem / sic ergo necesse fuit secundum dei ordinationem illam unionem antecedere omnia merita / secundum ordinem nature / ideo necesse fuit deiformitatem gloriae in Christo precedere / omnem usum / et ideo gloria in Christo precessit / omnia merita / propter summam dignitatem / que fuit in anima Christi / a sua creatione / vide propter unionem sui ad verbum / 2a pars prime conclusionis probatur / quod meruit corporis glorificationem / patet per Magistrum / qui dicit in distinctione 18a / quod claritas corporis est premium humiliationis / sicut est in corpore / que non fuit cum passione / et quod dicit Magister / post mortem Christus et anima impassibilis facta est / et caro immortalis / et huius ratio secundum Bonaventuram est / quia Christus dei et hominum mediator / simul debet esse comprehensor et viator / comprehensor propter sui dignitatem / et viator propter nostram necessitatem / et ideo partim debuit esse in statu glorie / et partim in statu miserie / in statu autem miserie non debuit esse secundum superiorem partem / sed secundum inferiorem / id est secundum carnem / et ideo secundum

Et etiam anima post resurrectionem fuit impassibilis per redundantiam glorie superioris in corporis animam

2us articulus

1a conclusio

argumentum

Diuinaz disposicione / necesse fuit differri corpus xpi glorificacionem / ut xpus esset instator / in quo pro nobis posset mereri et satisfacere / cum autem xpus merebatur nobis et pro nobis satisfaciebat / faciebat opus pla-
centissimum / et / ita remunerale / sed aliqua parte gloriacio eius remunerari non posset
quantum ad stolam primam / sed quantum ad secundam stolam / merebatur utique tunc xpus
corporis sui gloriam / Et quod meruit nomine sui / exaltacione / et diuulgacionem
patet / Phil. 2 / quod cum Apostolus dicat / xpus factus est pro nobis obediens usque
ad mortem / Mortem autem crucis / Propter quod et deus exaltauit illum / et donauit
nomen quod est super omne nomen / dicit Augustinus / quod illud nomen est deus / Et addit / quod per illud
nomen [illegible] mortem et abeuntes sunt / Et dicitur typice non sibi donatum secundum tempus
communem in scriptura / quo dicitur res fieri / cum innotescit / propter eius non quod
ipse erat tunc in cuiuscumque positum est / ut sciret homines et demones
manifestacionem / id est nomen donauit ei deus post resurrectionem / et illud meruit
per obedienciam passionis / Quantum ad illud etiam / quod diuulgacio sui nominis / pertin-
ebat ad complementum sue beatitudinis / quo ad bene esse / sicut dicitur etiam dicitur
quod debeti esse felix hunc est / quod felix est post mortem viuat in
~~memoriis~~ memoriis hominum / sed cum tali exaltacio / non sibi quereret
ex primo sed ad bonum aliquorum pertinet / patet quod ipse meruit eam / quemadmodum est
declarat Durandus / quod ~~ipsum~~ / quod cadit sub merito sed quod theologi de meritis loquuntur
debet esse de pertinentibus ad beatitudinem. Secundo sequitur / quod tale non sit nec
debitum / quod naturalia / non cadunt sub merito. Tercio / quod id quod primo obtinetur
est a quantum ad tempus vel naturam / et quod prima gracia / que est principium
merendi / non cadit sub merito proprie / Quarto patet quod / et cum hoc vitas
in pt xpus eum ~~meruit~~ meruit sibi per ipsam passionem omne id / quod
pertinet ad beatitudinem / et quod eius passio non fuit habitus alicuius vel nature
debitum i. Nota cum illud quod dicitur quod prima gracia / que est principium me-
rendi / non cadit sub merito proprio est dubium / Vtrum xpus nobis meruit
primam graciam gratum facientem / Respondet aliquis / quod prima gracia gratum faciens
sub nullius unquam merito potuit cadere / tamquam de merito proprie dicto
seu de meritis condigni / Si enim xpus eam nobis tali merito meruisset
nobis reddere ex debito / ut quod dicit Apostolus Ro. 4 / ei qui operatur
merces non imputatur secundum graciam sed secundum debitum / Sed quamuis peccator se
disponat non dat se gracia / tamquam ex debito sibi reddita sed ex mera
~~liberalitate~~ liberalitate diuina / propterea merito xpi non attingit nisi ibi / qui sub quanti
sit tamquam corporis capitis aut quanto est per graciam gratum facientem / quod
sibi habentes graciam gratum facientem attinguntur a merito xpi / quod

esset verum si submitto xpo reddidisset Sed contra hoc aliqui arguunt vide inferius

Nota secunda conclusio Omne bonum gracie vel glorie hominibus adeo post ita signum

culpam ade collatum tradit submitto xpi dedimus ex quo apostolus Ro 2a 9o

5o. sicut per delictum unius et donum ubi enim habetur si enim hominis

delicto multi mortui sunt multo magis gracia dei et donum gracia unius

hominis ihesu xpi in plures habundavit Item si per inobedienciam unius

hominis peccatores constituti sunt multi ita et per unius obedienciam iusti

constituuntur multi etc. tercia conclusio licet xpus meruit solis electis vitam 3a 9o

eternam quo ad efficaciam omnibus tamen meruit ipsam quo ad sufficien-

ciam hoc intelligendo quod eius opera eterna in passione tollerancia

sunt sufficientes pro omnibus salvandis pro prima parte patet quod solum

electi habebunt vitam eternam secunda pars patet ex dictis prius et patet

ex prius quarta xpus non solum meruit electis sed et 4a 9o

pro aliis quod multi iusti per satisfacto fuit institui tamen hoc

instituto morte etc. quinta conclusio licet non possit unus alteri hoc meri- 5a 9o

to meritum unius fiat meritum alterius tamen bene fit quod fructus meriti unius

redundet in alios seu in malos presertim prima pars patet quod opus

bona vel mala eciam in quantum in hominibus

est in potestate operantis sed operatio unius non est in potestate alterius in

nullo et xpus si nobis meruit quod meritum suum esset unum meritum

secunda pars quoniam addemitur patet de peccato originali sed demitto per

quod non magis potest apud deum amicicia caritatis que apud homines

amicicia civilis sed apud illos videmus tali amicicie potest unius fructus

suis operis multiplicare transferre igitur ideo quoniam xpus nobis meruit

sunt multis fructus passionis sue redundat in ipsam unius

conclusio licet xpus non meruit electis eorum pre- 6a 9o

destinacionem xpus tamen meruit predestinacionis multiplicem

effectum prima pars patet quod eciam apposite divine voluntate quo

voluit electis dare vitam eternam non potest tradere submitto per suam

sit magis contulit et est magis contulit sunt ut persona divina sunt

naturam assumeret humanam operando nostra salutem verte folium et vide signum hoc

Sed contra hoc aliqui arguunt sic apostolus dicit Colo 2o deo quod

commissarunt nobis cum 1o in xpo donans nobis omnia delicta Heb 9

sanguis xpi emundat conscienciam nostram ab operibus mortuis sed quoniam

fieri et emundare ab operibus mortuis que sunt peccata est formaliter

per graciam igitur ideo xpus per suam passionem meruit nobis

Nota quod in ista signum per pars ergo stat cum secundam conclusionem sequens signum

eam. Propterea sacramenta virtutem habent a merito passionis Christi. Sed puer
cum baptizatur per ipsum sacramentum recipit primam gratiam gratum facientem. Ergo videtur
quod ipsam recipit primitus. Dico videtur quod illud dicit. Quod Christus per suam passionem
nobis omnibus meruit primam gratiam gratum facientem quantum ad sufficientiam. Sed tamen
non omnes quia propter suam indispositionem non recipiunt illius meriti efficaciam. Unde dicit
quod quamvis nullus purus homo possit sibi vel alteri mereri merito condigni
mereri potuit primam gratiam gratum facientem. Christus tamen nobis eam meruit merito
condigni. Et ad hoc adducunt auctoritatem Damasceni libro 3 capitulo 14 dicentis super
hoc quod sicut homini agebant et patiebantur non sicut purus homo cum agebat humana
non cum homo erat solus sed et deus. Unde et humane passiones vivificate
et salutares facte erant. Propter cuius dignitatem patientis sua passio condigna fuit
satisfactio pro omnibus peccatis nostris. Condigna autem satisfactio meretur merito condigni
remissionem peccati. Et cum talis remissio peccati non fiat nisi per gratiam gratum
facientem sequitur quod Christus per suam passionem merito condigni
meruit quantum ad sufficientiam nobis omnibus primam gratiam gratum facientem. Utrum
fuit. Hoc est quod peccatori penitenti infunditur gratia gratum faciens. Sed de congruo per
preparationem ad dispositionem penitentis de condigno propter meritum Christi
et maior pars. Prima opinio est antiquorum. Secundam vero dicunt
fit quod meritum Christi quantum ad primam gratiam gratum facientem infusionem attingit
omnes illos qui disponunt se secundum ... ipsis est ut ad hoc per gratiam coniungatur.
Qui autem vult tenere primam opinionem potest dicere ad argumentum ad probandum
secundam quod procedit non de merito condigni quod est meritum proprie dictum. Sed
de merito digni quod est quasi meritum improprie dictum et meritum de congruo
quo peccator meretur sibi gratiam disponendo se ad eam faciendo quod in se est
nobilius enim merito Christus nobis meruit primam gratiam gratum facientem quam
peccator sibi ipsi possit mereri eam. Contra. Secundum viam obviatur quia radius
meriti sub radice merendi cadit sub merito. Sed prima gratia gratum faciens
est radix merendi. Illa autem gratia quam Christus meruit non fuit
Christo radix merendi sed illa que sibi data fuit nullis precedentibus meritis. Secundo
ad Romanos xi dicitur: Si gratia dei iam non ex operibus, alioquin gratia non est iam
gratia. Ergo nunquam cadit sub aliquo merito. Secundo quia verum est loquendo de operibus
cuius gratia datur. Unde gratia Christo data non fuit ex operibus. Verum est que
nobis datur non datur nobis propter meritum nostrum vel de congruo sed propter meritum
Christi. Tertio multi sancti patres fuerunt ante adventum Christi habuerunt gratiam non quod haberent
per meritum Christi. Sed quia isti sancti patres habuerunt gratiam ante passionem

Christi venturi exhibitam, nos tamen cum patribus nostris per Christi conditam fidem expli-
citam vel implicitam. Unde Augustinus in Enchiridion capitulo [illegible] cuius anti-
quorum [illegible] iustorum preter fidem mediatoris salutem potuit invenire. Unde
glossa super illud Romanos: Quem proposuit deus propitiatorem per fidem in sanguine
ipsius dicit [illegible] [illegible] neutrum sine altero videlicet nec [illegible] secundum [illegible] verte predestinatio[nem] et [illegible] 2 9 [illegible] sig[illegible]
pro parte [illegible] Ad Romanos 8o 8o. Ubi enumerat plures effectus prede-
stinationis quos corporibus merent electi sunt. Primus est remissio
originalis culpe et collatio baptismalis gratie. 2us est iustificatio per
fidem venturi Christi quantum ad eos qui eius adventum precesserunt
sive qui venit quantum ad sequentes. 3us effectus est augmentum gratie
in sacris confirmationis, eucharistie, extreme unctionis et ordinis. Quartus effectus initi Christo
gradus est collatio prime gratie post lapsum per peccatum actuale et quasi et
contritio meritorie et omnis circumstancie ubi concurrent
contritionis sit simul et initium et satisfactio [illegible] et quia dolor
est perseveratio operis aperto et victoria temptationum et perseverantia
et omnis excessus operis super erogationis ut dicit glossa super
1o Psalmos: Accepisti dona in hominibus. Sextus effectus est ut Christus non
imputatur admisericordia illa deficientia qua prius omnes deficiunt clauditur
iusti ad quam impunita morte venisse tenentur et sublato clausione
apertio ianue celestis. Morte quippe sua unico verissimo sacrificio
quicquid culparum erat deletum est. Septimus effectus et maximus est
vita eterna et de apertione ianue paradisi, de qua dictum est in septimo
effectu est. Notandum quod paradisus triplex adprius sufficiunt ut explicant Nota de apertione paradisi
capi: Primo pro paradiso terrestri et terrestri, de quo dicitur Genesis 2o: plan-
tavit dominus deus paradisum voluptatis in quo posuit hominem quem formaverat.
2o accipitur pro paradiso celesti et celesti qui est locus beatorum quies
scilicet celum empireum. 3o pro paradiso spirituali que est clara visio dei
quotiensque [illegible] [illegible] [illegible] paradiso, ut dicitur ianua paradisi
fuisse clausa, clausio vel per peccatum primorum parentum et [illegible] [illegible]
quandam similitudinem clausio cum ianue prohibet ingressum
intendentium sic dico quod per peccatum primorum parentum ex decreto divino
sive prohibebatur omni homini descendenti ab Adam per viam
propagationis ingressus in paradisum dispensative tamen factum fuit
ut Enoch et Elyas paradisum terrestrem intrarent. Et fuit clau-
sio paradisi terrestris signum clausionis paradisi spiritualis.

et clausio paradisi spiritualis / aliquo modo cum clausionibus paradisi coelestis
celestis / quia locus ille non est quietus nisi bonis / clausio autem per peccatum quo quis
claudit sibi paradisum spiritualem / et etiam celestem per peccatum / modo Christus
per suam passionem amovit clausionem utriusque paradisi spiritualis / inquantum per ea
~~sufficienter~~ / sufficienter satisfecit pro peccato humani generis / Unde ~~dns~~ dns
inveniente latroni petenti dixit Amen dico tibi / quia hodie mecum eris
in paradiso / in clara dei visione / Christus autem ingressus in celum empir-
eum / id est ingressus est / die ascensionis / removit clausionem paradisi coelestis
celestis / quia decretum erat / quod antequam Christus illuc ascenderet / nulla
anima locum illum intraret / Unde canticum 6to / dicitur de Christo / ascendet
pandens iter ante eos / quia Christus primo de astris in paradisum celestem / paradisum autem
apice — terrestrem / non oportuit / quia locus est nimis dignus pro hominibus in miseria
huius vite / et non est satis dignus pro beatis / Christus etiam meruit per suam
passionem quantum / ad sui sufficientiam omnibus nobis gratiam gratum
facientem et remissionem peccatorum / ut aliqui Christus dictum fuit 2a dic-
magister p 3a / Et sic per suum meritum ianua paradisi nobis aperitur / Ex opposito
opposita clausionum peccatorum / quia quilibet peccator sibi eam claudit
3us art^s — per peccatum suum actuale peccatum / hec de [illegible] [illegible] [illegible]
Oppinio hugolini q. 2a 3a ar^lo 2o — titulus videndum est / An Christus meruit de condigno / Dicendum quod de hoc
est opinio ~~hugolini~~ hugolini / et sequentium suorum / que primo
supponit / quod ad merendum de condigno plura requiruntur / Primum enim re-
quisitum ad hoc / quod aliquis per actum sit meritum de condigno est / quod elicitus
eam / ad sic agendum bene et conformiter / recte / non obligetur / Secundum quod
persona sit meritorie operans / non indigeat / ut ab aliquo iusti-
ficetur / et ad talem agendum in iustitia alius de condigno / Tertium est / ut
ipsa persona ex tali operatione non perficiatur ut fiat melior / Quartum / quod tal
actio sibi operanti principaliter imputetur / Quintum / quod ad talem agendum
actus exercitii eo adiuvante supponit ditabus [illegible] / nulla persona creata potest mereri
de condigno / patet / quia nulla datur conditionem concurrit in operatione alicuius creature
primo non tenetur per se / quia creatura obligatur deo / ad quod quilibet potest
et ad quod in melius potest / ut probat hugo 2o dist. 1o ar. ca. 3o / ut iure debetur
aliquid primum ex condigno / et de aliis patet magis etiam per 2o patet / quod persona creata
potest demereri de condigno penam / quia ad sic operandi qualiter operari est mereri
penam / non obligatur creatura / nec indiget iustificari ab aliquo / Nec
ex eo quod sic agit perficitur / sed deterioratur et peioratur / Et est sua
culpa propria / et non deo imputatur / Nam ad sic agere adiutorio

106

vel sibi non ꝫ extrinsecus pariter imputabile sint sic operari

ad actum
dei esset ut alii licet deus coagat non tamen adiuvat ut secundum promittit ex
ex merito de condigno et non ex gratia seu ex gratia et non de condigno
potest dupliciter intelligi uno modo sic ex gratia quod tamen ipsa est ex gratuita dei
voluntate quod filius dei suppositaret naturam humanam secundo quod ipse opera
gratuite nos redemit et hoc modo verum est quod ex gratiosa predestinatione
eternali christus meruit et non de condigno unde Augustinus de predestinatione
sanctorum ubi iste sit actio dei in unitate persone assumptus in unigenitum
dei filius esset unde hoc meruit quod non hoc meruit aliud sed quod
supposita tamen unioe persona seu ille homo tenebatur agere ut sibi possibile
erat operari qualiter sint meruit et sic dicitur quod non et primo intelligi ut
prius ita quod hic ex condigno gratiam unionis non excludat sed denotet va-
lore operibus et sufficientiam operari ita quod non ex talia gratiosa acceptatione
opera dicitur iustitia actualis secundo dicitur quod condignus operibus christi vel dignitas
valore acceptabile operibus in se vel non actualem acceptationem pro aliis
primo cuiusmodi est condigna et sufficiens opus in se ut inse secundo ex gratiosa
voluntate dei iam acceptatum ad primum quae aliis deinde secundum tertia quod
quod volitos beatos ad fruitionem dei colligate sint per christi gratiam qua vo-
luntas viatorum tum illud patet ex dicto Augustini de spiritu et litera circa fine
ubi dicit quod delectatio de deo beatifice visionis nulli alii delectari de deo non
visus est promittere qua secundo supponit quod omnis christi ac volitos eliciti
colligate fuerint ad beatissimam fruitionem patet quia erat infirmitas
vita vere beata non quod quod voluit elicitive producere beatissime voluit quod
sed delectum et per christus sunt volitos colligatas ad amore divinum pu-
patet illa quia probatur Augustinus 2o de trinitate capitulo sexto et hec tota
ro videtur esse sententia Augustini super isto vel quae plurata sint
ei semper fuit 3o supponit quod qualitercumque voluit christus ꝫ natura assumpta
libere voluit sic quod non potuit taliter velle patet hoc per Augustinum libro de trinitate
et patet vero quia illa persona non necessitabatur ad agendum adeo secundum naturam
divinam nec necessitabatur agere secundum naturam assumptam ut dicit Cancellarius
sequitur primo corrollarie quod nulla aliqua persona viator ita perfectis volitionibus
meruit sicut fuerit volitos aie christi et fuerint volitos bene merite
quae propria suppositum sint perfectiores quam omnibus aliarum non beatorum
meritum volitionibus et nullus meruit viator dum viveret deum beatifice
nisi christus secundo ex premissis sequitur quod persona sola persona divina potest et
potuit in certis condignis mereri ipsi secundum persone divine qui
conditiones supra positas ad mereri de condigno requisite sunt ut patet

Cri. dicet

3 opt
Hugolinus

9 opinio pars

corollarium primum — patet inductiue in singulis. Ex quo infert. ista opinio primo
quod quelibet operatio christi circa naturam assumptam est magis imputabilis
persone christi quam primus angelo sit imputabilis sua spontanea culpa
probatur quia nullus angelus habet in potestate sua omnes causas ad suum peccatum
requisitas ut quo ad eas esse causas sed persona christi sic habuit sibi ad sua operationes quamlibet
ut ¶ 2m corollarium persona christi non tenebatur nec obligabatur agere vel
operari uniformiter sed aliqualiter naturam potest exprimere conditiones et dignitatem omnis
requisite. Item quod non tenebatur assumere naturam humanam et in ea
2a conclusio — operari aliqualiter ¶ 2a conclusio qualitercumque christus voluit taliter
voluit amore infinito secundum naturam diuinam et finito secundum humanam
probatur in possibile fuit christum eternaliter velle secundum naturam assumptam non
volendo idem per se secundum naturam diuinam ... ut causa patet tunc ipsa persona
christi sit certum diuina voluntas et certa quod si quo voluit voluntate una
illud etc vero voluntate altera aliqui ... aliquid christus voluisset voluit
... quod non est verum ... persona est que voluit quod ... vero ut quo
Unde sequitur christus voluit igitur persona que est infinitus ... et in
finite perfectus ... voluit infinito amore voluit ... voluit
et hoc voluntate increata sed voluntate creata finito amore voluit
corollarium primum — Ex quo infert primo quod quilibet christi operatio circa naturam assumptam
fuit infinite iusticie actualis ... est ... actualiter dilecta diuine
voluntati quia ... operatio vere diligit est in operante maior tanto
operatio eius est maior iusticia et ... alio dicitur iusticia nisi quia ... dilectio
diuina voluntatis sunt prima iusticia sed persona christi infinito
amore diuine voluntatis operabatur quamlibet velle eternum secundum voluntatem
creatam et quodlibet tale operari ut velle fuit infinite
iusticie. Confirmatur quelibet operatio christi secundum naturam humanam
fuit circumstantia infinite bona et infinite bonificata ... fuit
infinite iusticie actualis quia patet sed ... quod circumstantia personalis est
... infinita bonitatis actualis et ipsa bonificat et auget imputa=
bilitatem et intrinsece est affectio ex qua bonificatur operatio operans
Dubium — propter illa actuali affectione et amore ¶ Dubium ... in petro ad
opus bonum et deus est infinite bonus ... propter ea operatio petri est in
finita iusticia. Dico quod non est simile ... petrus ... concurrit
deus infinite bonus non est infinite iustificans et tamen opus christi est
... in opere petri ... ut operans ... est ... et ... concurrit
petro et ... non auget sed diminuit imputabilitatem operibus ipsi

petro / nec potest aliter esse / sic aut non est de operatione christi / ut dictum
est prius // 2a causa est quia in persona petri / deus non est persona cui soli
et per se attribuatur operatio / ista / non enim deus meruit / sed petrus / sed possibilitas est deo
igitur etc. // 2m corr^m / quod sequitur ex hoc 2a / cum adiutorio prius est / quod quolibet corr^m 2^m
opus quod 2m voluntate creata elicitum / sunt acceptabile deo digne / patet
ex primis conclusionibus et corollariis / quod quolibet tale talis opus sunt infinite iustitie
actualis et tanto quod possit conveniente perfecto amore iustitie / non est alia
prius imputatum potuit esse nisi ex opposito et contrario / ut ista persona tenebatur
ad sic operandum / ut perficeat sibi / sed persone talis opus regit / sicut ostendit patet
// 3m corr^m impossibile est dare tanta / et tam malam in iustitia actuale
/ ista et quod bona sunt quod iustitia actualis / quod quia ex omnibus nobis creatura / ex
infinito odio prius operetur / ymmo sicut impossibile esset aliqua persona
infinite mala / quae 2m toto conatu suo male operaretur / nulla esset
potius aliqua iniustitia actualis / quamvis huiusmodi operare posset / et tamen iustitia
christi / ex infinite meliori amore procedebat / quia tota ista latitudo odiorum
possibilium / vel volitionum malarum sit mala / ex quo sequitur quod / quod
quaelibet latitudo potentialis / declinative volitionis quod incomparabiliter est
acceptabilior deo digne / quia infinita peccata si essent / essent mala
// Ulterius sequitur / quod ulterius creaturae merita / ut omnium creaturarum
merita simul sumpta / possunt unam latitudinem volitionis christi in bonitate
seu valore coequari // 3a conclusio / licet aliquod opus quod / sunt aliqualiter 3 9°
infinite meritum / ipsa tamen sunt infinite amore iustitie actualis / quia quia
suppono / quod tanta latitudine operatio est meritum perfectissime / ista merces
praemianda est praevolita a deo / ex quo patet / quod aliunde operatio christi
et iustitia actualis est / quod ex valore operibus / et infinita perfectione personae
operantis / et aliunde dicitur meritum / sed quia exigitur praeparatione / contrario
primi propositi / ipsa / dei operantis et praedestinantis / et quia tribuens
in eodem primi propositi / ipsa dei operantis / et praedestinantis / sicut quod
conclusio sic propria parte / passio christi et tollerantia passionis
christi / sunt ad invicem aliqualiter infinita a deo praeordinata / et
praevolita et acceptata / sed quia nota exceditur / sed ex hoc / quod licet bap-
tisati finiti / sed morte christi / gratiam tamen sunt consecuti et consequuntur finita
// tamen recipiunt gloriam ex opposito infinitam // Item // Adultus recipit
virtute meriti christi / in baptismo remissionem culpae et poenae
infinitae // // in quo tot tamen plurium / quibus dignus efficitur pu-
niri propter culpam / et sicut habet infinitam culpam tota

remitteretur sibi. Secunda pars quinte probatur, quia operatio aliqua
Christi potuit ex condigno ad infinitos electos et ad infinite ma-
iorem latitudinem gratie et glorie ex valore operis et operantis
acceptari. Contrarium expedit, quia licet anima Christi potuit accipere interio-
res volitiones creatas in infinitum minores equales suo tamen potuit recipere
interiores volitiones in esse intensive actuali [illegible] patet, quia secundum autem Christi
infinite bonitatis volebat. Ex quo sequitur, quod propter nullam caritatem animi
et inherentem anime Christi volitiones fuissent in remissiores minores intensive
quia bonitas amoris que Deus est non potest augeri propter id animos [illegible] per ex-
nica gratia eterna est ut operari [illegible] fuit meritorie predilectis patet ex de-
claratione prime partis conclusionis, tamen ergo quia hoc ipsum operari Christi precellit
Christi electorum fuit gratiosa voluntas Dei eterna et ex [illegible] vel quia
aliquod opera Christi non fuit [illegible] nec redemptionis, tamen quelibet
latitudo fuit sufficiens et quia erat Christi operatio ex valore suo
acceptabilis de condigno tamen erat iustitia igitur in infinitum erat
magis vel alia iustitia quam [illegible]. Contrarium expedit licet persona
Christi ex valore [illegible] iuste operata fuit, hoc ipsum tamen quod operata
fuit talis secundum naturam assumptam fuit ex gratia et cognita
electio eterna, patet quia ex eterna gratia fuit predestinatum ut humanitas
iuncta Dei verbo uniretur, ut vult Augustinus in libro de predestinatione sanctorum.
Unde Apostolus: Iustificati igitur gratia per fidem pacem ha-
x̃ 9o beamus. Addendum. Quarta quod nulla persona creata sufficit satisfacere
pro actuali culpa mortali cum non est iustificata nec primo [illegible] suo nec
alicuius probatur, quia nec per se nec per alio patet ita [illegible] reddere
quoniam fuit [illegible] a Deo et quoniam boni fuisset tantum [illegible]
secundum quod ipse sit privatus vita vita per quam poterat opera vitalia
exercere, que soli sunt tam bona, quod mala fuit culpa.
4̃ 9o Quinta quod Nulla creata persona quantumlibet iusta de condigno potest satis-
facere pro [illegible] alicuius nec pro pena debita peccato sibi dimisso vel
alicuius probatur pena [illegible] quia si creata persona satisfaceret [illegible]
iustificationis a peccato satisfaceret sibi [illegible] quia fuisset [illegible]
creationis secundum Augustinum. Iste qualitercumque [illegible] operatur sibi [illegible]
et ita satis [illegible] ipsius opere. Iste quia [illegible] satisfactio [illegible] sufficit
nec [illegible] Christi [illegible] iustificetur a Deo, sed hoc non cadit
[illegible] sub valore meriti alicuius creature persone. Iste

concurrerunt omnia opposita requisita ad sufficienter condigno in quolibet
bono opere creature. Secunda probatur quia non sufficit satisfacere condigno
digno pro pena etc. quia quantumcumque ista persona sit iniusta adhuc
restat alius effectus grossus predestinationis sicut beatitudo qui effectus
eciam excedit omnia merita. Ad hoc ... subducta et applicatione meriti Christi quia
adultum 2^m effectum grossum appetitus precedentur vita eterna et non in
peccato mortali igitur cessat pena. saltem non sufficit nec sibi nec alii.
Ex quo sequitur quod nulla creata persona potuit esse sufficiens pro redemp-
tione generis humani patet ex conclusione et tercia quia consimiliter ista creata — ror^m
non sufficeret pro iniustis de condigno nec actuali merito nec perpetua
latitudine meriti vel gracie. Sed alia merita in Christo. Sexto quod sola persona increata — 6 9°
in natura humana quod mereri potuit sufficienter satisfacere pro mortali culpa ex condigno quia
per infinitum maiorem et meliorem humilitatem exercuit Christus obediens
usque ad mortem quam mala fuit omnis culpa vel superbia aut in
obediencia ut condicit patet. Sed fuit sufficiens valor ut deus faceret
merite iuste velle et sic sufficeret prima gratia et secundo pro quolibet
bono velle. Tercio pro remissione offense. Secundo pro satisfactione de te
pene taxatas pro peccatoribus et hoc concurrentibus omnibus requisitis
ad merendum de condigno de quibus supra. Alia est aliorum opinio 2^m quam — oppinio alia
Notandum est quod duplex est condignitas premii ad meritum videlicet
aliu vitali — condignitas legalis quam superior statuit certa lege vel pacto pro tali
vel tali actu in modo facta se daturum tale vel tale premium illi
merito condistinctum ... dicitur hester sexto hoc honore dignus est quem
rex voluit ~~honorare~~ honorare. ... ita deus omnem actum meritorium
premiat de condigno vel saltem premiaret si ipse post hoc ingratus per-
severaret. Alia est condignitas equalitatis quam premii et meriti equalis
est valor secundum rigorem quam fieret iniuria merenti si non daretur
sibi premium definitum. Tunc est conclusio 2^m illos quod opus meruit
de condigno legaliter inde tamen absolute meruit apud deum de condigno — conclusio
de rigore vel equaliter. Prima pars patet quia quodcumque opus meruit pro quanto
deus statuit sibi dare certum premium quod sibi dedit igitur legaliter condigne
hoc meruit. Secunda pars patet quia nil meruit opus in se nature
assumpte sicut quod quando illud boni fecit obligatum divina lege hoc
facere debuit igitur non de condigno meruit equaliter ... quam ... etc
condicit priori opinioni. minor probatur quia ipse met opus duxit

Ad Iohannem baptistam / sic nos decet adimplere omnem iusticiam
Mt 3° / Item Io 12 / qui misit me pater ipse m mandatum dedit / quid
dicam aut quid loquar / et infra / sic mandatum dedit m pater sic facio Io
Io [illegible] 17 / ita misit deus filium suum / factum sub lege gal 4°
2° / Item Io 9° me oportet operari opera eius / qui misit me / 3° ipso mulier
/ sic xpus non egit meritum suum de se ipso / 2m illud naturale / 2m quia
solam meruit / ergo paradisum non meruit de se / dignus / sicut patet ex
ipso xpi Omnia mihi tradita sunt a patre meo / Mt 11 / et Io 7°
Mea doctrina non est mea / sed eius / qui misit me / quod quid d3 / quod opera que
fecerunt per infinitum satisfactoria / hoc potius arguit infinitatem pietatis
et clemencie dei / qua nobilitate et dignitate operandis recolere me
Contra secundam partem quod / id mereri quod condigne de rigore / sed si exigat
iustum est sibi reddi / sed si xpus exigisset gloriam sibi et nobis
/ esset iustum sibi reddi / non est 2m / quia si xpus exigisset gloriam
sibi et nobis / sine omni merito / iustum fuisset ei reddi / non quod me
ruisset / sed quia voluisset reddi sibi illud / et eius voluntas voluntas est
quandam / semper est iusta / Et si fuisset posse / quod quandam voluntate
diffiniendo se voluntati dum voluisset sibi dari gloriam / non fuisset
iustum sibi reddi / quia non fuisset iustus Et sic ad 2m sic intelligo De
illud mereri quod condigne de rigore / sed si exigat ratione meriti de condigno
de rigore / absolute iustum est iustum sibi reddi / tunc 2m est / ipse
non xpus nec alius potest sibi quod quod mereri / nec xpus potest sibi sibi sic
ratione meriti exigere / nisi posset errare / et tunc voluntati se diffinire / et
si sic exigeret / non esset iustum sibi reddi / quia non esset iustum Et quando
principalis actus creatus / quo xpus meruit / nichilominus ho / fuit intensive sed m
finite bonitatis moralis / et finite perfectionis / de perfectione creature / patet quia fuit
intensive actus / et finitus sed m intrinsece / sed / quod sed m fuit finite bonitatis
moralis / quia si non hoc sequitur / quod meruisset sibi amicitiam actualiter
infinitam gloriam intensive et extensive / ex quo talis actus
fuisset infinitus in bonitate / sed illud non ponitur ab aliquo / sed quia finita
gloriam inclo / ita finitum meritum habuit iustificari / quia eius actus fuit finite
bonitatis / sic si suum meritum ex se fuisset infinitum / hoc maxime fuisset
propter persone dignitatem eliciens ipsius / sed dicit per adiuncta / sed hoc
non est ad propositum / quia sed quantam natura / non fuit facta ex hoc multo
perfectior / quando fuit divinis verbo personata / sic nec eius operari / nec elicere
Tercia propositio / non fuit possibile stante lege / aliquem viatorem fuisse tante
bonitatis moralis / quantum fuit [illegible] bona / anima xpi redemptoris / patet

quod non fuit

quia non fuit possibile aliquem talem / ita intensum actum / et secundum speciem
perfectum elicere / nec tot quot fecit anima Christi / que continue sine
cessatione meruit / nec unquam remanebat ociosa // 3a propositio // Actus 3a propositio
caritatis / quo Christus nos redemit / vel nobis meruit redemptionem
/ extrinseca devina acceptatione / fuit infinite bonitatis
meritorie / quia acceptabatur a deo ad infinitum et etiam bonum / quod est infinite bonitatis
meritorie / quia est extrinsece melior / quam actus qui non est acceptus / sed
acceptatus // Ex quo sequitur / primum correlarium modo loquendi / quod si dicatur correlarium
actus bonus bonitate extrinseca ab acceptatione ad infinitum / tunc actus non valeret
intensive / non potest esse tam bonus / quin posset esse melior tali bonitate /
non potest esse actus bonus acceptatus / quin possit ad maius acceptari // quia
Secundo sequitur / quod alia est habitudo esse boni bonitate intrinseca 2m
et alia esse boni bonitate extrinseca / quia prima semper manet in formis
sed secunda variatur ex arbitrio acceptantis // 3o sequitur / quod talis acceptatio 3m
non variat meritum / quantum ad bonitatem intrinsecam actus / et ideo
ista quia non valet / iste actus est ad maius bonum acceptatus / ergo est magis
intensive / et magis meritorius intrinseca bonitate // Ex aliis etiam sequitur 4m
quod meritum Christi secundum et aliorum viatorum / est [illegible] penes gratuitam
dei acceptationem mensurandum / patet quia tale est meritum persone / quantum
acceptatur ad premium / a divina voluntate gratuita / volens in futuro pro illo
modum generis humani reparare // Ex aliis sequitur / quod si deus / remunerare 5m
aliquem infinite / hoc sibi non competit ex suo intrinseco valore / sed ex gra-
tuita dei acceptatione / patet quia licet non sit actuale meritum infinitum
propositione / quo ad effectum / eo quod tota structura eius seu premium formale / sit
finitum / tamen potest dici infinitum meritum / quantum ad sufficientiam / secundum quod tota
natura humana / que est in infinitis suppositis possibilis subsistere / est
sufficienter preposita / reformata / Sed potest dici meritum infinitum
actuale / ideo quia preciso Christus meruit / premium eternaliter dura-
turum / quia duratio premii / non iustificat ipsum meritum / sed secundum magnitudo
intensiva et extensiva premii / premium dat dat vel dandi / Christo
aut plurimum data est beatitudo ipse et pro aliis finita / intensive / et secundum
premium dabitur / igitur erit premium suum intensive et extensive finitum
et hoc quantum ad numerum illorum qui beatificantur / sed respectu eternitatis
durabit // 4a propositio / quamvis meritum Christi sit finitum / quantum ad actum 4a propositio
merendi / quo ad intensivam illius bonitatem / est tamen infinitum / quantum
ad premium propositum deo oblatum / 1 Christus / pacto finito obtulit deo
pro precio infinito / prima pars patet ex dictis / 2a secundum quam ponunt
aliqui doctores / et fuit [illegible] parte prima capitulo 39 / et

probat quod obtulit se ipsum deo et homini ~~inpassibile~~ precium infinitum pro
omnibus redimendis / Et sic etiam si in ipso nostra natura assumpsisset
et quantumcumque remissiores actus habuisset / divina se ipsum pro istis
obtulisset / omnes sufficienter redemisset / non racione operacionis
voluntatis infinite / aut racione meriti proprie / sed racione precii infiniti quod
sui duorum voluntatem [illegible] racione / unum cum [illegible] voluntate offeret
precium magis iusto / aliter tamen remisisset [illegible] iustum vel magis iusto / [illegible]
te habebit / et premium caruit / non racione actum voluntatis / sed racione
valoris persone / Et sic secundum istos redemit nos Christus / et meruit de condigno
non racione ~~persone~~ infiniti actus [illegible] / sed racione infiniti precii pro nobis
dati et oblati / quod sic ipse dedit in precium redempcionis nostre / Alii
tamen tenent oppositum / Et primo contra dicta [illegible] dicentes / quod sicud non ~~fuit~~ fuit
~~[illegible]~~ [illegible] / infiniti valoris Christi meritum / sic nec fuit formaliter
infiniti precium oblatum pro peccatis hominum / quia [illegible] conveniebat ut
homo / ipse secundum naturam assumptam / hoc sibi solum finite competebat
/ sed esse precium redempcionis nostre et mereri sibi et nobis / solum sibi
competebat ut homo / Et confirmatur / quia certum est / quod ut obtulit se
ut tradidit in precium pro salute hominum / vita hominum [illegible] / que
est essencialiter divina natura / vincens immortaliter / sed secundum quod tradidit
se pro nobis / secundum humanam naturam et vitam [illegible] / quia ad valorem
essencialiter et intrinsece finita / Et propter multiplices opiniones [illegible] istam
magis veritatem [illegible] sine assercione / Sed tamen [illegible] Henricum
Hugelinum / quod non volunt preferre / actum voluntatis Christi in fide
iusticie actualis et bonitatis [illegible] / quia habuit [illegible] una
infinite bonitate / [illegible] / quia sunt actus persone infinite
dignitatis / sed dei bonitatis aut [illegible] auget bonitatem actus / propter
secundum aliquos / quia licet [illegible] sunt dei / et persona infinite
dignitatis / non tamen sunt ex hoc actus intrinsece infinite boni / quia ut dicunt
dignitas persone [illegible] auget bonitatem actus / non dat [illegible] / quia dupla
non in duplo etc / Vel posset dici / quod / quia Christus habuit duas naturas scilicet
divinam et humanam / et divina est infinita / secundum quam / si meruisset
quilibet suus actus infinite bonus fuisset / sic etiam [illegible]
infinite bonus est / licet non [illegible] / tamen secundum istam nichil in premium
posset recipere / sed humana est finita / Et secundum illam solum ~~meruit~~ meruit
Et si bonitas intrinseca actus attenderetur ex dignitate persone / tunc
si a et b consimilibus graciis et equales actus producerent / omnibus
aliis paribus / nisi quod a esset duplo digniorem [illegible] quam b / esset
in duplo perfectior [illegible] quam b / et angelis [illegible] actus a.

valoris

Alia oppinio

esset in duplo melius quam hic et per consequens deberetur sibi in duplo melius
maius premium / quod non videtur / sed magis videtur / quod attenditur
valor actus ex gratia ex qua procedit / et in se illius actus in conatu
voluntatis [illegible] / et sic bonitas actus Christi debebat / ut videtur attendi
ex magnitudine gratie / etc. / et ideo est dubium / utrum habitus caritatis create Dubium / Caritas distinctio
anime Christi fuit finitus vel infinitus / et dicunt multi / quod fuit infinitus
intensive / sed tamen contra sanctum Thomam et Bonaventuram / et aliis dico / respondeo
talem quod / quod quamvis anima Christi sit capacissima [illegible] aliquo modo absque mensura Solutio
predotata / non tamen est gratia infinita / sed dispensata per partes quia
si loquimur de gratia Christi per comparationem ad gratiam aliorum hominum
sic aliquo modo sine mensura / et improportionaliter excedit gratias aliorum hominum
[illegible] / quod numquam aliqua creatura / potest tam perficere / quod tam
suscipiat habitum gratie / quantum habet anima Christi / que est coniuncta
divinitati / et propter usum habuit omnium donorum excellentissimo / quod numquam
ad hoc pertingi posset ab aliquo secundum statutam legem / et ex
ut dicitur spiritus datus non ad mensuram / secunda pars patet quia
sit / omne factum in numero pondere et mensura / est finitum simpliciter
habitualis [illegible] facta est in numero pondere et mensura / non est finita simpliciter
ratione [illegible] noīs finiti / hoc habetur Sapientie xi° / ubi dicitur
omnia in numero pondere et mensura constituisti / Secundo forte premium anime
Christi est finitum intensive / igitur ipsa gratia que est principium merendi est
finita / quia gratia / quod aliter ista sanctissima anima / non esset [illegible]
premiata / si finite premiaretur intensive / et [illegible]
principium merendi fuerit infinitum / Contra secundam partem conclusionis arguitur Dubium
primo sic / Iohannis 3° dicitur quod deus dat spiritum non ad mensuram / et Augustinus dicit
quod illi homini datus est spiritus non ad mensuram / sed quod caret mensura
est immensum et infinitum in se / Item Magister dicit de hoc 13a distinctione 2°
quod homo tantam accepit sapientie et gratie plenitudinem recepisse
ut deus ei plenius conferre non potuit / sed omnino finito / ut deus aliquid
maius facere in se / Item tanta est gratia [illegible] / quantum fuit meritum pro- 3°
cedens ex ipsa / sed meritum [illegible] fuit infinitum / quod valeret ut
[illegible] / et sufficisset [illegible] cuilibet homini / ut dicit Anselmus
[illegible] gratia [illegible] per quam meruit videtur esse infinita / Item anime [illegible] collata 4°
est gratia perfectionis infinite / [illegible] / quod ei collata est gratia
unionis / que est infinita / Item si esset gratia Christi finita 5°
videtur [illegible] quod aliquis posset tam proficere / quod ipse in gratia adequa-

adequaretur xpo / vel ipsi et ipse concederet / quod est falsum / secundum
omnes / 2a sic quantumcumque conferret in infinitum / ipse numquam attingeret
6° adequatum / 3a quia ipsa sit infinita / i. e. / Item xpo collata
ta sit omnia dona spiritus sancti / igitur secundum quod ipsa sit summa
et per consequens infinita / 3a quia nil sit melius / nisi donum ssta
Au. est ubi / Aug super Iohannem sermone 19° / Sed dicendum est quod si intelli-
gatur de gratia eterna / tunc ubi ... preter mensuram sumitur / quia deus
pater dedit xpo eterna dona / eandem in infinitam naturam divinam
quam et ipse habet / Si aut intelligi possunt / datam ipsa
data dona / sic non preter mensuram simpliciter / quia non est gratia
xpi creata infinita / sed denotatur ubi preter certam mensuram / i. tu
nostri / 2m intellectum sumitur preter quod / nobis enim datur spiritus sanctus
ad usus aliquorum donorum determinata / 2m spiritus distributionis quemadmodum
ad dicitur prima ad Cor 12 / Alij datur sermo sapientie
Alij sermo scientie / i. etc. / sed xpo omnia data sunt ista dona / sine
aliqua artatione et coartatione deus ei dedisse / sine mensura
ad 2m / Secundum dicitur / quod magister loquitur 2m potentiam dei ordinatam / et non absolutam
vel dicitur quod magister loquitur de gratia i. e. / ad capacitatem anime
actiuatiua vel vitalem operationem / prout est admodum aliarum
creaturarum ad certum gradum limitata / communis absoluta
non repugnaret deo / respectu ad susceptionem ... gratie
Ad 3m ampliore / dicendum quod si demonstratio in multa dicta fuerit prius
2m diuisas opiniones / et 2m istas et videatur ad illud arguitur
Ad 4m / id quod dicitur negatur / arguens si intelligitur de gratia creata / si aut
intelligi de gratia increata / tunc non est ad propositum / ad probationem
de gratia unionis dicendum / quod si per illa gratiam intelligitur persona verbi
sibi uniti / tunc maior est / quia illa est infinita / si aut intelli-
gitur aliquod donum mentis qua persona ei fuit unita spiritualiter / tunc solum
Ad 5m hoc sunt sumitur / sed ... Nega quod ... dictum est possibile
quod licet sit possibile de potentia dei absoluta / non tamen de ordinata / quod aliquis
aliquid ... et ... conspicitur / sic tot / est ...
... xpi / que semper ... meruit / et ... nec est possibile
2m ordinatam potentiam dei / aliquis adequari xpo in gratia / Secundum dicitur dicit
ad 6m quod si ... intrinsece distribuunt ... singulorum
... que deus disposuit dare et distribuere ... / et que dicitur
... quod dicta ... fidem ... negandi est
... et ... illo / quod ... / ad probationem ... / ... intelli-

pt melioran itē / Item aliquis ad bonum de quo est propositum movens non
sequitur ex hoc / quod qui valeat / Si autem hic sua distribuit pro singulis
indumentis / vel etiam perfectius tamen gravem / vel etiam aliorum per duas ad eos
et non audiens / et hoc voluit virtus singularis / Ad rationes principales / ad primum Ad rationes an(te) opp(ositu)m
non ad / ad probationem / quod deliberatio est discursus per quem requiri
in his ubi desinat quod quid est agenda / in perfectus in cognoscendo non
deliberat. sed artifex perfectus / Unde cytharista perfectus / studio
credat non deliberat. nec sillogizat / non perfecte apparetur
ex 3o ethicorum 2o / Cum igitur Christus fuit perfectus / immo perfectissimus
in quod de agendorum etiam apud sue conceptionis / erat perfecte
sine tali sillogizatione et deliberatione quod fuit omnia agenda
in primo quod potuit elicere actum meritorium / Et debet etiam dictum
fuit in 2o de angelis / Ad 2m patet quod fuit ad illum expedit in 2o articulo
Ad tercium respondetur 2m opiniones diversas recitatas / ex
quibus est patet quomodo sit / Ad rationem post oppositum ad augustinum qui
dicit / quod a verbo virtute magis parceret se offerre ipsum pretorio / quia
recasse totam creaturam etc / Respondetur / quod hoc quo ad apprehe-
sionem nostram / nobis enim magis ex hoc arguimus dei
pietatem / virtute / et clementiam / erga nos / quod ex 4o / Sed ex
illo nichil sequitur contra dicta Questio quartadecima 3
Circa dictam 19 questionem dubitatur / Utrum per passionem christi sumus
liberati ab omni culpa / Et quod non / quia ad romanos 4o / dicitur christus resurrexit ar(gumentum) q(uod) n(on) /
propter iustificationem nostram / Sed liberatio a peccato non est per passionem
sed per resurrectionem / Item per passionem christi non potuit liberari a peccatis 2o /
que non dum erant / quia ab tunc multa postea fuissent facta / Sed mul-
ta peccata post christi passionem facta sunt / 3o / Item sicut maior tamen 3o /
per christum meritoria / sed christus non meruit per passionem hic / Sed
quod omne meritum / habet ortum a re / Sed passio christi fuit in
sensualitate / et si in voluntate solum ut natura / In oppositum est
magister in textu / Notandum / quod nos esse liberatos ab omni culpa opp(ositu)m /
per christi passionem / quinque modis potest intelligi / aut tamquam per causam
formalem / aut tamquam per causam efficientem principalem / aut
tamquam per causam de congruo disponentem / aut tamquam per causam
efficientem instrumentalem / aut tamquam per causam sufficientem
et de condigno quantum est ex parte sua / nos disponentem adhoc
ut ab omni culpa liberati simus / Primo modo non sumus liberati
per christi passionem / ab aliqua culpa / quia sola gratia dei est forte

principium quo liberamur a culpa | est enim forte primum in isto

Nota est 2o | quia solus deus est principalis causa efficiens liberacionis

a peccato | iste enim solus efficit et infundit nobis graciam | qua formaliter

a peccato seu a culpa liberamur | Unde tamen causa prima efficiens

non potest dimittere peccata | nisi solus deus | Unde et illa remitte-

bat christus racione nature divine non humane Nota est 3o | quia

quamvis christus per suam passionem | adhuc ut finem ab omni culpa

liberati | nos de congruo disposuerit | nisi tamen modo indifferenter suffi-

et completa | includitur disposicio de congruo virtualiter | tamen non dispo-

suit nos de congruo tamen | secundum quemadmodum in istis circumstanciis preparare quem

est ex parte sua | disposuit peccatorem adhuc | ut a peccato liberatur

Nota est quinto de congruo 9o | quod liberamur a peccatis | per sacramenta | quia per ista sacra-

menta divine mediante | per quae remittuntur peccata | 9o at mo per passionem

christi a peccatis sumus liberati et ab omni culpa | quantum ad sufficienciam | christus

enim per suam passionem | omnibus sufficientem meruit | meritum condigni

omnium peccatorum remissionem Et hoc vel racione actus libere eliciti a quo

qui erat infinite iusticie actualis | secundum opinionem hugonis | vel racione

[illegible] infinitatis persone | quod erat ipse deus ut dicit | secundum aliam

opinionem | vel racione gracie quae secundum aliquos erat infinita | ut in

precedenti questione tactum est | vel racione infinite pietatis et clemen-

cie domini dei | qui acceptavit tolleranciam passionis | in satisfaccionem pro

peccatis quod patet | quia christus per suam passionem nobis omnibus meruit primam

graciam gratum facientem | quantum ad sufficienciam | licet non omnes propter

suam indisposicionem recipiat | illius meriti efficaciam | christus enim

nullus homo purus nec sibi nec alii unquam | meritum condigni mereri po-

tuit primam graciam gratum facientem | christus tamen nobis eam [illegible]

meruit merito condigni [illegible] propter enim dignitatem

persone | passio sua digna fuit satisfactio pro omnibus peccatis nostris

| condigna autem satisfactio | meretur merito condigni remissionem peccati Et cum

remissio peccati | non fiat nisi per graciam gratum facientem | sed quod christus

per suam passionem | merito condigni | meruit gratiam ad sufficienciam nobis

omnibus graciam gratum facientem Unde omnes autem per passionem christi | liberati

sumus ab omni culpa | quantum ad sufficienciam | non tamen [illegible] omnes recipiunt | in multis

[illegible] efficaciam | propter multorum indisposicionem | et ideo in Canone misse

dicitur | de sanguine christi | qui pro vobis et pro multis effundetur | ad notandum

quod etsi sunt multi | qui meriti christi efficaciam receperunt | non tamen ob

hoc | ergo nostra sanctificacio | et peccatorum delecio | attribuitur christi pas-

sioni | per modum meriti | interveniente attribuitur etiam ei per modum

exempli provocant et excitant. Et quod cum Christe nati est maior
inclinare voluntatem ad dei dilectionem et peccati detestacionem est [illegible] quo
damodo dispositio ad remissionem culpe [illegible] delectionem sed passio Christi
est huiusmodi. Unde ut dicit Apostolus ad Ro. 5o per mortem Christus commen-
datur nobis caritas. Cum enim nos consideramus maximum opus caritatis
nobis exhibitum in hoc quod deus pater unigenitum filium pro nobis tradidit
in mortem, sic nos movemur et attendimus ad diligendum deum et ad de-
testandum peccata quibus offendimus eum, qui tam precise nos dilexit. 2o in sa-
tisfacionem et precium solucionis. Unde notandum quod purus homo quo adequale
virtute propria et suorum operum satisfacere non potest deo pro aliqua mortali
culpa. Patet quia quicquid possumus impendere deo honoris et obsequii totum
est sibi debitum racione creacionis, gubernacionis et redempcionis
sive ut possumus sibi impendere, quod non sit sibi debitum, et abun-
dante ex pluribus aliis debitum, quia propter peccatum et offensam ipsi illius non
possumus quo adequalentur satisfacere. Cum satisfacto debeat esse
de aliis non debitis et desponsatis homo debet satisfacere. Et ut homo
homo boni quod non sit donum dei. Ipse tamen non obstantibus potest homo
de peccatis contritus satisfacere secundum ordinacionem divine dei et in virtute
meriti passionis Ihesu Christi, quia deus secundum ordinacionem divine sue
[illegible] et in virtute meriti passionis Ihesu Christi, quia deus secundum ordinacionem
divine sue voluit penosa acceptare pro offensa non de se digna ex-
parte operum creature, sed ex parte ordinacionis sue, qua completi
dignissimum et iustissimum est, et in virtute meriti illius qui sine
peccato fuit, scilicet domini nostri, spontanea oblacio pro peccatoribus fuit
obsequium deo [illegible] magis gratum, quam sibi displicens fuit of-
fensa quorumcumque peccatorum. Itaque cum spontaneam oblacionem
Christi pro peccatis omnium deus pater acceptavit tamquam sufficientem precium
pro omnium hominum peccatis. Applicatur autem meritum passionis Christi homini
per sacramenta et specialiter per sacramentum baptismi, ubi sine ac-
tuali disposicione et merito suscipitur. Sed ex merito Christi
dimittitur peccatum originale et pena. Sic in contricione
in qua homo in fide Christi et passionis eius et ex dilectione dei dolet
de peccatis. Et deus vult illi dimittere peccata propter merita passionis
Christi quamvis enim iste dolor de se esset insufficiens ad delendum
mortalem culpam, ut dictum est, tamen merito passionis Christi
sufficiens est. Et contra est disposicio hominis, de condigno ad dimittendum
sibi culpam in virtute passionis Christi. Sic enim deus ordinavit

Corollarium sequitur quod passio Christi est
causa delecionis omnium
peccatorum sufficiens. Patet ex dictis
in probacione conclusionis. Et Paulus
ad Coloss. 2. Convivificavit
vos cum illo condonans vobis omnia
delicta. Condonare autem de-
licta est ea dimittere et dele-
re. 2o sequitur licet Christus secundum divinitatem
nullo modo paciebatur
tamen peccatorum iustificacionem mere-
batur. Ex divino enim consorcio
patet eius actio divine virtutis
ut ea que homo erat sub-
stancialiter agebat. Et ita licet
passio erat
secundum corpus. Nota.
tamen per ipsam peccata delentur,
merebatur quantitatis sunt in
sanguine dimittatur. Sicut
et per tactum corporalem leprosi
mundantur.

q(uod) adult(is) tis no(n) valet applicare meritu(m) (Christ)i / dimittendo ab culpa
corr(ecti)m / nisi adiungeret ipsorum propriam dispositionem / ¶ Contra secun-
dum / q(uia) (Christu)s p(er) s(uam) passionem meruit nob(is) / de condigno quo ad suffici-
enciam [illegible] sanctificantis gratiae / patet / q(ui)a meruit nobis de condigno
remissionem peccatorum / que non [illegible] fit / nisi per infusionem sanctificantis gratiae ¶ Respo(ndeo)
App(ositi)o collatalis / sicut (Christu)s 2(u)m efficaciam meruit cuilibet iustificato
vel iustificando primam gratiam ut causa totalis / ita gratiam primalem
meruit non ut causa totalis [illegible]
[illegible] sed ut partialis / primum patet / nam quo ad primam gratiam
sufficit meritum (Christ)i / n(on) requiritur cooperatio hominis / ut in infantibus fit
et in baptismo [illegible] est / 2a patet / nam ad gratiam penitencialem [illegible] oportet
voluntatem nostram cooperari merito passionis (Christ)i / ut sic mereatur eam
gratiam de congruo [illegible] saltem / q(uia) meruit (Christ)i passio / de condigno
corr(ecti)m 2m ¶ 2o sequitur / q(uod) nostra iustificatio / et peccatorum remissio non solum attribuitur
(Christ)i passioni / propter eius exempli provocationem / et excitationem / sed etiam propter
meriti convenientiam / primum patet / patet / nam omne inclinativum voluntatis
ad sui dilectionem / et culpe detestationem / est causa quodammodo dispositiva ad eius
culpe deletionem / sed passio (Christ)i / est huiusmodi / quia per mortem ipsius
commendatur nobis caritas ¶ Ro(manos) 5o ¶ Ex quo enim consideramus maiorem
(Christ)i caritatem nobis exhibitam / intelligimus / quod deus per unigenitum suum filium
pro nobis dedit in morte / tunc sponte movemur et accendimur / ad diligendum deum
et detestandum peccata / quibus eum offendimus / qui nobis tam prius
ad p(ri)m(u)m ar(gumentu)m an opp(ositu)m r(esponsi)o | dilexit ¶ Ad primum dicitur / q(uod) per statum resurrectionis (Christ)i
dicitur fuisse per nostram iustificationem / q(uia) fuit exemplum nostre iustifi-
cationis / q(uia) secundum glosam ibidem / in resurrectione / nova vita sub-
sequitur / in iustificatione impii / et in immortalitate perficitur / sicut et resurrectio
(Christ)i eorum exempli provocativa / et exemplaris dirigens / provocat enim
nos ad iusticiam / p(ro)p(ter) q(uo)d affirmat ipse glosam / quia credimus (Christu)m
habuisse in sua resurrectione / ut talia fiunt corda nostra / qualem
(Christ)i in sua resurrectione monstrauit / dirigit etiam nos / dum ad eius
exemplar conamur ambulare in novitate / huius id quod dicitur ad
Ro(manos) / vio / quomodo (Christu)s resurrexit a mortuis / per gloriam patris
/ et ita nos in novitate vite ambulemus / sic ergo tam passio / quam
resurrectio / sicut eorum excitantes / et regulantes / sunt nostre iustifi-
cationis / 2m dicendum / que in nostra iustificatione sicut consideramus / sublato

mali / et collatio boni / Et ablatio mali apparatur in Christi
passione / collatio vero boni in Christi resurrectione / Et hoc est quod dicitur
in glosa super Ro. v. / Traditus est propter delicta nostra / etc. quod mors eius sola / initium
vite veteris est / et in resurrectione sola nova vita est / Ad primum — Ad 2m rn
argumentum dicendum quod sicut morbis futuris preparatur medicina / quibus
non tunc curantur / cum tunc non sint / sed postea prestabit curabuntur
sic peccata futura / post passionem Christi / non tunc dimittebantur effective
quia non erant / sed meruit tunc Christus sufficienter / ut omnia futura peccata
dimitterentur / cum fide et dilectione applicaretur peccatoribus / meritum
passionis Christi / ut dictum est in responsione ad primum / Ipse enim tunc
preparavit efficacem medicinam / per quam omnia curantur peccata / Ad tertium dicendum — Ad 3m
quod Christus meruit in passione / non enim passus est frustra / sed
ex ... causa / non passus fuit propter demeritum culpe / sed propter
amorem veritatis et iustitie / Et propterea notandum / in passione est duo considerare
videlicet passionis causam / et passionis sustinentiam / passionis causa est
a violentia agentis / Sed passionis sustinentia / est a voluntate patientis / quantum
ad primum / passio non est meritoria / nec demeritoria / illi qui patitur / quia est ab ex-
trinseco / Sed quantum ad secundum potest esse meritoria et demeritoria. Meritoria
si quis eam preferat ex voluntate bona / demeritoria autem / si quis susti-
neat impatienter / et ex voluntate ... / sed quia Christus passionem
protulit / non tamen ex voluntate bona / ymmo etiam ex voluntate optima / et ergo passio
eius fuit meritoria / non solum sicut passiones sanctorum / sed inter
omnia merita tenuit principatum / Et tunc / quod dicitur ... ratione
quod omne meritum est ... / quod ... / quod ad hoc / quod aliquid sit meritorium re-
quiritur / quod sit vel actus a voluntate elicitus libere / vel actus a voluntate
imperatus / vel quod sit aliquid / a voluntate libere acceptatum / et sic fuit
de passione Christi / et ergo sicut operationes exteriores / fuerunt meritorie
quia procedunt ab interioribus / meritoriis / sic et passio Christi / quia fuit
acceptata a voluntate libere / Secundo dubitatur / utrum per passionem — Secundum dubium circa 19am distinctionem
Christi facta fuit cyrographorum deletio / quod non arguitur / sic / quia ad hoc sunt aliqua
peccata / quia que dimissa detinent homines / sicut / et in futuro abluenda supplicia
/ ergo si tenetur propter aliquam culpe memoriam / videtur / quod per
passionem Christi / non sit deleta / omnium culparum cyrographa / ergo — Secundo arguitur si per passionem Christi deleta sit omnium culparum cyrographa etc.
supplevit omnia alia remedia / quod si hoc est falsum / restat
iterum cyrographum decreti / aut est pena / sicut est Culpa / Si culpa
ergo idem est delere cyrographum / et delere culpam / ergo male distinguit
apostolus ad Col. 2o / inter hec duo / dicens donans nobis delicta / et delens
quod adversum nos erat cyrographum decreti / Si pena / Contra cyrographum
obligat / Sed pena non obligat / ergo / videtur / quod cyrographum non possit

stare propensa vel culpa. Si igitur passio christi non est contra
culpam vel contra penam, per passionem christi non sunt delete culpe
2o arg. nostre. Iste chirographum vel aut habetur a deo aut a nobis aut
a dyabolo. Si a deo, igitur videtur quod deleri non potuit, quia animus
est super divina iustitia non infugi divina sententia. Si a nobis habeatur
quomodo non videtur quod esset adversum nobis. Si a dyabolo, contra dyabolum
[illegible] in nobis, quomodo [illegible] adversus nobis habebat chirographum decreti.
Oppm. Oppositum est auctoritate Apostoli ad Col. 2o ubi dicit donans nobis delicta
et delens quod adversum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis.
quare magister ponit [illegible] Ita hoc expressum in auctoritate Augustini in libro 19 [illegible] sanguinis [illegible] sine culpa
omnium culparum chirographum deleta sunt. Respondeo: hic est notandum quod sermo ita
est metaphoricus, quia dicitur per passionem christi deleri chirographum culparum. Dicitur
enim chirographum [illegible] quod est manus et graphos scriptura, quasi scriptura
manu facta. Quid autem sit ista scriptura que dicitur chirographum decreti et
chirographum culpe, diverse potest assignari [illegible] duas expositiones que
inveniuntur super auctoritatem Apostoli Col. 2o allegata [illegible] ex-
positorum que magis consonat verbo apostoli et dicto Augustini dicendum
est quod chirographum culpe dicitur esse memoriale quo anima tenetur
astricta et obligata alicui pene sicut aliquis [illegible] obligat se alicui
facit ei chirographum. Et hoc innuit Augustinus ubi supra cum dicit culparum
chirographa deleta sunt, quibus debitores [illegible] dyabolo tenebantur. Et
dicitur illud chirographum culpe et chirographum decreti, quia talis obligatio consur-
git ex prima culpa tamquam ex merito et ex divina sententia tamquam
ex decreto. Et sic chirographum dicitur esse memoriale, id est memoria
peccati manet, quod adversatur nobis, cum divina iustitia habet nos puni-
re, dyabolus [illegible] potest accusare et detinere et conscientia potest contra
nos remurmurare. Et illud chirographum adversus nobis habet inscribi non
solum [illegible] actualibus sed et [illegible] primi parentis. Et hoc
[illegible] dyabolus habet in nobis aliquam [illegible] vel [illegible]
Quia igitur christus per passionem suam non solum impetravit nobis re-
missionem culpe [illegible] sed et [illegible] sicut
est quod dicit Apostolus et Augustinus quod christus per passionem suam de-
levit chirographum culparum. Sed apostolus dicit [illegible] sunt deles
chirographum decreti, quia loquitur de memoriali transgressionis primi
parentis. Augustinus in plurali, quia loquitur de remissione omnium peccatorum
[illegible] adversatum [illegible] quod exprimat passionis efficaciam. Sic
Ad rationes ante oppm. est igitur quod per passionem christi delentur chirographa culparum. Ad primum
[illegible] dicendum quod dyabolus multos detinet [illegible] ad lucrandam sufficientia
[illegible] est quod dictum est loqui de efficacia passionis christi. Aut quoniam

adsufficienciam / Unde quantum adefficaciam Conclusio adsufficienciam
se extendit ad omnes homines / et ad omnes culpas. Sed quantum
adefficaciam / se extendit solum ad eos / qui baptisantur et non
eis / qui absoluuntur a reatu culpe originalis et actualis / ita quod dyabolus non potest
amplius tenere / nisi forte se ei voluntarie subiciant et nova
eos obligantur eius / Ad illud cum peccata est deleta per culpam eius
per passionem / quod sufficiunt alia remedia / dicendum quod illud non sequitur   ad 2m
et alia remedia a passione habent efficaciam / nec passio delet
effectus huiusmodi eius / nisi intercedant ista remedia nec applicatur
homini meritum Christi / nisi per ... sacra sub ratione dispositionis
ipsius hominis premissa / Ad illud quod queritur / utrum eius debitum
sit culpa vel pena / dicendum quod ... nec est culpa / nec pena   ad 3m
sed est reatus / quod culpam / qui est obligatio ad penam / unde quando
diceretur eius / tenet obligatio ... pene / et ... me
mortalis ... culpe preterita Culpa enim ... transit actu
et remanet reatu / sicud patet in sanctis patribus / qui detine-
bantur in limbo / in quibus deleta fuit originalis / quantum ad
culpam / sed adhuc remanebat in eis reatus / propter quod ianua
erat eis clausa / Ad illud quod queritur Cum habebat aliud eius   ad 4m
Adam / quod et deus et homo et dyabolus / sed deus ut iudex homo ut reus
dyabolus ut accusator / et sicut latro fert iniustitie / tamen per se homo
contra se ipsum ferebat eius / nec pillud eius acquirebatur
dominus aut dyabolo / quando homo iuste detinetur / ipse tamen iniuste de-
tinebat / nec in istis delere ... est aliquid prudencia divine
iusticie / sed pena satisfactum est per redemptorem nostrum

Dubium Utrum per passionem Christi liberati simus a potestate dyaboli   3m dubium 19. dis
quod dicit / Christus Iohannis 12 / dicit Nunc iudicium est mundi nunc princeps
huius mundi eicietur foras. / Si igitur dyabolus foras per Christum est eiectus
videtur quod a potestate eius simus liberati / Sed contra / Apostolus ad Ephesios 6o dicit
Non est nobis colluctatio adversus sanguinem et carnem / sed adversus   Oppositum
rectores mundi tenebrarum harum / igitur adhuc demones nos impugnant
et sunt nobis preparantur / quod a potestate dyaboli liberati non sumus
Item Secundo ad Thimotheum 2o dicitur / quod in novissimis diebus instabant   2o
tempora periculosa / et ideo videtur maiorem dicendum quod in tempore ante Christi
dyabolus habebit maiorem potestatem / ad temptandum et vexandum igitur non
videtur quod per passionem amisit potestatem super genus humanum / Item potestas
dyaboli maxime in duobus consistit / videlicet in obsessione corporum   3o

et importato [illegible] | sed post xpi passionem [illegible] ad^r adhuc lo
multi sunt obsessi | multi et grauissime fuerunt vexati | Quo videtur
quod potestas dyaboli non sit aliquo modo diminuta | per passionem xpi | quod aut
dyabolus multorum corpora obsideat | patet per experienciam | Et quod multorum mentes
vexaret | probatur per illud | quod 2o ad Cor 4o | deus huius seculi excecau=
9o erat mentes infidelium | Sed potestas dyaboli vel est ad nocendum vel ad
temptandum | sed nunquam potuit nocere | nisi permissus | nunquam potuit
eciam impetum prestare | nisi prebetur ei voluntas assensus | Et 2o [illegible] xpi
sicut modo tunc quando ab inicio vel potuit amplius | Ubi idem quod prius
Responsio dicendum est quod Aug. ubi supra | per passionem christi filius dei [illegible]
a potestate dyaboli liberati sumus | omnes quando ad passionem | sed illi soli qui sunt
de eius corpore qui ei adheserunt | patet | Quod dyabolus ante passionem xpi
sicut dicit Bonaventura | duplicem habuit manum | videlicet [illegible] attrahentem
et impellentem | Manus attrahens | erat potestas trahendi ad
limbum | eciam iustos et sanctos | Manus impellens | erat potestas pre=
cipitandi ad malum | vel per fallaciam | vel per violenciam | quod temptabat
ut draco | et temptabat ut leo | Et prima manus | scilicet attractiua
fuit tante potencie [illegible] ut nullus posset ei resistere | Et hec
fuit amputata | sive per passionem | Ita enim nullus iustus potest
attrahere ad limbum | Et per passionem deletum est cyrographum peccati
Ade | Manum aut impellentem habuit ita fortem | ut cum magna
difficultate | possit quis ei resistere | et in multis regnabat
ipso facere tormentis | omnes enim supplicabant | vel per fraudulenciam
vel per violenciam | et hec potestas debilitata est per passionem | per quam
lumine veritatis apparuit | quia dyaboli fraudulenciam | et adiutorium
virtutis tribuitur | contra dyabolicam violenciam | Apparuit aut lumen
veritatis | et multis expedi[illegible]uina inspiracionem | et exterius
plurima instructi[illegible]onem | Ita enim omnibus est veritas manifestata
et ideo destructa ydolatria | que prius regnabat | Adiutorium eciam
virtutis tribuitur | per gracie infusionem | que recepimus [illegible] cathapostolica
et euangelicam predicationem | que cepimus et recipimus potestates ad=
versas [illegible] virtute passionis | unde cum mittitur nobis
spiritus sanctus | mittitur et ipsi angelici spiritus | ut superaret
aduersarios | Unde dyabolus | super omnia abhorret memoriam
passionis | et figuram crucis | per qua filius a potestate eius liberati
ad rōes sumus ad ephesios 6m | Ubi dicitur | quod adhuc restat nobis ad=
versus mundi rectores etc ad 3m | quod quamuis nobis incubat pugna
non tamen elongamur a victoria | nisi interveniat nostra ne=

negligencia / 2m quod dicitur / prima ad Cor. x° / fidelis deus / qui non
permittit nos temptari ultra id / sed faciet cum temptatione proventum
et ideo ex ista auctoritate non potest inferri quod nos possideat potestas dyaboli
/ quamvis nos expetere non desistat / Ad id quod obicitur / quod in novissimis
diebus instabunt tempora periculosa / dicendum / quod quamvis per passionem sit potestas
dyaboli superata / tamen in nobis est vires dare hosti / et nos subiugare
potestati dyaboli / Et quia ibi novissimis diebus habundabit / multorum pravitas //
et refrigescet / caritas // vires sumet dyaboli
iudicio / permittetur amplius adversus nos insurgere potestas / et iusto dei
in tempore predicti / Ad illud quod obicitur / quod permissa fuit
corporis et exercitacione meruit / dicendum quod ad participacionem
culpe sua / vires tribuat / sicud quod hoc non potest nisi quibus / ei ex-
nunt / qui vero fideliter et devote fuit illi / qui sacramenta ecclesie compe-
re subiciunt / que a passione christi sortiuntur virtutem et sacramentalibus
dyaboli potestatem / tanta enim est virtus sacramentorum / non formidat
se extendat usque ad fideles / unde non tot hodie dyaboli / ut eos
obsideat / sicut consueverat obsidere / scribit in gestis / in dyalogo / de quodam
iudeo / qui cum vellet dormire / in loco deserto / imminuit se signo
crucis / et demones super venientes / cum vellet eum offendere /
a signo crucis repulsi sunt / et dixerunt ipsum esse vas vacuum
sed signatum / Ad illud quod obicitur / quod nichil poterat / nisi per dei
permissionem ante sicud nunc / dicendum / quod deus amplius ipsum permittebat
ex iusto suo iudicio / et consensus noster / quamquam ei subiciebat
ex vicio nostro / ipse regnabat ignorancia / regnabat
sciebat eos veritas // deficiebat et gracia / sicud enim dicitur
Io. p° / lex per moysen data est / gracia et veritas per ihesum christum
facta est / et sic patet / qualiter per passionem christi liberati sumus a potestate
dyaboli / Quarto dicitur / Utrum per passionem christi ab-
soluti sumus a pena peccati / quod sic / quia prima Pe. 2° / quod peccata nostra
tulit in corpore suo super lignum / Et exponens / Augustinus / dicit / quod
portare peccata nostra est portare / penam peccatorum nostrorum / Et hoc
confirmatur per illud / Ysaie 53° / Vere languores nostros ipse
tulit / et infirmitates nostras ipse portavit / Propterea / Item / quia
prima omnis / penalis est / Si ergo per passionem christi liberavit / sic
a pena vi / quod ita non sit opus pene / sed hoc est falsum / ergo
quod passio christi nos liberavit a pena temporali / et eterna / Et ab ea
est inter utramque media / a pena nisi temporali nos liberavit /

ad 2m

ad 3m

ad 4m

4m dubium
rta 19 d 03

tu virtute istius condonantur nobis peccata / non solum quantum ad culpam et
reatum pene eterne / sed etiam quantum ad remissionem pene satis-
factorie. Sed licet sit in sacramento baptismi / a pena eterna nos
liberat / liberando a culpa / tum eciam per passionem Christi / nobis gratia
impetratur / per quam culpa dimittitur / nobis / debitum pene eterne
mortis relaxatur / liberat etiam a pena / que quodammodo est inter utrasque
Mors penas media / que quidem fuit carencia visionis divine / ex merito
peccati ade / et ita quidem et isti fuit ad tempus solum propter gratiam receptam
in eis / qui detinebantur in limbo / debebatur eis tamen carentia
habito respectu ad culpam ade / unde quamvis eius passio esset dilata
Eterna pena fuisset ei subtracta / nisi deus advenisset aliam
viam / et ab illa pena liberati fuimus per passionem eius / et sic patet
quod primum modum verum est / passionem Christi efficacem esse ad
Ad argumentum liberandum nos a pena peccati / Ad argumentum [illegible] dicendum quod passio Christi
non liberat a pena prime [illegible] quod [illegible] est nisi [illegible] secundum quod dicit
in littera / baptismo omnis pena [illegible] per Christo deletur relaxatur
Sed tamen post peccata iterat reddit se indignum / dictato [illegible] et
ideo per passionem non tollitur tota pena / sed innovantur / sicut quod
Quinti dubium dicit magister in littera / quantum decet et expedit / Quinta salva iusti-
Tercii 19 dist. Quinto dubitatur utrum Christus nos redemerit / quod non / quia si nos
redemisset / tunc ab aliquo possessore nos redemisset / sed homo non
quia non a deo / quia oportet esse in possessione dei / ut ad [illegible] sed
sibi mortem proprio non obtulit / igitur videtur quod nos non redemit
2o argumentum Item ab iniusto possessore / res propria iuris non debet redimi
sed eripi / sed dyabolus iniuste possidebat hominem / secundum Anselmum
libro primo Cur deus homo / quamvis homo adeo iuste permitteretur
propter hominis peccatum / ergo cum deus fuit verus deus et homo //
non debuit ipsum redimere / sed de potestate dyaboli per victoriam
Oppositum eripere / In oppositum est quod scribitur Apocalypsi quinto / Occisus es / et
redemisti nos deo in sanguine tuo / Respondeo / quod Christus nos redemit
sua per passionem / et propter peccata nostra iuste permittebat deus nos
esse in dyabolica servitute propter peccatum / et eciam obligati eterne pene
et alienati / non a dei potestate cui cuncta subiecta sunt / sed a clara dei
visione / ad quam familiares admittuntur / dico ergo / quod Christus moriendo
vicit dyabolum / redemit nos ab eius servitute / sicut aliquis rex per laborem
certaminis regnum suum redimit ab adversario / qui prius detinebat ipsum
dicat

iuste Christus etiam per mortem suam deo satisfecit pro peccatis nostris
propter que obligati eramus pene eterne vere dicitur nos ab ista
pena redemisse sicud aliquis [illegible] satisfaciens iudici pro culpa
homicidii redimit homicidam a morte. Insuper etiam quia summo pre-
cio se ipsum obtulit pro nobis sacrificium quo nos deo reconciliavit et ianuam
[illegible] ad videndum deum nobis aperuit vere dicitur nos redemisse quia
redimere est illud quod suum erat vel esse debebat sibi restituere magno
precio interveniente. Nos autem familiares [illegible] dei esse debebamus ad quam
familiaritatem restituti est per Christi passionem. Secundum primum argumentum dicitur quod nos
redemit a potestate dyaboli et a pena eterna non quod tamen dyabolo precium — Ad rationes in oppositum
obtulit quia nullum ius habebat in nobis sed precium obtulit summo iudici
ut nos a dyaboli potestate eriperet et obligatione qua eramus obligati
pene eterne relaxaret. Secundum aliud dicitur quod quamvis dyabolus homines
iniuste possideret tamen quia homo meruit ut a dyabolo permitteretur — Ad 2m
[illegible] possideri non magis decuit ipsum a dyaboli potestate redimi quia
ipsum per se lapsum potuit eruere et etiam ut sic daretur exemplum hominibus
propositi iusticia potius. Sed consequenter queritur utrum tota trinitas
nos redemerit. Dicitur quod sicud illi [illegible] vere redimunt captivum
qui pro sua redempcione dant precium, ille tamen specialius redimere
dicitur qui pro captivi redempcione vitam suam offert propriam. Sic et tota
trinitas vere redemit nos, insuper quia ipsa dedit filium pro precio
redempcionis. Filius tamen specialis dicitur nos redemisse quia non
tantum dedit precium redempcionis nostre sed specialiter fuit precium
quo redemit. Ipse enim pro redempcione nostra posuit vitam suam
quia prodiit. Johannis xo dicit animam meam pono pro ovibus meis
et apostolus ad Galatas 2o dicit dilexit me et tradidit se ipsum
pro me, et non competit sibi nomen redemptoris. Sexto dubitatur — Sextum dubium
utrum esse mediatorem sit proprium Christo. Conclusio prima Christus — 19e distinctionis
est mediator inter deum et homines. Patet 1a ad Thimotheum 2 et Augustinus super — 9a pa
psalmos 29 ubi dicit Christus mediator est non tamen inter patrem
et homines sed et inter trinitatem deum et homines peccatores, inter
illam quippe et hominum infirmitatem et iniquitatem mediator
factus est homo non iniquus sed tamen infirmus, Christus tamen utrumque cetera
ut ex eo quod non iniquus iungeret te deo, ex eo quod infirmus ap-
propinquaret tibi atque ita inter deum et homines mediator ex-
staret. Unde patet quod Christus est mediator dei et hominum. 2a
Christus non secundum quod deus sed in quantum homo est mediator dei et hominum — 2 9o

In illa conclusione probanda notat Bonaventura [illegible] penultima que
2o et sexta art. primo et secundo, quod in mediatore duo possumus con-
siderare. Primo quidem locum medii, quem habet mediator. Secundo officium
eius, quod est iungere et unire eos inter quos est mediator. Nam communia
vinuntur in medio. Est autem ratio medii quod distet [illegible] ab utroque
extremorum. Iungit vero mediator per hoc quod ea que unius sunt
defert ad alterum. Neutrum autem horum potest convenire Christo. Primum quia deus. Sed secundum quod
homo. Nam secundum quod deus non distat a patre et a spiritu sancto in natura et potestate dominii.
Nec et pater et spiritus sanctus aliud habent quod non sit filii, ut sic possit id
quod est patris et spiritus sancti quasi quod est aliorum ad alios deferre.
Sed utrumque convenit ei inquantum homo. Quia inquantum est homo, salte talis scilicet iustus
segregatus a peccatoribus, distat et a deo in natura et ab hominibus in dignitate
et gratie et glorie et in iustitia et innocentia. Inquantum vero et est homo, competit
ei homines iungere deo, precepta et dona dei hominibus exhibendo
et pro hominibus ad deum interpellando et satisfaciendo. Non verissime dicitur
mediator dei et hominum. Sed quia homo talis scilicet sanctus, innocens, impollutus,
segregatus a peccatoribus et excelsior celis factus, accedens per semet
ipsum ad deum semper vivens ad interpellandum pro nobis, ut dicitur
ad Hebr. vii. 3a 9o. Soli Christo convenit esse mediatorem
dei et hominum simpliciter et perfectissime, nichil tamen prohibet "aliquos
"alios esse mediatores inter deum et homines secundum quid, scilicet ministerialiter
et dispositive, quia officium mediatoris est iungere et unire eos inter quos
est mediator, ut patet ex predictis. Sed unire et iungere homines deo
simpliciter et perfectissime soli Christo convenit, qui per sua morte humanum
genus deo reconciliavit, iuxta illud apostoli 2a ad Cor. 5to: Deus
erat in Christo mundum reconcilians sibi. Igitur soli Christo convenit esse me-
diatorem dei et hominum simpliciter et perfectissime, et hoc est quod dicit
apostolus prime ad Thi. 2o: Unus est mediator dei et hominum homo
Ihesus Christus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.
Nec tamen prohibet aliquos alios aliquo modo dici mediatores hominum cum
deo ministerialiter et dispositive. Et nichil prohibet aliquos alios aliquo modo
esse mediatores inter deum et homines secundum quid, scilicet ministerialiter. Unde
Deutero. 5to dixit Moyses: Ego sequester et medius fui inter deum
et vos in tempore illo, ut annunciarem vobis verba eius. Unde sequitur
quod sacerdotes et prophete veteris legis dicti sunt mediatores inter deum et
hominem dispositive et ministerialiter, inquantum scilicet pronunciabant et prefigu-

bant viii et perfectum dei et hominum mediatorem et ministrum verba
dei populo annunciabant et eciam pro populo orabant sacerdotes vero novi testamenti
possunt dici mediatores dei et hominum ministerium sunt ministri veri
mediatoris scilicet xpisti dicta ipsius salutaria sacramenta hominibus exhi=
bentes legem xpisti eos docentes et pro eis orantes Secundo sequitur
quod sancti Angeli aliquo modo possunt dici mediatores cor. 1m
inter deum et homines quia secundum gradum nature sunt infra deum et supra
homines constituti et mediatoris officium exercent non quidem principaliter et perfecte
sed ministerialiter et dispositive nam secundum apostolum ad hebreos primo omnes sunt
administratorij spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem
capiunt salutis Sed d. Aug 19 de ci dei ca 15 Si
quod angeli inter miseros mortales et beatos immortales medij esse non possunt ar 2
beati utrumque cum deo habeant scilicet beatitudinem et immortalitatem
cum hominibus miseris et mortalibus scilicet nec miseriam nec mortalitatem
non penitus remoti sunt ab hominibus ideo quamvis quantum ad quedam que non sunt
mediatores nec medij inter deum et homines quia non sunt
beati non sunt mediatores Intelligitur quod angeli En 2
quo ad illam conveniencia [illegible] que sunt beatitudo seu mortalitas
et miseria ita ut sicut conveniunt cum deo in beatitudine que conveniunt cum
hominibus viatoribus in mortalitate et miseria et hoc est intencio beati
Augustini Bene tamen dici possunt mediatores seu medij quo
ad ordinem nature quia sunt infra deum et super homines constituti et
racione officij quo coniungunt homines deo Tercio sequitur quod angeli
mali aliquo modo dici possunt mediatores inter deum et homines coro 3m
quia conveniunt cum deo quantum ad immortalitatem cum hominibus vero 3m
in penis Augustinus libro et capitulo quibus supra ubi postquam ostendit
angelos bonos non posse dici medios inter miseros mortales et beatos
immortales subiungit possunt autem medij esse angeli mali [illegible]
immortales sunt cum illis miseri cum istis hic tamen est mediator
bonus qui adversus eorum in morte et miseriam mortalem adversus
esse voluit et beatus in perpetuum persistere potuit Et post pauca subdit
de angelis malis ad hoc se coniungere inter ponunt medios immortales
et miseros ut ad immortalitatem beatam transire non sinant
hoc et se inter posuit mortalem et beatum scilicet xpistus ut morte transacta
et ex mortuis faceret immortales quod in se resurgendo monstrauit et

conuersis bonos unde nunquam ipse discessit. Subdit quod Aug. aliquis
est medius malus qui separat amicos alius medius bonus qui reconciliat
cor. m. q. — inimicos. Et dicit et sequitur quod filius non potest dici mediator inter deum et
homines sicut in primo principio in mediis. patet quia medium ut mediator debet participare
natura ut proprietas utriusque extremi et distare ab utroque quod filius non
quia non distat a deo cum sit deus et non homo. similiter est dicere ut non
ar. — est etc. Et ad officium mediatoris pertinet interpellare ad unum eorum inter
quos est mediator pro aliis. Sed filius [illegible] dicitur ad Ro. 8° interpellat gemitibus
pro nobis ad deum gemitibus inenarrabilibus. Ergo filius est mediator inter deum
et hominem. Similiter quod spiritus sanctus dicitur interpellare pro nobis etc. quod
ipse interpellare et gemere nos facit ut patet per glossam super dicto loco
ad Ro. 8°. unde super isto dicit quod mediator autem unius non est
deus unus autem est dicit glosa quod opus est mediator non primo ut filius etc.

Utrum 2a 8e q. 143 (?) — Utrum opus debuit et solus potuit sua morte pro homine satisfacere. Et arguo primo quod non debuit deus pro homine satis
facere et hoc sic quia in omni opere dei maxime debet relucere dei misericordia quia
plus miserationes eius super omnia opera eius. Sed magis fuisset misericordia
eius in mundo si reparasset homines absque satisfactione. ergo non fuit conveniens
2° ar. — cum per satisfactionem reparari. Item [illegible] que Jhesus docuit opere
implevit. Unde actuum primo. Cepit Jhesus facere et docere. Sed ipse
docuit nos offensas remittere absque satisfactione. Luce 6to. Diligite
inimicos vestros benefacite eis qui oderunt vos et orate pro persequentibus
et calumpniantibus vos. ergo conveniens fuit deum reparare humanum genus
3° ar. — sine satisfactione. Item non est conveniens innocentem tradere morti pro
liberatione nocentis. Sed opus fuit innocens natura vero humana in
omnibus aliis suis reddimentis fuit nocens. ergo non debuit per mortem eius
2° pn. — reparari. Secundo principaliter arguitur sic. pura creatura potuit sufficienter
pro toto genere humano satisfacere. probatur primo quia non est magis
potens gratia ad reficiendum quam culpa ad inficiendum. sed tunc 2° [illegible]
quia pura creatura potuit habere actum tam bonum quam malum [illegible] fuit
ille quo lapsum est humanum genus. tunc 3° sicut culpa ade redun-
dabat in tota natura quantum ad condempnationem ita eius pena de congruo
3° pn. — potuit redundare in totam naturam quantum ad satisfactionem. 3° principaliter
inconveniens videtur quod ille spoliet pro superiorem potestatem [illegible]
violenter et iniuste aliquid detinet ut quia potestati non vult parere solvat
Om. — ergo conveniens [illegible] fuisset quod opus sola sua potentia hominem li-
berasset. Oppositum est Anselmi libro 2° Cur deus homo pluribus locis et cetera
hic intra istam questionem videndum est de tribus primo sicut opus

debuit sua morte pro homine satisfacere 2° an pura creatura potuisset humanum genus
lapsum reparare 3° an per aliam viam potuit homo redimi quam satisfaciendo per Christum

sua tanti pretii Ad primum articulum sed quod ad questionem illam totam est vide Anselmum li- | primus articulus

bro 2° Cur deus homo qui stat in 4or punctis primum necessarium fuit humanum
genus redimi 2m quod non potuit redimi sine satisfactione 3m quod ista
satisfactio fieri non potuit per ullum hominem nec per puram creaturam 4m quod necessarium
fuit eadem per mortem Christi qui est deus et homo primum patet quia si non fuit
homo creatus esset frustra quia quod homo natus est ad diligendum deum et
beatifice fruendum eo aut igitur deus deducat hominem ad hunc finem vel non
si non igitur frustra natus est. Et si sic tunc cum iam lapsus esset oportuit
necessario fuit redimi 2m patet quia omnis homo iniustus est qui non reddit
deo quod debet sed nullus iniustus admittitur ad beatitudinem ergo qui non reddit
deo quod debet non salvabitur. Sed hoc non redditur nisi satis-
faciendo igitur necessario fuit hominem redimi per satisfactionem 3m patet quia Adam
A abstulerat honorem deo et non habuit unde redderet quia sua
mera voluntate se precipitavit et excusavit igitur 3m patet quia nemo
potuit satisfacere pro peccato hominis nisi redderet deo aliquid maius
omni eo quod homo non debuit parare sed pro omni eo quod est sub
deo nullus deberet peccare igitur si nulla pura creatura aliquid tale haberet
deo reddere tunc nec posset de peccato satisfacere satisfacere 4m necessario
in morte fuit homo tunc servus dei sed si creatura eum redimeret esset
etiam servus illius sui redemptoris non tantum quam dei sui creatoris igitur 4m
probatur iste solus potuit satisfacere de peccato hominis qui habet ipse aliquid
maius omni eo quod subdeo est et qui se sponte deo offerat et qui
vitat dyabolum passibilitate sed primus homo se submisit dyabolo per suam
sed nichil est asperius morte et impossibile est aliquid maius omni eo quod
subdeo est ut in Sed videtur quod non fuit absolute sic necessarium sed secundum
legem dei ordinatam necessarium quod que secundum dei ordinationem et
non necessarium fuit et sic videntur aliqui intelligendum esse dicta
venerabilis Anselmi Secundum Durandum questionem adprimum articulum [illegible]
distinguendo de debito Unum est obligationis Aliud solum congruentie
seu congruitatis Quo ad primum modum debiti est sua 9° primo quod Christus dominus
non debuit reparare lapsum hominis nec simpliciter nec per viam satisfactionis | secundum debito obligationis
probatur Nullus homo purus reparavit nec tam [illegible] humanum ut deo [illegible]
equales igitur nullo modo ut deum constitui debitorem secundum nullo debito
obligationis [illegible] tenetur deus aliam creaturam ut si velit reparare non teneatur eam reparare
per viam satisfactionis sed posset eam absque preiudicio iustitie

reparare sine satisfactione / probatur dupliciter primo sic / ubi non est iniustum
pariens / ibi non est iniustum pariens / sed si fuisset humana natura / absque
satisfactione / a deo liberata / nullus esset iniustum pariens illo anno
creatura / quia nichil ab ea auffertur / quod esset ei debitum / nec deus / quia
nullus patitur iniustum volens / igitur et ceterum / Secundo quilibet
potest absque preiudicio iustitie / illud quod suum est / alteri dare / igitur si pau
vere culpa nisi cum iussum / remittere / igitur sine satisfactione
Secundo probatur / quia promissio facta / mulier inscriptura / de promissiones vero / non
induxit aliqua obligationem / sed solum consonat divinam ordinationem
Secunda conclusio est / decongruus tam ex parte dei / quam ex parte hominis
debitum fuit decongruus / quod per mortem christi fieret pro homine satisfactio
probatur primo quod congruum fuit humanam genus reparari per satisfactionem / quia
nobis habetur / quod hec cum merito / et penis cum satisfactione / congruum
autem fuit / ut per eum reparetur nobiliori modo / quo decuit / Item magis
servatur ordo divine iustitie / cum malum non relinquitur impunitum
Item magis melior redderet / decor divine sapientie / quia non patitur nichil sum inaliqua
sui parte deturpari / quia malum seu peccatum ordinetur in penam / et per hoc
in supplicio / Item melior salvatur magis honorificentia divine maiestatis
/ quia per satisfactionem ablatus honor deo reddatur / Item tertio in quo 2a
te sumitur / prima / patet exponitione eius / secunda dicit / Dicimus 2a modum
fuisse possibile deo / sed nec iustitie sanitate / sed convenientem modum / alium
non fuisse et infra iustitia / in similiter hominem liberavit / qui sola potentia
equissime liberare potuit et infra / deducit / quia dyabolus non fuerat
iniuria / quia liceret homo / quo adhuc iuste tenetur affligi / quia tamen merito
iniuste tunc dyabolus / quo adhuc tenebat homines / qui nunquam habere potestate
super hominem meruit / Unde concludit / quod deus sola iussione virtute
potuit hominem liberare / sed malut / ut in similitate iustitia / Et
hinc destruitur / Illo est / iniuste limitanda potentia divina / que sit solo
nutu inesse et ipso voluntate / potuit curare ista et reparare / licet id
sit de potentia dei ex parte humani generis considerata / que determinata et ordinata
est / ad hanc viam / Tertia probatur / probat / sic quod per mortem christi / quia
satisfactio pro omnibus humane nature defectibus / debuit fieri / per penam
omnium defectuum ultimus continet / in penam / ad quam omnes alie ordinantur
/ sed ista est mors / ad quam omnes defectus nature tendunt / et est
finis terribilium / Item / quia fuit exemplar / et ubi omnium meritorum
satisfactionum / in debuit habere magnitudine excellentem omnes
alias satisfactiones / igitur debuit esse per mortem passione / Item per hoc
/ quod homo proprie passione liberatus est / propter liberationem

apto / multa occurrerunt ad salutem hominis expedientia / Nam per hoc
cognoscens homo quantum deus eum diligat / magis inflammatur ad dei
dilectionem. Et per hoc dedit nobis exemplum humilitatis / obedientie / constantie / iustitie /
et virtutum ceterarum in passione ostensarum / que sunt necessarie ad salutem
humanam / Tertio per hoc cessit ad maiorem hominis dignitatem / ut sicut homo
victus est / sic esset homo qui vinceret. Et ex hoc indicatur homini
maior necessitas se immunem conservandi a peccato secundum illud / prima ad Cor.
vi° Empti estis pretio magno glorificate et portate deum in corpore vestro.
Ex quibus sequitur / quod magis apparuit dei misericordia / in modo nostre liberationis
qua si non fuisset facta / per viam satisfactionis / patet quia / cum homo
non haberet / per quod satisfaceret / deus filium dedit satisfactorem / quod
est per Anselmum / et Augustinum / Nam universe vie domini misericordia et veritas / Si in nostra
redemptione / que est excellentissima via dei / [illegible] manifestari misericordiam / dulcitudo culparum et severitas iustitie / exigendo
satisfactionem / que non conveniret alia via tamen / Iste conprosione misericordie
quod libere condonasset. Secundo sequitur / quod non propter sua indigentiam [illegible] satisfactionem
nostre culpe voluit exigere satisfactoriam emendam / patet quia sicut
mandatorum observantiam exigit solum propter ordinationem nostram
qua debemus ei ut domino obedire / sic est in proposito. Tertio sequitur
quod maior angelice nature nobis non arguit / quod ineptia fuit ad redimendum
homo totaliter / angelus per se cecidit / homo per alium / angelus obstinatus mansit //
Et si plures angeli sint inepti [?] veresimile est / quod de qualibet
specie aliqui penituerit / et sic non tota species frustrata est / sine suo
bono / et plures angeli non sic restore exegerunt / sicut tamen species
humana totaliter deserta. Quarto sequitur / quod non sic debuit
deus hominem tenere / ne caderet / sicut eum lapsum debuit relevare
patet quia si voluisset homo stare / numquam eum deus dereliquisset
ut caderet / sed quia stare noluit / non debuit ipsum invito conservare
sed quia homo post lapsum voluit resurgere / ideo decuit sibi manum
porrigere / quo ad illos / qui resurgere quaerunt. Quinto sequitur tacere
quod a bono actu / a bona passione / potuit pro nobis satisfacere sine
sua morte / patet quia si deus sine satisfactione potuit nos redimere
potuit et bonam satisfactionem sine lesione pro tota offensa accipere / et
sic lesio valuisset tamen / quia pro tanto fuisset accepta. Sexto patet

29 ar[ticu]l[u]s · Opinio durandi ·

faciliter virtuose puniret voluntas eius oppositum. Quantum ad 2m articulum sciendum
quod dupliciter dupliciter modo respondet Durandus, notandum quod dupliciter aliquis potest
sufficienter satisfacere: primo per satisfactionem equalem et condignam per quandam adequatio-
nem et recompensationem iniurie commisse, secundo modo per satisfactionem voluntarie acceptationis
illius cui commissus est. Tunc est prima conclusio: Nulla pura
creatura preter Christum ut dei filius ut homo potuit esse condigne satis-
facere pro culpa generis humani. Probatur quia sic: Nos tenemur obligamur deo ratione
debiti commissi quia ratione beneficii accepti. Sed nullus potest reddere deo
aliquid condignum pro beneficiis acceptis. Igitur nullus potest exhibere satisfactionem
condignam pro peccatis commissis preter Christum ut homo ut deus potuit reddere deo
equalens pro beneficiis acceptis. Sed specialiter probatur de Ada et omnibus
eius filiis ab eo seminaliter descendentibus quia nullus eorum esse potuit
habere gratiam ante sua reparationem. Igitur etc. quia quod ante gratiam non est
meritum neque satisfactio de condigno. Secunda conclusio: Quamvis
solus Christus potuit satisfacere pro homine, stante tamen dei ordinatione
[illegible] pure creature satisfactio ad hoc adeo [illegible] acceptari potuit
absolute. Istam conclusionem probat sic: quia ad primum quod deus ordinavit
nullum salvari nisi virtute satisfactionis Christi [illegible] exhibende vel exhi-
bite, [illegible] quod solum Christum ordinavit esse reparatorem et redemptorem
pro peccatis nostris. Sed ratio 2a iustificatur per gratiam [illegible]. Secunda
pars probatur quia duo actus sunt se habent quod bonitas unius equatur malicie
alterius, ille bonus potest esse satisfactorius pro malo saltem de congruo. Sed
possibile est quod actus puri hominis vel alicuius adeo creati esset equalis
in bonitate malicie peccati Ade vel excederet [illegible] quantum ad habitum qui
forte procederet ex maiori caritate quam fuit malicia ex qua
processit peccatum Ade. Ergo videtur quod tamen potest esse satisfactorius de congruo
quantum peccatum illud fuit deinde eius personam et naturam. 2o culpa
Ade redundavit in totam naturam quantum ad [illegible] et eius pena po-
tuit redundare saltem de congruo in totam naturam quantum ad satisfactionem
et reparationem, quia [illegible] quod culpa Ade non sic redundavit [illegible] nisi quia
dum peccavit erat in ipso virtualiter tota natura, quia omnium originalis
iustitie collata sibi pro se et pro suis posteris amisit pro se et aliis. Sed
dum penituit [illegible] non fuit [illegible] tota natura virtualiter quia penituit
vel penitere potuit antequam filios genuit [illegible] satisfecit pro se
potuit satisfacere pro tota posteritate nisi deus aliter ordinasset.
Et ponit exemplum similiter: cui datur castrum pro se et posteritate [illegible]
si prius meruit recuperabit pro tota sua posteritate; si post recuper-
abit penitendo. Sic ergo videtur quod pura creatura sufficeret pro

nobis satisfacere de congruo / nisi quod deus ordinauit ad melius
pro nobis / scilicet ut satisfaceret pro nobis filius dei factus homo / Sed ad ista
racionem videt / Thomas de argentina / tenens oppositum / quod posito quod adam potuit
elicere actum / qui in infinita bonitate / equalleret malicie sui peccati /
non tamen exprimia / quia peccando perdidit originalem / iusticiam / in omnes
suos posteros transfundendam / sed per nullum actum suum / potuit acquirere
graciam / seu virtutem / qua sic transfunderet in posteros / loco originalis
iusticie / quam ipse et propter ipsum vel ... amisit / quia nullus purus homo / posset
in alterum / graciam transfundere / sed primo homo hoc corpus potuit / quia deus et
homo fuit / Sed tamen sicud potuit / tota natura generare / peccando ea
dono / sibi collato / subhdicione non peccandi / sic potuit sibi
et suis remerere / si fuisset sibi repromissum / d. 19 / ipse et suis
posteris / subhdicionem penitendi / Similiter videt / petrus de palude
d. / quod licet forte tamen / ut amplius / actus penitendi / sicut de bono facti
contrarius actus peccandi / sicut de malo formali / tamen plus sicut de malo
virtuali / quia excessus fuit reatus pene / in ista natura / pro quo quicumque de
remissione mali satisfaciendo / oportet quod hoc faciat per actum / id est totum malo
equipollentem in bono / sed talem non sicut adam / Vel aliter
sunt alii / quod quia adam non potuit / tantum bonum actum facere / et neque peccare
nisi esset peccatum satisfactum / ut crederet in satisfactorem / in / sed illud
non fuit / nisi quoniam in a lege ordinata / ad exemplum de castro dicitur
quod non est simile / quia licet iste miles unum castrum [redacted] omnibus / non tamen singula singulis / qualiter hic fieret / aut fieri oportet
de iusticia recuperanda / utrumque gracia / Similiter videt / bonauentura
ad articulum istum / quod est duplex satisfactio / plena / et semiplena
plena est / qua satisfit de iniuria / et de dampnis / Semiplena
est / qua remissa offensa / satisfit de dampnis / tunc dicitur / quod pro
nullo peccato mortali / potest purus homo satisfacere / eo quod offensa et iniuria
illa / superexcedunt omne bonum creature / Secundo potest homo satisfacere pro actuali / sed non pro originali / probatur / quia peccatum actuale solum
sequitur deprauacionem voluntatis personalem / que potest per infusionem gracie per se
singularis / de facili reformari / sed originale sequitur deprauacionem totius
nature / pro quo nullus homo satisfacere potest / nisi omnino aliquis
sit et habeat graciam capitis / scilicet caput / quod possit in alios diffundere
talis autem non potuit esse nisi deus et homo / qui esset aliorum caput
eo quod solus deus potest influere aliis motum ... spiritualem
Licet ergo / posset homo purus adiutus gracia satisfacere semiplene /

Rn° Bonvent

pro suo [illegible] actuali / et complementum recipiens de passione Christi / tamen nullus
posset etiam pro minimo originali satisfacere / aliquo modo / nisi esset deus
et homo / Unde Christus / satisfaciens pro omni offensa / omnibus impetrant
gratiam / condignum ad sufficientiam / et merito illius satisfactionis / homo suscipiens
gratiam / cum satisfacere potest deo pro offensione / qua intulit sibi actuali
culpa / Ex quo 2m eciam patet / quod passio Christi influit in sacramentis / et
quare amplius in sacramento baptismatis / quod est remedium contra originale / quam
in sacramento penitentie / et hoc etiam est fundamentum ad intelligendum plura
in quarto libro declaranda / Sed istis non obstantibus / videtur quod 2a pars conclusionis
2e supra posite / pro directione / sit probabilis / scilicet quod aliqua pura creatura
non lapsa humana gratis potuit acceptari deo satisfacere / que pars etiam
sic persuadetur / quia cum [illegible] tota Christi satisfactio / et ratio satisfactionis
et meriti in actibus suis dependeat ex contingente / divina acceptatione / non
videtur quin si deus dimisisset humanam naturam assumptam / cum actu
suo meritorio / potuit deus acceptare ipsum actum / pro omni peccatorum re-
demptione / Similiter de actu angeli / vel alterius cuiuscumque tocius
creature / potuit etiam deus ipsum Adam cum quo filios generaret
purgare et iusticiam originalem reddere / et infundendam sic
prius / Iste potuisset / toti humano generi / omnia dimisisse absque aliqua
tali opera / que requireret ab hominibus peragenda / ut quod ipse peteret
ad pro remissione / vel huiusmodi / In quo si deus contentus esset / satis

Corr^m 1. factum est / Ex quo sequitur primo / quod licet 2m legem dei ordinatam / nullus
contingenter etiam adiutus gratia / preter Christum / potuisset pro originali satisfacere
pro condigno / absolute tamen potuit / quecumque alia creatura / quolibet
actu suo bono / hominis liberare / Prima pars patet / quia 2m legem
dei ordinatam / non fuisset valor gratie / nec efficacia meriti / nisi
in fide redemptoris Christi / sine qua / non potuit umquam esse salus
viatori [illegible]

Corr^m 2. Secunda pars patet ex dictis / Sequitur 2o / quod homines promeruimus
pure creature redimi / non infert necessario ex hoc hominem illi
creature / sicud deo obligari / patet / quia licet tali creature multum
obligaretur homo / sicud ex ipso obligamur beate virgini / et aliis sanctis
/ qui nos meruerunt [illegible] / et benefecerunt / tamen amplius obligaremur
deo a quo creatura totum haberet / Similiter et nos / quia tota ratio meriti et
satisfactionis de congruo / et redemptoris / dependet / a deo libere
et gratuite acceptante / Item Si fuisset ex hoc equaliter
homo illi creature obligatus / potuisset deus hominem obligare
sine preiudicio illius / sicut non est dese [illegible] / Tercio

Sequitur tercio

Tercio sequitur correlarium quod pura creatura nedum mortem ymmo virtuosa tolerancia pue- Corr^m 3.
pene a alio bono opere potuit deus solo satisfacere pro humano genere patet ex dictis
quia non videtur quare deus absolute non potuit bonorem satisfactionem creature pro peccato
primi hominis acceptare Quarto sequitur quod licet nulla pura creata potuit satisfacere pro 2.
peccato mortali de condigno a qua tamen potuit satisfacere tam pro mortali actuali
quam originali de congruo patet ex dictis Quinto sequitur quod licet predictus nostre modus 9
fuit convenientior absolute tamen potuit esse multum alius patet ex dictis et ex sentencia
beati Augustini xiii° de trinitate capitulo x° ubi dicit sit etiam alius modus fuit deo possibilis
nullus tamen fuit ita conveniens sanande nostre miserie quam per Christi passionem nam secundum beatum
Augustinum ut allegat magister homo debuit satisfacere et non potuit deus potuit
sed non debuit conveniens igitur fuit ut idem faceret qui deus esset ut satisfacere posset
et esset homo ut satisfacere deberet Et hoc de 2° articulo Quantum ad tercium articulum dicunt
quidam quod quia redimere dicit iusti precii solucionem licet Christus aliter potuit humanum 3° ar.^lus
genus liberari non tamen potuit aliter redimi quam per alterius divini suppositi incar-
nacionem et ut dicunt non potuit aliter solvi iustum precium pro redempcione
generis humani Sed quod istud sit verum ista [illegible] quin alius modus redemp-
cionis nostre absolute loquendo fuit deo possibilis nullus tamen alius fuit ita conveniens et con- 9° rem dub
veniens sicut liberacionis modus per Christum assumptus patet tota quasi materia ex 3° ar.^lus
sentencia beati Augustini xiii° de trinitate capitulo x° ubi sic dicit etiam alius modus fuit
deo possibilis nullus tamen fuit ita conveniens sanande nostre miserie quam per Christi
passionem nam secundum beatum Augustinum ut etiam magister allegat in textu homo
debuit satisfacere et non potuit deus potuit sed non debuit congruum igitur
fuit ut idem faceret qui deus esset ut posset satisfacere et esset homo ut sa-
tisfacere deberet Et probatur racione sic iste modus nostre liberacionis est convenientior
quo homo magis afficitur ad dei dilectionem magis adducitur ad virtutum perfectionem
et tucior redditur contra omnem malicie temptacionem sed iste modus est fuit
huiusmodi igitur etc. Maior est nota de se sed minor probatur pro prima parte patet per apostolum ad Ro. v° Cum
cum inimici essemus Christus mortuus est pro nobis et premittit ibi commendat
deus caritatem suam in nobis Secunda pars tangitur prima petri 2° ubi dicit
Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum ut sequamini etc. Tercia pars
tangitur prima ad Cor. vi° Empti enim estis precio magno glorifi-
cate et portate deum in corpore vestro quasi diceret apostolus corpus vestrum
non sit subiectum peccato Sed quod absolute loquendo aliter modus fuit possibilis patet
per magistrum in textu et etiam ex hoc quia tunc captivus iuste redimitur
cum de satisfactione ille ex cuius imperio captivus detinetur contentatur
sed deus cuius permissione homo detinebatur a dyabolo potuit ex sua boni-
tate aliam minorem emendam acceptare pro hominis liberacione ymmo po-
tuisset de minimo opere hominis bono contentari Sed et sicut nullis omnibus precede-
tibus ex mera sua liberalitate humanam naturam ita exaltavit quod eam
sibi univit in unitatem persone ita absque omni satisfactione naturam humanam
potuisset reparare si voluisset Et hec est intencio beati Gregorii 22°.

Ex q^a qone seq^t · q^d ex parte huāne nature nullus alius mod^s redimēdi sine
libacionis ip̄ius fuit qvemencior · quā p passionem & mortem · pz ex dictis
& p glo · sup illo psalmi · 21 · & nō ad insipiā michi · q dicit · Nullus qvemēcior mod^s
nře reparacionis fuit · qm q hō q p sup̄bia recedebt p humilitem resurgeret · Sz
maxia humiliacio fca fuit in hoc · q xp̄s fuit passus & mortuus · i · 2^e
Sed eciam ex hoc · q^d ille modus fuit qvemētissim^s · ex pte nature huāne ·

moralium sic dicit · Deus oīpotens qui nos exīste fecit de nichilo re
uocare eciā sine sua morte potuisset · Et silr Leo pp̄ dicit · omnipotencia
dei filij liberare potuisset genus hūanū^m a dyaboli domino solo impio volu
ntatis · sz noluit · quia nullus alius modus ita qveniens fuit ut declaratum
e sup · Beda q^o qmuis abso^te loqndo deus p aliu modū qm p morte
p̄ nām huānā potuit repare redime · Sz tn aliquo mō qm morte
potuit de qdigno satisfacere p nob · De h^c sunt opiniones diūse · prima
ps pz ex pactis q^one · sz 2^a ps pz · quia dnt aliqui q cu xp̄us sit bo
nitatis infinite · quelz pena q pro nob sustinuit · sufficiens satisfactio
fuisset · si deus p alia pena p̄ extra morte satisfactionem sic ordinasset · Alij
aut dnt · q simplr xp̄us nō potuisset satisfacere p nb de qdigno · alr
qm p morte sua · quia totu genus hūanū^m p pctm erat obligatum dupli
morti · s · nē et dāpnacionis eterne · ergo videt^r q p illo nō potuit ee
qdigna satisfactio · nisi p morte · Vn Aug^e in 4to de trinitate · ca^o 1° · dic
vito mors pctoris veniens ex dāpnacionis necessitate soluta e p mor
tem iusti venientem ex sue volum^te · preterea oportebat ad satis
factionem qdigna · q satisfaciens deo offerret illud · qd alias nō debebat
sz xp̄us totam vitā suā debebat obsequio dei · q sicut dicit Aug^e li^o
83 · q^onum q · 68 · xp̄us sine nulla e nā · q nō debebat illud · qd est · ergo opor
tuit ad satisfactionem qdigna · q morte subiret · tamq debitor non
erat · quia nunq pctm habuerat · Et qcordat Aug^e 13° li^o de trinitate ca^o
primo · dicens · Qunia dyabolus in xp̄o nichil dignum morte inuenit · et tn
eum occidit · iustu e ut debitores quos tenebat liberi dimittant^r
in eu credentes · quē sine vllo debito occidit · Verumtn q hec racio
nō multum videtur qcludere · q prima opionē · q sicut xp̄us nō e
rat debitor mortis · sic nec alicuius pene · q nō tn pena mortis debet^r
illi cui debet^r ppt pctm · sz eciā alie pene · Vn p dictis pz · q auctes
Aug^i · Ambrosij et aliorū qtinentes · q necessarium fuit xp̄m mori · et q
alio mō nō potuissemus saluari · intelligende sunt de necessitate qdi
cionata · q e ex supp̄one diuine preordinacionis · et nō de necessitate absoluta
Et hec de isto ar^lo · Ad racionēs principales · dicitur a principio · Ad 1^m · q primo
tangit in qma · pz solucio ex dictis · ut · Et ad 2^m eciā e · q sicut iusticia
sine mīa degnat in crudelitatem · sic mīa sine iusticia degnat
in remissionem · Et io in reparando huāna nām queniens fuit mīam
a iusticia nō separari · q sicut dicit Ans^s primo li^o · Cur deus homo
ca^o 12° · vbi hoc artu tangit · et soluit dicens · Deus nobis precepit
ut nō presumamus · qd solius dei e · sz ad nullum ptinet vindictam
facere · nisi ad illū · qui dns e omnium · na licz terrene potestates licite et
recte faciant · ipse facit · ea quo ad hoc ipse ordinate sunt · Et io qmuis
docuit nos remittere offensam · absqz h^c q puniamus · nō tn pos
sumus ita dimittere · q̄m iusta vindicta sibi reseruauit · Ad 3^m · pnme
racionis · cu d^r · q nō est qveniens innocentem tradere morti p liberac^e

Ad 2^m q^o · dubita^e

Ad racionēs ad opp^m ·

et expectant vindictam i malos

Ad 2^m

noceat etc. Dico quod hoc non est verum quia innocenti placet et ordinat ad exal-
tacionem eius et ad que bonum et ad melioracionem nocentis et ad manife-
stacionem divine [illegible] bonitatis. Christo autem placuit pati et illa
passio fuit ad eius exaltacionem secundum modum qui suppositus est et ad que
bonum superne civitatis et melioracionem generis humani et divine bonitatis
manifestacionem. Secunda racio patet per dicta in secundo articulo. Ad terciam
videtur quod licet dyabolus iniuste detinuerat hominem et sic per potenciam
eciam iuste potuit spoliari eo tamen iuste hanc detencionem a dyabolo quia
in deum peccaverat quo iuste permittente dyabolus hominem detinebat et sic
non decuit hominem a dyaboli detencione per solam potenciam eripere
conveniens igitur fuit quod hoc fieret per satisfaccionem ita ut deo prius exhiberetur
reverencia et satisfaccio pro offensa qua homo contra deum commisit etc. q° 16. tcia d° 3 2 p° [illegible] 7 22

Utrum Christus in triduo mortis sue fuit homo. In hoc articulo in triduo
mortis quod divinitas separata fuit ab humanitate sive a corpore et
anima etc. Arguitur primo quo ad humanitatem quia Christus fuit vere mortuus modo
in morte dividuntur ea que in unitate coniuncta fuerunt sed divinitas unita erat
humanitati in unitate suppositi seu concepcione. Secundo quo ad corpus patet quia
soluto medio solvuntur extrema sed divinitas non erat unita carni
nisi mediante anima ut dicit Damascenus et habetur in sentenciis per magistrum distinctione ii. Ergo si
ergo in morte separata fuit anima a corpore constat eciam quod divinitas
separata fuit a carne etc. Patet 3m quo ad animam quia Johannis x° dicitur potestatem
habeo ponendi animam meam etc. sed ponere ibi non est aliud quam deponere ergo si
[illegible] persone filii dei sequitur quod filius dei animam deposuit in morte
ergo etc. Secundo Christus in triduo mortis sue fuit vere mortuus ergo non. Tenet consequencia 2us ar.
quia ly mortuus distrahit a opposito includit respectu huius termini homo [illegible] etc.
Oppositum patet per magistrum in sentenciis distinctione 22. In ista questione erunt duo articuli. In primo vi- Opp^m
debitur an in mortis triduo divinitas fuit separata a carne vel ab
anima. In secundo de quesito. Quantum ad primum articulum est notandum quod humana notandum
natura quinque capit per principia intrinsece constitutiva hominis ut sunt corpus
et anima. Sic sepe doctores concedunt quod in mortis triduo non mansit
humanitas unita verbo. Secundo capitur humana natura pro toto composito ex talibus
principiis intrinsece constitutivo et isto modo magis proprie et communiter capitur
et apud theologos et philosophos. Isto premisso sit conclusio responsalis ista: quod conclusio responsalis
verbum divinum naturam assumpsit humanam numquam fuit illa unio eius a car- ad primum articulum
ne et ab anima dissoluta. Probatur quia si fuisset aliquando dissoluta hoc maxime
fuisset in triduo mortis. Sed tunc [illegible] non esset sepulta nec
ad inferos descendisset cuius contrarium patet ex symbolo [illegible] quia [illegible]
vel dei filium esse sepultum seu in sepulcro iacuisse non conveniret nec conve-
niebat ei nisi ex vi unionis qua unitum erat corpus quod iacebat in se-
pulcro. Similiter [illegible] descendisse ad inferos non conveniebat sibi nisi racione
anime unite sibi etc. Si ergo talis unio fuisset tunc soluta et tamen non posset
dici quod iterum facta fuisset unio in illo triduo patet propositum. Ista conclusio

|cor^m p^m|

cor^m 2^m

Cor^m 2^m. In triduo mortis xpi eius corpus mansit unitum diuinitati pz ex gone et eius pbatione. et ro. qz quicquid p graz dei cedit nuqz absqz cul pa reuocat sz corpus id fuit diuinitati unitum ex gra dei nec unqz extitit maculatum cul pa ergo. cor. elicitur p doctores ex illo dicto ad Ro. xi. sine pe nitentia sunt dona dei. et bonum ex fide.

Cor^m 2. In triduo mortis xpi aia nunquam fuit a diuinitate separata pz ex ead. gone et p aug^m sup Johem omelia 28. qui dt q verbum nunquam depo suit aiam ut esset separata a verbo.

Ex quibus conclusio. q in triduo mortis xpi di uinitas fuit tam corpori quam anime unita quamuis anima ipius fuerit a corpe separata prius pz ex p ductione corum.

cor^m 3^m

3^m pz p aug^m. q dt mors ad tempus aiam a corpore se parauit. et dam. li. 3. c. 2. Sca aia xpi ab incontaminato diuisa est corpe.

dl'a

qonterent doctores et circa ea tet ex gone ppi et pbat eam ptibus

auctoribus sctorum. Cor^m p^m quamuis pprie loquendo diuinitas in illo

triduo non fuit unita humanitati non tamen eam deposuit nec ab ea fuit

separata prima ps pz q in illo triduo non fuit humanitas pprie lo

quendo eo q de rone humanitatis ut sit e q sit compositum resultans

p se ex aia et corpe unitis sz talis unio tunc non fuit ibi

Scda ps p separato ul deposito non e pprie nisi remaneret sz talis

humanitas in illo triduo non remansit Ergo ut dictum ppositum

tercia e sententia omnium katholicorum q xpus ex quo assumpsit humanam

naturam nunquam eam deposuit. Scdm cor^m Verbum in diuinis eadem spe

unionis e unitum humanitati et cuilibet eius parti quantitatiue et qua unitum

fuit in triduo cuilibet eius parti essentiali scz carni et aie pz de

ptibus quantitatiuis quia si alia spe unionis esset xpus unitus humanitati

et ptibus eius quantitatiuis tunc seqr q in aliquo tpe quolibet instanti

utputa augmentis humanitatis xpi xpm verbum fuisse de nouo huma

nitati unitum et desiuerit esse unitum modo quo prius fuit unitum

qd videtur supfluum pz consequentia q in quolibet instanti talis tpis fuit p ol

humanitati aliquid adgnatum et quod precedens non fuit plus tota huma

nitas ergo sz tamen ps et si sibi fuisset derelicta humanitas non fuisset

suppositum i. quod ante instans i. non fuit tota humanitas et p oppositum si staret

corpus tunc diuinitas non esset isti unita yppostatice cuius prius et de ptibus

essentialibus pz q si in triduo deus fecisset aiam redire sup se sic

quacumqz alia mutatione ita q non haberet ulterius tendentiam naturalem

ad suum tunc aia fuisset verbo yppostatice copulata et sic non alr q

humana natura et nunc aia est pro eadem spe unionis unita ex

quo positum e q reflectendo anima sup se non deberet mutare

spem unionis Ergo sed spem eciam frustra plificaret spes unionum

Et nota q licet totum et ps eadem spe in genere unionum uniantur

verbo tamen tota humanitas yppostatice siue suppositaliter et alz parti non suppositaliter

seu yppostatice. Immaior enim q yppostatica et non yppostatica dicunt sicut ho

albus et ho non albus ul ho niger et dicatur yppostatica cum natura assumpta

sibi derelicta non esset suppositum ut e caro xpi ul aia ul ps aliqua quantitatiua

Cor^m tercium sicut nunquam fuit aia media mediatrix ut p ipsum uniretur

verbum carni sic nec ad hoc in mortis triduo fuit media de gcreno

prima ps pz ex dictis et p omnes conuiter scda ps pz q licet in

morte caro et aia fuit ad hoc medium de gcreno non tamen in mortis tri

duo eo q tunc caro non fuit unita anime sz immediate unita fuit verbo.

Non gclomitar^e si esset via secure q corpus xpi non fuisset vere mor

tuum in isto triduo quamuis scdm et rectioni gnd. q maior e vtg

vnificatiua deitatis q aie sz corpus non moritur nisi separetur ab aia

i. nec mori potuit quamdiu manet unitum deitati Confirmatur per

dictum Ambrosii in expone illius ps deus deus meus respice etc. Et

sibi derelicta scdm conditionem sue nature esset suppositum sz eadem spes unionis dicitur

non yppostatica cum natura assumpta. E::

A | quis

9b^2

allegat mgr de one xpi dicens clamat homo separatus divinitatis
moriturus nam cum divinitas mortis libera sit utique mors ibi esse non po
tuit nisi vita discederet quia vita divinitatis est Item spiritum divinum deposuit 2o
animam in morte ut argutum est a principio questionis igitur non mansit unio eius
ad ipsam igitur etc Item si in triduo mansisset talis unio ad animam et 3o
ad carnem tunc ita non fuisset nisi unio ypostatica et sic sequitur quod filio dei fuissent
communicata ydeomata tam carnis quam anime et ita fuisset verum dicere
filius dei est caro vel anima quod est falsum propter quod non mansit unio tam quo ad 4o
carnem quam quo ad animam et cum ita duo fuerint ab invicem divisa sequitur quod ibi
fuissent due uniones vel ad minus sed ante mortem erat tantum unio una igitur alia
unio facta fuit de novo in morte quod non ponitur Item hic non fuit proprie 5o
vera persona iacet in sepulcro igitur probatio consequentie fa antecedens quia ex unione
ubi ad carnem non poterat dici filius dei xpus eo quod xpus dicitur quasi unctus
unctione spiritus sancti sicut tangit apostolus Hebr. 1o allegans prophetam in psalmo
sed talis unctio non potest competere carni inanimate etc Ad primum negatur consequentia ad probationem ad primum
negatur consequentia quia licet maior sit virtus vivificativa deitatis quam anime effectiva
tamen deitati non competit vivificare formaliter sicut competit ipsi anime sed corpus
non dicitur vivum nisi formaliter vivificetur qualiter non potuit ipsum [illegible] per
se nec vita vel vivificare Ad confirmationem respondet magister in littera quod divinitas ad confirmationem
separavit se quia subtraxit protectionem sed non solvit unionem si enim
non cohibuisset sibi potentiam sed exercuisset non moreretur mortuus est ergo xpus
divinitate recedente et effectum potentie defendendi non exhibendo Ad 2m ad 2m
dicitur quod verbum deposuit animam non quidem a se separando sed a carne Ad ad 3m
tertium negatur consequentia quia ut dicit Tho. de arg. predicta unio solum facit commu
nicationem ydiomatum secundum talia concreta qui secundum suum modum significandi important
suppositum quia huiusmodi communicatio fit ratione suppositi sed anima et corpus que sunt
partes et non habent rationem suppositi igitur Concordat s. Tho. q. 3a art. 4 [illegible]
xpi dicens quod sicut ea que dicuntur de natura humana non possunt predicari de
filio dei ut quod dicitur esse [illegible] et aliis hominibus ita etiam ea que
possunt de anima [illegible] non possunt dici de filio dei sicut
quod est forma vel aliquid huiusmodi ea autem que possunt de ipso [illegible] quod sub
sistens possunt de filio dei predicari sicut descendit ad inferos et alia huiusmodi
dictum in 1a questione Utrum solus deus sit immutabilis Sed quod in triduo
poterat dei filius vere denominari a corpore et etiam ab anima sibi unitis
denominatione qua non est in concreto quecumque ea esse debent et ideo de ista
non curet Ad quartum dicit beatus Tho. in scripto quod in morte triduo fuerunt ad 4m
ibi due uniones in actu que ante erat una in actu et multe in potentia
et ideo non oportet quod tunc aliqua unio fuit de novo facta sicut nec
in divisione continui fit aliquid de novo nisi quod idem quod prius erat unum in
actu et multa in potentia fit plura in actu hoc declarat Bonaventura
post eum dicit quod triplex est unio prima ut est actio unientis secunda ut est
passio unibilis tertia ut est in illo unito primo modo est unica unio eo quod

vita eadē vniuit sibi vbum tam corpus q̄ aīam sicut vnita vnione
assumpsit ambo sc̄d̄o nō simlr quia in pn̄ia° caro et aīa fuert vnita
vbo nō ut diuisa s; ut cōiuncta in vna sb̄am et nām 1ᵃ vnita vniōe
zcs s; 2oo cū illo pficeret p̄ extrema tūc plurali vnio sicut et
vni / quia ergo an morte fuit hūanitas tota vni in actu et
plura in potēa ergo sc̄ interim q̄ aīa et corpus fuerunt cōiuncta
vnita vnione vniebant in actu lz pl̄ibus in potēa s; dum erat
separata plibus vnionib; in actu vniebant s; qz modus loquendi supp̄t
relōs distinctas a relat et p̄tes rerū nō eē encia in actu s; sc̄dm
in potēa / que ambo nō sūt vera Ad r̄ōi 1ᵃ d̄z ad rōm nō ponendo
q̄ vnio sit aliqua res ut relato distincta ab vnitis tūc planū ē
q̄ nō fuit aliqua vnio vbi ad aīam nec ad carnē tp̄e mortis q̄
vniuit p̄us quia rāte talis tūc vm fuit intime vnitu vtriqz equalr an
et post / Ad 2m si sc̄dm aliquē modū loquendi dicant dici tūc due
vniones sz q̄ tp̄e mortis vbū fuit vnitū aīe et carni ab inuicē
diuisis / eadē rōne eciā cōiunctis eis dicent dici due vniones / ex
eo quia cōiunctio et separatio aīe et carnis int̄ se nō fuit qz 2m
h̄t aliquē aliud vbum eē vtrisqz vnitū Vn p̄t dici q̄ vbum absqz
vnione aliqua distincta ec̄ seq̄ps intime vniebat an mortem
hūane nē / s; hoc nō potuit eē nisi et seq̄ps intime vnire ita
aīe et carni et in morte equalr eisdē separatis / eisdē fuit vo
nitu nulla superueniente noua vnione / et iterū eis reuinitis
ex hoc q̄ mansit sic p̄tibus vnitū intime / sc̄ q̄ iterum fuit sic
vnitu toti hūanitati absqz aliq̄ua media noue pductionis
vnione / Ex quo patet q̄ eadē vnio qua vm fuit vnitū toti et
p̄ti mansit in morte / quis nō maneret vnio ad totū ppt̄ p̄tiū
int̄ se dissolutionē / et iterū reincepit vnio eē totiq̄ p̄tibus re
vnitis / Ad q̄ntū nē aūs / ad pbacōm q̄ ex vnione re / istō toto co
cesso / nō sc̄ aūs p̄m / qz ad hoc ppt̄ vnionē vbi ad aīam hec
fuit p̄ptē vera / filius dei ē corpus / et quia carnē in sepulcro iacē
te sibi hūit vnita / nō d; filio dei qui tūc verū erat corpus vivifica
bat / q̄ iacet in sepulcro / Circa dubitat an deitas sit vni
ta carni ipam a putrefactōe pseruasset si diu fuisset resur
recto p̄tracta / Videt p̄ ttem gelone / quis corpus x̄ē sinē
nalib; dedicatū fuiss; incineabile visibile tn̄ ē q̄ quātocūqz tp̄e
iacuisset in sepulcro manēte vnione eius ad vm nunq̄
fuisset incineratu / s; 2a p̄s p; / qz omē mixtū ex elementis
ē resolubile / s; corpus x̄ē vere fuit mixtū ex elementis / sicut
alia hoīm corpalia zc / Cor p; p̄ phos et p̄ Aug̃ 8̄ de ciuit
dei ca° xx° / vbi d̄ q̄ si corpus hūani nāli cursu relinquat
tam diu quasi tumultuat donec mixti cōueniat elementis / et in
eorū pace paulatim p̄tickatur qz distendit / Cor nō ē de scz 2a p̄s
p; / q̄ aīa cōiuncta corpi p̄hibet ipm ab incineratōe h̄. a forcori
Corr᷑m. Corpus xp̄i p̄ separacōne aīe ab ipō. nō debuit incinerari seu corrupi
p; ex glo°. Et p̄ id p̄s. Nō dabis scm̄ tuū videre corrupcōem / q̄d nō pt̄ intelligi
de corrupcōne mortis / qz xp̄s mortuus fuit. ergo intelligi de corrupcōne incinera°
cionis em̄ et incineracō defectus sunt pene originalis pctī. In xp̄o aut̄ nequaq̄
fuit originale / Et io xp̄s nō ꝯtraxit huiusmōi defectus ex necitate sue originis
q̄a sine originali ꝯceptus fuit / s; voluntarie eos qui erant hūane nē. nō p̄ se
s; p̄ nr̄a redemcōne assumpsit. vt in alijs nobis meruit. Et q̄a aīa cōiuncta
corpi. p̄hibet ipm ab incineracōne q̄ndiu sibi vnit̄. et vtrisqz dīna ē maior
q̄m virtus aīe. ideo diuinitas cōiuncta corpi xp̄i. pseruauit ipm ab incineracōne
vnio et p̄hibuit / Et si dicat xp̄us assumpsit defectus hūanos oēs p̄t peccm. et
ignoraz. ut sup̄. dis. 14. h̄itū ē. / et qz incinerā° nō est pcctm. nec ipsa. Di. q̄ sicut

i corpe passus e alios defectus ... ita ꝯ mone[n]datus. ꝶ Christus no assumpsit p nra redemptone defectus nisi qui expediebant ꝯ officio redemptoris. cuiusmodi fuit defect[us] mortem antecedentes. sꝫ no assumpsit corpis incineracoꝫ. vel alios qui mortez sequebant. qr no ꝯfecissent ad redemptoꝫ. ꝶ Dubita[tur] 2°. An filius dei rone separatonis aie a corpe possit dici vere mortuus fuisse. ꝶ R[espondetur] q[uod] sic. Iuxta id qd i symbolo het[ur]. Crucifixus mortuus ꝯ sepultus. qd dr de filio dei vnigenito. ꝶ Et hoc iam dr Ambros[ius] expsse que ag[ustinus] allegat iiij° dis. 18. Tantu fuit pctm nrm vt saluari no possem[us] nisi vnigenit[us] dei filius moret[ur] p nob debitorib[us] mort[is]. ꝶ Et rone pz sic. Na carne ꝯcepta ꝯ pasciente filius dei nat[us] dr. ꝯ ꝯceptus. ꝶ go pari rone carne mortua filius dei dz dici ve[re] mortuus. ꝶ Conc[e]du[n]t go e. filiu dei p nobis fuisse mortuu. ꝶ Et hoc qde sibi ve[re] attribuit[ur]. no sꝫ naz diuina sꝫ sꝫ huana. ꝶ co q[uod] esse mortuu est attributu nae huane. ꝶ No tn attribuit[ur] ei p csentia. a[li]q[u]a sꝫ p ydiom[atum] ꝯmutacoꝫ. ꝶ ꝯ hoc i nullo derogat diuine dignitati ꝯ multu ꝯsonat pietati. ꝶ Nullus em sbm maioris di[le]ctionis respondere pt q[uam] ambo cordis. [i]sti. sꝫ q[uod] vnigenit[us] dei filius mortuus fu[er]it p nob debitorib[us] mortis. ꝶ Et io no tm hoc credendu e ꝯ asserendu sꝫ ꝯcm ve[r]u sꝫ eciam frequentissime recolendu. ꝶ Tercio

diuinitas tam intime sibi vnita. ꝶ Conformat alijs corporibus huanis corpe tn incineracio rone pcti originalis. ut pz 3°. sꝫ tn pctm no fuit in x°. ꝶ Vn dicunt quida q[uod] p[ro]pt hoc q[uod] corpus x[risti] erat subsistificatu in psona filij dei. sicut in supposito. absqꝫ alio nouo miraculo. qd nulla natura creata potuit attingere ad eius actuale existencia seu subsistencia. dando sibi illa. uel auferendo ab eo. ꝶ Et isti hnt dice q[uod] passiones quas xpus in sua vita sustinuit miraculose sustinuit. Inquantu diuina psona ꝯhibebat redundare in huana naturam. Id quo prohibita fuiss[et] a passione corpus q[uod] subsistificata erat in diuina psona. ꝶ Alij aut[em] sicut ꝯm pdoctores dicebes. q[uod] quia anima adhuc fuit in corpe. potuerat corpus resolui et augmentari. et quo ad eius dispositiom qualificatiam variari. potuiss[et] ꝯ ... recedere fi. corruptio vltior vsqꝫ ad dissolutiom. nisi p nouu miraclm fuiss[et] ꝯseruatu. et illi p se et ꝯtra secdam pte ... allegent dictum ... ꝶ Act 2°. fundatum sup ito p°. ꝶ No dabis sctm tuu vide corruptiom. ꝶ Et qd pbauit ꝯm iam resurrexisse. q pbato no eet efficax pbacio si in sepulcro diucius mansiss[et] corpus corruptu fuisset. ꝶ Sꝫ tenendo ꝯclom. vndet ad motiua illoz. q[uod] xpus suu corpus eciam ipsa anima pnte pmisit resolui. mutari in ꝯplexione et pati. et hoc fecit ad ostendendu q[uod] veram huanitate assupsit. ꝶ Et ꝯfuit ad nram redemptom. sꝫ tlis putrefactio ul incineratio nichil nob ꝯfuiss[et]. quia iam fuit facta p morte x redemptio. ꝶ Imo forte potuit dignitati sue derogasset. ꝶ ꝯ corpus sibi tam singulariter vnitu fuiss[et] putrescere. ꝶ Ad illud dctm petri. qd p se allegant. vndet. q[uod] petrus p illud pbauit solu p pphete vaticiniu. qd no debuit tam diu in sepulcro manere. q[uod] posset corpus eius corrumpi. etiam si fuiss[et] subiectum naturalib[us] ... ꝶ Quantu ad scdm artm. qui e de ꝯposito sciendu e. q[uod] de hoc e dubius ... ꝯcordas in ꝯclone vniuersali. sꝫ diuisi ta in motiuis. ꝶ Prima e hugonis de scto victore. qui dixit xpm in triduo mortis fuisse hominem. et hoc ea rone. quia dicebat animam ee hominem p se. ꝶ ... et hoiem no ee nisi anima corpe vestita. et corpe utete. et sic no solu xpz. ꝶ et cuiuslibet hois anima p9 mortem manet ho. ꝶ Scda e mgri snarz. hic ... sꝫ one ... pu[n]ctz hoc ide alia rone. quia credidit. q[uod] vnio anime et corpis int[er] se no sit de ratione hominis. sꝫ sufficiat ad hoc q[uod] aliqd sit homo q[uod] heat aiam huaz et corpus. ꝶ Et talis fuit xpus in mortis sue triduo. qr ꝯcludit q[uod] tunc fuit ho. ꝶ Sꝫ ꝯ istas opiniones sit ꝯclo vniuersalis. ꝶ Xpus in triduo mortis no fuit verus ho. ꝶ Sz ... nullus mortuu du e mortuu e verus ho. ꝶ Sꝫ xpus in illo triduo fuit ve mortuus. ꝶ Et ... no ... de rone hois sit ee ... ꝶ Hor nota e ... ꝶ Iste xpe in triduo ... fuit hom. ꝶ ... in sepulcro. cu ibi no fuit anima. nec in

9° xii lio

... renca mgr deceptus fuit. ex aliquib[us] appa[re]ntib[us] locucionib[us] ꝯ rcib[us] quib[us] vtun[tur] dicentes. Christum iacuisse in sepulcro. qd no ꝯvenit xpo nisi rone huane nature. ꝶ Et qa i talib[us] locucionib[us] xpus supponit suppositu nae huane ꝯ supponit hnc hoiem. ꝶ Ideo mgr estimauit q[uod] xpus in illo triduo fuit h[om]o. ꝶ Item mgr ut dr Bonaven[tura] intellexit in xpo duas fuisse vniones. ꝶ Sꝫ vnione aie ad carne. ꝶ Et vnione diuine nae cu huana. ꝶ Vnio diuine nae cu huana faciebat xpm esse hoiem. ꝶ Iux id qd dr aug[ustinus]. talis fuit illa susceptio. ut faceret deu hoiem. ꝶ Vnio vo aie ad carne faciebat hoiem illu viuere. ꝶ Cu[m] ia go i triduo mansit vnio diuinitatis ad huanitate. ꝶ Et soluta fuit vnio aie ad carne. ꝶ hinc est. q[uod] posuit ag[ustinus]. q[uod] xps i triduo no desijt ee homo. sed desijt viuere. ꝶ Et id sꝫ xpm verum e dice de xpo. q[uod] in triduo fuit ho. ꝶ Et q[uod] fuit ho mortuus. ꝶ Quibus no posset dici de aliquo alio. ꝶ Et in hoc eciam mgr defecit. qa ad hoc q[uod] aliquis sit ho. nccio p[re]exigit[ur] ꝯ coexigitur vnio aie ad carne. ꝶ Cu ho dicat forma totius siue forma ꝯsequentem totu ꝯpo[situm]. ꝶ Vn neqꝫ illa susceptio fecisset deu hoiem. ꝯ hoiem deu. nisi deus assumpsisset corpus ꝯ aiam ut ꝯiuncta adinuicem. ꝶ Et p hoc posicio ... ꝯmuniter no sustinet[ur] i pte ista. ꝶ Posicio eciam hugonis no sustinet[ur]. ꝶ No qr ... fla sit predicta locu[tio]. ꝶ Christus in triduo fuit ho. ꝶ Sꝫ qa fluitate hz ... de ... ꝶ Sꝫ pro eo usatur inquisicio circa pdicta locucioz. ꝯ isto mo videt[ur] ea hugo ꝯ mgr tenuisse.

infno cu ibi no fuerit corpus nec in alio loco ut notu e i. Iste
si in isto triduo fuiat ho et no potat vide nec audire nec loqui
tut fuiss cecus surdus et mutus qd horribile e dice. Iste homo
e cpositu ex aia et corpe et no tn aia sz spus in triduo
no fuit cpositus ex aia et corpe cu tuc illa ab invice fuerint
divisa. Am p p pte p aucte phor et eci aucte Aug pmo de
Civi dei ubi sic ait Anima no e totus ho sz ps melior hois nec
totus ho corpus sz ps inferior hois et hoc e ct hugone ut sequi
statim cu utrq qiuctu sunt s. corp et aia ht nome
hois. Ex quo pz q qditas hois totalis includit corp et
aiam et p ons corp dr pcialis qditate et sic aia sola no
tota — e qditas hois et io in hc puto mir si mire a modernis
qnter no tet. Item pone pm fuisse homiem in isto triduo
scdm mod dicedi m e pone ym homiem dce cu tetib hoc
aut e inquiciens qulz cm alig dr ho p unione aie intellc
ad corpus sz tuc s in triduo no fuit talis unio in po et sic
no potuit sic dici ho sicut ceteri sz aliis quia unitas fuit
utriusq s. aie et carnis et sic fuit ho p unione aie et carnis
no nit sz sz in uno spp s. divino. Et opinio hugonis mag ly
fuit fundata qz ex ea sequit q in po fuit sunt de facto due
psone qd e erroneu. Iste tuc nichil adveniens aie posset
cu ipa pro cstitue p se unu eo q ipa de se e spptu in actu
et scdm se cplemetu et p ons ho no est aliud cpositum
ex aia et corpe sz e aia utens ut dr. Hoc e inquiciens ne
Cor^m p^m — dum apud phos sz eciam apud theos. Cor^m pm ad hoc q ds
ve sit et dicat ho requit aia et carne tali se hre ad i
nice qualr requit ea se hre in aliis ad hc ut ipis cuciat
2^m — talis denoiacio ho pz cor^m ex qclone et eius pba. Cor^m
scdm q ad hoc q diuinu spptu ve dicat spus aliud suffic
q ad hoc q ve dica ho p^a ps pz qz ad hoc q deus dicat
ve spus suffic q sit spptu roale p nam sibi unita
uncta donis ipe spus sci sicut reges et pphete uncti dice
bant. Sz 2^a ps pz qz ad hc q deus ve dicat ho requit q
aia sit unita carni in fortune ita ut ibi resultet ens p
Alex^r — se unu vivu roale i. tet. Cont gclom ar^3 3° aucte Aug di
cet Maledictus qui dicat pm deposuisse homiem que se
assumpsit h. e q spus no desiit ee ho i. in isto triduo
fuit ho. Iste in ps dr. Tu es sacdos in etnu scdm ordine
Cor^m 3^m 2° Licet in mortis triduo dim — melchisedech et hc eciam allegat aplus ad hebr vii° pbat
nitas inmutabilis — q sacdotiu nuq desinet. Ex quo sic q pqz ps factus est
pmansit xpus tn — sacdos nuq desiit ee sacdos i. in toto triduo fuit sacdos
tuc ho esse desiit — sz tn scdm qd ho fuit sacdos i. in toto triduo fuit homo

Desiuit enim in illo triduo desiit esse ho non ideo q divinitas ad humanitate fuerit mutata sz ideo qa unio aie et carnis fuit soluta.

Item corpus in illo triduo fuit vitalis vitalitate creata et ad hoc cor- 3º ar.
poreus. Secundo tamen fuit homo. Quantum ad primum quod omne ens corporeum vitale vitaliter
creata sit hoc. Contra prima pars probatur quia quicquid corpus fuit subiectum illius vita-
litatis mansit in illo triduo, puta ipsa anima que eadem mansit unita
ad corpus. Secundo non vitalitas creata anime desiit in Christo. Tertio non desiit esse vi-
talis vitaliter creata. Secundo in illo triduo fuit vitalis vitaliter creata.
Secunda pars probatur quia quicquid corpus fuit subiectum corporeitatis non est sic in
triduo quia caro illa non desiit esse unita corpori, nec corporei-
tas desiit esse in Christo. Tertio corpus non desiit esse corporeum. Secundo in illo
triduo fuit corporeus. Quarto articulus contra quantum ad primum pes(?) Matthei 22: Ego sum 4º ar.
Deus Abraham, Deus Ysaac et Deus Jacob. Non est Deus mor-
tuorum sed vivorum. Ergo adhuc vivunt Abraham, Ysaac et Jacob.
ect Sed hoc non est verum nisi quia esset homo, quia planum est quod eorum corpora
mortua sunt. Cum ergo filius dei in triduo remanserit unitus
anime, sequitur quod in illo triduo fuit homo. Ad 3m contra dicit Maledictus(?) etc. nunc contra
quantum ad primum utrum quod post corporis conclusionem resultat procedit articulus. Corpus
in morte desiit esse homo non propter hominem vel humanitatem deponen-
do sed animam a carne separando. Item dicitur Lucas(?) exponit apostolus
tunc et Christus de carne quod Deus nunquam deposuit animam et carnem
que sunt unite sunt homo, non tamen sequitur quod sit. Quod non desiit esse homo.
Ad 2m. Concesso antecedente negatur quia sequitur quod propter quod etc. quia ut dicit apostolus
id est Tu es sacerdos in eternum etc. io(?) dicitur est quia sacerdotium eius fu-
turum erat eternum vel quia eius sacerdotio [illegible] non aliud succedit nec
succedet, sicut sacerdotio Aaron succedit sacerdotium secundum ordi-
nem Christi qui addidit quod esset alter et dicit quod post ut dicitur ad Hebreos
9º: Erat assistens pontifex futurorum bonorum quod sunt spiritualia et
ideo respectu anime separate a corpore sibi esset tale sacerdotium compe-
tebat. Ad 3m cum negatur quantum ad primum omne ens etc. non est
necessaria quia ut dicit apostolus quedam proprietates sunt secundum animam ut ad 3m
vitalitas, quedam tamen secundum corpus ut corporeitas, quedam ex coniunctione
anime et carnis ut humanitas. Ad hoc ergo ut sit homo oportet
ut omnes tales sint ibi scilicet proprietates que sunt secundum carnem et que
sunt secundum animam et que sunt ex concursu illorum duorum. Unde cum
dicitur fuit vitalis, fuit corporeus, ergo fuit homo, dimittit illa que est
ex concursu illorum duorum scilicet humanitatem. Deberet enim dicere et fuit
humanatus etc. Item dicitur Christus dicit quod post mortem Christus non erat vitalis
secundum quod vitale nominat vitam hominis, sed solum secundum quod nominat
potentiam anime. Sed tamen [illegible] restat in dubium an Christus in triduo fuit
substantia corporea vitalis vitaliter creata. De hoc enim specialia movet
apostolus dubia et tamen finaliter videtur concedere quod sic. Tamen dicit
de Christo quod non fuit de ipso in morte sicut in alio homine, nam
in alio homine omne substantiale hominis in morte desinit ei compe-
tere, sed in Christo non fuit ita, nam specialia que sunt vite anime vel vite

corpus ei remansert / s3 q ex gcursu aīme et cai[illegible] deserut ee ut
ad 2am caritatis sensibilitatis humanitatis zc / ad 9ᵐᵃ d3 / q 1ᵃ noīa Abraham
ysaac et Jacob accipiunt p aīabus eorz / q scdm rei vitate viuūt / vn
ibi p totum / ps intelligit / et sic ē in letania cu dicimus scte pe
tre ora p nob / intelligit de aīa eius zc / vos pn lco a pricio qois
scte patet ex dictis **Questio ia Circa 23am distinctom et sequētes d' fide**
qo ia Circa distinctões de fide Queritur pmo vtru ad causandū assensum
fidei in aīa viatoris / requirat liberu arbitriu voluntat(is)
qd no credere no ē in libertate viatoris / ergo qo fa gna z / et ...libe
ants pz p philosophū q pma / sic / no ē in ptate hoīs opinari gna ppom
sibi dubia / ul causare in se actu opinionis / igr / no ē in ptate hoīs
credere gna ppom sibi dubia / ul cāre zne in se actu fidei / gna z
quia ponitur no pt q mīg est et facilius / no pt qe ē maius sibi et
difficilius / s3 difficilius et maius ē hoīm causare in se assensum firmu
et sine formidie / cuiusmodi ē assensus fidei / q cu formidine cuiusmodi
est assensus opinatiuus / igr / ants pz p° experimento / experit em quilibz in
seipo / q pposita sibi ppoe neutra ul dubia / puta / rex sedet / ul / pp
ē vome / no pt sine aliqua rone addita assentire ul dissentire ei
s3 velit sive nolit / nisi prius cōcipiat / manebit sibi dubia donec co
stat ei assentire ul dissentire / ppt euidencia aliquā gnexionis
illius ad alia ppom / qua credit ee vam ul falsam / ul ppt testiom
aliorz / quibus racoabilr debet credere / ul ppt noticia aliqua nouam
intuitiuā / ul quia aliquo alr sibi apparet de signficato illius ppois
q an apparuit / Iste p autem d'rist lib 3o de aīa / vbi ad pbandū / q
ymaginaco no ē opinio / et p gns nec intellus / sic arguit / ymagi-
nari possumus qn volumus / et h̄ ātā spē rei sensibilis in memoria
s3 opinari no possumus cu volumus / qz opinio no est nisi illius / q ap
2o ar2 paret nob vera / 2° Secūdo pncipalr sic / no ē in ptate hoīs assentire
ppoibus magis in euidentibus naturalr / et ppoibus ineuidentes ve
lit nolit dubitare / ista pz q si liberū ho pt assentire ppoibus / qm mi
me apparet vere ductu rois naturalis / et quibus difficilime ē asse
tire / ergo pt assentire / quibuscumq aliis / in quibus ē minor difficultas
et ineuidencia / s3 articli fidei sunt maxime ineuidentes / int' oēs
ppos / que credunt ee vere / na sunt sup omem rom naturalem / sicut / q
vna res sit tres / res / et quelz earz / et q virgo pepit filiu dei
et huiusmoi / ergo no ē in ptate hoīs assentire talibus libere / cum
habeat dubitare / velit / nolit / de talibus rex sedet / rex no sedet //
3o ar2 Tercio / no ē in ptate hoīs / q appeat sibi sic ee ex pte rei / sicut
sibi p ppom / ppo naliter denōtur / igr no ē in ptate hoīs / q ppo appa
reat sibi vera / mr p quis q credit eam ee vam / na ho no credit
aliquā ppom ee vam / nisi ita appeat sibi ee vera / nec aliqua
apparet sibi ee vera / nisi apparet ei sic ee / sicut p eam denotat
s ergo no in ptate hoīs est credere ppom simplr sibi ppositam / ad quā

non habet verum concedere in potestate hominis est facere res apparere sibi sicut
velit. Contra oppositum arguitur. Fides est non apparentium ut patet per apostolum ad hebreos xi. Oppositum
et per doctores communiter. Item ad credendum articulos fidei non est aliqua evide
ntia rationis ad hoc sufficienter intellectum movens sed oportet ad hoc accede
re imperium voluntatis imperantis intellectui ut talibus credat. Sed hic sunt due
opiniones extreme. Una quam recitat Gandavensis quodlibet 8 q. 22 que
dicit quod intellectus noster ex se indeterminatus est ad hoc quod assentiat articulo fidei cre
dendo vel non assentiat et adeo parte rei vel obiecti non sit evidentia
vel sufficientius notitia vel apparentia ad determinandum intellectum sed necesse est si
debet assentire quod credat quod ad hoc moveatur a voluntate. Contrariam opinionem
recitat Holkot q. prima articulo primo. Secunda opinio est Holkot dicentis quod quilibet cre
dens credit non libere sed propter evidentiam rationis qua quilibet infidelis
posset necessitari ad assensum. Et illius opinionis videtur fuisse Franciscus
de Marchia ut patet ex dictis suis recitatis in prima questione summarum communium
magistri Hainrici de Oyta. Sed ad inveniendum ancedum in quo consistit dca
ut dicitur secundo ethicorum. Dicitur quod credere secundum diversos loquendi modos doctorum
quadrupliciter accipi potest. Primo communiter ut ipse et tunc est idem quod assentire sic esse
vel fuisse vel futurum esse vel posse esse etc. in re sicut per aliquam
propositionem denotatur. Sic etiam credimus id quod scimus et id quod opinamur
et sic dicit Augustinus in libro de predestinatione sanctorum capitulo 2o. Credere est cum asser
tione cogitare. Sed Hugo in libro primo de sacramentis capitulo 3o. Fides est pre
pro veritatis cuiusque rei cum assertione. Secundo accipitur stricte pro assen Nota
tire sine formidine actuali propositionibus de quarum veritate non constat
nisi per testimonium aliorum vel aliunde citra evidentiam et sic dicimur cre
dere ea que non videmus nec per sensum nec per rationem. Unde Augustinus super Io.
omelia quarta. Quid est fides nisi credere quod non vides. Tertio
accipitur strictius pro assentire sine formidine simpliciter tam actuali quam
habituali talibus de quorum veritate non habetur a nobis evidentia per sensus vel
rationis naturalis sed constat de eis per revelationem a deo factam et testi
ficationem per miracula et per eorum etc. Et hoc est credere proprie ea
que pertinent ad salutem. De hoc dicit Magister libro 3o distinctione 23 capitulo 2o.
Fides est virtus qua creduntur que non videntur. Quod tamen non est de omnibus
que non videntur accipiendum sed de hiis tantum que credere ut ait Augustinus
super in Enchiridion ad religionem pertinet. Quarto accipitur strictissime pro asse
tire etc. ut iam dictum est cum complacentia voluntatis id est ob fidei ex caritate
procedente. Et sic credere est ex fide que per dilectionem operatur. Unde Augustinus
super Johannem omelia 29a. Credere in deum est credendo amare
eum. Idem de fide et operibus et allegatur in ubi supra capitulo 2o. Fun
damentum est Ihesus Christus id est Christi fides que per dilectionem operatur. Per quam
Christus habitat in cordibus qui neminem perire sinit. Secunda et tertia
acceptiones predicte precipue pertinent ad propositum nostrum ad quod tamen
tertia magis deservit quod assensus theologicus de quo nunc agitur

ul' e fides tacita accepta / ul' cum pro pposito / qz no oportet de fide / quarto
accepta / ppt suu restricionem / sz prima accepto et secunda aliis scilicet et
noticiis concludentibus sit quecumque et quia prima e quessima / propositionem ad
9o pa presens pretermitto / secunda conclusio prima / ad omne credere fides ul' tacita ul' quarto
modo intellectus indiget intrinsece ul' extrinsece determinari respectu credi-
bilium / preter apprehensionem eorum / probo / omne tale credere e assensus ta-
lium veritatum / respectu quarum intellectus de se e neuter / ul' que sunt neutre
intellectui / ergo tale credere / consequentia 9o va / quia pz / quia intellectus ex sui
natura no pt assentire sine formidine alicui propositioni / sibi neutre
/ quamdiu / id manet sibi neutra / nec ipse se solo sufficiat / propositionem nunc
sibi neutram / facere no ee sibi neutram / quia no nisi intellectus ad
assenciendum requirit apparencia veri / quia voluntas apparenciam boni
ul' mali / ad actuandum se volicione ul' nolicione / sed cum neutralitas ita
sit equalitas quedam / inter assensum et [red deletion] dissensum / si 1a debet
tolli / oportet motivum aliquod concurrere / ante primum / quia intellectus de talibus
credibilibus / no habet evidenciam per sensum / nec per intellectum sine te-
rmino per rationem naturalem / consequentia / e de se / no pt perfici / in lumine naturali / ad
eorum assensum / ex consideracione nature rei signific(ate) / per talia cre-
dibilia pervenire / consequentia / propositio no detrahat aliunde / manet sibi presencia
2a 9o neutra / secunda conclusio / ad huiusmodi credere seu assensum creditivum no suf-
ficit voluntatis imperium cum apprehensione credibilium / et influencia dei generali
probo / quia si voluntatis imperium cum predictis sufficeret ad credendum / sequeretur
quod voluntas per solum imperium suum posset determinare intellectum ad as-
senciendum propositioni sibi dubie / consequentia tz / cum credibilia de quibus agitur
secundum quemcumque dei influenciam / sint intellectui propositiones dubie / sive
neutre / consequens contra primum / quia tunc numquam oporteret hominem dubitare
de aliqua propositione / nisi vellet / quod experiencia docet esse falsum / de multis
propositionibus / de quibus homo dubitat / velit / nolit / Item ad hoc sequeretur
/ quod homo possit dicere quamcumque vellet / ad quascumque propositiones / sibi no evide-
ntes sine mendacio / consequentia / pz de se / consequens probatur / quia qui vellet dicere
unam propositionem esse veram / posset libere credere quod esset vera / et qui vellet
dicere oppositum / possit libere credere / hoc verum esse / Item ad fidem / de ita
propositione sequitur delectacio / et corrumpitur tristicia si [red deletion] prefuit / sicut
fides ita de morte patris / causat in filio tristiciam / si ergo filius posset
libere credere patrem suum no ee mortuum / quantumcumque narraretur
ab aliquo / sequeretur quod esset in potestate sua / tristari et no tristari
pro morte patris sui / sicut placet sibi / et in potestate mea
esset causare / summum gaudium michi possibile / ul' quantumlibet citra tale
summum / consequentia / quia possem assentire libere isti propositioni / tu es
ero ita beatus sicut nunc est beatus petrus / et tunc est / quod illa fidem
sequeretur magnum gaudium / ul' quod illud esset maximum / quod possem
habere ul' non / si sit suppositum / si non volo quod ego credam / quod ero tamen / in duplo

beatior tunc constat quod gaudium intendetur in isto gradu. Item tunc si crederem quod
ero in triplo beatior et sequitur quod tunc erit gaudium maioris gradus et
sic ultra quecumque graduum datum possem augere gaudium meum quod est
propositum quo ad secundam partem conclusionis illatum ut sic augendo deveniret ad
maximum et tunc habetur propositum quo ad primam partem. Istam conclusionem etiam probat
tres rationes anno preterito. Correlarium primum: non sufficit intellectum ad assensum articulorum fidei (cor^m p^m)
quia voluntas eligit assentire eis et imperat intellectui ut eis assentiat
propter premium vite eterne quod promittitur patet ex conclusione et illud est contra unam
opinionem quam Holkot recitat dicentem quod articuli fidei sint supra rationem na-
turalem et ideo intellectus non determinatur ad assensum eorum propter sufficientem rationem sicut in pre-
missis principiis nec propter experientiam ad principia sicut in conclusionibus sed voluntas
determinatur propter auditum quod est sufficiens ad movendum voluntatem ut potest quia videtur
bonum et quietans sic parti assentire quia repromittitur nobis premium eternum
si credamus et hoc primo movetur voluntas quod ipsa eligit assentire determinate
uni parti contradictionis et imperat intellectui ut illi parti assentiat sed quod primum
sit falsum patet ex conclusione et eius probatione. Secundum correlarium: quod divinus intellectus (cor^m 2^m)
assentiat quod anticristus erit et sic de contingentibus per ipsum propter determinationem vo-
luntatis. Hoc tamen non competit intellectui creato primum patet quia per determina-
tionem divine voluntatis aliquid ponitur in esse futurum sed per illam habet cognosci
esse futurum a divino intellectu. Secundum vero patet ex conclusione. Tertia conclusio: ad (3^a c^o)
credendum articulos fidei non sufficit actualis apprehensio eorum vel qualitercumque
per eos sufficit cum habitu fidei infuso et imperio voluntatis patet quia infusa fi-
de in baptismo et postea intellectu in se formante istam: deus est trinus
et unus non statim est in potestate voluntatis quod appareat sibi sic esse in
re sicut ita apponit sed licet conciliaturus vos velit non oportet quod intellectus
assentiat nisi plus concurrat. Confirmatur quod sicut Augustinus in de spiritu
et littera ad Marcellinum scribit: ultra memoriam nec quod credo potest anima quo
(arbit^o) libet libero arbitrio si nulla sit suasio vel vocatio cui credat sed si habitus
fidei cum apprehensione articulorum et imperio voluntatis sufficeret ad assensum
eorum non requireretur suasio vel vocatio specialis. Quarta conclusio: licet possibile (4^a c^o)
sit in aliquo causari assensum fidei respectu credibilium sine apparen-
tia ad hoc prius requisita omnibus tamen talibus assensibus qui non in aliquo
causantur apparentiam veritatis credibilium prerequirunt. Prima pars patet quia deus
immediate potest causare talem assensum in aliquo sine notitia vel ap-
parentia ad hoc prius requisita. Secunda pars probatur quia nec intellectus ex
se sufficiens est ad talem assensum ut patet ex conclusione prima nec voluntas
per suum imperium sufficit eum determinare posita apprehensione articulorum et quam
per eos habetur et influentia dei generali ut patet ex 2^a nec sufficiunt cum
habitu fidei infuso ut patet ex 3^a igitur ultra ista requiritur veritatis credibi-
lium apparentia. Ultimo pars conclusionis patet per Augustinum ubi supra de spiritu et littera. Unde
illa ipsa voluntas credendi divino munere dicitur tribuenda solum quod
ex libero arbitrio est quod nobis naturaliter concreatum est sed etiam quod visorum seu in-
dicatorum vel concipitorum suasionibus agit deus ut velimus et credamus

sui extensiue per exortatores / ubi eciam mandata legis aliquid agunt / ad mo-
uendum hominem / infirmitatis sue / ut ad terram iustificabilem / credendo confugi-
at / et est 2a pars conclusionis sue iiiitu / ubi nemo sit in potestate / quid ei e-
ueniat in mente / et hec est pro prima parte conclusionis / subdit huius modi / quo
deus agit cum anima rationali / ut ei credat / persuasio et ipsa credere deus operatur
nobis / Nota licet / non possit quis se primo per fide actuare / nisi aliunde
informatus / de reuelacione uel ueritatis apparencia / non tamen pariter credenti
talia sint / aut [illegible] dent esse / ro credendi / sed solum manuductores / sic
enim fides est ex auditu / quod ut exeat in actum / oportet proponi et declarari
credibilia credenda / tamen sola diuina auctoritas est / et esse debet / racio
79º credendi / sicut sola dei bonitas / racio amandi / Quinta conclusio / licet
non omnem opinionem / oportet precedere racionem / omnem tamen fidei assensum in
nobis quia non causatum oportet precedere racionem / et aliquorum in lumine naturali
euidencium cognicionem / prima pars patet / quia accipio unam opinionem de contin-
gentibus / que si habetur / sine racione priori / sed habet propositum / si per racionem pri-
oriat / tunc illa ro non est ex ante cognitio uel scito / quod quam necessariam uel sci-
tam / quia tunc conclusio esset necessaria / quod est contra positum / si 2m / si illa racio fuit
nobis opinionem / sed ex ambobus et quasi sint nobis illa opinata / uel ad minus
alterum [illegible] corpus / uel ergo talis opinio est in nobis sine racione prima
et habet propositum / uel per aliam racionem / et tunc procedetur in infinitum / quod
est inconueniens / Ex quo patet / quod quamuis ad causandum opinionem sine suf-
ficit apprehensio simplicium / de quibus est opinio / Secunda pars patet / quia talis
assensus prerequirit apparenciam ueritatis credibilium / ut dicit conclusio precedens
/ uel requirit talis apparencia / sunt ex racione / uel auctoritate / si ex racione / talis
ad minus est theologica / et illa prerequirit intellectum uel experienciam / et cognitionem
principiorum / in lumine naturali cognitorum / ex quibus / considerationis / quibusdam proba-
bilibus concluduntur premisse / ex quibus assensus fidei generatur / uel totaliter
uel partialiter / si autem patet / quia nisi illi qui inducuntur ad fidem
/ una cum probabilibus proponeretur aliquid principium / practicum uel speculatiuum
naturaliter notum / uel plura talia / sicut ex quibus tenetur fideli et benefactori
suo / et bonum est uiuere bene / uel aliqua nota per experienciam / nunquam
duceretur ad assenciendum premissis formi theologice / quo concludit conclusio fidei
/ uel non crederet conclusionem sequi ex premissis in forma / nec apparet / si talis
apparencia sunt ex auctoritate / tunc illa auctoritate / quia doctori credit / oportet
precedere racionem theologicam ad minus / nullus enim credit alicui auctoritati / nisi
prius persuasum sit ei racione theologica / quod debuit illi credere / uel nisi immediate
per experienciam uel aliqua signa in ea uisa / cognouit uel iudicauit
/ uenit eum esse ueracem / si datur racio theologica / illa oportet precedere cogn-
icionem aliquorum in lumine naturali euidencium / modo primo / Et sic Ista
firma assensus fidei generatur qui non in aliquo per addiscere precedentibus
prerequirit antecedentem aliquorum naturalium cum sensibus cognitorum / 4m patet
ad Ro. x / ubi dicit / quod fides est ex auditu / signanter / quod licet omne
ex quibus nouit / in ueniendo uel addiscendo uenit / tamen nosse in

veniendo p semetipm / mate pcedit nosse addiscendo ab alio / qui
eni nichil omio nouit ex seipso / nichil omio pt disce ab alio / sz que
quis nouit ex se / nouit aliqua sensus ex na rei illa intelligendo / i. va e
dicta qclo / quo ad scdam pte / pz etia p / Rlandanem ptu. quolz qoe
scda an fine / Ror m / scdm quem mod qsiacois fidei no e dare
pma ppom credita pure ppter se et no talr ppt alia vitate prie
cognitam / pz ex scda pte qclois / et eius pba. Istud e cotra holk
ponete opp m q. pma ar lo septo in solucione vnig dubij / n c valet
racio sua / quia dicit / q e dare ppom aliqua / qua vng hs credat / quia
videt sibi q [illegible] est sit / sicut p ea denotat / et si qrat ab eo
de causa / qr credit / nesciat dare aliq alia / nisi talem / quia io cre
dit / quia videt sibi / ita ee / sicut p eam denotat / Ex hoc toto
no sequit intetu / quia stat / q in vitate / aliqua cognito prua / sit
causa illi / q sic credit / et q ipe nesciat reflexe / sic hre tlem
cognicom / que e sibi causa / q sic credit / i. Nota qmo de sane
credibilibz / generatur fides acquisita / rone aliquo quo vprz / et formit
sine formitne actuali adheret / tn ad credendu huiusmoi salubrit
requirit vtus fidei theologice supnalr infusa / pz quia baptisatz in
cadens in heresim / cra articlm vm / pdit tota fide infusam / in
baptismo / et tn articlis formit assentit / nec in illo instanti / in
quo corrupit p heresim / fides infusa / gnat fides acquisita / qr
tlis error / no e dispositio ad fidem acquisitam / i. in eo fit fides
acquisita / vl infusa / ang errareti / Pte fides e ex auditu / auditus
ex pdicatre / Ro. x. Sz illud no pt intelligi / nisi de fide acquisita /
quia ex hoc gnat in homie / q credat veritati pdicatoris / et io adhi
bet fidem dictis / et no infusam / quia illa nunq infundit / sine ca
ritate / i. 2m pz qz d Hebr xi. Sine fide impossibile e placere
deo / qd no pt intelligi de fide acquisita / quia pmlti baptisati pla
cet deo / et tn no hnt fidem acquisita / / Sex qclo / qmo hmg di
apparencia / respctu articlorum nre fidei / que sunt ex euidentibus
in lumie nali / qmq possz sine speciali dei adiutorio sufficie ad
assentiend talibus articlis / scz de tmte etc / sine formidine actuali
no tn pt sufficie ad incitand intellcm infidelis ad credendu
eos / n c cola ad credend eos sane / Scda ps e qtra holk / qoe
pma / ar lo septo / in responsione / ad scdm argu / Dubiu pmu / pma
ps qclonis p sic / qmq miracula ad congrua / possent sufficie
ad causandum assensum tlium articlorum / in aliquo pagano
cui ipi articli pdicat / qmq ros pbabiles / simple ex honestate
veritatis et pcia intellcm inclinantes / tales articlos qtinentu
/ ad hoc sufficie posset / pdicta aut iuncta / adhuc magis sufficeret
i. / ante / quia deus indidit qndam nalem pmptitudinem /

Nota bn.

c. 9o

ad credendum | indim regis | p quasdam magnitats nobis | sive intellige
cias mirabiliu effectuu pductas | Aliu hō nalr natq est credere
testio a ore in eis | que ipē no nouit | et io in istis agibilibq | vide
mq | p testiom duorz ul triu | quos reputamq veraces dtiminat
totam dubitatom in nob | aliq de occultis de quibq nichil scimq | nisi
p eos | i 4 tam raco sumpta ex miraclis | qua ex honestate et vera
cite multitudis etc | qua simul ex utrisqz facit in hoīe | no affima
to ad oppm | causat assensum sine formidie | ad minq actuali | ex
q rspctu appnciar | qua talis raco sibi facit | nichil reputat motiu
in oppm | si quesit 1ᵃ etc | Ite sola ssuetudo ul appncia ssuetis
possz quiqz sufficere ad tlem sensum | 3ᵃ etc | antq p 7 de puero no bapti=
sato educato int credentes | a quibq audire ssueuit | a pueritia
nre fidei articulos esse credendos | et deum esse colendq | et timendq
etc | talis enim credet eos sine formidine | et pcipue si estimaret
illos parentes | qui eum informat esse pntes suos | illis eciā dice
tibq sibi | q sui pgenitores talia crediderunt | Simile natq videq
de iudeis | et hoībq aliarq sectarq | qui tam credut suis articlis
eciā ita remotis a lumine nali | sicut sūt in lege sua | q antq vellet
eos negare | vellet mori | Ita sima ssuetudo in huiq di assensibq
sit vim racois suffiiadi | 1ᵃ etc | antq p | quia audiuis contingit esse
ssuetudinibus | et io sicut ssueuimq | ita dignam dici 2ᵒ
metᵉ | et eciā | quantam vim hēt ssuetudo | leges ostendut | ut pz
p comentatorem in plogo tcii phicorz | ubi multa dicit | de ssue
tudine | Ite multi heretici | qui pptempcim infidelitat | habitum fidei amiserat
| adhuc sine formidie | crediderunt articlm trinitatis | qui e difficil=
limq | i 4 ad tlem assensum | no requit | nisi lc dei adiutorium
etc | 2ᵃ ps sclonis p | quantucūqz restat huiq appnciam adhuc intellctu
cam dispuacis | videt eam | no sufficere ad scludendq sic esse | sicut
p articlos sufficiat | 1ᵃ | Actuc illiq appnciae | ad corz assensum
no nccitatur | antq p | quia aliās tlis appncia | forz in se raco
demostratia | ul euident cōcludens | in lumine nali | et p sns | ex e
uidentibus in lumine nali | posset articli nre fidei altissimi | demo
strari | cuiq oppm pz ex dictis | Et si forte | q licet talis appncia
no sit raco euidens | ul demratiua in se | cz | tn alicui effe
ctato q sit demratiua ul euidens saltem ex hoc sequit | q vi
illiq appnciae no cogit intellctq ad tlem assensum | nisi in male
affcto | et minq sideranti | tam illas appnciais | q eciā pbabili tes
ad oppm | et p sns | ipa no sufficit nccitare intellctm | ad tlem
assensum | patet eciā eade ps sclonis | p aplm ad hebreos 9ᵒ
dicentem | qz fides e argm no apparentium | i e quore e fides | no pnt
quiri euidentia racois | 3ᵃ ps sclonis p | quia si talis appncia sufficeret

ad credendum xpiane sicut habitus fidei supernaturalis infusus non requiret
ad hoc ut patet secundum predictos doctores Nota licet credens xpiane non habeat rones
evidentes de apparentia sic esse tamen habet rones probabiles que cum habitu
fidei sufficiunt tamen alias ad credendum cor^m licet fides causata   cor^m
per apparentias absque habitu infuso sit sine formidine actuali non tamen
sine formidine habituali probatur habitus causatus ex talibus apparentiis
semper est opinativus ans patet quia tales apparentie non sunt nate causare
nisi opinionem saltem passe ex se ipsis Ex quo patet quod causa quare aliquis
talis assentit principiis talibus sine formidine est una cum apparentiis
predictis affectio inclinans intellectum tamen ad illam partem quod non videt
apparentias ad oppositum quod si appareret affectione [illegible] cessante talis
persona rum intendo naturali non haberet nisi assensum formidolosum
vel forsitan dubitaret vel opposito parti assentiret Et ideo sequitur quod   2^m cor^m
licet per spiritum mendacii et pseudos homines inducti poterat secte
legis proprie a naturali lumine remotiores quo ad credibilia quibus adhereret
sine formidine actuali non tamen hoc esse potest sine formidine habitu =
ali prima pars patet quia illa propositio non opposita alicui per se noto vel
penitus evidenti videtur ita extranea a ratione naturali quin aliqui
simplices falsis miraculis et persuasionibus etc demonum et hominum
possent ad eius fidem induci quorum tamen filii voluntius staret in lege
parentum et ita quotienscumque fieret magnum periculum persistendum talem fidem
3^am patet ex probatione prime partis conclusionis Secunda pars patet quia si tales mala
affectione cessante ad se rediret per habitum acquisitum ex omnibus
apparentiis non haberet assensum nisi opinativum et si debite conside =
raret apparentias ad oppositum per habitum priorem non assentirent
illis quibus prius sed potius dissentiret propter motiva contraria   cor^m 3^m
sed 3^m ex qua talis fides continuatur per apparentias et consuetudines ra
dicata etiam si sit de vera fide articulus firmior et nobilior est
fides xpiana probatur fides xpiana est omnino sine formidine tam actuali
quam habituali ergo sit est firmior etc ans quo ad hoc quod ipsa sit sine
formidine actuali notum est de se ad hoc sit de quod ratione fidei
sed quod sit sine formidine habituali probatur quia quanto plus homo talem
fidem abstracte vivit et ad se ipsum secundum naturalem rationem suam
convertit tanto clarius in intendo fidei infuse cognoscit articulos ve
ritate et firmius eis adhereret igitur talis habitus in se non est formidolosus
seu formidolose ans patet de sanctis hominibus qui purgati a peccatis
et affectionibus superfluis et maxime secundum rationem viventes fir
missime talia crediderunt etc Item vera fides est fundamentum
omnis meritorie actionis quia sine fide impossibile est placere deo
ad hebreos xi^o et nulla alia fides est huiusmodi igitur vera est nobilior
Item per veram fidem assentit credibilibus proprie sub sua ratione

2m corm

qua dicta auctoritate credenda et principaliter propter deum si hoc non sit per aliam
fidem etc. Et si forte sic posset non tamen meritorie etc. Certo sequitur
quod quantumcumque in volente habitum fidei infusum si maneat habitus fidei
acquisitus numquam tamen vi ipsius tam firma causatur adhesio credibilium
qua firma est in simplicissimo christiano virtute habitus infusi. Patet quia
quantumcumque aliquis sit radicatus in habitu primo si removeatur impedimenta
precipue vanitatis illi habitui et apparencie ex quibus causatus est et que
secundum apparenciam in naturali lumine consilii movet inclinacionem illius habitus
semper se formidolosum inveniet. Simplicissimus autem remotis re-
motis impedimentis innitens suo habitui perse et apparencie co-
formibus sue inclinacionem habitus non formidat etc. Nam si aliqui
simplices quandoque hesitant hoc est pertinens suis expugnantibus propter quod
plus innituntur apparenciis malarum affectionum suarum quam habitui fidei
infuse seu eius inclinacioni vel apparenciis illi inclinacioni consonis

9o 1 d Septima conclusio quod quilibet ad omnem actum fidei requirat aliquam operacionem
voluntatis non tamen sit quod voluntas intellectum suo imperio sine quo ce-
teris paribus esset dubius impellat ad assensum. Prima pars patet auctoritate Augustini
super Iohannem omelia 26 et exposita ut habetur alibi libere dicit Intra-
re potest quis ecclesiam nolens accedere altare ad nolens accipere sacramentum
potest nolens et cetera potest homo nolens credere autem non potest nisi volens.
Patet hoc eciam per Augustinum in de spiritu et littera ad marcellinum ubi dicit
non aliud est credere nisi consentire verum esse quod dicitur. Assensio autem
voluntatis est propria etc. fides in potestate est sed hoc non esset verum nisi
ad credendum concurreret actio libera voluntatis etc. Item probatur
hoc racione ad credendum non sufficit intellectum apparencie pro cre-
dibilibus adducte una cum habitu fidei sine operacione voluntatis cum
concomitante etc. ante patet quia non possunt apparencie tam fortes adduci que va-
cuum inclinacione fidei habitus cogunt intellectum ad assensum ut patet
ex secunda conclusione precedenti etc. Confirmatur quia si non tenetur credere non ca-
deret sub precepto et cetera patet per apostolum ad hebreos xi dicente oportet
accedentem ad deum credere etc. Et marci ultimo qui non crediderit
condempnabitur etc. Confirmatur quia nullum est preceptum nisi ad cuius imple-
cionem accedat libertas voluntatis quia in hiis que nobis penitus
a natura insunt nec laudamur nec vituperamur etc. cum tamen secundum Augustinum
ubi supra scilicet de spiritu et littera magna laude dignus sit Credi-
dit Abraham deo et reputatum est ei ad iusticiam Et iterum
Credenti in eum qui iustificat impium reputatur fides ad
iusticiam sed quod nullo modo cadit sub libertate voluntatis non im-
putatur alicui ad iusticiam tamquam opus proprium etc. 2a pars conclusionis
patet quia si non esset vera sequeretur quod voluntas per se et per suum imperium
posset inclinare intellectum de aliqua veritate que omnibus

certis apparentibus probabilis est sibi dubia tali nimpio constituto contra no
e ex cunctis et stans gnus p. quia voluntas ut sit est potentia ce
ca et etiam si ponet p fida certe et eam andpp. Cor.m licet cor.m
voluntas actui credendi conprincipiet ante vel concomitant disposite
no tamen imperant declarare pz ex dictis et id est intento Sanda p.
quolibet quest. prima ubi dicit quod intellectus tunc in credendo moveri habet
a tribus scilicet a voluntate quod quod concepit complexionem intelligibilem in for
mi cogitatione et ab ipsis complexionis intellectus fantasmatibus et
ab habitu fidei ita quod licet voluntas rationem impetat quod discurrat
et rotinet et velit ut credat et assentiat ipso tamen habitu
absque impulsu voluntatis actum habet potest elicere dicit tamen volu
tas non se opponat Secundum cor.m ad credendum pane sufficiunt in cor.m 2m
tellectui motiva intrinseca et extrinseca de quibus dictum est una cum
habitu dei infuso quia si talia motiva communis de se non sufficie
ret nisi ad causandum opinionem tamen una cum habitu infuso sufficiunt
ad causandum firmam fidem 1z multa tamen preter ista ponunt genere ad
assensum fidei instinctum dei specialem sed quid de hoc sit saltem
non nunc et si aliqui auctores ad hoc sonat exponi possit de in
fusione habitus fidei vel de inclinatione qua talis habitus adiunctis
aliis motivis inclinat ad credendum et mente ad hoc firmat et illu
minat 3m cor.m communis credere sit actus proprius intellectus tamen est in cor.m 3m
potestate voluntatis aliter quod scire vel opinari firma probatio pz ex dictis et 2a
probatio scilicet quod credere sit in voluntatis potestate probatio quod in voluntatis potestate est
imperare rationi quod discurrat et retineat circa credibilia et si hoc
fecerit contingentum se exhibebit apparencias sufficientes ad credendum
una cum habitu fidei que cuilibet fidelium in se est Deus dignatur
infundere 3a probatio probatur quia licet utrobique voluntas imperare pos
set intellectui ut discurrat etc et studeat etc tamen media inventa ad
sciendum secundum cursum generale naturale intellectum ad assensum sic
quod stantibus apparentiis mediorum voluntas non potest impedire. Sic similiter
non est de opinari sed dato aliquo credibili non obstantibus quibuscumque
apparentiis intellectus non potest firmiter hoc credere si voluntas se opponat
ut pz ex dictis videlicet scire vel opinari est in potestate voluntatis antecedenter credere
autem tamen antecedenter quam concomitanter et illud est Holkot quest. prima articulo
primo in solutione primi principalis articuli sed dubium ubi communiter dicit quod
non est aliter in potestate voluntatis credere quam scire vel opinari Quartum cor.m 4m
cor.m credere est meritorium probatur quia cuilibet fideli est primitiva disponere
credibilia tamen intellectui ea credere ex caritate vel amore pz per Augustinum
in sermone de pastoribus dicente Quamvis presidia curiosum facit ita

fides perficiat mocete | prtera omnis operatio deo placens | pro qua deus constitu
it visione beatificam e meritoria | pz ex quod nominis sic credere e huius | ut pz
p Aug^{m} in lib^{o} de simbolo et in omelia de publicano | ubi idem repetit
dicens Crede | quod non vides | ut credendo merearis | videre quod credis | meritum
quippe visionis | pro quo dabitur actualis fides est | et merces fidei beata visio
Ex quo patet | quod fides actualis e meritum | pro quo dabitur visio beatifica | tamquam
merces Ad hoc etiam sunt multa dicta scripture | sicut illud ad | Ro. x^{o} | fide
credit^{ur} ad iusticiam Et | actuum xv^{o} | fide purificans corda eorum etc | Octa
va | questio Ad credendum aliquem articulum fidei firmiter | distincte | non requiritur
de quo locum | habitus acquisitus | probatur | quia talis generatur ex actibus credendi
[illegible] d^{e} | ut patet ex primo et secundo ethicorum | sed oportet
actu distincte credendi articulum precedere habitum | acquisitum | Item adul
tus baptisatus | non habens habitum acquisitum | distincte credendi aliquem
articulum | statim dum instruitur | distincte credit | antequam in eo talis habitus
acquiratur | Nona questio | quibus in baptismo habitus fidei | spei | et ca=
ritatis | simul infundantur | non tamen actuari potest habitus spei vel caritatis |
nisi habitus fidei | tempore vel natura | prius actuetur | Prima pars e nota katholico
Doctor pars patet | nullus potest sperare | vel amare | quod non credit | sed bene econverso |
Antecedens pz per beatum Gregorium super Ezechielem | et allegatur | d. in li^{o} 3° sententiarum
xxiii^{a} ca^{o} ultimo | dicente Quia nisi prius fides teneatur | nullatenus
ad spiritualem amorem attingitur | non enim caritas fidem | sed fides caritatem
precedit | quia nemo potest amare | quod non credidit | sicut nec sperare | et
per consequens | Augustinus | dicit intelligendum esse de actu fidei | qui naturaliter actum caritatis
precedit | sicut actum spei | Ex quo sequitur | quod nullus actus potest esse meritorius
| sine actu fidei | ut pz ex dictis | Contra i^{a}. quod assumitur in probatione prime conclusionis
sed | quod veritates credibiles sint intellectui quantum est de se problematica
neutra | Item articuli fidei sunt contra rationem naturalem | Item intellectus quantum
est de se | et ex hiis que movent in lumine naturali comprehensibilibus | firmiter absque
formidine dissentit | et per quantum | non sunt sibi problematica neutra | g^{a} 2^{a}
pz ex hoc | quia ad omne problema neutrum | scilicet | intellectus habet se simpliciter
per indifferentiam | sic quod ei nec assentit nec dissentit | vel per indifferentiam secundum
quid | ita quod si ei assentit | vel dissentit hoc e cum formidine | Prima
maior pz ex hoc | quia quicquid e contra rationem naturalem | ig oppositum dictat
intellectui ratio naturalis | Item cuilibet tali | intellectus quantum e de se | dissentit
absque formidine | eo quod absque formidine sequitur dictamen rationis naturalis |
sed antecedens probatur | per Holkot | sic | ratio naturalis dictat oppositum articulorum fidei
esse verum | Item antecedens probatur | per hoc quod philosophi naturali rationem innitentes concluserunt
| quod impossibile e mulierem incognitam viro concipere | quod e contra ar
ticulum incarnationis | et quod impossibile e fieri regressum a privatione
in habitu | vel corruptum idem numero redire | quod est contra articulum
resurrectionis | et multa miracula | a Christo facta | et multo fortius

|89º|

|9º nona|

Nota quod dicta i
conclusionibus 2 conclusionibus

firmiter

si trinitas articulus fuisset et propositio negasset eum naturalis ratio impossibile eo quod
alias defecisset forme sylogistice apud eos evidentissime | Confirmatur per experientiam 9ᵐ
de quantitate solis nam iterum est quod [illegible] solem esse maiorem tota terra est
contra dictamen et rationem rustici qui solum iudicat de hoc secundum apparentiam
sensitivam et si hoc esset sibi contra dictamen astronomorum tunc diceretur
contra dictamen rationis naturalis non est alia ratio quare aliquid dicatur contra naturale
dictamen rationis nisi quia sapientes qui sequuntur experimenta et con-
nexionem earum dissimilia quam iste potest ex naturalibus colligere secundum ea que apparet
sensui iudicant oppositum illius | Secundo contra secundam et tertiam articuli | Illud sufficit 2o ar
intellectum ad assensum articulorum quod sufficienter determinat eius naturalis
respectu eorundem sed voluntas per suum imperium est huiusmodi sic est | 4or nota
ex terminis | 5or patet quia posita fide infusa cum apprehensione actuali qualiter
se consistat ex articulos fidei cum omnibus aliis apparentiis ad hoc stabi-
libus circumstantiis concurrentibus ad actum fidei preter voluntatem ad hoc intellectus
est incertus vel saltem non assentit sine formidine accedente autem volunta-
tis operatione certificatur et assentit sine formidine | Propterea vel intellectus 3o ar
assentit articulis fidei ex rei vel rationis evidentia vel ex voluntatis
libertate seu imperio non primum secundum 4or nota ex sufficienti divi-
sione quia preter rei vel rationis evidentiam non habet intellectus aliud mo-
vens et determinans ipsum ad assensum nisi voluntatem et hoc videtur
Augustinus | Certa potest homo nolens credere autem non nisi volens | 6or patet ex conclusione 4o ar
prima et aliis pluribus dictis prius | Quarto contra quartam [illegible] et dictum
tertium in quibus habetur quod ad credendum plane prerequiritur apparentia veritatis
credibilium et etiam [illegible] habitus infusus et quod credere sit actus
intellectus et non voluntatis | Contra tunc credere articulos fidei plane non esset
in potestate libera hominis credere volentis | Probatur patet ex uno correlario conclusionis
septime quia tunc quia non est in potestate libera hominis quod appareat
sibi sic esse sicut sufficiat per articulos nec etiam est in sua potestate quod deus
infundat sibi fidem et etiam actus intellectus est naturalis et non liber est
Quinto contra conclusionem quintam tunc fides esset apparentia in lumine naturali quod 5o ar
est contra apostolum ad hebreos xi et contra Magistrum libro 3o distinctione xxiii
capitulo vi dicentem quod fides proprie de non apparentibus tantum est et ad hoc allegat
plures auctores sanctorum | Item Augustinus super De trinitate capitulo primo dicit preter 6o ar
a credere iubemur quia illud quod credere iubemur videre non possumus | Con-
tra intelligentiam conclusionis articuli | Obiectio sic | Primo est dare primam propositionem
creditam tam ordine temporis in uno quoque homine quam ordine generali ita quod
illa precise est credita propter se | Probatur correlarium sui quam nota est de se | Antecedens
patet quia vel tu credis articulos fidei precise quia vis et eligis magis
credere illos quam oppositos et sic sic tunc non prerequiritur apparentia et habetur intentum
vel ratio mutat te quod tu non totum [illegible] quod credis aliqua aliam propositionem
ex qua ista sequitur et de hoc queram de illa qualiter credis eam | Aut propter

se aut propter aliam, et cum non contingat ire in infinitum, erit dare aliquam
7º arg. aliam, quam propter seipsam credit, et ideo erit prima credita etc. Postea si per
apparentiam prerequireret assensum articulorum, sequeretur quod assensus articulorum fidei esset
ante assensum articulorum fidei in eodem homine, probatur; Patet de se primo consequentia, quia
antequam intellectus credat articulos fidei, oportet eum habere apparentiam veritatis
eorum, scilicet oportet eum credere articulos esse veros, et per consequens antequam habeat
assensum articulorum fidei habet assensum eorum, quia non potest credere eos esse
8º arg. veros nisi assentiat eis. Videamus quod prima parte septime conclusionis si sic, tunc
omnes articuli fidei nostre possent ab aliquo credi ex puris naturalibus, quod
videtur falsum non ex prima parte ipsius conclusionis, et eius probatio est falsa, quod probatur
quia tunc non esset simpliciter supra facultatem luminis naturalis, quod est contra Hugonem
et alios doctores communiter, et contra Augustinum 14º de Trinitate de eis capitulo ultimo. Ducere
fidem hominis de hiis rebus quas ignorare non expedit, nec per nos
ipsos ydonei sumus nosse. Item Crisostomus super illud Johannis 6º Omne quod
dat michi pater ad me veniet, dicit per hoc ostendit quod non cognoscere
res est credere in Christum, nec perficiat cogitationibus humanis, sed cum quod dicitur super
9º arg. est revelatione. Item tunc fides esset apparentia in lumine naturali. Contra secundam
partem, miracula et gesta antiquorum et res que sunt facte pro articulis
fidei nata sunt necessitare intellectum humanum ad assentiendum talibus articulis
ut arguitur per Holkot, et non minorem assensum causant talia quam testimonium
hominum, sed testimonium hominum et antique hystorie quas invenimus in libris
causant in nobis assensum sine formidine, immo intantum quod necessitat
intellectum. Ideo dicit Thomas contra gentiles quod propter talia non foret infidelis
si coram eo fieret miracula insolita ad ostensionem veritatis talium
articulorum, puta quod mortuum resuscitaret per predicatores talium articulorum
vel quia mortuum testificaret. Item veritate dico quod talis infidelis
10º arg. necessitaret ad credendum. Item assensus articulorum fidei est in ipsis de-
monibus, quia demones credunt et contremiscunt Jacobi capitulo 2º, et
in evangelio patet, quia ipsi dixerunt Jesu, Jhesu fili dei, ad quid venisti
ante tempus torquere nos, quero utrum iste assensus causatur ex evidentia
rei, et hoc non, hoc enim est impossibile, quia ideo evidentia rei fo-
ret ex visione divine essentie, aut propter miracula que ipsi viderunt
et crediderunt, et si sic tunc constet quod ipsi non sunt affecti ad illa que
credunt vel crediderunt, patet quod non credunt per imperium voluntatis, igitur
propter talia miracula compellunt intellectum demonis ad assensum
articulis fidei sine imperio voluntatis et habitu infuso, igitur etiam
poterunt compellere intellectum hominis. Et ex hoc sequitur statim contra tertiam
partem conclusionis, quia si talia necessitat intellectum ad assensum, igitur infusus
11º arg. habitus superfluit. Contra primam partem conclusionis septime, in qua dicitur
quod ad omnem actum fidei concurrit imperium voluntatis, et ex hoc infertur
dicitur in corollario eius correlario quod credere sit actus liber, sive in nostra po-
testate. Contra sicut arguit Holkot, accipiam aliquem qui habet

conscientiam erroneam qua credit quod levare festucam sit peccatum mortale
quero an libere credit hoc aut non. Si libere, ergo libere posset dimittere illam
fidem. Ergo in nullo est perplexus. Contra primum. Quia habentes conscientias erroneas
et perplexe sentientes in argumentis questionis patent eo quod non possunt
tales conscientias deponere, quas libentissime deponerent si possent.
Similiter conceditur quod non libere credunt errores suos. Ergo actus credendi
non est liber, nec requirit imperium vel operationem voluntatis. Immo potest
esse in homine contra voluntatem. Contra questionem ultimam et eius correlarium — 12º ar.
sic arguitur. Fides esset fundamentum aliarum virtutum et per consequens caritatis,
cuius oppositum patet per Ambrosium et allegatur a magistro libro tertio distinctione
vicesima tertia capitulo tertio dicente: Caritas mater est omnium virtutum, que omnes
informat, sine qua nulla vera virtus est. Et iterum magister in eadem
distinctione capitulo finali dicit quod fides non est fundamentum quia non
ipsa caritatis, sed caritas ipsius virtutis fidei causa est. Contra primum illorum — Vide ad rones 9 9 oct
quorum articulorum: articuli fidei sunt contra rationem naturalem prima conclusione. Ad probationem
ratio naturalis dictat omnium articulorum fidei esse veritatem, negatur. Ad probationem
supra naturales rationes inductas etc. negatur. Immo dico quod qui de talibus re-
probati sunt, hii concluserunt talia non posse fieri, secundum quem cum
falsitate qua usi sunt in naturalibus. Sed si aliqui dixerunt hoc simpliciter
esse impossibile, causa ipsorum est quod tales erroribus et sophisticis suasi-
onibus impliciti a ratione naturali deviaverunt, ut clare patet ad Ro-
manos primo per apostolum dicentem de eis: qui cum deum cognovissent, scilicet per rationem
naturalem, non sicut deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanu-
erunt in cogitationibus suis, scilicet recedentes a ratione naturali. Et ex
hoc patet contra Holkot dicentem et tenentem articulos fidei esse contra
rationem naturalem. Sic arguitur contra cum sit: omnis ratio vere naturalis
procedit ex principiis veris in lumine naturali notis ad conclusiones veras,
sed nulla ratio vel suasio contra aliquem articulum fidei vel plurimis, ut
om concludens huiusmodi [illegible] ad oppositum. Ad hoc quod aliqua sit ratio naturalis
non sufficit quod procedat ex existimato vero in lumine naturali, sed vero ideo in eodem
lumine, cum error et deceptio non contingat homini ex natura, sed ex cor-
ruptione naturali, ut patet per magistrum libro secundo distinctione vicesima quarta capitulo
primo, ubi dicit quod in statu innocentie in homine fuit libertas
arbitrii ab omni labe et corruptela immunis atque voluntatis recti-
tudo et omnium potentiarum naturalium anime sinceritas atque immaculatas,
et in distinctione vicesima quinta capitulo octavo dicit quod per peccatum in homine alia sunt
corrupta, i. naturalia, ut ingenium, memoria et intellectus, alia
subtracta, i. gratuita. Secundo nulla ratio sophistica per quam
homo errores movetur ad assensum [illegible] dicitur vere ratio naturalis,
quia hoc concedit [illegible] et deceptionem [illegible]. 2º quod non destruit
naturam sed perficit, ergo fides sana non destruit rationem naturalem sed

pficiat / quando etiam non contrariatur naturali dictamini rationis. 3o sequitur quod hoc
invitaret ad infidelitatem / quia probatur / quia si ratio naturalis dictaret oppositum
fidei / tunc ratio naturalis compelleret intellectum ad assensum illius / quod per talem
rationem concluditur / se / quod hoc non posset aliquo modo dissentire conclusioni
ad 9m sic conclusae. Ad consequentiam dico / quod non oportet / si solem esse maiorem
terra sicut contra dictamen rationis astronomorum concorditer / quod ergo esset
contra rationem naturalem / quia possent omnes decipi / et quod ultra dicit / nec
est alia ratio etc / illud totum concedo / quia tales sapientes qui se
quuntur conclusionem certissimam / numquam secundum talem conclusionem iudicat
ad 2m oppositum alicuius articuli alicuius fidei. Ad 2am contra secundam et tertiam / cum
[illegible] dicitur id sufficit intellectum etc / concessa antecedente / negatur consequentia / ad probationem
quia posita fide infusa etc / concedatur totum illud / et ex hoc non sequitur
quod per voluntatis imperium / sufficienter determinetur necessitas intellectus / sed
potius voluntate faciente quod in se est determinatur per habitum fidei
ad 3m una cum aliis / vel secundum quosdam per instinctum dei specialem. Ad tertiam
vel intellectus assentit articulis / negatur antecedens / ad probationem / quia praeter
rei vel rationis evidentiam / non habet intellectus a quo moveatur / et determinatur
ipsum ad assensum nisi voluntate / id negatur / ut enim patet ex praecedenti
solutione / habet apparentias quae non sunt rationes evidentes
de sic esse talis rei / sed rationes probabiles / quae cum habitu fidei sufficiunt
ad 4m Ad quartam / cum credere articulos etc non esset in libera potestate hominis
etc nec umquam / ad probationem / quia non est in libera potestate hominis quod
appareat sibi sic esse in re sicut per articulos significatur / negatur etiam est
in sua potestate etc / illo toto concesso / adhuc non sequitur quod non sit
in potestate eius credere / ad quod tamen talia requiruntur / et ratio est / quia
ut dicit Anselmus de libero arbitrio / capitulo 3o / nullam potestatem
habemus / quae sola sibi sufficiat ad actum / et tamen cum ea desunt sine
quibus ad actum minime producuntur / nec potestates / non minus eas contra
in nobis esse habere dicimus / sicut habemus potestatem videndi montem
absente monte / et luce / et etiam clausis oculis / quamvis non pos
simus videre montem / nisi mons assit / et lux / et remotum ipse
dimetuis palpebrarum / et aliud se opponit / et subdit in eodem ca
pitulo / applicando hoc ad propositum dicens / Sic absentem re quae
videri possit / et clausos sive ligatos oculos habentes / quantum ad
nos pertinet / et videndi quamlibet rem visibilem / potestatem habemus
/ quid prohibet nos potestatem habere servandi rectitudinem voluntatis
/ propter ipsam rectitudinem / etiam ipsa absente rectitudine / quamdiu
in nobis est / qua eam valeamus cognoscere / et voluntas qua illam
teneamus possimus / hoc ille / unde patet / quod sicut non sequitur ad vide
ndum montem requiritur praesentia montis / et lucis / et apertio oculorum
et debita dispositio medii / sed talia non sunt in potestate mea / ergo
non habeo potestatem videndi montem / sic etiam non sequitur in proposito

ad credendum ergo tamen requiritur apparencia de sic esse etc. / et infusio fidei etc. / et ista non
stant in potestate mea / que sibi soli sufficiat / eo quod eciam alia requiruntur ut pro
dictum est / Item possum credere / quod aliquod est in libera potestate hominis / quod ap-
pareat sibi sic esse etc. / et eciam / quod deus infundat sibi fidem / et hoc ex
pacto divino / quia in libera potestate hominis est / facere quod in se est / ad bene
vivendum moraliter / et cuilibet tali deus decrevit manifestare necessaria
ad salutem / per predicatores / vel alio modo / et ea que / si diligenter discuteret habe-
bit sufficientes apparencias / de sic esse / sicut significant pro articulis et
habitum fidei / que ei sufficiunt / ad credendum / Ad aliud in eodem argumento
cum dicitur quod actus intellectus est naturalis / et non liber / concedo / adhuc tamen
est in potestate voluntatis / tam antecedenter / ut si faciat quod in se est recte vivendo
et eciam faciendo intellectum discutere etc. / et eciam concomitanter / ut si quod
velit intellectum assentire / et habeat complacenciam in hoc / quod intellectus
assenciat / et hoc actualem vel habitualem / ita quod non se opponat nec
actualiter nec habitualiter / sed sit in tali habitudine / quod dum se actuat
circa hoc / non opponit se / sed habet complacenciam / cum enim deus statuit
sic concurrere / infundendo habitum / quod intellectus assenciat / sine for-
midine / et si voluntas se opponeret / non sic concurret / Et ex hoc patet
quomodo credere est liberius / aliter quam opinari vel scire / cum in potestate vo-
luntatis sit habere / displicenciam vel complacenciam de assensu / qui
non est proprie credere / si displicet voluntati / secus autem est de scire
vel opinari / Et per isto patet clarius / intellectus septie gelduns
et cor^oe eius / et omnium auctoritatum / que dicunt / quod credere sit volun-
tarium etc. / vel breviter / licet intellectus naturaliter assenciat etc. / habita
fide / et alias etc. / tamen in potestate libera voluntatis est tam antecedenter quam
concomitanter / taliter assentire / vel se habere / qualiter requiritur ad hoc quod infun-
datur fides etc. / et quod intellectus sine formidine assenciat / Ad quartam ad 4am
cum fides esset apparens etc. / nego consequenciam / quia licet cognicio apparens
in lumine naturali / prerequiratur fidei / non tamen est sufficiens ad ipsam / ut
patet ex dictis / Ad sextam est dare primam propositionem creditam / etc. nego conse- ad 6am
quenciam ad probacionem / quia vel tu credis articulos fidei sponte etc. / aut
racio naturalis te necessitat etc. / dico quod necessario non precise / sed quia habeo motivum
ad hoc sufficiens / una cum habitu infuso / et voluntatis complacencia
actuali vel habituali etc. / Ad septimam concedo idem / sed semper apparencia ad 7am
prerequiritur etc. / et nego consequenciam / ad probacionem quia antequam intellectus cre-
dit etc. concedo de quibus modo etc. / licet oportet eum credere etc. / nego consequenciam
quia apparencia assensiva articulorum / veritatis / precedit apparencia eorum
apprehensiva / et cum hoc cognicionibus assensive aliarum veritatum
ex quibus aliquis accipit tantum apparenciam veritatis apprehensivam
articulorum / antequam eis assenciat / Ad octavam quando arguitur / quod tunc omnes ad 8uam

articuli fidei non possent credi ab aliquo ex puris naturalibus / dico dis-
tinguendo quando / ut enim intelligitur sic / quod ex puris naturalibus aliquis
potuit investigando devenire / ad certam cognitionem credibilium / per
rationes sumptas ex proprietatibus illarum rerum / de quibus est fides / et tunc
non concedam / et in isto sensu / sufficienter probata est secundum conclusio per
auctores / in ratione adductas / que et omnes similes eis / in tali sensu
sunt intelligende / Secundo intelligitur sic / quod aliquis existens in puris na-
turalibus preascisiones lumini / et rationi naturali quantum in se est / per alios
fideles induci posset sufficienter cognitis apparitionibus et motivis / ad as-
sentiendum sine formidine actuali / ita esse sicut ecclesia credit / et quantum
ad credendum omnes articulos / talis sigillatim / motus per modum convenientia
ex quibus articuli concluduntur / ex veri / verbi gratia / ex auctoritate ecclesie et
miraculis / et hoc sensu concedit quantum / nec ex hoc sequitur / quod arti-
culi fidei non essent supra facultatem luminis naturalis / eo quod lumen natura-
le non sufficeret / ad attingendum eos / nisi fuisset revelatio facta de eis
virtute cuius aliquis posset talem in puris naturalibus continentem infor-
mare Consimilem sententiam / ponit sanctus Thomas secunda secunde questione prima
articulo quarto in visione ad secundum argumentum et in questione quinta articulo
secundo / ubi ponit exemplum tale Si aliquis propheta / prenuntiaret aliquod
futurum / et adhiberet signum / mortuum suscitando / ex hoc signo
convinceretur intellectus videntis / ut cognosceret manifeste hoc dici a deo
/ licet illud futurum quod predicat in se evidens non esset / unde ratio fidei
ad 9m
non tolleretur / Ad nonum cum arguitur / miracula et gesta etc. / negatur
antecedens / ad probationem / nec obstat etc. / concessa auctoritate / negetur. Et cum quo ad hoc / quod
dicit / quod talia convincunt intellectum / quoniam enim causent assensum sine
actuali formidine / ut dictum est / adhuc tamen homo devite illorum / non tamen
convincitur / quin posset dissentire / unde talis assensus non est scien-
tificus / nec est ipse actus creditivus / excludens simpliciter omnem formi-
dinem / scilicet tam actualem quam habitualem / sed potius est quedam estimatio
vel una species opinionis / excludens formidinem actualem / Unde sanctus
Thomas secunda secunde questione quinta articulo tertio / dicit quod hereticus discre-
dens pertinaciter unum articulum / non habet fidem de aliis articulis / sed
opinionem / Et iterum / quarto questio de veritate questione xiiii in visione ad argu-
mentum decimum / dicit / quod hereticus aliqua credit / que sunt supra naturalem rationem
/ non est ex aliquo habitu infuso / sed est ex quadam estimatione huma-
na / sicut et pagani / aliqua supra naturam de deo credunt / Ad decimum
ad decimum
dicitur primo negando consequentiam / Et iterum / talia miracula compellunt intel-
lectum demonis / ad assentiendum etc. / Et non possunt compellere intellectum ho-
minis / saltem viatoris de communi lege / quia demones per experientiam
sciunt / quod sequentes mores et doctrinam christi salvantur / et quia educto-
res de limbo / et alias experientias habent / tam manifestas / quod co-

vincet omnia ad credendum esse vera que christus docuit / sed illas experien
cias nullus viator habet / De hoc etiam / scilicet Thomas secunda secunde
questione quinta articulo secundo circa finem / dicit / Demones coguntur ad creden
dum ex perspicacitate naturalis intellectus / et hoc ipsis displicet eis / quia
signa fidei sunt / tam evidencia / et per ea credere compellantur / et ita eorum
credere esset scire / quia forsitan ex perspicacitate ingenii / et evidencia sig
norum et experiencia multiplicata ipsi habent sufficientia argumenta / ad concludendum ea
evidenter / que sunt fidei nostre / quibus tamen forte talia non concluderet
evidenter viatori / ipsi tamen dicuntur credere talia / tum quia sunt illa obiecta
fidei nostre / tum quia nunquam devenissent ad cognicionem talium per se /
ex naturalibus / nec facta supernaturalia / et veritates revelatas divinitus
cognovissent / Item posset dici / quod in ipsis proprie non est fides
nec credere / nec scire respectu talium / sed firma opinio / seu esti
macio / a qua non possunt absolvi etc. / et huius signum videtur esse / quia
per miracula christi et doctrina eius habuerunt estimacionem de christo
/ quod fuit filius dei / non tamen firmam fidem / alias dyabolus non tem
ptasset eum in deserto / Ad undecimum dico / quod equivocatur ibi cre
dere / eo quod talis habuit conscienciam erroneam etc. / non proprie credit / sed
estimat vel opinatur / Item concesso / quod talis libere credat / sic quod
libere posset dimittere illam fidem seu estimacionem / non sequitur / quod
ipse in nullo est perplexus / quia stat aliquem de facto esse perplexum
/ et tamen esse in sua libera potestate facere se non esse perplexum / sed prima
solucio magis videtur ad propositum / quia conclusio loquitur de cre
dere proprio / quod non est solum liberum arbitrii / sed et cognitivum / Ad
ultimum tunc fides esset fundamentum etc. conceditur utraque consequentia / ad auctores qui
contra hoc ducunt dicatur / quod caritas sic esse dicitur virtutum aliarum
et fundamentum / etiam / ipsius fidei / quod sine caritate nulla earum est vera
virtus / quia ut dicit / Magister libro tercio distinctione [illegible] capitulo [illegible] / fides
sine caritate non est vera virtus / sed est qualitas ipsius mentis
informis etc. / et tamen donum dei / Circa distinctionem vicesimamquintam

Secundo queritur / Utrum quilibet homo ex debito racione teneatur credere
omnes articulos fidei explicite / Arguitur primo quod sic / Deuteronomii xxvii ca
pitulo / quod lex lucide et apte scribatur super lapides / et ibi dicit
Glosa / quod lapidi et simplices sunt lapides / ergo si scriptura illa est
per cognicionem / videtur quod lapidi tenebantur cognoscere legem lucide
et apte / ergo multo forcius videtur / quod in novo testamento teneantur
cognoscere doctrinam fidei katholice / Item Levitici xiiii capitulo dicit / de le
proso / ut offerat sacrificium pro emundacione / ubi glosa dicit / Sacrifi-
cium est verissima fidei confessio / ubi si plus est / effundit / si minus
est deficit / ergo videtur / quod ad hoc / quod aliquis a peccatis possit purificari /

ad 11m
ad 12m
arguitur primo
2° arguitur

nunc est plena lege mensura fidei ergo videtur quod omnibus necessarium
Opp^m nosse omnes articulos fidei explicite et distincte. In oppositum arguitur per illud
Joh. vi^o Colligite que superflua sunt fragmenta ne pereant, ibi glosa
fragmenta sunt secreta misteria que pluribus quibus capere non potest, ergo si
illa secreta misteria sunt maxime ea que spectant ad articulos
2° fidei propriane videtur quod plures non teneantur ad ea cognoscenda. Item
Gregorius secundo moralium tractans illud Job primo Boves ara-
bant et asine pascebant iuxta eos, per boves arantes dicit intelli-
gendos esse maiores qui arare debent in agro domini ut fructum bonorum
operum producat, et per asinas minores qui pasti debent iuxta boves
3° quia in simplicitate maioribus adherendo in misterio credunt. Item
pauci nisi bene periti in theologia sciunt articulos symbolorum bene distin-
guere et numerare, si ergo deberent omnes articulos fidei scire distincte
et explicite pauci salvarentur quod crudele esset dicere. Presuppositis
p^9 ar^9 hiis que dicta sunt in duabus questionibus de habitu fidei et de ob-
iecto fidei et quibusdam aliis que inde consequuntur, dicendum est primo in ista
questione de distinctione et numero articulorum fidei an sufficienter contineantur
in symbolo apostolorum et consequenter de aliis symbolis. Pro quo notandum
p^m no^le quod Rychardus de Sancto Victore sic diffinit articulum fidei. Est ve-
Diff^9 fidei ritas indivisibilis de deo artans nos ad credendum. Ad cuius intellectum
est ulterius notandum quod articulus dicitur ab artatione, que potest intelligi active
vel passive. Passive sic in naturalibus dicitur articulus pars corporis
que non habet in se aliquas distinctiones per iuncturas. Unde dicuntur
articuli digitorum ille partes que sunt colligate per iuncturas quia ad ipsas
stat resolucio digiti. Si autem active sic dicitur articulus in grammatica aliqua
nota distinguens dictionem vel quantum ad genus vel quantum ad casus
vel quantum ad numerum etc. et ad istorum modi similitudinem dicitur
articulus in theologia ab artando quia secundum quod passive intelligi-
tur ab artando dicitur articulus indivisibilis veritas non quod sit incom-
plexa, cum qualibet sit verus et per consequens propositio complexa, sed quia ar-
tatus est et resolutus taliter quod non dividitur in plures partes tales
quarum quelibet inducat specialem difficultatem ad credendum ultra alia parte
verbi gratia iste articulus christus fuit crucifixus mortuus et sepultus
resolubilis sit in plures veritates complexas tamen non sunt tales vita-
tes quarum quelibet habeat specialem difficultatem ad credendum, a qua cre-
dita quia credita ista quod christus est crucifixus non est difficile cre-
dere quod fuit mortuus et sepultus. Sed secundum quod dicitur ab artando active
sic dicitur articulus quia artat nos ad credendum quia dictat nostrum
intellectum ad distinctum credendi actum quia tot sunt distincti actus secundum
speciem credendi quot sunt tales articuli specie distincti et distinguuntur
actus secundum distinctionem articulorum. Tunc addit in diffinitione de deo.

Conclo eliciť hec. Diffinitiones articuli fidei date ab Isidoro et Richardo sunt sufficientes assignate. Proba quia explicant proprietatem diffiniti et conveniunt convertibiliter sub eo. Gloria 2e. Et si aliquid diffinitio Richardi dat formam et materiam propriam et actum forma enim propria ipsius articuli est veritas prima. Dicta vero tinens est hoc quod dicitur indivisibilis. Aliqua vero propria tantum in eo quod dicitur de deo, quia nisi sit veritas indivisibilis in tali obiecto quod est deus non est articulus. Illa vero que est Isidori tangit formam et actum et ita exprimit nominis non proprietatem, quia in actu ponitur id quod est proprium nominis diffiniti ut est artare et esse indivisibile quod sonat articulus. Unde sequitur correlarie quod predicte assignaciones aliqualiter inter se differunt, ut ex dictis claret. Quod patet causa ex eo. Nam assignacio Richardi est quasi quedam nominis interpretacio. Sed Isidori est realis notificatio. Item Richardus respicit articulum fidei prout est in re, sed Isidori respicit ipsum articulum ut est ens apud animam. Iste Richardus datur de articulo prout est obiectum fidei generaliter considerate. Isidori prout est obiectum fidei formate.

quia omnium articulorum fidei obiectum est deus et propter hoc hic carnis resurrectionem non est articulus fidei nisi sit talis sensus deus resuscitabit carnem nostram et constat quod assensus illius deus est obiectum et sic intelligitur de omnibus aliis. Et ultimo addit artans nos ad credendum. Artat enim articulus ad credendum non quod necessitet simpliciter ipsum sed sub conditione scilicet si homo debeat ad vitam eternam pervenire quia ut habetur Hebreorum xi. Sine fide impossibile est placere deo ubi de articulus artat fidem non necessitando sed artat determinate mentem informatam habitu fidei non coactive. Sicut enim vox articulata dicitur que ad significandum aliquid est determinata, cum prius esset indiferens ad significandum diversa sic dicitur articulus quia oportet ipsum credere determinate et oportet ei assentire omni remota ambiguitate et vacillacione. Ex hiis colligitur talis declaracio significati huius nominis articuli scilicet veritas de deo indivisibilis in plures veritates complexas ita ut quelibet importet specialem difficultatem ad hoc ut credatur propter aliquam specialem racionem non videndi eam. Fides enim est respectu veritatis non vise non cognite per naturalem racionem nec cognoscibilis precise in lumine naturali, ut non facile investigabilis ab omnibus, ut a maiori parte hominum absque errore, qui esset impedimentum ad salutem et hoc dicitur propter istam. Deus est et sic que eciam investigabilis est in lumine naturali, ut michi videtur sicut de hoc dictum est in dubiis localibus. Ex hiis eciam patere potest intellectus diffinicionis quam dat ipse ... dicens Articulus est perceptio divine veritatis tendens in ipsam. Est enim ibi predicatio causalis ut sit sensus articulus est obiectum movens ad percipiendum divina veritate cognitive et tendere faciens in ipsam dilective et sic videtur dari de articulo ut respicit fidem formatam caritate. Credo est

duplici
principaliter notandum quod articuli fidei possunt distingui primo modo secundum distinctionem racionum secundum quas sunt de deo et hoc sic quia omnis articulus est de deo secundum quod est in natura propria aut secundum quod est unitus nature humane. Si primo modo tunc aut articuli tales respiciunt divina essencia in se aut respiciunt personas divine essencie et ypostases aut respiciunt eius operaciones. Si divinam essencia in se sic est unus articulus secundum quod est unita et simplex essencia divina et hoc dicitur in symbolo apostolorum cum dicitur Credo in deum cuius sensus est. Si de hoc formatur explicita enunciacio credo quod deus est unus. Si aut respiciat divine essencie personas tunc secundum quod tres sunt persone secundum hoc tres erunt articuli. Primus est Credo in deum patrem omnipotentem, cuius sensus est si formatur explicita enunciacio credo quod pater sit deus omnipotens.

de hoc

Marginal glosses:

intellectum

2o sequitur articulus fidei dicitur nos artare ad credendum non necessitate coactionis sed necessitate finis. Ideo quia sine fide articulorum non potest esse salus. Unde illa artacio est per modum luminis simplicis a quo procedit lumen fidei quod est veritas.

3o sequitur quod gentiles philosophi non habentes seu non credentes articulos fidei et si aliquam habent cognicionem dei non tamen ipse tendebat in deum per illam suam cognicionem. Patet quia per illam sine fide ad salutem minime poterant pervenire. Unde ipsi potius ignorabant quam tenderent.

oduz

Et secundum bonaventuram intelligitur sic. Est perceptio divine veritatis, id est illud quod illuminat hominem ad divinam veritatem percipiendam tendens in ipsam id est excitans ad tendendum in ipsam et ideo dicitur perceptio quia facit percipere et tendere movendo ad percipiendum et tendendum. Ex quibus eliciatur glosa.

vide supra

ul[tra] q[uod] deus e[st] pater omnipotens. Alius not[andus] cu[m] dicit Et in ih[esu]m xp[istu]m
filiu[m] eius unicu[m] d[omi]n[u]m n[ost]r[u]m. Alius cu[m] dicit Credo in sp[iritu]m s[an]c[tu]m.
Si aut[em] respiciat divine essencie op[er]ac[i]o[n]es hoc potest esse tri[pliciter]
s[ecundu]m q[uod] triplex est eius op[er]ac[i]o quaru[m] una e[st] in collac[i]one n[atur]e
et hoc est creac[i]o. Alia in collac[i]one gr[ati]e et hoc est sanctificac[i]o.
Tercia in collac[i]o[n]e gl[ori]e et hoc e[st] gl[or]iosa resuscitac[i]o. et s[ecundu]m
hoc s[u]nt tres articuli quoru[m] unus not[andus] cu[m] dicit Creatorem
celi et t[er]re. Alt[er] cu[m] dicit Credo s[an]c[t]am ecc[lesi]am katholicam
s[an]c[t]oru[m] c[om]munione[m] remissione[m] p[e]cc[at]oru[m] cui[us] sensus e[st] s[an]c[t]ificat [deus] ecc[lesi]am
katholicam in qua e[st] c[om]munio s[an]c[t]oru[m] et remissio p[e]cc[at]oru[m]. Alius cu[m]
dicit Carnis resurrecc[i]o[n]em et vita[m] et[er]nam amen. cui[us]
sensus e[st] deus resuscitabit carnem n[ost]ram et dabit bonis
vitam et[er]nam amen. Et sic s[u]nt septe[m] articuli. q[uo]d divinita[tem]
respiciu[n]t et ip[s]am divina[m] essencia[m] in se et in p[er]sonis et
in op[er]ibus suis. Alii circa humanitate[m] rep[er]iunt[ur] septe[m] articuli
p[ro]p[r]ia[li]ter s[ecundu]m septe[m] actus xp[ist]i redemptoris qui ordi-
nant[ur] ad n[ost]ram reparac[i]o[n]em quoru[m] p[r]im[us] e[st] incarnac[i]o filii
dei et de hoc e[st] unus articul[us] qui conceptus e[st] de sp[irit]u s[an]c[t]o.
Sc[un]d[u]s e[st] de virgine nasci et hoc e[st] articul[us] alius sc[ilicet] nat[us]
ex maria virgine. Tercius e[st] solucio p[re]cii pro nobis et de
hoc est iste articul[us] passus sub poncio pilato crucifi-
xus mortu[us] et sepult[us]. Quart[us] inferni expoliac[i]o
et de hoc e[st] iste articul[us] descendit ad inferna. Quint[us] e[st]
triumphac[i]o de morte et de hoc est iste articul[us] tercia die
resurrexit a mortuis. Sext[us] e[st] ad celestia transcen-
sio et de hoc est iste articul[us] ascendit ad celos sedet ad
dexteram dei patris omnipotentis. Septi[mus] e[st] advent[us] ad iu-
diciu[m] et de hoc est iste articul[us] inde ventur[us] est iudicare
vivos et mortuos. Et sic patet q[uod] om[ne]s articuli s[u]nt in
univ[er]so xiiii et no[n] plures qui in symbolo ap[osto]loru[m] c[on]tinent[ur].
Septe[m] de deo no[n] racione humane nature et septe[m] de xp[ist]o
racione humane nature sibi unite. Alio m[od]o distinguu[n]t articuli
fidei s[ecundu]m xii autores c[om]ponentiu[m] symbolu[m] ap[osto]loru[m] q[uo]d con-
tinet tales articulos. ad q[uo]d symbolu[m] c[om]ponend[um] ut dicunt
doctores c[on]venerunt univ[er]si ap[osto]li xii ap[osto]loru[m] quia no[n] est dubiu[m] in
no[n] potuisse aliquid latere de hiis que p[er]tinet ad fidei
c[om]plementum et ut maiorem h[ab]eret firmitate[m] singuli posu-
erunt suas ibi p[ar]tes et om[ne]s in simul singulas approbaverunt
ut una esset una fidei credulitatem et c[on]fessionem h[ab]erent
que dicit[ur] fides katholica i[d est] fides [vl]tis univ[er]salis quia univ[er]sis

Alia distinctio ar[ticu]lo[rum] fidei

Bonaventura

data et ab vniuersis aplis constituta. Vnde petrus primo po petrus
suit sua(m) particula(m) dicens. Credo in deum patrem omnipotentem
creatorem celi et terre. Secundo Andreas subiunxit. Et in ihm xpm Andreas
filium eius vnicum dominum nostrum. Tercio Johes addidit. Qui con Johes
ceptus est de spiritu sancto natus ex maria virgine. Quarto Jacobus a(lte)r Jacobus
maior. Passus sub poncio pylato crucifixus mortuus et
sepultus. Quinto Thomas. Descendit ad inferna tercia die re Thomas
surrexit a mortuis. Sexto Jacobus minor. Ascendit ad ce b(=al)ter Jacobus
los sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Septimo philippus. philippus
Inde venturus est iudicare viuos et mortuos. Octauo Bar Bartholomeus
tholomeus. Credo in spiritum sanctum. Nono Matheus. Sanctam ec Matheus
clesiam katholicam. Decimo Symon Cananeus. Sanctorum Symon
communionem remissionem peccatorum. Vndecimo supaddit Judas Judas
Thatheus. Carnis resurreccionem. Duodecimo Mathias. Mathias
Et vitam eternam Amen. Et sic apli in numero duodenario
pleno et integro composuerunt illud Symbolum quia erant
omnes simul congregati et illud prefiguratum fuit Josue iiij°.
vbi dicitur. Et duodecim viri portauerunt de medio Jorda
nis alueo xij lapides et posuerunt in loco in quo castra
metati erant. Per duodecim namque viros de singulis tribubus
prefigurantur duodecim apli et per duodecim lapides prefigu
rantur duodecim partes Symboli que sunt firme et immuta
biles ex quibus vnum simbolum constituitur. Quod ideo simbolum
appellatur quia ex pluribus aplorum sentencijs fuit compositum
seu constitutum. Dicitur enim simbolum a sin quod est simul et
bole quod est sentencia inde simbolum quasi plurium sentencia simul co Nota
stituta. Nota concordancias articulorum ex prophetis quia primus ad Concordancias
primum se habet. Jeremie tercio. Patrem vocabis me dicit dominus et post Articulorum ex
me ingredi non cessabis. Secundus ad secundum. Dauid secundo. Filius prophetis
meus es tu ego hodie genui te. Tercius ad tercium. ysaie vij°. Ecce
virgo concipiet et pariet filium. Quartus ad quartum. Dan(iel) ix°. Et post
ebdomadas lxij occidetur xpus. Quintus ad quartum et zacharie xij°.
Et aspicient in quem transfixerunt. Quintus ad quintum. Osee xiij°.
Ero mors tua o mors et ero morsus tuus inferne. Et quo ad
sextum parte scribit Jone secundo. Et precepit dominus pisci et evo
muit Jonam in aridam. Sextus ad septimum. Amos ix°. Qui edificat
in celo ascensionem suam. Sextus ad septimum. Johelis tercio. Deducam
eos in vallem Josaphat. Septimus ad septimum scribitur. Sophonie iij°.
Mane mane dabit iudicium suum in luce. Octauus ad octauum

Aggei secundo Spiritus meus erit in medio vestri. Sextum ad octavum Joelis
secundo Effundam de spiritu meo super omnem carnem. Septimo ad nonum
Sophonias secundo Hec est civitas gloriosa que dicat extra me non est
alia amplius. Octavum ad nonum Michee iiii°. Nos ambulabimus in
nomine dei nostri et ultra. Nono ad decimum Malachie ii°. Cum odio
habueris eam dimitte dicit dominus deus Israel. Decimo ad undecimum
Job xix°. In novissimo die de terra surrecturus sum. Undecimo
ad duodecimum Abdias Et erit domino regnum amen. Duodecimo ad pri-
Danielis xii° Evigilabunt alii in vitam eternam. Et nota
No quod paulus et barnabas nichil ibi posuerunt quia non electi e-
rant post divisionem apostolorum ad predicandum sicut patet in actibus apostolorum
et quia simbolum debuit constitui ab omnibus simul congregatis
ut sicut singula essent a singulis per expressionem et totum
a quolibet per approbationem. Hinc est quod nichil ibi posuerunt quod paulo
et barnabe appareret. nec ex hoc arguitur insufficientia simboli
illius quia alii fuerunt in numero completo et perfecto in quo deus
elegerat suos apostolos. Et licet unus apostolus potuisset ita in
aliqua serie verborum enarrasse fidem sufficienter sicut omnes
fecerunt in isto simbolo per concordiam editio. magis tamen sic
facere voluerunt sicut predictum fuit propter perfectam fidei uni-
tate servandam et propter maiorem eius fidei firmitatem
Tho. hyps pt ponitur conclusio universalis ad istum articulum primum talis
9° vii lib / p' arti
In simbolo apostolorum sufficienter ponuntur et enumerantur articuli fidei
qui sufficiunt quantitati ad propriam et simplicem fidei confes-
sionem et qui sunt principia omnium aliarum veritatum theologicarum
presuppositaliter creditive quamvis non dicuntur per modum artis deduc-
tive patet conclusio aliquo modo ex dictis et etiam per verba
Cassiani ad leonem papam libro vi°. Simbolum grece latine collatio
nominatur quia collatum in unum ab apostolis domini totius theologie
legis fide quicquid per cunctos divinorum voluminum corpus immensa
diffunditur copia totum in simbolo colligitur brevitate perfecta.
Apostoli namque attenti ad ea quorum fides necessaria est ad salutem
fecerunt articulos in quibus talia firmaverunt et posteris tra-
diderunt qui articuli sunt quasi mensura et regula omnium ali-
orum in theologia considerandorum. Et istorum adhesio omnibus
aliis conclusionibus theologicis inquantum theologice sunt prerequiritur
et sunt istorum principia presupposita ab eis credituris et dici in conclusio-
ne verumque non sunt omnium principia ex quibus deducantur per modum
artis et in processu scientiali ut dicit conclusio propter conclusiones
multe enim sunt veritates theologice non articuli ex quibus concluduntur

articuli vel alie veritates theologice tamquam conclusiones ut patet per beatum Augustinum primo
de trinitate capitulo quarto ubi dicit quod omnes catholici tractatores divinorum librorum
veteris et novi testamentorum intendunt secundum scripturas docere quod pater
et filius et spiritus sanctus unius eiusdemque substantie inseparabili equalitate divinam
insinuent unitatem. Sed tamen certum est quod non omnes scripture veritates ex
quibus hoc probant sunt articuli fidei nostre. Contra conclusionem arguitur primo 11m
sic. Si quis non crederet fornicationem vel adulterium esse mortale peccatum
et sic de aliis multis que in symbolo non continentur, iudicaretur hereticus.
Igitur videtur quod non sufficienter contineant ibi omnia que fidei christiane sunt
necessaria. Item quod corpus Christi sit in altari et quod panis in corpus Christi 12o
convertatur hoc est maxime difficultatis et in quo fides habet maius
meritum, ergo videtur quod illud credibile in doctrina fidei christiane fuit
potissime explicandum. Videtur ergo cum ibi non explicetur quod symbolum
illud sit defectuosum. Item sicut deus est omnipotens ita etiam 13o
est immensus, eternus, bonus et sapiens, et sicut creavit nos ita
distinxit, ornavit et conservavit, et sicut Christus incarnatus
est ita etiam inter homines conversatus est, et sicut resurrexit
ita post resurrectionem apparuit. Et de omnibus hiis non tangitur
in symbolo, ergo videtur quod insufficiens sit cum oporteat omnia
hec credi et tamen ad omnia ista tenemur sicut ad articulos fidei
ibi expressos. Item si in symbolo apostolorum fides sufficienter tradi- 14o
tur alia symbola superfluunt, quod si non superfluunt tunc in isto fi-
des insufficienter exprimitur. Item credere penas eternas esse 15o
necessarium ad eternam salutem, sed veritas exprimens malos puniendos e-
terna pena in symbolo apostolorum non continetur. Item credere quod de- 16o
liberativa transgressio divinorum preceptorum sit peccatum mortale
est necessarium ad salutem, sed hoc etiam in symbolo apostolorum non continetur.
Ad primum argumentum dicendum est quod conclusio non dicit quod in symbolo Ad 1m
apostolorum poneretur omnia credenda sed dicit quod ibi enumerarentur
articuli qui sufficiunt quantitati ad expressam et simplicem fidei confes-
sionem etc. et ergo argumentum non est contra conclusionem. Etiam doctores dicunt
quod fidei doctrina habet antecedentia quedam sicut sunt ea que sunt
de dictamine iuris naturalis, alia sunt principalia et illa sunt articuli
fidei in quos directe et principaliter dirigit illuminatio fidei, quedam habet
consequentia ad illos articulos ut sunt veritates salutifere que
ex istis articulis possunt probari et elici vel ad illos articulos re-
duci. Primo antecedentia non ponuntur in symbolo isto qualia sunt illa
de quibus dicitur in argumento, nec etiam consequentia ut quod Christus a
principio conceptionis sue habuit plenitudinem gratie. Etiam oportet
omnem articulum esse veritatem de deo, non adulterium esse peccatum

mortale etc / no est de deo / no est articl9 / et p quod no optet ipm
poni in simbolo / quia no optet ome credibile / poni in simbolo / sed
articlos. Ad scdm dicit / qd iste collocet / sub aliquo istorum articulorum

ad 2m

ibi expsse positos / sicut et alia sacramenta / volunt aut quidam
dicit / qd reducit ad articlm de omnipotentia / alij / qd ad articlm de
passione / quia illud e memoriale passiois / Sz dicit / Bonaventura
qd melius sit ipm reducere ad articlm de unitate ecclie / et pctorum
remissione / sicut et fides respectu aliorum sacramentorum / In ipis
em sacramentis fit remissio pctorum / in ipis etiam attendit totius
ecclie et scorum unio / omnes em fideles conveniunt in sacramentis / et ipa
sunt instrumenta sanctificandi / et p que pcta remittendi / Unde in
simbolo Niceno addit / Confiteor unu baptisma in remissionem
pctorum / et sicut dico de hoc sacramento / qd reducatur ad aliquem articulum
principalem ibi positum / sic intelligendu e de alijs sacramentis / Ad

ad 3m

tertium qd arguit / de divinis conditionibus / et operationibus / dicendum qd con
ditiones respicientes divina essentia / no faciunt novos articlos disti
nctos ab articulo / qui e de unitate essentie divine / et no reduci
biles in illum / In hoc em / qd credo ipm ee deum unu / credo ipm
ee immensu / et simplicem / et eternu / omni sciente et omnipotente / et
similia / alioqn / si unu de illis deesset / no eet deus / Alr / no de om
nibus operationibus dent ee articuli / sz de operationibus principalibus / ma
xime de hijs que ad nram reparatoem / et salute ordinat / Ad qua

Nota: digit fides mea / pnt tn omes opatoes dei reduci ad istas tres omnes eum

opatio aut respicit ee nature / aut ee gre / aut ee glie / unde con
servatio / pt reduci ad creatoem / similr distinctio et ornatus / ipum
to vo pt reduci ad iudicium / vl ad resuscitatoem carnis / et glorifi
catoem bonorum / Ex quo em deus / tamqz iustus iudex / bonos re
munerabit in vita eterna / sequitur / qd reprobos puniet in pena
eterna / Similr opatoes xpi ut apparitoes / et conversatoes / ad illos
possunt reduci / quia apparitio ordinat ad manifestatoem veritatis
resurrectionis / et conversatio ad manifestandum veritatem incarna

ad 4m

tionis / Ad quartu cum d. / de additione aliquorum simbolorum etc / dicendum
qd no est datum in confusione / qd omnino et totalr posita sit fides
et expressa in simbolo aplorum / sz ibi sunt posita sufficient / et e
numerati articli / qui sufficiunt ad ppria et simplice fidei confessionem
et sunt articli generales / sub quibus sumi possunt multi particulares
et distincti articli / de conditionibus dei / et pprietatibus psonarum
et sacramentis / et alijs / sicut et aliqui tales / particulariter in alijs simbolis
expressi sunt / et in sacra scriptura / et doctrinis scorum / Et ideo
alia simbola duo / sz Athanasij / et Nicenum concilium / addita sunt

ad fidei maiorem explanacionem et eciam ad heresum confutacionem. Sed
simbolum Athanasii doctoris precipui maxime ordinatum fuit contra
errorem Arrii et ideo ibi maxime exprimitur unitas essencie et distinctio
personarum et quod persona filius sit equalis patri secundum divinitatem, minor vero patre secundum
humanitatem. Simbolum vero Nicenum in concilio editum fuit ad confutacionem
multarum heresum pullulancium unde addidit aliqua ad maiorem
expressionem per que possent hereses confutari et propterea ad eludendam
heresim Manichei non tantum dicit credo in deum sed credo in unum deum
nec tantum creatorem celi et terre sed eciam visibilium et invisibilium. Ad
confutacionem eciam heresis Arriane non tantum dicit Credo in Ihesum
Christum dominum nostrum sed eciam addit et in Ihesum Christum dominum nostrum filium dei
unigenitum etc usque ibi per quem omnia facta sunt. Ad confutacionem vero
heresum Eutitis et Nestorii qui dixerunt spiritum sanctum esse servum
patris et filii non tantum dicit Credo in spiritum sanctum sed addit dominum
et vivificantem qui ex patre procedit et latini addiderunt filioque propter
errorem grecorum qui cum patre et filio simul adoratur. Et additur
qui locutus est per prophetas ad destruccionem erroris quorundam
qui dixerunt quod prophete locuti sunt sicut phanatici. Et sic patet
quod illa simbola non superfluunt neque tamen simbolum apostolorum fuit di-
minutum quia omnis fides in illo sufficienter continetur quantum ad
propriam et simplicem confessionem. Oportunum tamen fuit aliquid
addere ad explanacionem propter confutandam hereticam pravitatem. Et
notandum quod simbolum apostolorum est prima lingua et eciam maius dicitur non quod con-
tineat plus de quantitate scripture sed articulos fidei continet plenius quod in
simbolo Niceno obmittitur articulus de descensu ad inferos quia circa
hoc pauci fuerunt alii erraverunt. Et dicitur maius propter maiorem auctoritatem
componencium. Apostoli namque a quibus compositum est fuerunt maioris
auctoritatis quam illi trecenti decem et octo patres qui composuerunt simbolum
Nicenum scilicet quod canitur in missa et quam Athanasius qui condidit
simbolum quod canitur in prima. Iste simbolum apostolorum continet ipsum fi-
dei fundamentum ideo cottidie recitatur in ecclesia et frequentatur. Alia
vero duo que sunt ad heresum confutacionem non recitantur nisi in die-
bus sollempnibus quando ad ecclesias convenit populus. Iste simbolum apostolorum
dicitur submisse quia est ad proprie confessionis [illegible] et eciam quod condi-
tum fuit tempore veritatis nondum publicate. Alia vero duo dicuntur alte quia
sunt ad compescendum hereticorum garrulitatem. Iste in principio
diei maxime fuisse narrata in primitiva ecclesia et fore iterandam
in temporibus ultimis et ad designandum confessionem fidei in ingressu in
primis sectandam ut in baptismo fore iterandam et in egressu similiter

scilicet in prima dicitur et in fine diei dicitur ut in completorio ad significandum confessionem fidei

ut i morte et i pssi^te^ et i adust^te^ Simbolm at Nicenu cotidie fuit
fctm tpe ven^l^ ppalate et io alta voce dicat et i missa i diebg sol
lemnibg pg evan^m^ et an quione ad onde^m^ qp titu e de cron^o^ et ut
p ipsa fidem torba fidelium pparet qui volut corpus dm sci
pe ut possit digne manducare sacrame^ti^ ul salt manducare spd^r^
Simbolum ad athanasy fuit editu tpe vitalis ppalate et corusse
et pualent ho dicat alta voce pg nocte finita in pma ho dici

ad 4^m^ 26^m^ Ad qntu de pemis ut spus dictm e Sz ad sep^m^ d^z^ q crede deli
beatam tnsgressiom duaz pceptoz ee ptm morle natm e
ad salute tanqz aliquid qd est de ccitamie roms naliu h gnali et
sic videt ee de antibg fidem de q^o^ dctm e spus Sz q d^o^ hoc
ul i^d^ pcepit de sigt aqui singlaribg pcept que sac scpta
dm pcepisse narrat h^o^ no poi^t^ i i^to^ simbolo cu ut dctm e
no omnia credenda ponat ibi Sz itas q simu e ic Nut scdo vi
dend e q tebant crede illi qui an adventu xpi fuert p quo

Credus artic^lis^ Nond q du^r^ cotingit crede uno^o^ ipli^te^ alio^o^ expli^te^ simpl^r^ tu
at d^z^ aliqd du^r^ uno^o^ ut acts i habitu 2° crede ipli^te^ e crede
habitualr i^t^ hre habitu fidei scm alio^o^ ut pticlare in voli scd^o^ ces
q8 d^z^ sac ome ens in voli tm cu sat i^q^ ome ens e p aug cp^e^
mu ome ens suffe^t^ et^c^ aplg cognostit voli cogtade aialis 2°
crede oms articlos fidei ipli^te^ e crede actua^r^ i voli tm i no
descedendo ad eos i pticlari ut credendo in voli omnia q ecclia cre
dit ul aquotli modo sic tm sz q nlli articloz in pticlari discre
dat Sibr crede expli^te^ e du^r^ uno^o^ e crede actua^r^ 2° distig
uit scd^o^ crede ipli^te^ p^o^ scdo^o^ e actua^r^ crede i pticlari et

9° a p^e^ distincte 2° distigwit^z^ q ipli^te^ 2° Concl^o^ p^a^ i possi^le^ e fuit
et erit d qui lege aque vone vete saluari sic om articloz
ipli^ta^ fide pz mai^te^ cando 3° ipliatus sci pt habitu fidei impossi
e naqz sine fide place deo ad hebr xi et cando ipli^te^ 2° itez
vu e q ut pcca ptebat Scda q^o^ scd^o^ an adue^m^ xpi no suffecit

z 9° ad salute crede oms ar^los^ explicite solu in volit sit n^c^ suffecat
ad salute explicite et in pticlari crede ea tm q ptinet ad deitate
p^o^ q pz q^z^ q^z^ ffe natm fuit ad salute plura crede i pticlari uiz
p aplm ad hebr xi d^z^ Oportet accedete ad dm crede q e
et q inquirentibg se remunerator sit hoc at e expli^te^ i ptuclari
crede i Sde pz p hugom p^o^ li^o^ d sac^ot^ pte decima ca^o^ vi q
dm ^ cratore om dm ac rtore vniusoz xpm esse no ma
li autore corpo tm qui i malicie ia mag qreret et expecta
ret futuze redeptore 2^a^ pz gcdo pz p an d^oe^ prev d^t^ q
id no suffecat n^c^ an adue^m^ dmi Sz n^c^ eet an lege suffecet p se
hoc simpliciu fidei i inicio suffecisse credimg. fide mediator n^m^ hoiez n^c^ an n^c^ pg fuisse salim ptore anctos

dicetal hec sut quibg ab initio nuq nm recta fides hre potuit i edere videlicz unu esse

ondut ut ipse ibidem propter hoc plures addunt sanctorum auctores. 3a questio est an adhuc 3 9°
post peccatum vel post lapsum primorum parentum necessarium fuit ad salutem credere media-
torem aliqui tenebant quod sic credere in particulari aliis autem sufficeret credere
in universali et velate. primo probatur primum quod in domino propter ut allectum fuit et primo
per Hugonem de sancto Victore libro primo parte decima capitulo 4° ubi dicit quod sunt duo que fidei proposita p^2 1°
sunt credenda creator et salvator sed eundem salvatorem est credere mediato-
rem ergo necessarium fuit ad salutem credere mediatorem. Item capitulo v° dicitur Semper 2°
in ecclesia dei ab initio fuit fides et cognitio incarnationis et passionis Christi quia
ab initio numquam defuerunt qui hoc cognoverunt quod patet quia semper fuerunt aliqui
qui deo sacrificium offerebant secundum sacrificia et typus passionis et per hoc p^2 voc
Christus est caput totius ecclesie ergo nullus potest salvari nisi fiat membrum
corporis sed membrum fit non potest fieri nisi qui credit in eum ergo sine fide salvatoris
nullus umquam salvari potuit. Item nullus potest salvari sine remissione peccati 2
originalis sed originale peccatum non potest remitti nisi per fidem media-
toris propriam si fuit adultus vel per fidem alterius ut per sacramentum si fuit par-
vulus ergo quod sacramentum potest mediatoris signum. Item nullus potest perveni- 3
re ad salutem nisi qui sperat et nullus recte sperat nisi qui credit ad
salutem se perventurum per merita quia spes procedit ex fide et ex meritis
sed ergo illi qui precesserunt adventum Christi salvabantur credebant se per merita
salvari et ergo credebant merita propria sibi sufficere absque meritis alicuius
indigere sed credebant propria sibi sufficere tunc decipiebantur et non sal-
vabantur quia fuerunt superbi contra humilitatem sed credebant se a meritis mediatoris indi-
gere tunc habebant fidem de mediatore cum meritis indiguerunt ad salutem.
2a pars questionis probatur quia eorum qui adventum Christi precesserunt quidam fuerunt sub
lege scripta quidam sub lege nature et non tempore legis scripte tertio tempore legis
nature quidam fuerunt viri eminentis perfectionis quibus revelata erat explicite
multa vel omnia de mediatore credenda quibus deus per revelationem insinuerat
ut nos de via salutis per sacrificia primum sacrificia et typus passionis
et aliquo alio modo sub quodam velamine instruxit quomodo per me-
diatorem via salutis sub velamine unde illi autem veritate erant
perfectionis et tanta cum deo familiaritate fuerunt et tanta de eo perceperunt facie
sicut patet in Noe et pluribus aliis quia aliis eorum instruxit quales fue-
runt omnes qui intellectum non velabat malitia voluntatis tenebantur credere de via
salutis eadem et eorum sacrificia a deo instituta esse ad significandum viam salutis
a deo promissam. Alii ergo a quibus deus revelatum tenebant habere fidem
explicitam de mediatore ut quod dei filius assumpturus esset naturam humanam
nasciturus de virgine passurus et mortuus resurrecturus in tertia die et ut
vel alia plura vel pauciora secundum mensuram et modum revelationis
sibi facte. Alii autem ad habendum fidem explicitam de mediatore non tenebantur
sed sufficiebat eis maioribus assentire de eo modo et eodem esse secundum

Cor^m qd sec^a fides bndicte trinitatis ꝛ fides mediatoris quo ad illa que ꝫ sꝫ natiuitatem morte resurrectionem
aduentum ad iudicium sufficiebat ad salutem xpi aduentum precedentibus. ꝓ^a ꝓ pꝫ q^r fides mediatoris necia
est ad salutem q cognosci nõ pt nisi cognoscet^r distinctio ꝑsonarum. Secus tn̄ ē de fide tpe legis nãe
ꝛ tpe legis scripte s tpe Moysi. Rñ qa nullus sine fide hãt saluari potat sꝫ fide scita ꝛ lege non
scita multi paganorum saluati sunt qbus deus fidē contulit uel p inspiratoꝫ uel p reuelatoꝫ ut pꝫ de Job
Simo ex historys apparet q multis gentibus de xpo fca ē reuelaº ut pꝫ de Sibilla que expsse de xº
ꝓphãuit. Etia ī historys leḡ q tpibus Constatini imperatoris ī grecia inuentum fuit qddaꝫ corpus ī sepul
cro hñs lamina aurea suspensa ī qua scriptum erat xpus nascet^r ex v̄gīe ꝛ credo ī eū. O sol tpibus
constantini ꝛ hyrene me videbis. Et b tho dt. Ergº lex solis iudeis ex qbus xpus nasciturus erat
data fuit. alij nõ ꝑ(ꝑa)bant si eius obsuancias ex nescientia nõ tenebat. ꝛ^a ꝓ pꝫ q^r nullus

ī fine suum reduci
potat nisi p media-
torem. Ad hoc aute
req̄runt^r. q ꝑº ut cõ
stitueret^r ꝓpugnator qd
fcm̄ ē ī natiuitate. ꝛº
ut pugnaret qd fcm̄
est in passione. ꝫº q
vinceret qd fcm̄ est ī
resurrectione. qn eternita-
tis aditum
deuicta mor- Dicendo
te reserauit. ꝯº q vi-
ctorie sue omnes faceret
ꝑticipes qd fiet in
finali iudicio qn bo-
nis bõ ꝛ mal mala
reddet. Certa gelo.
vide infra.

q illi credebat q a dño reuelatum fuit. ꝛ^c tebant^r hrē fidē iplicitam. ꝛ reue-
lata. Uli^r eorum qui fuerunt sub lege scripta quidã fuerunt omni pfectois
eminẽt q reuelata erat explicite multa de mediatore credē-
da. et hñ ad fidē explicitam de mediatore tebant^r. ꝛ^m modo. et mesu-
ra reuelatois sibi facte. alij aut nõ tebant^r explicite credere aliqd de me-
diatore nisi hoc q deus mitteret psona mediatoris et redeptoris
ꝫ utrum angl̄s ul homo purus ul deus et hō credere nõ tebant^r explicite
Alijs concordat expsse Ven^lis hugo liº ꝑº de sacra^tis pte decima ca^o
vº. In lege deus creator credebat^r et ab eo salus et redeptio expe-
ctabat^r q qua vel et quo eadē salus iplenda aut pficienda foret
exceptis paucis quibus hoc scire sīnt^r et ī mu(n)ere datu erat a ceteris
etiā fidelibus nõ cognoscebat^r. Sub lege aut psona redeptoris
mittenda pdicebatur et ventura expectabat^r que aut ipa psona
foret hoc ē hō an angl̄s ul deus nõ du manifestabat^r. Soli hc
cognouerunt qui p spm singularit ad hc illuiati fuerunt. Ui at vide-
ant^r aque antes Augus ul aliorum q videt^r sonare q fideles q p
cesserunt aduentum xpi et magis in spali tenent^r credere mediatorem
qua deum ē q homiem fuisse secundum sniam hugonis liº ꝑº de sacr^tis pte
vj ca^o vj vº dt. Nam anno antiquitatis dici pt omnes ab initio iustos fide
saluatoris saluatos fuisse. et omnes in fide redeptoris venture iustificatos
fuisse quia eande redeptionem ul venturam cognouerunt ul cogno-
scentibus ul credentibus crediderunt. et cu hac fide sacra^ta ipius rede-
ptois q ab initio costituta sunt ad sctificatoem susceperunt. et i ipsa
ia eande redeptoem figura qi in umbra et figura portauerunt. Hec ist-
pꝫ ī sed q in p^a q^ce declaratu fuit. naturam nãq fuit an aduentum
cauit utriusq rone nisi ipum expauisset bonitatis vite ul defcs co
ctorum credere in ptic(u)lari ul ī vli actua^r. Respondeo pctore mrorum. oia q
festis et pfatis omnibus tunc adeo reuelata fuerunt licet alijs magis
alijs amg explicite. sicut declaratum ē de mediatore et credibilibus
cta ipm̄ et aliu. intelligendum q respondeo diuinitatem. Certa q licet
fides nuq sit aucta in multis nec credendorum iplicite. Situa^r i a
explicite s actua^r. et sm̄ in vli valde tn̄ creuit tpe legis mosa-
yce et creuit in nuo credendorum explicite. et in ptic(u)lari ꝑ^a ꝓ
pꝫ ex qone p^a. et alijs dictis ex hc articulo ꝛ^a ꝓ pꝫ q^r q̄ v.
tpe credebat^r iplicite et qi vno ar^lo illud pcessu tpis explicatum
est et qi destitutis multa credibilia ut supdictum fuit. Sufficiebat eni
aliquo tpe credere redeptore futurum nc aut circa ipm redeptore septem
ar^li explicant^r ꝛ multa ex illis seq̄nt^r et eis annexa manifestat^r
ꝫ^a hc q volũt hugo ī aucte q ad pba^c. Ipsorum g oīo allecta ē p^s subdit
Sub gratia mai^te ia ab oibus pdicat^r. ꝛ cdit^r modus redeptois
et qua^tas psone redeptoris ꝛc. Ꝫ pꝫ q fides pfecit quantum ad credibiliu

mlta e non nova addendo / sz qd vº ipli ta expli do / zh t decet r fri / ad gnu=
tate eorie credent / no ad singlas psõs / qz zm hugonem / ide / sz p caria
dei / ab unio fide / p cognicoem incarnacois c dig fuisse / tenta q o s t fides ar 9o
eciut i uno arlo in prtclari / sz et crevit i pleni mē illuiacois
ita q credetes / nuc ca q cdut / clar gnosciut / q adiq gnoscebnt
et hc qpando qui te ne credetu / ad qui te pcede m adue m p secuts
esse / sz fiet qparato modnor / ad singlares psõs / aque em pse an
adventu p mltas qui adue m p secuti sut / clar z mag credidert / utz
ex dictis / in tria q de / p z q. / qz ia e veritas explicita p xp m / et ia
gra spo sti / apls diffundit in sac tis nove legs / ppter p ministri
z pitaa salutu / qua tu te volutas hutata psione / spat actu
e credi / cu actq credi sfat / et ex ipio volu t / q cet. tantas / puriste
ai m a pctis z affictoribus i ordinat / q ipedivit intellm / a cognicoe
veritat / illa p ze aplor / et alior doctor doctrina / sacra scptra / patz
apaq / et credibilia mitt ctu xpnta / distanc / ordinaco z expssic
et ippe testtu ydoneor mltiplic / z m / aplis / ad hebr pi o / vn Richr
de sctovictore / lo p 3 o / p e / ca o p o / vtma attendert / indici / ptma
animaduteret / pugnin / cu qnta gstac sequit te / p hac pte / ad dui m
iudicu potmq attede / none cu omi confiden a deo dice potimq
dne si error e / a te ipo / decepti sumq / nam ipa in nob / tant sigis
et pdigns qfimata st / z talibq / q no nisi p te fi pimt / ite a sume
sctitat virs / st nob tdita / z cu suma et auctoria p testacoe / pbata
tempo cooperate / z sermone qfirmate secptibq sequnt / con z d z pte ar²
z c q ois ar z / p o c / ad hebr pi o / d / oportet accedete ad deu / crede
qz e / z qz vmunator e / s qo apls dictiat suffi re d. qd erat fidei
optumu vi z / q p i d sufficiebat eis crede / sz tom i e credi potuit / nichil
credendo e huda te pi z vi z / q p tc tpis ad salute sufficiebat / sola fi
des dui t / zo fides / q suffi t dingit ad spand z amand / suffic t. 2o
ad salute / sz fides / qua quis cdit dm cutore z vmunatore suu /
suffi r dirigit xpm / ad spand z amand / r u vi z / q p ei fide humani t ex
tiupa / fides solus dui t ad salute sufficiat / 3o mlta salvati st 3o
sie fide passiois x / p aucti / cu qcessert in vetei testa to / qui
credidert filiu dei crifigend / p salute generis huani / sigo salvari
poterat sie fide passiois / ead roe sie fide incarnacois / v. et
sie fide mediatoris / quarto mq ho tet nosse / qd ignorat angli 4o
sz an p adue m / ignorabat angli / p incarnacoem i z hoies / no te
ban z i az crede / a o r no sor p. z / p i c. qstic lm o / quis e i te / qui
venit de Edom / i glosa / apte declat / q quida angli / dom.
cplet z mistiu incarnacois / no cognovert / et ad ephi m o d z vt
innotescat principatibq et ptatibq in celestibq / et ex aliq aptibq
loci / pt hiu / vnd Crisos an dmcm a sup iohem / in lomh om

Nuc eaa fides apcius pdicat z / docet z / pbat z / et defendit z / p evidens disci
pulos xpi / et eis sequacm documenta

sunt q̄ penetrat angelus, unde Johis dicitur et dicitur in glo. sup
id ad ephe. iii° q̄ sit dispensatio misterii absconditi a seculis in deo
5°. et in eo qui implet, i. lege evangelii q̄ e de continentia perducit ad salutem
et similr de lege mosayca, ergo pari ratione qui implebat q erat de conti-
nentia legis nature ad salutem perducebat. secundum q̄ apostolus dicit ad Ro.
x° .i. tempore legis nature non oportebat credere ad salutem, nisi q̄ erat de conti-
nentia nature, sed deum remuneratorem et mediatorem esse futurum non erat de continentia
6°. legis nature, i. non videtur q̄ oportebat id credere tunc tempore. Preterea nichil tenetur operari
id ad q̄d non potest se extendere virtus eius operativa, i. nichil tenebatur credere
id cuius notitiam per se non potuit acquirere nec per inventionem nec per do-
ctrinam. si ergo tempore legis nature cognitionem de mediatore non poterat
per se invenire, nec erat qui exterius doceret, nec adhuc erant revelationes
prophetice, videtur q̄ tunc temporis nichil tenebantur de mediatore, i. expresse fidem
7°. mediatoris recipere ut pervenire potuerunt ad salutem. Preterea 2m … per ethi.
ad sanitatem est sanum quod est sanum homini sano, ergo similr i. fides sanum
erat sana q erat convenientibus homini in statu innocentie, i. ideo erat sana
sed homo in isto statu non tenebatur credere vitam eternam sibi futuram per …
mediatorem, nisi secundum dictum … q̄ nec aliqui alii ante Christi adventum
Resp. hoc credere tenebantur. Ad 2m, contra ad autem apostoli … q̄ … non pre-
dit, preposito declarare … q̄ e ad salutem necessarium, sed i. esse quo non potest
esse salus. dicitur enim q̄ hoc e optimum, sed non dicitur q̄ hoc e sufficiens. tamen
igitur … duo potuisse, q̄ natura erat ei statui nature non solum
ad 2m. statui nature lapse, sed etiam statui innocentie. Ad 2m dicendum q̄ fides crea-
toris et remuneratoris sufficit dirigit ad sperandum et …
q̄ … statum nature lapse, quia cum peccatum procedat ex multis …
sperent salvari ex mediatore … sic … mediatoris non … spa-
raret salvari … presumeret … spes non sufficit dirigit per fidem creatoris
et remuneratoris sed … redemptoris. Ad 3m dicendum q̄ multi salva-
ad 3m. ti sunt sine fide passionis. dicendum q̄ si loquamur de fide explicita, verum e
sed si loquamur de fide implicita non e verum, omnes enim salvandi expectaverunt
redemptorem futurum et in suis sacrificiis et oblationibus hoc prefigurabant
in quibus significatur … offendit … quidam … prestabat … occulte
… non proferret … similr non oportebat maritum ex
… sufficiebat credere q̄ ab … veniret, q̄ genus humanum redimeret
ad 4m. posset … vellet. Ad 4m dicendum q̄ homines non tenent nosse q̄d ignora-
vat angeli. dicendum q̄ et si angeli misterium incarnationis non cognoverunt
ad plenum, tamen nec fuit tempus qui nesciret genus humanum redimendi
… non concludit q̄ non oportuit habere fidem de mediatore sed
ad 5m. … non oportuit credere explicite sed sufficiebat credere implicite. Ad 5m dicendum
q̄ omni tempore sufficeat implere quod fuit de continentia legis illius q erat in eo
statu. dicendum q̄ hoc e verum sed q̄ hoc intelligitur de lege nature vel de lege scripta
tamen q̄ e adiuta a dono gratie, sine enim dono gratie nulla lege …
… ad salutem pervenire. quid … destituta amplius gratie

non possit ad dictare sine ipso mediatore / prout tamen est adiuta per gratiam / Sic facie-
digebat — bat infirmitate sua / et miseria / et adiuvabat dei iusticia / et mirum satis dictare
poterat / quod homo repararetur et quod divina bonitas daret disponebat / sicut ut dictum est
fuerat ad faciendum dei cultores / ab initio mundi / sicut hic ostenditur / sicut oblationibus
ad quorum aspectum et exemplum / alii poterant erudiri / Ad septimum dicendum / quod non — ad 6m
poterant tamen sancte per instructionem et doctrinam / ita patet in isto / quia divina gratia / quibus
presto erat / et via adhuc manuducere poterat / ex consideratione sive ministerio / curiositatis
et ex eruditione quadam spirituali / quam accipere poterat / a viris / qui erant in cultu
dei facienti / tamen cum non esset tunc prophetia / neque revelacio aperta / non tenebantur ad
fidem omnino explicitam / indubitanter tamen verum est quod eis presto erat notitia medi-
atoris / quanta oportuna erat / secundum exigentiam quia / tum ex doctrina naturae /
tum ex arca testimonii / tum etiam ex dei inspiratione / qui se offert omnibus / qui eum
requirunt humiliter / Ad septimum dicendum / quod quamvis in statu naturae sit sanum quod est sanum — ad 7m
hominum sanorum / tamen aliquid est necessarium hominum infirmorum ad sanitatem / quod non est necessarium
homini sano / et ideo sana fides / hominis post lapsum / ad credendum tenetur / ad quod credendum
non tenebatur homo in statu naturae sane / quamvis eius fides esset sanissima / non enim
tenebatur credere certam linguam esse labendum / ideo non tenebatur credere mediatorem esse
necessarium ad redimendum et cetera / sicut etiam in scripto magistri dicitur / quod in statu innocentiae non o-
portebat ab aliquo habere fidem explicitam de redemptore / quia non fuerat ei inductum / sed sufficiebat habere fidem implicitam / in cognitione dei / sicut homo credebat / quod deus
ei provideret in eis / que necessaria essent ad salutem / Utrum 3o videndum est / quid — 3o articulo
et quomodo credere teneantur hii / qui in adventum Christi fuerunt secuti / et secuntur / Ad hoc 9a — 9a parte
questio / quamvis omnes christiani ratione utentes / teneantur ad explicite credendum / omnes
articulos fidei / non tamen singuli tenentur ad omnes articulos credendum explicite / et
in particulari / 3a parte patet ex quo quilibet tenetur articulis / et cetera / quilibet tenetur habere fidem infusam
et tenetur credere in universali / omnia / que scripta sunt in canone / ita etiam / quod nulli articulorum
in particulari discredat / Unde et ex quo quilibet credere implicite / patet 2a parte / In multis sunt
homines christiani simplices / quamvis sint pueri cognitionis / sed tamen multe devotionis
et tales possunt credere / ad salutem pervenire / quamvis non possint ad omnium articulorum
distinctam / et particularem notitiam pervenire / Secunda quaestio / scilicet / ipsum omnes filii / non — 2a q
tenentur explicite credere / omnes fidei articulos / in maiorum doctrina et ritu ecclesie
tam palam traditos / ut non lateat sine culpa / ad omnes tamen explicite
credendum tenentur medii / et ampliori supremi / et in quibus per articulos inter ceteros supremi
et episcopos / et per medios / inter ceteros / omnes illos / curam animarum habentes / et predicatores
verbi dei / et doctores sacre scripture / et consiliarios / quia ratione officii / et officium docendi / a
ratione alicuius ministerii / ratione status et presidentie / a ratione alicuius iniunctionis sol-
licitationis / et tenentur / non tamen dicere oportet / ut se ipsos disponant ad hoc / ut
perducant in fine / quamvis ad hoc pervenire tenentur / sed etiam tenentur eis dare
operam / quantum in eis est / ut alii perducantur in fine / Infimos autem voco omnes
quorum nulla aliorum cura commissa est / et ad quos non pertinet officium docendi
ex aliqua causa predictarum / Et tunc patet prima pars quaestionis / quia si ad excusaret

f. douven

infimos de ecclesia a fide christiana habent maxime esse ignorantiam quia sicut notavi circa propositum
quartum loquamur solum de articulis tantum maioribus quod non probabiliter sine culpa sicut
namque aliqui articuli tam maiores quod nec paganis sunt usu communibus ignorati
eos in omnino nescit et contempnat dei cultum et salutem propriam et quamvis
christiani ignorantiam non esse culpam in sorte ipsos excusaret [illegible] nati
per defectum doctoris sicut per [illegible] vite post receptum usum rationis et idem volo
esse [illegible] per additos quibus [illegible] pertinens est. Sicut autem huiusmodi articuli [illegible] quam [illegible]
sit necessarium ad dirigendum hominem in finem suum et quam manifestum [illegible]
non solum per doctrinam et per celebritatem festorum et per catechismum usum
et consuetudinem ut sunt articuli de [illegible] christi resurrectione passione ascensione [illegible]
venturum esse ad iudicium [illegible] esse et trinitate
personarum tenentur namque et credere articulum trinitatis pro modulo sue capacitatis quia
nunc articulum [illegible] credere possunt nisi credat articulum trinitatis quae et articulum
nostrum possunt [illegible] ipso actu [illegible] signat enim se in nomine patris et filii
et spiritus sancti. Secunda pars propositi quod medii tenentur articulos fidei [illegible] docere et
per quos [illegible] nostre ecclesie et in patria [illegible] non tenentur scire omnes
profundas difficultates [illegible] et contra hereticos fidem defendere [illegible]
sunt ad supremos. Tertia pars propositi quod supremi ut episcopi et [illegible] tenentur [illegible]
Qualis scientia in episcopo requiratur [illegible] quo ad credentes [illegible] quarto ad dispositos ad credendum
et a hereticis defendere [illegible] fidem impugnantibus [illegible] non possent [illegible]
vult articulos habere notitiam scripture sacre et profundare difficultates [illegible]
quod in eorum [illegible] ab eis petit [illegible] novum et vetus testamentum
et videntur [illegible] quarto propositi [illegible] audivisse sacram scripturam
et propter hoc dicit apostolus ad Titum primo Oportet episcopum sine crimine esse amplectentem
eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem ut potens sit exhortari
in doctrina sana et eos qui contradicunt arguere et primo Petri 3o parati semper ad
satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea que in vobis est spe et fide. Contra
ar. 2 [illegible] articulis duobus [illegible] fuerint [illegible] articulus [illegible] primo
3o [illegible] sicut [illegible] obedientia [illegible] preceptorum [illegible] fides [illegible]
articulorum [illegible] non est vera obedientia [illegible] obediat omnibus preceptis [illegible] neque vera
fides [illegible] omnibus articulis [illegible] ad Galatas [illegible] et
Jacobi 2o [illegible] tota lege servaverit offendat autem in uno factus est omnium reus
2o Quarto sicut se habet caritas ad diligibilia sic se habet fides ad credibilia
sed caritas quantumcumque sit parva [illegible] quocumque sit [illegible] amandum quod est
amabile [illegible] necessarium enim est [illegible] ad salutem quod diligat deum proximum et se
ipsum [illegible] pari ratione necessarium est fidei quantumcumque parve [illegible] omnes articulos credere
4o distincte. Contra non vitat malum nisi cognitum [illegible] quantumcumque simplex
tenetur vitare errorem contra articulum [illegible] scire et credere [illegible] articulum
[illegible] vitare errorem [illegible] articulum [illegible] scire et credere
[illegible] articulum ut maiorem [illegible] ignorantia non excusat [illegible]
[illegible] excusari [illegible] in credendo [illegible] quod aliqua simplex
vetula audiat sacerdotem predicantem errorem contra aliquem articulum fidei

et cedat ei / constat quod ipsa non excusat / quia si ad predicationem sui sacerdotis quis committeret adulterium vel homicidium / nequaquam excusaretur / sed constat quod primum errore / quod predicat sacerdos vitare non potest / nisi congstat oppositum ergo errorem etc. Ad rationes ad oppositum
esse vim / in 2a . id . quod pro se . quod omnes articulos fidei distincte credere sit necessarium / Ad
primum dicitur / quod id mandatum non erat datum laycis / sed illis / qui debebant eos
docere / vnde quod hoc non potest concludi / quod simplices teneantur credere omnes
articulos fidei / sed quod illi qui habent curam animarum propter hoc teneantur fidem maiorem
habere et aptiorem / Ad 2m / cum dicitur / quod sermonis fidei consistit in plena confessione ad 2m
operis etc / Dicendum / quod sermonis in quo est confessio fidei impletur / sed plenitudo
sufficientie et plenitudo copie / sic impletur plenitudine sufficientie / quia quod omnes
articulos credit ita quod nullum discredit / aliquos tamen credit explicite / et aliquos
implicite / itaque in credulitate sua / sicut in illis quos credit implicite / sicut in illis quos
credit explicite / nihil addit vel minuit / Simplex quia credit sicut ecclesia / sed potest
sicut simpliciter / et sic sermonis / sic completur / dent omnibus offerre / tunc autem est
plenitudo copie / cum explicite et distincte credit et novit ea que
spectant ad articulos fidei / et ea que ad ipsos conferunt / et hec mensura
non est omnium sed magis capacium / Ad tercium et quartum cum dicitur / fides sicut obediencia ad 3m 4m
obediencia respectu preceptorum / et caritas respectu diligendorum / Dicendum potest dupliciter
primo / quod non est simile / quia cum fides consistat in corde / et cogitatio potest se vertere ad
in voluntatem tamen quod non sciat implicite / et ita sicut uno / et ignorare alio
potest et ipsa fides ad credere implicite / propterea non credat explicite / non sic
autem est de obediencia / que consistit in mandatorum executione / non enim potest
mandatum impleri in voluntate in implicatione in potentia / similiter ea que caritas diligit
utrasque maior / quia non possunt latere / Aliter potest dici / quod quantum ad hoc sit simile / quia
obediencia non tenetur omnia mandata exequi in opere / nisi pro loco et tempore
sed sufficit quod promptum reddat et voluntarium ad exequendum omnia cum
fuerit locus et tempus / Similiter neque caritas specialiter diligit / quod specialiter non sit
nota / quod hoc non potest concludi / quod aliquis per fidem teneatur omnes articulos / explicite credere
sed implicite / explicite autem / cum se offert oportunitas / ut puta / cum aliquis articulus
illi predicatur et explicatur / ab eo cui debet credere / Ad quintum / cum dicitur / quod non ad 4m
vitat malum in cognitum / Dicendum / quod verum est / sed hoc dupliciter potest dici esse cognitum
vel in se / vel in alio / et 2m hunc duplicem modum / potest aliquis vitare malum
vel per notitiam propriam / vel per notitiam alienam / ille autem qui habet fidem implicitam de aliquo articulo
circa quem errorem contra istum articulum / non possit omnino vitare per notitiam
propriam / potest tamen vitare per notitiam alienam / innititur enim simplex quia credit
articulos explicite / vnde aliquis homo simplex vel vetula / cum audit aliquid novum No. bn
predicari / non debet statim assentire / quousque noverit id / vel aliquis
ecclesia teneri / vnde potest vt medium divine inspirationis et orationis / ad quod
recurrendum est simplicibus / habent medium humane instructionis / ad quod possunt
se ut errores valeant declinare / quia enim aliqui habent et habebunt aliquos
(?) et facerdotes veritatis fidei / non solum manifeste sed etiam in simplicibus

unumquodque sed omnes quidem amplectitur / illud autem specialiter diligit

conseruaret dum tamen ipse ... incitat eos et credit / Sed tunc diceret predicta argumentum
3a 9o Tertia 9o / nec tempore legis euangelice excusat modo ab eius professione / nec vnquam
excusabat / scita sufficienter euangelice legis publicatione / probatur 9o ex quo licet quia apostolus
ad Romanos decimo volens premonere excusationem posse de non credendo in peruersitate
iudeorum de non obediendo legi euangelice propter quod sicut dicit quod huius lege non audiuit / tunc
dicit Ergo fides ex auditu / auditus autem per verbum Christi / Sed dicit Nunquid
non audierunt / quasi dicat verum quod probat dicens Et quidem in omnem terram exiuit sonus
eorum et in fines orbis terre verba eorum id est sufficienter publicata legis euangelice / Et ipse
saluator dicit Et predicabitur hoc euangelium regni in vniuerso orbe
in testimonium omnibus gentibus / et tunc veniet consummatio / Et sic ante
captionem Jerosolime / vbique predicatum est regnum / audi quod ait / apostolus
In omnem terram exiuit sonus eorum et cetera Et videtur eum a Jerusalem in hyspania
crete Romanos 3o Si autem vnquam tanta portem accepit / excogitata et re
liquit / ... operati sunt / et ... des euangelium ... / et fructi
ficat sicut ... in omni creatura que sub celo est / Sicut autem maior est signum ...
... in ... anni vel ... Sermo fines orbis
terrarum repleuit / Certa 4a 9o Quarta 9o ... alijs gentibus / ante tempus quo non esset data
lex diuina ... omnibus sicut iudeis / tunc ... gentilibus reuelatio
facte sunt per angelos et ... ... de iudeis fuit nati
turus / sicut oportebat ... in eis ... fide / 2a ... de sibillis / que
prophetauerunt ... ... vt in hystorijs romanorum / et ... tempore
Constantini imperatoris / inuentum fuit corpus ... in sepulcro / habens laminam
aurea super pectus in qua scriptum erat / Christus nascetur de virgine
et credo in eum / Quinta 9o 5a 9o Gentiles et tempore legis mosayce quibus specialis
reuelatio facta non fuit poterant saluari etsi minime de lege moysi
audiuissent / probatur quia lex illa non fuit omnibus sed solum iudeis data / vnde illi non
peccabant qui eam et obseruantias eius non seruabant / et saluabantur / vel
saluari poterant tales / in fide implicita / vel explicita / implicando fidem suam in
... dei / ... a deo dati erat ... quam illi essent / sic que crederent
implicite / ... deus statuit eos debere credere / vel et crederent / omne quod
maioribus reuelatum fuit ad credendum / sicut et ... ad eam quam
non dum fuerit eis reuelata / ... non tenere / quia
... fide / Sexta 9o 6a 9o / Non sit ad suam obseruantiam ligauit vniuersaliter
homines lex moysi / quamuis eam non obligat lex ... / probatur / quia tempore legis
moysi fuit saluus ... professione / quod modo non reperitur ... profes
sione legis ... Et ratio / quia Christus ... Messias fuit legislator missus
toti mundo / sicut ... de ipso ... et lex ... fuit per
totum mundum predicata / vt totus mundus legem salutis a deo sibi misericorditer
missam acciperet / et ... suum creatorem coleret / quamuis non fuit predicata
et publicata lex moysi / ... sufficiente publicatione legis ... viator
obligatur ad eam ... / non sicut tempore legis mosayce
... tempore legis ... apud ceteras nationes ... gentiles ...

dquo^o cīuit sac^ta salutaria et q originale pctm̄ an a legis nē
sac^ta q2 qz ep dictis pq suffic^te publi^cm legis ꝓ oib hō viator
tē^z et tebat ad ea et p ons ad sac^tor eq suscep̄tom^z p̄ pecca
ntlg m̄ ig legis obsuator fuit deo acceptus ꝫ ob pane legis obs
uator e vē pang^z p̄ig legis it^a duxom nq n fuit pang^z ꝫ suscept
sac^ta legis p̄sitē et ꝓ acceptbla diuie potuit ꝫz dig fuert sac^ta
p quoꝝ applicacom̄ remittebat pctm̄ originale i illis q an circūsisom — du^z Quibus sacris aⁿte
⁊ legē fuert ⁊ mayꝰ ep^m ad sctos ppli geal is Scom̄ ep sacrm — legē remittebat^z
e sepblis ul ep rimtalis applicatio disposito ul gesto ad qua
ordina^e ul puto diue pietatis sequi^z ab effto sacra sp̄nalis — pctm̄ originale
Altes applicacoes sic lex nāia septē ⁊ lex moysi sicut circa dq̄s
ut circūsiom ⁊ aab et an circūsiom vsqz ad abraha et eciā pq
apud gentiles ad legē et circūsiom nō obligatos tales sacramētales
gesta ul applicatōes erat oblatōs ul sacrificia ul holocausta aq
ul aq oros sem̄ ul vocatōs dei sup filios suos nouit^z natos qd
deq eis instituit ul reuelauit ul et sacrm q originale fuit i dq
attrio cordis et humiliatio qz sac^m ꝓ sp̄s qt et et mayom sacrm
vidē^z fuisse et signale factū qd in re ep pueris nalibq v̄ dicentes
dei et veri cult^q cātor potuit ecā deꝰ disposuisse dq sctis gentilibꝰ
ep pueros suos leuaret i altari in noīe cātoris ul ep ardent vna
candela pro puer ul ep daret p eo paupi dccaruij ul ponendo
manq sup cap^t eq ul aqua inuoc^e creatoris et ita d^e confirmit similibꝰ
gestabq qd potuit instituisse sac^ta collatiua caritatis et deletiua pcti
originalis sic^t gstituit i mensibq aq cā vpo^e tm^t et go qles et
qꝰ gesta sacramētales fuert scti fideles gentiles et alij an circūcisionē
nlla costat n ei qui statuit qd voluit et qd cmgs scdm tpus
et gdicōm hom̄ cogruē ꝑsauit ꝫ hic costat ep spe puisu fuat huā
no gnīs de remedio q originale pctm̄ i omī etate midit ut dt aug
in epla ad hugone de sctō victore Septia gō sit suffic^e e vbqz lex — A^a 9°
ꝑ pmulgata sic e om̄i ad credend aq de p^o obligatoria ꝫz ep 3^a
q^de qz qlz tet^e ad legē xpi et qlz obligat ad salute p̄pria qua
sic fide nō pt cōsequi l Aucta^d q^o n^a ignora^a eozq sit salui — 8^a 9°
nāia excusat quēq hoiem suffic^r capacē v̄sus rōnis a culpa
et pena etnē dampnatōis pꝫ ecā ep dictis cu nō excuset ignora^a
legis pane i^z n^a angelicq ad salute nēaꝫ sic ignora^a iuris
diui mēniem excusat ꝫ qui ignorat nāia sibi ad salute igno
rat ius diui^m ꝫ q^o pꝫ ep n^a e ignora^a p qua moredult tth
theois ꝑpetq igni^t opus vpe suffic^r capaces ul fi
dei pfessos ex ep angicaꝫ infor^e mala opp^m ar^li electos a
pctō excusent pꝫ qz si aq ignora^a excusaꝫ mayꝰ esset
ignora^a iuīcibil dāni^d n^a eoꝝ q sit nāia ad salute et
n^a illu erroꝝ et hic scdm legē quem ep nouit dico qz si hō nō
pt ꝑ p̄ris vib^q tollē tn lex dei e et pactu q gm n^a illu errore

ad salutem homo sciret quia in eo est ipse deus volt tollere ignorantiam [illegible] ter[tio] arguitur per
quod ignorantia invincibilis dicitur ignorantia quae non potest tolli secundum quam legem
etiam adhibita omni diligentia qua quis potest vel tenetur adhibere modo tali diligentia
adhibita posset secundum quam legem tolli predicta ignorantia et predictus error
igitur non datur invincibilis ignorantia [illegible] tertio arguitur per quod si gentiles quicunque
temporis vel nationis fuerint facerent quod in se est et haberent
desiderium ad iuste vivendum et ad cognoscendum finem suum in quem
ordinatus est et non ponerent [illegible] dei obicem per actualia peccata tunc
deus qui ipse est omnibus [illegible] eius sibi veritatem inspiraret vel
ordinaret sibi aliquem qui eum de veritate informaret et de religione
ad salutem necessaria erudiret ut alias fecit sicut patet de Iob et Corne
lio [illegible] sicut in peccatoribus in peccato mortali existentibus cum faciunt quod in
eis est peccata sua propter deum detestando ipse deus misericorditer peccata
dimittit et confert supernale munus gratiae sed quamvis lege sua
in qua tamen gratiam non posset homo ex suis naturalibus efficere [illegible]
[illegible] dispositionem sic etiam faceret de fide et quolibet supernali dono ad
salutem necessario [illegible] sicut datum est de infideli tota [illegible] sic intelligatur
de vetula cui predicaret Plato haeresim per articulo fidei [illegible] quod
quamvis nunquam in fide sit qui credit oppositum articuli fidei patet quia peccat
sic credendo [illegible] non [illegible] patet ex dictis [illegible] possit quis sal
vari sine actuali fide immo omnium articulorum fidei oppositum credendo
quod nunquam diceret et patet quia si ex eo quod Plato predicanti credit talis excusatur
a peccato [illegible] articuli [illegible] alligaret si predicaret sibi
oppositum omnium articulorum [illegible] credet ipse a peccato excusaretur et si aliud
non esset in peccato actualiter [illegible] sit baptizatus ipse non habet originale
quod ipse talis credens salvaretur et sic fide esset habituali cum non videtur
quod possit stare fides habitualis in credente omnium articulorum opposita [illegible] sicut
tunc [illegible] omnes suum [illegible] et [illegible] excusare a peccato
infidelitatis eos qui credunt superioribus suis predicantibus oppositum articulorum
et etiam non tenentur ad legem [illegible] cum inde est superiores [illegible]
[illegible] contra superius [illegible] et audientes [illegible]
[illegible] si [illegible] quia lex [illegible] non plus obligaret quam lex [illegible]
[illegible] quia possit esse salus ex fide et lege [illegible] patet quia si non esset
[illegible] obligatus [illegible] aliqua [illegible] et remedia ex
lege [illegible] originale peccatum sicut ipse lex [illegible] fuerit [illegible]
aput gentiles ad legem Moysi non obligatos quia enim deus non
providisset [illegible] aliquo contra originale [illegible] non sit nec obligati per [illegible]
[illegible] ad fidem [illegible] simpliciter et [illegible] quia superiores [illegible] et [illegible]
predicat et predicaverit eis oppositum articulorum fidei [illegible] ex
quo [illegible] publicatione sufficienter legis [illegible] et sacramenta quae fuerint
aput gentiles [illegible] remedia contra originale [illegible] non fuit lex
[illegible] fuerit efficacia ad delendum originalia propter ignorantiam

contra / de vetula

ioꝛꝰ irrationabilem / que qꝰ sit nec aliq no obligat ad fide / ꝑ ꝓp^r h^c / n^o e
eis pub^ta / no h̄rent i^a cā / sāc^ta efficacia sua / n^a videt ca / ꝓ
g^ce eit salꝰ ex fide ꝑ / s^t sicut supi⁹ argutu fuit / si vetula
ad plan̄ pdicacōm / suplati occidet / uł adulteraret / ipa no ex
cusare a pcco / i^z n^c ſᵉ c̄dndo / ꝓ ꝑ^o / Non z^a q^a ḡ o^m lex ꝑ euangel^m   ar^m
no du e suffi^r pub^ta / i^z no om̄s obligat / ad / ꝑfitend̄ ea / tz q^a
/ qz no os tn̄^r ad ea an̄ suffi^te publ^cōm / ut dcm̄ e / a^ns ꝑ^t / lex
lex ꝑ x̄p̄on̄^ta / e x̄p̄on̄^m rg̃m / quo suffi^r p̄mulgato veiet q̄summacō
secli / sup^a i^d m^t xxiiij^o / Et pdicabit h^c ev̄on̄^m rg̃m / i^n vniuso orbe
i testio^m oib⁹ g̃etib⁹ / et tc veiet q̄summacio / ibi^z / sc^z / ꝑ n^c tpe aplo^z
n^c adhuc plene sit tal lex pmulgata / 2° argu^t ad h^a / et por^z
i textu m^t v^o sup^a d^o / Ebut / qui putat h^c / ꝑ d^o / pdicabitur ev̄on̄^m i vniu
so orbe / ꝑ ipos aplos / s^cm e q^d no ita s^cm ee / cuꝰ docu^t ꝑlubide   2° ar^e
sint in affrica barbaᵉ i^n nu^ales g̃etes / i q̄⁹ no du e pdicatu ev̄on̄^m /
ex h^o / q̄ ducit^r vnde captum / adducere in pmpto e / Vz at dyo^t apls
in oem t̄ra e s^c e / q^m ipsi ab locutꝰ sit / pdit tpe vm / th q^d futu^z erat
dyo^t / no q^a s^cm ab̄ c̄pleˡ / s^t / et tpe ꝓpha q^o v̄s^e e teste / hꝰ / Ubꝰ /
/ ait q^o oib⁹ g̃ens audiut pdica^m ev̄on̄^y / tūc erit secli fiis / h^c e
q^d s^z / Et tunc veniet cōsumma^o / mlte e^m / no s^o / in barbaꝝ / s^z et
inter g̃etium / no du audicrt pdicant^a / om̄ / Et / ex h^o vid^t / pate
/ ꝑ no om̄s oblig^e ad ꝑfessi^z fidei / cū / n^o omnes audiuerit / et
th fides e ex fide auditu / ꝑ aplm̄ / Nond̄ e ꝑ solucōe / ꝑ s^cdm   Nond̄
glo^m sup d^cum locum m^t xxiiij^o / Diffusio pdica^ts ev̄on̄ / du^r pt
intelligi / p^o q^m / ad s^cm pdica^ts / q e ut i singlis g̃etib⁹ / sūndet^r
ecc^a c^ce m^a i s^o m^z / z^c vo^t dug⁹ / ꝑ hoc fiet an̄ fine mdi / s^z no e
s^cm an̄ d^estruccōm ihr̄lme / 2° mit^r diffusio pdica^ts ev̄on̄^y /
q^m ad famā pdica^ts / s^z an̄ fine ihr̄lme / fuit c̄pletu / disciplis
x̄p̄ / ꝑ q^a o^r mdi ptes dispsis / ibi d^o / Vz / no puto aliq^a remansisse
g̃ete / q ꝑ nom̄ ignorret / et q̄ ꝑuis no h̄uit pdicatore / th ex viaᵒ
g̃enalib⁹ / opimōm / fidei / no pt ignorare / et ide vo^t Bts / Ubꝰ / Uꝛꝰ q
ꝑa ra allcta / ad ꝑ^a tcm̄ / z^e q^{oꝰ} / ꝓdit / Quꝰ th ev̄on̄^m vbiq^z ꝑ
dicatu fuit / no th om̄s c̄diderīt / ꝓp^r q^d ev̄on̄ s^ta s^ce^t / In testio^m
oib⁹ g̃etib⁹ i in accusacōm / l̄rarꝰ / q̄ no c̄diderīt / et q̄ d^a ꝑbut   ◦
eos / qui^z aut ꝑ^a q^a pdicatu e ev̄on̄^y ꝑ orbe t̄raꝝ / tc ihr̄lme [redacted]
pyt / ibi / s^z / Et tc veniet cōsummacō i^r finis ihr̄lo^z / Qui e^m vi
dert ꝑ v^tute / vbiq^z refulgēte / et bu^m q^e orbe t̄raꝝ supg^assam /
ꝑ venia h̄re d^abuert / in mat^fine ꝑtinacentes / Non i^d / vl^o d^oclm̄   ar^z p^o
/ ꝑ n^m excusat ignora^a / d^e h^t / ꝑ no ꝑfite^z fide ꝑ^m / n^c em / q^ꝰ c̄dit
o m ar^{li} / ar^z p^o / s^z / ꝑ h^e tꝰ / aq^e / in s^or doctore / katho^{ci} / uł
eccl^e plat^y / seducat a ꝑ s^cm ee / pdicado sibi o^m arti fidei / tc i^{to}
tam / vide^z s^cm s^o ꝑig^e rac^a irronabilem excusari / d^o erroᵉ suo   2° ar^e
/ q^o c̄dit o m^a ar^{ti} fidei / Uł ad sic / long pueri baptiz^ti / si rapeᵉ ab
infidelib⁹ / et int^r ipos educare / tal no ꝑfitedo fide ꝑ^z / e^n dno ecc^a

◦ qui enim crediderunt testificant^r aduersus eos qui non crediderunt

opp maior lex fidei / no pauiret / q eet sibi comunib' ignorancia / tp' e dicitur
doctor / & tn eet baptiza9 / & inde no paviret saluari / ste fide 2 ut
arr 3 3o / ar tho d' 1o quide / q consti ab hoib9 sermem lumine a quo do
/ 2o ar 2 / ceat fide p ut / certo si angelus sathanas transfiguraret se in angelum lucis
et appareret petro in spe saluatoris / ita q [illegible] omo credet eu ee xpm / [illegible]
q si talis eu adoraret / q ipe excusaret ab ydolatria p invincibilem
ignorancia / ymo vide q mereat / q ondit se prompus in sibi sic Johi
qui sita suffici diligencia adoret eu / tn Johes no peccat / ymo meret
Trn. 2 / i 2 et pi ratioe petrus / cu spm heant sales itutudines i arti / dis s[illegible]
tor vndet venit / q ab tal suffici capax v sub rainb excuset
a pcto infidelit / in dicto casu / n enim ignorancia excusat in talibus q
sut nccia ad salute / [illegible] quo q det face vetula ut sm p alter
in dicto casu / dico q si iste ponat ad nouum vel arduum / ad aug expositam
fide et cogitonem no tet sm p i te / tut det dice / ne i no ptiet
ad me / si sita mr ecclia katholica credit / tut eo ecl cdo firmit / ne
[illegible] at ugent / si stati et lcuit / si d' teneret ad credend i nouum /
ad aug expli ta fide no tet / et no mp / si pmittet labi gnt
in errore / [illegible] cas possit mlt mod variari / & difficultas sial
solued omi stat in h / q etis sm p no lcuit d' tiet se ad tale
nouum / sup ipm e / & potius ab alys de hoc gnat / in h sit credes
2 credend solte in tota ecclia / discutiat cu sciam sua / et ea videt
et si ti / ut d' ruilh pn in lo d' fide et legibus / no het / de huana
roe / q faciat / iplorare det diuim auxilim / ut deus illuiet cor eius ad
credend / q d ipm e et deo acceptu / & tc pie credend e / q deus auitat cor
eius / ne illi credat / n ul negligencia quid vitatis / ul alia culpa obsistat
q sepe / pena ronum pcti / q9 pmittit cadere i aliud / d h c est ist
Argi p9 sup i to ar in / Attendite a falsis pphis / q dum bona opa
faciunt / ipm lume nistis e / an oclos mod adapit vltate / pcta
at / ficus obtenebrare sant / ut no videtes / medium / cidat / in i to
ad 2m / solutio sut ex te / tut tanta dicti y q d ar / Ad 2m d' / q lume raois
nre nalis e lume vultus dni / signatu sup nos / ut ondit nb bona
iusta e ut d' pphia / qr ut d' ruilh pn v si p / si tal d' q9 arguitu
e / vellet negociari dilige / in talento miserius suu / et bn vta
nalibus suis / et gruerys sibi gsis dat / ex q sidera e visibiliu / fa le eet
ei iuene catore / et multa alia / videt ipm ee dilige / et a quo cultu
colend / et si in pmit / bn negociaret / reddet ei deus ncia ad salute
ul p inspiratione / ul p doctrina qua ipemet prouarz / Costat eni
teneret / q deus piissis et iustus / cui / si sua possibi te sacramundam
2 vitute qreret / et ipm d' siderati i a q dicto cultu veneari / et adhi
beti psencra dictum diligencia m alude qre dei obice po ti /
p ala pcta actualia / ipe reuelauit & ia potissime reuelat / velligi
ad salute nccam / reuelet quide p intna inspiraciom / ul p ali
quos doctores instrucciom / qb ipe sibi mozul / ul ad qt ipm disponet
peruenire / et omo eod o dica d' z ar to / Ad gr m d' / s cuch / s. dm
ad 3m / ruilh pn eptm / q talis no det se precipitare teme ut adoret
/ z pbare det spus / si ex deo sint / et si no heat d' huana ratioe q
faciat / iploret diuim auxim / q ipsto e dns auxiliari / pie invocantibus
se / nisi culpa ul negligencia obsistit / & cu d' / q Johis me i & petrus
cu heant q sales titudines / & faciat equali diligencia d' / q si faut
equa diligencia / et no obstat culpa / tc petrus no adorat / & a do
pstuat / ut dom fuit / Ex his pn lces sut solute / q9 / & multa alia de
fide et spe qre in dubys lralibus / que habentur infra p

Circa 2 1 distinctio͡ꝫ et sequentes aliquas q̄ sunt
d' cau te qri. Notatu 2m ordine cari tis ho teneat proi m
sum sit se et deu plus se diligere. Et ar' pmo q non. dl'e 2 1o p
possit deu diligere plus se. quia amor e q vis vnitiua. s no est
po's q quis plus vniat deo q̄ sibi. i. Contendo. ho no tenet 2o
diligere proximu sed seip. i. sanc. q ho est sibi ipi intimior et
cunctior qua proxim9. i. debet se plus diligere. ꝫ qna. q cu
cunctio est causa maioris dilectionis. 3o. homo debet pl9 3o
salute ppam quam alteri9 cuiusq procurare. i. debet se pl9 diligere.
ꝫ qna. q diligere est velle et procurare salute. ans pꝫ. q uno
vm sapiet. d homo pmo aie sue misereri et sic alteri clemos
salutis ministrare. 4to. n9 tenet diligere amicu et in inimicis e 4o
proxim9. i. ans pꝫ. q dr' at 4to. Audistis q dictu e antiqs. diliges
amicu tuu. et odio habebis inimicu. s ad hic morale obligatum
nut. ad qd no obligatori in lege. i. sic nos tenebat ad diligend
inimicu. s potius ad odiendu. vi. q sic nut no teneam. oes ad
diligendu inimicos. hoc p' q 30 rege feat yram mare fuisse
dete cubitoꝝ. i. glo. dete peptis in lege. oia q fac debent
dns copossit. si ego in nullo dete peptoꝝ gtinet dilco inimici
vi. nisi. Oppo tu est iniure in tex. et alij sci. quos allegat. Opp n
Conclo pma. quibꝫ votis rone. d'ncia te salutis obliga. ad 9o pa
deu sup oia diligendu. pꝫ p illd mandatu deus 6to. diliges
dnm deu tuu ex toto corde tuo. ex tota aia tua. et ho dr'
e sumu et pmu mandatu. si ego no pcipit vt deu alteri
ependam9 totu affm caritatis. nisi soli deo. videt q i dilco
deus deat hre pmu locu. Circa doctores dem madatu put
i via pt impleri exposuerut. qd intelligi sic. q de9 deat a nob
diligi sup oia et ppt se. sic q nt eo magis diligat. nc equalit
sibi. Iste pꝫ 9o p augm et amb9. quoꝝ vtcqꝫ sic in distinctione
29 allegat. in ordine. diligendi. deu nob ppo t. Iste ppt qd vn
eqꝫ tale et ipm inigit. s s caritatis debitu ordine. qq diligi9
illud diligim9 ppr deu. i. magis diligim9 deu. i. Concedo 9o lrad de 29o
bonu fina r. deat homo caritatis diligere se et proximu. ho tn
tenet eque firmit diligere illu sed seipm. pa p9 est contra
doctoꝝ. qui sic intelligut peptu de diligendo proxim. Et paꝫ
rone. q sic amicicia cuiut afficit amicu amico dilectiue et
no solu totalit se conformet illi complacet. sicut homo hoies
vellet si fri poss illi tm complacere. sed et ipe sibi cplace
et eius beneplacitis obtemperare. sic multo magis supnalis cari.

monuet ad diligendu deu sup oia | et ad volendu oes homines
gnat capaces amicicie dei | in eius amore rapi | et ei semper
coplacere | sz ho tenet diligere sm motu et instinctu caritatis | sz ipse
tenet velle | gnaliter oes homies capaces dei | in eius
amore rapi | et deo coplacere | et in oibus obedire | Et ho est di=
ligere pxim ad illud bonu ad qd ho dilige sempr | illud enim s deo
sit amore inhere | et sibi obedire e totu bonu nrm | et nt e
bonu | nisi in id rite ordinatu. Iste aug in de moribus ecclie
dr qp sit affectu tenet | illud affectu est cu pxmo tuo | hc
e ut eu pfco amore eu diligas | no em eu diligis tanquam te=
ipm | si non ad hc bonu ad qd ipe tendis eu adducere satagis.
hc intellexit apostolus cu dixit | volo oms ee sicut meip. pa
ad Cor. 1o | sup quo dt glo aug. Quantu ad beniuolu et salli=
citu congrm ptinet | et loquitur de aptolo | oms tales s fy
posset | vellet ee sicut semps i. gtinetes | et sic dilta pfectoe sit
de qua lz a | Item sup isto ad Galat | opem bonu ad oes | et
maxime ad domesticos fidei | dt glo | omibus em p dilectione
optada est vita eterna | et oms diligendi sut ad equale bonu.
2a pos pz | qz ho firmius tenet cauere malu pxm qua altius | et e
eciaz magis in sua libera ptate cauere malu pxm | qz altius
et conseruare bonu suu qz altius | Confirmatur p aug et ambros
quoz vtiqz vt in tra pz dicis 2 et 3 ime pos dilectione dei
ordinat dilectoz pxiaz | Et ergo magis tenet ho diligere se | ergo
motu caritatis qz pxmos | et no ad mai bonu vt dt pma
pos tocl est firmius | qd fuit pbandu. Ideo qs sequitur | qz quibz volos suu
pximu peccare mortaliter | vt cu placz ea ipuat su pxm | ille
peccat mortaliter | pz | qz ipe facit con pceptu dei de dilectione pxm | i pntat talr.
ans pz | qz btus aug in libro de vita xpiana fundas se sup istis
maxime legis nre | qd tu no vis fieri alij no feceris | et qd vis tu faciant
hoies | hoc idem et ipis facito | dt | qz ordinate diligere pxm
e nemi iniuriam n malu inferre | et ipm pxm affectu et effectu
ad deu qui sup oia diligere dz pm liate et gmodose pt ordinare
qui aut vt altius spualem cas | no ordinat ipm ad deu
affectu | qz no vult eo inhs bonu s malu | nec effectu | qz no curat
ab eo malu remouere pposse suo | no coplacz eo ipi in eau altius
11 Sedo sequitur | qz in quocuqz gradu pfectois e viator tenetur ad
vltim bonu qz illud solu pfectois est | tenetur velle oms ipfectiores
se hre eud gradu pfectois | pz | qz alias no diligeret pximu
sicut seipsm | qd est contra dicta | Et ecia dt aug in primo libro soliloquioz

1 Sz. d. qs. Si omes vellent ab oi gcubitu et giugali abstinere. vnde subsisteret genus huanu. Rsio. sm aug. i li. de bono giugij. Vtinam omes hoc vellent duntaxat i caritate vera. de corde puro. et gsciencia bo. et fide no ficta. multociciuus ciuitas dei copletur. et acceleraretur mudi terminus. ppt qd aplus dixit. Vellem omes homines esse sic | cor 1 7m | meipm. i. gtinentes.

cor 1 2m

Hec est lex veri amoris et amicicie / quia amicus nec plus nec minus
qua tu diligendus sit / Et decimo de civitate dei / dicit quod quilibet tenetur
se diligere / ut sit beatus / Igitur quilibet tenetur alium diligere ad beatitudinem /
et ad quemlibet gradum perfectionis / ad quem diligit se / Et accipitur
hic tenetur non pro obligatione ad semper / sed pro semper / sic quod nunquam sit aliquis
actus contrarius huic / vel repugnans / sine peccato / quia omnis actus contrarius
est transgressio precepti de diligendo se et proximum / Sequitur quod nullus — Cor[m] 3[m]
sit licite nolle se fieri meliore quam est / Patet quia quilibet tenetur non
nolle servare mandata / et servare mandata est fieri meliorem / quod
non sit sine perfectione spirituali / igitur et quilibet tenetur non nolle fieri
melior. Ultimo sequitur / quod nullus sit licite nolle proximum fieri — Cor[m] 4[m]
meliorem / quia quilibet tenetur proximum suum diligere ad tantum bonum ad
quantum se ipsum / sed tenetur non nolle se fieri meliorem / ut dictum fuit /
igitur idem de proximo / Tertia questio / Utrum quilibet viator quemlibet alium via- — q[o] 3[a]
torem debeat / vel se ipsum equaliter .i. ad tantum bonum diligere / Tamen beatus
in patria / et etiam viator recte sit et tenetur alium citra deum / plus
se diligere / prima pars patet quod prioribus questionibus / Secunda pars patet quia beatus petrus tenetur
animam christi / ut beatam conformiter diligere ad maius bonum quam se ipsum r[ecte]
Ans / patet quia deus vult animam christi / vult etiam conformiter maiorem plus huic de
bono / et hoc novit petrus / igitur / etiam ipse debet hoc velle / quia non constat de
efficacia voluntatis dei / tenetur quilibet cui constat / voluntatem suam
divine voluntati conformare in volito / et sicut dictum est de beato petro
sic intelligitur de quolibet alio beato respectu cuiuslibet alterius boni maioris
in gradu beatitudinis / Et sic intelligitur etiam de viatore / quia nos
viatores nostrimus quod deus animam christi et conformiter beatitudinem vult ad maiorem
gradum beatitudinis quam nobis / et ideo debemus omnes hoc magis bonum
velle / et id est eos ad maius bonum diligere. Et debent supradicta
intelligi de velle optativo / Quod dico divine complacentie presupposita in hac
/ Ita quod homo cuilibet suo proximo tantum boni optare debet sub condi-
cione / quod si deo placeret daret / Et sic simpliciter tamen / sed alium viator alteri
/ ut eo firmius intimius et quietius posset / deo pro amore adherere
/ quia si daret talia quibus abuteretur et quod debito velle sibi ut aliis efficaciter
imparcietur / debet etiam quod debito vias vivendi querere / sed quod communiter
tale gradum perfectionis posset attingere / quod non est communiter / sed vitam
secularem / et ideo utique debet esse ad heremum / vel ad religionem
/ Sed tamen patet quia sufficit ad salutem observacio preceptorum / sic quod non
intervertat mortalem transgressionem / Quarta questio / Sed homo non tenetur — 4[a] q[o]
equaliter effectus caritatis operis omnibus exhibere / sic scilicet plus quam proximum te-
nere intensive diligere / patet Thomas questione per magistrum distinctione 29 / Sed dicitur sic ideo

Alii dicunt non modo in exhibitione operis, sed etiam in affectu caritatis
ordinem differentem esse statutum, ut anima nostra diligat deum, secundo nos
tertio parentes, quarto filios ut fratres, postea domesticos et demum inimicos
et sic patet. Probatur secunda pars conclusionis ubi Ambrosius quod allegat auctor in textu s
innuit quod in affectu caritatis distinctio tenenda est, ut differenti affectu non
pari homines diligamus, et anima nostra deum, secundo nos ipsos, tertio proximos,
inde filios, et fratres et consortes, post domesticos et demum inimicos
diligamus. Confirmatur, sed natura appetit sua conservationem, sic caritas
sua perfectionem, sed natura magis appetit conservationem sui in esse proprio quam
in suo simili, et ergo caritas magis appetit perfici in seipsa et in
anima in qua est quam in anima aliena, id est secundum rectum ordinem et veram
Corollarium primum caritatis debet homo plus et intensius se diligere quam alios. Ex his sequuntur corollaria
primo quod licet quis ex precepto debeat omnes homines interne diligere
ut seipsum, scilicet ad equale bonum, non tamen debet ipsum in quibuslibet speciali et equali
affectu dilectionis diligere. Secundum probatur, cum omnes sub nomine proximi teneamur
et teneamur ex debito precepti omnes proximos viatores diligere ad
equale bonum et sicut nos ipsos. Secundum probatur, tum quia hoc est impossibile, tum
etiam quia quibus plus tenemur ad exhibendum corporis beneficia ut obsequia
ad eos tenemur plus affici ad intra, cum exhibitio operis sit signum interioris
Corollarium 2m dilectionis. Secundo sequitur quod quilibet tenetur plus cavere et fugere proprium peccatum
et proprium deo displicere quam alterius cuiuscumque. Probatur quia intensius habet proprium bonum
diligere et ergo proprium malum cavere, propter quod debet non committere minimum peccatum
3m in seipso ut maius vitet in alio. Tertio sequitur quod si quis neglecto
bono temporali proprio procurat bonum rei publice non arguitur cum ipsam reputat
4m plus quam se diligere. Probatur quia sic vult maius bonum adquirere quam bonum relictum
loco atque bonum proprium temporalis. Quarto sequitur quod non solum bonus homo ex caritate
sed et malus homo secundum legem rationis debet se plus quam proximum diligere. Probatur quia
debet sibi anima nostra procurare statum salutis proprie, [illegible] quam se diligere, et
per consequens plus isto casu. Item etiam plus intense debet se diligere, quia
intensiori amore saltem desiderationis licet non delectationis. Et licet non
debeat se diligere ut tale quale est, tale tamen ut quilibet esse debet, hoc est
quod non debet delectari in isto quod nunc est, cum nunc sit malus vel desperatus
est, sed debet desiderare ut bonus fiat, et hoc sibi debet procurare, contrarium
5m sit et diligere eius quam curam alterius. Quinto sequitur quod licet debeamus equaliter
diligere optative seu desiderative tantum proximos quam proximos, tamen magis
boni plus caritative diligendi sunt complacentie et delectative. Non cum
diligere aliquem sit ei velle bonum, et sic gradus dilectionis attenditur secundum
gradum boni voliti, et est duplex velle, primum scilicet approbationis et complacentie

de bono habito / et adeptus / et sic magis contemplari debemus ... bonum
quod est actualiter in meliori / et sic debemus plus amare meliorem / 2m est
velle optatum et dependere de bono non habito / et sic omnibus debemus
optare idem bonum / quod et nobis finaliter / scilicet eterne salutis / sic equaliter debemus
omnes uniformiter diligere / tamen aut gradus ut quo dilectoris attenditur 2m iterum
atque diligendi ... ad ... bonum sic magis diligendi proximi quam coniuncti / et
patres plus quam filii / ut fratres / et isti plus quam domestici / ut sunt dicit
Ambrosius / et sic intelligitur de exhibitione exterioris operis / tamen ut dicit
doctor / hoc intelligitur est ceteris paribus / tamen cum in duobus dilectis est
par dignitas et necessitas / quoniam est de illis propinquitatibus et condicionibus
equaliter sunt amandi effectu et affectu / et si in alto ... superaddatur
sanguinis propinquitas / facit ipsum magis amabilem / ... (... mos /
et attendit Ambrosius caritatis ordinem ... proximorum assignare / et dicit
[illegible] de me a villa / quia in ordine diligendi ... / ... ...
ad propinquitatem ... / diligibilium ad deum / et ad diligentem / ita tamen / quod multo
magis ponderet hoc excessum propinquitatis in uno gradu ad deum
/ quam excessum in uno gradu propinquitatis ad diligentem / stante enim sunt
bonitas coniuncti / et tamen ... bonitas et propinquitas / in
magis ... potest / quia non attingit ... in ... ut ... gradu
/ quod ... et intensiori affectu / deo diligere coniunctum / magis bonum / quam in
magis ... minus / quam excessus bonitatis coniuncti / ... bonitate illius
ita ... / quod plus deo diligere ... minus bonum / magis in ... / quam
illum coniunctum / magis bonum / quam tamen hec a parentibus / magis ... meum / ... do
quod sit non deo ... proximum / quam maiori affectu diligere / quam me ipsum
... concedat in bonitate / sit non deo ... proximum quam maiori
affectu diligere / quam patrem meum / ... concedat patrem meum in
bonitate / non ... / quia ... bonitate ... ne in ...
et ... ordine / quos deo quam maiori affectu / et omnibus modis
magis diligere / quam patrem et matrem / quia per ... bonitatem nobis prevent
magis bonum / quam per parentes / ... est ... ad ordinem caritatis
... dignitas / et indigentie oportunitas / sed et propinquo
... / magis Ambrosius assignat ordinem caritatis / penes propinquitatem / qua
penes bonitatem / ut indigentie / necessitatem / ... boncturs / quia ... gradus
bonitatis / non ... nobis ita ... / ... est ... ita stat et firma / sed propinquitatis
gradus / ... enim qui est hodie malus ... et bonus / et qui hodie
est minus bonus / fortassis ... et melior ... est ... / et optime
et ... gradus dignitatis et ... / non potest ita ... ...
ordo caritatis ... ... gradus propinquitatis / ... ...
sit ... ordo caritatis ... indigendo ... oppositum

bonum / sit ... esse / quia iste ... in ... est / ita de propinquo est in ... et /

Dubium

ambr'/ p'mo em / et sup oia diligend9 est deus / depptiue / ut intellco
induto ee optim9 / et volutate / illi indito sic conformate diligat / ppt
se / et licz q'b3 intenso actus diligendi deu / ppt se sufficiat / ad im=
pletom pcepti / et sic vide licitu ee / q' ho quiqz intensiori actu
diligat creatura ppt deu / qua a'l9 diligit / deu actualr / tn si sit
cogitat de deo et creatura / vnt forte no eet licitu / actualr i'tensi9
creatu3 diligere qua deu / saltz amore libe elicito / et delib'ato
s3 amore nali si'ctu vei no plyhibite / dicitur a'q' pba' / q' mlti sut
fideles / q' nunq / tn intenso actu dilexerut deu / qua intense appe=
cerut cibu / qn / fame cruciabat / tal forte qua intense mr dilig'
filiu / et tn tales actum intensiores / no sut dampnande / aut
forsitan vitupande / qua dui p amore dei sponte apptia'ue
et intensi9 dilig'r dimitte / cu saltz tam deus qua creatura ge=
dcat' / et bonitas dei ad bonitate create comparat' / ets deus diligend9
est sup oia effective / no indigente releuatoe / q' bonoz incorp
no eg3 / s3 in exhibendo si' laude honore obedientia3 et reuerentia3
sup oem creatura3 / et ets est firmi9 diligend9 et inseparabili9 / q'
potius eet moriendu / q' quicqz deo sit dilectu displiceo eet committend
et sic p3 / q' no simplr deus sup oia est diligend9 / q' appciatiue et
intense no opposito et effective / et firmi9 et pt addi / q' ad mai9
y'o ad maxi'm bonu / q' s' volum9 in ee / d'm p9 deu d3 sic ho
maxie dilige intensiue / et ets firmi9 vt p9 d'clatu est / et ets effectiue
om / q' bo ventu dt / q' quid effectus e seu bnficiu / qd ispi't totale
gnez / sd collato etna bnficij / quida qd ispit' psona singlare
et illud dupl' est / q'd em e qd i'spit' aie salute / a'd vo e qd
respicit sustentatione vite pntis / et sic tp' est effectus optior
vn9 qui est pcurato eterne salutis / aliud q'3 reuelac'o tpal' necitatis
s39 vo q' est qmissio etna bnficij / q' e qd spuale / p'm aut istor
effectuu i'spicit ordo caritatis pr'ip'us em deo pcurare salutem
c. xxiiii maz q' salute / et ets quicqz / sm vo effcm / q' est releuato tpalis
necitatis / i'spit' mi9 pri'r / q' s3 diuisas optunitates pt et d3 ho mi'ss
et mi9 ee bnficij in collatoe ata qmodi tpalis / s' vt alijs
sintret em tanta optuis et indigencia alti9 / q' poci9 alti subv
venire debet / q' s' ipi / et sic sacdos ipe d' p'mo effectu / q' e etni
boni et ppe salutis pcura'co / s' pl9 pcuraret / tu p virtutis ope
qrendo / ppm sibi subtrahet tpale qmod / sicut ets q' sit i tpalibz
hndac / q' tenet' aliis sz pauperibz d' suppfluis suis dare / sm
vo effcm q' est collato etna bnficij etni i'mme i'spit' ordo

-te caritatis / In collatione enim beneficii etiam / multum attendenda est / materie
dignitas / et paritas aut nota sanguinis propinquitas / personarum quibus / tamen hic attenden-
dum / verendum enim valde est / ne sub pallio caritatis / affectus lateat
carnis / et cetera. Patet 9o quod homo debet se magis diligere intensive et intensiori
dilectione / et firmius et certius efficacius / secundum modum oppositum / sed non debet
se diligere ad maius bonum desiderandum seu optandum / quia homo se et omnes viatores
diligere debet ad idem bonum / quia debet omnibus optare eandem beatitudinem eternam / sicut deus
vult eis dare / et suos deus qualibet aut perfectione / Decimo patet quod homo inter omnes via-
tores debet secundum ordinem caritatis parentes suos magis diligere intensive
/ ut dicit Richardus / quia ad videndum quod ducere hominem / homo magis debet
diligere intensive / potissime / optandum et desiderandum / non debet respicere solum
bonum diligendorum / et propinquitatem eorum ad diligentem / sed etiam ad coniun-
ctionem dilectorum ad diligentem / et ad beneficia que recepit diligens per eorum
conservationem seu operationem / cum ipse filius plura beneficia acceperit a
patre quam a filio vel fratre / vel alio propinquo / et plus dilectus sit a patre
quam a filio / debet secundum rationem vero plus intensive diligere patrem et matrem
quam filium vel fratrem vel alium propinquum / magis plus quam uxorem et hoc
ratione amoris coniunctionis / et maioris boni suscepti / fortior enim est
coniunctio fundata super propinquissimum nature gradum / qualiter est filii ad
patrem et ad matrem / quam fundata super mutuum consensum / carnalem / vel ma-
tris / et discipuli magistri / quia recepit filius a parentibus / maius bonum est quam
carnale vivere / quam esse consimilis / et solatium societatis / et adiutorium
ad conservationem plus / quam vir recepit ab uxore / et sic patet quod homo debet plus
se parentes maiori affectu ... sepius erudiatos / quam ipse recipit caritatis.
Patet quod debet plus se primo procurare bonum salutis parentibus / quam aliis. Secundo
de 2o effectu qui est temporalis naturalis circulatio / debet ut plus est dem / de amore
tali hominis ad se / bonum quam ipse [illegible] diligere
in parente et in quo propinquo / quantumque debet plus subvenire parenti
quam alteri. Patet dicendum quod parentes essent mali / non ne tunc ~~[illegible]~~ tenetur ut
minus propinquus / ut esset communi bono / essent amore parentibus propositi / illud
solvitur secundum voluntatem ... / ... amore complacentie et delectationis
debemus plus diligere ~~[illegible]~~ meliora quam deus plus complacet in bono suo
adepto / sed amore desiderii / et optationis / deus omnes viatores diligere
ad idem bonum gradum / sed plus affectat et intensiori affectu / deus considerat et
optat parentibus ... plus quam alteri viatori / etiam efficacius deus plus
diligere parentes / qui deo procurat eis eterna bona / et tonai / ut fiat
bonum / et acquirat caritatem / et in ea permaneat / quamvis deus non
... corpora / quam diu mali sunt / et sic intelligitur de aliis propinquis.
Patet dicendum utrum homo debeat plus diligere patrem carnalem quam spiritualem. Dubium 2

scdm Rich. / q magis dz diligere carnale q spualem / q pr spual
no est ita ve / ca bnficij / q impedit / cu no det filio ad bnficium
in missa / Spc aut carnal / det filio ee nate / sd ca effi no. Et
cu ho det s bnficiu nutricois / et disciplie et educacois / Iste
filius a pre carli ht corpus et disposicoz / ad aie intelluc su=
sceptoem / q no infudit in psupp ta pdca disposicoe / et cera
hois / omnibus pesat est nobilior / qua gra / cu gra sit acci no
i ca maius est omnibus pensat / bnficiu qd recepit filius a pre
carli / q illud qd recepit a pre spuali / si dz ipm mgis diligere
Spuis in actu cocioni dcat filius pri spuali / acq recuicz voce
dmgs te status ut aliude / q no det pat carli sm tedryt q no / no
ve. cad omnibus reddenda neccessaria pri oia / Ftz. d q beda sup luca 8o
Opr mea / et fres mei / hij sut / et allet / ar in tra do. c. 29 / Re=
ligiositas monstrat coplementu / q corporalis + corli necitudini
psceptorum / celestiu / Hor pfat / i magis dili de sut co... mentu
qd includit magis ee diligendu prem spualem q carnale / Respo
sedm assu doctorc / q colemcau p tanto sanctiores dnic / q
corpu / ls amores quibus amatur hoies / ppt bonitatem spua sanctiores
sut / q illi quibus amatur ppt carnale ppinquitatem tm / filius aut
ceteris paribus no diligit prem carlem / ppt carnis ppinquitatem tm / sz
tm ad bona carnis / sz ppt magis bnficia / q ab eo accepit / ppt q
obligatus est ad eu diligendu magis / q alium / no tm ad bonu corporale
sz etiam maxime ad bonu spuale / Dem in Xo maxime dilidi sut affines
et effines filij + filie / d in et fres / et qm sit plus dili sut ppinquiores
et domestici plus q extranei / et licet tam in omni caritas / q in gratia
ne / q caritas no aufferat / sz potius pficiat et inflat / et ho in tps
e suos pnt sup dcm est d parentibus / in q addendu e ceteris paribus
possit em tatus ee copcessus extranei / sup bonitate aius / in 13o
ut in Xo [illegible] quinta / q magis ee affines et effines a me dilidi
q ille in quinto / multo minus boni / ut allegatus sunt ad ho / Rich.
quod / aut diligendus sit inimicus de ho ptebit pgca inspali / Et vlt
dilida sut corpora cai te corpa mea / q caritas fac diligere oia / que
sut bta ut beatificabilia / et q totum / corpus meum ee bm / p quanda
redundatoem glie aie in corpus / cu quesitur / de quo ergo q caritate
velle corpori meo / no beatitudinem / q est pfruitionem et visionem / sed
que est sm redundantiam / p q in ipo et sanitas / et in corruptos
cor. 4/ corpor / et cetere dotes / Ergo q e [illegible] q magis debemus q caritate diligere

mm pprim | quod corpus mm proprium magis certi debemus proximo velle
btitudinem sua | quod nos vellimus illud btitudinis | quod nos attingit vel atti
net in resumptione corporis | mi enim attingit tur beatitudine ceruli
vel ita modicum | quod plene beatitudinem proximi non dicitur an proximo ... ficatam
non sunt damptum non est quod caritate diligenda | quod caritas inclinat
ad diligendum creaturas beatas | vel beatificabiles | quamquam nobiscum communicate possunt
in vita beata | sed non finaliter dampnatus potest in ... Sed est dubium | utrum creature
irrationales non beatificabiles sint ex caritate diligende | et dicit aliquis quod non
| quia ad illud solum habetur dilectio ex caritate | ad quod potest haberi amor amicicie
| sed sole creature beatificabiles sunt hujusmodi | cum solis talibus velle debeamus
bonum propter se | et hoc voco hic amorem amicitie | sed creaturis ceteris non possumus
velle propter se sed totum ad nos referimus | non enim volo vinum esse bonum
propter vinum | sed propter me ut amicum | Raymo rebus quas conservari volumus ad utilitatem
hominum vel ad laudem dei | Aliter dicitur Bonum | quod aliquis diligi ex caritate
potest dupliciter intelligi | Uno modo ex caritate imperante | et sic concedi potest quod irrationales
creature sunt diligende | sic enim caritas imperat et movet ad faciendum
et conservandum omne quod spectat ad salutem nostram | et laudem divinam
sic etiam imperat ad amandum | et quia multe irrationales creature sunt nobis in ad
iutorium ad consequendum opera meritoria ordinate | sunt etiam ad laudandum deum
| Similiter quod caritas | que est amatrix dei et proximi | imperat ceteras virtutes
diligi | Alio modo aliquis diligi ex caritate elicite | et tunc diligitur ex caritate illud
in quo est formalis et proprius actus caritatis | tale autem non est nisi illud
quod est summum bonum | vel cui summum bonum aliquando natum est beatificate bonum
... | cum ergo creature irrationales non sint hujusmodi | non potest eis exoptari
summum bonum | scilicet beatitudo | ergo caritas non elicit actum dilectionis talium
| sed dicitur quod actus dilectionis talium creaturarum | sunt actus cujusdam pietatis et affectionis
naturalis | vel est forte diversarum virtutum adquisitarum | et secundum diversitatem rerum
dilectarum | Et augustinus ponit iiii diligendorum ex caritate | in libro de doctrina
christiana | Quatuor sunt diligenda ex caritate | Primo ... et elicite | et sunt
ista quatuor | deus | nos | proximus et corpus nostrum | quorum sufficientia sumitur | quod ut
diligens habet ordinem ad se | ita quod diligit seipsum | aliquid quod est supra se | et
sic est deus | qui est super omnem creaturam | vel etiam sunt angeli | qui in natura
sunt supra nos | vel habet ordinem ad illud | quod est iuxta se | et sic est quilibet homo
sibi similis in natura | qui non est finaliter dampnatus | nec salvus est | quod est
in malicia perseverant obstinatus | quod dicitur proprie antichristus et hoc intelligitur
proximi | Alio modo supra nos dicimus esse omnes creaturas rationales | dei capaces per in=
tellectum et voluntatem | quia omnes diligende sunt ex caritate | nisi sint dampnate
vel sunt in malicia obstinate | vel respicit ad id quod est infra nos
| hoc sunt corpora nostra | quod autem beatus ambrosius | ponit vi membra | hoc est quod subdividit

vnu portu ab aug° / s. ppi / et posset ess pla pom vna ore
sub diuisione / s ppinquitate ore ut bote / h° d'nuo diligi tur / et
d' ordine suado in dil° p d' q° d' a. i d 29 / p cetat q' pposse
agt / Ista stc q facias / et nesac ordine faciendi / no e pfecte
[ord.^2] gf tois / ordinis naq ignorat / p turbat maiorum form / Et illd
no vi / na st quis pposterac ordine sine pto / sufficiens / q p=
ponat se quis m°ti psalute melior / ut ess q nitatis / ut sufi
neat penurias / vel q nitati / ut alteri melior / se puidat / ad suff
stat ppomit s' alui / et tn no vi / q faciat q tai tempo vi vald
[2°] taitate ast / Ite se fato pri qq dco / et no obligo ad faciendu
ei ampl / s plus fato alti q s / no pindito ci / n' ordini caut
[Tu^2] Vendet bovet / q q est pposteato h9 ordis q de ta / tam q° bon
gne mag m ppomit bono ppo tpali / et h° pposteato / aug mitu
et lz videat pposteato / p t tz de tz / vt s q sola liba te / vo mee
mag me q plribos ponco aiai / q domestito ut cosang neo
ut ess pri meo / ppdcan in ipo aq strenui tem / mag q dei volu te
et meriti sui dmif te / et h° ppostao auffert mitu / q in h° no me
Sa vo est pposteato / q debita cam / vt pote s pr meo nag i digeat
et ego possu ei subvenie / et ipo negletto subuciar ponco / illa
i ducit petm / et d' h° intellr autto tas in tcia q / et ego pngs
[de dilectoe inimici / e p° nondu] maius qm mi9 petm / km diuisitate circustan / Vtrum d' dilectoe
inimici est ordo / Et nondu / q inimicg aiag / d' e q vult ut volue
infert / vel optat / ut q placeat / seu accepit seu affectat / ei malu
[tor^m p^m] pene vel culpe / no ad iustitia ut correctoz / Ergo d' dilectoe seq
q volens nocere / lz ess no noceat / e vere inimicg / lz ess / no sit
[2^m] alteri notu / q isto sit s' inimicg / p3 q d' indiffe / q vult / 2° seq q
qui vult alti malu pene / ut medicinalr pst s'm aiag / no e inimicg
q tf vult vel infst in correccom / et pdce mitu / q uis notu pmo
uideat / et tlos sit ut plur storum inpetratos / v in sep turpiue=
mitr qi maledcos / q no intelligunt pdce s inpetra ue / et opta ue
[3^m] intellide sunt / s intorreccom illi9 / cui inpetrant / 3° se / q q vult ut
infert alti malu pene / amore eq pode iusticie / no dici vacat inimicg /
psone / lz sit inimicg iustice / It ego dicebam / no ad iusti ciam / n lector
[2 odu] no d' inimicg illi9 q occidit / ut iusticie ministr / Sedo nondu / q fuit
mo9 respondi aliquor ad q° rpta / q dr possu9 loq d' inimicos / vno
s'm statu / in q° q tet inimicus / Sedo in statu / in q° penitz / et pet
veniam / s' 2m statu / in q° pet veniam / sit deus tenet ad dilig
inimicos / ppr iam q dcom / q3 dns pomit in dnica oracone / dimitte
nb debita nra / sed et nos dimittimus debitoribus nris / s'm h° hor

Tu mlto magis e ordiato psita / Alia est pposteraco
Utrum dilectio inimici sit magis meritoria quam dilectio amici. Et sic ar.
Dr enim Math. 5. de actu dilectionis. Si diligitis eos qui vos diligunt quam
mercede habetis. Glo. nulla i celo. Ex q° gstat q de dilectione inimicorum maior
merces het. qm de dilectione amicorum / 2° maioris mriti e pfectionis e inimicos
qua amicos dilige / et p qns dilectio inimici e magis meritoria q amici. 3° q° va.
In oppositu ar. mag bonu dimittendu e p magis bono e no eq° / s3 i eqli nccitate
opus dilectionis magis e ipendendu amico qua inimico / ergo amicg magis e di
ligendus / et no nisi quia dilectio amici e magis meritoria. Hic p° videndu est.
An omes teneant dilige inimicos qntu ad affectu et effectu. 2°. de qsito.
3°. de dubijs circa hanc mam occurrentibus. Quantu ad pm / nondu e. inimicg.

Bonaventura notat quod diligere affectu est duplex, scilicet quod duplex est affectus amoris. Quidam a caritate elicitus et quidam a caritate imperatus. Affectus amoris a caritate elicitus est ille quo quis optat alteri summum bonum sive beatitudinem eternam. Ille vero est affectus amoris imperatus quo quis optat alteri bonum temporale et prosperitatem transitoriam. Amor enim caritatis facit quod homo velit alteri omne bonum, non solum summum sive eternum sed etiam temporale, nisi id sit impediens ad salutem. Si ergo loquimur de primo affectu amoris scilicet a caritate elicito, sic omnes tenentur inimicos etiam actu inimicantes diligere et eis vitam eternam optare. Si autem loquimur de affectu imperato quo quis optat alteri prosperitatem temporalem, sic non omnes tenentur inimicos diligere, sed sufficit non odisse. Ex quo elicitur ista conclusio: Quamvis omnes teneantur inimicos diligere affectu a caritate elicito, non tamen affectu ab eadem imperato. Prima pars patet quia omnes tenentur habere affectum ad inimicos quo eis optent beatitudinem eternam. 151

fuat nam frustra quid a deo mandata | sicut dicitur ca. 26 | si autem loquimur
de inimicis prout sunt in statu et actu ledendi | et inimicitias exequendi
| sic dicunt | quod affectu diligere inimicos non est necessitatis | sed potius perfectionis
| unde hoc dominus precepit | sed magis consuluit | sic etiam dicunt | quod diligere inimicos
affectu et effectu sic | non sit necessitatis | sed perfectionis et supererogationis | et
quod ad illud non obligetur imperfectus | sed tamen perfectus | Item quod eodem modo precipitur
diligere inimicos | et eis benefacere | sic ergo mandatum | illud generale est
| unde generaliter | quod omnis obligetur ad utrumque | et iterum | perfectus quantum ad obligationem
quod est per mandatum ad nichil obligatur | ad quod non obligatur imperfectus
| quia mandata dei generaliter omnibus proponuntur | sic ergo per id mandatum obligatur
perfectus ad diligendum inimicum | tam effectu quam affectu | rei similiter de im-
perfectis idem est dicendum | Alii ergo dicunt et est 9° | sicut quibus tenetur caritative diligere
suos inimicos inter diligendos proximos in genere | sic etiam tenentur eos
sub ratione dilectionis comprehendere in genere complecti | Sic quod sic quis de necessitate salutis
tenetur affectu interiori inimicum suum diligere sub ratione in genere | et in genere
vel scilicet diligendo caritative proximum propter deum | ab illa generalitate non excludat
inimicum | Ideo quod caritas attendit in illo qui caritative diligit rationem formalem
[illegible] | Item quod est [illegible] | quia ex genere in omni homine tam amico
quam inimico invenitur | sic est etiam de affectu dilectionis | qui extenditur caritative
omnibus hominibus generaliter complectitur | ut orare pro omnibus fidelibus | ut pro toto
populo | ut in generali predicando | de tali non est inimicus excludendus | ideo quod hoc
ad livorem vindicte pertinet | Quantum ad id quod dicitur Levitici 19° | non queras ultionem
nec memor eris iniurie civium tuorum | et secundum Richardum | etiam hoc tenetur effectum
salutationis impendere inimico | quia salutationem communem impendere | nisi in casu
in quo timet illum exasperari provocari | ut semetipsum | ut aliquod aliud malum
oriri | Secunda conclusio | licet non teneatur ad necessitatem salutis | ut specialiter actualiter afficiatur
motu dilectionis ad inimicum suum | in speciali tamen orationes rone
tenetur de necessitate salutis | aliquando occurrente occasione et opportunitate inimicum
suum diligere ad vitam eternam specialiter affectiue | Prima pars patet | quia sic non tenetur
homo specialiter habere affectum eundem | ad proximum amicum | sicut tamen animi preparationem | in
sic teneatur ad diligendum specialiter in speciali inimicum | Secunda pars patet | quia quibus tenetur
velle proximum suum | et sic inimicum suum ordinari in deum | et ex iustitia
et velle ipsum obedire precepto | solum obsequio | et spontanea voluntate
| Et hoc est ipsum diligere predicto modo si necesse | tenetur autem ad sic aliquando diligendum
scilicet cum occurrit occasio et opportunitas | ut cum cogitat ad salutem inimici
et cognoscit indigentiam inimici | et considerat quod indiget adiutorio
ad consequendum salutem suam | ut [illegible] orationibus et bonis affectionibus aliorum
| Et [illegible] sic cogitans | sic quomodo se pro ipso orare | ut vitam eternam et bona

Secunda pars patet quia non omnes tenentur affectum quo optent eis bonum temporale et prosperitatem transitoriam | sed sufficit ut eos odio non habeant. Et hoc est quod dicit Ambrosius: Sufficit quod inimicos diligas et non odio habeas.

Art. 9

Nota secundum quod sic duplex sit affectus caritatis: uno tenemur inimicos diligere, alio sufficit non odisse. Ita ad non odiendum inimicos et non gaudendum de malis eorum omnes tenentur. Sicut dicitur Proverbiorum 24°: Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas. Diligere vero omnino quantum ad affectum elicitum et imperatum optando eis bona eterna et temporalia perfectionis et supererogationis. Diligere vero ad bona eterna est necessitatis et precepti. Et ad hoc omnes tenentur et obligati sunt tam perfecti quam imperfecti.

9° 2

Quantum ad aliud punctum. An omnes teneantur diligere inimicos quantum ad effectum. Notat Bonaven. quod diligere inimicos in effectu exteriori potest esse dupliciter. Aut quandocumque se offert temporis opportunitas. Aut quando incubit necessitas. Si loquimur de exhibitione operis exterioris generaliter quando se offert temporis opportunitas, sic diligere inimicos effectu consilium est perfectionis. Si aut loquimur de exhibitione operis quando incubit necessitas, sic diligere inimicos effectu est generalis et necessitate obligationis. Quia si quis viderit proximum suum sive amicum sive inimicum necessitatem habere et clauserit viscera sua ab eo, iuxta sententiam beati Joh. in canonica. 1 Joh. 3. iam amplius non est caritas dei in eo. Ex quo elicitur quod. Omnis diligere inimicos effectu exteriori incubente necessitate sit necessitatis et necessarie obligationis. offerente tamen se temporis opportunitate supererogationis est et perfectionis. Prima pars patet quia si quis in casu necessitatis amico vel inimico non subuenerit transgressor est precepti diuini. Propter quod dicit Amb. li. de officiis

aut optare. Si enim tunc non faceret, tunc preceptum de dilectione proximi

varietur, ut visum est ut supra allegatum est. Dicitur sto augustinus in libro

de vita beata, quod ordinate diligere proximum est neminem iniuriam nec malum inferre

et ipsum proximum affectu et effectu ad deum, quem super omnia diligere debemus,

licite et commodose potest ordinare, quibus aut utique tenetur ex precepto ad

ordinatam dilectionem proximi secundum istum. Et ista 2o probatur ex probatione

precepti. Si enim tenetur aliquis ad cohibendum speciales affectus caritatis, liberandi ipsum a malo

tunc ut aiunt tunc ad affectum obligatur. quia vult ipsum liberare a culpa

mala et hoc est diligere et optare. Multi istis. Et si in casu necessitatis

non haberet unde releuaret, tenetur tamen tunc velle et optare a deo re=

leuamen eius. Et 2a pars patet quia sunt perfectionis diligere inimicum effectue

omni tempore cohibendo, quia sunt specialem effectum caritatis, non est necessarie

obligationis, tales affectus speciales exhibere tempore necessitatis. tamen amicis

quam inimicis sunt. Prima pars patet per illud super ut ait: Diligite inimicos vestros

benefacite his qui vos oderunt. Et dicit quod hic est laudabile consummate caritatis

sic exhibere inimicis speciales affectus caritatis. Et omni tempore, seu extra casum necessitatis.

Secunda pars patet quia qui habet substantiam mundi huius et viderit fratrem suum necessitatem habere

et clauserit viscera sua ab eo, iuxta sententiam beati Johannis in prima canonica

ca. 3o iam amplius non est caritas dei in eo. Et ait Prov. 25. Si esurierit 24.

inimicus tuus ciba illum, si sitit potum da illi. Et si non paueris

occidisti. Item et a simili, si non cooperuisti non vestisti, si a peccato non liberasti

in necessitate occidisti, et hoc est contra preceptum: Non occides. Et Ex dictis sequitur

2o certa, quod licet nullus debet approbare malum culpe, sicut nullus debet inimicum esse in=

imicum, ut magis inimicus est, diligere, patet quia quibus debet necessitatis salutis tenetur

non diligere inimicum ea parte, qua tenetur non complacere in vitio alieno, ut

ipso. Et ista sequitur quia diligere aliquem ut inimicum est complacere in eo, quia est ipsius

esse vitiosum et culpe malum. Et hoc tamen patet ex diffinitione inimici, prius posita.

Et hoc intelligitur aliqui doctores cum dicunt quod homo non debet diligere

inimicum formaliter, ut est inimicus, homo magis sic odire, quia diligere inimicum

ut est inimicus hominis virtuosi et habentis caritatem est in eo approbare malum

culpe. Sic homo est peius et caritati contrarium. Aliud aut est diligere inimicum

materialiter ut est homo capax dei, quia ut sic intendit sub precepto generaliter

dilectionis proximi, ut patet ex prius dictis. Contra quo licet sit perfectionis tamen inimicis

inimicis velle speciale temporale prosperitatem, tamen tenemur sub precepto non

velle eis malum per se et absolute, patet tamen quod per ipsum Ambrosium et per quod in de

2o, sufficit quod inimicos diligimus et odio non habeamus, scilicet quod diligimus

eos eis optando vitam eternam et quod non habeamus odio, dolendo de

bonis eorum et gaudendo de malis ipsorum. Unde Prov. 24. Cum ceciderit in=

imicus tuus non gaudeas. Et Eccl. 8o: Noli de inimico mortuo gaudere.

7 habetur in Canone 86. dist. Pasce fame mo-
rientem. quos enim ho-
mines pascendo pote-
ris seruare, si non pa-
ueris occidisti. Et Joh.
ibidem. Qui clementia non
habet nec ibi quis est visce-
ra misericordie et lacrimarum
compassionis spiritualis non adim-
plet legem Christi.
Correlarie sequitur quod virtutis
diligere inimicos effectu
est de necessitate salutis.
Unde in eodem precepto dicitur:
diligite inimicos
vestros. benefacite his qui
oderunt vos. 2o sequitur
quod ex legis tam veteris
quam noue dictamine
omnes obligantur inimi-
cos effectu diligere
in necessitate. 2a pars 3o
quod offerente se temporis oppor-
tunitate etc. patet quia quando
se offert temporis opportu-
nitas ut quis subve-
niat inimico, benefaciat
ei, quod benefacere est eum di-
ligere effectu sive operis
exhibitione, quod pertinet
ad perfectionem. Sicut enim
facere perfectorum est. Et de
tua Salvagoris apus
data. 49.

49o.

Intelli^do^ tn̄ ſm dd^a in ſeq̄nti vo^c q ſpēa^r ꝑ^2 2^m p^s ſit Remoto
mali inimito ꝓced^t r̄d^r adeptom boni ſz n^9 vē a^r qui tali
optat bo^m qui ab^te optat malū ſꝫ qui^b3 nob inimito et nos odie^n
tenem̄ ex n̄tī^te ſalut^s n̄o optaē eis malū ab^te et ꝑ ꝗn^s r^c ipſe.
r^i m^e^m malū illud eſſꝫ eis in correcc̄oem mor^z ut^i operito ꝑſa^e.
Sic . et poſſꝫ quis optaē ~~eis malū ab^te~~ ſub ɔdic̄oe inimito ſuo morte
tn̄ vita ſua eēt nociua ſibi ⁊ aliꝭ ſi em̄ eēt inimic^9 ꝑ pōtm et
diuitias aliꝭ inoceⁿtib^9 infeſt^9 et ɔſuis poſſꝫ optaī ut de^9 in=
firmaꝫ eū ut ɔuuerſe . et ad viā ſalutis ꝑducat Et ſi eēt in toꝛti^t
optaī poſſꝫ ſub ɔdic̄oe vt d^s me^o tollat^z ſi n̄o eēt fut^9 melioꝛ ut e^9
pena i inferno ſicet tolleabi^or ho em̄ n̄o eſſꝫ ei velle ut optaē
malū ab^te ſꝫ bo^m Sz h̄ eſt du^m d^e Tyrano ipug^te ecliaꝫ an dēat dubi^m
optaī mors eius Quid dn̄t ex ɔ̄ne bo^m eſt ꝑuato ꝓpondand^9 et^c vita
illi^9 tyrāni eſt nolēda Scotꝫ d^t ſi ſore eccliā ex eo ī virtuti^b9 ꝓficere
mors n̄o debet ſ^r optaī ſm^i i^o ɔ̄ne dctm ꝑtor viuit vl ut ɔu^9ſa^z
ul ut peu bo^9 ꝓſicies plus mereat^z vt ab^t d^s ex ſit in poſſū ordiatē
velle infir^te ne ^nimis gloriet ex ſm aug^m ~~[illegible]~~ ^medi sanis bona eſt
infirmitatis . et eq^o ſt et inimitos Sꝫ h^o pt inferri ex eē q̄ntuꝯ ſit cor^24
bonū ſi nē fortune ſame mors ⁊ ɔtre Et bo^m n̄e eſt du^s ſecūde
ut vita actī^le ut ſanitas n^9 dēt nolle inimito ſuo vita ab^te ex
h^o eēt ꝑclude viā ɔtre poſſꝫ tn̄ ſub ɔdic̄oe nolle ut pimiſſꝫ e Sic paī
toē d^e bono ſame tū mlti magis eſtimet bo^m ſame qz vita bona
ſotue poſſu^9 eis nolle ɔdc̄o^e ſi n̄ ꝑ h^o ɔuuſat Sz bō ɔtre et ɔtue
et morꝫ ſeu v^otutꝭ n^9 dꝫ inimicꝭ ſuis nolle h^o q̄ h dꝫ n̄o nolle ex h^o
eēt dicte ɔ^a ꝑceptū d^e dilecc̄oe ꝓximi et eſſꝫ odiē inimitū Sep^a ɔdc. q^o 6^a
Sic quib^3 rancore ſi q̄uē ɔcep^t ɔ^a inimitū eēt adh^c inuiatē dꝫ omo
d^ponē ſt huitē peteti tē eēt ſeꝭ rancoꝛꝭ dimmitte h^z n̄o n̄tī^s
ſꝫ ꝑfc̄ois ſt ad ei familia^r ɔuſandū ſe inīgē ſeu iſerē ſpa p^o
pꝫ qui n̄o dimmitt^t rancorē ſuat ira ꝓximo et q^r^t vlc̄one
Rancor em̄ id eſt q^d ira ut ſm katho^co d^r a ra q^d z ira ſꝗ illd
leuitia ig^o ſn̄o q̄rās vlc̄oc n^c memoꝛeꝭ iniuie ciui^m tuo^z h^o
qui^b3 tē dimmittē rancorē inimito ſi peteti ſi n̄o peteti h^o
ad^c inuiari voleti 2^m p^o eſt d^e intēc̄oe aug^s in Euch et allegat
ay^r in d^oc 30 d^t em̄ paul dubi^o vā ꝓpoſiois huiꝰ ſi dimitte n̄o de
.n. ſed . et . n . di . de ꝑmis . impletē ſi h^o qui n̄o ita ꝑfc^t ut eē diligat
inimitū ꝑ dimittēdo ſeꝭ rancoꝛꝭ anq̄ꝫ petat tn̄ q̄n rogaī ab
hōie q̄ peccauit ī eū ut ei dimittat dimitt^t ex corde q̄d eēt ſibi
rogati vt^t dimitti tū orat et d^t ꝑ ſi et nos di . de . noſtꝭ
Ex quib^9 ꝑꝫ q ē ꝑfc̄ois et n̄o n̄tī^s illi q̄ iniuiatus ē dimittē
ſeꝭ rancoꝛꝭ anq̄ꝫ petat ex ſuās ſeꝭ rancoꝛꝭ n̄o peteti ɔpandi^z

in dominica oratione. Dicit ergo licet spatium animi ad dimittendum si peccet. Et
subdit Augustinus: quicumque vos rogati et petiti non dimittitis, non estimet
a domino sua peccata dimitti, quia mentiri veritas non potest. Qui cum docuisset
orationem hanc in qua pro[positum] firmatum commendavit dicens: Si dimiseritis
hominibus peccata eorum, dimittet et vobis peccata vestra. Si vos non dimiseritis,
nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Et ponitur hoc 2m. Bonaventura in collectis. Augustinus: Qui petenti veniam
dimittere et non servare rancorem tenemur, etiam non est in peccato. Et
illa nobis non dimittuntur nisi dicto modo dimittamus inimicis nostris. Item Beda Augustinus: Item
vos super quicumque vos rogat homo, in quem peccavit, si peccato suo . i. cognoscere
desiderat et peccatum suum, vel pro peccato suo modo ut rogetur, non est adhuc putandus
inimicus. Et ergo qui rogat habendus est pro amico. Et cum tenemur etc.
non servare etc. sed rancoris. Licet sem[per] quia non tenetur dimittere satisfactionem
seu pro iniuria emendam, sed prius competit sibi de iure actio et agere potest de
hoc iniuditio si placet, non iracundia non zelo vindicte sed zelo iustitie
perfectionis tamen esset propter vehementiam amoris divini non memorari offense
nec obmittere impensionem effectivam caritatis etiam inimicis. Et tales
erunt vere filii dei. Secundum dictum quos ex dictis sequitur quod servans rancorem contra
proximum contra se ipsum orat orando orationem dominicam, quia cum nolit alteri dimittere
conquirenti petit, quod etiam deus non dimittat ei, et qui petit quod deus non dimittat
peccat mortaliter. Ergo omnis qui est in rancore et dicit orationem dominicam videtur
mortaliter peccare. Respondet Richardus quod si dicens dicat quod si dicit in persona propria tunc non
peccat, si facit intentio sua ad dicendum hoc faciendi sub hac forma, sicut et nos
dimittimus, debitoribus nostris. Sensus et nos debemus dimittere debitoribus nostris. Secundum
Bonaventuram dicitur secundum quod omnis qui orationem dominicam ex corde dicit, intendit peccatum
impetrare collationem bonorum et remissionem peccatorum seu malorum. Et
constat quod hoc a domino intendit consequi, quia aut penitus aut vere aliquantulum pe-
mittere licet ergo ad odium habeat, tamen in dicendo orationem dominicam non incurrit
mortalem offensam, quia non intendit petitionem quod fiat secundum voluntatem mala
que nunc habet, sed secundum voluntatem bona, que et si tunc non habeat, intendit tamen
dei auxilio aliquando obtinere eam. Si quis autem illam orationem diceret, nunquam
proponens ab odio fratris recedere, quamvis non intenderet iram dei petere, tamen
culpa sua absque dubio aggravaret. Aliter possumus dicere quod cum quis istam
orationem dicit non dicit in persona sua, sed in persona ecclesie, tamquam vtl mentis [?] membrorum
est. Et quantum ad hoc non petit contra se ipsum. 3a pars patet beatum Thomam in
scripto dicitur 10 20 magis est ad quantum tertium. Et patet etiam quod cum tamen consiliatorem respectat
secundum tantum specialem affectionem caritatis erga inimicum, quia non est semper
necessitas, sicut dictum fuit, sed perfectionis. Unde licet erat quod vindictam negare
homini sunt familiaritatis signa, quia necessitas competeret, ut quando inimicus huiusmodi
et veniam peteret, ut quando in quo hic pertinentis ad familiaritatem se
ingereret, si habeatur pro suspecto, quia homo non simulate aut rarissime fiat, quia

tut vo dilig et mc amicos deputad9 e ut ptut m2a pte
Sn no est d nati te sz d pfectoe cau th q ppt deu ho imnessus ep
nati tem bn faciat et ad eis familiar gusandu se mtferat
Ctra q supra dicta ar c q in vele no tenebat hoies ad diligedu Th2
suos inimitos q in x to a to pr li arguitu fuit q ay t y to dici
dim est antiquis diliges amicu tuu et odio habeb inimicum
tuu s nc nc obligam nos i Sn ne do anis vn ut sup allectu Th2
fuit d leuitici 19 no qras vltoe nc memorens iniuie ciui
tuoru ad pos d q illud et odio habeb inimicu tuu rcs no est
ex lege sumptu q nusq in lra inuenitur sed iudei ho male ac=
quaut a qrio sbi q papiceba eis dilige amicos et argucbat
ep ho odie inimicos Ctr ps q est zm bonts q e inimicq eccle siue
fidei et est inimicq psonat cu g lex inucbat inimicu odio ee
hndu ho intelli d odio effctus et d inimico eccle et elig diui
ut s no inirct fedus cu talib9 et q affligerit eos no i ratoe
vindicte sz in executoe diuie iustie et ut maius malu vitarent
s ydolatra ad q iudei pthebat p amicitia aliq nacom s odio
vo affctus nemicq pcept odie et inimicu psonat nc pcept
odie odio affctus nc effctus sz poci9 papicebat amac ipsi licz
tut no eet ita exppssu sed dns explicauit ay t y to s d ambo d c ar2
et hc m d oc 29 Suffi c q odio inimicos no hem9 sn q aut
tnitate po m a to d c cm hc duo sit sufficte s sr diligat et non
odio hc9 ut supra9 tactu fuit No sitg tho orado no p tat
eo q dic ea mpso ua eee ut mpna sua no q m adi d qd ast sz q m 1d no le del anad
adi d q optat puenie no est in du m qn tp peccat eo q i odio p= r os 3 c p te q 9 6
seuerat imi9 tn peccat q si neglig et orac ipso dc Cris sup eo
loco ay t smilt noletes dac venia ins pcantib9 fugiut iez o9
orac et sut stulti q qui no sit orat sic pc docuit no zp discipl9
Dicto d dilcoe inimici Z qrit vtde qm sit maioris meriti dilige Scdus ar lus
inimicu q amicu Et d h sut duis mo i lodi doctoz et duise opi Dubiu
Sn est noneq zm q h durad9 vidt q actq ipi dilcos pnt capi. Vno mo
sit q vnq omo excludat alm et tu vnq sit dilig amicu q no
nc actu nc habitu dilig inimicu sz potc odit ipsi Et c qo nae
q tn tal dilcio no eet meritoi eo q vnq insufficit pcep tu
sic no eet m cai te q pqns vna no eet magis ut mi9 meito
ss dilco inimici no eet s 2o possit capi ie dilcos sit q neut
excludat altra Et hc dup vel sit q vna no solu excludat altra
sed ea includat et no eq o sic tu aliquis actuali dilcoe fert
i amicu et inimicu alig vo fer in amicu tm no includendo

inimicu / nec etiam concludendo / quia de isto non cogitat / Et quod non licet tantum dicere quod planum est / quod diligere amicum et inimicum propter deum / perfectius est quam diligere amicum solum / ceteris paribus / Ad secundum dicendum quod potest intelligi / quod una non concludat nec includat alteram / sed cum quis diligit amicum / non cogitat de inimico / et aliquis diligit inimicum / non cogitat de amico / sicut ceteris paribus / scilicet habitu caritatis / et actibus dilectionis / ceterisque equalibus intensis circumstantiis / Ad tertium questionis responsio / quod dilectio inimici est magis meritoria quam amici / Quia quando duo actus boni se se habent / quod procedunt ex pari habitu / et sunt equaliter intensi / ad hoc tamen requiritur maior conatus propter naturam operis / quam ad alium / ille est ad quem requiritur maior conatus / et magis meritorius / Sed dilectio inimici est huiusmodi / Maior non / quia quando conatus maior requiritur ex parte operantis quia est male dispositus / non auget meritum / alioquin plus mereretur ingratus / qui spatia faciendo sic opus de genere virtutis / Et virtutes plus obtinent quam perdentes / Sed quando requiritur conatus maior propter arduitatem operis in se / et actus difficilior sit equaliter intensus sit facilior / tunc conatus maior auget meritum / Sed huiusmodi est sic quod ad diligendum inimicum / requiritur conatus maior / patet / quia ut dicunt / sunt plura ethice et pauciora ad hominem / passio enim naturaliter et appetitus vindicte inclinat / multum difficultat operantem in sua natura / Secundo dilectio merito dilectionis inimicum reduci ad caritatem / cum tamen ratio dilectionis inimicum sit caritas ad deum / Sed in dilectione amici contingit aliquid propter quod est diligere amicum / et sic subducto amore dei / tamen dilectio inimici est magis meritoria / Tertio / cum meritum principaliter caritati / Secundo sed caritas contingit / quod non concludat / Sed diligere inimicum sit ex eodem caritatis contingit / quod plus ille diligat amicum / sed propter personam dilectio amici concludens inimicum / non est meritoria / Et propter hoc dilectio inimici cum equali dilectione amici / non est meritoria / et hoc est contra / Respondetur / quod diligere plus amicum / est de ordine caritatis / et tamen aliquis diligit secundum in caritate naturalis quam effectus cum affectu / non potest utique cohiberi / Et enim homo qui diligere amicum et inimicum peccat contra ordinem caritatis / Sed tamen diversorum diligentium et magis quam tamen naturalis / non repugnat ordini caritatis / quod unus inimico propter deum velit tantum bonum / et tanto affectu / sicut alter vult amico / Ideo patet ad propositum caritatis / cum eo etiam hore quod alio et alio tempore / sicut et potentiam / tamen non est contra ordinem caritatis / quod velit par bonum et pari affectu amico et inimico / Et secundo / sicut primo / quod constat quod omissio a sit plus demeritoria quam omissio b / et tamen commissio a sit minus meritoria / quam commissio b / patet / quia maioris culpe est omittere beneficium patri ut amico / quam inimico / quia plus est contra caritatem et contra inclinationem naturalem / Et similiter peccatum est odire amicum quam inimicum / Sed beneficium inimico est maioris meriti ceteris paribus quam amico /

Ad finem dubium incidens de caritate / sunt duo dubia / Primum utrum homo in gratia tali caritatis compellatur tenetur mortem pro proximo subire / Respondetur quod subire mortem in intentione placendi deo / potest esse ex duobus / quando adest necessitas / ut defendendi iustitiam / vel amittendi vitam / Secundo / quando se offert opportunitas manifestandi divinam

Conclusio tertia libri: diligere inimicum est maioris meriti quam diligere amicum.

Ubi nota. Ut sciatur quis istorum duorum actuum diligendi ex caritate sit magis meritorius respiciendum est ad eius scilicet ad formam que est caritas / et ad conatum in actu diligendi / et ad nobilitatem relationis in finem / et ad convenientiam obiecti / quia si cetera essent paria et unus a ceteris nobilior modo referretur in finem quam alius esset magis meritorius

Nota

dices

Nota

Expositio

Contra

Dubitatur

Conveniunt

Concedenda est tertio ratio que facit pro conclusione ista. Ad rationem vero in oppositum que facit contra conclusionem. Cum arguitur minus bonum dimittendum est pro magis bono. Respondetur ceteris paribus. Sed ubi minus bonum est magis debitum quam maius non est dimittendum pro maiori. Dilectio vero amicorum magis est debita / quamvis dilectio inimicorum sit magis meritoria.

Ceteris paribus scilicet si dilectio amici et inimici procedunt ex eodem fine et ex equalibus habitibus caritatis et sunt actus eque intensi

11x4

ylam et edificadi ecclia3 | 3oo q h° | q hz vita sua oposcat | p^m est
iusti^e et nti^lr | 2m est superogatois et pfecois | 3^m e temari^e et
crudeli^lr | vn augustinus | illos qui se pforat ut pcipito tolli dut | ppz vite
prits odiu | d^c ee scleratissimos et crudelissimos homicidas scd^s illud
Joh | qui odit aiaz sua in h° mudo | i vita etna custodit. | Ex quo
qz | vtz omnes teneat^r morte pp° subire | s^d q p loco et tpe | vel
opto da^r | vt q iusti^a deserat | vt q vita pda^t | i omes cotrutuz sit ipsi
ipi^ti tene^r morte subire et pculuste magis deo dilecto mori | qz ipo
offenso viue^e | vel vo tal nitas no imiaz | m t da opto | i offert se
oportunitas maifestadi divina ylam | et edificadi ecclia3 | si q° se
morti opponat | tut morte subire e pfecois et sup erogatois | si³ ad q^m no oes pi ypocli^r p° no tenent^r.
d^r q luce | qui me erubuit et meos smones | hut et filius hois
erubescet cu venit i maiestate sua | s3 p9 meminez erubescet cu
venit i maiestate sua | n^r p mortali pcto | s^r ergo sima i^a gnalis
est | vi^z q omes mortalit peccat | qui in pcto mortis erubescut ypm dum 2°
ofita^r | i omes tene^r morte p x° subire offerente se oportunitate | iste sca Joh
3^a | q^m ipe p nob aiam sua posuit | vi^z q omes tenet | et d3 mortem
p x° et mebris eius subire | cu se obtulit oportunitas loci et tpis | iste 3°
quib3 te plus diligere deu | q3 oem creatura3 q^m tucuq3 sit impfecciu | q3
tene p honore dei et gla puipede se | et sua | cu ergo optunitas tpis
se offert | vi^z q quib3 teneat^r morte p deo subire | Ad p^m | cu dr | q dce .ad p^m 2^e.
i pcto mortis no p gfiteri | dm | vm est | si fuim9 i nti^to positi | tu
q gfitai opotcat. ut necesse | s3 pt oe mediu int h^c | q impfctus pt
subterfugere | et seipsu occultare | neq3 ep ho d^r no p erubescere | s3 tut erubescere
d^r | q^m timore mortis. ut geicq3 aliq9 nec ypm | no q^m oes teneat
ad ho | q n9 necesse | no tn ex ho pt gcludi | q omes simpl^r teneant^r
ad pferedu morte | n^r in incurriente sup dicta nti^te | Ad 2m | cu dr ad 2^m
q ypus posuit aiaz sua p nob | dicedm est | q e debitu nti^lr | et e
debitu cogrui^lr | p^u est d^c tu ad q° obligatum | et debitu ad q° admo-
neml | imo bts Joh | no intelligit de d^c to p°o | s3 d^r d^c to 2°o | q^d magis
spectat ad sup erogatione | qua ad nti^e obligatoe | Ad 3m | quilibet ad 3^m.
plus tene^r diligere deu | s^rm | q vm est | tn ex ho no seq^r | q ha^r teat
p x° d^r sere oem creatura3 | q2 pt sit h^c pm et creatura3 | qua dilit
| pt em ho sit suae corp9 | vita | et dei amicitia | q2 no oz | nec
exigit h^c lex caritatis | q p^r dei dilecone sustineat quis mortem
n^r incidat in sup dcam nti^tem | qua si oportcat eu | vt p^m necesse
| ut iusti^a3 amittere | vel morte sustine^e | Dcedm du^m vrt pferam

caritatem veritas teneatur ex quo sit perfectionis impletio. Erit Boneto(?) quod multiplex
est genus perfectionis et etiam multiplex est modus obligandi. Quantum ad genus perfectionis quattuor (gf²)
concurrerunt dicuntur. Prima est perfectio sufficientie, que consistit in adimpletione
mandatorum. Et de hac dicitur Matthei 19 Si vis ad vitam ingredi serva mandata. Secunda perfectio est (3°)
est secunda est perfectio religionis, que consistit in observantia consiliorum. Et de
hac dicitur Matthei 19 Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes.
Tertia est perfectio prelationis, que consistit in regimine subditorum. Et de
hac dicitur Luce 6to perfectus omnis erit si sit sicut magister eius. Quarta est perfectio
operationis, que consistit in ostensione operum. Et de hac dicitur Genesis 6to
Noe vir iustus atque perfectus in generationibus suis. Quinta est perfectio
mequalitatis(?), que consistit in consummatione difficiliorum et optimorum
prima Johannis 4° perfecta caritas foras mittit timorem. Et philosophus dicit quod perfecta (X Illud ... me)
virtus optimorum est operativa. Item quinque modis obligatur aliquis ad aliquid:
primo propter mandatum domini, secundo propter votum emissum, tertio propter officium susceptum,
quarto propter vitandum scandalum, quinto propter gratie indicium. Cum ergo queritur utrum
homo in perfecta caritate constitutus teneatur ad opera perfectionis, dicendum quod perfectio caritatis
primo, scilicet perfectio sufficientie, que consistit in impletione preceptorum seu man-
datorum, sic obligatur ad illam perfectionem sicut et alii, et eo magis
de bono et equo quo magis percepit donum per quod possit implere divinum
mandatum. Si autem loquimur de aliis generibus perfectionis, dicendum quod non obligatur
homo qui est in perfecta caritate ad ipsa, quia non est ex obligatione divini mandati,
nisi aliter obligatur. Si vero inveniat aliquod vinculum speciale obligationis, scilicet
votum, per quod obligatur ad perfectionem religionis, vel officium susceptum,
per quod obligatur ad perfectionem prelationis, vel causa scandali vitandi, aut
"operationis, vel gratie diurne(?) (margin: vide in obligeris ad perfectionem)" obligatur ad perfectionem inequalitatis. Hiis enim intervenientibus super induatur
nova obligatio ad genera dictarum perfectionum, licet status caritatis quantum est
de se novam obligationem non adducat. Questio vigesima tertia circa trigesimam primam distinctionem

(In initial: circa 31 distinctionem tertii queritur primo quo ... 20 ...)

Utrum caritas viae evacuetur per gloriam patrie, sicut fides et spes. Et
sicut ista quo supponit fidem, spem et scientiam viae evacuari
(Dicitur) in patria. Et circa hoc queritur utrum caritas viae evacuetur. Arguitur primo
quod supponitur. Et primo de fide: perfectio gloriae non tollit perfectionem potentie,
ne evacuat; sed fides est perfectio potentie, quia virtus theologica, et omnis
(gf²) virtus est perfectio potentie, et cetera. Confirmatur: virtutes cardinales manebunt in
(gf² 2°) patria, sicut dicit Augustinus; ergo a fortiori virtus theologica. Confirmatur secundo, quia fides est
totius edificii spiritualis fundamentum; sed gloria adveniente edificium spirituale (fundamentum)
non destruitur sed potius stabilitur; ergo adveniente non tollitur fundamentum sed potius perficitur
et completur. Videtur quod habitus fidei per gloriam non evacuetur. Secundo arguitur
(2° arguitur) de spe, prima Petri capitulo 3°, dicitur de bonis spes illa immortalitate plena est, gloria

9f² x indefectiua / ideo non euacuata spes in beatis // Confirmatur Quia beatitudo in patria expectatur 2a stola / et post corpus sua gloria augebitur et perficietur / sed certa expectatio glorie est quam gratia promeritis est actus spei virtutis ergo etc. // 3o 3o
arguitur de scientia / per Augustinum in libro de solitudinibus contra (?) tunc iusti cuncta
scient que docens fuerat scienda / id est a singulis omnes / id est ab omnibus singuli
cognoscentur / Item nec cogitatio latebit qua patria qua gentis qua stirpe
quis genitus sit // Ideo notitia talium manebit / multo fortius manebit scientia
que est habitus conclusionum verarum / ideo non videtur quod scientia perfecta evacuatur in patria
Confirmatur quia scientia evacuaretur tunc esset transitoria et sic stulti erant qui labo- 9f²
raverunt esse scientes / sed non sunt stulti et epheri (?) qui laborant esse divites
tunc tunc equaliter commodo esset vetula sicut magister clericus / quod non communiter
x per illud quod prime dicitur // Contra arguitur 1 capitulo Corinthios 13 scribitur / cum autem venit quod perfectum est 4o
evacuabitur quod ex parte est et imperfectionis / sed caritas vie est imperfecta. Item [...]
quod secundum ... tam sua dilectionis non potest impleri hic in via / Item cum sicut hic
ex parte cognoscimus sic hic ex ex parte diligimus // Confirmatur Fides cessabit
ideo et caritas / Item quia cessante causa cessat effectus / modo fides generat
spem et spes caritatem / Item ... probatur per principale ad Corinthios 13 Caritas numquam Oppositum
excidet / dicit glossa neque in futuro et subditur sive prophetie evacuabuntur sive
lingue cessabunt ~~ideo et caritas~~ / sive ~~scientia~~ scientia destruetur
Et in fine caritas / nunc autem manent fides spes et caritas tria haec maior
autem horum caritas / glossa quia hijs decedentibus permanebit aucta caritas
fides et spes hic non prius dicitur etc. // Respondeo ad questionem / primo de supposito videlicet Nona
est / 2o de quesito // Circa primum ad primum notandum 2 modis. In fide est reperire aliquid
perfectionis / et aliquid imperfectionis // Primum est habilitas illuminationis / et est habitus
ipsius intellectus illuminatio / 2m est obscuritas enigmatis sive quod ... sinit
in specie perfectionis seu complementi confidentie et certitudinis / qua fit confide-
et [...] summe [...] imperfectionis est expectatio quedam et perceptio ad ea
que ratione non habent // Secundo dico quod primus sit probabile fide et spe evacuari 9o prima
in patria / secundum imperfectionem actum / est tamen communis doctorum antiquorum
opinio / sicut Augustinus et glossa conformior / quod evacuarentur 2m essentiam ad quod prima pars 3 thome de
suorum habituum // Prima pars probatur per Augustinum caritas aut oppositum et videtur ex glossa argentina distinctione 31 3
super illud prima Corinthios 13 cum venerit quod perfectum est etc. / glossa destruetur questione unica articulo 3
imperfectum / non illud quod verum est evacuabitur / destructio imperfectionis est
quod illud quod imperfectionis est impletur veritate // Item Quia paulus in
raptu claram habuit visionem / et tunc non fuerunt in eo corrupti
habitus fidei et spei / Item nec in patria omnes eos corrupti // Item habitus
non habent repugnantiam maiorem ad statum patrie quam ad actum mortalem tempore
huius manet cum actu mortali / culpe / Item habitus quod sit ad ...

et ornatum anime viderit et non sunt repugnancia ad ea que ei conveniunt non dent de
ea necessarium sed isti habitus secundum hos licet omnino una via ducatur quam auctoritates sanctorum
et doctorum famosorum et dicta glose que videntur oppositum sonare intelligunt
de actibus saltem quo ad id quod est imperfectionis in eis et non de habitibus.
Secunda pars conclusionis est Bonaventure, sancti Thome, Richardi et aliorum et probatur per illos sicut auctoritates
sanctorum primo Jeronimi super illud apostoli ad Hebreos xi. fides est argumentum non apparentium
vel dicitur quod apparent fidem non habent sed agnitionem ut allegatur quarto dist. 23. Si
ergo in patria omnia erunt credentibus sicut manifesta, videtur quod fides simpliciter tunc
evacuabitur. Item enigma est essentiale fidei sed enigmaticam cognitionem esse
esse non potest in illo intuitu, vero quia tunc erit clara visio dei, sed actus ergo fidei in patria
non remanebit, sed virtus est remanere habitum quod nunquam possit exire in actum
tunc habitus non aliud sit quam quedam habilitas inclinans et determinans potentiam
ad actum, et maxime hoc erit verum in patria vel nullus potentie inclinatio
remanebit incompleta. Item Augustinus ix de trinitate: meus hic ubi cum fide
sua videt quod credit, quod non videt, non ad sempiternum videbit, quando enim
ad speciem nos per fidem perductos gaudebimus non iam fides erit qua
creduntur que non videntur sed species qua videntur que credebantur. Item de
spe dicitur Ro. 8. Spes que videtur non est spes, glossa: res sperata que videtur
non est spes, id est non est subiecta spei virtuti, que non est nisi de non apparentibus
sed in gloria latentia sicut patet. Ergo necesse est spem evacuari ad
presentiam premii eternalis. Item spes est expectatio future beatitudinis
sed in gloria sanctorum est beatitudo presens. Et plura similia inveniuntur in scripturis. Et per
rationem confirmatur Bonaventura, quia fides est habitus in patria intellectus perfecte certificati
et inclinati ab affectu ad credendum, quamdiu incertus est de his que credere debet,
sed in patria illuminatio et claritas visionis precedit motum affectus, neque
ab ipsa inclinabitur aut iuvabitur intellectus ad assentiendum propter summam luminis
claritatem cui intellectus nullo modo poterit dissentire, ergo habitus fidei simpliciter per visionem
glorie habet tolli. Similiter spes habilitat ad confidendum et innitendum
deo cum quadam protensione et expectatione, sed statui glorie repugnat
expectatio premii eternalis cum id iam habeatur et affectus omnino quietetur
ergo habitus spei simpliciter evacuabitur in patria. Tertia pars conclusionis scilicet quod
nec caritas aliquo modo evacuabitur in patria, patet quia in comparatione futuri status caritas
vie est confusa seu ad imperfectionis habet, quia non ita perfecte diligitur sicut in patria.
Et ergo ad hoc tolletur imperfectio et perficietur in patria. Tollere deus non quod
aliquid imperfectum sit sibi admixtum quod ab ea auferatur, sed perficietur
quia faciet in perfectius diligere et amare quam hic in via. Sed quod dicimus ut non
evacuatur sed alie virtutes theologice ideo est, quia habet duos principales modos diligendi
scilicet deum propter se et proximum propter deum, qui modi in futuro non evacuabuntur
sed perficientur. Item tertio quod secunda conclusionis pars conclusionis quod actus fidei et spei potentias

aie pfuut solu scdm statu impfecois et vie / pz qz a ad non
cuatuaret fides et spes / sm. In isto statu intellq pt exrare
in suma viri te et voluntas no firmit tofide sume lassitati
sz in pria intellq errare no pt / 2 sbo sz qz assentie p viti ppria 3m rom
et velle crede siue credidisse no fuit actq fidei sz alteri ut opel=
lenteri virtuti / qz doti succedunt fidei sed gfide in pria no z actq
spei sz doti succedunt spei / Sed zo, qz oppetitus sideste stole aia et beatoz 4m C
no z actq spei / sz est ccertitudie ophensoi q no poit pfecone ponit
et inhiatom ad assecridu id qd oppetat. Alioqn op sua dilatoe affli =
get oppetitate / supra id pu / spes q differt affligit aiam / Conllo pod
est in btis ese 4to / qz in xpo no fuit fides aut spes virtq / pz qz 5m C
fuit vie btq et ophensor et huit pmiu eent lc tq oppetatu z spes
Et sz obiciat qz xpus spauit actu supra id pos / Inste dne spaui ic
Idm qz id intelli 2 de po toe membroz / ut eptedi i no spei adoppetatu
tq tiq spualis bnfity / Sz est spes qz tn pssperata / ut i. spes btoz
e imotalite plia. Et p hoc pz soluto 2e rol an oppol cu sua gfrie
De cuatuatoe spei sciendu qz aqui dnt / qz spes in pria an corpoz De spe cuatuatoe v oppio
resuptone no remaebit qu ad actu / sz solu qu ad habitu / Vnde
tales no ponit spes intelligibles resuai in tpetu / om actuali
intellectoe cessante / sz scdm ad hitu / q ad actu reduci no pt sine
fantasmate / supra id arplo 3o de aia / intte e optuz intelli te fanta
speculari cu ergo i aiabus sepate no rmanet fanta / qz cu eis no
separantur orga vrtiu sitiuaz / in quibus sunt ipa fanta / vi qz aia sepata
no posset intelligere de hijs / quoz spes pssibila fanta adquisivit / Sed supra 2
no credo / qz hc opinio tenei deat / cu sac sapta doceat aias a cor=
poribus eputas / q in vero dei ea q hic gesserunt no aspiciant / ut sut
aie dampnatoz / reordari eorz sibilium quoz hi no eas habuerunt / utz
de aia 19 dicitur / De quo hr luce 16o qz vm no esset / n spes intelli les
imtu i absenta fantasmatu rmassisset / sz qz ad actu intelld ca
q in tote intellop reduxisset / vi est sentie augli 12o sup gen vsq
fine / quaz gere apud infros sentine / no tote / sz tote sentem / Et in libro
de spu et aia / est vsq fiem / dt / aie in corporibus vinctes p dilitoz
rerz vipluli tore bq ymaginibus afficiunt / a corporibus exeuntes rursus
ymaginibus tormenta patiunt / Et plibus aliis locis vi velle augns
qz aie separate / ymaginibus tenebris sileas / sensu deserunt / Alii dnt / qz no
solu actq / sz est hitq scieaz adquisitaz siue liberaliu siue aliaz
vio cuatuet / et simplr destruet / et tal habitq hit impfecones
sibi inseparabiliter iuncta / Et io ei alius hitq longe pfector succedit
no scdm ille / quo quis cognosceret in vero oia limpide et apte / sed
est habitq q et pspes et sciencias / omisit omnis caz mudi / q
datq fuit ipis spiritibus angelis / et dabitur omnibus glificatis / Et psue

Alia oppio et 2

tuta cognosceret | cum eam ipa q mo cognoscunt | multo excellenti9
alz nobili9 cognosceret. Sol 9 dnt / q lz scia hic destrua | no tn frustra
laboat q ea adqrit | ym p ipaz manuduci ho ad cognoz dei | et ad
pmotom fidei | et ita ad augm meriti | et p qns ad cplemtu pmij
| cpadmodum ecl no frustra credit quis | lz fides euacue i pria | sic non
frustra addiscit | lz i vt dnt simplr euacue i ta scia | Sed tn opp9
Con. 2a. no obstabus sit q 2a Scia vie q ad hitu | et ecl q ad actu
manebit in pria | lz no q ad mo sciendi | pa po p2 Et po / q hitg
manebit / q tsmo3 hit repugnaz statui seu pfectoi prie | no em repug=
nat i a duos | sc dau vidit | t g scie et pria geometrie ul altei9
scie | Sc te oppus eat verg cplexor | t ut og an doctores hnt sciaz
cpetetem statui vie | q ecl vsq seu actg scie i remaneat | sz q s
no tr ect hitg sn vsu aut actu | tc eet frustra i aut i cpletg | q necq
illi statui q 2a po sz | q mo9 sciendi vie | est tu fantasmate | disspinuos
inqsitos tu ro tinatoe | sz tollet succedet ua g of ad pria | tc aut no
et i pria | tu cogit mee no sic sit voli i / vt d Augu | Sz et i
mo9 cognoscendi p simplice aspectu | cu ibi hebimi deiformis intellig p gle
cplemetu | Et hat pte volunt | Ep9 meo q alle i arte | p9 / q scia de
struet i mo9 sciendi | Sz hg b dt / q lz aia cons in corpoe no possit
intelligere sn fantasmate | n sstie 9 n in qdam collacoe ad pria | i pria
tn intellig sn fan intelligit p sse intelligibil | et ecl sn disspsu
p simp intuitu | sicut in pri intuendo 9 | et in ho dq9 eius
cognoso applat 9 tot angelice | p9 corpore aut resupto tdo d9 / q potit
intelligere sn quoz hnt scuz infantasmate | et ecl sn fantasmate
| sz volut | et ecl sn distursu | ita q intedo sn fan et sn disspsu
erunt sicut angli dei | Ecopa pte g opsse po / q bti trati i pria tenis
pib9 hnt pla doa que q bti sn sac | p3 / q hnt hitg sciaz
vie | qui sc aie pfcttoes et ornata | quib9 illrati carent | i Sz 2o
q aie bte | no solu cognoscunt res i vo | sz ecl in pprio gne | Ecq sz
2m
3m p9 / q mltiplicig bti trati cognosceret res i pria q illrati et forte
ecl pla i cognoscendi | p3 cpdicts | n supplunt i mo9 cognoscendi | lz etia
ecia i cognoscere in vo / q ecl aia p in ua vol cognosceret res i vo
hnt cognitos rep in pprio gne | p sse adquisitab | et cognoscoz opprimente.
4m Ex 2a pte g opse q cognos vsq seu actg scie vie | no tolla in pria
i tn muta atq pfici | p3 / q actg cognoscendi vie est enigmatica | et spectarsi
palte scie q est donu | t mo9 cognoscendi e vmbratil et obscur | sz actus
sciendi in pria est p spem et clarissime sn obscuritate et vmbr hit tat
5m glo sup vo apli pus alleto | scia destruet | Sz e vlt / q cognos i btis
atq inscendi seu scia mutet / q ad mo distursg | no tn q ad eunde
6m rectitudis. Sz e 3o q scia in btis qdamo saluat / qdamo mutat |

et quantum amo destruitur et evacuatur / patet per hoc quod ... / Ad tertium dicendum quod non est ita
imperfectionis / sicut cognitio habitus sicut ex parte actus eius mutabilis / patet quia magis
imperficiunt quam ... / Ad secundum in praecedenti in ... / ad secundum aliud / nono · Secundus articulus
secundum dubium / quod dicitur virtutum habitus disponit ad gloriam / sed tamen quod habet dicitur quod
oppositionem ad ipsam / ut fides et spes / quia sunt ipsius crediti et sperati absentiam
et caritatem / quorum potentia sit in gloria / sed visio aperta et tentio firma crediti
et sperati / ideo necesse est hos habitus tolli et evacuari per adventum gloriae
Et est alia dispositio / quae non habet rationem oppositionis / sed tantum dispositionis / ut caritas quae ad
gloriam disponit / sicut minus perfectum ad maius perfectum / non tamen habet repugnantiam
ad ipsam / immo conformitatem expressam / Unde quia quaelibet caritas est conformis magis
completio gloriae / quam alius habitus virtutis theologicae / Respondet ipse / quod dilectio cum ... tu
absentis et praesentis / visio vero et tentio non est nisi ... tu habiti et praesentis / expec-
tatio vero et credulitas est tantum ... tu non habiti et absentis / Et ideo tamen actus
quam habitus ipsius caritatis / statui patriae et viae communis est / et ex hoc magis
conformis est caritas viae caritati patriae / quam habitus credendi visioni / et quam
expectatio intentioni / Secundo respondetur ad istum articulum / caritas non solum quo
ad substantiam habitus / sed etiam quoad essentialem actum manebit electis in patria / patet
ex nobilitate / quia est in statu perfectissimo / et non dicitur virtus perfectissima / et
excellentissima / Et probatur per apostolum prima ad Corinthios 13 / ut allegatum est prius / patet per oppositum
Caritas numquam excidit / gloria / Item habent in futuro / Et non ... in suo actu
/ quia caritas non est otiosa / Et dicitur quod imperfecta est in patria quam in via / Corollarium
primum / Non est dicendum caritatis viae quod sit ex parte ut imperfecta / patet quia eadem caritas
viae et patriae / et est illic etiam perfecta / non ex hoc / quod ad gradus ibi
addatur / seu quod per amplius intendatur / sed quod in via dicitur esse ex parte ut imperfecta
hoc est ideo / quia non potest ita perfectum actum elicere sicut in patria / quia propter
distractiones et impedimenta viae / quae non sunt in patria / Et ex hoc est quod notitia
dilectionis in patria est clara / et in ... tu perfectior quam sit notitia ipsius in via
/ et hoc est satis ad perfectionem actus dilectionis / Non sequitur / caritas viae est ex parte seu
minus perfecta quam caritas patriae / ergo est imperfecta / sicut non sequitur hoc est minus album /
ergo non est album / vel est imperfecte album / Ergo patet solutio rationum contra omnia
Secundum conclusio / quod quamvis fides et spes disponant ad actum caritatis in via / non
tamen in patria / Secunda pars patet / quia non diligitur meritorie / nisi quod cognoscitur / nec diligetur
bonum futurum nisi speratur / Secunda pars patet / quia in patria ipsa aperta visio disponit
ad perfecte diligendum / Ex quo patet solutio confirmationis rationis / quia fides non est ita caritatis
/ quia sit infusum / licet sit ita dispositiva actus eius / non simpliciter / sed tantum secundum
statum viae / Tertia conclusio principalis / quod caritas viae non solum est dispositio attendendum
et amandum ad patriam / sed etiam ad quiescendum in ea / patet / quia caritas oportet eam cessare
adepta patria et beatitudine / quod est finis / Non sequitur non oportet gravitatem lapidis
postquam venit ad terram cessare / ut corrumpi sit suo de pondere caritas
ut amoris / Ex dictis potest colligi differentia inter caritatem viae et patriae
/ Prima differentia est ex parte obiecti caritatis / quod quamvis idem sit numero et tamen / numero
obiectum caritatis

Secundus articulus

Dubium

Quaestio tertia

Corollarium

2um

2um

perfecta

tn a nob apphendi m conu[li] et obstue | tut aut in pti[..] unde itm tre
et clac[a] ¶ Bda dca est in actu cai[t]s | sz | qz actq cait[is] n[on] e remissior
q[uam] et tut | qz q[uan]to obi[tu] dilig[i]t[le] di[ui]g et pncali[us] apphendit | tanto actus e
pfctor et intesior ¶ Sz 2[o] no variat h[ab]itu[m] n[ec] actu[m] 2m speciem | unde
eo habitu manente | pt ee actq pfctior 2 mi[nu]s pfctus | qz a[li]a 7 a[li]a oster[..]
obi[ct]o | ut f[it] roe pntie ul absten[..] eius | et ect qz tonatu volu[ntatis] | Non
ma[n]i[fes]tu est | qz ea poten[ti]a m[a]g[is] eo habitu pt elice actu[m] pfectiore
ul mi[nu]s pfctu[m] | f[m] g[ra]s[h]u va[ria]m | aliar[um] tarp | ad intesior[em] actq fatiendu
¶ Ho q[uam]q[uam] s[ecundu]m habitu[m] [c]tu a[c]tq obi[ectu]m pduc[it] actu[m] pfctiore[m] | q[uan]z ipa vel
a[..] po[..] r[..] cq[..] obi[ec]ti pdutat a[lio] tpe tu h[ab]itu ¶ Sz d[icitu]r dco apli alle[gat]o[..]
Caritas nu[n]q[ua]m extidet ¶ [Ut] ex glo[..] d[icitu]r nec h[ab]itu in futo v[e]l qz cari[tas]
vie s[e]m[e]l habita nu[n]q[ua]m amitta[tur] | tq f[..]tas pz | p multa q[..]la i sacra
s[crip]tu[r]a | ut d[e] saul et david | quor[um] utq[ue] p[ri]o fuit i g[ra]cia | et p[os]t mortal[e]
p[ecca]t[um] ptravit ¶ Ita d[e] david dt de[us] i[n]ueni virum f[m] cor meu[m] | et tn
ptravit | adult[eriu]m et homicidiu[m] gmittedo ¶ Idem pz d[e] disciplis qui
abierut retro Joh[annis] 6[..] | d[e] sto petro q[ui] x[pistu]m negavit ¶ D[e] paul bapt[..]
qui p[os]t hoc in s[er]mo intu[..]r peccat ect ¶ Nondu[m] q[uo]d aq[..] ex dco apli et
alior[um] auctor[ita]t[i]b[us] | occasione e[rr]or[um] sup[er]fecit | dicete[s] qz caritas vie s[e]m[e]l
habita nu[n]q[ua]m possit amitti | sz q[ui]a ho erroneu[m] e | et io 9 i[..]s sit g[..]o tal[..]
¶ Omnis ho m[un]go fomes ptu[m] no est ligat[us] aut extirpat[us] | pt de
g[ra]m lesse cai[ta]tem q[uo]s [..] amitte[re] | p[..] qz omis cai[ta]s | ex sui dispositoe
ht ptitudi[n]e[m] et inc[lin]ato[n]em ad pctm morale | m[a]g possi[bi]le cai[ta]t[is] q[uo]z
ex s[..]p[..]t cai[ta]te amitte[re] | q[ui]a pi[..] g[ra]cia p[ri]mi sut homi[ni]s p[ro]n[u]s ad malu
ab adolesce[nci]a sua ¶ Iste caritas vie no tollit v[..]tib[ili]te[m] ad malu
a li[ber]o ar[bitri]o | sic[ut] neq[ue] cupiditas toll[i]t habilitate[m] ad bonu | g[ra]o sit
sta[t] caritas et vertibi[li]tas | sed v[er]o est v[er]tibi[li]tas | i pt ee mortal[e] culpa
et p[er] g[ra]n[s] i pt abee caritas | l[..] g[uo] va[..] ¶ Ad aucto[rita]te[m] appli | d[ic]end[um] qz
aplus p[..]ta va intedit s[ecundu]m digni[ta]te[m] cai[ta]t[is] ostende[re] | r[espe]c[t]u fidei et spei di[..]
tens ea no excade[re] | qz h[ec] et in futo e[rit] | sed fides et spes evacuab[un]t[ur]
¶ Q[uarto] d[ubitatur] | vtr[um] p[os]t lapsu[m] resurge[n]s | r[esu]rgat ad maior[em] ut eq[u]ale[m] ut
mi[n]ore[m] gra[tia]m ¶ D[ic]endu[m] Bonet[ura] | q[uod] pt resurge[re] ad maior[em] ut eq[u]ale[m] (p[ro]ut tam[en])
| s[e] ips[u]m disponit ul pparat amplius ul mi[nu]s ad gr[aci]e suscepto[n]em
d[e] isto tn amplius dice[tur] in x[..] ¶ Circa fine[m] d[istinctio]n[is] 31 · du[bitatur] | utr[um] in p[at]ria
remaneb[i]t ordo cai[ta]t[is] in dilido qui est in via ¶ X[..]dot du[..]m respon
det a[..]qui | qz q[ui]a i to et pfc[t]a no dil[igi]t[ur] et bonitas | io i qu[..]b[..] pl[..]
diliget aliu[m] q[uam] se ips[um] meliore[m] | et si alius est melio[r] co[m]plus di
liget aliu[m] q[uam] se ips[um] | i[..] cu[m] affectus ta[m]e[n] cessab[i]t | q[ui]a n[atur]a ponia
coformabi[tur] odini g[ra]cie et g[l]o[r]ie | qui attedi[tur] s[ecundu]m g[ra]d[us] boni | g[ra]cus
n[..]ut g[ra]cia condescedat ipi affectu[i] n[atur]ali | unus q[ui]a pfcta et i g[lori]ficati[..]s
volu[n]t[a]s me[..] et d[..]nc no magis | id q[uo]d nob magis erit p[ro]pinqui (diligenti)

sed id q[uo]d placet deo magis ...

Margin notes: ·dubita[tur]· / Nondu[m] / Con[tra] v[er]i[ta]te[m] / Dubiu[m] / Circa 21 · distinctio[nem]

per illud quod plus est deo magis placitum et acceptum / est. Huius modi
conservacionem vero quod homines in via caritatis super excellentis / multum conformis caritati
patrie / habent ordinem diligendi observare / videbantur. Dicebat enim Moyses
ut habetur Exodi 32 orans deum pro filiis Israel / aut dimitte eis hanc
noxam / aut dele me de libro tuo / et apostolus anathema esse cupiebat
a Christo pro salute fratrum / ut habetur ad Romanos 9 reputans magis bonum
in salute communitatis quam suam / hoc est expresse confirmat per Anselmum
dicentem in proslogion penultimo capitulo / in vita perfecta caritate innumerabilium bonorum
hominum et angelorum / ubi nullus minus diliget alium quam se ipsum / non aliter
gaudebit quisque pro singulis aliis / quam pro se ipso / ideo alii respondent
ad hoc dubium / quod in patria salvatur ordo caritatis / non tamen per comparationem nostri Alia responsio
ad deum / sed est per comparationem nostri ad proximum / Sed in omni statu sive glorie
sive vie / plus homo diligit se ipsum / quam proximum suum / et plus magis se ipsum
afficitur / deum plus tamen illos qui ei coniuncti sunt / quam inter eos qui sunt
minus coniuncti / secundo quia movet nos ad hoc ponendum est / quia hic ordo conservacionis
vel dictamen nature / perfectionem glorie / et rectitudinem divine iusticie / natura enim
est inter se dictat / quod homo plus se quam alium diligat / gloria est intimius
et perfectius respicit illum in quo est / quam ad ipsum / quod alium ei conplexum
et proximum quam / divina est iusticia hoc exigit et ordinat / quod homo plus de
propriis suis meritis quam sicut gaudeat / quam de alienis / Ista vero videntur
parte expresse per Hugonem in libro 2o de sacramentis / parte 13 capitulo 10 dicentem
Si pro salute quis magis diligit quam suam / deum minus diligit quam
proximum / a quo separari vult propter proximum / Hanc responsionem est approbare videtur Richardus
dicens / quod tamen diligere sit velle bonum / possimus loqui de ordine diligendi per
comparationem ad bonum volitum / et ad interno actus volendi / primo modo
remanebit ordo diligendi in patria qui est in via / per comparationem hominis
ad deum / in utroque enim statu / magis bonum vult homo quam cuicumque deo quam sibi
ipsi vel cuicumque alteri / non remanebit tamen per comparationem hominis ad proximum
/ quia post tempora resumptionem / nullus est possibilis ad maius bonum / quam est
illud bonum quod habet / et iam cuilibet habenti maius bonum / volet maius
bonum meliori quam sibi / in statu autem vie / non est sic / quia enim in via
/ homo / minus bonus / potest adquirere maius bonum / quam sit illud bonum / quod habet
meliori eo / ideo quod caritate potest optare tamen bonum / quantum optat meliori
se / et est magis illo / quod nunc iste melior se habet / Modo est 2o ordo
diligendi se et deo / quod remanebit idem ordo diligendi in patria / qui est in
via per comparationem hominis ad deum / et est per comparationem hominis ad proximum
/ in utroque enim statu / homo diliget se secundum veritatem ordinem caritatis

quod maiori affectu velit bonum sibi quam cuicumque proximo suo meliori / scilicet sibi minus bono / sic enim homo quod maiori affectu vellet / deum / quantum proximo suo quam sibi ipsi / magis diligeret illum proximum amore amicitie / quam deum amore concupiscentie / quod est contra ordinem caritatis / et patet generaliter / quod velle deum proximo et ipsum proximum amare / amore amicitie / velle deum sibi metipsi et ipsum amare amore concupiscentie / Si comparatorum autem proximorum unum sic non remanebit iste ordo respectu boni temporalis / quod est bonum secundum quod / sicut enim cessabit proprietas in patria vita et victus / et quod homo sibi coniuncto magis providere tenetur quam alieno / non remanebit et iste ordo respectu boni spiritualis potest haberi / quia in patria quibus habetur id bonum quod habitus est status post corporum resurrectionem / ita quod nullus est potens ad ampliorem bonum / remanebit tamen iste ordo respectu boni spiritualis licet / in utroque enim statu homo secundum rectam ordinem caritatis / duobus existentibus bonis coniunctis / quod maiori affectu volet magis sibi coniuncto id bonum quod habet / sed potest esse tantum quod excessus boni coniuncti / ad bonum sibi coniuncti / quod maiori affectu vult coniuncto id bonum spirituale quod licet magis coniuncto id minus bonum spirituale quod habet / secundum intellectum sic ita conformiter dicitur supra de dilectione proximorum / hec sunt dicta secundum iter videtur / illos modos respondendi variat etiam / Bonaventura / et in fine dicit ipse quis autem istorum duorum modorum sit rationabilior difficile est diffinire / quam diu sumus in statu presentis miserie / Si enim veterimus iudicare secundum ea que in nobis sentimus / vix videbitur quantum voluntate et ardore / quod aliquis ita diligat alterum tamen sicut seipsum / Non iudicabitur secundum modum dicendi et magis verum / Sed quia homo vult mentem suam altius elevare / ad id bonum in quo perfecte / quod nec oculus vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit / et ad id quod maior caritas vim / magis volumus iudicabitur primum modum dicendi / secundum quod maior dicit auctoritas Anselmi et Augustini in libro de vera religione / Unde si volumus loqui ut perfecti / sustinebimus dictum secundum / Si vero volumus loqui et sentire ut sapientes / sustinebimus primum / Magister sententiarum secundum posito respondet ad motiva aliorum / Sed primum tamen dicit quod in toto ordo dilectionis et bonorum dicit / quod hoc est verum ceteris paribus / ita quod magis debemus diligere maiora bona / quia est de ratione boni voliti maioritas tamen propinquitatis aliud exigit / quod ad dilectionis affectum / Et Bonaventura quod dicit quod natura perfecta conformabitur glorie / et quod voluntas nostra voluntati divine / eisdem quod verum est / et dicit ultra quod ordo dilectionis in gloria attenditur secundum gradus boni ceteris paribus / et concedit bene quod deus non diligit maiori affectu unum quam alium / sed diligit bene unum ad maius bonum quam alium / sed quod homo non sic / quod debeamus magis diligere proximos meos meliores nobis quam nosipsos / sed quod debeamus eos ad maius diligere / Auctoritates autem sacre scripture adductas pro alia opinione / exponit Hugo libro 2o de sacramentis parte 13 capitulo 10 / Id Moyses de libro scripto dele peciit / et Paulus apostolus anathema fieri pro fratribus suis concupivit / non quod deum propter hominem perdere vellet / ~~sed quod deus sibi~~

scilicet quod deum si sic posset sine proprio quem diligebat possidere nollet
affectus non loquebatur quasi de dilectione sponsi et amatoris et amati in qua talis
dilectionis de separatione comminabatur non quod illius separationem diligebat
scilicet quod altius coniunctionem optabat Secundo auctoritas Anselmi dicitur quod perfecta dilectio
leticia principalius bonum suum diligat scilicet hoc facit quod diligendo
bonum proprium sic etiam se afficiatur ut tamen alios non contempnat sic planius etc
ad auctoritates oppositas est supra libro Ad instantias primas oppositas
respondetur ad id quod obicitur quod gratia salvat hominem nec iustitia etc dicitur
quod verum est scilicet imperfectionem tollit et eliminat Secundo aut quod actus
ratio sua et proprium deficit a perfecta conformitate voluntatis et concordia affectionis
et non in ablatione tamen ordinis non sit nec preiudicium scilicet potius imper-
fectionem ducit ad complementum Secundo patet ex omni quod dicitur sit confirmatio
per rationem ad quod dicitur quod non est sit de fide et spe et de virtutibus car-
dinalibus etc quod virtutes cardinales non solum perficiunt ipsas potentias
et ordinant ad actus suos in statu vie sed etiam in statu patrie ut patet
in sequentibus quantum non est de fide et spe in etc Circa 33m distinctionem tertij
Circa distinctionem 33 dubitatur utrum sint virtutes theologicae utrum sit ponere virtutes
cardinales Responsio hic duplex responsio quod tres sunt virtutes scilicet intellectuales Nota
morales et theologicae intellectuales dicuntur que perficiunt potentiam intellectivam
quo ad actus perfectos in genere cognitionis Morales autem que perficiunt potentiam
appetitivam ad actus perfectos in genere morum Sed theologicae sunt fides spes
et caritas que ordinant hominem in finem supernaturalem scilicet in dei fruitionem
et visionem etc non nec facultate naturali contingit pertingere super id apostoli primo
ad Corinthios 2o nec oculus vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit
etc De huius virtutibus et earum distinctionibus dictum est in diversis tractatibus Illud dicitur habet in se illarum contra ut supra sicut
Item distinctione 23 quod dubium est scriptum infra Secundo virtutes cardinales morales
dividuntur in cardinales et virtutes simpliciter non cardinales Cardinales
sunt iustitia temperantia prudentia et fortitudo et dicuntur cardinales secundum
ut allegat etc quod in hac mortali vita ipsis bene vivitur et postea ad eternam
vitam pervenitur Sed aliter dicuntur cardinales etc quod deus ipsos et principales tamen
in cardinibus etc humana gubernatio voluit voles enim hostium eterne
vite sibi appropinquationem sua in hac vita in hijs virtutibus
volvere debet Secundo notandum quod virtutes tales ut sunt adquisite per assue-
factionem prout habilitat ad opera moralia et sunt infuse prout ulterius
moralia elevat potentiam super se ad opera meritoria et pro eo loquitur dictum
philosophi pro eo theologi Alij tamen dicunt quod preter virtutes morales adquisitas et
theologicas infusas non requiruntur nec sunt in nobis virtutes morales infuse
ut iustitia prudentia etc quod patet quod tamen ut dicunt sufficienter dirigit actus
virtutum adquisitarum in finem supernaturalem sed non oportet ponere alias infusas
quod hoc non esset si dirigerent in finem supernaturalem ut alij dicunt quod

† in bn se hndo ad se ipm et ad pximu sit

usq; ipo4 more possit pba^i sustinui (s^{ct} pmiss^{is} sit ho respon^{sio}
ad dubiu h^o p^a | ho no solu indiget virtu^{tib9} theo^{lis} sed etiam cardma^{lib9}
ut sui fine attingat | s^{ed} quia ho no solu indiget habitib9 ipm
rectificati^{b9} et coroborantib9 | put dicte tend^t in deu | quadmo
fit p vir^{tes} theo^{cas} | sed etia indiget habitib9 regulantib9
eu ad se ipsu et ad pxi^m | et ho sit p habitu v^{tu} cardinaliu
† | quia ho pt obliquari et deficere in bn se habendo ad deu | Et
consi^r quia sed^m pcepta pe table dicte ordinat in deu | et pt i^a
oportunu fit dare pcepta ordina^{ntia} in pxi^m | quia sut pcepta
2^e ta^{le} | sic etia est de habitib9 intelli^{dui} | s^t pt hitu vir^{tu}
theo^{ca4} | neccie est ad salute pone hitu vir^{tu} cardi^{nalium} sut d^t
Bonuet^s | i^t tenendo vera ut ...Clo. 2^i. ...ta 3^e destutoz ...y sna4 moa

Tertium septe dona sps sti | sut hitu spales | a v^{tu}^{b9}
d^{ti} | de quib^9 d^r ys^o xi | Egredie^r virga d^e radice yesse
et flos d^e radice eius ascendet | et requiescet sup eu
sps dni | sps sap^e | et intell^{9} | sps 9silij | et fo^{ti}tudi^{s} | sc^{ie} et
pie^{t} | et replebit eu sps timoris dni | q no are^{tur} | ... quia dono^s 9^t
ar 2^i p^o | diffi^o v^{tut}is | q assignat Augustinus v^{tu} est bo qualitas mentis | qua
recte vivi^t | q deus in nob | sine nob opat^r Constat etia q mt^{ec9}
et scia | f^oti^{do} | et sapia | sut v^{tes} | et sut dona | i^t ... cedo
ar 2^i 2° | arguo | q no sut tm septe dona ... | quia ut sut v^{tes} | ut in ad^=
iutori^m vir^{tu} data | s^t quatuor hoc det | aut pla | q septe | quia
erut tot | s^t sut v^{tes} | q mai^u est | s^t sut v^{tes} | s vo no s^t
tu tu^{lz} v^{tuti} coru^de dcat aliq donu | ei in adiutori^m datu | s^e
q^{ex} | it^m incutu s^t et consi^t | q no vi^t | q donu timoris sit donu sps sti
| q timo nalis | tui^b 9nasti | timo s^uilis in aductu tui^t eppeli^r
ar^2 3° | timo aut filialis | a tui^t ate no distinguitur | s^t ... s^{pm} op^t s^t
pi tone^r fructu pi | quos enumerat | aptus | ad Gal ..^0 | et octo bti^{ncos}
cent hitu spales | a v^{tu}^{b9} d^{ti} | s tn no v^i | igna^r | q quellentu psi=
Opp^m | tu^t | q dona ut v^{tutes} | oppo^m est | s^{ctu} po moaliu | v d^t | q
dona data sut in adiutori^m vir^{tu} | s v^t da^t in adiutori^m ...
| s^{ct} timo enuat^r int dona | qui tn no est virtu | s p h^o | ...t ea
sut videnda | pmo de quesito | an dona spus sti dua^r a v^{tu}^{b9}
sp^{ete} | ita q n^m donu sit ydemp^{tu} sp^{te} v^{tuti} theo^{ce} | ut moali
2° | an sut tm septe dona | 3° | an fructu et bti^{nes} sut actu
ar^l 9 p^9 opi^o p^a | donoz | ut hitu spales | s^t cuti^o ad p^m | mtis opimo doctoz
fona | q 9unt^r | q dona dant^r | ad fortiter resistendu tempta^{cio}^{b9}
| s v^{tutes} ad opandu | sed ho no va^t | q sic i n^a b9 | talo pd
impugn^e | talesfa^t et respsit om insufidati | ita et i moalib^9 | s ... pania

separate agitur / et in tempore pacis resistitur bonum de caritate dicitur / Caritas ergo ad que intus
contra temptationes / qualescumque / non poterit expugnari vince caritate. Secunda opinio 3a oppinio
est alterius rationis / quod per virtutes evitantur peccata / per dona perficiuntur reliquie
seu sequele peccatorum / et tantum vires / Gregorius / qui dicit / quod sapientia datur contra stultitiam
et intellectus contra hebetudinem / que non sunt peccata / sed sequele peccatorum / Contra istos / sed hoc non Impugnatur
valet / quia omnia illa tolluntur per virtutes / sed et pronitas peccandi / que est sequela
peccati / tollitur per assuefactionem in actibus virtuosis / Tertia est opinio sancti 3a oppinio
thome 3m in scripto / quod virtutes et dona sunt habitus specie distincti / quia per dona
attinguntur actus sublimiores / quam possint communiter attingi per virtutes / sed donum
intellectus elevat altius ad cognitionem divinorum / quam unquam possit fides / fides enim
enigmatice divina aspicit / Sed secundum Gregorium / donum intellectus de auditis mentem
illustrat / ut homo etiam in hac vita / prelibationem future beatitudinis aliquos
accipiat / Quarta est opinio / quod non differunt / nisi ratione / ut sed superius tactum (?) 4a oppinio
eo quod omnis virtus sit donum / sed non econverso / Secundum primum modum dicitur virtus / eo quod perficit
nos ad operandum bonum / dicitur donum / eo quod a deo datur per infusionem / et non habetur
per adquisitionem. Et consequenter quod tot sunt dona / quot sunt virtutes infuse /
Et si dicatur / tamen Isaie xi° non numerantur / temperantia / fides / et iustitia / dicitur quod Isaias
attendit non solum primum / sed processum illius / dicitur enim in eodem / et erit iustitia
cingulum lumborum eius / et fides cinctorium renum eius / sub quo spes et caritas
comprehenduntur / temperantia autem sub timore comprehenditur / quia per timorem potissime
retrahimur a delectationibus carnis secundum illud psalmi Confige timore tuo carnes
meas / prudentia autem sub consilio continetur / et omnes virtutes / ut a deo
infunduntur / dicuntur dona spiritus sancti / et illi qui posuerunt solum septem dona
etc / attenderunt solum primum versum capituli xi Isaie / et non processum. Et quod quilibet
dispositiones voluntatis hominis a malo retrahunt / et ad bonum assequendum in-
clinant / que licet non sint virtutes / tamen quia a deo infunduntur / dicuntur dona spiritus
sancti / ut est timor / spiritus cupiditas (?) per passionem / spiritus per affectionem voluntatis actualis et
habitualis / et sic licet omnis virtus infusa donum sit / non tamen econverso / Quinta opinio 5a oppinio
est Henrici de Gand / quod virtutes hominem perficiunt modo humano / dona vero
sunt habitus alii specie distincti / qui perficiunt modo super humano / sed in
moralibus heroica sunt licet ad virtutes / beatitudo vero est habitus alterius speciei
que perficit modo inhumano (?) / sed fortis moraliter / ex virtute fortitudinis / secundum philosophum
sustinet tribulationes et penas / sed tamen cum tristitia / sed tamen eas sustinet
cum dono fortitudinis cum leticia et gaudio. Sed 3o per habitum beatitudinis
non solum sustinet sine tristitia cum gaudio / sed in penas et in earum
tolleratione fertur / cum fauci (?) desiderio / sicut laurentius et paulus
dixerunt / cupio dissolvi et esse cum christo / Contra istos domini sui (?) / Hunc
vero tenet (?) Durandus / capitulo (?) / qui sic arguit / Non est alius / et alius
modus operandi / id est alius et alius habitus / sed secundum virtutes / quibus bene modo
humano operatur / et dona super humano / sed non est tamen / quippe non determinat / quis

mor[um] sit vior duor[um] hor[um] an[te] ut p[re]cedens | breuit[er] d[e]t[er]miss[e] sit

9° vn lis — sit s[e]c[un]do respon[de]t i[ta] | no[n] o[mn]is h[abit]us donor[um] d[i]vi sp[eci]e[s] a v[ir]tu[tibus] theo[logicis] et

moral[i]bus infus[is] | h[oc] d[e]t[er]minat Scoti | s[ed] qua[m] p[ro]bat | quadru[plici] ratione

p[ri]a ro — p[ri]mo | q[uia] si talia darent[ur] viatori | solu[m] ad merendu[m] | et p[er]ficien[dum] mo[do]

merendu[m] | s[ed] p[er] v[ir]tutes infusas | h[abe]t oc[...] h[ab]itus | ad merendu[m] p[er]fector

2 ro — tau[tologi]ce | p[atet] c[um] q[uod] aptm dat[ur] p[er] Cor. 13 | s[e]c[un]do ad om[n]em actu[m] n[e]c[essari]um ad sa-

lute[m] | sufficit[ur] h[om]o dispo[n]it[ur] p[er] v[ir]tutes theo[lo]gales | et morales | s[e]c[un]d[u]m puls[...]

et plures | h[oc] d[e]d[u]cit Scotus | diuid[ens] h[abi]tu[m] intellectuu[m] | i[n] om[n]es e[...]

3 ro — s[e]c[un]d[u]m Ter[tio] ph[ilosop]h[u]s eg[...] sp[eci]e[s] | p[er]mut om[n]es s[...] e[...] | intensio[n]e[m] in intens[...] et

remiss[...] p[er]mut o[mn]es illi mo[...] p[er]ficiendi | salua[...] i[n] h[abit]u[...] et sup[er]h[abi]tu[...]

4 ro — Q[uar]to | q[uia] q[ui]b[us] v[ir]t[utes] morales | h[abi]tus mo[do] p[er]ficias | s[e]c[un]d[u]m t[ame]n nec[...]

gradua[...] | q[uia] p[er]ficiat mo[do] sup[er] h[abi]tus | ita q[uod] in[...] si[n]g[u]li in q[ua]m mo[do]

ad t[ame]n q[u]i du[...] virtuosit[er] attingat | ut p[atet] 1° eth[icorum] 2° s[e]c[un]d[u]m g[...] | p[er] an[...]

et vi[ci]n[...] h[abi]ta | q[uia] no[n] d[e]n[...] ce[n]tr[...] sp[eci]e[s] | et op[p]o[si]t[...] s[e]c[un]d[u]m g[...] ma-

litia et bestiali[ta]te | q[uia] no[n] d[...] n[...] s[e]c[un]d[u]m grad[us] in ead[em] sp[eci]e | s[...]

5 ro — h[abi]to s[e]c[un]d[u]m alios distinguu[n]tur sit | q[uia] v[ir]tutes faciunt ho[m]i[n]em rect[e] b[e]n[e] affe[ctum]

| dona expedite | s[e]c[un]d[u]m b[e]n[e]f[ici]os p[er]fecte | no[n] g[...] | q[uia] p[er] v[ir]tutes eiusd[em] sp[eci]ei

s[e]c[un]d[u]m q[uod] e[st] intensiue pl[us] ut m[agis] p[er]fecta | sit intensi[...] | et p[er]fectius id[...]

ad r[e]c[t]e et expedite | et p[er]fecte affectu[m] | s[ed] sicud e[nim] o[mn]es tal[...] q[uod] d[...]

suffic[it] ad affectu[m] r[e]c[t]e intensio[ne] sit a[...] suffic[it] ad affectu[m] expedite

6 ro — | et intensior p[er]fecte suffic[it] s[e]c[un]d[u]m statu[m] vi[...] s[...] S[ex]to | s[e]c[un]d[u]m alios v[ir]tutes

disponunt volu[n]tatem | ut obedient[er] moueat | s[e]c[un]d[u]m o[mn]i[...] d[e] a[...] r[...]

| dona vero sit instinctiui seu motiui sp[iritu]s s[an]c[t]i | ita q[uod] s[ecundu]m duplic[ite]r volu[ntatem]

e[st] mo[...] | et sp[iritu] s[an]c[t]o | sit indiget dupl[ic]i inclinat[ion]e ad obedie[n]d[um]

no[n] g[...] | q[uia] sicud sp[iritu]s s[an]c[tu]s | sit sine creato dono medio | moue[...]

volu[n]tatem | sit p[er] q[uo]d v[ir]t[u]te eius theo[lo]g[ica] | ut morale s[e]c[un]d[u]m sup[er] infusas | n[on]

Nota Scotus — p[ro]p[ter] o[mn]es po[...] dona v[ir]tutib[us] infusis sp[eci]e g[...] | n[on] s[e]c[un]d[u]m Scotus ibidem

h[abi]tu[m] i[...] v[ir]t[utum] | donu[m] | et b[ea]titudo | s[e]c[un]d[u]m diuisas ro[...] | q[uia] s[...] h[oc] mo[do] q[uia]

d[...] v[ir]t[us] | s[ed] excellent[...] s[...] donu[m] | s[ed] excellen[tissi]me et habundan[tissi]me | b[ea]t[itu]do

et q[uia] h[abi]tu[m] no[n] h[abe]ut[...] s[...] d[...] | et v[ir]t[utes] in o[r]di[n]e ad actu[m] | ut faciliter

poten[tia]s | donu[m] ma[...] h[oc] dono sp[iritu]s s[an]c[t]i | s[ed] b[ea]t[itu]do ma[...] s[...] p[ri]ma q[uo]

disponit | et fa[cit] nos mereri b[ea]tos in a[...] vita | et n[on] in h[abi]t[u] n[...]

dispo[niti]ue i[n]me[dia]te | ut p[atet] q[uia] o[mn]es s[...] Mat[th]ei 5° | v[ir]t[utes] b[ea]titudo p[er]m[...] ane[...]

b[ea]t[itu]d[inis] vi[...] p[er] d[...] b[ea]ti mundo corde | q[uonia]m ip[s]i deu[m] videbu[n]t | Sed e[st] s[e]c[un]d[u]m

cor. 1m — p[ri]mo | q[uia] s[ecundu]m donu[m] sp[iritu]s s[an]c[t]i | et v[ir]tus infusa | gratu[i]te | realit[er]

| et v[ir]tut[is] diff[erenti]a ... q[uia] | h[abi]tu[m] no[n] adeo[...] | ut dono s[...] p[atet] q[uia] v[ir]tus

3 b[...] qua[lita]tes inte[n]s[...] | qua ut s[...] recte viui | h[abi]tuo s[e]u s[e]c[un]d[u]m g[e]n[us] mo[...]

ho[min]u[m] | vitali[ter] afferentu[m] mereri | s[ed] s[e]c[un]d[u]m donu[m] viui meritorie i[n] via

| no[n] altiori | et q[uia] d[...] | et sup[er] h[abi]tu[m] d[...] | s[ed] s[e]c[un]d[u]m ca[...] | ad s[...]

ut sit vincendo me[...] diate | no[n] variat sp[eci]em | s[e]c[un]d[u]m in[...] qualit[a]te

cor. 2m — intens[...] et remiss[...] variat sp[eci]em | s[ecun]d[u]m S[e]c[un]do s[...] | q[uia] dona dai[...]

adiutorium virtutum non acquirit eas. speciali dicam pz quod hoc est non quod si
quis licet virtutes ad ascendum recte meritorie sed quod dono dei aufertur
intrinsece affectus eas expeditius et perfectius quod prius et habebit tantum
donorum 3o sic quod sicut donum intellectus et sapientie non differunt specie a fide cor. 3.
ut a fide sic nec fortitudo virtus a dono fortitudinis primum pz quod sicut fides
ostendit divina et eterna et cognoscenda speculative sic donum intellectus unde ca
claius expanditur per fidem mentem illustrans super quem modum fidelium
ut dicitur Lys. sicut sapientia virtus inspectis divinis et eternis rebus
ordinat et iudicat de inferioribus quia sapientis est ordinare primo metha.
et hoc modo humano sic donum sapientie venit quia et transfert hominem in dominum
et intima precepta dei dulcedine ordinat singula in deum etc.
modo super humano sed tamen impratticis sicut eubolia seu prudentia iusta
seu consiliata invenit quod ascendum sic ita donum consilii magis certe
et sine vacillatione docente spiritu sancto unde quod ascendum est et sicut
prudentia precipua sentencia probat iustum quod ascendum sic ita donum sine
certitudine sentencia ad huius quod ascendum occurrit quod est super quem modum
hominum 2o pz quia fortitudo virtus mensurat actus suos secundum vires humanas
ut dicit 3o ethicorum sed quod hoc in omnibus prout mensura recipiat divina virtute
ut non formidet pericula quia tamen sunt excedentia vires suas et quod tendat
ad ardua ad que sunt vires suas non sufficiunt innixus divino adiutorio
ut david sic hunt ad golia et de illa tamen in usus non solum videtur
non erigat sed etiam de hoc proprie deum gloriatur et gaudeat super humanum modum
est quia licet fortis delectetur in operibus suis non tamen oportet quod delectetur generaliter
in malis que sustinet sed sufficit ut non tristetur ut dicit aristoteles 3o ethicorum
et hoc totum efficitur per donum fortitudinis sed ad hoc non videtur requiri in gradus
altioris in eadem specie tamen fortitudinem cardinalis sic sic etc. de aliis donis que
quod reducuntur ad virtutes ita quod donum pietatis est perfecta iustitia donum
timoris est perfecta humilitas que continetur sub temperantia sed quibus sic quod sicut cor. 9.
virtutes cardinales manebunt in patria sic nec evacuantur hec spiritus sancti
dona pz quod sicut dona ad que perficiunt quantum ad activam vitam sic illa non
manet quantum ad actus quos habent circa opera maxime ut fortitudo non faciet
in sustinere pericula difficilia nec timor retrahit a noxiis sed manebunt
quo ad actus quos habent in deum ita quod timor reverentiam
hominem deo subiciet perfectius sed dona vero que sunt ~~ca ut~~ circa opera maxime
et perficiunt in contemplativa vita manebunt quo ad actus licet modo perfectiori
excedebunt illos ut super dictum est de actibus virtutum sed sicut habitus virtutis
manebunt in sic habitus donorum patet quod dona etiam sunt alia specie a
virtutibus tunc sunt quedam dispositiones secundum quas sumus bene mobiles ad instinctum
spiritus sancti sed hoc maxime et in patria ut pz primo Cor. 14. quando subiecta
fuerint ei omnia sed autem sunt virtutibus ydemptica specie pz in textu Ponetur

pat i aa 3o3 pt maior habudan est pfecto glie qua pfecto
gre ß pfecto gre rone sue emine sbuit hom omb hitg facili
ad mterg te uisio ß opatom vaiaz ad actg et obiecta et sm statg
et opotuitas q repuit in statu vie multo po potauis gla q reddt
porma deiforme et bonis opibg habite et i null defectg hitg
pfectos in aia cpigt spiri sm omem ipius opatom et ppetue
vcitis et dona et beatitu nes ppm ad oes hitg q sit in statu et
no hnt q essen te repugns pfectoi glie in ipa glia pficiut
et q dona sut hmg q pz q fuerut in xpo ora in q fuit pfec
btitudis pleitudo i rato et gnit tenc q macbut in pria Secdm
cor[m] bonauet q infert dona in statu inote fuisset ad sani te pseruadaz
sed in statu ne lapse ad sani te recupanda et erut in pria
ad sani te gtido ppetue lig om in illo statu no sit ostitudinis
curato est tn i etane salut gtitrato pz a pti d meditia
topoali q no est tm in restaurado sani te sed in pseruado et
cor[m] gtido Secdo sequit q lig timo sepatois a deo euatue in glia
tn bn timo reueren fuit in xpo et et in pria pz q pm e ipfectois
2m est pfectois qm dicit alias q timo sihat hz duas ps q sut
timo sepatois et timo reueren Est aut veca illa replicto ab
alti ne dei magpaz pui tem et i a macb ß pa euatuabi ad vete
tii ne d opnda glia gtodat sma ay qui ut q timo sihat hc
dute vos q fac nos time ne offenda q dilighm et ne ab eo
sepem et vn hut euatuabi fac etf nos reueri eu sti reuena
cor[m] q est mixpta eu sub toe dilectois et vn hut macb Secdo ß q
na i macbut dona hmg sit solu ß habitu q no habeat actu
q est q duradu q dr h q dona q pficiut actua vita ut qslu
pietas timo fortido euatuabut sm q ad actu tu q cessab
actia vita tu q no et alior ppoz domis hmg pria pz q dict
h et a ad q sed ea gratuitas mouet ad sm du est q ipm
sit quietat in eo du venit ad ipsu sicut sm btm tho e suo
d virtu b et domis actue vite pfauis et ad ro in oppm na
poten porrit actu aliqu in ad pntiaz ob ß oba talu donoz
no erut in pria poss da nedo tone q dona hmg hnt deiny
saltr madi ate et ut fine p obsstut dr nedo aore q sit pfoti ne q
supmet et venit actua pnta sit pam gaudz pg tiupho
2g ar[lg] d opteta victoia et sit pz quo ad pm a q q dem sit Tertio
ad scdm sit pz sat q pta dona q septe possent poni pbabi
lius nm virtutu moaliu ttho t tot sut ein spes virtus hente
quot sut ab te i tf tot mod i vita spuali sita gtinet bene

viuedo qrem modu hom ptede / qt qm mo p uitutes bn viue
/ et s ho tonc / diti poss qm / assigo donoz sm ysaia / no qclusiua
seu plum ppsiua / ut qp in psu vuit pta / ut alia reduti volt
ad ita / s aut dona / sut quid hitq spetiales / dati in adiutoim
vtutu / pfiti ua ad altoie modo opandi / ut vult / stq Tho / et ay
/ ut no oz / qp tot sit dona / quot sut vtes / qz vnu donu suffitet
ad diu sedu opatos / r u plum vtu hnctu sdme mts / s prd = d ribus
theo vtutib / et alijs / sno Durad tn dc h / qp lodo / ut ptes / qo
poss poni / tm septe sut votata dona ss / quoz sit pt capi
nus et suffia / qz pd vtes morales pfitiut / vires appeuas / ad obe=
diendu voni / sit dona pfitiut hoiem / ut sequa pmte istictu
spus sti / qo in oib vib hois pt sit intellus q possnt ee pna maloz
actiui / ponut dona / s tam in rone / qp in vi appeua / vo aut dr
i ptaz et speua / no ut in diusas poes / s in vna distictaz sm / pa
diusa offitia / et in vtqz est considaac / apphenoz vitis / et iudicauld=
vitc apphensoz / ad apphenoz i vitatis / mo sup huas / ut dmo / pfia
speua vo / p donu intellcq / ptca p donu cosliij / ad vitc at iudicad
pfiti speua vo / p sapiaz / pratta psiam / vtus vo appeua in hijs
q sut ad altiu / pfiti p donu pietatis / In hijs aut / q sut homo
ad s ipsu / qz ad passiones appetq / in diustm dupa pfettoe / qz q
passioes retrahut a bono / ut timor pitlor / et i tu haz pfitim
mo sup huas / p donu fotimis / alie vo pacs inclinat ad malu / ut
deletacos et qcupistene carnales / et q istas pfitim p donu timoris
/ sm timoe em dm / dclinat ois a malo / pu 16 / Aliud s accipiut
nuy donoz / tria q pficiut i vita cotemplata / ut sapia p mom
qppientis / intellcq p mo visq inspitiens / q in acta / vt timor
qz ad recessu a malo / qz ad opatom boni / ad qp oes tenetur
pietas / ut qcqns / scia / ut dirigens / ad opatom boni / ad qp no oms
tenent / fotitudo / ut qcqnes / cosliu ut dirigens / Alij vo sumut sm
qmitate ad pcta / eo qp donu e / ad auffecedu defctm poten c /
in q est vtus / Con q pmitate ad supbia / est timor huihas / Cont
iuidia pietas / q auaritiaz scia / eo est bn consai / eu hoib
vnitivq reddero / qp sui est / qp oppom auariac / q accidia / fotido
/ q ira / consiliu / q gula / q ebetat / intellcq / q luxuriaz / sapia / qz
gustato spu / dspnt oms caro / De quib sr pbar / qp lz sit malq
ois acta / quo quis timet suilr / tn hitq timor / ex suilis / est
donu spus sti / qp in aductu grc / no qppellit / sa po pz / qz timc
suilr / est timc dcaustia dei / et de puitoe pctoz / et timc pnaz
ichenne / et ob ho a pcto se cotinc / quos / alias ect fact / ho ex actu
qcupisit pctac / s no ect pena / s tactu est / qp ho malu est / s

cor.m

pz ex 1a po p lay doc 36 / ait sine et sut va / bti / aug in Enchi / tunc
enim precepta et consilia recte fiunt / cum referuntur ad diligendum deum et
proximum propter deum / qd vero sit timore pene / ut aliqui mittere caritatis / ut
non refertur ad caritatem / non dicitur fit / sed sicut oportet / quamvis sic videatur
/ timitq enim inspice est / q pene timore / non peccat / amicus vero q ex amore
non peccat / omnia in hac sententia est / ut intelligatur legi / et omnia divina
scripturarum plenitudo / et dilectio dei et proximi / Ite po cor 9 pz / na sed
penas eternas evadere / est donum dei / s illuminatio cordis / et directio sit
eas refugere et timere / s / Ite ad 2 1a po ꝯ oc teptu / et p glo ad Ro
8uo / vo dr / non accepistis spiritum servitutis / vo glo / unus spiritus est / qui facit
duos timores . s servilem et castum / s castus a spiritu sancto est / s / 2a po
s / q nomen donum spiritus sancti opponitur assistenti spiritui sancto / pz ex / q advenientes
gratia / ad timere pena / licet non desformiter / ut prius / non vero inter alia
probabiliter / q actus timendi servilis / ut s / non procedat a solo habitu
timoris / s quo ad timere pena / solum procedit a timore / quo vero ad timere servilis
/ q est dolor / q peccata puniuntur / et libenter vellet peccare / s non pena sunt
punitio sequeretur / sit procedit ꝯ inordinato amore sui / qn enim homo non licet
/ tunc nimis inordinate diligit se / et ꝯ amore sui / vellet habere delectationes carnales
et alias sibi placentes / s non timet peccatum / Ergo pz / q licet actus
timendi servilis / quo ad illam deformitatem tollatur per gratiam / tamen non oportet / q donum
illud seu habitus timoris tollatur / et sic intelligi ponunt auctoritates / q per caritatem
caritas foras mittit timorem / quo ad deformitatem actus timendi / pena at
non / quo ad donum / q illud in se est bonum / q cor durum emollit et restringit
carnalem concupiscentiam / superius / super illud po Confige timore tuo carnes
meas / et contrasta / Induravisti cor meum ne timeremus te / Ergo ꝯ s / q non
est reprobabile credendum / q servilis timor / fiat post timore casti / seu filialis /
pz ꝯ dictis / sed multi concedunt / q opinio precedentium aliquorum fuit in Ends
fiat po stic / 2 11 aqq vel / Utrum ad zm articulum / sz quid / q beatitudines 8 q
hec / ky 4 / sunt habitus donis perfectores / sicut dona virtutibus / Spiritualia
pono 9oz vita / q secundum beatitudines sunt / actus donorum / aut virtutum perfectorum / q
admittere donorum digfores / s fructus spiritus / sunt delectationes habitus actus
gratis / ꝯa pz clare ibidem ꝯ verbis salvatoris / quomodo beatitudines illas
voce / exprimit partim virtutum / ut beati q persecutionem patiuntur / et cetera tum
aucenit quodcumque aliquis / aliquis beatus fuerit / 2 po s gnit p doctores
/ q sicut fructus temporalis c / q de terra nascentibus expectatur / et ois merx
expectata p labore / dicitur fructus operis / et ex bonum vita / q homo cum hoc gest
/ s non propter id primo operatur / dici ꝯ fructus / s translate fructus spiritualis
/ omnium operum bonorum / principalis / deus est / et quomodo delectatio / opi aneque virtuoso
/ s ipm inmente consequens / sit beatus Ambrosius in libro de spiritu sancto / dicitur virtutes et
fructus ~~...~~ sunt ipse / suos possessores / sancta et sincera delectatione
reficiunt / / pz ex ho / ad Galath 4o / E per fructus numerantur ~~...~~ .
unde dicitur

cor^m

3^9 ar^9

9°

fructus autem spiritus est caritas / gaudium / pax / longanimitas / bonitas / benignitas /
mansuetudo / patientia / fides / modestia / continentia / castitas / Ad Gal. 5° v. sunt
fructus enumerati / inter eos sunt duo fructus / qui sunt nati delectationis / ut
gaudium et pax / quantum ad remotionem impedimentorum / perturbationem delectationis / gaudium / quantum ad praesentia bonorum / pax
Ideo hi fructus sunt cum donis et beatitudinibus videntur coincidere et alii
decem enumerati sunt longanimitas / modestia etc / quarum prima vincit dif-
ficultatem / quae habetur in labore / alterum impeditiva delectationis spiritualis / secunda
vincit delectationes temporales / consurgentes ex bonorum temporalium passione / sed
castitas / carnales / impeditas delectationis spiritualis / sunt suo. Et sic quid
fructus divisus / secundum diversos status virtutum / ut patet ex glossa / quae tricesimum debetur ar²
coniugatis / sexagesimum viduis / centesimum virginibus / sed et sic quod distinctio
fructuum / sit duplex / primo secundum intensionem / et remissionem / et sic fructus
distinguitur in donis / quia de quibusdam operibus / maius et gaudium / quam de aliis
Secundo quantum ad diversas / gaudendi rationes / et sic dividuntur ad Galat. 5° / et sic
dividuntur magis essentialiter per se / et / quod ad dona / pertinet tertio / multi fructus
secundum quod habet multos actus / quia licet fructus donis adiiciatur / non tamen oportet / quod
tot sint dona / quot sunt fructus / Ex quibus sequitur / quod virtutes non sunt fructus cor^m
ut virtutes sunt / sed ut habent rationem delectandi / vel impeditiva spiritualis delectationis
remotiva / 2° sequitur / quod sunt poena / gratia / actum peccato inseparabiliter annexo /
non tollet / sed augebitur in damnandis / sed fructus vitae non tollentur 2^m
sed crescet in salvandis / 3° sequitur / quod non solum res fructus dicitur sed fructus
spiritualis / patet quia non solum id / quod prius / ut primum appetitum fructus / quod solum deus 3^m
est / sed etiam omnis delectatio spiritualis / quae consequitur etc / sed non primo appetita
sunt dicta fructus Ex quibus patet quod dictum sit ad rationes ante oppositum / fiat etc
Circa distinctionem 37 quaeritur / utrum / omnium praeceptorum decalogi obligatio sit D. 37.
de lege naturae / quod non arguitur / quia distinctorum legum / distincta sunt praecepta
sed lex naturae / et lex divina sunt leges distinctae / quia lex divina est
per disciplinam / secundum illud Ecclesiastici 17. addidit illis disciplinam / et legem vitae
hereditavit illos / Sed ergo praecepta decalogi / sunt praecepta legis
divinae / secundo / quod non sunt praecepta legis naturae / et per consequens non obligatio istorum
est de lege naturae / Secundo / omnia praecepta / quae sunt de lege naturae / et quorum obli- 2° ar²
gatio est in illa / sunt naturaliter cognita / quia lex naturae / est quaedam participatio legis aeternae
impressa et inscripta / cordibus nostris / sed praeceptum de non concupiscendo / non est
naturaliter cognitum / dicit enim Apostolus ad Ro. 7° / concupiscentiam nesciebam / nisi
lex diceret / non concupisces / ergo non omnia praecepta decalogi / sunt de lege
naturae / nec obligatio eorum / 3° / quodlibet peccatum mortale est / contra aliquod praeceptum
morale / ergo si omnia praecepta moralia / essent de lege naturae / quodlibet peccatum 3° ar²
mortale / esset peccatum contra naturam / quod est falsum / Item praeceptum de actu pertinente
ad supernaturalem virtutem / non videtur esse de lege naturae / sed fidei confiteri / est actus
virtutis supernaturalis / quae est fides / et tamen est quid morale / quia necessarium ad salutem etc /

·opp^m

Jn oppo^tu ar^r / q^r in pri^o decretor^z / d^r / q^r ius nale e / q^d in lege et in Ew^o gtine^r / ꝯ oma pcepta detalogi / s^c omia moralia gtine^r in ewn^o / et oma sut de lege ne^r / et p ons obligatō ipoz ptiz ad lege ne^r // Rnd primo / q^r in lege gtinet^r pcepta moralia / cerimonialia / et iudicialia // vn Deu. 6to / hec sut pcepta s moralia / cerimonie / et iudicia q madauit dns deus vr / ut docem vos pcepta moralia / sut ad ꝯdinadu mores / qualia sut pcepta detalogi / pcep^u cerimonialia / sut spales ꝯtractos / moalis pcepti ꝯ obsecuado iusti^ce int^r homies / 2° nd / q^r lex ne^r est aliqd [redacted] / rcte ꝯtatu sut ꝯsti^tu a rone pc^ta / p sui nale lume qd est q ptiapacō legis eterne / sbi a creatore indita / et ipsa de quo lume lo^r ps / pq^r dup^t. mlta dnt quis ostend^t nob bo^u / respon^do subiung^t / signatu est sup nos lume vultq tui dne / lex aūt etna ꝯ Aug li. 22 ꝯ faustū ro dīna ul volūtas d ordīe nale ꝯuari iubēs ꝓturbari vetans

Concl^o pa / dece pcepta detalogi / q oia sut moralia q^r ad mores ordi^nta / ad lege ptinet ne^r // p^r / q^r dq^u sut pricipia prat^ca ꝯsse euiden^a intellcū / in suo nali lue / ex quib^9 oia pcepta detalogi sut p mo ꝯclonu deduc^ta / et in nali luce / lug^q aq sit ista pri^ys ꝯpinquiora et a^a remotora i^fans / pz / d ista pri^ys / oe bonu est faciendu / m^m malu est fugiedu / ho facias a^ys / qd t fy vis / no facias a^ys / qd t ne vis fi / et ꝯsimilib^9 a^ys // sic em btq tho demost fornicatom / de qua tn mi^9 vr tc / cont lege ne^r et p ons pceptu / de no mechai / et de lege ne^r / et sic suomo intelligẽ de a^ys // De obligatoe aut nondu est / q^r scd^m alios ·Bonven· fidei gtig^t ꝯtide // tpli / s copli^te / et impli^te / quosq / ex^te / quosq impli^te / sic et conting^t q^r / ad madata obligari tpte / et scdm tplite mo / obligatō madator^z detalogi / respic^t tplite statu / viz statu ne^r instituite / statu ne^r lapse / et statu legis scripte // ista q^r statu legis scripte / respic^t copli^te / vbi lucide et ꝯte / ista dece madata / a deo fuert pnuctiata et scripta / et pcepta / statu vo ne^r lapse / respic^t obligatō madator^z detalogi impliate / s ꝯm pcepta iuris nalis / q na^r sp dictabat / de quib^9 dctm est q^r sut pri^a / s^o pceptor^z detalogi / ista q^r scd^m^tpe legis ne^r tenebat simp^tex ꝯtide ar^tos fidei impli^te / no tn dista^do aliq eor^z in speali / sic obligat^r ad pcepta detalogi in pri^ys suis / sic tn q^r ꝯ m^m ior^z faciet in ssa^li / statu aut ne^r instituite respiciebat obligatō / quida mo impli^te / et copli^te q^damo / q em sut pcep ordinatia ad deu / q ordinatia ad p^pim^m / ad pcep naq^z illa q ordinat ad deu // copli^te obliga^r ho in statu ne^r instituite

Na^a in statu nature instituite to^a na hois erat ordinata suffir p lege nale quo ad potentia ronale i cognicone boni ꝯ mali / quo ad ꝯcupiscibile i pfcō amore boni / quo ad irascibile i pfecta detestacone mali / Sz p pctm na deordinata est / q^a in ronali obscurata e cognicio boni / In ꝯcupiscibili iminutus e appetit^9 boni / In irascibili corrupta e detesta^o mali / Ideo i adiutoriu data e lex i qua sut pcepta ad illuiacom ronalis po^e i cogicone boni et mali / ꝯmissiones pmior^z ꝯpoite iplentib^9 lege ad inflamacom ꝯcupiscibil' r^u boni / ꝯminacones suppli cior^z ꝯpoite trasgressorib^9 ad excitacone irascibil' in detestacone mali / Lex q^o erat ista q^o / lex dina e utiliter ꝯ ꝯvementer posita / q^a p^t pbari rone / Na maior cura e deo de reb^9 humanis qm de reb^9 nalib^9 q^a ꝯpter hoies fecit / sz rebus nalib^9 deus certas leges ꝯvenient^r ꝯ vtil^r posuit / i / Maior ne^e ꝯ mar^e p^r p^id pb / Terminu posuisti eis s reb^9 nalib^9 / que no trasgredient^r / Corr^e seq^r q^r lex dina no est inutilis nec inhonesta / 2° q^r ipa e vtilis ronabil' ꝯ honesta / patet h corr^a / q^r dina lex / alias no esset ꝯvenient^r ꝯ vtil^r posita / qd e ꝯ gelo^z / 3° seq^r q^r licet lex dina quibusda sit occasio peccandi ipa tn no e ca^a pse pcti / p^a ps pz de male vtentib^9 ea / 2^a ps pz / q^r sic ipa no e ꝯvenient^r po^ta cui^9 oppo^m d^r gelo^z / ꝯ hec dictu sit de p^o ar^lo / Quantu ad scdm ar^tu / dup^t aliq dicut^r esse de

Rnd

Sic vidit e de duob^9 p^o de vtili ꝯ ꝯvenienti legis assigcōe / Scdo de ꝯone ꝯse / Quatu ad p^m lex est dupx / s^cz nale / de cultu dino / iudicialia / sut spales ꝯtractos moralis precepti

9° p^a

lex vo scripta e ronis ordinacō ad bonu comune / ab eo qui cura comitatis h^z pmulgata / Et ꝯ ysid' d^r a lego gis / q^a i lege modu ordiate viuedi lege debe^9 / ut ex ꝯti^a legis meditacone habi libet^r mens huana ad parata obsuanciam oim pceptor^z in lege / hui^9 aut obsuacois et meditacois utili tas / Rnd est con secucio btitudis etne / Jo de viro bto bndi^ne / vic / d^r i ps / In lege dni volutas ei^9 ꝯ in lege ei^9 meditabi^r die ac nocte / Vn cuilibet nrm d^r de hac lege dina ꝯ pvbior^z 6 / liga ea i corde tuo iugit^r / Et mathi 19 d^r de madatis ei^9 / Si vis ad vita ingredi / serua madata / Ista em e lex dni immaculata co vertens aias ꝯ pceptu lucidu illuians oclos / ps^o 18 / Noto 3° / q^r ꝯ Ambro / lex e data in adiutoriu nature

lege natue. Uno mo ppie taqm pncipia pma nota ex tmis vel gclones nato sequtes ex eis. Aut q intellectus termis statim sciut esse bona. Alio mo aliqua dicut esse de lege nae licet no nato sequat ex pmis pncipijs pticis q nota sunt ex tmis z oim intellectui nota nato vel q no apparent nato bona stati intellectus tminis s ex aliquali deductione licet pinqua. Item Noto q in lege dina gtinet pcepta moralia rc. ut sup. i po no his pmissis sit gclo pa ad qut arlm ista. decem pcepta decalogi rc. ut sup. Et dr i gclone qmter ptinent ad lege nature. Sut em oia pcepta decalogi sut de lege natue. vt i rone seu pbacoe gclonis deducit. Et hoc etia e de intencone apli ad Ro. 2. vbi dr. Gentes que legem no hnt. naliter ea q legis sut faciut. Item b. Aug9 li. 2. gf. dicit. furtu punit lex tua dne. et lex scripta scripta i cordibus hoim. s illa q e i cor. ho. e lex nalis. ergo no furari e de lege natue. rt p qnis alia pcepta erunt de lege nature gmter. Veruntn no oia pcepta sut de lege nae ppie.

163 v ydonc9 fuat et dispo[to]9 ad colendu deu integre et pfcte

Ad madata vo q ordinat ad pxim obligat implite p eo q nti

cplicadi madata ita otu ht p multiplici deordinatoe q sub

secuta est p pma trnsgressione Et ho iste sz q obligato mada

tor decalogi radicate sit lege ne licz qm ad cplicatoz sequat

lege scripte. Et sic sit 2m gco. q satis pz ex dicis. Tn q addendu est

q plenaria cplicato madator decalogi optua fuit scdm statu

ptti ppr obscuratom luis ronis et ppr obliq[u]atom volutatis. quia

em volutas corrupta erat p mlta(m) deordinatom. opotuit eam

vgtari p mltiplica madata. Et scripta interior obnubilata erat ppr

pctm. et ho q fuat spuali mete pditq effect erat spualis et

carnal. opotunu g erat. ut optis legeret. et audiret p qb9 tporis

ca. p q possit in rctitudine iustitie cstitui. Tercia gco. pcepta

cerimonialia et iudicialia no ut moralia ptinet ad legem

ne. pz q cerimonialia sut q speciales rtitos a deo facte. et revelate

de morali pcepto spectante ad cultu dinu. ngm q em deus sit

colend9 est pceptu morale. s q colat p tales oblatos. p talia

sacrificia. p talia sacra ta p tales obseruantias. q dec ta sut in

lege. morale no est. s cerimoniale e. No em isti mo[d]i colendi

sequut p mo gclonis ex pmis pncipijs practicis legis ne. s sunt iudicialia

sut q determinatoes sue dinitus. et determinate de morali pcepto qd

e de obseruando iusticiam int homines. obseruae em iusticia inter

hoies. morale est et seqt p modu gcois ex pncipijs legis ne. s q seruet

pax et iusticia p tale statutu. ut p tale. qualia mlta sut in

lege. ho morale no est. no em omes isti mo[d]i sequnt ex pncipijs

legis ne. Quarta gco. oia moralia in lege pcepta reducut ad

dece decalogi. pcepta et ad duo pncipalia q sut de dilcone dei et pximi

et membra illius ad lege ne. pz. q illa duo. de dilcone dei et pximi

immediate reducut ad pncipia legis ne. tanq gclones. cu ex eis deducant.

Et ho em. oe bom est oino diligendu. cu sequit. q deus sit

diligend9 et sicut et ex alijs. hec facias alijs. sequit q sicut volumus

q alij nob bonu velint et faciant. q sic ipsis velim9 et fa

ciam9. et hec est pximos diligere. Illa aut dece decalogi pcepta

de pximo ordinat in pcepta legis ne. et tn ppr obnubilatone

ronis huane. p[ro]t ho errauit. q illa no explicite poni debuerunt

et scribi. Alia aut sut pcepta. ad q reduceda in pncipia pma in

digent ho maiori investigatone. et sapientu instructione seu

dina revelatoe. et talia ad oia reducut ad dece pcep

decalogi. Scdm em [crossed out] madatu est no hebis deos alienos

cora me. et no facias t[ibi] sculptile ul simile. s p adorandam

Ro. q id qd e de lege nae ppe. ipm notu est esse bonu intellectis tmis vesto oi actu volutatis. s no oia pcepta decalogi sut hmoi. q[uia] a cruscripta dinina volutate aliqua illoz pceptoz no sut nota esse bona intellectis tmis. ut pz de vltis duobus pceptis. q indigent huana investigacone. Corre seqt q duo pcepta scde tabule sunt de lege nature ppie. Ro. quia illa duo pcepta pncipia intellectui statim apparent esse bo intellectis tmis. z opposita illoz statim apparent esse mala. sic duo pcep rc. q ex nalis pmisso.

x 9o

q[uo]d tibi fieri vis

Et p ho deus ꝓcep^t se adorari latria / et se solum sit adorari Et io ꝓcep^t
latriam / et ꝓhibuit ydolatriam Et ad hoc p^m preceptu reducunt^r omia
q ꝓhibent i^a / q sunt ydolatrie / sicud sut / filij aut filie ꝑ ignem
lust^o / et ariolor supersticiones / sompnior et augurior observaciones /
incantacionem / operaciones / phitonum interrogaciones / etc de quib^9 hc^r Deu. 18.
Et p illud preceptu qd ꝓcep^t veri^9 dei adoracionem ordina^r ho ad
sume maiestatis dei / q apparet pri Secundum madatu / Non assumes
nomen dei tui in vanum / Et p ho ordina^r / ho ad sume veritatis / q appatur
filio / ordinacio aut illa attendit^r / in pmis veritatis confessione / sive
circa fal^s admixtione / ita q n^c de ipa suma veritate fals credat
n^c ipa ad confirmandum falsu assumat / Vnde in madato illo secundum
litteralem sensum / ꝓhibetur falsitas iuracionis p nomen dei / Secundum vero spiritualem
intellectum / ꝓhibetur falsitas erroris / contra fidem veritatis / et ad illud preceptu reducitur
ꝓhibicio blasphemie / de qua hc^r Levitici 24 / et ꝓhibicio false doc=
trine / de q hc^r Deu 13 / Sed n. illud madatu / veri^r p^tinet ad verum
d^r 2^e tabule / ut de falso testimonio / Dicendum / q duo est considerare
in falso testimonio / vnum q sit iniuria sume veritati / que in falso testimonium
aduocatur / aliud / q fit iniuria proximo / qui ex falso testimonio dampnificatur
et vnde pmi ꝓhibetur pri^m / in 2° madato pme tabule / hoc secundum in 8to
madato 2e tabule Et tunc nomen dei / simpliciter assumit^r / ad confirmacionem
alicuius sermonis / sacient falsi / q^r tal^s sermo falsus / quantum est de se / non est
ordinatus ad aliquam vtilitatem / et qui hoc modo assumit nomen dei peccat
contra hoc madatu / Cum assumit^r aut / ad confirmacionem / aliquis veritas / sermo 2te
sermo sit vtilis / ut assumpcio illa / sit propter necessitatem / tn assumpcio i^a
non est simpliciter / et totaliter in vanum / q^r ad hoc ordinatur / ut quis adhibeat
fidem vero loquenti / quia et si quis assequatur in alio / non tn copte sua
est omnino frustra / cum ipe ad hoc ordinauit / et tn non peccat contra ma=
datu ut veri^r / temporibus frequens invocacio nominis dei / vbi nulla est necessitas
sive vtilitas expressa / non careat culpa / Ideo multum est reprehendenda
/ ut plus ptendit^r pocius de iura^to / Tercium madatu est / Memento ut
diem sabati sanctifices / Secundum litteram precipi^r sabati obseruacio / in q^o
concedatur / primo cessacio ab opere servili / Secundo ho / ut ho liber deo serviat
vacet et intendat et quo ad hoc illud madatu est morale / ho enim
omni tpe / deus ab homine requisiuit / ut ho sibi habitaculum cord
pararet / et eius agnicioni vacaret / ut p dilectionem ei adhereret / Quod
concedatur in 1to ma^to / secundum specialiter die et determinato opm exticior / a quib^9
erat cessandu / et quantum ad hoc / est cerimoniale / et figurale / Sicut a q^o
spirituale cessandu est / scilicet a peccatis / et quod credendu erat / et quod expec=
tandu erat / scilicet quies xpo in sepulchro / et quantum ad hoc est euacuatum
aliquo modo tuii / veri^te adueniente / Vnde obseruacio sabati / translata est
in diem dominicam / quod fieri debuit / ne putaretur nos obligari ad
cerimonialia veteris legis. Et veniente veritate / scilicet quiete xpo in sepulchro

ar^2

die sep^ma / et requie beato^r in gloria promeritu(m) p(ro) / cessac(i)o deb(et) / et
Obsequi redemptoris / q(uia) prestrictio(n)em p(ro) illo die fuit mai(or) / et i(n)
p(ro)stratio(n)em futu(r)e resurrectio(n)is / et ab ea inhibent(ur) in festiuis ist(is)
dieb(us) negotia carnalia / q(uia) anima distrahunt / ne deo intendat / et talia
d(icu)nt(ur) opa s(er)uilia / q(uia) p(er) q(uam) ho(c) max(im)e detinet(ur) / ut h(omo) inferiora / ne deu(m) suu(m)
recolat / nec ecia(m) t(ame)n h(uius)mo(d)i opa s(er)uilia p(ro)hibent(ur) / h(oc) mag(is) et dilige(n)=
ti(us) / opa carnalia / sc(ilicet) ebrietates / lites / luxuria / q(uia) max(im)e repugnat
libertati sp(iritu)s / et h(oc) est q(uod) d(icit) / b(ea)t(u)s aug(ustinus) in lib(r)o de decem cord(is) / d(icitu)r t(ibi) ut
sp(irit)ua(lite)r obs(er)ues sabbatu(m) / n(on) quo(modo) Judei obs(er)uat / ca(rna)li ocio vacac
em volut / ad nugas atq(ue) luxurias suas / meli(us) e(ni)m faceret iude(us)
i(n) agro suo / ad utile / q(uam) in theatro seditionib(us) insisteret / et melius
femine eor(um) in die sabbati lana(m) facerent / q(uam) tota die in pudice sal=
tarent / h(ec) aut(em) d(icit) / aug(ustinus) / n(on) q(uod) n(on) sit cessandu(m) in dieb(us) sollempnib(us)
a negotijs actiui ep(er)ior(um) / s(ed) q(uod) ipi sacerdotes / et p(re)lati eccl(es)ie / quor(um) e(st)
h(uius) festa indicere / et determinare / quo(modo) et q(ua)l(ite)r sit cessandu(m) ab ep(er)iori ope(re)
/ mag(is) debent reuocare ab h(u)ijs / q(uia) maiore(m) p(re)bent peccandi occasione(m)
s(ecundu)m q(uo)d p(ro)p(te)r vitandu(m) ociu(m) / aut ineptu(m) solaciu(m) / d(icit) aug(ustinus) / q(uod) q(uo)t(iens) s(un)t dent
mag(is) in opib(us) pie(tatis) / et n(on) ne / q(uam) negotijs inordinatis et lasciuijs
intende(re) / // q(uo)d illud madatu(m) videt(ur) debe(re) reduci / om(ne)s p(ro)hibitos
istor(um) peccator(um) / q(uia) max(im)e impediunt ment(is) quiete(m) / in vacando deo / s(e)d
et p(ro)hibitos spectatu(m) ad gula(m) / ad ira(m) / et om(ne)s p(ro)hibitos inordinat(os)
pa(ssi)onu(m) / h(ec) t(ame)n p(re)cepta / d(icu)nt(ur) p(ri)me tab(u)le / q(uia) ordinat nos ad deu(m) / p(ro)p(ter) p(ri)m(um)
ordina(n)t h(om)i(ne)m s(e)c(un)du(m) s(u)mme veritat(em) / q(ue) attribui(tur) filio / ordina(n)t q(ua)n(do) n(on) facto(?)
ei iniuriam / ut sc(ilicet) n(on) adducat(ur) in teste(m) fals(ita)t(is) / n(e)c male credat(ur) d(e) ipo
/ p(ro)p(ter) 3(m) ordina(n)t s(e)c(un)du(m) sp(iritu)s s(an)c(t)i / cui attribui(tur) bonitas / ordina(n)t q(ua)n(do) p(re)paratio
s(i)bi / s(e) ipm habitacl(u)m s(an)c(tu)m / Mandata 2(e) tab(u)le sunt q(ue) ordinant
hominem ad p(ro)x(imu)m / et p(ri)m(u)m istor(um) est / honora patrem tuu(m) et matrem
tua(m) / et subiungit(ur) / h(un)c modu(m) d(omi)n(u)s / parentes s(un)t sunt honorandi / ut eis
debita reuer(enti)a exhibeat(ur) / et n(ecessari)a ministrent(ur) / et ad h(oc) reduci(tur) p(re)cep(tu)m
de honorac(i)o(n)e senu(m) / de quo h(abetu)r / leuit(ici) xix / et o(mn)ia p(re)cep(ta) de reuer(enti)a
superior(um) / et d(icit) / boeci(us) / q(uod) h(oc) mandato p(ri)mo s(e)c(un)de ordinato h(omi)nis / ad p(ro)x(imu)m
s(ecundu)m benefic(i)a(?) / et q(uonia)m ex p(ro)hibitos beneficie attendi(tur) s(ecundu)m ca(usa)l(i)s ordine
/ et in ordine ca(usa)l(i)s potores sunt parentes / h(uius)mo(d)i est / q(uod) d(omi)n(u)s sit volens in
singularem obligatio(n)em / et ca(usa)litas ordine / potius exponit de parentib(us)
/ q(uam) de alijs p(ro)ximis / more parentu(m) / et alios volens intelligi / // Secundum
2(e) tab(u)le est / n(on) occides / et s(ecundu)m intellectu(m) legislator(is) / p(ro)hibe(tur) non
s(ecundu)m homicidiu(m) ep(er)ius / s(ed) et voluntas deliberata / ordinata ad ced(em)
p(ro)x(im)i ex iracundia / s(ecundu)m p(ro)hibe(tur) ira / cu(m) c(on)sensu deliba(ti)o(n)is in ea / sicut
cu(m) exp(re)ssione ep(er)ius in v(er)bo / et sing(ula)r(i) / et cu(m) exp(re)ssione in facto
/ s(ed) popul(us) carnal(is) / qui credebat illud s(ecundu)m p(ro)hiberi / p(ro) quo i(n)fliba(tur)
pena a lege / estimabat solu(m) p(ro)hiberi ira(m) p(ro)cedente(m) in opus
homicidij / et h(abe)nt intellectu(m) s(ed) q(ua)m v(er)o carnalem / n(on) quia intell(igi)t(ur) ali(us) / n(on)

obs(er)uacia diei d(omi)nice
et aliar(um) solen=
nitatu(m) alia ca(usa)
e(st) instituta sc(ilicet)
in memoriam

ordina(n)t h(om)i(ne)m v(e)l s(ecundu)m maiest(at)e
at(tributa) dei q(ua)nt(um) at(tributu)m p(ri)mu(m)
exhibendo ei debita(m)
reuerencia(m) p(er) 2(m)

erat de principali intentione facientis legem, sed quia claudebatur sub implicite
et quoniam illius explicatio facta est in lege Evangelii, ideo dicitur Matthei 5 super
additionem illi mandato esse facta, non quod novum aliquid precipiat,
sed quia intellectus predicti mandati expletur, sicut datur intelligi in predicto
mandato, non tantum prohibetur perpetratio in opere homicidii sed etiam consensus
eiusdem in ratione, in signo et expressione in verbo, propter quod dicitur: qui irascitur
fratri suo reus erit iudicio, qui autem dixerit racha etc. Hic datur intelligi
expresse gradum peccati iracundie precedentis homicidii consummationem.
Et prohibetur hic occisio voluntaria hominis, sive sui sive alterius, et hoc sine
auctoritate legitime potestatis, quod dico, quia lex etiam precepit maleficos occidere,
unde Exodi 22: maleficos ne permittas vivere. Potuerunt ergo occidi tales
auctoritate legis, et sic tunc non facit iudex contra preceptum hoc, qui secundum leges
et potestatem rite sibi traditam occidit malefactores. Et dico hominis,
quia aliqui extendunt hoc mandatum usque ad vitam etiam ceterorum animalium
seu brutorum; ista enim licet occidere, pro eo quod data sunt homini in escam
et subsidium temporale, unde quod dicitur Genesis 9. Secundum secunde tabule est: non mechaberis,
vel ne alieni misceas, excepto federe matrimoniali. Prohibetur ergo hic
proprie adulterium, per quod inter peccata carnis maxime offenditur proximus,
et peccata prohibentur maxime in mandatis secunde tabule secundum quod sunt ad nocendum
proximo. In isto tamen intelligitur prohibitus omnis illicitus coitus et membrorum
genitalium abusus, ut dicitur Matthei, sive per peccatum fornicationis, sive per peccatum
contra naturam etc. Ex quo patet quod ad istud mandatum reducitur prohibitio incestus,
de qua habetur Deuteronomii 22, et prohibitio coitus contra naturam, de quo habetur Levitici
18, et prohibitio voluntarie effusionis seminis per quemcumque modum, federe
matrimonii excepto. Tertium secunde tabule est: non furtum facies, in quo
precepto intelligitur prohiberi omnis illicita aliene rei usurpatio, sive
per fraudulentiam sive per violentiam. Et ad hoc reducitur prohibitio usure,
de qua habetur Deuteronomii 23, ubi dicitur: non habebis in sacculo diversa pondera etc. Et
prohibitio rapine. Quartum mandatum secunde tabule est: non loquaris contra proximum tuum
falsum testimonium, in quo precepto prohibetur falsitas oris proprie, ut ordinatur
in nocumentum proximi, et per consequens prout est ordinata contra nocumentum sui; verum
enim ad alterum est, et qui falsum testimonium alteri loquitur, etsi non nocet
aliquid auferendo, tamen fallit decipiendo. Et ad istud preceptum reducitur prohibitio
falsi iudicii, de qua habetur Exodi 23. Et prohibitio mendacii et periurii
et acceptionis munerum, de quibus habetur ibidem, eo quod omnia predicta cooperantur
ad corruptionem iudicii, et prohibitio detractionis, de qua habetur Levitici 19,
ubi dicitur: non eris criminator nec susurro in populis. Quintum preceptum
secunde tabule est: non concupisces uxorem proximi tui. Circa quod notandum quod
concupiscentia uxoris alterius dupliciter considerari potest: primo modo ex ipsa sola exteriori
actus mechandi, et sic cadit sub prohibitione, prohibetur enim cum exteriori actu; secundo
considerari potest secundo modo inquantum ex ipsa non sequitur actus exterior, sed quoniam impeditur concupiscens
ne possit perpetrare factum exterius, et ne putari

possit / talis concupiscentia peccatum non esset / debuit specialiter prohiberi per 2m pre-
ceptum 2e tabule / sicut actus mechandi et modicum concupiscentia interior
a quo procedit / et per 6tum prohibetur concupiscentia peccandi / ad quam non sequitur
exterior actus / propter impedimentum / quo concupiscens prohibetur / a perpetratione
illius / et accipitur concupiscentia non pro passione appetitus sensitivi / sed pro deli-
berata voluntate / modicum ad opus / si non esset impeditum / Sextum preceptum 2e tabule
est / Non concupisces proximi tui domum / ubi etiam intelligitur omnis concupiscentia
possessionis proximi / et de isto et mandato de furto dicatur sicut pre-
dictum est de 6to mandato / et de mandato non mechaberis / sicut dicunt ad
illa duo ultima mandata ... / quia ad est motiva fore concupiscentia
quelibet possessio / concupiscit enim homo uxorem proximi propter delectationem
carnis / que est sub tactu / possessionem autem concupiscit propter delectationem odoris
et sufficiencie in exterioribus bonis / et dum homo sit ancilla ut filia
proximi duplex concupiscentia / aut ut in servitute redigatur et possideatur
sicut terre vel temporalia possidentur / et sic prohibetur per septimum preceptum
2e tabule / aut concupiscitur ut cum ea concubatur / sive in vinculo matrimonii
et sic eius concupiscentia prohibetur per 6tum preceptum 2e tabule / Sextus
dicitur ... precepte ... / non concupisces occidere / et non occides / et sic ...
... non mechaberis / et concupisces mechari / Sextus quia non est sic / quia concupi-
scentia uxoris proximi / et possessionis eius / et de concupiscentia occidendi
et dicendi falsum testimonium / quia duo prima concupiscentie sunt rerum / que
... sola apprehensione ymaginationis / ... causat delectationem sine
apprehensione / Sed autem duo non sunt / sed magis sunt rerum / quia ymaginatio
causat in ymaginatione sua horrorem / quia delectationem sub sensibus quia
pauci talium ymaginatione delectet / si propter spem vindicte / et lucri ideo
concupiscentia uxoris proximi / et eius possessionis / magis debuerunt pro-
hibitionibus specialibus prohiberi / quam concupiscentia homicidii et falsi testi-
monii / ... veteri lege / prohibet ... non ... secundum Augustinum super ...
lege duo mandata / Sed ... duo ... ultima videntur pertinere ad prohi-
bitionem ... / lex vetus / est spiritualis / ... quia mandata moralia
et ... generaliter precepta ... / et ... de lege
veteri / precepta ultima duo / debuerunt in ea dari / non sic autem / de ea
... / ... ultima ... / quia lex dicitur prohibere malum / non ... / non
secundum moralia / sed secundum ceremonialia / et ... / ... non ceremo...
non tamen ad ceremonialia ... / sed etiam ad iudicialia / ... / ...
dicitur / quia per manum intelligitur ... exterior / per animum vero voluntas seu
interior operatio / dicunt autem prohibito et cohibito / quia prohibito sit
solo verbo / et absque pene comminatione / cohibito autem / est ... per
metum / quia pene comminationem / sic ergo lex vetus prohibebat / non solum manum
sed animum / hoc est non solum malam operationem exteriorem / sed malam voluntatem
interiorem / non tamen cohibebat nisi manum / hoc est exteriorem operationem
... quia cuius est ordinare ... ad bonum / sed ad dilectionem dei

et prohibebat a malo / sed lex vetus ordinabat animum ad bonum / scilicet ad dilectionem
dei et proximi / et prohibebat ipsum a malo // Tercium patet / quia tantum extendit
se cohibitio seu coactio legis / quantum extenditur influxio precepti per legem
determinatam / nam cum lex habet virtutem coactivam non extendit se nisi ad precepta quas
influxit / sed lex vetus non influxebat vel comminabatur nisi penas temporales
et promissas temporibus // Similiter non promittebat expresse / nisi bona temporalia bene
operantibus / et posuit tamen penas temporales / quia promissa veteris legis / erant
supra premiorum et penarum eternarum et spiritualium / quas lex nova
promittit / et comminatur / ideo lex vetus / non cohibebat expresse / ut tangitur
animum sed tamen manum / lex vero nova / utrumque cohibet // Restat sunt dubia
in predicta questione / Primum / utrum furtum in casu necessitatis factum sit contra preceptum decem con-
tale / patet articulo / quia / questio de furtis / Dicitur / Si quis propter necessitatem famis aut nuditatis
furatus fuerit cibaria / vestem / vel pecus / peniteat ebdomadas 3 / Sed penitentia
non imponitur nisi pro peccato / ergo in quantum necessitate facies furtum est pre-
cepti transgressor // In oppositum arguitur / quia / 12 q. 2 / dilectissimis / Dicitur / communis
usus omnium que sunt in hoc mundo / omnibus debuit esse hominibus / Sed per iniquitatem
alius hoc dixit esse suum / alius illud / et sic inter mortales est divisio // Sed de iure
iniquitas non preiudicat / ordinationi / que est secundum rectam rationem / ideo videtur
quod ad tempus de iure omnia sint communia / licet unicuique rem alterius accipere propter
tantam necessitatem // Nota / quod furtum est voluntaria usurpatio et occulta rei
aliene / invito domino / et rapina differt a furto / quia manifeste fit et per vio-
lentiam / Dicendum ergo primo / quod in nullo casu licet furari vel rapere // patet quia est contra
preceptum et tunc esset tale peccatum / et in nullo casu licet peccare / Secundo dicitur
quod accipere tempore communis necessitatis rem alterius occulte vel manifeste non est furari
vel rapere / quia tunc accipitur indigentis quod suum est / iure nature / In illo casu
iure divino de iure nature dominus ordinat sunt res infra hominem / ut
divinis hominibus subveniatur / Et tempore necessitatis / nunc aliquis ius potuit / illi sunt
dictum potest / rem enim statutum iuris naturalis tenet / et accipitur / ideo talis in
extrema necessitate / quod suum est / furatur / aut imparat accipere rem alienam
modicum modo // Restat ad primam articuli dicitur / quod decretalis non loquitur / de extrema
necessitate / de qua tamen ita dicta sunt intelligenda / Restat ad secundum in oppositum dicitur
quod circa bona temporalia ad usum hominis necessaria / duo competunt / scilicet potestas
procurandi et dispensandi / et usus / Quantum ad primum proprietas non est communis
necessaria / ideo ei conveniens post statum nature lapse / quia circa hec temporalia sollicitius et
ordinatius et quietius procuratur / quia corruptio enim nature / homines negligi-
gunt communia / et minus ordinate tractant ea / et ideo circa materias litem et
rationem vitandi / Quantum vero ad usum / non habet homo res istas habere ut proprias
sed tamquam communes ad usum indigentium / sibi proximi / et domesticis suis retentis
que sunt necessaria / unde philosophus 2o politicorum / Reprehendit politiam socratis dicentis
quod omnes aliquos communes esse possessiones / aut non proprias / quia parum ultra
facere communes / quod non est intelligendum / de interioribus / ut in glossa / licet videatur

furtum

de mi[ser]ia et de ceteris diuitiis / vnde ex nunc naturali / ca in quibus diuites
superhabundant pauperum sunt indigentiam / quantum ad hoc vsum / vnde dicitur in decretis
di[stinctione] xlvij / sicut esurientium panis est / quem tu detines / nudorum indu-
mentum est / quod tu recludis / miserorum redemptio est / et absolutio / pe-
cunia quam tu in terra fodis / vnde non facere uos gn[?]es / in hoc peccato
iniquitas est / et tamen dictum est / proprietas quantum ad procurationem et dispensationem
utrum necesse consona sit / quam inde necesse facit / qui pro ea tam necessitatis clam
uel palam rem dispensatoris / quam voluntatem eius recipit / Secundum dubium 2m dubium
utrum occidere hominem defendendo se sit contra preceptum non occides / Respondeo quod non
quod grauius est occidere se ipsum / quam alium / sed in tali casu / potest occidere se ipsum
[illegible] non faciendo contra preceptum / Sampson enim / se ipsum interfecit
/ qui tamen ad hebreos xi / inter sanctos numeratur / ergo multo fortius defendendo se / potest
occidere alium / non faciendo contra preceptum / Item exodi 22 / si effringens fur
domum siue suffodiens fuerit inuentus / et accepto uulnere mortuus 2o arr
fuerit / percussor non erit reus sanguinis / sed innocens uidetur licitum occidere
hominem / pro defensione possessionis / quanto magis corporis proprij / Item qui dominum occidit
defendendo se / non est reus sanguinis / et non facit contra preceptum / quod prohibet
homicidium / In oppositum arguitur / quia Augustinus in libro de libero arbitrio / de illis qui Oppm
alium occidunt defendendo se dicit / quod isti non sunt a peccato liberi / aput legem
diuinam / qui pro hijs rebus quas contempti / quamuis tamen polluti sunt oportz
scilicet aut res / quas contempti oportet / dicitur ita / quas inuiti homines amittere
possunt / Sed nunc autem hoc est vita corporalis / et ideo qui defendendo corpus
proprium occidit alium / peccat contra diuinam legem / sed non contra aliud preceptum / quam secundum
non occides / Item in decreto di[stinctione] l. de hijs clericis / de Nicolao papa / de clerico 2o arr
qui defendendo se paganum occiderat / sciatis nos nullam occasionem nec
licentiam vlla uos tribuere eis / quibus hominem / quolibet modo occidere / sed homo non
debet sponte / non occidere quemcumque hominem / et per quemcumque modum / et contra preceptum
de homicidio / quod tamen sit morale / ad ipsum tenetur dicitur / et largo modo dicitur
Item grauius est occidere / quam fornicari / sed si homo sit in tali infirmitate 3o arr
quam non possit curari / nisi fornicetur / magis tenetur permittere se mori quam
fornicari / quod si fornicaretur / faceret contra preceptum prohibens fornicationem / ergo
homo magis tenetur permittere se occidi / quam ab eo alius occidatur
Ad istam questionem dicit Aquinas / quod occidere hominem defendendo se / est facere Rno
contra secundum preceptum non occides / dicit enim Augustinus in epistola ad publicolam / uel aliqo
modum / de occidendis hominibus / ne ab eis quisque occidatur / non mihi
placet consilium / nisi forte sit miles / aut publica functione teneatur / ut non
pro se hoc faciat / sed pro alijs / aut pro ciuitate / accepta legitima potestate / si eius
congruit persone / Hoc autem est / Ratio / plus enim tenetur quisque diligere
animam proximi / quam corpus proprium / sed iste / qui uult alium occidere iniuste / est in
mortali peccato / scilicet si defendendo se / cum in isto occidat / statum proponit
salutem corporis sui / saluti anime proximi / quam in isto statu recedente

de co^te ad^ sit dampnai. Alij aut dnt q^ si aliquis hoiem inuaderet iniuste in ta^facitdu defen^do se occidat no motus odio n^c querens vindictam n^c pse intedens morte illi^9 s^ tm paci^s in^q^m defende vitam suam no pt n^i occidat illu no fa^t q^ cm pcep^m et tale q^ d^clat 9o aut^te sit q^ C ad l Cornelia de sicarijs l 2a si hijs q^ aggressore ut quetu aliu in dubio vite discrimine 9sti^tus occiderit nullam ob id fcm calupniam metue debet et l scripti Si quis percussore ad se venientem ferro depulit no tenea^ homicidij reus q^ defenso^ vie salutis in nullo vi^ peccasse et cp de homicidio significasti vim vi repelle omnes ca^9 et oia iura pmittut tn id d^z fi^ cu mod^amine inculpate tutele no d^t appatus sicuti^ equal mod^amine s^ id tm fiat quo amisso violen^ repelli no posset Si ho violentu inferens s^ pretium mortis ab eo vitare no potest sine pcca interficit Et aliqui^9 inter ponit p9ca d^t iniuriam vo sia illata psone cp intuallo repelli no licet q^ sic eet vindicta et sic intelligitur g^a Ro confirmat ho ratione sic in h^o omnis g^ut q^ qui interficiat nocentem ut minister legis no e transgressor pcepti de no occid^o s^ iste qui vlt aliu iuste occide nocens est no m s^ lege hudz s^ eet dnnaz q^ p hoc in pcco mortali est si qui aliu interficit vt minister legis no est pcepti transgressor s^ qui defen^do se aliu occid^t eo q^ alt^ vitare no posset qm occide ab co^sitri interficit^t ut legis minister q^ no tm no fa^t aliquis aliquid ut legis minister q^ leges sibi facere sapuit s^ et q^ lex pub^ca sibi pub^ce 9cedt ut fac^e posset s^ leges pupi^9 aspi^te sit pub^ce 9ce^tes ut ho in casu pup deo homines interficere posset si sit interfitiens in terficiat ut minister huit spinior vi^ 9cedat bta Tho 2a 2e q^ 64 ar^lo 10 vo vlt pmo q^ lz hom se defende et q^ no peccat si se defen^do cu mod^amine inculpate tutele occid^t aliu Scdo q^ no licz q^ ho intedat occide aliu hominez ut se ip defendat nisi habeat aucto^te legitime ptat^s d^t em q^ ex actu aliq^ se ipsu defendetis duo sequi pt effect^9 vnus 9suatio ppe vite alius occisio inuadetis atq i^ hoc q^ ho q^ intendi^ 9suatio ppe vite no hz ratio illi^ti cu ho sit nale cuilibz 9suare se q^m pt atq tn q^ boa intetoe puenies fit illi^ta si no sit ppor^ta atq finem et io s^ aliquis ad defende ppam vitam vt^ maiori violen q^a oportet erit atq illi^ta Si vo mod^ate violentiam repellit erit licita defensio no s^ iura vim vi repelle lic cu mod^amine inculpate tutele n^c est necm ad salute q^ ho actu mod^ate tutele pmittat ad euitandu occi sione alti^9 q^ pl^9 tene^ ho vite sue puide q^ vite aliene s^ q^ occide ho no lz n^ pub^ca aucte ppr bom 9ne no illi^te e q^ ho intedat occide hominez ut seipsu defendat n^ ei qui hz pub^ca aut^tem intendes occide hoz ad sui defensione refert hc ad pub^cu bom vtz in milite pugnate 9 hostes et i minist^o iudic^s pug^te 9 latrones quis eet peccet si puata libi^ne mo^u ad

ad ar^ta

pm artm inpposi d'r | q id vni Aug intelligendu est | in casu | in quo fugiendo
ut adiutoriu inuocando | posset ho saluari | et no voluit ppter verecundiaz
| ut qn p aliqua via posset malefactore phibere | ut qn ia accepit vulnerate
mortale | inse et occidit fugiente | ut recedentem | | Secundo d'r ad aucte Aug
allegata in textu arguti Ad qua etia dicit beatus Tho | q intelligi in eo casu
| in quo quis intendit occidere hoiem | ut se ipsum a morte liberet | in quo etia
casu intelligit auctoritas | alia Aug etc | Ad 2m d'r | q qmuis ppa de nouo non
tribuat licentiam occidendi in isto casu | no tn phibet nc reuocat licentias
datas p leges ciuiles | quas recipit etia | nc mouat | q ppa videtur
sentire illu [irregularem] fuisse | qr ia pcta aliquo nris intulit | et sine peccato
| ut ps in iudicio | q iuste aliq condempnat ad morte | se et diceretur si mt=
stitutat sacerdos aliq | se defendendo | sit irregularis | qmuis no intendat occidere | sed se
defendere | | Ad 3m dicendum | q no pt esse ho in tali mfirmitate | q pcoitu posset
curari | et no p aliq aliaz viaz | pt enim illa mfirma p aliquos euacuatos
consumi | se tn ponere talis casus | est impossibile | | Secundum ad 2 | q no e simile de
morte | q acceptat ho | p infirmitate | et p gladiu | q longe difficilius
est sustinere vna | q aliaz pacienter | | Secundo aucta permittit leges | sz p ciuita
uniuersa q alias | | Ad tercium aliquorum opinionem dicendum | q qmuis dicam martiri dilectaz
aliaz ppimi | q corpus meu | no tn q hoc oporteat | q permittat me de
fendere | qr si aia eius dampnetur | no est p actu meu | sz p actum suu
| qui voluntarie | morta'r peccat Et in tali casu | est ita mors sua | si ipsum
ad ipsum occidendum | si me compellit | vn si no deberent milites in
bello infideles sarracenos | ut eos stent in statu dampnacionis etc | et magis
peccaret ho infidelis v innocente | q prelatum | qd falsum est | | Ad illud
q de Sampsone arguitur fuit | q p nra pte concluditur | | ideo d'r | q nulli licet
se ipsum occidere contra legem | vn dicit beatus Bern in de precepto et dispensacione
ca'lo 46 Si factum Sampsonis | qn se cu alius interfecit defenditur
no fuisse peccatum | priuatum habuisse consilium | indubitanter credendum est | de ho
aliquo | satis certum fuit | vn sine scdum plures | Secundum et arguitur an oppositum | omnino videtur
concludere q nobis | cu id dicat | glosa Aug | quo si fur nocturnus occidatur
| occidens no est reus sz si diurnus occidatur | occidens est reus
| qr de die poterat discernere ad furandu no ad occidendu venisset Et ideo
debet occidi Et ergo videtur sentire | q occidens nocturnum | no est reus sanguinis
| qr presumit | q venisset ad occidendum eum | ergo multo magis est reus sanguinis
cu defendendo se occidit aliquem | de quo certus est | q iniuste volebat occidere
eu | | Glosa etiam super id in eo loco | no est reus sanguinis | d'r enim verisimiliter
culpe subtrahebatur Et sic intelligitur q adhibeat moderamine inculpate
tutele | ut predictum fuit etc | | 3m dubium | an liceat accipere pecuniaz mutuo
sub usura | | Et videtur q no | qr nullus pt licite petere | q alius no pt
licite dare | sed no pt usurarius licite dare mutuu ad usuras | sz nulli
licet ab eo recipere pecuniaz sub usura | | Confirmatur p illud Ro p'o digni
sunt morte | no solum qui faciunt | sz qui assentiunt facientibus | sz accipiens
mutuu sub usuris | assentit usurario tradenti mutuu ad usuras

scd tradeo peccat / sz et accipieo || secundum est / q sit dic / cet damp^rc
tom mudu Primo / s Durandu / q in accipie^te mutui sub usuris / est duo
Causam considerare / sz cam et modum / s^z h^o faciat mot^9 iusta neccessitate / uel mot^9
sola cupiditate augendi p^e^cunias / sicut faciunt aliqui mercatores / qui pecunias
maiori lucro q pecunijs / sub usuris acceptis / q^d sequitur dampn^m de usura
et loquor de de mercatoribus / qui absque mercatione sunt / unde detinent
viuat / si mercantur solum ex cupiditate lucri / q sequitur cet de mercatoribus ut
qui non sunt / unde detinent viuat / n^c ex mercatione / q tunc q sit ppter
mercatorem / sit ppter iusta necessitate ex parte vero mot recipiendi / sic est dicendum
q aut tunc petit mutuum absque / propter certu seu tradi preciu / et 2o / h^o
supposito dicendum est / q accipiens mutuum sub usuris / absque iusta necessitate / peccat
/ q non solum peccat / qui dat alij directe occasionem peccandi / s eciam
qui sciens et absque iusta necessitate proponit / alteri materiam / unde sumit
occasionem peccandi / maxime / qn credit eum esse dispositum ad tale peccatum
/ ut ergo / sic mihi credit / aliquem dispositum ad concupiscendum eam / si sciens et
absque iusta necessitate et dicta utilitate / pretereat sic ei / peccat / cuilibet enim
mandauit deus / de proximo suo / non satis aut displicet alteri damp^to
proximi / qui sciens proponit ei materiam / unde sumit occasionem peccandi
tal aut est / qui absque iusta necessitate / accipit mutuum / sub usuris / si
tunc aut faciat mot^9 iusta necessitate / aut petit mutuum / cum declaratione
usure sup concessione / propter certum preciu et 2o / et sic de tali datto
/ credo / q peccat / q non potest absque peccato / aliquis ab alio petere / q sciat
absque peccato illud non posse dare / s usurarius non potest dare mutuum
cum pacto sup concessione / absque peccato / sz n^c aliquis potest absque peccato sic
petere / sicut tamen excusantur illi / qui sic petunt ex ignorancia / uel ex
inaduertencia / uel q firmiter tenent / q alij sine pacto supconcessione mutuum
non tradent / si aut petat mutuum absque / s usurarius non volunt
tradere / n^c cum pacto supconcessione / puto / q et non peccat accipiens
mutuum sub usura / cuius ratio est / q qui patitur iniustum non peccat
ut dicitur 5to ethicorum / n^c consentiat facienti iniustum / sed non solum patitur
s coactus / s accipiens mutuum sub usura || ideo non consentit pati absoluta
voluntate / non enim est simpliciter voluntarium / s motu mixto / uel consentit
accipiens sub usuris / q plus q de suo accipit / de alio transferatur in
potestatem usurarij / s id non est malum de se / s nunquam licet ei assentire
/ q h^o fiat / ut recompensatio mutui / q in intendit usurarius / et ideo
/ q h^o fiat / s in transferendi q suum est / aduersarium dz sine vitatione
peccatum / s in transferendi q suum est / aduersarium dz sine vitatione
maioris mali / q in est licita / s nunquam dz intendere / q rone mutui det
supconcessione sit usurarij / sic q ipse non habeat ius ad repetendum
/ et propter illud soluitur ara a primo facta || Ad dicta a primo qui arguta
condampnat primo / q lex diuina non est a lege nature distincta / sed aliena ab
ea / s sit eadem continens / et aliquid superaddens / non enim precedit tamen ex
principijs naturalibus / s principalius ex principijs supernaturalibus / q sunt articuli fidei
inquantum quo continet legem nature / non est magis / q ea sunt precepta legis nature

Ad ar^ta an opp^in quos

et legis divine / tamen movisset omnia precepta decalogi / et omnia que ex illis per primo sequuntur
secuntur / ad 2m dicendum quod non omnia precepta legis nature / statim occurrunt intellectui / sed quedam
indigent humana investigatione / et que spirituali divina instructione / adeo ut
cognoscantur a nobis / propter obtenebratum [illegible] facta a nostro intellectu per peccatum / sicut
etiam dicit 2m ad quosdam / quod apostolus dicit ad romanos 1 / in prima ad corinthios / per multas concupiscentias
sensuum obtenebratas rationes / Ad 3m dicendum / quod licet non ponantur precepta
moralia in aliqua lege / quibus preciperentur actus virtutum moralium / que dividuntur contra
intellectuales et theologicas / sed omnia precepta / quibus obediendum est / licet non
preponantur in aliqua lege scripta / sive divina sive humana / tamen virtualiter et implicite
continentur in primis legis nature / quorum aliqua sunt / que mens [illegible] per suum naturale lumine
non possunt cognoscere / sed continentur divinitus super naturaliter illustrata / sicut est preceptum
de assentiendo articulis fidei / explicite ut implicite et plura alia etc. Questio 23 [illegible]

Quarta questio 338 queritur / utrum in octavo precepto / illo scilicet / non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium / prohibitum sit mendacium / Et sic arguitur / quod omne peccatum mortale est prohibitum aliquo istorum decem preceptorum / sed omne mendacium est peccatum mortale / igitur etc. Probatio minoris / quia non aliquo alio / ergo isto / Maior non / sed hoc probatur per psalmum / perdes omnes / qui loquuntur mendacium / et sapientie primo / os quod mentitur occidit animam / sed perdicio et occisio anime / non est nisi per peccatum mortale / Item in oppositum arguitur / Nam Augustinus super illud psalmi allegatum in racione precedenti dicit / Et allegatur / etiam in decretis parte ii / quod duo sunt genera mendaciorum / in quibus non est magna culpa / sed tamen non sunt sine culpa / cum iocamur / aut proximo consulendo mentimur / sed omne peccatum mortale magnam habet culpam / Item / in opposito est in fine textus 22 questio 2 cum de iure presentis / ubi dicitur / quod omne mendacium isto precepto prohibetur vide / Notandum quod secundum Augustinum in libro contra mendacium / mendacium est falsa vocis significacio / cum intencione fallendi / Habent etiam dicciones etiam ponuntur in presenti decreto / Ex qua sequitur tercio / quod differencia est inter mendacium / et mentiri / quia etiam hoc ponitur / Item et ponitur etiam in glosa super illud psalmi supra allegato / mentiri enim / est loqui contra hoc / quod quis sentit / quibus et sane / a quo verum dicebatur mentiri / quia contra conscientiam loquitur / et dicitur falsum dicens non mentitur / quia non contra conscientiam loquitur / ut autem mendacium sit / necesse est ut falso subsit / et contra conscientiam dicatur / ut patet ex diffinicione mendacii / Ex premissis sequitur / quod omnis qui loquitur mendacium mentitur / sed non econtra / quia mentiri mendacium dicitur / patet ex dictis / Sequitur ultimo / quod dicens falsum / quod credit esse verum / non mentitur / nec iste dicitur mendacio / patet quia talis non dicit contra conscientiam / nec habet duplex cor / et ideo non mentitur / nec mendacium dicit / sicut etiam vult Augustinus / quod non habet duplex cor / non mendacium / quid dicitur / sic declaratur contra / si tibi gladius commendetur / et promittat se redditurum / tibi id est / qui commendavit / poposcit / et si furens gladium suum repetat / furens / maius tunc est / non esse reddendum / ne vel se occidat / vel alios / donec restituatur sanitas / hoc iste non habet duplex cor / quia id est cui commendatus est gladius / cum se promittebat redditurum poscenti / non cogitabat furentem posse repetere / Item sanctus Thomas notat / sanctus Thomas in 2a 2e / q. 110 articulo 2o / Mendacium dividi potest tripliciter / uno modo secundum speciem mendacii racione / et illa est propria / et per se mendacii divisio / et 2m hoc dividitur

veritati deitas aut equalitas quedam est cui per se opponitur

In duo scilicet in mendacium quod transcendit veritatem in maius quod pertinet
ad iactantiam et in mendacium quod deficit a veritate in minus quod pertinet ad yro-
niam ut patet per philosophum in quarto ethicorum. Hec autem divisio est per se mendacii
quia mendacium inquantum huiusmodi opponitur maius et minus. Secundo potest dividi mendacium
inquantum habet rationem culpe secundum ea que aggravant vel diminuunt culpam
mendacii ex parte finis intenti. Aggravatur autem culpa mendacii
si aliquis per mendacium intendit alterius nocumentum quod vocatur mendacium per-
niciosum. Diminuitur autem culpa mendacii si ordinetur ad aliquod bonum de-
lectabile et sic est mendacium iocosum vel ad bonum utile et sic est mendacium
officiosum in quo intenditur iuvamentum alterius vel remotio nocumenti. Et secundum
hoc dividitur in tria predicta que etiam tangit Augustinus supra in primo a principio allegati.
Tertio dividitur generalius secundum ordinem ad finem sive ex hoc aggravetur vel
diminuatur culpa mendacii sive non. Et sic habet Augustinus in libro de mendacio
in ~~octo~~ genera. Primum dividit que etiam enumerat hic in textu quorum primum est
in doctrina religionis sive fidei ut hereticorum sive infidelium. Secundum est quod obest
alicui et nulli prodest ut forte testimonium in causa criminali. Tertium est quod alicui
obest ita quod prosit alii ut mendacium falsarii in causa pecuniaria. Et illa
tria comprehenduntur sub mendacio pernicioso. Et primum gravissimum est quia contra deum
committitur. Et secundum gravius est ~~[...]~~ quam tertium quia est contra hominem. Sed secundum fit sola
intentione nocendi alicui. Sed tertio non sola intentione nocendi verum est intentio
utilitatis alterius que aliquantulum diminuit culpam. Quartum est quod sola intentione libidinis fit
quod proprie mendacium est. Sed quartum mitius est quia aliquis mentitur sed aliqua intentione
ulteriori et id habet speciem quantitatem sine additione et diminutione et procedit
ex habitu ut patet per philosophum dicit in quarto ethicorum quod mendax eo quod tale est secundum habitum
ipse mendacio gaudet. Quintum est quod fit placendi cupiditate ut mendacium
adulatorum. Et ista duo reducuntur primitus ad mendacium iocosum. Sextum est quod
nulli obest et prodest alicui ad conservandam pecuniam. Septimum quod nulli obest et
prodest alicui ad conservandam vitam sive vitandam mortem. Octavum est quod nulli
obest sed prodest alicui ad conservandam castitatem seu vitandam immunditiam
ꝯº pª temporalem. Conclusio prima: Non omne mendacium sed aliquod est peccatum mortale. Pa-
tet quia non mendacium officiosum nec iocosum quantum ad genus suum
et per se seu sic est peccatum mortale ut dicitur patet per Augustinum dicentem ut
allegatum est supra quod in illis duobus generibus mendaciorum non est magna
culpa. Secunda conclusio: Omne mendacium perniciosum est peccatum mortale. Pa-
tet quia dicitur contra caritatem Dei mendacii. Secundum Thomas mentitur id quod dicitur predicatur
omnibus qui loquuntur mendacium. Et id Sapientie primo: Os quod mentitur occidit
ꝯº 2ª animam. Et ex hiis patet responsio ad rationes ante oppositum. Tertia conclusio: Non
omne mendacium cui vere competit ratio mendacii est illicitum. Patet quia si aliquod
esset licitum maxime videretur de iocoso vel officioso. Sed ut dicit Augustinus
neutrum eorum est sine culpa. Sed in libro de mendacio: Cuiusque
aliquod genus mendacii esse quod peccatum non sit putaverit seipsum turpiter decipiet.

Corr^m p^m. Omne mendaciu est pctm, pz ex 9clone 2^a & p auctes i pbatione adductas. Eo q^r omne mendaciu e ita mat indebita. qr vel cta nocumetu dei quod e in se malu. & nullo mo bn fieri pt ut odire deu vl blaffemare. Vel cta nocumetu pximi put nocumetu pximo infert^r in psona vel in reb9/ Et etia qa medaciu dr puacoz fini debiti & rectitudinis intencoms. eo q^r fit e cu intencone fallendi. Et io nullo fine. Nec aliqua excusatone vel dispensatone aut pcepto pt bn fieri. Ctia qr medaciu hz mordi nacionem inseparabiliter anexa quia abutitur voce. eo q^r i medacio vnu dr voce & aliud hetur i mente. Voces aut sunt signa intencome i. inherus. Vn seq. 2°. q^r etsi i homicidio & furto ne sint pcta possit esse dispensa^o. no tn i mendacio. Ro, quia mendacio itur 9tra vitatem. In homicidio aut & furto agitur

tu honestu ee deceptorem alior arbitre/ oe g^o gen^9 mendacij
summo ope fugie/ qr oe medaciu no est a deo/ h^c etia allegat/ i^r
in 3° q^one 38/ Item pat h^o aug^9 toe/ put ibi pg^a infra allegat
dicens/ oe mendaciu/ no ddm est ee pctm/ qr h^c dz loq^i h^o/ qd aio
gerit/ siue id vm sit/ siue pute/ et no sit/ va em io sut instituta
no ut p ea homies fallat/ sed ut p ea in alti^9 noti^as suas cogi^tcoes
ferat/ vis g^o vti ad fall^as ad q^a no sut insti^ta/ pctm e/ Nubi^t
n^t io/ etia vllu mendaciu putadu est/ no oe pctm/ qr possum^9
a^cui/ aliqn pdesse mecando/ possu^9 em furado/ et adultando pdee
n^c io tn/ pctm grauic nequabi^r furtu ut adulti^m/ Eand 9^oz p^at
stus Tho v^o sup^a ar^tlo 3°/ p^o aucto^te^ dr em Eu^a sep^mo/ noli velle
menti ome mendaciu/ Vnde pat toe/ sit Aliud/ qd est s^m se malu
ex gne/ n^oo pt ee licitu/ oe medaciu est h^9^r/ Ca^oi p/ qr ad h^c q^r
aliq sit bo^m et licitu req^r/ q^r omia in ipm recte 9creat/ bon em e
ex integr^a ca/ malu aut ex singlaribus defectib9/ vt dt dyonisi^9
in lib^o de diuis noib9/ bor^r/ qr medaciu/ est actus cadens sup in
de^ta mat/ cu em voces na^r sint sig^a intellectuu/ inale et ide^tu
est/ q^r aliquis voce/ sicet illud/ qd no hz i mete. Vn ph^9 dt in 4to
Ethi^4/ q^r medaciu est/ p se prauu et fugiendu/ Vm aut/ bo^m est
et lauda^le/ Sc^dm/ no licz alicui^ipsum^ meti p iniuria/ vl vita corpali
alicui^9 tueda/ pz ex 9^one/ et etia ex h^o/ qr dt aug^9 v° sup^a/ ne quis
arbitret^r pfcm et spualem homiez p i^ta tpali vita/ cuius morte
no occidit^r aia/ siue sua/ siue alti^9 debe menti// sz qm aliud est
menti/ aliud vm occultare/ Siquid aliud est falso dice/ aliud vm
tace/ si quis forte/ vl^t ad istam visi^blem morte/ no vt^t homiez pde
pat^9 ee dz vm occultare/ no fm dice/ ut nz pdat. nz menciatur.
Concl^o 3^a/ q^runis ple sit/ no oe medaciu/ et illo y^to pcepto phi^tu.
omem tn culpa siue veniale siue mortale aliq^o istor dece pcep^tor
ee phibita est visite/ pa po pz p scm Tho. in 2^a 2^e q. 110 ar^t a^lo 1°. ptem (i.a^lo 9o.)
q^r cu oia pcepta decalogi ordinet^r ad dilcom dei et pximi/ inti^m
medaciu est q^r pceptu decalogi/ mag^s est q^r dilcom dei/ et pxi^i
Vn sicfu^r phibe q^r pxi^m/ falsu testimom/ qd directe 9tra dilcom
pximi dampnificatio/ No sic aut est de medacio iocoso/ in q^o non
intendi^r pximi dampnificatio/ sz aliq^a leuis delectatio. Nec etia de medacio
officioso/ in q^o etia intendi^r vtilitas pximi/ Vn qri/ dt aq^r in fine
distinctois 3^1 c. hui9 3^y/ q^r io pcepto. No loqris q^r pxim tuu/ falsu
testimom/ phibe^r tme mendacij/ Intellidu est/ de medacio pnicioso
Vn ipe statim in scripti distinctoe p^q^as posuit/ illa pdca tu
tria medacij/ et 8to tria/ q^r tn ad ista ta reducit^r/ 9cludt^r. q^rno
oe medaciu isto pcepto phibei vi^r/ Et s^m hoc etia vit^r Concl^e/ q^r p^m
pctm veniale/ sit q^r pceptu dei/ sz sorij mortale/ Et h^o id etiam
h stus Tho. in pa 2^e. q. 88. ar^tlo pmo/ dicens/ q^r pctm veniale no

con creaturaz. Deus aut con sua vitatez
no pt face/ nec dns
inste con vitate dna
ire. cuius posset 9tz
creaturaz. aliq p voto
subire & ea dispone
& ordinae. Et ideo hz
pple sit dispesac i ho
micidio & furto. no
tn i medacio.

Ite seq^r 3° q^r ecincale
est ym mendacio ee
pctm. & ipm ee ma
lu sedm se. sic dicat
aug^9/ qr de rone
sui nomis includit
inordinata intencoes
ut 9sitiu est.

It. seq^r 4° q^r meda
tm rone sui no dr
officiosu. sz rone ali
cui^9 cause q^r incitat
ad medacium men
tiendu. Ro, qr sp
in se e malu. Vn
licet i aliq^o casu
sit bonu/ nuqua
tn e faciendu/ q^r a
pter bona no sut
facieda mala. ut
dt. Ro. 3. Sequit^r
9ito. Non licet ali
cui &c. vide i corpe
q^ois.

9° 3

est contra legem / quia veniale peccans non facit quod lex prohibet / nec permittit
illud ad quod lex per preceptum obligat / sed facit preter legem / quia non servat
Sed contra ista probatur et sic probatur 2a pars — modum rationis quem lex intendit. Sed quod ista dicta et per probationem 2e partis
quomodo arguitur: omne peccatum quantumcumque veniale est illicitum / et meretur penam / sed omne
illicitum et pene meritorium / obviat legi dicenti prohibitive hoc non esse
faciendum vel preceptive hoc non esse omittendum / quia per peccatum veniale
committitur vel omittitur / atque est dicente lege tale et tale in peccatum / pro tali peccato
est infligenda. 2o Item apostolus prima ad Corinthios 3 peccata venialia designavit
per lignum fenum et stipulam / que comburuntur per penas ignis / tribulationis et
penitentie in vita presenti / vel purgatorii in futuro / sed lex divina talem
3o penas pro talibus peccatis non dictaret / si contra legem non esset. Item peccans
veniale non servat modum rationis quem lex intendit / et lex intendit eum obligare
ad aliquem modum / quem ipse non servat / igitur facit vel omittit contra legem. Item sed
Contra sunt quedam mandata que non implentur in via / et omissio impletionis
istorum non est dampnabilis / sed est illud preceptum diliges dominum deum tuum
ex toto corde tuo / ut dicit Thomas in 2a 2e q. 44 / sic dicit Augustinus prohibitio
quorundam quod quamvis servari non possint / ita sunt ut non erit eorum
transgressio dampnabilis / et hec non dicuntur venialia prohibita in hijs
quia sunt per se mala / et omne mendacium prohibitum sive veniale sive
mortale / quia omne est per se malum / unde Levitici 19 non mentiemini nec decipiat
unusquisque proximum suum / sicut quo Augustinus nunquam / quia quomodo in lege domini est
non mentiemini / quia isto tempore non licuit in tali casu mentiri declaratio / sed magis quia
iniustum erat mendacium non prohibitum non / quia prohibitum non iniustum / Unde
Nondum sciendum / quod Alexander de Hales in suo 3o q. 37 articulo 4o duas recitat predictas post
opiniones / quarum una dicit quod culpa venialis non est in prohibitione / sed solum
mortalis / Alia tamen opinio ponit quod omnis culpa sive venialis sive mortalis
sit prohibita / unde et ipse in prefato articulo sequitur / quod supponit quod in omni casu mendacium
sit prohibitum / Item quod large prohibitio se extendit / non solum ad mortale
sed etiam ad veniale / Concordando opiniones predictas / et ambas partes communiores 2e
dico pro quod peccatum veniale non est contra legem seu preceptum in toto / quia stat
cum actuali impletione precepti / et hoc intendit / argumentum et sanctus Thomas / cum quo
stat / quod omne peccatum veniale est contra preceptum in tanto / sed quo ad aliquem gradum
impletionis precepti / Unde quanto enim quis / magis deum vel proximum diligit / de tanto
plus venialiter peccat / quia secundum Augustinum in Enchiridion capitulo penultimo / minuitur
cupiditas caritate crescente / et per rationem econtra crescente cupiditate minuitur
caritas / quod non sic est intelligendum de caritate / quo ad substantiam suam / que per cupiditatem
venialem non minuitur / Sed quantum ad fervorem / ita quod crescente cupiditate
etiam veniali minus fervide potest caritas in actu suo / Pro 2a parte 2e
Correlarium et dictis sequitur correlarie / quod stat quem simul implere preceptum / et aquam etiam
agere contra ipsum / patet quia si quis peccaret venialiter / et cum hoc fit faceret aliquem
actum bonum / per quem implet preceptum / dico quod tales sunt ut Ricardus dicit quod
Nota quod actu possit implere preceptum / et cum hoc venialiter peccare / puto quod
non / Sed de hoc dictum fuit in 2a. Contra quod primus Augustinus dicit in primo de

doctrina sancta contra finem / nec mentiens in eo quod mentitur servat fidem
in alia hoc utique videtur / ut cui mentitur fidem sibi habeat / qua tamen mendacio
non servat omnino aut fidei violator / iniquus est / hoc idem dicit Augustinus / nec
quisquam iniquitatis aut fidei violator / dici meretur / prima pars peccatum veniale / sed nullum
mendacium est veniale peccatum / Item mendacium obstetricum / quo salvabat pueros 2o ar[gumentum]
hebreorum / ut habetur exo. primo / levissimum fuit / vel fuit officiosum / et tamen mater
pietatis fecit / et tamen ipsis videtur fuisse peccatum mortale / quia propter ipsum perdiderunt mercedem
eternam / in temporalem commutatam / quia ut dicit Gregorius super isto exo. primo / quia timuerunt
obstetrices deum / edificavit illis deus domos / dicit Gregorius in remuneratione
obstetricum cognoscitur / quod mendacii culpa merita / in alia benignitatis eorum merces
/ que eis potuit in eterna vita attribui / premissa culpa mendacii / in terrena
est remuneratione declinata / ut in vita sua quod tunc mentiendo voluerit
quod fecerat / bona protexerit / et ultra quod concupierit / mercedis premium
non haberet / subdit Gregorius / protendo bonitate sua infantium protexere vita
mentiendo sua / Item dicit Ray. in 1a / quod mendacium quod quomodo fit alterius in prefatis 3o ar[gumentum]
esse damp… / quod est de iocoso putatur peccatum / propter … / Item Augustinus 4o
dicit in libro contra mendacium / quod perfectorum preceptum est omnino / non solum non mentiri sed
non velle mentiri / sed facere contra preceptum / est peccatum mortale / ergo omne mendacium
perfectorum / est peccatum mortale / per eandem rationem / et quorum aliorum / … perfectum
peiores esset conditionis in perfectis / Item Augustinus super isto ps. / a primo allegati 4o
dicit / quod si quis non vult perdere hominem ad mortem / et non mentiatur / non
occidat animam suam pro corpore alterius / Et quo sequitur / quod qui mentitur pro salvando
corpore ut vita corporali alterius / occidit animam suam / quod non fit nisi per peccatum
mortale / Sed ad primum istorum dicitur / quod licet violator fidei in hiis / que sunt ad sa= Sol.
lutem eternam / ut temporalem / ab humana communione / recta / sit iniquus / et peccat
mortaliter / secundo fit in mendacio pernicioso / sed tamen est de violatore fidem
in hiis que sunt / iniuria / ut fit in mendacio iocoso / ut utili proximis per talem
fidei violationem / non solum non dampnificantur / sed ex accidenti ei utilitas
Ad secundum dicendum / quod secundum Augustinum in glossa super exo. / Aliud faciebat obstetrices vivendo ad 2m
parvulos / aliud pharaoni mentiendo / in vivificando opus fuit misericordie / mendacio
vero … / … pharao illis nocet / Et hoc quod concedat beatus Gregorius dicens
protendo bonitate sua infantium protexere vita sua / mentiendo / unde patet quod
obstetrices ex amore vite temporalis / mentite sunt / et secundum hoc dicit Alex. de Hal.
in 3o q. … art. 6to / circa finem / quod mendacium earum potuit esse mortale
/ potuit etiam esse veniale / quia secundum radicem / scilicet amorem vite temporalis / fuit mort[ale]
in se mater dilexerit vitam temporalem hebreorum / ut suam / quod deum / tunc men=
dacium fuit mortale / sed secundum radicem fuit veniale / scilicet amore vite sub deo
tunc fuit mendacium veniale / in primo casu loquitur Augustinus / in 2o vero Greg. super ys.
contra finem / dicens / quod deus preparavit obstetricibus domos eternas / quod dicit
eis virtutes / pro quibus in celestibus requiescerit / unde supra casus / quod pietate
… fuisse / sub deo tamen dilexisse vitam infantium / ut suam / et non
meruisse vitam eternam / cui concedat Augustinus super levit. / et allegat …
… per primum dicitur / quod obstetrices non remunerate sunt / quia mentite
sunt / sed quia infantes liberaverunt / et propter hoc mendacium / veniale fuit peccatum
non tamen nullum / cum predicta solutione / … concedat / … in 3o capitulo

Ad 3m ce 30o ca finem tali | Ad 3m respondet | sctus Thom in 2a 2e q 110 ar lo 3o circa
fra finem | qd quamvis dicat pfus viris forme mendaciu esse pecctm mortale | sed hoc
irrationabiliter dr / nam cum iustitia ... assistat in infinitum / n. qn transfert
in aliam speciem / sicut circumstantia aut psone / non transit in alia specie / nisi forte
ratione annexi alicuius / plus sit q contra spus / et ideo mendaciu officiosu
ut iocosu / no est pecctm mortale / in viris pfis / n forte p accidens
ratione scandali / et ad hoc pt referri / qd Aug dt / pfcis esse preceptu
no solu no mentiri / sed nec velle mentiri / quaevis hoc Augus no asserit s
sub dubitatione dicat / permittitur enim n forte / ita / ut pfectorum res / Ad 3m dic
Ad 4m dendum / Alex / ut sup ar lo 6to paulo post medium / qd no intendit Aug dicere
Pilatus qd [struck] ... mortale peccet mentiendo / sed qd ... vitare mendaciu / nec p
... vita salvanda / committat dispendium ... sua / nam ... veniale ...
veniret ad mortale / et hoc est / qd dt / ne dum vita alterius seruat supp
veniali mendacio / sua pdat / n committat ... pdc ... mentiendo in
mortale mendaciu / et ... mendaciu ... radice veniali
ut mortali / ideo in duo pot Augus ... / ne forte ... / n assit ... hoc / qd ...
pdat ... sua / concordat / alex pd ... ut sup / ... qd licet mendaciu
officiosum ut iocosum / no sit mortale ... pt tn esse mortale ... circumstantia
ut ... radice / ... / alex ut sup / qd committat menti ... libidine veniali
sit ... libidine mortali / libido mortalis ab Aug ... mendaciu diffinitur / qd est
appetitus ... quo eternis bonis / quelibet temporalia ... / libido vo venialis
est appetitus modicus ... / ut ... quo ... temporale ... sub deo
... mendaciu ... / qd ... / officiosum ... / iocosum qd delectat
... mendaciu / est ... libidine mortali / officiosum vo et iocosum ...
esse ... libidine mortali / et ... esse ... veniali / ... libidine mortali / officiosum
mendaciu est / ut ... vita sua ... alterius ... amore
... vite sue / ut alterius / sup deum / iocosum vo ... libidine mortali ...
amore delectationis ... / qua diligit ... sup deum / ... libidine vo veniali
est / officiosum mendaciu / qd sit ... amore vite ... sub deo / ...
iocosum / qd sit ... amore delectationis / sub deo / Contra 2o ... alex ubi sup
Arguitur / alex d hal 3 ... ut dt Ambrosius / no solu in verbis / sed etiam in operibus simulatis / mendaciu est / na
... esse dicere / et opa ... no facere / mendaciu est / Sed mendaciu
... pt fieri in operibus simulatis / ... ut dt beatus ... / simulatio ... est
/ et in ... / et hoc probat ... alij ... / qui simulat
se velle colere ... baal / ut interficeret sacerdotes 4o regum 10o / Ite ...
david / qui simulavit se furiosum / et immutavit faciem sua / cora ... rege
geth / po regum 21 / et josue simulavit fugam / ut ... comprehenderet ha
bitatores hay / Josue 8 / et dns simulavit se longius ire / luce ultimo / ...
relinquitur / ... esse mendaciu in rebus simulatis / ... et simulti potuit
2o alex esse ... in verbis falsis / Item disputatores ... ponunt qd scitur esse
esse falsum / et ita mentiuntur / qd ... dicit / tn no peccant / ymo
approbantur et collaudantur ... / qd bono fine faciunt / ...
... / ... simulat mendaciu / qd sit ... castitate / ut vita
hominis / cu fiat bono fine / no est pecctm / Item in scriptura ... ponuntur
3o alex locutiones / ... sermon ... / in ... plene sunt / et ... / ut illud

Judicum quinto / Ch venerunt hyena ad rapinam / et dixerunt impia nocte
Cant[icorum] 4 / canticis / dicit sponsa caput tuum aurum optimum / et in parabolis domini / in pluribus
locis evangeliorum inveniuntur talia / ergo in talibus licitum est mendacium / Item idem 4° alex.
per exempla sanctorum virorum / quorum gesta narrantur in sacra scriptura / ad informationem
hujus vite / primo exemplo abrahe Gen 22 / Cum procederet ut
filium suum ymolaret / dixit pueris suis / expectate hic cum asino / ego
autem et puer / pergamus adorare / revertemur ad vos / et tamen habebat in mente
ut ymolaret filium / ergo mentitus est / unde ambrosius in libro de patriarchis / dicit
quod captiose loquebatur cum suis / Item Gen 20 / idem abraham / dixit de sara 5° alex.
uxore sua soror mea est / Item ysaac / Gen 26° / de sua uxore / ergo
mentiti sunt / et tamen in factis suis commendantur / ergo mendacium eorum fuit licitum
Item ad idem / obicitur exemplo jacob / qui mentitus est / se esse esau / Gen 27 / non 6° alex.
tamen ex hoc reprehenditur / sed commendatur / Sed non dicitur / quod ipse loquebatur transsumptive
seu allegorice / ut est ... / ego sum esau ... primogenitus
... pellicolas edorum induitur / manus et colla nuda protegit
... / ut crederetur a patre esse esau personaliter ... / ego sum esau intende-
bat hijs verbis / patri persuadere / quod ipse esset esau personaliter / et ut fortius hoc
persuaderet verbis adiunxit factum / Sed plane videtur / quod verbis illis mentitus est
Item ad idem / Gen 42 / Joseph commisit fratribus / dixit eis / exploratores estis
et ibidem 44 / cum posuisset cyphum in sacco benjamin / dixit dispensatori
dicito eis / cyphus quem furati estis / ipse est in quo bibit dominus meus / et in quo
augurari solet / Item obstetrices mentite sunt pharaoni / ut salvarent 7° alex.
parvulos hebreorum / Exodo primo / et scribitur / quod benefecit dominus obstetricibus / ergo re-
muneratum fuit eorum mendacium / et non remuneratur a deo pro peccato / Item exemplo 8° alex.
judit / que ut dicitur Judith ... / in multis mentita fuit holoferni
et tamen multum commendatur / Item mendacium obicitur / et non videtur esse 9° alex.
peccatum / nisi quod per ipsum homo decipitur proximum / unde Augustinus in libro contra mendacium / quisquis .10.
esse ... mendacium / quod peccatum non sit putavit decipiet se ipsum turpiter
cum honestum esse deceptorem arbitretur aliorum / Sed non omne mendacium est
cum deceptione / quia per mendacium ... decipitur / nec est ... incentivum
fallendi in ipso / et patet per ... super ... a principio ... alle... / non
enim dicit hoc mendacium / ut credant ... / ad delectationem / Item minus malum .11.
est eligendum / ut cum ... malum / sed medicus / precidit membrum / ne totum
corrumpatur totum corpus / sed minus notum est / quod aliquis committat ... in
... / quam quod aliquis occidat / ut occidatur / ergo licite potest homo mentiri / ut
unum prohiberet ab homicidio / et alium a morte / Ad primum istorum / Respondet Vide alex.
alex ubi supra / prenotando / quod quadruplex est simulatio / cautele / qualis fuit in
jhu / Regum ... / ut interficeret sacerdotes baal / et in josue qui simulavit
fugam josue 8° / Est secunda simulatio doctrine / de qua luce ultimo / finxit se domi
longius ire / ut instrueret / et moveret discipulos / ad opera misericordie et hospita-
litatis / Est 3° simulatio ... / seu ... / qualis fuit simulatio jacob Gen 27 / qui
simulavit se esau / in quo ... / quod ... pluris / ... / Est 4°
simulatio duplicitatis / et fallacie / qualis est in ypocritis / et hec a ... ambrosius / dicitur men-
dacium / Ad quartum notatur / quod ... mendacium ... / ... omne peccatum

dicitur mendacium / unde / Augustinus in libro contra mendacium / nomine mendacij pro peccati nomine
accipitur / unde est illud / omnis homo mendax .i. omnis homo peccator / Et illud / ad Ro. 3o / si veritas
dei / in meo mendacio habundavit / in gloriam ipsius / quod adhuc / et ego tamquam peccator
iudicor / et isto modo mendacium committitur / non tantum ore ut opere / sed etiam corde vel
voluntate / Secundo mendacium dicitur quandoque / et sic accipitur pro peccato duplicitatis / cum aliud
est in mente / et aliud simulatur in opere / ut ope / sed illud psalmi / mendaces filij hominum
in stateris / ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum / et tunc secundum dicit Augustinus in libro
de mendacio / dicitur falsa significatio vocis / cum intencione fallendi / et sic sicut sermo est in ore
ut in voce / de quo hic subditur / quod contrarium mendacium dictum est vituperabile / et quoniam
veritati / et ideo / non potest recte fieri / sive sit in voluntate / ad quod extenditur sicut
primus modus / sive in facto iuxta 2m modum / sive in dicto / ad quod astringitur 3us modus
/ Per hoc ad argumentum negatur / quod mendacium licite potest fieri in rebus simulatis / nec est
similiter / quod simulatio cautele / ut doctrine / vel sic / sit mendacium in facto / sed solum
illa simulatio / que est duplicitatis et fallendi / mendacium in facto dictum est / et tamen
super sit lambertus / cum dicitur / mendacium etiam esse in operibus simulatis / unde subiungitur
/ qui enim verbo confitetur propositum / factis autem negat / mendax est / concordat
altissiodorensis 3o capitulo 23 / et sanctus Thomas 2a 2e q. 111 articulo 1o post responsionem
ad questionem / Secundo de simulatione 2o modo dicta / que proprie simulatio dicitur / dicendum quod simulatio
proprie est mendacium quoddam exteriorum signorum / scilicet consistens / non recte aut
verbis ab intencione / ut aliquo dicto facto / unde cum omne mendacium sit peccatum
/ ymo est etiam / quod omnis simulatio sit peccatum / et propterea in responsione ad 2m argumentum
dicit / quod Jeronimus large utitur hoc nomine simulatio / pro quacumque fictione / et ita etiam ex-
tenditur sicut ad 3es modos predictos primos / Sed contra / sed simulatio aliquando potest esse
licita / et sine peccato / in facto / seu in operibus simulatis / tunc etiam licite potest
fieri in verbis falsis / ut simulatis / quoniam / quod ad virtutem veritatis pertinet / ut ad
talem se exhibeat / per signa exteriora / qualis est / Signis autem exteriora non
sunt tantum verba / sed etiam facta / sed ergo vitium oppositum / quod aliquis per verba exteriora
aliud significet / quam quod habet apud se quod ad mendacium pertinet / ita etiam veritati
oppositum / quod aliquis per aliqua signa factorum de se significet / aliquid quam in eius / quod in eo est
Vnde / alexander necessario concedit / et ratio est / quod factum non est institutum ad significandum
mentis conceptum / sermo autem ad hoc institutus est / ut sit nuncius et interpres
Ad hoc enim institutus est sermo / ut homo significet alijs / quod apud se est / cum ergo
significet homo / quod apud se non est / abusio est sermonis / Concordat altissiodorensis vbi supra
dicens / quod opus non est proprie nuncius mentis / et ideo / quando hoc modo simulat / non proprie
facit contra mentem / homo sed mentem / quia de veritate sit esse faciendum sed sermo proprie nuncius
mentis est / unde contra mentem facit / quoniam dicit / cum quod est in mente / ad primum dicitur
quod dictum / quod procedit de simulatione proprie / sed dicto sic dicta / Ad dictum patet / quod secundum alexandrum
et altissiodorensem / simulatio Jhesu David etc. / de quibus in primo articulo tactum est / non
dicitur / quod Jeronimus / large utitur nomine simulationis / pro quacumque fictione / commutatio autem
vestium David / fuit fictio figuralis / secundum glossam / quod exponit / in titulo [illegible]
illius psalmi / Benedicam dominum in omni tempore / Subditur simulatio vero Jhesu / non
est recte expressa a peccato / ut mendacio / quod malus fuit / ut patet ab ydo-

lata Ieroboam non recedens, commendatur tamen et temporaliter remuneratur, non pro
prevaricatione, sed pro zelo quo destruxit cultum Baal. Sed contra. Sanctus ad illud in eodem
articulo primo tactum, quod postea finxit se longius ire, patet quod iam dictum per aliquos quod
non fuit prelato doctrine, quod potest esse sine mendacio. De hoc dictum est supra, Thomas videlicet
supra questione eadem articulo primo in responsione ad primum argumentum, quod sicut dicit Augustinus in
libro de questionibus evangeliorum, non omne quod fingimus mendacium est, sed quando illud
fingimus quod nihil significat, tunc est mendacium. Cum autem fictio nostra refertur
ad aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis. Et subiungit Augustinus
exemplum de figurativis locutionibus, in quibus fingitur quedam res, non ut asseratur
ita esse, sed tamquam proponimus ut figuram alterius quod asserere volumus. Sic dominus finxit
se longius ire, ad aliquam figurativam significationem, scilicet quod ipse ab eorum fide
erat longe, vel ut Augustinus dicit, quia cum longius recessurus erat ascendendo
in celum, per hospitalitatem quodammodo retinebatur in terra. Ad tertium. Item 2m
aliquorum et aliquando quod disputatores non mentiuntur. Dicendum quod fecerunt sicut, quod non dicunt
illud intentione fallendi. Non enim intendunt illud asserendo testificari
vel faciant illud credi, sed ut deducendo ad inconveniens convincant respondentem ve-
niendum ad confessionem veritatis. Sicut apostolus prima Cor. 15: Et dominus si postea non surrexit, inveni-
emur et nos falsi testes. Non asserit postea non resurrexisse, non ut hoc
credi faciat, sed ut hoc ab adversariis supposito ad inconveniens manifeste de- | ad 2m
ducat, propter quod convincat auditores credere ad confessionem veritatis. Ad 3m ut dicit
aliquis respondet Augustinus in libro contra mendacium. Dicendum de prophetiis factis et dictis | ad 3m
putat hec tamen hic, quod proferat, quod figuras similitudinis putat esse mendacium
eo quod mendaciis aliqui sunt similia, sed tamen referuntur ad eas res propter quas significan-
das ita facta vel dicta sunt, reputentur significationes esse veraces, et per hoc non esse
mendacium. Non enim est falsa significatio ubi, etsi aliud quam asseritur significatur,
verum est tamen quod significatur, si recte intelligatur. Unde Augustinus in eodem libro de men-
dacio: quod figurative fit aut dicitur non est mendacium. Omnis enim enuntiatio ad id
quod enuntiat referenda est. Omne autem figurative aut factum aut dictum hoc enuntiat
quod significat eis quibus intelligendum est prolatum. Ad 4tum de Abraham respondet idem
quod secundum aliquos Abraham certam fidem habebat de filio suscitando, qui pro- | ad 4m
missus fuerat ei a domino, qui mentiri non potest, quod in Ysaac vocaretur ei semen
in quo benedicentur omnes gentes, Gen. 21 et 22. Unde credebat ipsum resur-
recturum post ymolationem, propter quod ipse solus ymolato filio respondebat
redire; tunc dicendum quod non determinate disponebat, sed sub condicione, scilicet nisi deus
aliter subordinasset, submittebat, sicut est, si dominus voluit. Ad 5tum quod obicitur
quod Abraham dixit Saram esse sororem suam, sed eundem et sanctum Thomam, sicut | ad 5m
Augustinus in questionibus super Gen., quod Abraham cum dixit Saram sororem suam, veritatem
voluit celari, sed non mendacium dici. Soror enim dicitur quia filia fratris erat. Unde
et ipse Abraham dicit Gen. 20: Vere soror mea est, filia patris mei
et non matris mee filia, scilicet quod ex parte patris ei attinebat. Et nihilominus
Augustinus ostendit quod nec decet temptare deum. Dicendum licet quod homo recto consilio faciat:
fecit quod potuit, quod non potuit domino commisit. Hic autem interrogatus illam
uxorem suam dicere, duas res domino committet, et vitam suam et uxoris

non est licitum ut dicit sanctus Ambrosius in libro de patriarchis quod

Ad octm d' obstetrib9 Ricdz alex' d' halis ubi sup q eax mdam potuit esse mortale et veniale qr si radix fuit mortalis
sz libido q diligent vita tpale hebreo supra deu mortale fuit mdam et in 1o casu lo ggoi9 Si fuit radix venialis
i. aor vite sub deo sit fuit mdam veniale et sic loqr ieo9 suppones eas ex pietate mtitas fuisse sub deo tn dilexisse
vita infantiu et io meruisse vita etna

ad 6am

pudicicia ‖ Ad 6tam / q obicit de jacob ‖ Rndet / sctus / Aug9 in eodem
libro / put idem / doctor / recitat de jacob / dco se ee esaw pmo=
genitu / no est mentitus no eni dixit se ee pmogenitu / nascendo / sed
ius pmogeniture illo cedente / sic adducendo / sed p9 johem dixit
ee heliam / mat 11 / no psona / sed vir tute / suscipie go et no ppe loqtus
est dns Ego sio Esaw / no psonali / sed iure pmogeniture Ho aut
q l's dr / q mentiebat psuade / q eet esau psonar / Dm q et si
mtendebat facere ad / qo facto / ysaac credet ipsum ee esaw / occasionar
hoc intendebat / ita pnr intendebat benedictione sibi dcta vendicare

ad 11m

/ vin vo simpli erat vin / qr alleg'ice et transupte erat enutta
Contedat / sco / Tho / et / alias / Ad sepm de joseph / Respondz / alex' qn z vm
sed dt Aug9 in lib o q mendaciu / no solu / q fecit et dixit jacob
ut benediceret / sed nec illud / q joseph belliud illudendo dixit fratrib9
inc certa hy9 (indicada) mendacia / fuit / sed locutos / actos q pplie / ad ea que

ad 8um

vera fuit intelli da / referende / Ad 8um / de obstetricib9 d c / sco Tho / q no
fuit remuniate p mendacio / sed ptimore dei / et beniuolencia qua habe=
bat / ad pueros hebreor / vn singnar dr Exo po / et qr timuerant

ad 9um

obstetrices deu / edificavit illis domos / Ad 9um vt dc / alex' eo Rno
ingsto sup judith 11 / ro dicitur apd holofernem / quod q judith de ad=
ventu suo / et judeor futro indicio loquit / no dicit / adulatorie mentiendo
sed futura pphetice pdicendo / Ans / sco Tho / dc / q quid commedant in scriptura
no ppr pfectam virtute / sed ppr quadam virtutis indolem / qr si apparebat
in eis / aquis lauda lis effectus / ex qo mouebat / ad quedam indecta
facienda / et ho mo judith lauda / no / qr mentita est holofernem sed
ppr affectu que habuit ad salute ppli / p quo se piculis exposuit Hub t
qmus / etc possit dici / q vita eius vite hent / q ad a que misticu
intellectu / Conformiter ad pma / istaz int solucom / mlti dnt
d' jacob et alijs patrib9 / no ee in gno gracie nos ee mentitos / et

ad 10m

in hoc eos peccasse / salt venialiter / Ad 10 / dc / stus Tho / q opacio
aliqua fit quadam dupl / uno sm se ipaz / a oo q pte opantis / inc
datu est ioco / q ipo gnre opis / hz racoez fallendi / quius q
intencoe dicentis / no dicat ad fallendum / nec fallat q mo
dd / et ita vide velle / q no penitus excuset a pcto / Aug9 / aut in
3o ca lo 226 / dc / q sine dubio / intencio fallendi siue pdi falsitate in
aliq9 ut destruendi vitatem / facit mendaciu ee pctm / vn falsa
voce significatio est / sic ma / in mendacio / et intencio fallendi est sic
forma / et pp hoc mendaciu iocosu / q no ht hy9 formaz / no est
mendaciu / sm vaz forma mendacij / ri largie sumat mendaciu / et q hy9
mendaciu no sit ve mendaciu / ostendit p Aug m / dicentez / qui dc fm
ut veritas ponat in alio / no mentit / sed ille / qui dc inmito suo / de
quo sit / q qsp dicat ei / ipe credet oppm / hc via est plena la
tronib9 / demo ta via secura / et credens oppm / teneat via demo tra

Dicit alex' Ricdz aug9 in libro contra men gen q vm ioseph sup dictu no serio sz ioco dictu e ut exitus docuit
et io no e hndu p mendacio / mendacia n a mndatib9 serio dur no ioco / tu aut q no sut talia ioco dur
no reputat mendacia et hoc intelligendu e 2m q mendaciu dr falsa vocis significao cu intencoe fallendi
Tu si obiciat q nichilo9 vr mentitus fuisse ad mag iocose Ricdz

talis non mentitur / cum non intendat destruere veritatem / nec in se / nec
in alio / Unde quando subditur / quod omne mendacium est peccatum / huiusmodi autem iocosum
mendacium / non est mendacium in vera ratione mendacii / Unde patet quod mendacium
iocosum proprie loquendo est / namque mendacium iocosum / quod fit cum intentione
fallendi / est quoddam tale / quod solum fit ratione iocandi / et delectandi absque
intentione fallendi / eo quod tale proferens / secundum rationem tamen / hoc dicat
/ et ille cui dicitur / ratione tamen novit hoc esse dictum / et non est opus
exponere / De speciebus istis / cum distinctionem earum exemplariter cottidiana
doceat experiencia / Ad primum respondet / sanctus Thomas / quod mendacium non solum secundum ad iim
rationem peccati ex damno / quod infert proximo / sed etiam quia secundum inordinationem
/ non licet autem aliqua illicita inordinatione uti / ad impediendum nocumenta
et defectum aliorum / sicut non licet furari ad faciendum elemosinam
/ nisi forte in casu necessitatis / in quo omnia sunt communia / et ideo non est licitum
mendacium dicere ad hoc / quod aliquis alium a quocumque periculo liberet / licet
tamen veritatem occultare prudenter / sub aliqua dissimulatione / ut Augustinus / dicit in libro
contra mendacium / sed ponatur quod aliquis queratur ad mortem / et aliquis bonus presbyter
homo abscondit eum in domo sua / et veniant apparitores / et presbyter
querant ab illo ubi est / si negat eum esse in domo sua mentitur / et
peccat / si prodit eum / cum sit innocens / ut suppono / gravius peccat
et ita perplexus est / Respondetur / aliter / quod vir perplexus non potest esse perfectus / nec
perplexitate absoluta / nec perplexitas contrarietatis / sed mentiri tamen / nec occultare cum tacere / nec prodere
sed debet deludere ipsos apparitores / sicut dicebat / Propositus / sicut dicitur / Credite
quod si ipse esset hic / quod ego dicerem vobis / vel debet respondere sicut respondit
ille sanctus episcopus / de quo exemplum ponit Augustinus in libro contra mendacium
qui abscondit quendam miserum / qui querebatur ad mortem / sed dum ab ipso
episcopo quererent apparitores / ubi esset / ille respondit / nec possum mentiri / nec
possum esse proditor / Restat ergo questio / quibus quibus mendacium / secundum genera passionum Re qo
quod vere secundum rationem mendacii sit peccatum et illicitum / quo ad gravitatem
tamen peccati inter se distat multum / prout patet inducente / Augustinus in libro
de mendacio / ubi predicta posuit / et distinxit octo genera predicta / sunt non
genere mendacii / esse mentiendum / non enim primo / quia illud est contra doctrinam
religionis seu pietatis / sed mentiri in doctrina religionis seu pietatis
magnum scelus est / Nec secundo / quia nulli facienda est iniuria / Nec tertio / quia nulli
tamen alteri iniuria est consulendum / Nec quarto / propter mentiendi libidinem / quia
mentiendi libido per se ipsam viciosa est / Nec quarto / quia nec ipsa veritas
causa complacendi hominibus / ut propter favorem humanum enuncianda est / ipso minus
mendacium seu mendosa falsitas / Nec sexto / quia recti testimonii veritas
pro incolumitate cuiusquam commodo / non debet corrumpi / Nec septimo / quia nullius salus
temporalis fidei preponenda est / Nec octavo / quia in bonis castitas animi pudicitia
corporis perfectior / Unde sicut / quod quibus istorum octo generum mendacium peccatum
est / Secundum primum / propter unam rationem generalem / sicut idem dat Augustinus / quod quanto a primo
mendacium magis recedit ad primum / quod est capitale mendacium /

tanto maius est peccatum et quanto maius veritati adversatur tanto minus est peccatum

ar. Contra 2am partem istius quaestionis arguitur 1m mendacium maius est peccatum quam periurium
 ... quia per aquinum mentiendo dicat quod abraham non exivit
de hur caldeorum vel quod dominus non ascendit super asinam in ramis palmarum
... mentiri in isto genere mendacii dicitur enim contrarium eius quod scriptum est in lege
dei et per consequens mentiri in doctrina religionis et tamen minus peccat quam
ille qui periurat secundum testimonium ad occisionem innocentis quod est contra rap-
torem vel furem vel homicidam quod est mendacium 2i generis sic 2o. Item in evangelio
Lucae 12 dicitur quicumque dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei sed qui
dixerit filium esse in morte patris sed qui dixerit verbum contra spiritum sanctum non remittetur
ei sed qui dixit de Christo homine in beelzebub principe demoniorum
eiciat demonia istud autem mendacium est in 2o genere mendacii impugnatio
enim gratiae fraternae et ita sit in invidia proximi tunc ergo 2m genus mendacii
sit irremissibile et primum remissibile tunc maius est quam primum peccatum enim irremissibile
maius est peccato remissibili. 3o Item primum genus mendacii directe est contra fidem
et 2m genus mendacii est contra caritatem caritas autem excellentior est fide ut
patet per apostolum prima ad Corinthios 13 ergo 2m genus mendacii excellentiorem virtutem destruit
quam primum ergo magis nocet et per consequens maius peccatum. 4o Contra primam partem quaestionis arguitur
quia nullum mendacium potest fieri sine peccato quia peccatum est aversio ab incommutabili
bono ad commutabile bonum sed talis aversio non est in mendacio primi generis
sicut arguis vos non est aversio a bono commutabili per aliquam remutabilem ut ad aliquid
re mutabile quia sed ipso esse perficitur ut Rome et ergo mendacio dicitur esse
non esse cum diminuto veritate huius creaturae ... quod est perficit et ad hoc
falsum sui oppositum sed veritas illius creaturae commutata est ergo per diminuitur
bonum commutabile quod in commutabile sed peccatum est ... boni ...
mutabilius ad haereticum.
Rn. Resolutive istorum nota Antissiodorensis sua 3o capitulo 23 quod
doctrina religionis est doctrina articulorum fidei et mendacium contra
doctrinam religionis primum est capitale mendacium et est maius quam aliquod men-
dacium 2i generis aliis circumstantiis paribus sicut est doctrina religionis largius
sed quod dicitur omnium eorum quae sunt in lege dei et 2m hoc aliquod mendacium quod est
contra doctrinam religionis minus peccatum est aliquo mendacio 2i generis maius
ergo quod in genere maius peccatum est mendacium primi generis quam mendacium 2i
generis tamen quantum ad particularia sunt ... ut excedentia et excessa. Per hoc videlicet
quod ad primum argumentum patet solutio procedit enim prout doctrina religionis sumitur
large et tunc non est magnus ... aliquod mendacium quod est contra doctrinam religionis
minus esse peccatum aliquo mendacio 2i generis. Ad 2m
ad 2m dicendum secundum eundem quod mendacium
2i generis est peccatum in spiritum sanctum cum ex certa malitia impugnatur
fraterna gratia et est maius peccatum quam est mendacium quod est in filium non
ex certa malitia sed ex infirmitate vel fragilitate unde ... est
quod aliquod mendacium 2i generis maius peccatum est aliquo mendacio primi generis
sed ex hoc non sequitur quod in genere mendacii 2i generis maius sit peccatum

qua medatiu pmi gnis | s; em poneret | ad occultandum i mendacio
q est in filiu | mai9 pctm cet | s; q cp tota mali impugnaret
| sed pp9 | s; hoc no pt ee | n desperato | n9 em n desperat9 potest
odire deu | et velle illi male | ad 3m dcdm | s; aug9 q pm medaciu no ad 3m
est spm q fidem creata | ymo directu9 q fidem increata | q dcs est | an
ipa fides inimiti | s; 2m est q tai tem pmum creata | sed no sequit
2m est mai9 pmo | ad vm q 2m cumque | q i alijs medatijs a pmo ad 4m
no solu dimitti vitas ipa crutis | s; vitas homis | que virtus e
et qua ho dcr ee verus | et lz ipa sit bom creatu | tn ipa spreta
spnit deus | q virtutibus hic deus | quibus amissis | omittitur deus | ite du dubium
de 2o et quinto medatijs | q cor sit mai9 pctm | q s; c3 dctam
aug9 | 2tu mai9 est pctm | s; p9 q 4tu mai9 pctm sit | qm in 4to
sut duo pcta | s; medatiu et volutas placedi | volutas em
placedi pctm est | sed dr apl9 ad galath p° si hoibus placerem
et place velle | s; uus xpi no essem | s; in 2o aut medatio no e nisi
vm pctm | s; libido mentiendi | g° 4tu mai9 pctm est | q 2tu | item
in 4to est adulatio | s; adulatio magis pctm est | vn dr psalm | pl9
nocet lingua adulatoris | q gladius psecutoris | et in ps oleu
peccatoris | no impinguet caput meu | g° cu in 4to pt hoc | q ipm
sit medatiu et sit adulatio | q est magis pctm | s; in 2o aut cu no
sit n vm medatiu | mai9 pctm est 4tu | q 2tu | et sic concedut fere
oms dicentes | q in gnre mai9 pctm est 4tu q 2tu et q dr aug9 nis
4tu ee mi9 pctm | intelligitur qntu ad pecularia | q ee mendatiu
ptre 2ti gnis | mai9 pctm est aliquo medatio 4ti gnis | s3 ad q ho arcit sit
antiqss | q s; aug9 libido mentiendi | q est radix 2ti gnis | pse vitiosa
est | s; radix 4ti q est volutas placedi | no est pse vitiosa
volutas placedi ee sine pcto | vn apl9 pa ad cor 10 | ego p omia
omibus placeo | no querens q m utile est | s; q multis | ut salui fiat | ite
q ibi est medatiu | et libido mentiendi | ibi 2 | s; ho no comitit 4tu ee
mai9 pctm 2o pcto | ite 2tu medatiu | magis appropiat mentiente dyo
q 4tu | q pz p totu a 9o | q ille cui magis placet vitas | magis tal
magis appropiat deo | q ille cui mi9 plz ceteris pribus | ergo ille cui magis
plz medatiu | magis appropiat dyo | de quo Joh 8 | dr quod medax est
et pr eius | s; pr medatij | s; mentienti in 2to gnre | magis plz me
datiu q mentienti in 4to | q mentiens in 2o gnre | sola libidine mentiendi
et fallendi mentit | g° magis appropiat dyo | q mentiens in 4o | s; est mai9
pctm | ad pm aut obtem dcdm | q volutas placedi hoibus | non 2m
est pse pctm | q pt bn sicut pdtm est | vn distinguidi pt | q e q
volutas placendi hoibus | ad edificatoem | et ista est comendabilis
et est volutas placedi hoibus | p sulsam adulatoem | et ista e vitupat
et q de illa tangit arctu sequs | n distingd9 est | sed notat antiqss

ꝙ q adulato est leuissim̄ peccatu | sed qn̄ aliquis adulando dc̄ alicui
de amico suo bona | q nō est pctm̄ accide | et si tal adulato sit i 4o
gn̄e | nō sequit͛ ꝙ medatiu 4ti gn̄ sit mai9 pctm̄ medato 2i gn̄is
vō adulato | est graue pctm̄ | sed qn̄ adulato dc̄ aliq̄ | q accide ē pctm̄
| et p q accidens cptēctū | et obfirmā in mali^a sua | sed dr̄ in lib° sap̄
| fascinato nugacitat͛ obscurat bona ꝙ sapē 4° | et in ps° qm̄ laudat͛
pctor in desiderijs aīe sue | et iniquus b̄ndicit͛ | exacerbauit dn̄m pctor
| et si tal adulato sit in 4to gn̄e mēdacij | sit id mēdatiu mai9 est
pctm̄ | aliquo medato 2i gn̄ | nō tn̄ om̄ wn̄ nō sequit͛ ꝙ in gn̄e
4tu mēdatiu sit mai9 pctm̄ 2° | ꝙ ipo poti9 est arg. questio 29 3ⁱ

Circa 3m q̄ritur vtrū om̄e piuriu sit mortale peccatu | ꝙ sic arr.
ꝙ dt augꝰ in quodā smōe | s in smōe de vbis Jacobi apli
d' iuramto sic | falsa iuratio | pnitiosa | vā pctosa | na s'etiā
ꝙ qd est pctosum est mortale pctm̄ | s tu om̄e piuriu sit falsa
2° iurato | sequit͛ ꝙ om̄e sit mortale pctm̄ | Item ꝙ directe est q̄ man
dati phibitoez | est pctm̄ mortale | s piuriu directe est q̄ phibitoz
2e tale et p̄me | s vixi ꝙ sic sit pctm̄ mortale | Item qtempt9 inducit
3° mortale peccatu | s om̄is piurans qtempnit ipam suma vitate
Vu eam inducit in testimōm falsi | igr̄ om̄e piuriu est mortale pctm̄.
In oppositu arr | sed qtemps aliq̄ iocose menti | sic et qtemps aliq̄ iocose
iurare | s qd ioco fit nō fit qtemptu | tu ꝙ aliq̄ piuriu possit ee
iocosi nō vr̄ ꝙ om̄e piuriu sit mortale peccatu | Item | sed qntū ex
impmeditate loqui falsu | ita qtempt aliq̄ ex impmeditate iurare falsu
s peccatu | nō est mortale | n fiat ex deliberatoe et qsensu | ī nō ōe
piuriu est mortale peccatu | Nota | ꝙ iurare | falte in sua pn̄ci pace
ut licite fi pt | est deū in testem inuocare | ad qfirmacoez vitatis | s aug' ubi sup.
De qua audies | nō est certu | et cu nō assentit simplici assertoe | vn de
hijs | q sit om̄o nota | et ea | siue sint pterita ut dico hesterna trāsijt |
| siue psentia | ut ꝙ sol lucet | siue futura | ut ꝙ sol cras oriet | nullus
dz iurare | et si iurat | frustra iurat | ꝙ cuilibz talia certa sunt | nec
indiget qfirmatoe | sed facta pteri^a | psentia pta | ut futura | qtinge^n
tia sunt inlt dubia | nc dese habent certitudinē | indiget qfirma^ce
| et attestatoe | suffic nō aut qfirmato taliu nō pt ee p hoīes
puriu | tu ppt deffectu qgcōt | tu ppt mali^a volutatis | ratoe cuiq
sepe hō menti | et deg qgtis | ꝙ dus om̄ rerū qgcō lz | ī falli^re
| nō aliq falle pt | tu sit ipa vitas | et bonitas | nō queme^n9 est
testis pcor | Adducit aut deus in testimōm corp | p iuramtu | qq accidi
nō sōm ipre noti^ce | sed pruden^ce | ut sit vltor quorūlibz malor
et maxe delinqn̄ | q̄ cu dicte | ut sunt piurantes deū inuocan^s
in testimōm falsi | Et ido dr̄ iurare est deū in testimōm inuocare | dz
intelligi actu ut habitu | mediate ut imīme^te | Actu s et i
me^te | qn̄ nō dei exprimit͛ ut p deū testis ido p caput dei

o — Opp̄m

Hic videndu ē de duob9 | pmo de hoc An iurare sit licitu | 2° de questio ₇ de dubijs qbusdā | Qntu ad pm̄ Nota iurare

Nota quid sit iurare et de quib9 hō iurare dz

2o noto qd sicut in gne boni nalis dupx bonu repit appetendu. Unu qd e pse appetibile z pter se. vt sa
nitas q pse z ppt se appete. Aliud qd no ppt se. s ppt aliud e appetendu. vt potio medicinalis amara
sectio vel incisio carnis pter sanitatem hndam. Sic in gne boni moralis / qda sut bona appetenda ppt se.
ut virtutes z actus virtutu / qda ppt alia / vt cura aiaru q no e appetenda nisi ppt aliqua necitatem. Non
qz cura aiaru sit mala. s qa piculosa. Tale etia e iuramentu qd quide e piculosu. no ppt piculum
iuramenti s piurij / ideo no est appetendu ppt se. s ppt aliud. s ppt necitatem aliqua vel vtilitatem.
Et in scriptura inuenimus septe cause iuramenti. ppt boni inducendu z due pter malu amouendu.
z in toto sut nouem. Prima ca iuramti e pp vitate gfmada. pe ad Cor 2 fidelis deus e qa sermo noster
qui fuit ad vos

ut p mam dei hitu ut me. ter spa caritat expmit / in q iurac
no sistit / qz sit iurae no licet / ut ptebit / sed intentoez actu uel
habitu refert in deu / qui in creata reluz. Concedo pa / Lxxiius p deu
iurae sit licitu / no tn est simplr et pse appetendu // p pma pte
est nondu / q aliqui doct voluerut / ome iuram ee illicitu / no solu

.Bovent. p creatam / s et p ipm deu / Et hc opinio fuit hereticoz / manicheoz
/ qui occone occasione sumpserut / ex vo dni / Mt 4o / Ego aut dico vobis non iurare omo / et ex eo qd dicit Jacobi 4. Ante omnia fres
mei nolite iurae. Qd quid vbm / male intellexerut dupr / pmo
q crediderut / q dns ibi iuramtu phibet / tamq de se malu. 2o
intellexerut / No no iurab oio / i. omi mo / oio em / vz tm / qsi
omi mo / certo no tn licitu est iurae / 2o intellexert p hoc q dr
no iurab oio / q dns ome iuram phibet / Primo errauerut / qm
ii. lex evam tca / no phibet / nc qd malu est de se / Iurae aut p
deu et adduce ipam vitate in testimoniu / no est q conte / nc q
gsuene bona / nc q lege dnam / maxe cu lex diuia dicat.
Reddes dno iura tua / qua lege / dicit impij manichei / a malo
deo ee lata / In 2o 9o / q ipi intelligebat dnm iuram phibe
p se errabat / qz credebat pcepta euanii repugnare / pceptis legis
veteris / et eis repugnare rte roi / et bonis morib9 / vn et ipoz er
rore elides Aug9 dt / q iuram no fuit phibitu ppt se / s ppr
piuri vitadu / Ait em ad publicola / sic dcm est i nouo testa
mento

Aptea ne omo iurem9 / qd mihi dictu vr / no q piurac sit pctm / sed q
piurac sit imane pctm / a q nos longe ee voluit / qui ne oio
iurare9 monuit / In alio et errabat / qz credebat iuram vole
ee phitu / qd no est / No em dns phibuit omem iuracoem
s phibuit / q no ect omo / mc sine ca iuradu / Ergo q pz pa po
Ad aa r pr pa po / qz actus qui pt cade sup deta maz / et pcedit
a deto moto / et ordinai in deta finem / est bon9 et licitus / sed iurae
adhibitis detis circustanciis / cadit sup deta maz / pcedit ex q boo
moto / et ordinat ad bonu fine / ii est bom et licitu / a qn adr no.
Et hor pz / qz iuram ortu vr pductu est / ex fide / qua homines
credut deu infallibilem veritatem ggstcom / d ombus et puidencia / tam de bois
qz de mal / ad assistendu / et puiadu / finali / Ergo introduci iura tu
ad gtrouersias finiendu / ut dt aptus ad hebre 6to / Et sut hc in
iurato no quoz lz / s bn circustanciis / pillas zo circustancias / q ponit

Ad bom vsu iuramenti requir 3.

Jere 4. Iurab dt dns in vitate / in iudicio / et in iusticia / Req om ad bom
vsu iuramti / pmo / q aliquis no leuiter iuret / sed ex ca necessaria
et qsi ad hoc requit iudiciu discretois ex pte iurats / 2o q illd
qd iurat non sit falm / et qsi adhc requit vitas / 3o q no sit
illicitu / et qsi adhc requit iusticia / iudicio aut caret iuramtu icautu /

quirit nisi ad subueniendum infirmitate, sed iuramentum non quirit

vel tale iuramentum mendax, iustitia aut tale iuramentum iniquum, quibus ex duobus licitum est iurare. Secundum probo quod preter illud quod non quiritur nisi ad subueniendum defectui alicui non est propter se appetendum, sicut patet de medicina, que non quiritur nisi ad subueniendum alicui defectui, sicut infirmitati. audiendum propter fallibilitatem veritatem dicentis sed iuramentum non est de se appetendum, et propter se vero. Augustinus in libro de sermone domini in monte, qui intelligit non in bonis sed appetendis, sed in necessariis iuramentum habendum refrenet se quantum potest vt non vtatur nisi necessitas cogat. Cum enim iuramentum sit illicitum nisi concurrentibus predictis comitibus, scilicet iudicio, iustitia et veritate, que propter defectum nostre cognitionis et lubricitatem linguae et precipitationem indeliberationis sepe amittuntur, sed talis iuramentum est magis fugiendum quam appetendum. 2m dicitur Ecclesiastici 23: Iurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa. Nomen abeo, et saepe compositio operatio. Cor et sicut iuramentum exercere in deponenti et operatio est maledicere, comminari, quod satis facere et corripi primitiua Katholicorum precepto ratis ... producta; vel apeior peior et sic est peiore facere, et est actiuum Katholicorum. Sed iuro vel deiuro vel valde iuro. Nam Regum primo capitulo 20: Addidit Jonathas deiurare, id est valde, vel firmiter iurare. periuro ab re, periurium committere, et de istis duobus verbis periuro et deiuro quibus vtebantur antiqui mutatus, vel in corrupta subiecta vel a primo, scilicet periuro, vt sicut de peiero, et deiero. Et iuro cum omnibus compositis suis est neutrum, preter adiuro et coniuro, quod coniurare, que sunt actiua. Secundum istas iuramentum est assertorium ad negatiue de aliquo sancti rei sancte attestatione, quia secunda quae posita est non, quod quoddam est iuramentum assertorium, et quoddam promissorium. Primum est cum aliquis per iuramentum asserit esse, vel fuisse vel non fuisse. Secundum cum homo cum iuramento promittit se aliquid facturum, vel non facturum. Et vtrumque illorum duorum modorum contingit iurare, quando iurans promittit sub hac forma: testis est mihi deus, vel teste est in conscientia, vel mea, vel hoc dico coram deo, vel deus scit, quod sic est in animo meo, vel sic est perdeus, et omnes sanctos eius, de quibus modis iurandi habetur 22 q. i. Si quis peccatum. Sic enim iurare est illud per quod iurans in testimonium vocatur. Secundo contingit iurare cum iuramento execratorio sub hac forma: sic me deus adiuuet, vel sic ita viuat filius meus, et pater meus, et sic hoc modo videtur iurasse apostolus 2a ad Cor. primo: Ego testem inuoco deum in animam meam, et Saul primo Regum 14 cum dixit: hoc faciat mihi deus et hoc addat, quia morte morieris Jonatha. Et de hoc modo iurandi habetur 22 q. v. episcopus in synodo et sequentibus, q. 6 a. Tertio est secundum quod licitum est per creaturas iurare non considerando creaturam secundum se, sed in deum referendo, vel tertio, patet per de iuramento execratorio, quia in tali iuramento creatura non inducitur nisi inuocatur ad testificandum, sed ipsa potius creatori obpignoratur. Secundum quod dicit Augustinus: Cum enim dicitur: ita viuat filius meus, et si est, si non impleuero quod promitto, vel non impleuero quod iuro, non viuat filius meus. Et sicut

Notandum: verbum dei non sit assidua in ore tuo, et nominibus sanctorum non admiscearis. Corollarium: Justum est vt per deum iuretur, quia in hoc vis originis omnibus veritatis recognoscitur. Corollarium 2: Abhorrentes iuramenta tamquam illicita de heresi sunt suspecti et tamquam heretici reputandi. Corollarium 3: Sacra scriptura prohibet iuramenta, non quia mala, sed quia ex eius frequentatione sequitur periuria. Ista corollaria patent ex prima parte conclusionis. Ex secunda vero parte sequuntur ista. Primum: Juramentum a christifidelibus nisi a necessitate non est frequentandum. Ita Ecclesiastici 23 dicitur: Vir multum iurans replebitur iniquitate. Secundum: Frequenter iurans non est a peccato immunis. Tertium: Juramentum firmum et firmanda veritate in casu quo sine iuramento veritas deprimeretur est licitum et meritorium. Patet per beatum Augustinum super primo Math. Sit sermo vester est est, non non, et quod amplius est a malo est. Et hoc quod dicitur a malo est, non est intelligendum a malo iurantis, sed a malo non credentis. Et 3a sic, actus elicitus a viris perfectis est licitus et meritorius, sed multi viri perfecti iurauerunt, quo de a minore non ... patet per Apostolum Ro. i vbi apostolus dicit: Testis est michi deus. Et 2 Cor. i dicit: Ego testem inuoco deum in animam meam. Item Ysaac iurauit amicitiam cum viris venientibus de Geraris, Genesis 26. Et Jacob iurauit cum Laban habere federis, Genesis 31. Item angelus bonus iurauit per viuentem in secula seculorum, Apocalypsis 10. Sed an licitum sit iurare per creaturas. Notandum quod quoddam est iuramentum assertorium, etc. vide in corpore conclusionis.

iurādo obprĳsoriā creatam creatori / est licitū / Quis enī omīs creata
sit creator / tn̄ bonū quodi vel placitū / qd ex creatā ppriū / Et
a deo nob̄ concessū est / deo tn̄ reūm obprĳsoriā possū / Et io licita / excercicionis / licz hoc
est hec forma iura^ti ... 2m q d^t / aug^s m^r ha^t sit sraūissm̄ / Sed iuramenti gen^o
pprobatoe quis / de iura^to contestatois / est nondu / q creatā potest
dupli^r considerari / uno ẞ se / et ab^te / et sic no licz iurare / p creataz
/ sic no licat eā adduce in testm̄ ui^t du^e / Ad istū naqz vi^t q̄ sex
no est ad sit ydone^s / q^r h^s eī recp g^t et puisione / et infalli^te
vi^tem / q nlli / cr^t creatē / Alio cōtingit cōsiderari creataz / ut in ea reluz
deus / ut i ymagie / ut in vestigio / et sic licitū est iurare p crea=
tura / ho em̄ pr^t aliud est / s̄ iurare p eū / qui in creatā relucet
/ et tūc no veneāt quis creataz / s̄ creatore / vn̄ sic^d honor qui
exhibe^r ymagini / refer^r ad exemplar ... / sic^d d^t dama / Ista hoc mo
iurato facta p creataz / refer^r / ad ipaz creataz auctore / sic^d Joseph
p pharaone iurado / hoc in eo venerab^r / q dei iudicio ppositus
erat i misis / Et sic^d / ag^t 23 dr̄ / qui iurat in celo / iurat in trono
dei / et in eo qui sedet sup eū / i. iurat p deū / qui ipm̄ creauit
/ et tūc specialis influen^a / refulget in eo / et qm̄ in omi creatā re=
lucet deus / p omem creataz / isto^o licite pt fi iuram^m / q̄ tn̄ pn̄^t
relucet in scis / et map^e in vis ewn^te leḡ / p q dnīa nob̄ vitas
illup^t / et io magis consueuit scriptum iurato pscitos et p ewan^
ista salte iurato / q fit p creatas / q aut licitū sit iurare p altare
et scor^z reliquias / ho hē / 22^a q pa / et p ew hē / eā ca. q 4 / et sic^d
nunc p magis venant / ppt ho / q magis refer^r ad ipm̄ crucifixum
et scos / qui quidē / maioi ppinquite / se hnt ad deū / sic magis iura^q
p ewam / q directe / et in me^te ducit in ipam eternā veritate.
Sed d. si quis iuraz fm̄ / p lapidem / an sit piur^s / R^n 2m q d^t / aug^s dubiū
qm̄ iuras p lapidem / aut intend^t ipi lapidi reueren^a exhibe / d^r
auctori lapid^s / et si ipi lapidi intend^t reuer^a exhibe / dup^r peccat
si vo auctori lapid^s / tc pri dic^o piurat / q ipi auctori lapid^s / contume^a
fac^t / dū nome eius intellectū p effectū creatē / assumit i vanū
Et d^t Bonet^s / q si quis p creataz / no serio iurat / s̄ quamo lude
intedens / sic^d mos est / aliquib^s p creatas iurare / no est dom̄ piur^m
nec iuramētu / q̄ iurare no intend^t / s̄ potius ludē / est tn̄ / talis
mod^s loqdi / satis reph^a ensis^lis / et omo cauer^r d^z a viris pfectis / Contra ar^2
ista q^o 2am / ar^r / q sup illd / ay^t 4° / nolite iurare / neqz p celū / ref d^t
glo / ꝯ pfectoris est / docuit tn̄ dup^t no iurare omo / q vero supsticios
respicit / tn̄ subiunx^t / neqz p celū / ref^r / iurare p creataz / est supsticios
s̄ n^t tale est licitū / Item / pius pp. 22 q. 4 / si quis p capillū uel 2°
p cap^t iurauit / si in ... dome est / depona^r / si laye^s anathe
mizet^r / si ergo no licitū est iurare p membra ... / ipa sint sanctiora
omib^s alijs creaturis / vi^r / q p nllam aliā liceat iurare / Oppm̄ dic^r

q illud de supersticiosis intelligitur / secundum quod ipse creator / vel ipsa creatura considerate
in testimonium veritatis inuocatur / et hoc modo superstitio est / quia eius reuerentia
ad 2m ultra debitum exhibetur / Ad 2m dicendum / quod canon loquitur contra illos qui credebant
deum secundum diuinitatem habere caput / et capillos / et tales erant blasphemi
aut certe contra illos / qui iurauerunt nominantes membra christi dominum / et quod
exquisito modo iurandi diuidunt eum / quasi membratim / qui valde est crudeli
...s nocendi / quia ut habetur 22 q. 2a. c. talis primo / grauiori pene se subiciat / qui
per creatorem iurat mendaciter / quam qui per creaturam / Et dicit Augustinus ad
publicolam / quanto illud per quod iuratur est magis sanctum / tanto magis penale
est periurium / et hoc ceteris paribus / licet aliunde / ut racione maioris sollempnitatis
exhibite / vel concomitantis blasphemie / possit esse forcius iuramentum per
creaturam / quam per creatorem / Illud vero valet / Crisostomus / ut dicitur / allegat in textu
d. qui iurat per creaturam / non iurat / nisi per deum / quia non intendit inuocare
creaturam testem / sed creatorem / Tercio dicendum est utrobique / per quod iuratur / eadem est
obligacio / et uniformis / si tamen non est maius alteri ... / quia cum quis
iurat per creaturam / intencio fertur ad deum / sed hoc non nisi habitualiter / Cum
vero quis iurat per deum / tunc non fertur tantum habitualiter / sed eciam actualiter / et quia
amplior est qui actuat quam habituat / vel aptitudinaliter / licet ... sed ipsam
... attenditur obligacio / et maioris culpe est ipsa transgressio / 3a
3a questio uersatur ad questionem cencio / scilicet an omne periurium assertorium est mendacium / a quo sequitur an omne periurium
est mortale vel veniale peccatum / prima pars patet per ... in 1a d. periurium supponit
assertorium / est mendacium iuramento firmatum / quia quod tamen notandum est / quod quoddam est mendacium
simpliciter / et secundum racionem completa mendacii / Aliud est mendacium / secundum quid
/ quantum ad ipsius materiam tamen / vel quantum ad eius formam tantum / Mendacium simpliciter est
quod habet falsitatem in voce / et in intencione / Mendacium vero quantum ad materiam
tantum est / quod habet falsitatem in voce tantum / sed non in intencione / Mendacium vero
quantum ad formam tantum / est quod habet falsitatem in intencione tantum / sed non in voce / Si ergo
accipitur mendacium generaliter / prout se extendit ad mendacium simpliciter / et quantum
quod / et patet / quod sit omne periurium assertorium est mendacium / Et propter hoc eciam dicit
Augustinus in 1a / quod periurium est / vel iurando loqui falsum / cum intencione fallendi
/ vel iurando loqui falsum / sine intencione fallendi / vel iurando loqui
verum / cum intencione fallendi / De periurio autem / quod opponitur iuramento pro-
missorio dicendum / quod non contradicitur mendacium / Et ... non mendacii
proprio modo / patet de isto / quo quis iurat alicui ... / ut ... fortem
in ... / vel quod nunquam velit intrare religionem / sive enim faciat
illud / sive non / adhuc est periurium / et non est mendacium / quia non intendit decipere
... / iurat falsum / Et 2m hoc videtur / quod periurium generaliter possit sic describi
periurium est iuratio illicite / et indebitum / Et illud est / propter quod deest / unus illorum
comitum / qui sunt iudicium / veritas / et iusticia / prout superius expositum sunt
2a pars questionis / scilicet / quod omne periurium sit peccatum / probatur / quia ipsum est secundum se malum / et
non potest bene fieri / Secunda eciam pars patet / quia frequenter periurium claudit in se mendacium
/ quod secundum Augustinum est secundum se malum / Et eciam omnis periurij contumelia facit summe
veritati / dum eam adducit / ad confirmacionem eius / ad quod non debet / sed tamen / Quod autem
dubium periurium sit veniale / et quod mortale / est adhuc dubium / Et de hoc dicitur

Ex quibus dictis elicitur due conclusiones. Prima. Omne periurium quod fit cum deliberatione sive iuramentum fiat sollempniter sive sine sollempnitate est peccatum mortale. Hec conclusio est de intencione beati Augustini in quodam sermone ubi dicit: Ista iuratio periculosa est et addunt in capitulo an omnia sed nichil est periculosum nisi mortale peccatum, ii. q. i.
Item omne quod directe est contra mandatum dei est peccatum mortale sed omne periurium quod fit cum deliberatione est contra mandatum dei directe quia dicitur Levitici 19. Non periurabis in nomine meo nec pollues nomen dei tui.
2a conclusio. Aliquod periurium est peccatum veniale. Patet de eo quod fit iurando sine deliberatione ex lapsu lingue. Patet etiam de periurio quo quis iurat falsum credens tamen illud esse verum sic quod nullo modo vellet iurare si adverteret illud esse falsum. Unde sequitur correlarie quod non omne periurium absolute est peccatum mortale.

doctores quod ille qui periurat aut deliberat de dicto confirmando et de
iuramento, scilicet quod confirmandum est, et periurat sollempniter in iudicio presentia
talium sic periurans non tamen mortaliter peccat enormi peccato mortali sed etiam super
tali periurio severa sententia diffinienda quia ipse insanius est. Aut periurans
deliberat de dicto suo proferendo confirmando et de iuramento quo vult illud
confirmare deliberat, an dictum sit verum et an sit iuramento confirmandum,
non tamen periurat sollempniter, et sic periurans etiam mortaliter peccat. Aut
deliberat de dicto sed non de iuramento, et sic potest contingere quod homo periurat
sine mortali peccato, tamen ad minus est veniale grossum et periculosum et valde
cavendum, quia veniale id periculosum est et inclinat appropinquat ad mortale
peccatum. Aut non deliberat de dicto nec de iuramento sed totum profert ex quadam
surreptione, sicut cum quis iurat in communi sermone non attendens quem
invocat et ad quid sed quadam consuetudine vel alia surreptione iurat et sic
non peccat mortaliter sed venialiter minus tamen quam iste qui deliberat de dicto
non iuramento. Quod enim ex surreptione procedit preter voluntatem non est. Sed hoc
autem quod aliquis peccet mortaliter requiritur quod suum peccatum plene sit voluntarium
dimittitur vel interpretatur. Quod dicto propter illum qui cum deliberatione posset et deli-
berare contempnit, si ex tali contemptu deliberationis ex surreptione
periurat vel mentitur, quod non sit excusandus a peccato mortali. Non autem sic
idem est de illo qui deliberationem omittit non ex contemptu sed ex negligentia.
Contra 2am partem quinto arguitur probando quod non omne periurium sit peccatum quia esto quod
aliquis falsum iuret quod credit esse verum, propter utilitatem proximi, iuramentum illud
non est in divine veritatis contemptum, neque in proximi nocumentum, et non repugnat
mandato precepto tali, neque secundo, igitur non est peccatum et tamen est periurium ut patet
ex precedentibus, igitur non omne periurium est peccatum. Secundo potest esse aliquem cogi
ad iurandum falsum sed necessitas non habet legem ideo quod alias sunt illicita necessitas
facit licita, sicut patet de eo qui furatur et est in extrema necessitate, igitur in tali
casu periurium est licitum, igitur etc. et quod contra partem sunt argumenta a priori quod arguta.
Ad primum istorum dicitur quod iste peccat propter veritatis contemptum. Quamvis enim non
contempnat veritatem ex certa scientia, adducendo eam in testimonium falsum seu
falsitatis, contempnit tamen ex ipsa temeritate, a deo enim est non dicit terribile
et veniale, quod nullus debet ipsum in testimonium assumere, si novit quod loquatur.
Unde ignorantia non excusat in tali iuramento. Homo enim debet unusquisque sic
quod non debet ad iuramento firmare si de illo sit certus. Unde et si talem ignorantiam
rem de qua iurat, hoc ipso scit se male iurare, si cum iuramento affirmat
et ideo non excusatur a culpa. Sicut enim conscientia erronea in moribus non
excusat secundum divisum, sic estimatio falsa in hiis que creduntur non excusat
iuramentum falsum. Ideo minus quia conscientia erronea in vincibili causas excusat peccatum
quod non videtur de iuramento. Ista solucio patet per beatum Augustinum in de verbis apostoli sermone
28 et allegatur quinto in textu. Secundo dicitur quod posse aliquos facere a, et tunc medio
mutatur proposito et sic etiam periurus ut hoc etiam in emittendo verum ut mutando
propositum dicitur se scire quod est in tali casu cum distinctione licitum, et ex tanto ita
mutat propositum ut transgrediatur eum, ut ex tam legitima impedimentum, ne impleat

2 ar.

2o

Cn. 2

dn. 2

q̄ pmisit / tunc nō est piuri9 / nec iurat falsum / quam in talib9 iurat̄ submictitur intencōi recipientis / sz si deo placuit sit p̄ce / si vero in eodem statu permanserit / vel si possessionis affuit racio / si aut illi tunc iuravit / tunc licz illud p̄ponat implere / ut est impleat / adc in eo q̄ iurat incurrit piurium / eo q̄ deest tercius comes / qui est iusticia / et si licitum iurat / q̄ implere intendebat / et mutat p̄positum / nō q̄ tñ legittima / vel transgreditur tamen / sine tamen voluntatis / z tc itm̄ peccat / nō tunc / tn̄ id fm iurat / q̄ credit esse verum / sz ut dicit aug̈ quāto illa / tam mittit p̄positum / ut transgrediat̄ tamen sit piurium / salte reatum / Ad 2m dicendum / q̄ ho tal peccat / qz est quedam necessitas nec / et est necessitas coaccionis / necessitas necessitatis nō licz / necessitas vō coaccionis / nō excusat in toto / in hijs / q̄ sit sz sz mala / sed excusat secundum aliquo / qz voluntas sufficit cogi nō potest / et qz piurium / sz sz malum est / hō quamcumque / quis compellat ad id / nō oīo excusat a peccato / hō sibi a mortis peccato imponitur / dicitur enim canone / si quis piurat puta coactus / suadā / qz magis dilexit corporis / q̄ animam / peniteat 3bus quadragesimis / nec est simile de furto / qz furtum nō est malum / ni p̄ter appetitum / p̄pria aut necessitas / omnia facit communia / nā aut necessitas tollit piurij de formitate / eo q̄ nā necessitate liciatum sit / nō dei in vanum assumere / Ad 2m in primo quod arguitur / dicitur / q̄ aug9 / nō intelligit generaliter / de omni piuria / q̄ sit periculosa / sz de illa / q̄ sit tñ deliberacione / et de illa verum est / qz est mortale peccatum / Ad 3m dicitur / q̄ omne piurium / directe repugnit dīne prohibicioni / dicendum / q̄ id nō est verum / de quo loquitur / sz de isto solum / q̄ fit tñ plena deliberacione / et consensu / et sz tñ obviat / q̄ ois atq fornicacionis / et adultery repugnit isti precepto / nō mechaberis / et io est peccatum mortale / dicendum / q̄ nō est simile / de vō / qd facile evidat et de p̄petracione peccati corporalis / quam atq iste / semp dz subiacere ipsio racionis / vn̄ nunq̄ consumat opus carnis / qui homo reputetur consensisse pleno consensu / nō magis generaliter repugnit prohibicioni / Ad 3m / dicendum contemptum dicitur / q̄ iste qui piurat ex surrepcione / et sz nō honet paz reverentie / tn̄ contemptum illi nō facit / ex voluntate plena / qz ut dcm est / ex q̄ surrepcione plene voluntatem / nō est / et excusat a mortali peccato / quamuis multum p̄pinquum sit ei / et valde ad mortale disponit / dicitur 3m est dicendum / ad quod / ipsa enim est falsa / Sed est quoniam dubium / utrum ille peccet qui ducit hominem ad iurandum q̄ probabiliter credit puraturum / Dicendum / q̄ ille / qui inducit hominem ad iurandum / aut hoc facit sicut persona publica / et 2m ordinem iuris / aut hoc facit nō tamquam persona publica sz privata / p̄o sz aliquis inducat aliquem et persona ad iurandum / quamuis credat eum iuraturum falsum / nō peccat / qz facit id / q̄ ex officio tenetur facere / quamuis nō tn̄ dicitur det / illud ad iurandum compellere / q̄ post ad usum q ho petit a iudice / Si aut iste / qui inducit ad iurandum / sit privata persona aut publica / nō tn̄ hoc faciendo ut persona publica / aut hoc faciendo tñ ut persona publica / tn̄ q ordine iuris / sicut peccat / et hoc vult aug9 nō ut allegatum a magistro in textu / Secundo dubium / utrum hoc obligetur piurium

dolose. Secundum quod hic est duplex modus dicendi. Quidam namque dicunt quod iuramentum dolosum simpliciter obligat, quoniam si dolus intendat alium decipere, intendit tamen dicere verba obligatoria, et dum illa voluntarie expressius profert, simpliciter se ipsum obligat. Namque aliquo adeo capciosa et totaliter fraudulenta quod non solummodo recipiens, sed et ipsa veritas accipit verba sicut sonant, que faciunt, et ita non solummodo in conspectu hominum, ymo etiam in veritate dicunt quod iuramentum dolosum est obligatorium, sed quomodo obligatio iuramenti est obligatio, sed obligatio voti et minimorum non vero aliis dictum, quod secundum Aristotelem non est verum, nisi intercessit intentio consensus. Nec est votum obligatorium, nisi sit intentio obligandi, sic nec etiam ipsum iuramentum dolosum. Dicendum est ergo simpliciter obligatorium, in quo quis se iurat et tamen per illa verba se ipsum obligare non intendat, et propterea in istis duplex forum distinguitur, scilicet forum ecclesie et forum conscientie. Secundum forum ecclesie iuramentum tale est obligatorium, ecclesia enim iudicat de hiis que exterius obligare possunt. Unde cum verba ista obligationem exprimant, iudicat se iurantem ad illud, quod verba insinuant obligare. In foro autem Dei, qui iudicat secundum secreta conscientie, et in veritate iste non obligatur, qui non voluit obligare se ipsum, qui tamen dolose iurabit et nomen Dei in vanum assumpsit, statim in actu ipso commisit crimen periurii, licet reputat quomodo de materia, quod apud Deum quod isto iuramento iudicatur dignus de pena eterna, et iste quidem modus dicendi satis probabilis et pulchra distinctione de duplici foro solvitur arta hinc inde pienda, obligat enim in foro ecclesie, et non coram Deo. Ad auctoritatem Ysidori, quam aliquis allegat in contrarium dicendum quod hoc dicit non quod ipse Deus ad hoc reputet hominem obligatum, sed quod quod homo, quod licet non intenderet iurare, sed iste qui intendebat recipere, Deus qui hoc ita recipiebat, quod veritate et iustitia reputat ipsum obligatum ad penam, ut potest sermo ille causaliter intelligi, ut dicatur quod Deus sic accipit quod sic vult accipi ab ipsa ecclesia, et sic vult esse iudicare. Dubium. Si verba sunt dubia et iurans intendit in uno sensu, et recipiens in alio, cui intentioni sit standum, et sit quod dolus non interveniat. Dicendum quod verba sunt multa, aut magis pretendunt unum quam sensuum, secundum usum communem, aut equaliter pretendunt utrumque. Si magis pretendunt unum sensum, illius intentioni standum est, qui illum sensum intelligit. Si vero indifferenter se habent, et ideo utrumque neutrum possit probari, standum est iudicio bonorum virorum, qui pensatis circumstantiis et verbis, condescendere debent sanioribus et puriori intentioni, et probat auctoritas Ysidori non facit ad propositum, quod Ysidorus vocat in arte iurare, cum intentio est dolosa, non autem dolum ut arte invenire. Tertium. Quod verba sunt multa. Tertio dubitatur utrum iuramentum incautum sit obligatorium, quod solutio est duplex ratione, quod multiplex contingit iuramentum esse incautum, primo quando iurat aliquid, quod observatum simpliciter vergit in salutis detrimentum, sicut quando aliquis iurat se facturum aliquid quod non potest sine mortali peccato committi. Secundo dicitur iuramentum incautum, cum quis iurat aliquid quod vergit in salutis sue dispendium, et perfectionis impedimentum, puta quod cum quis iurat se numquam intraturum religionem. Tertio dicitur incautum cum quis iurat ad minus omnem eventum, quod uno casu contingente vergit in salutis sue profectum et alio casu contingente vergit in salutis sue detrimentum, sicut cum quis iurat se numquam recepturum prelaturam, quod quandoque est in salutis sue.

Dubium.

3º dubium.

dispendium sed utilius sit et canonice eligatur et a maiore sibi in-
iunctum tunc autem vergit in salutis sue perfectum si non sit propria utilius
et aliis ad statum aliud promoveri. Si ergo loquamur de iuramento
incauto primo sit absque dubio non est licitum nec obligatorium, hoc ipsum
observat peccat et hoc est quod dicit Beda et allegatur xxii q. iiii. In malis. Si
quid nos incautius iurare contingit quod observatum peiorem vergat in exitum
libere id salubriori consilio mutandum noverimus. Et ideo ut supra non est observandum
peccatum quo malum incaute promittitur. Si vero loquamur de iuramento
incauto secundo sit nec est licitum nec obligatorium licet observare ipsum non
sit peccatum quia non est peccatum non intrare religionem, grave tamen peccatum
est iurare se numquam assensurum ad statum perfectionis et quia in hoc
quodammodo oppugnat ipsius iustitie perfectionem et spiritus sancti inspirationem.
Si vero loquamur de iuramento incauto tertio sit in casu est observandum
scilicet quando vergit in salutis perfectum. In casu est illicitum et non observandum
scilicet cum vergit in salutis detrimentum. Est tamen sciendum quod iuramentum incautum
tertio dicto est obligatorium in tantum quod si quis iuravit se numquam recepturum
prelaturam, ipse non debet laborare ad hoc ut assumatur in prelatum nec ipsa autem
a vinculo illius iuramenti absolvere sed superioris voluntatem mandatum et auctoritatem
super hoc requirere et voti in eius quod ipse in hoc casu debet obedire.
Arg. Contra unum dictum: si quis per matrimonii vinculum potest se obligare ut
non intret religionem ergo per iuramentum etiam potest se ad hoc obligare. Respondeo
quod licitum est nolle, licitum est iuramento firmare, sed licitum est nolle
intrare religionem [illegible] ad primum [illegible] quod non est simile de obligatione
R. per vinculum matrimonii et per iuramentum duplici de causa. Prima quia matrimonium non dicit
privationem tantum sed potius dicit boni positionem. Sed iuramentum quo quis
iurat se numquam intraturum religionem de sua propria ratione et boni perfecti
privationem et impeditivum, ideo non est inductivum obligationis sed potius
illicitum. Et secunda ratio alia est [illegible] quia qui matrimonium contrahit sine consensu oportet
sive cum morte potest adquirere perfectionem, qui autem iurat se nunquam
intraturum quantum est de se reddit se perpetue inhabilem. Ad rationem [illegible]
intellectum [illegible] quamvis licitum sit nolle intrare religionem tamen in
perfectionis hoc iuramento firmare est [illegible] obstinationis et impugnationis
contra spiritum sanctum qui de tepidis et negligentibus sepe facit fervidos et
2o dubium perfectos et per consequens illicitum est iuramento illud firmare. Secundo dubitatur utrum iuramentum
coactum sit obligatorium. Respondeo quod [illegible] scilicet iuramentum assertorium et promissorium.
Si iuramento assertorio nullus cogi potest scilicet ut faciat [illegible] in cauto
et ideo in quocumque casu hoc facit tale iuramentum, hoc obligaret ad
peccatum. Non enim in tali excusat coactio a toto et si a tanto. Tamen
ergo iurans [illegible] prius meruit. Sed iuramento autem promissorio potest esse sufficiens
coactio sicut si quis aliquis iuramento promittat aliud quod sibi damnosum est
ad maius malum evitandum et hoc sine peccato fieri potest et si tunc talis
coactio est sufficiens et tanta quod in constante viro cadere possit talis obligatio

in foro contentioso saltem [in] illo casu quo ei qui iurauit mutuum non competit actio
contra iurantem / ideo nec debetur sibi res promissa in foro conscientie / iuratus tamen in foro
conscientie est obligatus illud est de intentione Augustini / et ratio huius est / quia tunc deus
aspirat [solum] voluntatem intentionem / et vos non possit cogi / coactione
sufficienti / sed inductionem iudicat deus talem hominem obligatum / et est
etiam sit propter illam rem temporalem / ideo non propter saluationem sui corporis / im-
mediatum dicit deus / tunc omne mediatum sit peccatum / ut dictum est in questione
precedenti / Sed multo minus / iuramentum infirmitate dicitur / ut quorum iurare promissorie
quod non intendit adimplere / ideo in foro conscientie / enim theologorum concludendum est
ei qui sic iurauit / in relaxatione inueniat quam iuramentum impleret / et hoc
si quam sunt / ratio est licite / quia tunc pecunia tota iudicis competere / potest
ab illo repetere / ea que iniuste acceperit absoluta / Dicens / tunc spoliatus iuratus
se nunquam repetiturum bona sua / tenetur non repetere / si talis est quia iuramentum
non debet esse iniquitatis / [...] contra legem naturae / quia non repetat iniuste ablata
quia auferenti non debetur / et quia ut sit iuste priuat se ipsum et
suos heredes / contra legem diuinam / tenetur recipere propria / ut patet / ait 18 / et Augustinus
dicit / quia homo ita debet dimittere mundum / ut negligat salutem propriam / Secundum
secundum Thomam / si iurauit se non repetiturum / potest denunciare iudici qui
ex officio suo raptorem / quem ad restitutionem compellet / si autem iurauit
se non denunciaturum iudici / iuramentum est illicitum / sed contra correctionem fraternam
dicens quod si ipse iurauit / se nec repetiturum / non tamen acceptum ita ablatas / Secundum / quia sicut debet recipere / ideo et si iudex ex officio raptorem
compellet ad restitutionem / tamen et quia vos abiecte darent pauperibus
videat ipse quibus / ut non ad recipi dicit res suas denunciare iudici / si
potius ad emendandi proximum suum / Super doctrina / Augustinus in sermone de super illud
6 / et dimitte nobis debita nostra / Quinto dubium / Utrum obligatio conscientie
iuramenti dolosi / Respondetur / Secundum Thomam / quod si quis iurat dolose / obligatur ad
obseruandum tale iuramentum / quia ex dolo suo non ledat / et non et ut impleat
iuramentum / secundum intentionem recipientis / saltem duobus recipientis / dolo / non interponat
Bonauentura / videtur velle / quia in foro dei / qui iudicat secundum secreta conscientie / et enim
vite ille qui dolose iurauit / non obligatur / quia non voluit obligari se ipsum
sed tamen dolose iurauit / et non dei in vanum assumpsit / statim in ipso actu
commisit crimen periurii / ut reputat quomodo de materia / et apud deum iudicatur
dampnatus pena eterna / Sed in foro ecclesie iuramentum tale est obligatorium
cum ecclesia iudicat de hiis / quod exterius obligatur priuat / et ideo compellit iu-
rantem ad implendum iuramentum / verum quia verba communiter accipi solent / Sed autem
quis simpliciter iurat / absque dolo / tunc in foro conscientie non obligatur nisi secundum suam
intentionem / in foro tamen contentioso / quia compellitur ad implendum iuramentum
cum quia verba communiter accipi solent / Sexto dubium / Utrum licet recipere iuramentum
ab ydolatra / quo quis ydolatra iurat per ydolum / Respondetur / quia in iuramento facto
per ydolum / est duo considerare / scilicet ipsius ydoli veneratione / et ex hoc sequitur
confirmatione / habendo tamen iusti licet iuramentum ab ydolatra recipere / non excipere

ad primum

4o dubium

6o dubium

. nec facit quod ydoli venacio est omnino detestanda. Si vero habeat reus ad invisit natum est ab [...] eas recipere pro utilitate communi. Verum quamvis illicitum sit vocare per ydolum, quia forma eius est pro licita, tamen venerando sit communis utilitas. Hoc requirit; licitum est recipere tale iuramentum. Sed recepit Jacob pro bono sue posteritatis, Judas pro pace gentis sue, et sic Romani a Sarracenis recipiunt pro pace et utilitate communitatis.

Circa 23 distinctionem tercii libri
Circa distinctionem 23 dubitatur utrum fides sit virtus theologica a ceteris virtutibus distincta, et arguitur primo quod non sit virtus. Circa primum igitur qui credit creditur leviter corde, sed per fidem homo credit credendo; ergo per fidem efficitur homo levis corde, sed non est quod faciat hominem levem corde est virtus. Secundo omnibus concessum credendi deum ab ipso naturaliter est inserta; ergo non est fides alia desuper infusa necessaria. Contra virtus bona et cetera per Damascenum libro quarto capitulo quarto. Secundo ad consecucionem nostri ultimi finis sufficiunt virtutes per quas disponimus nos bene vivere, ad ipsum scilicet diligere ex toto corde et ex tota anima et tota mente, sed hoc possumus per virtutes que sunt inserte nostre facultati naturali, quia per sapienciam possumus ipsum noscere, per iusticiam et amiciciam amare et cetera, sed non est virtus theologica desuper infusa ponenda. Tercio virtutes proprie distinguuntur ex diversis obiectis, sed idem est obiectum omnium virtutum theologicarum, scilicet deus; ergo non sunt inter se distincte. Oppositum patet per magistrum in distinctione 23.

Oppositum
nondum
virtus theologica
Pro solucione dubii nondum est primo quod quedam sunt virtutes morales et intellectuales naturaliter acquisite, et consequenter theologice et desuper infuse. Unde virtus theologica est virtus supernaturaliter infusa virtus per obiectum deum sub racione qua facultatem naturalem nostri intellectus et voluntatis excedit; et isti dicunt quod primi virtutes que circa deum per obiectum versantur; et si aliquid de [...] mercatum ut deum habeant pro obiecto, sunt sapiencia que est scientia altissime cause, tamen hec sunt sub aliqua racione in deo naturaliter considerata, sicut est de hiis que de deo naturaliter possunt cognosci. Obiectum autem habituum theologicorum est incircumscriptum, scilicet ipse deus sub racione facultatem intellectus et voluntatis excedente. Est enim obiectum fidei sub racione veritatis super posse naturale nostri intellectus elevate; spei vero sub racione largitatis supra aliarum facultatum humanarum excedentis; caritatis vero sub racione bonitatis excipiens supernaturaliter communicantis. Virtus ergo theologica habet deum pro obiecto et ordinat atque corrigit in deum tanquam in finem beatificum, et solo sermone divino nobis traditur.

2 oduu
Secundo et finis ad quem nos ordinat. Secundo est nondum specialiter de obiecto fidei, quod illud est duplex, scilicet proximum, cui per actum fidei assentitur ut sunt articuli fidei, et alia veritates in illis credite; sic ergo tale obiectum tunc fidei obiectum est res creata ut prophecio quia talis deus est trinus et unus. Aliud est obiectum remotum, sed res ipsa per obiectum proximum significata, que proprie dicitur obiectum, que est secundum racionem [illegible] motivum, scilicet infallibilis movens credentem ad credendum; et illud solum verum increatum est obiectum fidei, quia sicut deus est quod per articulum fidei est quoque incomplexum et tamen homo movens intellectum ad credendum talia que sunt supra naturale lumen cognoscit; ergo sicut lucidum dicitur proprium obiectum visus, quia secundum se per visionem et movet ad videndum, sic in proposito et sic per aliud aliqua creata incomplexa. Hoc tamen est ut secundum ad deum attributum

et reductione. Item in credendo sane et salubriter. Pro inicium fidei
pertinet ad ipsum ipsi prime veritati. Quia enim per fidem credimus deo, credimus quia
credimus quia prima veritas hoc revelavit. Quia enim credimus quod deus est trinus
et unus, non credimus quia credimus esse, quod docet ratio credendi esse, et esse
credimus quia credimus; sed a spiritu sancto recepit et a prima veritate, quae non permittit
eam prolabi circa ea in hiis quae sunt salutis, quia tunc ea sunt circa eius ad confir-
mationem sancti et ei suggessit omnem veritatem. Secundo, id de obiecto materiali ar[gumentum] 2
articuli fidei sunt de humanitate, quae est res creata, sic fides est res. 2o sic quis 2o
per temeritatem negaret quae in sacra scriptura continentur et asseruit, et hec est contra
veritatem, quia obiectum fidei extendat ad omnia quae in sacra scriptura continentur. Sed in
sacra scriptura multa scribuntur de temporalibus et plura de creaturis, quia materialis
ut quod abraham genuit ysaac etc. Ad primum dicendum quod divina veritas duplex Resp. 2
movet intellectum per fidem illuminatum ut patet, sic in articulis spectantibus ad
ipsum deum secundum divinitatem, sicut est unitas trinitatis. Sed in articulis spectantibus
ad christum in sua humanitate assumpta, sicut incorporatione ab ipso causata
sicut in creatione, reparatione, iustificatione, seu glorificatione. Quia quamvis articuli fidei re-
spiciant humanitatem, dicendum quod isti articuli qui sunt de humanitate et in humanitate
presentantur, de divina persona quae est veritas increata; nam veritas non po-
test falli etc. Item de futuro, quia resurrectio futura non est obiectum proprium fidei
sed deus qui per divinam iustitiam et virtute sua corpora resuscitabit ut
retributio fiat secundum merita, etc. de articulis, ut est dictum prius, de quo articulorum
Ad 2m dicendum quod hereticus iudicatur ille qui per temeritatem negaret etc. quae in sacra Ad 2m
scriptura asseruntur. Ad 3m, quia non est hoc quod omnia quae in sacra scriptura continentur
teneat ratione obiecti proprii et motivi proprii fidei, sed oportet quod constituatur
ad eius obiectum proprium. Sacra enim scriptura edita est a summa veritate et
spiritu sancto assistente qui contraduxit sacre scripture, conducit eam; cui fides assentit proprie, et
cui inititur in credendo, scilicet summe veritati, et ideo hoc non potest concludi. Quia ideo fides
non tamen recipit habet respectu sicut proprium obiectum sicut dicit Bonaventura. 3o sic
quia tres sunt theologice virtutes, scilicet fides, spes et caritas, quorum sufficientia potest haberi
hoc modo: virtutes quibus ordinamur ad beatitudinem supernaturalem sic habent ad ipsam ut meritum
ad premium. Sed nullum meritum est sine caritate. Ergo ad beatitudinem indigemus
caritate. Item nullus ordinat actus suos ad finem nisi ipsum finem cognoscat.
Sed finis supernaturalis seu beatitudo non potest cognosci ratione naturali. Ergo ad hoc quod actus
meos in ipsum ordinet, oportet quod cognoscamus eam ex aliquo dono seu auctoritate
cui credamus, et hoc facit fides, per quam credimus deo revelanti beatitudinem
quam suis fidelibus preparavit. Item quia fides est nobis necessaria, item nullus consequi
finem non tendat in illum quem possibile haberi. Sed finis supernaturalis non potest haberi
nisi ex aliquo dono seu adiutorio. Item quia requiritur spes, per quam innitimur divine
liberalitati promittenti nobis beatitudinem. Sed per fidem innitimur divine veritati
revelanti eam nobis. Sic ergo ad consecutionem beatitudinis supernaturalis requiruntur
fides, spes et caritas. Sed aut hec tria requiruntur, ita sufficiunt. Propterea

ponit 3os habitus theologicos et non plures neque pauciores quarum sufficientia est aliter
potest sumi quia virtutes theologice reformant hominem penes ymaginem que sunt memoria
et intellectus et voluntas vel rationalis concupiscibilis et irascibilis sic et virtutes debent
esse 3es scilicet fides informans intellectum seu rationalem spes memoriam seu irascibilem
caritas voluntatem seu concupiscibilem Unde sicut in patria erunt 3es dotes
3es virtutes anime perficientes seu informantes scilicet visio perficiens rationalem
et delectatio perficiens concupiscibilem et perfecta tentio reformans irascibilem
seu perficiens sic necesse est ponere 3es virtutes theologicas in via quibus dotes
correspondeant Item fides facit assentire prime veritati propter se et summe
spes facit [illegible] confidere et inniti summe et immense largitati et
expectare ea que sunt super omnem estimationem humanam que promisit largitas
divina Caritas facit adherere summe bonitati Item fidei est dirigere et
videre quo sit tendendum spei vero est erigere attendendo caritatis est unire tamquam
deo Ex hoc patet quod fides est virtus theologica Sed de ordine earum quia tamquam
est notandum quod duplex est earum ordo scilicet nature et temporis Loquendo de ordine temporis
fides non precedit spem aut caritatem sed simul tempore infunduntur Tertio ratio est quia
sic infunduntur nobis a deo ut ordinant ad beatitudinem sed unum non sufficit
sine altero ut prius patuit Secundum deus qui non deficit in necessariis non infundit
unum sine altero sed omnia simul Loquendo autem de ordine nature fides precedit spem
et caritatem quod patet primo ex actibus quia qualis est ordo in actibus talis est in habitibus
sed sperare et amare que sunt actus spei et caritatis supponunt credere qui est actus
fidei affectus enim boni supponit eius cognitionem Ergo spes et caritas supponunt fidem
Secundo patet hoc per apostolum dicentem ad hebreos xi fides est substantia rerum sperandarum et
apponitur substantia id est fundamentum et in eodem capitulo dicit quod accedentem ad deum
oportet credere quia est et quod requirentibus se remunerator est Sed de ordine spei
et caritatis [illegible] minime probatur postea Ultimo notandum quod virtus generaliter est habitus
perficiens potentiam per intensitatem et determinans ipsam ad actum bonum Specialiter
et ad propositum virtus est habitus perficiens potentiam et per intensitatem et inclinans
seu determinans ipsam ad actum per quem bene et salubriter in ultimum finem suum
tendat Ex quo patet quod licet fides informis possit dici virtus primo modo non
tamen 2o quia 2o modo dicta virtute sunt fides spes caritas dicte virtutes et alias non
patet magister in 3o distinctione 23 capitulo 3o et 4o et sequentibus et idem est de aliis virtutibus
Ex dictis patet quid sit dicendum ad dubium motum Ad rationes ad partem dico quod tanto assentit
deo homo et assentiendo illi perficitur animi levitas non est Sed tanto assentit
veritati summe et quod credendo inniti non est credulitas levitatis sed veritatis
Ad 2m dicitur quod dominus damascenus intendit est de cognitione dei quantum ad generales
conditiones [illegible] quarum cognitio a nobis per ea que sunt infra metam naturalis facultatis
et non quantum ad conditiones speciales dei ut est trinitas in personis [illegible] ad cognitionem dico deum
secundum conditiones speciales ut scilicet est obiectum beatificum eterna beatitudine bonis
[illegible] et ad dictos actus meos in ipsis ordinando non sufficiunt nobis
virtutes naturales adquisite et adquisibiles ut patet ex dictis Ex hoc patet responsio
ad 3m Ad quartum dicitur quod licet idem in re sit obiectum omnium virtutum theologicarum habent
tamen esse sub diversis rationibus formalibus ut patuit in notabili primo modo

q° rationibus ad dubium

ultimo notandum

ad rationes ante oppositum

tamen diversitate rationum obiecti

ppt diuersitate eorum obiectum formatum ppe virtutes pnt variet || etc.

Dubitatur 2o utrum fides sit tantum una et non diuersa· vel diuersa credibilium. Respondeo.

Dico primo quod diuersa sunt habitus fidei infuse in diuersis fidelibus patet quia eorum actionis numeratur secundum numerum subiectorum et cum fides sit actus sequitur quod alia secundum numerum

est fides in me et alia in te. Secundo dico quod in omnibus fidelibus est tantum una

fides infusa secundum speciem ita quod non diuersificantur in eodem parano habitus fidei

secundum diuersitatem actuum credituorum specie dictorum et hic ratio pt primo sic arguitur

quia sicud caritas creata est una secundum speciem in omnibus operibus licet varie

et mouet et inclinat voluntatem et trahit ad omnia opera etc. pt· variis

specie distinctis non quidem a natura sua sed sicud deus creat eam supernaturaliter ita

supernaturaliter et miraculose utitur ea etc. quod instrumento voluntatis ad producendum diuersarum

operationum sicut in proposito. Secundo potest possibiliter ymaginari quod quia deus creat habitum

fidei infuse et ideo non naturaliter sed miraculose est inserendum intellectu ad formandum

inse assensus multorum credibilium sicut dispositiorum aliter assignatur ratio huius contra doctores

secundum quem est ratio credendi seu verum obiectum proprium omnium credibilium et motiuum ipsius

credentis ad credendum secundum eandem rationem scilicet quod prima et summa veritas

cui credens innititur propter se et super omnia sed ipsa fides est una a spiritu lic

inueniatur in credibilibus diuersitas et in actibus credendi. Posito quod bonauentura

secundum eius credens actum hominum veritati quia ipsius quod verax est ad credulitatem

qua ~~[illegible]~~ loquitur sicut in proposito· cum credimus deum esse veracissimum et

credamus omnia credibilia ab eo esse dicta et reuelata uno habitu infuso credimus

ea omnia. Item quod sicud visus habet se ad omnia videntem sic habitus ad intellectum

videntem quod vere utrumque inserendum sed licet albedo et nigredo sint diuersa obiecta

quod eodem modo mouet ad videndum non ponitur solum una dispositio oculi requisita

ad videndum ergo sic in proposito licet credibilia sint multa tamen formaliter et principaliter

obiectum quod mouet ad omnem actum credendi etc. Dubitatur quare diffinitio fidei

qua apostolus ponit sit intelligenda et est apte ad hebr. xi ubi dicitur fides est

substantia rerum sperandarum argumentum non apparentium. Respondeo dicendum secundum bonauenturam quod ita est bona

diffinitio fidei quia ipsa manifeste eciam diffiniti explicat et ab omnibus aliis

separat. Nam ipsa fides secundum essenciam suam respicit quod parte intellectus

et aliquid ex parte affectus habet enim affectum stabilire et intellectum illuminare et

in quantum affectum stabilitat dicitur substancia id est fundamentum in quantum autem intellectum

illuminat dicitur argumentum ut ergo plene fidei essenciam explicaret apostolus potuit eam

diffiniri sine notificari ut dicte est substancia sit et argumentum sed enim tota essencia diffinitio

diffiniti in se claudere et apte notificare et etiam quod habitus virtutis duo

notificari habet videlicet per finem vel per suum obiectum finis autem ipsius

consistit in eterna beatitudine quod est et sperandum et ita in rebus sperandis obiectum autem

consistit in veritate sperandas et non apparentes ut non essencia diffiniti

explicaret plene per intellectum et affectum sed etiam manifestaret apte per

finem et obiectum sed etiam diffiniendo diffinitum ab omnibus aliis separare et quod fides

formata quam habet a fide informi et etiam ab habitu cuiuslibet alterius virtutis

eandem ipsum esse veracitatem tandem omnia esse vera quod dicat scriptura de diuersis materiis

2m dubium

dubitatur

lic

non visa et ita in rebus non apparentibus quia apostolus diffinit fidem per rebus

a fide inquã a formi dut' / inqntu sustentat / totum fabricã spualē
/ ab alijs aut virtutib' / inq̃tum virtuti / no vise facit ad hec / 10 qm ad
hec duo / de' subã rez spandaz / ut dut' a fide in formitate no appē
ut dut' ab habitib' aliaz virtutum / et sic pz / quo p̄dicta diffō fidei ē
bona et p̄ta / nt supplui gtinet / nc in aliquo diminuta / Ay dicit
/ q in diffone fidei / dz q sine pond' hitq Est em fides hitq / et non
qualecūq ß bon' / et bonitas in habitu est / q pro dcto ordine ad
fine / et illud innuit p scp'a Cum em dr / fides est subã rez / no
ß / q sit res p'se subsistes / ß q sicd subã est subm om accidntm / et ta
gtinet eoz / sic fides / aliquo a sensi / est fudatum / toti' edificij spualis
/ et dispositio / qua res spande / ia aliquar' i nob' exsistut / intellectuale
et exsistit in futo reali Est / qz ar'm impotat manifestatez / intell'us /
intell'us aut / manifesta cos est subm / no tu dr fides est ar'm / inui'
q est manifesta'ua / et q intell'us est eius subm / Res aut / q no vidē
p aliq pons / infra facul'te naturalis rationis / sut fidei ob'ta / res aut
spande / sut eius finis / tu ergo dicitur / fides / est subã / spus est / fides
est hitq bon' / toti' edificij spualis / funda'tu / exsns ad res spadas
ordinatq / mai'us virtutis / excedens facul'te nre naturalis cognicis / et illa
verba pla intelligūr / Tm d'ca in scptis dubio Relat' nond / tn dica
/ q dup' est hitq fidei / sz infusq / qui est hitq / a deo supnali dat' / inte'ui
huaq / et ho / ut firmit' / et sine formidicam actuali / q habituali
assentiat vitati supna'li / ß no apparenti / in lume naturali / quis em in actu
aliq visio / ul ratio aliqua / p suades / possit intell'tu ad assendu / aliq
dispone / no tn suff't ad firmu assensu / sn formidine actuali et habi'li
ß requit' hitq infusq / Alia est fides adqui'ta / et est hitq adquisitq
i nob' / ex frequenti seu ex frequentatis actib' fidei / et q tal' sit poda et
gta pz / qz si bap'tq in adulti hesitm / tn ar'lu vim / p d't totu fidem sibi
in bapmo infusaz / et tn alijs ar'lis firmit' assentit / si ex fide aqta
Aliud dubium / utrum / p'lis aut demo'ua to / meritu diminuat tn fide ar'ta
/ et q no / ar' pmo / qz no pt ee scia ul opio de hijs / q credunt'
fide / si rc ratio p'lis aut demo'ua / g at / et ans' / qz q credunt' fide
/ sut sup ratōem / et q sunt subiecta rationi / impole est aut id
ee sup rato / et infra rationē Confirmi q sit fide credit' esse
vm / ß de quo est opinio no est certe vm / ß incerte notu / Confirm / 2o
fidei no pt subee fm / sz sic hum ul opinioni pt subee falsu
/ 3o credē ppr rationē / no est mi' meritorm / q credē ppr p'la auctē /
/ ans' / qz p hua rōs / fides dubitada / ß dubitantib' eterna vita
pmittit / ut pz au'ti 20 qui dubitat in eterna vita habebit / q
no ee / ß p dubitatōm prom / initu fidei dermine / ergo vi ppria no
diminat meritu / in cō Opposit' ar' / no sufficit ppbus / tor meritu fidei

182

cuacuacet / qz ut dc pcepf / fides no hz meritu / v hua rato pbz
opprimetu / ylo rato / aqr psuades meritu fidei / dimit / h videndum
est de ib9 / po an possit ee sl fide creditu et euident scitu aut cu
formidie opinatu / Scdo / an fidei possit subee falsu / 3o an ro
repugnes creditis / meritu dimat credentis in ee do / Quantu ad pmu p pars
nondu / qz fides voo / pt capi / p actu creditis / seu assensu uo creditis pp
qz aut [illegible] pucnes / v quo quis inniti actu ppom
assene qz aut te / X oo ca qz hitu / ad hz assm inclinate / ppoe v dcm est
d scia / et opinie / qz voo scia ca p actu seu assu / d oo p hitu / 2o nond 2o dub
/ qz fides utroqz dcoz moz pt capi dupr / v oo gnar / et est mo habit
ut assca / sine formidine actuali / ppom de quaz vite mo gstat nisi p
testiom alioz / ut auditu tm euidens / d oo gtracte am maz aliqua
spalem / de qua est fides / put de ea loqut spcar theo / et hec est
noa hitualis ut assnia / sine formidie / ita actuali qz hili / ppom de
quaz vite no hz a nob euidenra / spus / vel ros nalis / s gstat de eis per
reuelatio ad se fcam / et testificatoes p mira et pdicatos / 3o nond 3o dub
qz obtu fidei / voo et pnr ca p eo qz [illegible] p ppoz / cui quis credite
assso inniti / 9pe s qz tale / mouet intellcu / ad assm creditm / nec ppoe
dtur de opinione / 2 oo ca obtu fidei p ppone mentli / qua obtu poo
dcm / 9pe 9 gnosti nec ppoe dcm est de obto scie et opinionis / Concło Con p a
pa / idem de eod obo poo dco / pt hre sciam / fidem / et opinionem
s qz idem / scan pt ppoe / p una ppone a sorte scita / et p a az ab
eo credita / et itz p aliaz ab eo opinatam / s nec gna bona / et a tu est
notu / 2a 9o / scia fides et opinio habituat no repugnt eiid r 2 9o
cuiusqz obti 2oo dci / s qz stat / qz quis hicat hitu opinatm / et pg a
adqrat creditm / pori hitu no du corrupto / et pg a adqrat habitu
scienfitu / nec poribz 9 no du corruptis / s go vca / 9a bona / et assupm
est satis notu / 3a 9o / sed de eod obo 2oo dco / pt hre sl sciaz actu le 3 9o
et fidem habitualem / vel fidem actuale / et sl sciaz habi lem / assmi
ut sl de ead ppoe menli / pt hre sciaz actuale / et opinione habi le
aut eqz et ppoi dcm est de fide / pa po qz / s qz stat / qz a eu ppoi
assentie po qz aut te dit / et hoc scienfice / et pgca inuenie ratione
demo ua ad eand / et tui assen et sibi scien te / et no ppt hoc 9 hitu
creditum stati [illegible] desinit ee / ut p3 inducti / sicut in scili / si quis
est uitios9 / et pctor magn9 / s gnt / et ei gsr hica gratu facies
no ppa stati corrupit hitu uitiosi / s pus in eo gnati / s nec ppoi 4 9o
s 2 po 9 / 4ta 9o / eand ppone menle sl scie / et opinari actua /
aut eqz crede et opinari / est impole / s 9o / qz s re scit eaz ppoz /
ylo assent ei sine formidie / et s opinat / ylo asent ei cu for-
midine / mo impole est / qz idem eid ppoi sl assentiat cu formie
et sine formidie / s go va / qz sinnit ar de crede / 5ta 9o / et s 5 9o

aqz p[ro]pria fide creditu / et clare visz ut evident[er] scitu in lu[m]i[n]e nati
sit ab[solu]te po[ssibi]le / no t[ame]n est de q[uo]m lege tracte / est evident[er] scitu sed
p[ar]tem posita p[er] istam ap[er]one[m] / t[ame]n vn[us] deus est / qz multi doctores
dicut et demonstrant in lu[m]i[n]e nat[ura]li / quare eos ad p[ri]ns no[n] curo re=
citare / Secu[n]da p[ar]s p[ro]bat[ur] / q[ui]a mlta [alia] sunt tradita in lege p[ro]pria / de quib[us]
no[n] pt aliquis viator sup[er] que[m]z mo[do] h[ab]ere notitiam evidente[m] / p[rim]a lege
stante / manens viator / p[rim]a p[ar]s q[uo]n[ia]m vera / qua no[n] est ex terminis / ans
pz q[ui]a ar[ticu]lo t[ri]n[ita]t[is] et incar[nati]o[n]is / pz etiam p[rim]a p[ar]s p[er] ap[osto]l[u]m ad hebr[eos] xi / in glo[s]s[a]
in d[icto] glo[s]s[a] / et allegat / au[ctor] in distinctione 23 ubi paul[us] dicit fides est
substa[n]cia rer[um] sp[er]andar[um] ar[gumentu]m no[n] appare[n]tiu[m] / hoc p[ro]bat dicit tradi[tio] qz no[n]
vz videri / n[on] credi i[de]a no[n] pt / qz videri pt / 6ta q[uo]d / fidem actuale
scie[n]tie sit cu[m] sci[enti]a actuali in eade[m] a[n]i[m]a / et i[n]tu ee[m] op[p]os[itio] men[ti]bus / no[n]
est po[ssibi]le de q[uo]m lege / p[rim]a patet ex auct[oritat]e / gr[egorii] y[mni]e / allegata / et alijs
p[ar]tib[us] quas au[ctor] allegat in distinctionib[us] 23 et 2[4]a huius 34 / et p[er]
ratione / q[ui]a de ratione scie[n]tie est evidencia / et ratio n[ecess]itatis ad ass[ensu]m / et
de ratione fidei est in evidencia / et ul[tim]e omnem appare[n]tia[m] et ro[ne]m / ig[itu]r
libere ar[gumentu]m dete[rmin]ans ad ass[ensu]m / put patuit ex dictis / in q[uest]ione d[isti]n[ctio]nis
23 / S[ed] impo[ssibi]le est idem evident[er] et / et in evidenter / scito et non
scito cognitu / ass[ensu]s tunc / ab eod[em] pt / 7 q[uo]d v[er]a / Sed ... p[ri]m[us] / sed de lege dei
o[r]dinata / clara visio patr[is] / v[er]e fidem evacuat / ita ratio nat[ura]lis de
mo[nstra]ta fide actuale ... q[uo]d et intellig[itur] excludi[tur] / ex p[ri]us no[n] omne
enigma tollat / p[rim]a p[ar]s pz p[er] ap[osto]l[u]m dicente[m] p[rim]a ad Cor[inthios] 13 / cu[m]
venerit q[uo]d p[er]fectum est / evacuabi[tur] q[uo]d ex p[ar]te est / et est ex p[ar]te sci[enti]a
notitia p[er] b[e]n[ignita]tis / in q[u]o dicit[ur] qz visio d[ivi]ne ess[enti]e / cuiusq[ue] fruitio tollit fidei
et spei evacuat / put fides et spes [ta]m sunt v[ir]tutes theologice / 2a pars / cor[ollarium]
pz ex q[ue]one [.] 3a sed / q[ui]a p[er] demo[nstrationem] in via no[n] possum[us] scire / aliqz cre=
ditu[m] tali sci[enti]a / q[ue] p[er]fecte tollat omne enigma / sed fa[ci]t visio patrie
Corollarium 2m / in id vis visione sensi[bi]li ut intellectuali / demonstrata / est sit
creditu[m] et 2m / pz t[er]tium p[er] au[ctorem] q[uesti]one 28 / ubi ad h[oc] adducit[ur] p[ar]tes auctoritates
scor[um] / ut a[postolu]m ad hebreos pi[mo] / fides est i[n]tu no[n] appare[n]tiu[m] / sed
visa sensi[bi]li visione / sunt appare[n]tia / p[er] visa intelli[gibi]li visione / sunt appare[n]tia
i[n]tell[igi]bilis / Corollarium 3m / quamvis b[ea]ta virgo / et discipuli x[risti] multas noticias sensuales
et exp[er]imentales de x[rist]o habuerit / iste t[ame]n vera fidem ab ipsis i[n]tu
x[rist]i no[n] excluserunt / p[rim]a p[ar]s pz / q[ui]a viderunt eu[m] paciente[m] / asce[n]de[n]te[m] ad
celos et[c]. / 2a p[ar]s pz / q[ui]a crediderunt eu[m] esse v[er]u[m] deu[m] / et dei patris n[atur]ale[m]
filiu[m] / et h[oc] no[n] viderunt / i[n] c[ontra]rium / Contra p[rim]a[m] p[ar]tem h[uius] q[uestio]nis ... sit / nullum
fide creditu[m] est in lu[m]i[n]e nat[ura]li evidenter scitu[m] / aut sci[bi]le / i[de]o 1a p[ar]s
male po[sit]a / a[rgu]itur sic / q[ui]a si est scitu[m] / tu[n]c no[n] est fide creditu[m] / q[ui]a fides
est ac tu no[n] appare[n]tiu[m] / ut d[ici]t ap[ostolu]s / et glo[s]a sup[er] eod[em] / d[ici]t q[uo]d de visis no[n]
est fides s[ed] cognitio / Similiter d[ici]t q[uo]d est de incognitis / et intelli[gi]t i[n] lu[m]i[n]e
nat[ura]li / i[de]o aliq[ui]s / ut q[uo]d de ista t[ame]n vn[us] est deus no[n] sit fides / ul no[n] sit
no[ti]a nat[ura]lis evidens / i[n] c[ontra]rium / Similiter q[uo]d iste auctoritates / fides est de no[n]

apparentibus vel de magistris etc. intelligitur patet, quod est de illis que per se
in lumine naturali non possunt facilem investigationem ab omnibus, sed a maiori
parte hominum absque errore, qui esset impedimentum ad salutem. Cum quo tamen stat
quod fides est de aliquibus naturali ratione investigabilibus, propter diversos homines ex=
cellentis ingenii et ad hoc sufficienter vacantes, quia tamen certam cognitionem de talibus
non sufficienter consequi possunt propter temporis longitudinem que requiritur ad acquirendum talem
cognitionem, et etiam propter incertitudinem que accidit eis propter errores admixtionem
necesse etiam fuit communiter homini legem, que dicitur esse communis omnibus, iubet talia credi, et
illud dictat ratio, quia omnis lex credi debet, rationem quod magis est communiter, scilicet divina
clementia salubriter providit ut etiam ea que ratio debiliter investigare potest
in omnibus pura fide tenenda preciperet, ut sic homines de facili possent
divine cognitionis participes esse. Ratio potest dici, quod auctores loquuntur de hiis de quibus
est fides simpliciter apud omnes, que tam alta sunt quod nullum ingenium naturale
humanum maioris ad eorum investigationem perfecte rationem naturalem perveniet; et tale concluderet
sufficienter; non autem de hiis de quibus est fides secundum quid scilicet propter rationem naturalem
investigari possent. Circa hoc est notandum quod sanctus Thomas 2a 2e q. 2 ar. 10
Ratio dicit necessarium est hominem accipere per modum fidei non solum ea que sunt supra rationem
sed etiam que per rationem cognosci possunt. Et hoc propter tria. Primo quidem ut citius homo
ad cognitionem divine veritatis perveniat. Scientia enim ad quam pertinet probare deum
esse et alia huiusmodi de deo ultimo hominibus proponitur addiscenda presuppositis multis
aliis scientiis, ut patet de methaphysica, et sic non nisi post multum tempus vite
sue homo ad dei cognitionem perveniret. Secundo ut cognitio dei sit communior. Multi enim
studio scientie proficere non possunt vel propter hebetudinem ingenii vel propter alias occupationes
et necessitates temporalis vite vel etiam propter torporem addiscendi, qui omnino a dei fraudarentur
cognitione nisi proponerentur eis divina per modum fidei. Tertio propter certitudinem. Ratio
enim humana in rebus divinis est multum deficiens, cuius signum est quod philosophi de
rebus humanis naturali investigatione perscrutantes in multis erraverunt et sibi
ipsis contraria senserunt. Ut ergo esset indubitata et certa cognitio apud homines de deo, oportuit quod divina eis per modum
fidei traderentur, quasi a deo dicta, qui mentiri non potest. Contra 6ta conclusio et causa
tercia: quia formata ratione fidei non repugnat formari ratione; clare visionis autem
scientia repugnat fides; et scientia etiam est causa non repugnat autem, quia formata ratione
scientie est notitia assensiva propter demonstrationem habita; hoc non repugnat fidei rationibus
fidei, quod patet primo per experientiam, quia si quis primo assentiat simplici formationi
et evidentia illi quod luna est minor terra propter auctoritatem astronomi ita
asserentis et de inde processu temporis adquirat medium demonstrativum ad
eandem conclusionem, constat quod secundo stat auctoritatibus, sicut fides infusa cum ratione concordante
auctoritati sit assensus propter rationem; tamen assensus propter auctoritatem, licet habiti rationem
talem non sit necessaria auctoritas, ita quod ratio demonstrativa non excludit necessitatem
auctoritatis, sed non compossibilem actum fidei et scientie, non sunt necessarie sed potius sibi invicem
subordinati, eo quod fides inducit ad scientiam et scientia confirmat fidem
quo ad credentem licet non quo ad ipsum creditum. Prima confirmat

2o si actus fidei et sic repugnaret / maior patet quia non evidens et inevidens
/ quia ut quibusdam videtur / scientia facit de conclusione evidenciam / et fides inevidenciam
/ Sed hoc non valet / quia licet fides non faciat evidenciam / non tamen facit inevidenciam
/ hoc est conceptum oppositum evidencie / solum enim facit assensum per auctoritatem vel per inspiracionem
/ qui etiam in se non sit evidens / compatitur tamen secum alium assensum evidentem
/ causatum per alium habitum / nec valet quia fides non facit evidenciam /
ergo facit inevidenciam / in compossibile evidencie / quia non oportet / quod illud quod non causat habitum
/ causet privacionem incompossibilem habitui / Secundo si quid non facit me videre
/ non oportet quod faciat me cecum / Non quamvis fides sit de se noticia inevidens
/ non tamen [illegible] repugnat noticie / evidenti / quia nulla est repugnancia inter
noticiam inevidentem et evidentem / patet quia a de b / et noticiam evidentem de eodem b causatam
per c / non sequitur / quod non sit aliqua repugnancia / quod aliquis sit cognoscat b
per noticiam a inevidentem / si quod non innititur per se noticie / sed auctoritati / vel inspiracioni
/ et per noticiam c evidentem / qua scilicet cognoscit b evidenter in mente / vel quod ex per se
nō not est adquisita / Tercio / Opinio illa non videtur aliqui / quod probabile est ab re
non solum habitualem / sed etiam actualem fidem et scientiam / de eodem obiecto formatam
seu de eadem proposicione mentali / sit in eadem anima coniuncte / et voluntas dicitur / quod si
de lege dei ordinata clara visio primum non fidem evacuat / non tamen
ei formati repugnat / Et ad racionem quam sumitur quod sit / de racione scien-
cie evidencia / et de racione fidei inevidencia / quia si intelligatur / quod fides
est noticia / que de se non facit evidenciam / de obiecto / eo quod non est noticia
/ qua sola / aliquis sit evident notum / concedendum est / Si autem intelli-
gitur quod de racione fidei est inevidencia obiecti / ab illo qui habet fidem / ut sit
sensus / quod non stat aliquem habere fidem de veritate que est sibi evidens / seu de
qua habet noticiam evidentem / negandum est / et tunc dicitur fides est credere / quod non
vides / Respondeo / quod hoc intelligendum est per ipsam / quia veritas quam quis credit
per fidem / non videtur ab eo per ipsam fidem / quamvis tamen videatur ab eodem per
scientiam / vel claram visionem / ita quod assensus credite / innititur alicui / non
facienti evidenciam / seu non innititur visioni clare / aut racioni evidenti / Sed
assensus scientificus alicui veritati / sit assensus / innititur alicui facienti evidenciam
/ seu racioni demonstrative / non videtur illi / quod est possibile / eundem simul et semel
eidem veritati assentire credite / et scienter / dummodo in se assentiendo innititur
diversis principiis / seu habet respectum ad diversa / et tunc tamen obicitur / de racione fidei
est obscuritas et enigma / sed / non stat simul cum clara visione / Respondet
opposicioni secundum dictum est / de inevidencia / scilicet quod si autem intelligitur / quod fides non
est clara visio / nec talem facit / Sed de qualicumque veritate ipsa sola habetur
tales per eam non clare cognoscat veritatem illam / Sed obscure seu velate
concessum est / Si autem sic intelligitur / quod non stat aliquem habere fidem / de aliqua
veritate / quin careat clara noticia de eadem / et est falsum / dicitur tamen dicitur
/ quod claritas vel obscuritas / non est per se a fide / quia primo enim non est a fide /
nisi quod inclinat per se in obiectum / procedens auctoritate / et 2o / Sed obiectum sit principaliter
in se / vel in sua causa / clara est cognicio / claritas tamen ita non est a fide /

sed a principio rei in se ut in sua causa. Si vero nulla motivorum sit praesentium
est quaestio obscura, sed obscuritas illa non tantum a fide sed ab eo per quod obiectum
est causaliter absens. Et quia neutrum facit fides, sed solum inclinat
potentiam in obiectum per auctoritatem, non causat perfecte claritatem ut obscuritatem, sed
cum utroque potest stare. Item dicit idem doctor quod idem est actus quo beatus
in patria credit deum esse trinum et videt hoc, sed dicitur actus videndi
per principium rei, actus vero credendi per auctoritatem inclinantem ad hoc. Beatus
enim non solum tali assentit quia videt, sed quia est deus hoc dicens ipse perfectus;
non enim aliter esset perfecte deo subditus si ex sola evidentia rei assentiret
et non ex auctoritate dei. Sed contra ista dicta diversi arguunt, nam si starent
tunc fides non evacuaretur in futuro, cuius oppositum dicit Augustinus in [illegible] 21 et glossa
super illud apostoli prima Cor. 13 caritas numquam excidit, et communiter doctores
antiqui. Item tunc fides non manet fides sed transit in [illegible] speciem
seu claram visionem, quia propter quod ad hoc quod aliqua quaestio sit fides non
sufficit auctoritas, tamen illa solum sit denominatio [illegible], sed requiritur quod ipsa forma
sit notitia assertiva sine formidine et evidentia. Contra illos qui concedunt
quod possibile sit de eodem obiecto [illegible] et formaliter stare simul in eo fidem
actualem et scientiam actualem. Contra: si istorum motiva et responsiones valerent
tunc sequitur pari ratione quod esset etiam possibile quod sit scientia actualis et opinio
actualis, cuius contrarium est contra omnes, et patet quia contrariorum [illegible] concomitabitur
quod nulla est repugnantia inter notitiam remissam de b per rationem cuius diceretur
opinio causata de b per a, et notitiam sufficienter intensam et scientificam
causatam de eodem per c. Item si idem potest assentire eidem propositioni credite
et scientiae diversis principiis innitendo, pari ratione idem poterit assentire
eidem propositioni scienter et opinative diversis innitendo principiis, ut si quis assentiendo
opinative innitatur rationi tantum [illegible] opinativae et assentiendo scienter innitatur
rationi demonstrativae. Non [illegible] dicere rationem diversitatis, et si dicatur quod est diversitas
quia de ratione opinionis est quod sit cum formidine, sed de ratione scientiae est quod sit
sine formidine, immo non est possibile quod quis eidem propositioni assentiat cum
formidine et sine formidine. [illegible] quia [illegible] formido non est [illegible]
[illegible] aliquorum graduum qui [illegible] et scientia, ita quod opinio et
scientia actualis non [illegible] penes intensionem et remissionem. Immo si motiva
istorum valent aut non [illegible] quis pari ratione possit cum gradu assentire
opinative seu remisse, et [illegible] ab praemissis. Etiam si formido [illegible]
volens [illegible] timor de falsitate propositionis cui quis assentit, ut alii dicunt,
[illegible] non [illegible] si illorum motiva valent, possibile quis assentire sit cum gradu
scientiae et opinative diversis innitendo principiis, in sit assentiendo. Item sicut de ratione
opinionis est quod sit cum formidine, ita de ratione fidei est quod sit notitia
evidens [illegible] et obscura, et de ratione scientiae est quod sit notitia evidens et
clara. Sicut opinio et scientia [illegible] [illegible] repugnant, ita pari ratione fides
et scientia. [illegible] non sit ita [illegible] sed [illegible]
Dubitatur utrum fides sit [illegible] qua scientia. [illegible] quod distinguitur est [illegible]

Et eidem cum gradu assentire scientifice et intense innitendo principiis aliis

est enim quedam certitudo ad hesionis in affectu / et certitudo q̄stionis intellectus
primo modo de certitudine / certior est fides simpliciter / quo ad fidelem / quia quam
scientia acquisita / certitudo enim voluntatis / est determinatio ipsius ad herendum
per amorem actui veritati / fides autem mediante magis determinat affectum ad diligendum
actum credendi et veritatem creditam / quam quecumque scientia metmet ipsam
ad volendum actum sciendi / et certa scientia / Secundo autem de certitudine questionis
ad quod est / est enim quod certitudo simpliciter / et quod quo ad nos / primo modo de certitudine
certior est fides / quam quecumque scientia acquisita / ille enim habitus questionis / certior
est / qui firmius intellectum determinat ad assentiendum actui veritatis / hoc autem simpliciter
magis competit fidei / quam cuicumque scientie acquisite / quia certo principium quam intellectus per fidem assentit
veritati / est prima veritas / que omnium veritatum est certissima / scientia autem in assentiendo veritati
scite innititur humane rationi / que in comparabiliter minus est certa / quam prima veritas / Secundo
autem de certitudine questionis / quo ad nos / sicut dicitur / quam scientia habita per demonstrationem
potissimam / est certior quam fides / quia hoc modo / ille habitus questionis / est certior
qui intellectum determinat ad assentiendum veritati / quam plenius attingit per eius evidentiam
in comparatione ad intellectum / intellectus autem nunc / per predictam scientiam / plenius attingit
ad rem scitam / quam per fidem / ad veritatem creditam / et sic modo de certitudine / sicut
hugo. 1. li. de sacramentis parte x capitulo 10 quis plena ac generale diffinitionem fidei
assignare voluit / dicit sicut fidem / certitudinem ad de rebus absentibus / supra
opinionem / et infra scientiam constitutam ut / hec de fide Circa 26tam distinctionem 3ⁱ qrt
Circa distinctionem 26tam dubitatur / utrum spes sit virtus / Notandum quam spes capitur
quadrupliciter / primo pro passione appetitus irascibilis / attrahente ipsum in obiectum
apprehensum per modum absentis boni ardui / et possibilis adipisci ab apprehendente / Secundo capitur pro operatione appetitus irascibilis / qua mente tendit in obiectum
ostensum / per modum absentis / boni ardui / et possibilis adipisci ab apprehendente / et ita accipitur
solet vocari expectatio / eo quod futuri est / quam expectatur ut veniat / Secundo capitur
pro ipsa re / speratur super illud ad textum 20 / expectantes beatam spem / Quarto capitur
spes pro habitu inclinante appetitum / et dirigente / actum eius / per quem tendit in dictum
obiectum / Secundo capitur spes pro actu / et proprie pro habitu / dupliciter potest capi / primo generaliter
pro omni expectatione cuiusvis boni futuri / proprii / vel alieni / eterni / vel momentanei
terreni / et illo modo capitur improprie / Secundo est notandum quod 4 sunt rationes obiectales
generales / appetitui voluntatis correspondentes / proprius et mutue / ad 4 actus spe distinctos
patet quia 2 sunt ratione boni / et 2 sunt ratione mali / declaratur per ipsa patet quia primo obiectum
potest presentari voluntati sub ratione boni / et quantum adepti et presentis / et ex tali movetur
appetitus motu delectationis letitie et voluptatis / Secundo obiectum representatur per modum quantum habendi
et adipiscendi / et ex tali modo appetitus motu concupiscentie et desiderii / Tertio
obiectum representatur appetitui absolute / sub ratione quantum et boni / non quantum mixto tamen per modum
habiti vel habendi / et ex tali movetur appetitus amore / quo res tunc / cuius est dispositio
mense amatur / Quarto postea autem / quia potest obiectum presentari per modum mali et disconvenientis /
presentis et imminentis / et ex tali appetitus / detestando vel refutando ipsum / modo
motu est / sicut est presentari per modum disconvenientis non presentis / nunc imminentis / sive futuri

vel temporalis / Secundo specialiter pro expectatione certa boni eterni

est in bonum sub ratione boni simpliciter non considerando presens neque futurum et quia

et ratione talis motus appetitus motu timoris et sic 3o contrarium sub absoluta ratione
mali non considerato respectu per motum imminentis de presenti vel de futuro et tunc capitur
volito vel odium quo res inse odit et est tale odium contrarium timoris
Secundo notandum quod ut mihi videtur ad propositum quod cadendo hoc non spes quod actum est eius | q° odium
ad desiderium quod desiderium generaliter est volito actus extensi per modum boni futuri
et adipiscendi sed spes ut hic capitur est volito actus extensi per modum boni ar-
dui scilicet virtutes naturales excedentis futuri et possibilis haberi ab appetente ex lar-
gitate et dono alterius scilicet domini dei et quod futurum est expectandum magis futurum
sicut actus ipsius spei est expectatio et possit videri actum eius quod caritas
bonum sub ratione boni est amandum amore amicitie non actus caritatis
dilectio alicui et spiritus est amare et quod expectatio et amare sunt actus
distincti hinc est quod spes et caritas distincte sunt virtutes quia scilicet d. sit amare | ar
solum est spiritus actus caritatis tamen tunc virtus est desiderium et delectatio seu
voluptas secundum quod isti actus sunt non amore amicitie ut videtur sed concupiscentie tunc quibus
ipso respectu obiecti sibi unitivo ut uniti adepti vel adipiscendi possessive et tunc
sibi boni et ideo si est desiderium ratione eternorum bonorum que sunt supra
facultatem naturalem quia ratione talium sunt virtutes theologice proprie tunc dicitur quod est spes
sed si est ratione aliorum que cadunt vel cadere possunt sub facultate naturali tunc
reducitur ad aliquam virtutem moralem vel ad partes sub distinctis obiectorum sed quod est | Dum
quedam dilectio dei in aliquo quod per fidem adepti et presentis nobis est dubium
cuius virtus ista sit tunc ista dilectio est sub per modum quietis adepta ab ipso
delectatione non esse amor concupiscentie ideo non spectat ad caritatem sed potius sed
nec ad spem tunc non sit futuri sed ad neque virtutem theologicam ratione forte quod talis
metriat ad omnes actus concupiscentie concupiscibilis sed non ad actus irascibilis hiis | q° prima
premissis dico primo quod spes cadendo per habitu est non solum virtus sed sustentaculum
et anchora aliarum virtutum prima pars patet quod sicut fides est virtus quod disponit hominem ad bonum se-
hominem ad bonum habendum sed ar speranda sed enim fides facit assentire cre-
dibilibus que sunt supra facultatem naturalis rationis et hoc intendendo summe virtutis
sic spes facit expectare ea que sunt supra omnem estimationem humanam et confide-
et intendendo summe largitatis sed per spem enim expectamus illud bonum quod nec auris
audivit nec oculus vidit nec in cor hominis ascendit secunda pars patet
quia anima est de se fallax et deficiens a bono et per spem innititur ei qui
non potest deficere et in eo fundatur sicut supra firmam petram et facit hominem
tendere per merita sua et bona opera in illud quod sperat Item patet ista pars
per apostolum ad Hebreos 6to ubi dicitur fortissimum habemus solatium qui confugimus ad
potentiam nobis spem quam sicut anchoram habemus anime tutam et firmam Secundo dico | 2 q°
quod spes est una virtus secundum speciem speranda et non non distincta in diversitatem
sperandorum Ultimo dico de ista spe infusa prima patet quia licet fides sit tamen multa
credibilia una tamen est virtus ut dictum fuit quia una est principalis ratio
modi unius speciei obiecti in omnibus credibilibus sic et virtus spei quia lucis et quantitatem

[margin:] hendum incredibilia sic spes est virtus quod disponit

bona expectet / omia virtus est et virtute hz spei specia^me / quia v^a
est ratio / cui innitit^r expectando / scd^o enim fidei virtus / assen^do p^e veritati
ppta se / et sup^ oia / omia ista cred^t / q sibi suma veritas dicat ee cr^da
/ sic ipa spes confidendo / et innitendo imense et indeficac^me largi^ti
dmi / omia ista expectat / q sibi deus pmitt^t ee in futo retribuenda
/ et quadmo fidei virtus / omia q cuq3 cred^t pn^r / no solu cred^t deo
/ s3 et^r de deo et in deu / sic et ipa spes omia q expectat / no solu
expectat a deo / s3 et^r expectat ista obtinere in ipo deo / ut tendo
deo / habeat ome bonu / Item quemadmo^m fides cred^t deo / tanq^ ratoi
moventi / et ee ipsi visat^r / tanq^ in ipm obiect^u / et incess^m tend^t tanq^ i fine
ppm / sic et ipa fides / et cum virtus virtut^r attendi^r pes virtute
ratois mot^r / et obi pn^lis / et finis ppn^s / et h^c omia repiut^r in v^te
spei / scd^o et in virtute fidei / igi^r pz spem ee virtut^m pmitte^e spei spe^me
3 9o Ro dco / q^ spes est virtus theo^ca / pz et^r ex dict^r prius de fide / ie / et pz
et^r ut de obo^ p^o sit / vm scd^o fides p obi^to pn^li / q^ et verum hz mot^m
ad credendu / hz et^r eius intrcatu p deu / cui innit^r / credendo / tanq^ p^e veri^ti
et infalli^ti / et pter h^o p^o fides virt^s theo^ca / sic spes q^ obo^ suo / q^ etia
hz verum movens / ad confidenter expectandu / hz et^r eius intrcatu p deu
/ cui sperans innitit^r tanq^ sume largi^ti / magna pmittenti / p^ sc ipss in
pmiciimi consolatom spei me / supo q^ d^r Abrahe / Gen 15 / noli timere
abraham / ego ptecto tu^s / merces tua mag^a nimis ~~mag^a~~ / q.d. confide
i me / tanq^ impotenti defende a malo / et tribue bon / et expecta a
me mercede tua magna / tanq^ a volenti tibi largiri / Obm ho spei e
deus i quan^m est deus / merces i creata / ut a nob vltiate adipiscenda /
et possidenda / et p spam^s a qua creata / ut fealiter formale / hoc e
in in ede ad bo^m eternu / s^ dm deu / in q^m ie datu^s est nob de
sua largi^te felicitate illa formale / et conv^ez plena et vera pfecta
et certa / q sut media / et requisita / ad dei tentone / Ro pz illud
dictu / s3 hg ratois arr no vi^r venire vera / na scdm scotu i reptorio
3^y / in di^st 26 / ad v^ts theo^ca re^me ta^s / s3 q^ respiciat deu p obi^to
/ et q^ respiciat ipm / ut r^oz inmetaz / et h^c poz q^e virtuti acquisite
/ que no est ppe theo^ca / Ro 3o r^z / q^ respiciat deu / ut inmeta tamam
ipam infundente / et ho solo dui virt^s theo^ca acquis^ta i^m ipm / et
add^t / q^ oz pone hu^s virtutes infusas / ppr^e actq aie / i^m supmaz potio
/ q no pt sue pfici s^m virtutib^s infusis / cu solis acquisit^s / sic atm
infus3 / no in pt na^r p^ri rrcaspta fide et aucto^te scpte hu^i
virtu^s infusas in ee hoi / Ro pz illd dictu / q^ sic in pria 3o cu^t doctos
aie / s3 m 3o cuis viris / quaz vna reformab^t et confirmab^t volem
viz ipa virio / alia cupisci^lem viz dilecto / s3 a irasci^lem viz ipa
pfecta tento / sic et in via nite est pone 3o v^tes theo^ca / q^bz

dotes sunt tertio. Secundo dubitatur de prima diffinitione spei quam ponit magister dicens spes est virtus qua spiritualia et eterna bona sperantur (dubium 2m de spe)
videtur enim quod non sit bona quia tamen est bonum eternum non male dicitur
i. pluraliter qua eterna bona sperantur. Solutio quod in diffinitione spes per
comparationem ad obiectum suum obiectum spei est bonum eternum et glorificum hoc
autem est duplex scilicet increatum et creatum et cum hoc pot diffinitio dupliciter
intelligi et si intelligatur de bono increato tunc spes dicitur expectatio
bona eterna .i. que caret principio et fine. Si autem referatur de bono
creato tunc dicitur expectatio eterna non quod plura sint bona summa (i. perpetua utrumque tamen non dicitur expectatio bonum eternum)
sed quod bonum eternum quod est ipsa immensa bonitas omnia bona con
tinet per sui eminentiam et bonum perpetuum quod est beatitudo creata omnia bona
complectitur per equivalentiam et ideo dicit plurali eterna non propter eminentia
multiplicem sed propter boni expectati quandam pulcritudinem ut plenitudinem.
Deinde dubitatur de 2a diffinitione quam ad dicens spes est certa expectatio
future beatitudinis proveniens ex gratia et meritis. Videtur quod non sit bona quia (dubium 3m de spe)
expectatio est quiescere. Sperare autem est quemadmodum moveri quod tendere
in rem speratam. Item actus 2o expectatio est actus spes autem non est actus
sed habitus tamen dictum sit quod sit virtus. Item 3o contra illa particula ex meritis pro
veniens. Augustinus virtus est bona qualitas mentis qua deus in nobis
sine nobis operatur. Ergo cum spes sit virtus ut dictum fuit deus eam in nobis
operatur sine nobis ergo non provenit ex meritis nostris. Item 4o contra quod est primum
meritorum est ex meritis. Sed spes est primum meritorum quod est primum
apud deum non qui sperat non spes ex meritis non habet ortum. Item quanto
perfectior est tanto est humilior et quanto est humilior tanto minus
presumit sive confidit de meritis suis. Ergo si spes perfecta minus
cum humilitate perfecta videtur quod neque spes neque eius actus oriatur ex pristinitu
meritorum. Ex quo sequitur quod spes sit certa falsum sicut et de fide probatur contra quod meritum non sit sine caritate quod est mal
Sed ergo spes vel actus eius semper proveniret ex meritis ut dicit diffinitio
semper esset cum caritate et sit semper formata. Ad primum dicendum quod quies
sit quietis tamen expectatio mentalis est quedam suspensio mentis quia (Ad arguta ad primum)
cum expectat aliquid desiderat adventum expectati. Expectatio autem cum
quod ponitur in diffinitione spei non est expectatio corporalis sed mentis motus
que est quidam tendentia et protensio in finis assequendi. Item Ad 2m dicitur (ad 2m)
quod quia hoc diffinit actum sperandi et non habitum ut si habitum tunc est sicut
causalis ut sit sensus spes est virtus inclinativa appetitus irrascibilis
ad sperandum. Item Ad 3o et 4o dicitur quod est notandum quod spes ut dictum fuit accipitur (notandum pro 3o et 4o)
capitur pro habitu virtutis et aliquando pro actu et aliquando pro re sperata. Item ergo spes

capit' per intuitu. tunc non habet ortum ex meritis. sed potius merita habet
ortum ex eis. sed aut quod noiat actum. sic ori habet ex meritorum intuitu. non
enim separat vite eterna beatitudinem. nisi qui deo serviunt. vel proponit deo
servire. sed cum ea spes quod separata. tunc ortum habet ex meritis precedentibus
et sic patet quod spes secundum primam acceptionem simpliciter precedit merita tamquam
meritorum principium. sed secundum ulteriorem acceptionem simpliciter sequitur tamquam
meritorum premium. sed secundum media medio modo se habet. quod quamodo precedit
quamodo sequitur. nec sic precedit ex meritorum intuitu. et secundum veritatem
est premium meritorum separati. et ex hiis patet solutio 3um et 4ti argumentorum
ad 5m Ad 5tum. cum arguitur quod sancti humilis merita non intuetur. dicitur quod merita intueri
contingit dupliciter. vel attribuendo sibi. vel attribuendo gratie divine. intueri aut merita
attribuendo sibi. hoc est superbie et vanitatis. et sic intuetur superbi. qui dicunt
manus nostra excelsa. et non dominus fecit hec omnia. quibus quod dicitur deuteronomii 32. ne
dicas in corde tuo propter iustitiam meam introduxit me dominus. ut terram
hanc possiderem. intueri aut merita referendo ad divinam gratiam. hoc
est humilitatis et veritatis. et hoc modo actus spei ex intuitu meritorum
habet oriri. sic quod modo intuebatur paulus primo corinthiorum 15. habundantius omnibus laboravi
ad 6m non autem ego sed gratia dei mecum. ad 6um. cum dicitur quod tunc spes esset formata
tantum dicitur necessario contingens. non sed dictum est de fide quod potest esse informis
et potest esse formata. tamen est tamen caritate. et actus eius a caritate impetratur
sic in proposito dicitur de spe. et ad probationem cum dicitur quod spes precedit
ex meritis. vel dicitur quod quadrupliciter potest aliquis expectare in actu sperandi. aut enim separat
habendo merita in proposito in radice. et in effectu. sicut iste iustus qui diu
deo servivit. aut separat. quod habet merita in proposito. et radice. sed non in effectu
ut habens gratiam ante usum. eo expectat eterna beatitudine ex meritis quibus
proponit ipsam mereri. separat servit habendo merita in proposito tamen. non in radice neque
in effectu. sicut iste qui peccator est. qui proponit multa bona facere
et per ista salvari. aut separat non habendo merita neque in effectu neque in
radice. nec in proposito. sed ille qui faciendo mala. et in illis malis proponens
perseverare. per solam dei misericordiam accedit se consecuturum gloriam. neglecta
divina iustitia. primus actus est spei formate et iam caritate. 2us actus
est spei formate et prius infuse non caritate. 3us actus est spei informis
et 4tus est ipsius presumptionis. cum ergo dicitur quod spes precedit ex gratia et meritis
idem quod non diffinitur spes. sicut est ultimus forma. et sic non est obiectio
de spe informi. aut si diffinitur spes generaliter. tamen quod est ultimus. dicitur precedere
ex gratia et meritis. quecumque nec habentur in re. ut in proposito habentur. et sic non
est instantia de spe informi. et hoc ultimum invenit ... cum dicit in forma
diffinitionis per ce... ut ipsam spem vel rem separata. dicit enim dici quod ipsa merita
ex quorum intuitu separat beatitudinem precedit actu sperandi. vel in re. vel in proposito etc.

Dubitatur utrum spes in actu suo habeat certitudinem quod sic videtur dubium quartum de spe
per illud quod dicitur ad Ro. viij certus sum quod neque mors neque vita neque creatura alia
poterit nos separare a caritate dei sed apostolus non erat de hoc certus certitudine
comprehensoris ergo certus erat certitudine expectacionis sive confidencie ipsius
spei ergo spes in actu suo reddit hominem certum idem legitur de sancto Mar-
tino et aliis sanctis etc. Item hoc idem patet per diffinitionem spei quod ponitur in tercio
distinccione spes est certa expectacio future beatitudinis. Item sicut impossibile est summam
veritatem falli et decipere sibi credentem sic impossibile est ipsam deserere
quemquam in se confidentem ergo sicut credens in deum certus est de veritate credita
sic sperans in ipsum certus est de salute expectata ergo videtur quod circa
actum ipsius spei certitudo consistit. Oppositum arguitur spes secundum suum actum procedit Oppositum
ex meritis ut consideratur gracie et meritorum sed nullus certus est utrum habeat
graciam an non ergo videtur quod spes in actu suo nullam habeat certitudinem
Item non pendens a certitudine voluntatis non habet certitudinem sed spes est in libero 2°
et actus eius et multum pendet a volubilitate voluntatis proximum et primum quod
expectat ergo videtur quod non habeat certitudinem. Item quod fides certa 3°
est impossibile quod aliquis in actu vel motu fidei fallatur ut decipiatur
ergo si spes habet certitudinem in actu suo impossibile est quod quis fallatur et
frustretur ab eo quod sperat et hoc est manifeste falsum ergo spes non habet certitudinem
in suo actu. Contra tu dicitis quod nullus sperans fallitur pro eo quod spes non sperat
simpliciter expectacionem sed sub condicione videlicet si perseveraverit usque in finem. Sed
spes pertinet ad actum potencie irascibilis ergo non est condicio apponenda et item
esto quod condicio illa apponatur tamen illa condicio est valde dubia tamen reddit
dubium etc. Respondeo Bonaventura quod absque dubio secundum quod auctores et Responsio Bonaventure
ratores ostendunt virtus spei in suo actu habet certitudinem verumtamen aut sit
ista certitudo difficile est diffinire dicitur tamen quod certitudo spei non est
sibi ipsi propria sed omnem certitudinem suam trahit a fide sed suam [illegible]
trahit certitudinem a scientia in universali sicut enim quis novit quod haec mula est
sterilis quia illud novit de omni mula in universali et sic dicit se habere spes
ad fidem sed sic habet scientia in particulari ad scientiam in universali sed enim dicit Augustinus
et recitat [illegible] in [illegible] per fidem credit homo omnes finaliter bonos esse sal-
vandos et de hoc habet quandam certitudinem per spem autem confidit se esse salvandum
non quod credens generaliter credebat sperans per spem sibi appropriat et quando non
est certitudo circa singularia nisi in quantum recurrit ad universale non spes non appropriat
sibi certitudinem fidei absolute sed sub condicione unde recte sperans non sperat
se omnino esse salvandum sed sub hac condicione videlicet si perseveraverit usque in
finem dicitur [illegible] quod certitudo fidei non differt a certitudine spei nisi quia illa est
in universali ista in particulari illa absoluta et ista condicionata [illegible] modo

spei // spes ut ibidem innuit glosa habet propriam certitudinem

Respondeo non placet Bonaventure eo quod sicut dicitur in glosa ad Ro 4 super illud
contra spem in spem credidit alia est certitudo ipsius de salute
obtinenda per ipsam fidem et alia per ipsam spem dicit igitur Bonaventura quod
ipsa spes certitudinem habet non solum eam quam mediat a fide sed etiam propriam
quam differt a certitudine fidei licet ista possint per duplicem differentiam videlicet
ratione obiecti ita quod respicit ratione oppositi cui habet contrarietatem ratione obiecti quia fides
et eius certitudo fertur super compositionem prout ponatur ratione totius compositionis
est enim inter verum et falsum et verum est in compositione ut dicit philosophus spes
autem et eius certitudo non est in compositione ratione totius sed ratione rei
attributae vero tamen dicitur spero me habiturum vitam eternam et ideo certitudo
spei respicit ipsam attributionem vel rem attributam sed certitudo
fidei ipsam compositionem ratione etiam oppositi cui habet contrarietatem et ideo nam certitudo
fidei repugnat errori et dubitationi certitudo autem spei repugnat diffidentie
et hesitationi et licet hae due certitudines sint diverse tamen in hoc
communicant quod utraque est firmitas quia fides enim firmat intellectum ne
distredat ~~deflectat~~ sed spes autem firmat affectum ne diffidat et ex hoc colligitur
tertia diversitas certitudinis fidei a certitudine spei que est ratione subiecti quoniam una
est certitudo circa intellectum alia circa affectum et adverte quod triplex
duobus modis est certitudinis scilicet quod possit errorem vincere et excludere
dubitationem et talis certitudo est certitudo veritatis secundo sic quod edificat impotentem
ad errorem et illa est certitudo firmitatis quod proprie est intellectus est et certitudinem
affectus nam quia sic firmat affectum ut possit difficilia sperare et superare quod sic
firmat quod non possit vellatenus commoveri vel hesitatione spei prima via sic
est certitudo in patria sicut ergo dicit Bonaventura patet quod spes habet certitudinem
in actu suo et patet etiam que et qualis sit ista certitudo Ad rationes in oppositum
Ad rationes in oppositum factas Respondetur ad primam cum dicitur quod nulla certitudo habet de meritis et ideo
ex quibus procedit spes dicitur quod quamvis de istis non habeatur certitudo per scientiam
veritatis habetur tamen potest certitudo per spem coniecturalem et per quandam experimentum boni
voluntatis confidentiam que consurgit ex conscientia bona puritas enim conscientie quia
mens duci per compulsionem culpe dat ipsi anime quandam securitatem
et certitudinem de merito licet incerti et per consequens certitudinem
Ad 2am de premio consequendo Ad 2am cum dicitur quod non pendeat a viti terminus voluntatis
quod verum est sed consistat in ipsa voluntate in quantum voluntas innititur deo
qui est firmitas maxima ut dicit Augustinus in libro confessionum hoc modo potest habere
robur et certitudinem et ideo modo habet spes consistens in mera voluntate facit
enim nos sumere firmitatem innitendo in ipsa et de ipsa confidendo et per hoc
Ad 3am nobis quandam certitudinem tribuit de assequenda salute Ad 3am cum dicitur
quod si spes ita certa non posset falli sed nec fides sed dicitur quod duplex

\+ sed quod voluntas innititur sibi sed si consistit in ipsa voluntate in quantum

est nuntiatus s abta et gdconata sic dupx est certido qz s loquamur
de certine gdconata sic est in spe certido necessitatis et infallibilitatis certus
enim est unusquisque infallibiliter qz si perseuerauit usque in finem in gratia
et bonis moribus ad salutem perueniet Si aut loquamur de certine
abta talis non est in spe nisi secundum quandam probabilitatem qui enim bona
habet conscientiam atque propositum sperare potest esse certus quod opera que tali voluntate pro
cedentia sunt apud deum meritoria et per hoc consequenter se assecuturum
vitam eternam quod in ratione dicitur de illa gdcoe quod est dubia et quod certa
rgta non apponit spes Itm quod si spes non apponit certam per se tamen apponit
certam fidei dirigentis et licet certitudo non sit omnino certa illa gdco tamen
maioritate facit est tamen certa certine aliquid considerare sicud predictum est etc
Circa secundum principale queritur de quo est dubium primo utrum
teneamur ad modum implendum que dominus in precepto im
plicat Mathei 22 diliges dominum deum tuum ex toto corde
tuo ex tota anima tua ex tota mente tua et arguitur primo quod non auctoritate ar² q^a
augustini que habetur in libro de spiritu et littera quamdiu inest aliquid carnalis concupiscentie non omnimodo
ex tota anima diligitur deus sed necesse est in hac vita aliquid manere carnalis
concupiscentie igitur impossibile est implere istud preceptum in hac vita aliquid manere
carnalis sed nullus tenetur ad impossibile igitur non tenemur ad eius impletionem
Item in hac vita non possumus diu sine veniali culpa esse cum aut 2°
peccat venialiter non implet illud preceptum secundum predictum modum igitur
In oppositum arguitur per Mathei 22 diliges dominum deum tuum etc et Mathei 19 si Q^m pp
vis ad vitam ingredi serva mandata Item sicut hoc est preceptum omnium
mandatorum homo tenetur precipue ad hoc seruandum igitur tenetur ad eius
modi impletionem Si dicatur quod homo non tenetur sub precepto contra si sic
iste modus ille potius debuit poni inter consilia quam inter precepta
Item cum deus precipit aliquid aliquo quod faciat tali tempore non solum tenetur 2°
ad illud opus sed etiam ad tempus igitur pari ratione cum deus precipit aliquid sub determinato
modo non solum tenetur quis ad actus executionem sed etiam ad modi
impletionem Si dicatur quod homo non excusatur propter impotentiam precepti in
plendi contra quod dicit anathema sit qui dicit deum precepisse impossibile et augustinus
super psalmos non damnaret sed cum quis non potest imperatur Item
diliget deum ex toto corde ex tota anima etc bernardus bernardus est diligere dulciter 3°
sapienter et fortiter secundum augustinum est diligere sine errore sine contradictione et
sine oblivione sed homo totum potest facere et tenetur homo in statu vie igitur
tenemur ad huius mandati completionem Notandum quod duplex potest intelligi Notand
quod amor dei possideat totum totaliter ut totam animam occupat ita quod omnium
omnem affectum continuat et tunc dicatur plene et est perfectio cordis

Ho aut est q omnes mot cord p amore referunt in deum et hec
totalitas ponit dominum plenum 2o dicit amo dei totum cor possideat
qn concludit omnem affectum quam hoc est q non diligat sup deum
ut excellit deos et sic diligit deum ex toto corde qui diligit deum ppt
se et sup omnia prima totalitas q concludit omnem concu. motu est
pfecta domini necesse est hic cum adeptionem gl'ie vo adipm deum
aspiciem et in ipm fervente continue 3a vo totalitas est habere
in infusione gratie q est compulsiua omnes motus dpc si ergo in illo
precepto intelligere deus diligi ex toto aia ex toto corde et ex toto
mente sed prima acceptio totalitatis sic mos iste non obligat ad
sui impletorem sed exprimit in precepto ut sciamus q p amorem
debeamus tendere et sic nos se pfectum arbitratur quousque pfecto
illa fuit assecutus. si vo dicat diligere ex toto corde sm 2a
acceptionem sic tenemur ad illum modum implendum et q ex utraque
acceptione voluit ss intelligi pdictum mandatum hinc est q quidam
dicunt ipm posse impleri in via quidam dicunt q non pt impleri donec
veniatur ad patriam et ex hoc precedit ratio ad ambas partes
facte Sed queritur cur in 1o precepto magis exprimit quo tendere
debeamus q in aliis preceptis Respondi pt q plenitudo legis est
dilectio et finis precepti est caritas et mandatum dilectionis est primum
et summum ex divinum testimonium non disposuit. ss. cum q exprimit pfectionem
et complementum sed q singula bona et mandata admatur magis q in aliquo
aliorum preceptorum Sed quodd ille sim pt implere in via quam ad aliquod
tempus in quo pt homo totaliter ferri in deum ita ut necesse sint in eo
motus caritati oppositi necesse concupiscentie Respondi pt q licet hoc possit
esse et aliquando sit in aliquibus viris psonis excellentibus non tamen communiter
reperitur in iustis omnibus et licet ibi sit totalitas motuum et temporum ut
tunc non tamen est simpliciter et ideo deffectus est a pfecta totalitate que
est totalitas motuum et temporum et hec est q simpliciter concludit motum concupiscentiem
et ita quodammodo aliquo modo impleri possit modus ille non tamen omnino sed
insinuatur in precepto illo et hoc innuit Aug cum dicit ad aliquid
adhuc est carnalis concupiscentie non omnino ex tota aia diligitur deus et hoc
est quod vult dicere Aug cum dicit q impleri pt hoc modo pdicto ex pfectione
vie vult q impleri possit ex parte non tamen omnino integre et pfecte
Secundo dubitatur de hoc q dicit d 28 distinctione q non erat opus
dare preceptum de hoc q quis se vel corpus suum diliget illud non
videtur verum primo q precepta data sunt ad dirigendum affectus nostros
et cum maxime contingat unumquemque errare circa dilectionem sui videtur
q de hoc maxime debeat preceptum dari Item in precepto caritatis

non precipitur amor carnalis sed spiritualis / sed difficilius est se ipsum
spiritualiter diligere / sed ergo hoc necessarium est ad salutem / videtur quod hoc debuit
specialiter precipi Dicendum quod non oportuit precipi quia in aliis
duobus preceptis includitur / tum quia quantum dilectio proximi non includitur
sed supponitur / secundum quod tertium est ratio quare non est speciale mandatum
datum de dilectione sui ut corporis / prima est quod credit Augustinus et habetur
in textu que satis intelligitur per hoc quod dicitur sicut te ipsum / alia ratio quod ad hoc
ipsum inclinat natura / tertia ratio est quia diligere deum ex toto corde et ex
tota anima et ex tota mente / hoc est se ipsum spiritualiter amare / ille
enim se spiritualiter amat / qui cor et corpus ad honorem dei totaliter
supponit et sic dilectio sui impletur in istis duobus mandatis
/ et qui bene opere secundum mandatum spiritualiter / ut et vestitum ad dilectionem
se ipsum / et propterea non oportuit tertium mandatum addi tertium quod dicit Augustinus
Ex dictis patet solutio obiectorum etc

Illud notabile deservit sequenti dubio

Mouetur ad cognoscendum / quod superior pars rationis / et quod inferior / notat Durandus
et doctor 2 di. 24 / quod ratio nominat potentiam distinctam a primis ad quas
/ prima autem ex quibus distinguitur ratio speculativa / ut practica / ut sunt accepta naturaliter
sed in speculabilibus / de quolibet est ut non est / et omne totum est maius sua
parte / et in practicis quod nullum inhonestum est faciendum / quod omne bonum est faciendum
/ ut sunt accepta veritate / primum quod deus est trinus in personis / et unus in
essentia / et sic de aliis quo ad speculabilia / et sic quo ad operabilia / primum quod nichil
est committendum quo vita eterna vitetur / et quod eterna et dampnosa
sunt que per veritatem sunt / quod que naturaliter cognoscuntur / ratio deducens
ex primis per veritatem lumen / vocatur superior / deducens vero practica
ut speculative aut ex primis naturaliter cognitis vocatur ratio inferior / et tamen
ratio inferior quod superior / includit tam speculativa quam practica / vel Augustinus
dicit quod ratio superior est que intendit eternis conspiciendis quo ad speculativa
ut consulendis quo ad operationem / Inferior vero / que intendit temporalibus
rebus / quorum tamen ratio eius patet per ipsum ad propositum ut operationem etc

Sequens quoque sive dubium pertinet ad dubia tertii libri sententiarum ad
39 eius distinctionem

Q̄stio dō3 39 in qua dīm est de gsciā sindēsi rō [?] ū p̄ri [?] vtrū
gsciā p̄tineat ad intell ͭᵘ ut ad voluntatē / et dicitur q̄
q̄ ptineat ad intell ͭᵘ / p mōm actꝰ ip̄c / et nō p modū
h̄itꝰ / hꝯ declarāt istā quadrupli / p̄mo ex impositōe nōis / gsciā
em̄ dicitur sicut cū alijs sciā / et sic gsciā ptinet ad sciaȝ / et sciētiā
ptinet ad intell ͭᵘ / 2° pbat / q̄ gsciā ptineat ad intell ͭᵘ
nō ut h̄itꝰ / ꝰ ut actꝰ / ex hijs / q̄ attribuūt̄ gsciē / sunt aut̄ tria q̄
p̄scīe attribuūtur / scȝ testificāi / accusare / et excusāe / et obligare /
testificāi ͭᵒ cꝰ / q̄ sc̄m est / an sit factū ut nō accusāe et excusāe
sīmī ͭᵘ cꝰ / q̄ sc̄m est / an sit bn̄ factū ut malē / ad q̄ reducitur
remordē / q̄ est / se rephendē de aliquo male facto / Obligāe aute
r̄u a cuiꝰ facti / ad q̄ implendū / reputat se tenei / et ad hoc reduc̄
instigare et inducē / sicut ac̄ sit / testificāi est dicē veritatē / ꝰ sic
dic̄ vitatē / ptinet ad intell ͭᵘ / et est actꝰ eiꝰ / ista / sic accusāe
est referre malefactū suū / ꝰ referre est actꝰ intell ͭᵘ / sic ex hꝯ solo
quis obligatꝰ est / ad p̄ceptū / q̄ est capax p̄cepti / et ei īnotescat
hoc aut̄ totū ptinet ad actū intell ͭᵘ / ex q̄ patȝ q̄ ista attribuūt
q̄ gsciā ptinet ad intell ͭᵘ / 3° patȝ ēc ex auc ͭᵉ s̄c̄e s̄c̄pt̄e / q̄ dicitur ecc ͭⁱ
sep̄ ᵐᵒ / scit em̄ gsciā tua / q̄ crebro ͭᵘ malēdixisti alijs / hec aut̄ ē
actꝰ intell ͭᵘ / 4° p3 i ex cōi vsu loqēdi / dicitur em̄ / dictat mi gsciā mea
et gsciēcia ip̄e sibi de se putat om̄ia dicit / ꝰ dicē et putāe ad sc̄m
intell ͭᵘ ptinet ut actꝰ / alij aut̄ ēt̄ ꝰ dicunt / q̄ gsciā ptinet ad
voluntatem / aut̄ s ptinet ad intell ͭᵘ / illud erit / ut h̄itꝰ / et nō ut
actꝰ / p̄m declarāt q̄ s gsciā ptinet / ad intell ͭᵘ / sicut q̄ h̄et d opand a ͭᵉ
maiorē gsciam ~~[struck]~~ / illud aut̄ nō est vrm / p3 gnā / q̄ tāt̄ p̄ꝯ
nosset se ex p̄cessisse dū cotradicet / i ͭᵘ ꝯ / Itm ꝯ assens q̄ solū dictamē
ronis tēstatur / q̄ istiā sc̄m est de hijs / q̄ nob volentibꝯ ut simplic̄
ut ex p̄te accidunt / ꝰ assens q̄ gsciaȝ / ast ͭ cū quadā scīa / et
cū remorsu / vm̄ et remordē dicitur actꝰ gsciē / ex q̄ gsciā nō ptinet sc̄m
ad dictamē rōis / sed includit aliq̄ ptinēs ad intellectū vō ꝰ / Itm
pbat sic / q̄ cuiꝰ actꝰ / nō est actꝰ / ꝰ potenᵃ ut h̄itꝰ / ꝰ testificāi
accusāe excusare remordē dicitur / sunt actꝰ gsciē / dicimꝰ em̄ / q̄ g-
sciā testificāi accusat obligat / si ip̄a nō est actꝰ / ridiculū em̄
esset dicē / q̄ testificāi testificatur / Itm sicut gsciā respicit p̄tīā
assentia / sic sindesis respicit volūtās r̄as assendoꝝ / sindesis autem
nōiat h̄itū / ista / sic ista potenᵃ ut h̄itꝰ / nō potenᵃ / q̄ nō mē
nāt̄ / i ꝯ / 3ij dicunt q̄todanꝰ utrūq̄ opinioꝝ dicentes / q̄ sindesis

Stiam / q̄ h̄et

Alia oppīo

3ᵃ oppīo

et gsciā / nō sūt āq̄ vnū / sed includūt q̄lz hor / āq̄ ptinens
ad intelltū / et āq̄ ptinens ad volūtate / qꝛ pt sic videri / in
intelltū em practico qꝛ volūtas psuppōit in suo actu / est duplex
hitus / vnus pmorꝫ priorꝫ / quo nālit assentit intellus / ut sup dcm
est / alius gom deductorꝫ / ex pmis priūs / et pmus hitus pt dci
lex nālis / 2us aūt est āqua sciā practica / Similr ex pte volūtatis
dupx est inclinatio / vna nālis correspondens pmo hitui intellectus
practici / alia acquisita correspondens 2o habitui / qui est sciā ptis
opandorꝫ / Hijs aūt inclinationibꝫ nō est nō impositū / Ex quibꝫ affertur
qꝛ hitus ptinens ad intellectū / et ex inclinatione volūtatis ptinente
ad volūtate illi correspondente / Na hitus nālis intellus practici
et inclinatio correspondens dr̄ Synderesis / Sciā aūt ptiñ opandorꝫ
cū inclinatione volūtatis / correspondente dr̄ / gsciā / pꝫ illud pmo ex
vi nois / dr̄ em Synderesis qs̄ coelectio / et hoc est electio cū aō
ut aliqd cū electione / et qꝛ electio ptinet ad volūtate / et illud aō
nō est nisi in intelltū / Similr̄ gsciā 2m vim nois est sciā / cū alio
ut ad cui sit / illud autem qꝛ ē cū sciā / ut quā est sciā / non
videtur esse nisi qꝛ ptinet ad volūtatem / Item quid actum qui attri=
buntur gsciē / ptinet ad intellectū / sicud testificari / quid ad volūte
sicud remordere / qꝛ est testari de aliquo malefacto / Bonauentura notat / qꝛ Bonauentura
sicud nō intellus / accipi āqn / ꝑ potentiā intellectiua / āqn ꝑ hitu ressit
nō / gsciē / āqn accipi ꝑ potentiā / vn qꝛ dr̄ / qꝛ lex nālis est scripta / in
gscientijs nris / āqn ꝑ hitu ressit / qꝛ ꝑ gsciaꝫ nouimus / Dam / qꝛ gsciā
est lex intellectus nri / āqn et pncipalius et vsitatius capitur ꝑ habitu Quid sit gsciā
sicud et nō sciē / aliquo gpom̄ / Vn gsciā ꝑpē est iudiciū / assū practicū
morale / qꝛ scim practicū ut ptes acquisitū / sicud sciā ꝑ demonstrationes
speculā / et sic tādo / ꝑ quitur cuius potentie hitus sit Sciē / qꝛ 3 hitus
potentie gsequitur intellectiue / nō ut speculā / sed ut practica / sicut in gsciam
dirigit / opus nrm morale / et ut gmicta est volūntati / Apparet qꝛ nos .8.
non dicimus / qꝛ dictamen gsciē sit ad hoc prīm / omē bonū ē maius sua
pte / ut ad istā gōz / oīs tangitur hic 2o res / Ex dictimus qꝛ gsciā
dictat deū ē honorandū / omē bonū ē faciendū / q respicit
agenda / et sic gsciā / dr̄ remordere / Apparet hō / qꝛ dū ipsa monstrat
āqn malū affectm / hnti retinentem / sup inducit remorsū / ꝑ eo / qꝛ actus
affectus retaliatur / Vn remorsus est a gsciā pncipa / sed adiacente / et
vn hoc gsciā pt dci intellectiua potentia / nō absolute ꝑ practica
put / sꝫ est dictamen volūntatis in actibꝫ suis liberis / dicendo quo

et quatenus operandum sit | ut est habitus illius potentie disponens ipsam
ad prompte et cito sic iudicandum possit | est etiam ipsi per actum vel actus
talis potentie | scilicet per plures iudicios practicos | et similiter per iudicia et assensus
contrarium talium tamen. Secundo dicendum non | possit dici quod et cum prius dicta po-
tentia intellectiva non generatur sed practica | et non ... omnium sed ... principiorum
moralium practicorum | quibus naturaliter assentit | habita sola apprehensione
terminorum | ut habitus talium | sed ponatur aliquis habitus firmans intellectum
ad assentiendum talibus principiis. Sunt autem talia principia practica naturaliter nota
omne bonum est faciendum | nullum malum est faciendum | In omni opere
consistit humana felicitas | quod in primo practico sunt ... quod se notis
amores contingat quod malicia perversitate ... subsumitur ... falsas | et
per quos concludit conclusiones falsas | et sic contingit conscientiam errare | possunt etiam
Secundo dicendum non potentia intellectiva ut habitus ... sed potentia volitiva
naturaliter inclinata est ad volendum bonum | et ad nolendum malum
vel habitus in voluntate inclinans naturaliter | in omne bonum | et retrahens ab
omni malo | qui habitus conformiter se habet ad habitum principiorum | qui prius
Corollarium positi sunt in intellectu principiorum | Ex dictis de conscientia sequitur tertio primo | quod conscientia
2m ... ex parte potentie ... practice | quoniam affirmatione. Secundo sequitur
No. assensus conformiter ut differenter soli apprehensioni | ... ut ... conscientiam
Item notandum quod sed non sic aliquam attribuit assensui principiorum speculatorum
Sed non conscientie ... se ad notitiam principiorum moralium sed dictamus
No. quid sit conscientia recta conscientiam dictare omne bonum esse faciendum ... Item notandum quod quid est conscientia oe q
recta | iudicium quo rationalis creatura iudicat assentiendum alicui esse | assentiendum
est | vel non esse alicui assentiendum | quod non est assentiendum alicui | ut iudicium quo
iudicat se teneri ad aliquid | ad quod tenetur | vel ad aliquid non teneri | ad quod
Quid conscientia erronea non tenetur | Sed opposita erronea conscientia est iudicium | quo rationalis creatura
dictat se ad aliquid teneri | ad quod non tenetur | vel ad aliquid se non teneri ad
quod tenetur | omnis enim habens tale iudicium habet conscientiam erroneam | et ...
Corollarium Coro impossibile est creaturam rationalem habere conscientiam erroneam sed
2m ut credere istam esse erroneam | patet quia ... cum iudicare contradictoria Secundo
sequitur | quod stat quod dignus vita eterna habeat conscientiam | qua stante impossibile
est ipsum certificari de hoc | quod sit dignus vita eterna | patet quia si conscientia
dictaret se esse in mortali Item notandum quod dictatum per conscientiam erroneam
est contra salutem dictantis | ut si dictaret non esse credendum articulo vel veritati
catholice ~~...~~ | est contra salutem eius

Nota quomodo est de conscientia | contra doctores 3 | et eius obligatione Item Bonaventura quod conscientia

aliqui dicit aliquid secundum legem dei | et loquitur de dictamine preceptorio
ut prohibitorio | et non per modum consilii | et tunc ligat semper ad illud
quod ipsa dicit | propter eo quod ad hoc obligat lex divina | sed conscientia sic errans
apponit | ut dicit aliquid preter legem dei | ut lavare vestuta | et tunc
ligat quam diu manet | sic tenetur implere talem | ut tamen deponere
| ut dicit aliquid contra legem dei | et sic non ligat nec ad dictatum nec ad
oppositum | sed ad se deponendum | cum enim errat contra legem divinam | ponit
hominem extra statum salutis | quia si homo faciat contra conscientiam | facit contra legem
| et sic peccat mortaliter | sed contra eam non peccat mortaliter | non ratione operis
sed modi faciendi | sed ratione operis modi faciendi | dum enim credit hoc deo
displicere | faciendo ipsum contempnit deum | et hoc vult glossa super illud ad
Ro. 14. omne quod non est ex fide | peccatum est | 3. dico quod ad conscientiam pertinet ar. 2
| si aliter fiat | dicit apostolus ipsum esse peccatum | si enim fiat quod bonum esse non
faciendum credat aliter peccatum est bonum propter | quod nec est propter legem dei ex conscientia
semper | sed ad tempus quo manet ipsa conscientia | debet enim eam deponere
| et si propter ignorantiam legis dei | nescit se de ista iudicare | debet sapientiores
consulere | ut propter orationem gratie ad deum | si hominem de est consilium
alioquin ignorans ignorabitur | item plus standum est precepto prelati quam conscientie | maxime si preceptum quod pertinet et dicit de sinderesi nota | d[e] sinderesi
eius | quod aliqui dicunt eam esse superiorem portionem rationis | et spiritum | eam quem
et inferiorem | dicunt conscientiam | legem vero naturalem dicunt illud ad quod dirigit
conscientia | et hoc ex glossa super illud Ezech. primo | facies hominis leo
d. plagis ex tertiam anime et irascibilem et concupiscibilem ad hominem leonem
et vitulum referunt | dicitur vero super hoc et ex hic ponit sinderesim
quod est scintilla conscientie in cayn non extincta | quod propter aliquis deputat
non se mittente | sed errantia corrigente | peccatum mortale non est
sine actu superioris portionis | quia consistit in amoris dilectione | item superior
portio rationis solum respicit deum | sed sinderesis est potentia sed lex
naturalis non dicit aliquid quod intellectum et affectus voluntas | duplex motus naturalis et
deliberativus | libertas est arbitrii | consistit in ratione et voluntate | quod movet
deliberative | sed conscientia et sinderesis | eam quod movet naturalis
inclinant ad bonum | sed et lex naturalis | sed libertas | ut aliquid ad bonum aliquid
ad malum | unde quibus eorum compleri sunt rationem et voluntatem | et propter eo
accipi prout apparet tamen sinderesis dicit potentiam | conscientia habitum | lex naturalis
obiectum | ut suo prius dicitur apparendo | conscientia dicit habitum intellectus
directum | propter quod oportet ponere habitum directivum affectus qui dicitur sinderesis
sed dicitur quod sicut intellectus hic lumine gratie se indicatorium | et sui

directiu in operacionibus / sic voluntas habet generale quoddam pondus in propria dirigendo in
appetendum / et sicut duplicia sunt consiliabilia scilicet speculativa et agibilia / sic
duplicia sunt appetibilia scilicet honesta et commoda / sicut igitur consciencia sonat
nominat indicatorium directiu moralium / sic synderesis sonat nominat
pondus voluntatis ut voluntatem cum pondere inclinet ut habet trahere ad honestum
/ et sicut consciencia capitur pro potencia cum habitu / sic pro habitu potencie
synderesis tamen optativus pro potencia habituata / Item lex naturalis
duplex est / uno modo pro habitu quo instruitur et recte ordinatur
et comprehendit consciam et synderesim / Ad 9 et magister dicit pro obiecto conscie
et synderesis / et est collectio preceptorum iuris naturalis communis omnes concordiunt
synderesis potest impediri quo ad actum / sed non extingwi / quia naturale
non potest omnino auferri / impeditur autem propter tenebras obcecationis
ne remurmuret malo / cum malum credit esse bonum / ut heretici sine
remorsu cum gaudiis moriuntur pro heresi / credentes se mori pro pietate
fidei / 2o propter lasciviam delectationis cum quidam carnales tante a
delectationibus carnis absorbentur / ut non locum non habet / 3o propter
duriciem obstinationis / ne ad bonum stimulet / sicut in dampnatis / hoc quantum
ad istum actum ipsa potest dici extincta / licet non simpliciter / quia maxime viget
ad istum actum ipsa potest dici extincta / licet non simpliciter / quia maxime viget

in ipsis quo ad punire et remurmurare malo / quod dicitur ut remurmuratio
teneat racionem pene / non autem non iusticie sonum enim remurmuratur
in ipsa in relacione ad penam / Item primum dicitur quod tunc actum synderesi-
dereis committat peccatum / in ea superiorem partem racionis ut modo dicitur quod quilibet
in deum et dicitur pro lesens eternas / et sic in ea non est peccatum
sed ut quilibet ad inferiores vires et sic ab eis sumit occasionem
deviandi / et potest depravari per peccatum ut actus erravit circa superiore
partem racionis ut synderesim super triticum / Ieronimus glosa super Ezechielem dicit
quod aliis peccantibus se non immiscet / post dicitur precipitari et locum suum
perdit / et utrumque est verum / scilicet comparando synderesim ad diversas operaciones
Item quod sancta quoniam et glosa dicit / quod synderesis de se semper in statu recte
habet stimulare ad bonum / et remurmurare malo / non dicitur vel quod quod peccatum
non est et actus voluntatis quo naturaliter movetur / et deliberate / non synderesis
non potest depravari per peccatum / quod et alias habet regere / et potest dominium
dirigendi perdere / non potest per culpam precipitari / dominium enim dependet
a virtute tunc presidentis / et obtemperancia famulantis / licet igitur synderesis de
se sit semper recta / tamen non semper ei obviat per contrarietatem et voluntatis
per impietatem / ut affectus eius et prudencia in alias vires
deliberativas propter impugnacionem eorum repellatur et tassetur / sicut miles quantum
de se semper bene insidet equo / sed equo ruente precipitatur / et hic
modus tamen racionabilior a pluribus sustinetur etc.

Circa distinctionem terciam tercij sentenciarum de Conceptione Gloriose virginis Marie Nota determinacionem Sacri Generalis Concilij Basiliensis

Sacrosancta generalis Synodus Basiliensis in spiritu sancto legitime congregata universalem ecclesiam representans ad perpetuam rei memoriam. Elucidantibus divine gracie misteria merces gloriosa repromissa est ipsa dei patris sapiencia dicente qui elucidant me vitam eternam habebunt. Quod etiam de gloriosa virgine que ipsam patris sapienciam dei filium eternum in utero portavit ac mundo peperit sacrosancta legit ecclesia. Nam quidquid de dignitate et sublimitate virginis marie edicitur in laude et honore filij sui pertinere hoc non dubium est. Et qui honorificant graciam et sanctitatem matris honorificant et elucidant gloriosum filium eius qui ipsam sanctificavit et replevit gracia. Unde si in ceteris rebus elucidatio veritatis que a domino deo est preclara merita producit in ea re specialis fructus exoptamus afferre speranda est que sanctificacionem et dedicacionem templi illius continet in quo ante secula antequam creata fieret et ab eterno sibi mansionem ordinavit prima et eterna veritas. Maxime congruit ut pax habeatur in questionibus tangentibus sanctitatem illius per quam diffusa est in terris. Hactenus vero difficilis questio in diversis partibus et etiam coram hac sancta Synodo super conceptione ipsius gloriose virginis Marie matris dei et exordio sanctificacionis eius facta est quibusdam dicentibus ipsam virginem et eius animam per aliquod tempus aut instans temporis subiacuisse actuali originali culpe. Alijs vero econtra dicentibus a principio creacionis sue deum ipsam diligendo graciam ei contulisse per quam ab hac macula originali illam benedictissimam personam liberans et preservans sublimiori sanctificacionis genere redemit cum fundaret eam ipse altissimus et ipsam fabricaret filius dei patris ut esset mater eius in terris. Nos vero diligenter inspectis auctoritatibus et racionibus que iam a pluribus annis in publicis relacionibus ex parte utriusque doctrine coram hac sancta Synodo allegate sunt alijsque etiam plurimis super hac re visis et matura consideracione pensatis doctrinam illam disserentem gloriosam virginem dei genitricem Mariam preveniente et operante divini numinis gracia singulari nunquam actualiter subiacuisse originali peccato sed immunem semper fuisse ab omni originali et actuali culpa sanctamque et immaculatam tamquam piam et consonam cultui ecclesiastico fidei catholice recte racioni et sacre scripture ab omnibus catholicis approbandam fore tenendam et amplectendam diffinimus et declaramus nullique de cetero licitum esse in contrarium predicare seu

decere Renovantes preterea institucionem de celebranda sancta eius Concepcion
e que tam per Romanam quam alias ecclesias vj Idus Decembris Antiqua et lau
dabili consuetudine celebratur Statuimus et Ordinamus Eandem celebrita-
tem prefato die In omnibus ecclesiis Monasteriis et Conventibus christiane
religionis sub nomine Concepcionis festivis laudibus colendam esse cunctis
fidelibus vere penitentibus et confessis ea die missarum sollempniis Centum
Primis aut vel secundis vesperis totidem Sermoni aut verbi divini
de ea festivitate interessentibus Centumquinquaginta dies concessione
perpetuis temporibus duratura De iniunctis sibi penitenciis hec sancta
Synodus elargitur Datum Basilee in Sessione nostra publica in maiori
Ecclesia Basiliensi solempniter celebrata xv kl Octobris Anno a nativitate
domini Millesimoquadringentesimotricesimonono

Circa distinccionem septimam | tercii sentenciarum dubitatur Utrum hec sit
concedenda deus factus est homo Respondetur quod in scoto | quod simpliciter
possit concedi Tamen doctores antiqui eam distinguebant | cavendus vos
loqui | quod si ly factus dicat subiectum solum | tunc est falsa | si vero determinat predicatum
plenum | quia significat tunc quod deus est factus homo | idest | deus est homo | qui est
factus | et hoc est falsum | quia ille homo ~~quis~~ pro quo pertinet ly homo
de deo | est corporeus | de quo non est concedendum | quod sit factus | sine addito
| tum sit eternus dei patris filius Tercio modo si per ly factus determinare
subiectum in comparacione ad predicatum | et sic est vera | quia sic non ponit rem factam
pro subiecto | aut pro predicatum esse factum ab eterno | nec circa deum ponit aliquid fieri
reale | sed tamen circa humanam naturam | deus enim factus est suppositum
humane nature | absque dei mutacione | Unde quod predictam propositionem | sic intellectam
non ponitur aliquid fieri circa deum | nec illud participium factus | importat
de necessitate aliquid fieri circa rem subiecti | quod patet quia si ille qui est ad sinistram
meam | transferat se ad dexteram meam | erit me non mutato | verum dicere
quod ille factus est michi dexter || Quarto si per ly factus esse determinacio copule
composicionis | et tunc propositio est vera sub illo sensu | factum est | ut deus sit homo Communis
autem ille sensus sit verus | tamen contextus illius locucionis | habent sensum
primo non exprimit | ille intellectus sequitur ad precedentem intellectum
cum et proprius | sequitur enim bene | deus factus est homo | igitur factum est ~~ut deus~~
ut deus sit homo Sed contra predicta | deus non est factus | ut patet ex probato
| igitur non est factus homo Respondetur negando consequentiam | nec arguitur ab inferiori ad
superius | quia alias illa esset vera omne factum homo | est factum
quod est album | ut patet de homine | et patet in similibus in aliis | quia non sequitur
hoc non fit | igitur hoc non sit album | arguitur enim ad dictionem absolute
negacionem Ex hoc patet | quod deus dicitur homo factus | non tamquam subiectum
nec tamquam terminus illius factionis | sed tamquam subsistencia in
factionis illius | scilicet humanitatis ~~in~~ et ex illo non sequitur proprie nomina
sed humanitatem que est terminus factionis Sequitur aliud dubium
Est dubium | utrum eciam illa sit concedenda | homo factus est deus
|| distinguunt doctores | si enim ly factus determinat subiectum | ut sit sensus
ille homo qui est factus est deus | quia sic subiectum non supponit pro deo sed
solum pro certis hominibus sed predicatum | similiter propositio est falsa | si determinat predicatum
solum | quia tunc est sensus homo est deus qui est factus || Et si ly factus

habet se ad utrumque extremum / et denotat ordinem predicati ad subiectum / ut quando
facit sensum divisum / tunc una est falsa / sicut et ista / corporeus factus
est deus. Erat enim spiritus eius / qui corporeus fuit [illegible] homo factus est corporis
deus / Verbum factus potest esse dictio composita et tunc conceditur / Et si
alicubi inveniatur in scriptura / tunc est contra istud simpliciter accipiendi [illegible]
ut in auctoritate augustini quam allegat magister in littera / secundum talis fuit ista suppositio
que faceret hominem deum / id est que faceret illum vocari / homo est deus
Et sicut dicitur est de illa / homo est factus deus / sic dicendum de illa / homo
factus est omnipotens / que eciam de proprietate sermonis neganda est / quia ille homo
demonstrando Christum ab eterno fuit omnipotens / licet non fuit ab e-
terno homo omnipotens / et ad illud contrarium precedentia auctoritatis Ambrosii super
lucam / secundum illa potentiam quam dei filius naturaliter habet / homo erat ex tempore
acceptus / Aliud dubium / An illa sit concedenda filius dei est predestinatus /
Respondetur quod non / quia ut dicunt doctores de intellectu predestinationis sunt tria /
primum est dei prescientia preficitur / ad aliquid / quod ipso predestinato aliquid
conveniet per graciam / quod non convenit filio dei / quia gloriam suam non habuit
per graciam sed per naturam / Secundum est illud / ad quod aliquis predestinatus
est / scilicet finalis gracia et gloria eterna / Tercium est antecessio primi respectu
ad secundum / id est quod illa prescientia dei precedat tribucionem gracie et glorie / ab illo
predestinato / Et ita qui predestinatus est adeo preordinatur ad aliquo
tamquam habiturus finalem graciam in presenti et perpetuam gloriam
in futuro / Hoc autem non convenit filio dei / quia non fuit pre-
cognitus / ut gloriam percepturus primo habiturus et acceptus / immo gloriosus
fuit ab eterno / et ista scientia glorie precedens precipit gloriam suam / nec
duratione / nec ordine nature / Aliud dubium / An filius dei predestinatus
sit esse homo / Respondet sanctus thomas hic / quod predestinatio
importat ordinem ad finem / quia predestinare aliquid / est cum precognoscere
et ordinare in aliquid / Non quod sint ponentes intelligere preordinationem
ad finem ultimum / qui est in conversione ad deum / per graciam et
gloriam / aut per bonorum operum / sed quod addit ei aliquid / tunc
importat tamen ordinationem in illud quod ei adiungitur / Et ideo concedere predicta
que de virtute sermonis videtur illum sensum habere id est filius dei antequam esset
homo / predestinatus est / ut fieret homo / et hoc est verum / quia ab eterno previsum est
ut in tempore fieret aut esset homo / Et ad illum sensum sequitur eciam ille / quod

posset hec [ ] predestinatus cadere super totam compositionem / est enim tunc sensus predestinatum sive preordinatum est / ut filius dei sit homo. Similiter etiam illa est concedenda / filius dei in quantum homo est predestinatus / quia in ea non exprimitur sibi convenire predestinatum esse nisi ratione humane nature / que contra meritorum predestinata fuit ad gratiam et gloriam singularem summi et excellentissimo modo / propter unionem eius cum filio dei in unitate persone

Dubium utrum hec sit concedenda Christus est homo divinus / Et videtur quod illud adiectivum divinus potest duo importare / uno modo id quod habet aliquam participationem divinitatis / Alio modo rem / que est dei sicut possessio / sicut dicitur gladius sortis vel qui est possessio sortis / Vel rem que est domini / sicut civis ... / sicut dicitur res divina / vel sicut ... / ut dicitur ... divinus / et nullo illorum modorum potest Christus dici divinus / non enim primo modo / quia Christus est eternum suppositum / cui convenit ... dominium / et non participative / alii modi patent

Secundum quod / quod hec ... Christus in quantum homo / est homo divinus ut videtur aliqualiter possit defendi / quia ratione reduplicationis significatur proprium participare divinitatem / non ratione suppositi ratione cuius ipse est divinus per essentiam / sed ratione humane nature / propter hoc forte dicit Augustinus ut patet in littera / quod Christum esse hominem divinum / non nulla ratione posset defendi / scilicet ad sensum iam dictum

Aliud dubium circa illud / quod Damascenus dicit et ponitur in littera / in hominem deificatum dicimus / Utrum hec sit concedenda homo est deificatus / Et videtur quod sic / homo est humanatus secundum Hugonem / quia humanatum / non ... quod dicitur ... sed etiam unionem / deus est humanatus. id est ... convertibilis / sed autem quod est deificatus / et si posset importare conversionem / importat per ordinem et antecessionem / deificatum ... cum ... [illegible] deificatus. id est factus esse deus / et quia huiusmodi deitate non ... Damascenus ... homo esse deificatum / patet ... quia hominem a parte subiecti stat pro ypostasi / sed ypostasis ... non est deificata / cum ... fuit deus / ... humanata tamen non ... fuit homo / Unde si deificatus valet id est ... / tunc concedenda est / ... Hugonem. vel dicendum quod Damascenus non negat simpliciter / sed quod non est ita proprium / homo est deificatus sicut hec deus est homo factus / que est sua conversa

Circa distinctionem quam dubita | Utrum divina na[tur]a sit de virgine
nata | Respondetur quod non ut probat sanctus thomas | quia ipsa non
est a christo per generationem temporalem acceptam | Prima divina na[tur]a non
est producta | igitur nec nata | tenet quia | quia omne natum est productum | Licet
non concessum | quia natum plus connotet quam productum | quia non est
producta eterna productione | ut ex primo | nec multo minus potest dici quod temporali
productione sit producta | et patet | quia de virgine non est producta de virgine
Preterea etiam ratione humane nature | quia quamvis sit sicut nata huma-
na ut causa propria filii | que est suppositum utriusque nature | non tamen est suppositum
nature humane | et ideo ratione nature humane non potest dici producta de
virgine | sicut ipse filius potest dici | qui est nature humane suppositum
Ita patet | quod divina na[tur]a nec ratione sui nec ratione humane nate
a filio ab eterno potest dici | esse de virgine nata | Item non sequitur deus
natus est ex virgine | igitur natura divina | patet quia licet deus quandoque
sit persona | sed divina natura abstracte sit | ut sequitur contra | deus generat
et illa non natura divina generat | Item predicta | divina na[tur]a est in tantum
ut patet distinctione quinta | igitur nata | Negatur consequentia | quia ad hoc quod esset nata
de virgine requiritur quod esset in nature suppositum humanum | sed sic non | quia non assumpta
humanitatem in se | sed in uno suorum suppositorum | scilicet filius | cui convenit etiam nasci de virgine
| qui est suppositum humanum | et capit esse in humana na[tur]a ex virgine ||
Item ipse humana na[tur]a | in christo | non est nata de virgine | patet ex dictis
Ipse tamen dici nasci ex qua | eo quod per generationem acta suppositum tamen dicitur
. Et contra christus non est natus de virgine | nisi ratione humane
nature | sed accidit de virgine | et ita | quod humana na[tur]a dicatur ipse dici
nata de virgine | Respondetur negando | Non sicut christus dicitur homo ratione
sue humane nature | que non est homo | sicut hic Aliud dubium
Utrum sicut in christo sunt due nativitates | ita et due filiationes
p[ri]m[o] p[ro]ba[tur] Primo quod sic | Quia nullus dicitur filius alicuius | nisi aliquo nativitate | sed christus
est filius dei patris | similiter virginis matris | Secundo probatur | quia omnis
nativitas | qua vere producitur filius | est eius filiatio | sed in christo sunt
due a se nativitates | qua duplex suppositum vere productum est filius | Item
non est contradictio in christo esse | aut etiam ipsum esse | duos filios
| quia in christo non est nisi unum suppositum | Hoc est quod patet ex scriptis quod sic

humana
cum dimitteret nomen ita quod nec illa nec alia amplius supposita e-
tur amplius filius dei non esset ~~filius virginis nisi filius virgi-~~
~~nis etiam filius hominis patet quia filius dei non est filius virgi-~~
nec vere diceretur filius virginis aut etiam filius hominis. Patet quia filius
dei non est filius virginis nisi ratione humanitatis sibi suppositaliter
unite in persona nec attinet sibi plus quam aliam assumptionem. Tertio
contra idem arguitur. In Christo est tamen una filiatio igitur tamen una filiatio
tertia quia in nostro fundamento filiationis est suppositum eo quod filiatio est
proprietas suppositi. Respondetur patet dicendo quod secunda filiatio fundetur in natura quia tunc fundetur
in triduo mortis quia non fuit illa natura humana non fuisset secunda
filiatio et per consequens Christus non fuisset filius virginis. Quod tamen
In titulo ille filius dei nascebatur de virgine sicut fuit filius
virginis et ipse [illegible] proprie adhuc fuit igitur ipse adhuc esset filius
virginis. Secunda quia talis relatio non deperit nisi cessante alia
extremorum. Ad primum dicendum quod per filiationem intelligitur filiatio producto
nec ponit contradictio in Christo dicto esse duas filiationes. Sed duas
filiationes fuisse in Christo id est quod ipse duobus vel bis filiatus est per ductionem
secundum naturas. Semel eternaliter a deo patre ut esset deus naturalis dei filius
et temporaliter a matre ut esset homo et naturalis filius virginis matris
Secundum autem quod [illegible] sed quod dicto in Christo est tamen una filiatio
qua filius est productus a deo patre filiatione. Ad tertium concessa
persona quia natura secunda. Adhuc talis relatio non deperit nisi ex parte virginis
quia fuit cessare tamen talis denominatio tamen sicut ergo quod ipse appellatur
virginis filius et talis fuit ratione suppositi humanitatis accepta
de virgine ad tempus que ex tunc cessasset licet et denominatio illa

Circa distinctionem nonam queritur utrum Christo debeatur cultus latrie
solum ratione divine nature. Quod illo non dico [illegible] sed scilicet quod que
venit aliud actu et [illegible] est cum [illegible] extollit et tardet quod bona sua
propria que in se habet sicut scientiam virtutem divitias aut quecumque alia
reputat prima respectu bonorum alterius que venit et bona alterius
scilicet venti reputat magna. Et ita aliquis [illegible] dum dicit

actui interiori est eu sic extollere et magnificare in corde / quod reputat bonitate
et perfectione dei supremam / respectu cuiuscumque boni / Ideo quod reputat et recognoscit
totam bonitatem suam / a deo sicut bonitate causa / Sunt quidem hic ex consideratione et re
putatione immensitatis divine maiestatis / et infinitatis divine bonitatis /
ac utilis / sentie quod perfectionis domini dei / qui stupefactus resilit in se / super
consideratione sue ipsius parvitatis / recognoscendo et fatendo / nichil sibi esse
respectu divine celsitudinis / Tertio quod quicquid boni habet in se corporale aut spirituale
totum sibi venit ex illius summi boni / liberali largitate / Ille ita quod actus
latrie interior / compatus tamen / Et volitio qua vult sic revereri est actus a
latria elicitus / et est bonus / ac laudabilis / quia homo sic vult deum
revereri / et eum in corde suo extollere / tamquam summum bonum / et supremum dominum
suum / et omnium simpliciter / Secundo quod latria actus exteriores
qui exhibet deo actu
expresso / reverentie / ratione summi domini / aut ratione summi boni / Secundo actus exterior
exhibita deo aliquo exteriori signo vel actu / quo homo protestatur summam
bonitatem et suam dominationem et subiectionem in se / Tertio quod homo patet ex predictis
actibus interioribus / faciliter elicitis / et habitus est virtus / que
dicitur latria / per quam homo deo reddit obsequium / ad recognitionem divine dominationis ipso
quod sibi quantum est unicuique recreationis / et recognitionem servitutis de ipso afferre
/ alias eadem nominibus appellatur in lingua / Tunc est conclusio prima / Latria sic
capta est specialis virtus ab aliis distincta / patet quod habet specialem rationem obiecti /
9° p^a
obiectum enim huius virtutis est honor aut reverentia / quo vel qua sunt in deo
summum dominum / Et ita omnis honor / qui per latriam deo exhibetur / sub predicta
ratione ei exhibetur / Et ideo patet illa que est specialis / et ita et virtus specialis erit
2^a 9° Secunda conclusio / licet ad actum virtutis latrie requirantur virtutes theologice / ipsa tamen non
est theologica virtus / Prima pars patet / quod fides requiritur / ut ostendat quod
sit illud summum bonum / cuius vult dominum / cui ideo exhibenda est reve-
rentia latrie / Et spes que exigit voluntatem / ad illud summum bonum
Et caritas / que afficit ad illam summam maiestatem / cui sic exhibenda
est latria / Secunda pars patet / quod ipsa non habet pro obiecto immediato bonum de quo
sit deus / sed honorem vel reverentiam deo ratione sue summe maiestatis
3^a 9° debendum / Tertia conclusio / Latria est virtus moralis sub iustitia
particulari contenta / quod patet / Iustitia est virtus inclinans ad reddendum
unicuique quod suum est / ita eadem virtus latrie inclinat ad reddendum honorem

deo propter se ipsum quod sibi debetur. Circa 2m quero utrum precepto debeatur cultus
latrie. Solum dico nam pro divinam pro intelligi quod de latria virtute sed de
actu eius reverentia cum deo exhibenda a nobis. Est sicut census et de-
bitum quoddam. Census autem non pertinet tempore et inmediate ad virtutem
sed ad aliquem actum virtutis gratuitum aut virtute elicitum. Et ille est
in merito et potestate mea. Ex quo autem in dicto ille actus latrie est tamquam 2us articulus
census deo per nos reddendus. Est modo videndum utrum sit debitum in
reddi. Sic quod teneatur homo actualiter deum venerari illo actu latrie interiori.
Secundum quod dicit Scotus quod de illo actu latrie interiori est preceptum affirmativum
secundum quod ens est creatura intellectualem obligatum ut alii recognoscat
ut creatura dominum suum ut augustinus decimo de civitate dei. Est autem preceptum
affirmativum de recognoscendo alii et reverendo [illegible] deo. Deo licet
obliget semper non tamen ad semper sicut et alia precepta affirmativa. Sic enim non oportet
semper actualiter diligere deum sed aliquando. Ita non semper oportet eum [illegible] actualiter colere
actu latrie [illegible] sed oportet aliquando ex precepto. Dicitur ad quod preceptum
pertinet illa obligatio ad actum latrie. Dicit Scotus quod pertinet probabiliter quod
pertinet ad primum preceptum decalogi scilicet non habebis deos alienos quod
preceptum non est pure negativum sed prohibendo solum adorationem exhiberi
cuiquam non domino sed est pregnans sic intelligens et affirmativum scilicet ut deus
verus habeatur ut dominus et ut adoretur et sic exponunt illud Deuteronomii
6to quod dominus allegavit actualiter dicens dominum deum tuum adorabis et illi
soli servies. Ubi ponitur preceptum affirmativum de adoratione dei cum exclu-
sione similiter adorationis exhibende alii tamquam deo et in primo deo
sicut et ibi non adorabis deos alienos quod prohibet ydolatriam. Hic autem
preceptum [illegible] non sit perpetuus [illegible] ab executione actus [illegible]
sic semper excludit opportunitatem adorandi deum et ideo similiter ad actum
istius precepti affirmativi aliquando tenentur quilibet adulti et in tempore
legis mosaice videtur determinatio fuisse facta ad actum huius precepti per illud
tertium preceptum decalogi sabbata sanctifices quod tamen fuit preceptum
tempore legis nove solum ut aliquo tempore devotius vacaret homo ab operibus
servilibus. Et sic habet sola negatione opera similia non esse ab suo
precepti illius sed in actu positivo scilicet in sanctificando et magnificando deum

et reverenciam ei exhibendo. Sed tempore vero legis evangelice cultus est
exhibendus deo in sanctificatione sabbati dedicatus sibi exhibendo in illius
summi sacrificii oblacione scilicet eukaristie quam scilicet sacerdos offert pro se
et pro populo et in illa sacramentali oblacione que fit per sacerdotem
populus offeret spiritualiter. Tenetur enim audire missas singulis diebus dominica
secundum illud de consecratione distinctione prima missas. Si est aliqua nota
occurens excusat quominus ab operacione huius actus que debeant extra
necesse est istum supplere in equivalenti aliquo ut scilicet die illo sancto
deputato cultui divino aliquis alius actus habeatur prelatus in mente
deum ad suam reverenciam. Hic ergo patet quod tempore legis nature tenebantur homines
aliquando cessare a servilibus operibus et recolligere animum suum ad elici-
endum in se actum perfectum melioremque aut alium simplicem ad magnificandum
deum et ad exhibendum ei reverenciam sibi debitam. In lege vero
mosayca tenebantur ad hoc in die sabbati. Sed nunc in lege evangelica
tenetur adultus adminus in die dominica deum venerari actu latrie qui est
oblacio summi sacrificii scilicet eukaristie, sic scilicet ut tunc missam audiat
et ex tunc aliis recollectis ad se eius eukaristiam quam sacerdos offert
sacramentaliter ipse offerat spiritualiter reverenter assistendo fide et devocione
ad honorem dei et recogitetur summi sui domini. Utrum autem aliquo alio
tempore tenetur quis ad actum huius precepti scilicet ad actum adoracionis sicut quam
in illo determinato tempore scilicet primo in lege nature postea in lege mosaica
in sabbato et iam tempore evangelii in die dominico. Dicitur sic vero tamen quod
sic ut in magnis festis anni de consecratione distinctione prima qui in sollempnitate
et de consecratione distinctione 3a pronunciandum est. Et est certum quod istis diebus
saltem aliqua adoracio alia est necessario exhibenda. Hec Scotus. Idem
Item dicit Scotus quod hoc preceptum non potest perpetuo impediri ab ex-
ecucione actus quamvis nunquam occurat oportunitas exequendi actum huius pre-
cepti sicut de isto precepto honora parentes potest enim perpetue non occurrere
oportunitas necessaria honorandi parentes et ita potest illud preceptum ob-
servari perpetuo sine transgressione et si nunquam actus huius precepti fiat
quia non est obligacio ad actum illum nisi pro tunc quando oportunitas occurrat
necessaria aut potest excludi propter oportunitatem adorandi deum etc. 3us articulus
Tercio videndum est de quesito scilicet racione cuius nature debeatur
ipso adoracio latrie et intelligitur questio de actu latrie reverencia enim
deo a nobis exhibenda est sicut creatori et debitum quamvis tempus aut non

ptinet ipse et immediate ad virtutem | sed ad aliquem actum virtutis
generaliter | aut a virtute elicit | qui est in mente in potestate mea | Secundo
dico quod solum ratione divine nature | debetur patri et deo pase cultus latrie | probatur
quia in sola natura divina est excellentissima bonitas | et ideo sue
potestati ac vlis divinis | ratione cuius sibi debetur cultus latrie | ut patet ex
dictis | Dixi patri et deo pase propter humanitatem christi | et rationem ... | de
quibus postea | Tertia conclusio | Idem cultus latrie et non alius et aliquis
debetur tribus personis divinis | patet quia per latriam exhibemus illam
servitutem | quam debemus deo | quia fecit nos | Unde dicit glossa super
illo ps Domine deus meus intende | deo cui per caritatem cui
debetur latria | et quod patri | filio | et spiritui sancto | sunt unus creator | una sum-
plicissima maiestas | nullo modo multiplicata | Ideo debetur eis una
latria | Dicit enim 3 e Divine persone | una dilectione diliguntur | quia
in eis est una sua bonitas | sic unica adoratione simul adorantur
Quia tres sunt deus creator | incorruptus | potens | sapiens | et bonus | Dicit enim aug
quia deus bonus est | ideo nos sumus | et ratione cuius illorum | et aliorum
sibi plus | debetur sibi latria | Sed de | cultus latrie | debeat deo
exhiberi | ex quo enim aliquos corporales virtus | Respondeo quod sic | patet quod in dubium
nobis est triplex bonum | scilicet spirituale | corporale | et exterius | et quod hec
omnia sunt in nobis a deo | ideo enim omnia debemus deo latriam exhibere
ad recognitionem plenam dominii in deo | super totum hominem | et super
bona omnia | que homo possidet | Spiritus spiritualem exhibemus sibi debitas
orationes | cantus et huiusmodi | Tertium corpus exteriores genuflexio-
nes | Tertium exteriora vero sacrificia etc | que
deo non propter eius indigentiam exhibemus | sed propter nostram
et recognitionem | ut sicut omnia ab eo habemus | sic ex omnibus eum
recognoscamus | et ita eum ex omnibus honoramus | et de omnibus tamquam
vasalli sui | tempore sibi debitum reddamus | ut sentitur |
Est hic dubium an sanctorum reliquie sint venerande | Videtur quod
non in 3a parte d. sermo angelis in de ci. dei | dicit | si paterna vestis et anulus
aut si quid huiusmodi | est tanto carius posteris | quanto erga parentes est
maior eorum affectus | nullo modo ipsa spernenda sunt corpora | que utique multo
... | quam quelibet indumenta gestamus | hec enim
ad ipsam naturam hominis pertinet | Ex quo patet | quod qui habet affectum ad

aliquis / etiam illa que de ipso post mortem relinquuntur venerantur non solum corpus / aut partes corporis eius / sed etiam aliqua extrinseca / ut vestes et similia / manifestum est autem quod sanctos dei debemus habere in veneratione / tamquam membra christi / et dei filios et amicos / ac intercessores nostros / et ideo eorum reliquias qualescumque / in eorum memoriam debemus honore congruo venerari / et precipue eorum corpora / que fuerunt templum et organa spiritus sancti / in eis habitantis et operantis / et sunt etiam sanctorum corpora configuranda corpori christi / per gloriam [illegible] resurrectionis / unde et dominus deus huiusmodi reliquias convenienter honorat / in eorum presentia miracula faciendo Et Jeronimus in epistola ad Riparium / nos non dico martyrum reliquias / sed nec solem quidem nec lunam / non etiam angelos adoramus / sed adoramus latria honoramusque autem reliquias martyrum / ut eum cuius sunt martyres / adoremus / honoramus servos / ut honor servorum redundet ad dominum / nec sic honorando reliquias sanctorum incidimus / in errorem gentilium / qui cultum latrie mortuis hominibus exhibebant

Dubia circa decimam distinctionem sequuntur

Circa distinctionem decimam dubitatur / utrum ista sit concedenda christus secundum quod homo est deus / Respondetur / quod hec complexio secundum quod / prout est ingrediens in ista / diversam facit intelligentiam / sic enim uno modo importat habitudinem cause / alio modo conditionem / sive concomitantie / Si dicat habitudinem cause / sic absque dubio falsa est / illo enim modo ly secundum quod / notat terminum cui coniungitur esse causam vel rationem / propter quam predicatum convenit subiecto / Ille autem terminus homo / super quem cadit reduplicatio non est talis / ipse enim non significat causam sive rationem / propter quam esse deum convenit christo / hoc enim sibi convenit per naturam divinam et non per humanam / quam ly homo significat / Si autem ly secundum quod dicat conditionem concomitantie / sic potest habere veritatem / tunc enim dicere quod / christus secundum quod homo est deus / non est aliud / secundum quod homo / quam quod esse deum convenit ipsi christo / subsistenti in humana natura / ita quod deitas et humanitas concomitantur se inseparabiliter / circa eandem personam christi / Verum quod ille modus accipiendi ly secundum quod / non est communis / neque proprius / licet quandoque inveniatur

Dubitatur / utrum ista sit concedenda / christus secundum quod homo est persona / Respondetur quod sicut hec dicta / secundum quod / accipiatur ipse prout importat rationem forme sive cause / neganda est simpliciter / propter quod personalitas non potest convenire christo / secundum humanam naturam assumptam / que non per se subsistit

propria subsistencia. Sed ipsa personalitas attenditur in Christo penes
naturam assumentem incarnatam / et ideo hec admittitur / Christus in quantum
deus est persona / sed illa respuitur / Christus in quantum homo est persona //
Propter quod vult Richardus de Mediavilla dicens / quamvis Christus sit homo et sit
persona / tamen si iudicemus de illa / Christus in quantum homo est persona / in quantum
virtute sermonis / debet iudicari falsa / quia illa / in quantum / includit / et plura de
virtute sermonis significat illud / propter quod cadit reduplicacio / esse propriam ra-
cionem convenientie et verificacionis predicati cum subiecto. Unde cum dicitur Christus
in quantum homo est persona / importatur / quod res significata importata per hoc nomen homo
scilicet humanitas / sit propria racio propter quam Christus est persona / quod est simpliciter
falsum / quia nec natura humana in aliis / nec in singulari est racio personalitatis
in Christo / sed ipsa divina natura cum proprietate constituente personam / et hoc
innuit magister in littera in prima parte distinctionis / Aliud dubium

Dubitatur an illa filiacio adopcionis conveniat nobis per Christum // Respondetur
in quantum Bonaventura / quod illud potest dupliciter intelligi / in quantum quod illa propositio per potest
dicere causam meritoriam / vel causam efficientem. Si enim importat causam
meritoriam / absque dubio verum est / quod sumus filii adopcionis per Christum
/ ipse enim meruit nobis graciam / per quam sumus filii adoptivi / in quantum est
caput ecclesie / et hoc non solum respicit divinam eius naturam / sed etiam naturam
assumptam. Si vero hoc per importat causam efficientem / sic utrumque verum
est / quia enim nos adoptavit per filium / et per spiritum sanctum / et si loquamur per appropri-
acionem / sic nos adoptavit per filium / quo ad inchoacionem / et per spiritum sanctum quo
ad consummacionem / ad nostram enim adopcionem duo concurrunt / scilicet redempcio que
facta est per filii missionem / et iustificacio / que facta est per spiritus sancti missionem / et hoc
est quod dicitur in libro de spiritu et anima / a patre per filium / et spiritus sanctus ad nos
divina descendunt / Nam pater quando dedit filium / qui redimeret nos / misit
spiritum sanctum / qui servos adoptaret in filios / filium dedit in precium redempcionis /
spiritum sanctum in privilegium adopcionis. Ex hiis patet / quod adopcio in filios dei
convenit nobis per Christum / Ita et evangelista Johannes primo / loquens de
verbo incarnato dicit / dedit e. p. f. d. f. h. q. c. in nomine eius / et
Galatas 4o / dicit apostolus / Misit deus filium suum / factum ex muliere / ut ad-
opcionem filiorum dei reciperemus / Aliud dubium

Dubitatur / utrum deo conveniat aliquem in filium adoptare / Respondetur quod non

quia adoptio est alicuius extranee persone in filium aut in nepotem
et sic deinceps legittima assumptio / Sed deo non est aliqua persona
extranea / quia omnes ipse condidit / igitur non convenit sibi aliqua adoptatio
In oppositum est / quod dicitur ad ephesios primo / predestinavit nos in ad-
optionem filiorum dei / Sed predestinatio dei non est vacua / ergo aliquos sibi
deus adoptat in filios / Respondeo dicendum quod adoptio transfertur
ad divina ex similitudine humanorum / homo autem dicitur aliquem in filium ad-
optare / in quantum quod alienum ex gratia dat ius percipiende hereditatis sue / cui
tamen per naturam non competit / hereditas autem hominis dicitur illa / qua ipse
homo dives est / sed quo deus dives est / hoc est fruitio sui ipsius / quia
ex hoc / est beatus est / et ita hec est hereditas eius / Unde in quantum
deus / ipsis hominibus / qui ex naturalibus ad illam fruitionem pervenire non pos-
sunt / dat gratiam per quam illam beatitudinem merentur / ut sic eis competat
ius in hereditate illa / in quantum hoc dicitur eos in filios adoptare / Ad primum
in oppositum dicit Sed dicendum quod quamvis nulla persona sit deo extranea
/ quantum ad esse / quia illud ab eo participant / est tamen aliqua persona
deo extranea / quantum ad ius percipiende hereditatis id est beatitudinis

Quarta duodecima distinctione queritur / Utrum hec sit concedenda / scilicet homo
demonstrato christo incepit esse / vel etiam illa christus incepit esse
Videtur quod prolata pro christo falsa est absolute / sic proponitur / sensus enim est quod ille
incepit esse qui est homo / quod est falsum / filius enim dei est
ille homo / et ille non incepit esse / quamvis incepit esse homo
/ prolata tamen cum specificatione vera est / addita sibi explicita determinatione illa / secundum
humanitatem / vel etiam dicitur / quod ille homo incepit esse secundum humanitatem
/ quia virtute illius determinationis explicate / non notatur inceptio suppositi
divini / sed tantum notatur inceptio humane nature / a supposito assumpte / Similiter
illa christus incepit esse / simpliciter accepta / sine determinatione est falsa
/ licet enim filius dei / postquam incepit esse homo / sic incepit esse
christus / quia incepit esse unctus secundum humanam naturam sancto spiritu sive gratia
et donis spiritus sancti / non tamen incepit esse / cum sit suppositum divinum eternum
/ illa ergo est falsa / christus incepit esse / sic absolute proposita / sed cum
determinatione explicite addita / est concedenda / ut christus incepit esse secundum
humanam naturam / sic enim quod huiusmodi natura in christo incepit esse / Et hoc est verum

Dubitatur utrum fuit congruum xpm assumere humanam naturam in sexu virili
Respondendo dicitur primo quod congruum fuit xpm assumere naturam
humanam in aliquo sexu tamen cum naturam humanam assumpsit ad re-
parandum genus humanum congruum fuit ipsum assumere omnia naturalia ne-
humane unde secundum apostolum Hebr. 2° debuit per omnia fratribus assimilari
fratribus autem est de naturalibus humane nature congruum ergo fuit ipsum
assumere humanam naturam in aliquo sexu ¶ 2° dicitur quod fuit magis
congruum eam assumere in sexu masculino quam feminino quia sexus
masculinus perfectior est et laudabilior et principalius a natura intentus
quam femineus. Item filius dei ad hoc venit in mundum ut esset
hominum doctor rector et propugnator que mulieribus non conveniunt igitur
non fuit congruum quod assumpsisset sexum femineum. Aliud dubium
Dubitatur 3° utrum xpc potuerit peccare Respondetur quod secundum aliquos doctores
xpus de potentia dei absoluta potuit assumere humanam naturam non
mediante gratia sed in puris naturalibus sine donis gratuitis sibi
infusis et potuit eam dimittere puris naturalibus cum eius libertati arbi-
trii sui non concurrendo cum ea ad suas operaciones nisi secundum generalem in-
fluenciam sicud ad operaciones aliorum hoc enim nullam videtur includere
contradictionem et non videtur negandum a divina omnipotentia cum etiam in domino
mortuo sic fuit sibi unitum corpus non mediante gratia cum ipsum non est
capax ipso autem dato tunc humana anima sic assumpta et sue libertati
dimissa posset per libertatem sui arbitrii flecti a deo et contra divinam legem
agere et sic peccare et si etiam hoc sit concedendum sub conditione supposita tunc esset illa
concedenda xpus peccat non quidem simpliciter sed cum ista condicione expli-
cita declarante secundum quantitatem utrum quod alii doctores tenent huius contrarium
Sed quidquid sit de hoc et de potentia dei absoluta tamen est secundum omnes
doctores concorditer quod sic xpus nunquam peccavit secundum humanam naturam
assumptam sic nec etiam eam peccare potuit de potentia dei ordinata
ideo dicit Damascenus in 3° libro suo quod impeccabilis est dominus Jesus
et declarat ¶ Item non potest xpus comprehendi ut viator et ut comprehen-
sor et ut deus ut viator est dux noster dirigens secundum viam rectam
in quolibet autem comprehensor regula prima torqueri non posse quia
alias esset error in omnibus que ad ipsum regulantur et ideo xpus
dominus habuit secundum humanam naturam sicud tanta gratie plenitudine

ut omnis inquantum est viator peccare non potuit. Immo et illi
qui sibi proximi fuerunt ut apostoli facti sunt confirmati sunt in gratia ut
adhuc viatores existentes non potuerunt peccare mortaliter quamvis potue-
runt venialiter. Tertio vero quia fuit comprehensor sive beatus, mens eius humana
sic taliter fuit iuncta fini ut agere non posset nisi secundum ordinem ad
finem. Et sic nec aliquatenus peccare. Quarto autem quia fuit deus, sic anima
eius et corpus fuerunt quasi organa sive instrumenta deitatis. Secundum quod
ipsa divinitas ut dicit Damascenus regebat animam et anima corpus. Unde
non poterat peccatum attingere ad animam eius deo personatam. Sic declarat
Bonaventura. Sed absque dubio anima Christi non potuit deprivari aliqua culpa
cum ut dicit est repleta vero illa plenitudine gratie et consumatione glorie. Et
unio divine nature et humane supplementum gratie facit quod Christi anima
fuit in bono firmata ut nullo modo posset inclinari per culpam. Quando enim
natura est sub aliqua forma cuius actualitas equat et implet totam
capacitatem et possibilitatem illius nature, tunc non est possibilis ad contrariam pri-
vationem. Sed Christus etiam inquantum viator totam habuit gratie pleni-
tudinem qua equabat et implebat totam capacitatem anime sue. Et ideo
non fuit possibilis ad contrariam privationem que est peccatum. Hoc etiam facit
consumatio glorie que quidem fuit in Christo a sue conceptionis primordio. Statim
enim fuit viator et comprehensor. Et propterea beatus non potest deprivari
ita non potest prevaricari. Ac per hoc nulla potuit in Christo esse
macula peccati, etiam secundum animam humanam. Postremo hoc efficacissime
facit unio divine nature et humane in unitate persone. Illa enim unio
facit secundum Bonaventuram quod idiomata communicantur. Et ipsa unio non potest dissolvi.
Igitur cum deus non potest esse peccator, et ipse non potest non esse homo
explanandum est quia illa unio nullatenus sustinet Christum secundum humanam naturam
peccare potuisse. Quod et aliqui alii declarant per hoc quod tam intima
est illa unio naturarum divine et humane in Christo in unitate persone quod
tamen eius dicitur quod si natura humana assumpta a verbo eliceret aliqua
operationem, nunquam esse persona diceretur ipsam elicere, eo quod operationes non sunt
nature secundum se sed sunt ipsius persone. Ideo ut dicunt impossibile
est naturam verbo unitam aliquid elicitive velle nolle contra
quod persona filii dei. Sic peccandi velleitas principaliter volens et ita impossibile est

200

aliqua operacio / tamen natura assumpta esse / que non potest principium operata / per personam divinam assumentem / ad ergo personam divinam non possit principaliter agere ad peccatum / propter rationem peccati / patet quod nec natura assumpta manens unita potest sic agere / [illegible] peccare etc. Circa 13am distinctionem

Circa tertiam decimam distinctionem quaeritur / utrum gratia Christi creata fuit finita [+ potest] vel quod non / quia Iohannis tertio dicitur non ad mensuram / dat Deus spiritum / Et Augustinus dicit / quod alii homini datus est spiritus / non ad mensuram / si quod caret mensura est immensum / et infinitum / [illegible] quo omni finito potest Deus adere et facere aliquid maius / contra / sed magister dicit in littera / quod primus homo tunc creare et possit gratiae et sapientie plenitudinem / ut Deus ei plenius conferre non potuerit / igitur videtur quod gratia Christi non sit finita / [illegible] tanta est gratia / quantum est multo praecedens creaturam / sed nullum creatum [illegible] fuit infinitum / quod nulla creatura potest capere / et sufficeret infinitis milibus hominum [illegible] / ut dicit Anselmus / Videtur / quod gratia quia meruit / habuit infinitum / [illegible] si gratia Christi esset infinita / tunc gratias aliorum excedit finite / tamen si gratia Christi esset infinita / tunc gratia aliorum excederet finite / vel quod Christi tantum proportionem / in si alii homines possent gratiam proficere / videtur quod Christi posset ad equari in gratia / aut tantum excedere / sed hoc est falsum / homo numquam posset ad equari in gratia / aut tantum excedere / sed hoc est falsum / homo numquam posset ad equari in gratia / aut tantum cum excedere / sed hoc est falsum / ad perfectionem eius potest attingere / quantumcumque proficiat / videtur quod gratia eius sit immensa / infinita / et Christi aut potest applicare gratiam desiderare / aut non / si potest applicare desiderare / videtur quod non sit perfecta / tunc posset ei fieri additio / si non potest tunc omni finito possit quod maius desiderari / videtur quod eius gratia sit immensa / In isto articulo / omne creatum habet certum pondus numerum et mensuram / sed quod dicitur sapientie 11o / sed gratia Christi est creata / ut fuit dictum

Hic dicunt primo tamen Scotus / quod est probabile / quod Deus anime Christi contulit summam gratiam / in creatura rationali creabilem / Est enim probabile quod ei tantam gratiam contulerit / quantam ei conferre potuit / Et hoc tamen videtur velle magister in littera / dicens Credendum est / tantam gratiam Deum contulisse illi homini / quantam potuit ei conferre / potuit ei autem / ut videtur conferre summam creabilem in creatura rationali receptibilem / Addit Scotus / dicens Ego in tanto de Christo / magis volo excedere / quod deficere a laude sibi debita / si propter ignorantiam oportet in alterum cadere / Confirmat opinionem auctoritate / Augustini de libero arbitrio / quicquid [illegible] tibi melius / vera ratione occurrit / sciat illud magis Deum fecisse / quam non fecisse / videtur autem simpliciter

animam

melius sunt certam conend scilicet gratiam esse animae collatam / quia in hoc magis manifesta summa misericordia dei / in dando scilicet gratiam / sine meritis precedentibus / igitur probabile est hoc sanum esse et non de alia quam de anima christi
2° dicit Scotus li. 3° di. 13 secundum Richardus / et cetera / et quod status eius determinatus est ... / quod gratia animae christi habitualis et creata / est finita in se ipsa et
2m sua essentia / propter rationem in 3° ... / ipsa enim est creatura / igitur naturaliter limitata / Et quia quedam participatio dei / eo natura est / ut 2m aliquos quod
capiat ... infinite perfectiones / ita quod nulla excludat deitatem quod
respectu totalitatis infinite / sicut est deitatis participatio / anima etiam eius sit finita / est capacitatis finite / non ... capacitatis alicuius finiti est
ad formam finitam / ut dicit Scotus // Conclusio 2a / forcius primum animae christi secundum eius esse formale / est finitum et intensive / igitur et ipsa gratia / quia sicut
prius meruit illa summa / est finita / alias illa ... anima esset
... infinitata / si solum finite informare et intensive / et sicut prius meruit quod infinitum / 3° dicit 2m doctores ... / quia gratia animae christi creata
in comparatione ad alias creatas / potest dici infinita comparatione 2m quod / et ... /
et hoc ratione unionis animae ad verbum / ad quam ... unionem / ipsa gratia
... christi disponit / gratia enim illa animae christi / ... scilicet unionem
ipsius animae ad verbum eternum / comparatione infinita et ... excedit
omnes alias creatas gratias / ... 2m Bonaventuram / scilicet quantum ad habitum / ... et
quantum ad usus / et quantum ad effectum / ad habitum / quia nulla creata potest in
perfectione / quod non capiat habitum / quantum ... quanta deo / cum summa unione
/ quantum ad usum virtutum / ... contrarium / quia omnes de christo hunc usum suos
/ ... sunt ad perfectiones / et eo ... de eo fuisse omnibus temporibus
... / quia usum huius omnium gratiarum et donorum / ... nullo quo ...
ad hoc attingi potuit a quocumque alio / ... ad effectum similiter excedit
quia christi ... / quod ... illa gratia ... / sit
sine ... / et sit accepta a deo / quia si ... finita nullum ... esset
peccatum originale ... / ... passionis christi effectu potuisset simul
se liberata / ... 3° dicit / quia per ... intelligendo de
... creata animae christi collata / sic quod christi non est ... finita
... passet dici infinita et sine ... / in comparatione
ad nos / quam ... ad usus ... donorum ... /

sunt spus distributoz / quemadmodu dicit ppue cozs 12° / Alij dat p spum
sermo sap / alij simo sapie etc / sz xpo omnia illa dona data sut / sz
aqua actatoe / et ppterea dicit / q ei datus est spus sine mesura / sz
2m dicit bona / q deus no pot aliq magis facere / sz pt v telligi
tripli causa / Pt em hoc est ex pte dei opantis / aut ex pte p
ducti / aut tercie pp limitacoz suscipientis / no go dicit / q no potuit
plenius ei deus cofferre / hoc no est in te / sz pp in me p[illegible]tate xci
collate / nec pp finite dnie potn / sz est pp limitaco potue sus-
ceptiue / q no pt accecatura / est capacitatis finite / et no pt ins sine
susape / sz dicas q deus potuit aie dare capacitate a / pp q nec est
ut accecatura eo ipo q tanta est / q tlo grue z ppe limitacoz hoc totu
q genus id / aut ss sed no pt extendi / et q ppto in te est / et vel
illa capac aie sic q saciata / ut adoz no pot grus aeipe / Ad 2m dicit
Bona / q ofinitas vndti ps no compungit solo ex pte gne / sz ut
ex cemoe ij aie ad gras diuinas / ob quam cum no solo hos / sz et
deus maccto diceba / infinito go illud est ofinitu / Ad / Ratione d finit
grane in se / sz etia racoe d finite / digita psone / Ad qntu dicit / q
aia ps eo q cometa est vbo / est tante gre capax / et tanta gra
dotata / q nlla alia creatura / no cometa vbo / est tante gre capax
pp q na pt ad tanta gram psicere / no etia comee dine psone
Ad qntu dicit q aia xpi bta stante potna dei ordiata / et eis
vnisoe ad vbu no pt desiderare maiore gram / no omi finito aliq
desiderat / a desidari pt ut pz de btis qui contenti de sua btitudine sita
adeo gsirati sut ut ut plus desidant nec put statu gfirmacois / Et eu
ex alia pte arti ar si poss ei fieri addicio ipa no esset pfecta / nec
ia vn adhuc esset pfecta ex pte capacitas aie vnd pfectus mltiplicatio
dicit ut declarat eta primo libro de celo z mundo aplus. / Ad 30
Circa distinccoz 13a quem quert / Utru aia xpi videat omi / sz ro di
uina essentia clare / d ipa / psone ab ipo vbo distincta / Ter 9o p.a
suppont vnu / et querit aliud de supposito / sz illa qd / Anima xpi
bessima / et alie aie bte vident ipam diuinaz essencia clare z nude / pz
q pme Johns tercio dicitur / Videbimus eu sicuti est / Ubi aie bte videt
diui luminis fontem / in quo refiam quiescunt / et delectan / et quomodo

a claritate illius comprehensi absorberent et deus undique ab ipsis et in ipsis conspiciatur et videatur / et hoc est perfectissime verum de anima Christi / que quia a verbo assumpta est / in maiore hoc disponitur / ac quod hoc perfectionem et eminentiam / Dicendum nec cognoscit / quam aliqua alia beata creatura / Tertia questio de questia / quod anima Christi videt verbum / seu ipsam divinam essentiam in visione que non est ipsum verbum sive divina essentia / sed est quedam creata / propter animam conformans ac perficiens potentias / quia sicut sancti in Christo anima ponere sapientiam creatam / sic et visionem creatam verbi divini esse / Item sapientia autem que est perfectio intellectus / qua cognoscit formaliter sed verbum increatum / nullo potest verbum sic perfecto perfecti / Item omne illud quod est in potentia ad intelligibilia cognoscenda est imperfectum donec reducatur ad actum / sed anima quelibet cum sit creata / est in potentia ad intelligibilia cognoscenda / ut patet 3o de anima / ergo quelibet est imperfecta / donec reducatur de potentia ad actum. Et quia verbum fuit quibus / ut filius dei humanam naturam imperfectam assumeret / sed perfectam / ideo oportuit quod anima Christi esset perfecta / per aliquam formam / que esset eius perfectio eius / Unde dicit Sanctus Thomas in 3a parte summe / in capitulo sexto decimo / dicitur est ponere in Christo duas esse scientias / vel duas sapientias / Tertia quia et est scientia / quod visio verbi in anima Christi collata non est / est scientia et perfectissima visio / qua anima Christi per perfectam scientiam creatam que scientia est summa sibi possibilis / patet ex auctoritate Ysidori de summo bono in primo libro [illegible] dicentis / Intellectus sibi possibilis non est et homo assumpto / quod non potest intelligi / nisi de notitia in termino / ut summo vel possibili / Tertia / Et de gratia Christi dicit Sanctus / quod est probabile / quod deus anime Christi contulerit summam gratiam / in creatura rationali creabilem / Est enim probabile / quod ei tantam gratiam contulerit / quanta ei conferre potuit / ut patet per magistrum sententiarum 13a distinctione / Credendum est tantam gratiam deum contulisse illi homini / quod tanta potuit ei conferre / potuit enim ei ut credo summam gratiam conferre creabilem / in creatura rationali receptibilem [illegible] Quarta questio / per aliquam aliam Christi aut quamcumque creatam intellectus et deus Christus se ad huiusmodi visionem beatificam passive / Videndum respicienda ... de se illa visione intellectus est sufficienter dispositus / et verbum divinum est pronus / et in effectu continuum / et potens dimittere monere in intellectu sibi conformando per visionem / ita et recipiendi aliqua species creatas / mediante qua intellectus movetur / ut per quam sancta anima Christi conspiciat

essentia | Secundo sic in intellectu non exerceret se operatio per actus | maior | quod perfectio
in ipso aliquod lumen | aut speciem vel species tamquam forma abstracta | alia a visione
sicut est non | igitur hoc patet | quod ipsa visio est speciebus lumine | et confirmatur | 2° quod in intellectu
naturali lumine precedens intellectum | sive cognitionem | hoc quod per impressionem
obiecti | quod non est per se sufficiens | ad movendum intellectum ad actum | sicut per
nos est in proposito | igitur patet hoc | quod essentia divina est super omne esse et de se
intelligibilis | et de se perfectissime motiua intellectus | igitur Item quanto obiectum est
magis depurationem et perfectione luminis | quod per comparationem | tanto minus
exigit ipsum lumen | quod obiectum omnia excedens de se lumine | nullo modo comparari
| omnino non exigit aliud lumen Contrarium consensum quod est valida ad speciem ar°
quod ad questionem 2° | Sed gratia prima quorum actus | oculus in corporalis
non per lucem lumen solis | lunarium | in suo splendore | et in sua plenitudine perspicue
illius excellentias | igitur necesse anima corporis confirmatur claritate divine | tanto quod multo
plus | excedit claritas divine lucis oculum anime mee | quam claritas solaris excedat
claritatem oculi corporalis | Videtur Bonaventura | quod est excellentius confirmatur
quod est in spiritualibus | et est corrumpens | quod est in corporalibus obiectis |
vel dicitur | quod obiectum divinum infinitum | non movet potentiam intellectivam accidentaliter
sicut vel omnino potentie sue | nec ei sed [redacted] infinite aliter infinitum sed
solum finite sed convenientissime | ad equandum et replendum eius capacitatem | Et ideo non
obruit | nec corrumpit sua excellentia sed salvat | et convenientissime delectat
| Item gratia 2am glorificatam | homini in terra sed ipso vivit | ipsa anima
| omnino divine intellectus divine | igitur sic ipso | absque medio | ab anima corporis cognosci
| tanto anima | quod ad cognoscendum 2a necessario plus requiritur nisi cognoscentis et cognoscibilis sicut omnino
communis ad alterum | Respondeo ut dico quantum | ad probationem dicit | Bonaventura
quod in quocumque vivens cognoscentes ad cognoscibile sufficit | ad actualem cognitionem
sic requiritur | quod communicatur per modum cognoscentis et sui obiecti | patet quod deus
est in omnibus et [redacted] absolutus est divinus | et tamen a paucis cognoscitur Et ideo quod
cum sit anima corpori unitum | non tamen cognoscitur ab ea | Respondetur quod communicatur in omnibus
presentia | sic per hoc quod intellectus anime | plus communicat essentia conformiter cum
per [redacted] communis plene naturalem | ipsum intellectum informat | que
sic ideo non est ipsum verbum | actum eius cognoscendi creatum intellectum

omnem esse formam eandem intellectum informantem et perficientem
sed non verum dicendo Aliud dubium circa 19am questionem
Queritur 2o Utrum anima christi sciat in verbo omnia que scit deus
S. d. distinguit de duplici scientia / prima notitia divina / una visionis
que est omnium preteritorum / presentium / et futurorum Secunda est notitia simplicis
intelligentie / que ultra hoc est / omnium possibilium / etiam que numquam erunt
sed illa est infinitorum / possunt enim deus infinita facere // Tunc eandem
sub distinctione Ubi enim quod intelligitur / de notitia visionis / Tunc est
conclusio / quod anima christi scit in verbo omnia / que deus scit notitia
visionis // patet quia ad christum spectat omnia presentia preterita et futura
inquantum ei subiecta sunt omnia / eo quod est iudex omnium constitutus
igitur cognoscat omnia / etiam cogitata / dicta et facta / et quia / quia nulli
beato deest notitia / omnium que ad ipsum spectant // Secunda conclusio / anima
christi non scit in verbo omnia que scit deus notitia simplicis
intelligentie / patet quia illa sunt infinita etiam totalia / anima autem christi
cum sit creatura / et sit finita / non potest in cognoscendo / nisi ad fini
ta se extendere / et deus non communicavit sibi / nisi quantum capere po
tuit // Contra illa potest argui Primo / anima christi in verbo / potest cognoscere
aliquod futurum possibile / numquam fiendum / igitur non possunt poni ei terminus
in cognitione eorum / que deus novit / in notitia visionis / Assumptum quia vel possibile
est / etiam alias animas distincte cognoscunt in verbo / ipsum posse creare
quod non creat Secundo possibile est ut videat in verbo aliquod possibile
et qua ratione unum / et aliud / igitur ad vitandum infinitatem oportet
aliud terminum ponere / et perfici / qua includendo possibilia / et excludendo
possibilia Posset forte dici / quod anima christi videt aliqua possibilia
/ que numquam erunt / scilicet illa / que deus sibi voluit revelare / sed non
videt / nec est ei possibile / ut videat / omnia possibilia / cum talia sunt in
finita / quorum creatura non est capax Sequitur quod S. T. / scilicet / quod anima
christi / quodlibet presentia / preterita et futura noscat / quibus sciens / quia alias
infinita nosceret distincte / et sic esset infinite perfecta / probatur Antecedens
quam / quia infinite sunt partes in continuo / et infinite succedunt sibi
visiones et cogitationes angelorum in perpetuum Et ergo oportet / quod S. T.

capiat sibi scit / ut impetrat aptitudinem quod sibi de virtute simul
non impetrat / vel ut dicat habitum. Unde notandum / quod illa cognitio
naturalis / quo ad animam refutat illa / ad que deus movet animam ad
cognoscendum / sed deus voluntarie movet. Sequitur etiam / quod cognitio
illa est in omnibus p(re)teritis / et valde certa / et semper solum finita re-
putat / quia anima xpi non est capax infinite actualitatis.
Alia est aliorum positio / quod loquendo de actuali cognitione / seu consideratione
/ quod anima xpi / nunquam tot cognoscat / quot ipsum verbum cognoscat / quia
natura creatura non potest tantum elevari per gloriam / ut simul et in actu
cognoscat distincte infinita / et simul videret de infinitis / tamen
hoc potest virtus infinita. Iste si virtus finita / posset infinita
ipsam equari virtuti infinite / quod est inconveniens. Iste utique finita
nunquam distincte videt tanta / quam duo / et potest ascendendo / nunquam distincte
videt mille quam 100 / ergo in infinitum ascendendo / plura in
distinctius videt / quam pauciora / infinite aut distincte videre
est non videre. Illi autem loquentes de cognitione habituali / sic credunt
illa positio / quod anima xpi scit omnia / que noscit ipsum verbum
sibi unitum / quia cum anima xpi noscat verbum / habitu glorioso
ita perfecte / quod non potest perfectius ipsum noscere / et ipsum verbum
eternum / complacitam habet voluntatem / ad aperiendum illi anime
omnia / que in verbo relucent / licet in ipso relucet aliquid
/ quod non potest natum nosci ab anima / licet anime xpi / facile noscere
omne quod verbum cognoscat / licet ad hoc / quod cognoscat aliquid
quod prius non novit / oportet quod detur ei novus habitus
cognoscendi / sed omne quod vult / potest in suo habitu legere.
Sic ergo isti credunt / quod anima xpi scit omnia / quantum ad ha-
bitualem scientiam / et cognitionem / non autem sic est concedendum de qua-
cumque alia anima beata / tamen respectu nullius alterius anime ipsum verbum
habeat complacitam voluntatem sibi complacendi omnia / que in eo
relucent. Ulterius illa positio omnibus placet / videtur enim quod habitus
ille esset ratio intelligendi infinita obiecta / quod videtur impossibile

qua videtur sequi q esset intensive infinitus | Adhuc e aliquorum
3^a positio talis | q aia xpi actu videt omnia | que verbum videt
esse possibilia | que nunquam erunt | verbum enim divinum perfectissime coniunctum
aie xpi inesse exemplar | continuat sibi clare omnia | que in ipso
relucent | quia si aliquod illorum non continueret sibi | non esset ei
coniunctum perfectissime | secundum q e ex parte rerum et videtur | Sicut si ipsa
aia | illud quod ea latet cognosceret | cum alys cognitis | utique per-
fectior esset | Itemque unio ad verbum facte aie xpi | sicut et quelibet
aia intellectiva | e in potentia ad quodlibet cognoscibile | cognos-
cendum | cum igitur dicta potentia | non sit frustra in tota natura in-
tellectuali | Impossibile e | q in aliqua aia et maxime in illa sit
ad actum reducta | Et si dicatur | q aia licet in potentia sufficienter
ad illa | sed non e possibile | q simul actuetur | Contra nullum obiectum
cognoscendum est impossibile alteri | nec intellectus coangustatur per unum
que posset habere plures | Et ut videtur hec positio | posset sic ex-
poni | q ipsum verbum e quoddam speculum intellectuale | omnia cognos-
cibilia representans | Et q aia xpi | ita perfecte per suam sibi col-
lata videt illud speculum | q omnia ibi relucentia sine in po-
tentia videt | Sicut nos uno aspectu videmus speculum | et relu-
cencia in eo | Vel posset sic intelligi | q verbum e illi aie
xpi per habitum | sive per speciem | qua non quelibet actu cognoscat | sed quod
quodlibet noscere possit | cum verbum illius visione in eo causare voluit
vide de illa in Scoto | Sed q predicta arguitur | Et primo q non
cognoscat omnia presencia et preterita et futura | Dicitur enim Mr^c 13
De die autem illo nemo scit | neque angeli in celo | neque filius
nisi pater | Et hoc videtur dictum de scientia xpi | Respondetur enim Al.
in 3^a parte Summe | q filius dicatur nescire diem et horam
iudicii | quia non facit nos scire | Interrogatus enim super hoc ab
apostolis ut primo | noluit eis hoc revelare | Item capitulo Gen.
22 | Dixit deus ad abraham | nunc cognovi q timeas deum | id est
nunc te et alios hoc cognoscere feci | Dicitur autem sic in divinis hoc scire | eo

quod huiusmodi cognitionem tradidit filio | omnia enim que filius habet
habet a patre | Augustinus quod omnia in ipsum refert | ymo in hoc
ipso quod dicitur | nisi pater | datur intelligi | quod et filius sciat | et
spiritus sanctus | eo quod sunt una cognitio | sicut una essentia | Secundum et filius non
solum cognoscat hoc | enim divina natura | sed etiam secundum humanam
quia ut est argumentatum | si propheta homini datur esse ut sciat quantum
oporteat iudicare | quod est magis | multo magis datur est ei
scire | quod est minus | scilicet tempus iudicii ¶ 2° arguitur contra aliquis
perfectius noscat aliquod plura | tanto plura in illo prius noscat
sed deus perfectius videt essentiam suam | quam anima Christi | ergo plura
cognoscat quam anima Christi | ergo anima Christi non cognoscat omnia ¶ Respondetur
secundum Thomam | quod deus perfectius noscat suam essentiam | quam anima Christi
eam noscat | quia deus eam comprehendit | id est eam noscat enim omnem totum
enim quam noscibilis est | et ideo noscat omnia | non solum que sunt in actu
enim quodcumque tempus | quod dicitur nosse sua visione | sed etiam omnia que
potest facere | et que dicitur nosse per simplicem intelligentiam | sciat ergo
anima | omnia | que deus noscat | sua visione | non autem omnia | que
deus in se sciat | notitia simplicis intelligentiae | et ita plura sciat
deus in se ipso | quam anima Christi | sciat | et illa 3° fugit enim partes po-
ne anima Christi sciret in verbo omnia | que sciat verbum | sequitur quod scientia
quantum subtilitatem ¶ Respondetur secundum Thomam | quod quamvis scientia attingit enim
numerum subtilitatem | sed etiam cum claritate cognitionis | sicut ergo scientia animae Christi
quam habet in verbo | perficitur sua visione | quam deus habet in se
ipso | quantum ad numerum subtilitatem | scientia tamen dei excedit | quantum ad numerum
subtilitatem | illud numerum finitum | et est quantum ad claritatem cognitionis | excedit
scientiam animae Christi | quia lumen increatum | divini intellectus | in infinitum
excedit lumen creatum | quodcumque receptum in anima Christi | non solum
quantum ad modum cognoscendi | sed etiam quantum ad numerum subtilitatem ¶

Queritur 3° | utrum propter cognitionem quam habet anima Christi in verbo
sit ponenda alia notitia | Respondetur quod sic | unde [illegible] dist. | ponit

ponit in ipsa quadruplicem scientiam / sive cognitionem / prima divina que est
ipsum increatum divinum verbum / sive essentia divina / omnia in seipsa
cognoscens / et illa scientia est eterna / ac immutabilis. Secunda dicitur beatifica
et est scientia creata / inherens anime christi / qua ipsa est formaliter beata / et
qua clare et intuitive videt ipsum verbum / et alia in verbo / de qua
in precedenti questione. Tertia dicitur scientia anime christi indita / sive ei desuper a
deo infusa / que ille sunt in anima christi / quia sicut in angel-
-is secundum Augustinum super genesim ad litteram / ponitur duplex cognitio / prima
scilicet matutina / per quam cognoscunt res in verbo / et alia vespertina per
quam cognoscunt res in propria natura / per species sibi inditas / ita pro-
-pter dignitatem divine incarnationis / est in christo cum eius anima scientia beata / qua
cognoscit verbum / et omnes res in verbo / et scientia indita sive infusa /
per quam cognoscit res in propria natura / per species intelligibiles huiusmodi
menti proportionatas. Unde filius dei / anime sue / in primordio sue
creationis / et in puncto conceptionis sue / tribuit species intelligibiles / ad
similia / ad que intellectus anime christi est in potentia / ad intelli-
gendum / sicut eis a deo sunt impresse species intelligibiles / mentibus angelicis.
Quarta est scientia humanitus acquisita / quam doctores vocant experi-
mentalem / scilicet / quia dominus utebatur sensibus suis corporalibus / ad per-
cipiendum / et a speciebus ac fantasmatibus rerum sensibilium / per ipsum se-
paratarum / intellectus anime sue abstrahebat species intelligibiles / et sic
formavit cognitiones intellectuales / et notitias iudicativas affir-
mativas et negativas / respectu illarum rerum separatarum / ex quibus ge-
nerat eis habitus scientiales generari / sicut in nobis generatur scientia. Per-
tinet enim ad intellectum humanum / se abstrahere species intelligibiles a
fantasmatibus rerum sensibilium / prima est propria operatio eius / que non
est ab ea auferenda in christo ut dicit sanctus Thomas in 3a parte summe
q. 9. Et dicit Scotus / quod est cognitio intuitiva / qua abeunte / ut prius co-
operatur intellectum / et ab illa potest derelinqui in memoria / intellec-
tiva habitualis cognitio / que facit rem cognoscere / per modum apprehen-
sionis in phito. Et hoc modo / dicitur christus per experientiam multa didicisse
scilicet per huiusmodi cognitiones intuitivas rerum / et per memorativas

cognitiones ab ipsis relictas. Ista ergo patet quod in anima Christi est cognitio beatifica qua clare videt deum et alias res in deo. Est scientia indita sive desuper infusa et scientia experimentalis humanitus acquisita. Et si arguitur quod dicta anima Christi sufficientissime cognoscit omne ab ea cognoscibile cognitione que est in verbo igitur videtur [illegible] quod superfluum sit ei attribuere aliam cognitionem et maxime quia frustra fit per plura quod etc. Respondetur quod superfluum est fieri per plura quod potest eque bene fieri per pauciora et eque sufficienter. Sic autem non esset in proposito quia ita non haberet anima Christi completam cognitionem secundum omnem modum et secundum omnem statum viatoris et comprehensoris si solum alteram dictarum haberet cognitionem.

Queritur quarto utrum Christus profecerit secundum aliquam dictarum noticiarum. Unde Sanctus Thomas in 3a parte Summe quod duplex est profectus scientie. Unus quidem secundum essentiam ipsius scientie prout scilicet ipsius scientie habitus augetur. Alius autem secundum effectum puta si aliquis eundem aut equalem scientie habitum primo minora aliis demonstret et postea maiora et subtiliora. Hoc modo Christus profecit in scientia et gratia sicut et in etate quia scilicet secundum augmentum etatis sue opera maiora faciebat que maiorem sapientiam et gratiam demonstrabant. Sed quantum ad ipsum habitum scientie dicendum primo quod habitus scientie infuse in eo non est augmentatus. Patet quia a principio fuit sibi plenarie ex scientia infusa. Secundo dicendum quod scientia beata in eo augeri non potuit saltem loquendo de potentia ordinata. Quarto dicendum quod scientia divina augeri non potest. Patet quia est ipse deus invariabilis et immutabilis. Tertio dicendum quod scientia acquisita in ipso augebatur secundum quam etiam profecit proprie loquendo de profectu. Patet per illud Luce 2. Ihesus autem proficiebat etate et sapientia coram deo et hominibus. Nota Scotus quod textus ewangelii non est exponendus de profectu eius ut tantum profecerit secundum apparentiam quia secundum Augustinum 83 q. q. contra Apollinaristas ewangelice hystorie narrat quod factum est et verum est et ideo verba ewangelii sic ut vera sunt ut exprimuntur non sunt de aliis tropicis sermonibus sicut scriptum. Et Ambrosius dicit quod Ihesus proficiebat secundum humanam sapientiam. Humana autem sapientia est que humanis modis acquiritur patet per quod

rerum in christo gratie / et per consequens intellectus ad species sensibiles
et ad fantasmata. Et beda super predicta au(ctori)te dicat / quod sicut ani-
mus est etate perfecte / sic anima est perfecte gratia et sapientia. Et ad hebre-
os 5° / dicit apostolus de christo / quod didicit ex hiis / que passus est / obediencias
per discere / est notitiam de novo acquirere
Quintum quero utrum anima christi sit omnipotens respectu omnium creaturarum / Respondeo
quod anima christi nec est nec potest esse omnipotens / nec hoc sibi potest com-
municari / Probatur quia omnipotentia includit activam potentiam infinitam / que non
potest esse in anima christi / cum sit creatura / ergo ... Secundo dicendum tamen ... parte 3 ...
parte q. 13. Si loquamur de anima christi tamen quantum ad naturam / et virtutem
sive naturalem sive gratuitam / sic habuit potentiam ad illos effectus fa-
ciendos / qui sunt anime convenientes / puta ad gubernandum corpus / ad
disponendum actus humanos / et etiam ad illuminandum / per gratiam et sciencie plenitudinem
/ omnes creaturas rationales / ab eius perfectione deficientes
per modum / quo hoc est conveniens creature rationali. Tertio dicendum / quod si lo-
quamur de anima christi / tamen quod est instrumentum verbi / sibi uniti / sic ha-
buit instrumentalem virtutem / ad omnes immutationes miraculosas faciendas
/ ordinabiles ad incarnationis finem / qui est instaurare omnia / sive que in
celis / sive que in terris sunt. Quarto dicendum est / quod anima christi / non habet
omnipotentiam respectu immutationis creaturarum / patet quia immutationes creaturarum
tamen quod creature corruptibiles sunt in nichil / conveniunt creationi rerum / prout produ-
cuntur ex nichilo / et ideo sicut solus deus potest creare / ita solus potest
creaturas in nichil redigere / qui etiam solus eas in esse conservat / ne in
nichilum decidant / ergo ... Contra quod ... arguitur / quia dicit ipse dominus
Matthei ultimo / data est michi omnis potestas in celo et in terra / per quod
intelligitur / omnis creatura / ergo ... Respondeo quod hoc tamen quod homo / data est
potestas ratione unionis hypostatice / per quam factum est / ut homo esset om-
nipotens / et quamvis hoc ante resurrectionem innotuit angelis / post resurrec-
tionem tamen innotuit hominibus / ut dicit remigius. Tunc autem dicuntur res
fieri / quando innotescunt / et ideo post resurrectionem dicit sibi dominus
potestatem esse datam in celo et in terra. Secundo / Marci 9 dicitur / si potes
credere / omnia possibilia sunt credenti / ergo multo magis / omnia sunt possibilia

aie xpi comprehendenti R° Bo q e potencia impetrandi Et po
tencia ppidendi Et potencia faciendi Cum ergo magister in littera dicat
q aie xpi non est datum posse omnia facere hic patet q loquitur
de potencia faciendi Cum autem dominus dicat Mt ultimo data est
michi omnis potestas etc intelligitur de potencia ppidendi omnibus
enim que sub deo sunt preest enim huius natura que super angelos
exaltata est Cum autem dicatur Mr 9 omnia possibilia sunt cre
denti intelligitur de potencia impetrandi fides enim firma potest im
petrare omnia miracula iuxta illud prime cor 13 Si habuero
fidem ita ut montes transferam etc R° 3° aia xpi habuit plenissime
gratiam miraculorum et uirtutum sicut et ceteras gratias sed omnis in
minus certe pertinet ad gratiam miraculorum proprie eciam etsi corpora celestia
fuerunt aliquando miraculose a suo ordine mutata sicut probat Dyo
nisius in epistola ad policarpum Igitur aia xpi habuit omnem etc
Aliter R° q gratia uirtutum proprie miraculorum datur alicui sancto non
ut ipsa uirtute eius sed diuina miracula fiant et illa gratia ex
cellentissime est data aie xpi ut eciam in alios transfunderet Vn
dicitur Mt 10 q conuocatis 12 discipulis dedit eis potestatem spirituum
immundorum ut eicerent eos et curarent omnem languorem etc Et dicit
Ricardus de sancto victore in libro de trinitate Illa signa et prodigia que
facta fuerunt ad confirmacionem fidei nostre non nisi per diuina uirtute
fieri potuerunt Per miracula enim que dominus faciebat ostendit se
deum esse Illa autem opera et prodigia non fuissent efficacia si illa
fieri potuissent a creata uirtute Circa 14am distinctionem 3i Sniarum

Circa 14am dis 3 Queritur primo utrum fuerit congruum xpm assumere ar²
humanam naturam cum defectibus suis Arguitur q non quia sicut summe iusticie
repugnat defectus culpe sic summe potencie repugnat defectus fragilitatis
et impotencie sed deum summe iustum non decuit habere defectum culpe nec in
se nec in natura assumpta 2a pari racione nec decuit eum assumere defectus
fragilitatis et impotencie 2° huiusmodi defectus sunt pene sed pena 2°
non est iusta nisi ubi precessit culpa cum ergo xpus immunis fuerit a culpa
videtur q penales defectus suscipere non debebat 3° nullus sapiens assumit 3°
illud quod eum impedit a proprio fine sed finis incarnacionis videtur multis

impediri per huiusmodi defectus. Primo quia per huiusmodi infirmitates et defectus
homines ab eius cognitione impediebantur, secundum illud Ysa. 53. desideravimus
eum despectum et novissimum virorum dolorum, et scientem infirmitatem, et
quasi absconditus vultus eius et despectus, unde nec reputavimus eum.
2o quia sanctorum patrum desiderium non videbatur sic impleri, ex quorum per-
sona dicitur Ysa. 51. Consurge consurge, induere fortitudinem brachium domini.
3o quia conveniens per fortitudinem, quia per infirmitatem videbatur potestas
dyaboli posse superari et humana infirmitas posse salvari, non ergo videtur con-
veniens fuisse quod filius dei humanam naturam assumpserat cum infirmitatibus
Oppm
suis defectibus nostris. In oppositum arguitur ad Heb. 2o in eo in quo passus
est et temptatus, potens est et hiis qui temptantur auxiliari. Sed Christus
ad auxiliandum hominibus venerat, igitur debuit eorum defectus suscipere. 2o Christus
venit ad redimendum genus humanum, sed opus redemptionis congrue com-
pleri non potuit, nisi per passionem ut dicetur, igitur debuit Christus assumere
defectus secundum quos passibilis erat. 3o Christus ad hoc venerat ut esset
mediator dei et hominum, igitur debuit convenire cum utroque extremo, sed
cum deo convenit in iustitia, igitur nobiscum debuit convenire in pena.
Dicendum quod fuit valde congruum Christum assumere naturam nostram cum defectibus et
passionibus. Primo propter precium nostre salutis, nam filius dei assumpta carne
ad hoc venit in mundum [redacted] ut pro peccato humani generis satis-
faceret. Unus autem pro peccato alterius satisfacit, dum penam peccato alterius debitam
in seipsum suscipit. Huiusmodi autem defectus, ut sunt mors fames sitis etc.
sunt pena peccati, quod est per Adam introductum in mundum, secundum illud Ro. 5o
per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, igitur con-
veniens fuit quantum ad finem incarnationis quod huiusmodi penalitates
susciperet omnibus vice nostra, secundum id Ysa. 53. Vere languores nostros ipse tulit.
Predicavit itaque omnibus nos redimere, non corruptibilibus auro et argento
sed precioso sanguine suo, et animam suam ponere pro animabus nostris. Ad hoc
autem non fuisset ydoneus, nisi naturam defectibilem et passibilem assump-
sisset. 2o propter exemplum virtutis, et specialiter humilitatis, paciencie,
et pietatis, quibus mediantibus pervenitur ad celum, et quibus voluit nos
imitari ipsum, secundum quod dixit Mt. 11o. discite a me quia mitis sum et humi-
lis corde. Et ad Heb. 12o dicitur sustinuit a peccatoribus adversus semetipsum
contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes. 3o ad ostendendam

nobis incarnationis veritatem, cum enim natura humana in xpo non aliter
esset nota hominibus, nisi prout huiusmodi defectibus subiaceret, si sine
hiis defectibus filius dei assumpsisset humanam naturam, videretur non fuisse
verus homo, nec veram carnem habuisse, sed fantasticam ut manichei dixerunt
/ et ideo, ut dicitur philipp 2°, exinaniuit semetipsum formam serui
accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inuentus ut homo, unde
et thomas per aspectum vulnerum ad fidem est reuocatus, ut dicitur Jo 20°
Tercio ad erigendum nostram spem, unde nam nobis a necessitate sue in-
firmitatis in susceptione nostre miserie, valde firmauit spem nostram
et ad se erexit, quod etiam potuit nos melius certificasse, quod vellet nos
facere beate viuere, quam per hoc quod ipse propter nos, et propter nostram salutem
voluit hic nobiscum misere viuere. Quarto ad inflammandum nostram di-
lectionem, ut cum recolligimus, qui prior dilexit nos, et tantam nobis ostendit
beniuolenciam, quod ut nos a malis liberaret, se usque ad mortem, et
alios nostros defectus, voluntarie inclinauit. Quamuis ergo posset
alicui prima facie inconueniens videri, quod tales defectus deberent in dei
filio xpo domino reperiri, si tamen recte intelligitur, et etiam debite consideratur
et ad finem propter quem xpus, illos nostros defectus assumpsit conferatur
maxima congruitatis conueniencia reperitur. Ad primum argumentum cum dicitur
quod culpa, non solum repugnat deo ex hoc, quod in ipsum cadere non
potest, sed etiam ex hoc, quod peccatorem ab ipso separat, quia est quedam per-
uersitas voluntatis, secundum quam tamen voluntatem homo deberet con-
iungi deo. Infirmitas vero, quamuis in deum cadere non potest, secundum se,
potest tamen secundum humanam naturam, sed illa infirmitas, non separat a deo
igitur potuit xpus eam assumere, secundum humanam naturam, et etiam
congruebat ut eam assumeret, ex causis dictis, non autem potuit
assumere, nec decuit culpam. Etiam infirmitas, potest esse obiectum
et materia ostendende virtutis, unde cum fortitudine, exercet potissime
in perpessione tribulacionum illorum, que nata sunt mortem inducere. Culpa
vero et iniquitas est ut contraria aduersatur iusticie, et vituperabile reddit
subiectum in quo est, infirmitas vero magis reddit laudabile subiectum
suum, quando iuncta est virtuti interiori, secundum statum mundi. Ad 2m dicendum
quod quamuis culpa non precesserit in xpo, tamen culpa precessit in humana
natura, quam deo reconciliare veniat, et ideo inquantum consideratur, ut

ad rationes

ad 2m

gnis vicem totius nature in satisfaciendo pro ipa | iuste in se accepit
defectus penales humane nature | non ergo satisfecit pro se, sed
pro aliis scilicet pro toto genere humano, ideo non oportuit culpam in ipso
precedere, ut pena fieret iusta | sed sufficit culpam precessisse in illis
ad 3m pro quo satisfecit || Ad tercium dicendum | quod infirmitas a xpo assumpta
non impediuit finem incarnacionis | sed maxime promouit, ut dictum est
| et quamuis per huiusmodi infirmitates, absconderetur eius diuinitas | per
ipsas tamen manifestabatur eius humanitas, que est nobis via perueniendi
ad diuinitatem | secundum illud Ro. 4o / accessum habemus ad deum per ihesum xpm
desiderabant autem antiqui patres in xpo, non quidam fortitudinem corporalem
sed spiritualem, per quam et dyabolum vicit, et humanam infirmitatem sanauit
Secundo ‖ | utrum xpus assumpserit omnes nostros defectus, alios
a peccato | arguitur quod sic || quia damascenus in suo 3o | dicit sic, totus
totum me assumpsit, ut michi toti salutem gratificaret, ergo igitur ve-
nerit curare omnes nostros defectus, videtur quod omnes assumpserit || 2o quod
2o arg fuit inassumptibile, fuit incurabile, igitur si aliqui defectus nostri
fuerunt a xpo inassumptibiles, fuerunt incurabiles | sed non omnes fuerunt curabiles
immo per ipsum curati, omnes fuerunt assumpti || 3o in assumpcione nostrorum defec-
3o tuum a xpo, manifestatur nobis diuina misericordia, igitur in assumpcione
pluralium defectuum, ostenditur maior misericordia, et in assumpcione omnium
ostenditur maxima, sed maxima misericordia dei, fuit ostensa in assumpcione
nostrarum infirmitatum, et defectuum nostrorum | igitur videtur, quod omnes humanos
defectus debuit assumere, ut nobis maximam suam circa nos miseri-
Opp.m cordiam ostenderet || In oppositum arguitur, contraria non possunt simul fieri in eodem
| sed quedam infirmitates sunt ad inuicem contrarie, utpote ex contrariis prin-
cipiis causate, igitur non potuit esse || quod xpus omnes humanas infir-
mitates assumeret, Similiter alique sunt infirmitates plures, curam
incurabiles, quas non decuit assumere, | Item fomes | inclinacio ad ma-
lum, tarditas ad bonum | non sunt semper peccata, | cum possint esse in nobis
culpa deleta | et xpus illos defectus non assumpsit, | nec assumere eum
Rno decuit | hinc secundum doctores || quod alisque dubio | xpus non omnes humanos
defectus generaliter assumpsit, | sicud etiam dicit ars in tra, sed illos
tamen, quos ipsum assumere decuit, et nobis expediens fuit, Sed qui
sunt isti defectus, adhuc indiget questione || Et magister in tra innuit, illos
decuisse et expediuisse assumere | qui faciunt, vel ad veritatem assumpte

nature confusionem / vel ad operis propter quod veniat consuacione // Sed ad-
manet dubium / qui sunt illi defectus / et dicunt doctores ut / sicut / bo / rich
diccande etc. / quod christus hunos defectus assumpsit / ad satisfaciendum
pro peccato humane nature / et ad hoc requirebatur / quod ipse perfectione sapiencie
et gratie haberet in anima / propter quod illos assumere debuit / qui sequuntur ex
peccato communi toti nature / et qui tamen non repugnant perfectioni sapiencie et gratie
/ Ex quo patet / quod non fuit conveniens / quod christus omnes defectus humane
nature assumeret / sunt enim quidam defectus / qui repugnant perfectioni
sapiencie et gratie / sicut ignorancia / pronitas ad malum / tarditas ad bonum
/ et illos non decuit eum assumere // quod non fecissent ad maiorem salutem
et non decuissent christum / ymo minuissent eius laudem / cum non fuisset
perfectus in virtutibus / secundum quas est laus christi // Alij sunt defectus qui
non consequuntur totam humanam naturam / ex primi parentis peccato / sed qui in
aliquibus hominibus / causantur ex quibusdam particularibus causis / sicut
lepra / morbus caducus / febris / cecitas / surditas etc. huiusmodi / et nec
illos assumpsit / omnes enim predicti defectus / quidam causantur ex culpa hominis
/ puta ex inordinatione victus / quidam vero ex defectu virtutis formative /
quorum neutrum est in christo / quod corpus eius / de spiritu sancto conceptum est / qui est infinite
sapiencie et virtutis / errare et deficere non valens / et ipse christus nichil
inordinate in regimine sue vite exercuit / Sunt autem tercij defectus
scilicet defectus illi / qui in omnibus hominibus communiter inveniuntur / et qui intro-
ducti sunt in genus humanum / ex peccato primi parentis / ut sunt mors fa-
mes / sitis / labor / fatigacio / frigus / estus etc. similia / et hos defectus
omnes christus assumpsit / quos defectus damascenus vocat naturales / et indetracta-
biles passiones / naturales quidem / quia consequuntur communiter humanam naturam
totam / indetractabiles vero dicuntur / quia non important defectum sciencie et
gratie / Ad primum argumentum cum dicit / bonaventura / quod verum damascenus intelligit
de hijs / que sunt de constitucione nature / et non de hijs que pertinent
ad defectum nature / et hoc innuit ipsum verbum / nam christus illud quod
curatur / est ipsa natura / sed illud a quo curatur est morbus / morbus enim
expellitur / et natura servatur // Per hoc patet responsio / etiam
ad secundum / illud enim verbum similiter intelligitur de natura / et cuius partibus

ald roes

que propter debuit curari. Ad tertium dicendum quod misericordia semper se extendit
salva verificatione, et ordine sapientie, et iustitie. Et ideo dominus illos
defectus debuit assumere, qui non erant ordinati ad meritum perfectum
et ad expediendum nostre salutis. Multi sunt etiam defectus, qui
potius impedivissent, quam iuvissent, sicud defectus membrorum aut
sensuum et vel aliorum similium. **Queritur.**

Tertio utrum dicti defectus fuerunt in Christo a natura, vel a voluntate.
Et arguitur quod a natura, quia sapiens primo dicit, deus mortem non fecit
igitur pari ratione non fecit alios defectus ad mortem ordinatos
igitur cum in Christo fuerint tales defectus, videtur quod non fuerint a voluntate assu-
[2m arg.] mpti, sed ex defectu nature assumpte. Secundo defectus non habet causam
efficientem, sed deficientem, sed voluntas Christi assumentis non ponitur
causa deficiens alicuius, igitur huiusmodi defectus non sunt ex voluntate
[3° arg.] assumentis, sed ex conditione nature assumpte. Tertio quod inest homini a sua
naturali origine, inest sibi per naturam, sed huiusmodi defectus insunt
[4° arg.] Christo a prima sua origine igitur. Quarto illud in quo quis assimilatur
parenti, est naturale sibi, sed Christus in passibilitate assimilatur matri
[Opp.m] sue, a qua traxit originem, igitur sibi insunt a natura. In oppositum arguitur
per illud Augustini in textu, ex sola voluntate miserationis, in se suscepit
nostram infirmitatem, sicud accepit nostram carnem. Secundo omnes defectus
et omnes penalitates in Christo, dicuntur in eo per assumptionem fuisse, sed assu-
mere est voluntatis actus non nature, igitur huiusmodi penalitates non
[R°] fuerunt in Christo naturales, sed voluntarie. Hic secundum Bonaventuram, et concordant
alii doctores, quod absque dubio, sicud dicit Augustinus in textu, ex alia causa sunt
isti defectus in nobis, et ex alia in Christo. In nobis enim sunt ex ne-
cessitate contracti, sed in Christo sunt ex voluntate assumpti. Hoc patet si
nos enim illos defectus a parentibus trahimus, per legem propagationis
et per legem corruptionis, que militat in illis membris, natura passibilis
generat passibilem, et huius legem corruptionis in membris generat
filium subiectum corruptioni. Ex cuius corruptionis reatu, insunt nobis omnes
penalitates in nobis contracte, quasi ex causa duorum tracte, videlicet
propagationis nature, et corruptionis culpe. In Christo autem secus
est, ipse enim, in utero non fuit propagatus, quia nec secundum legem propa-

generationis naturalis, nec etiam corruptorie libidinis, sed spiritus sanctus superveniens
in virginem, et ipsam sanctificans, carnem eius a fomite, et a feditate
corruptionis purificavit, passibilitatem tamen in carne virginis re-
liquit, ex illa autem carne virginis, sic a spiritu sancto purificata, sapientia patris
scilicet ipse dei filius, edificavit sibi corpus immaculatum, et illud
corpus univit anime, et totam humanitatem, ex illa anima et corpore
constitutam, univit sibi ipsi in unitate persone, et sicut illa humanitas
habuit immunitatem a reatu culpe, sic etiam ordine divine iustitie immu-
nitatem habere debuisset a passibilitate miserie, quod ergo in illa christi carne
mansit penalitas, hoc fuit ex dispensatione ipsius assumentis, concurrente
simul acceptatione anime voluntatis christi, que in primo instanti sue creationis
habuit perfectum usum rationis, et placuit sibi tali corpori uniri
propter salutem humani generis, et sic patet, quod huiusmodi defectus fuerunt
in christo, non necessitate generationis, sed voluntate dispensationis,
voluntate inquam divina preveniente, sed voluntate creata concomitante
et voluntarie acceptante. dicuntur autem ipsos fuisse a voluntate divina, non
tamquam ipsos de novo infligente, sed ab ea tamquam relinquente
et tamquam a suscipiente, cum in eius potestate fuit illos defectus ex-
cludere. Ad primum cum ergo dicit Beda, quod deus defectum mortis non
inflixerit carni christi de novo, sed non abstulit, cum tamen prius habuit
eam, a sua origine, et ideo talis defectus non dicitur esse a voluntate ad voces
assumentis, sicut ab efficiente, sed sicut a suscipiente volente, cum
potuerit excludere. Ad secundum patet similiter responsio, quod tales defectus ad 2m
non habent ortum ab actione dei agentis, sed magis ex parte virginis generan-
tis, que etiam huiusmodi defectibus subiecta fuit, magis tamen attri-
buuntur voluntati quam nature, propter hoc quod in illius corporis constitutione
plus fuit per virtutem supernaturalem, quam per naturalem. Ad simile dicit
Et quod caro virginis fuit concepta in originali, et ideo ipsa hos
defectus contraxit, quia ex debito originalis peccati, hos defectus
meruit, caro autem christi hos defectus non habuit ex debito peccati, et
igitur non dicitur contraxisse, sed assumpsisse, caro etiam christi, supposita
ex virgine natura, absque culpa, et similiter potuisset christus na-
turam assumere absque pena, sed voluit suscipere penam, propter opus

nec redemptionis implendum, et ideo habuit huiusmodi defectus non naturaliter contrahendo, sed voluntarie assumendo. Ex hiis patet ad tertium responsio et similiter ad quartum.

Quarto utrum in xpo fuerit ignorantia. arguitur quod sic auctoritate damasceni dicentis oportet scire quod secundum ignorantem et ignorantem naturam xpus assumpsit igitur natura in xpo fuit ignorans, et sic habuit defectum ignorantie.
2º ar. 2º leo papa in omelia de epiphania dicit magi adoraverunt infantem in nullo ab aliorum generalitate discretum, sed generaliter alii infantes sunt ignorantes, igitur et xpus in sua infancia habuit ignorantiam. 3º scientia in-
3º ar. flat ut dicit apostolus, sed xpus semper se humiliavit, igitur defectus illos assumpsit qui faciunt ad humilitatem, igitur habuit in se inopiam
4º ar. scientie, et talis est ignorantia. 4º xpus in sua infancia habuit defectum eloquentie ut innuit veritatem humane nature ostenderet, cum ipse esset
Opp.m verbum patris, igitur pari ratione cum ipse esset sapientia patris, ut humanam naturam debuit hunc defectum sapientie, et ille est ignorantia. Oppositum arguitur, ignorantia per ignorantiam non tollitur, xpus autem ad hoc venit ut ignorantias nostras tolleret, venit enim ut illuminaret hiis qui in tenebris et umbra mortis sedent, igitur in eo nulla ignorantia fuit. 2º nulli nisi scienti est credendum, sed xpus ad hoc venit in carne ut credemus in eum et ut credemus sibi, igitur debuit cum sapientia venire et sine ignorantia.
Rn. Respondeo dicendum quod sicut dicit alexander in summa xpus non habuit defectum ignorantie et causa huius est quia ipse nec xpum decebat neque nobis expediebat, xpum autem non decebat quia anima eius debuit esse omnimode deiformis, ac per hoc debuit esse repleta luce sapientie et rectitudine iustitie, ignorantia autem privatio est scientie, et potest esse via in errorem et in obliquationem a rectitudine iustitie, et ideo xpo non competebat. nobis etiam non expediebat, quia venerat nos redimere, sed si ignorantiam habuisset nos redimere nescivisset neque etiam nos dirigere scivisset, sed si cecus cecum ducatum prebet, ambo in foveam cadunt, ita ergo nec xpum decebat, neque nobis expediebat quod xpus talem defectum scilicet ignorantiam assumeret, igitur manifestum est ut ipsum in se nequaquam habuit. Quod et declarat Ricardus dicens quod sicut in xpo fuit plenitudo gratie et virtutis, ita in eo fuit omnis plenitudo scientie, ut ex premissis patet. Et sicut in xpo plenitudo gratie et virtutis excludit fomitem peccati, ita et plenitudo scientie excludit ignorantiam scientie oppositam, et ideo sicut in xpo non fuit fomes

pcti / ita in eo no fuit ignorancia / Et licet xpus aliqua 2m aliquem
humanu modu cognoscendi nesciuerit / no tn ppter hoc ignorans fuit / ea
eni que nesciuit p experiencia / vel p humana noticia acquisitam / ista
sciuit alio mo / et multo pfectiori s. in vbo / aut in ppo gnre p noticiam
infusam / vt patet ex supradictis // Ad primu autem dr q humana na — Ad raões
a xpo assumpta / pt dupr considerari / Vno mo 2m racionem sue speciei
/ et 2m hoc damasc. eam ignorantem / et seruilem dicit / intelligens no
q in scriptis / Sed quantu ad alias naturas humanas consimiles in spe / que
ignorantes sunt / ymo et ista si fuisset sibi ipsi derelicta fuisset
ex se ignorans / sicud actu humane nature / Alio mo consideratur / 2m q
vnita e vbo / et ex illa vnione hz plenitudinem sac / 2m illud Jo. primo
vidimus eu q vnigeniti a pre plenu gre et vi / et hoc mo huana natura in xpo
ignorancia no habuit / neq hz / Ad 2m dr q leo papa loquitur / quantu ad
ex ea que ex visceribus apparebant / sed quantu ad ea que intrinsecus late- — Ad 2m
bant / in multis ab alijs differebat / Ad tercium dr / q contingit dupliciter
loqui de sciencia / Vno mo put e sine caritate / alio mo put e cu caritate — Ad 3m
Si put e a caritate diuisa / sic dicit aptus q inflat / Si aut put e
caritati coniuncta / sic no e via ad inflacionem / sed pocius ad edificacionem
ad rectitudinem, ad humilitatem / perfectio eni humilitatis consurgit / ex cognicione
dei / et sui ipsius / Hoc ergo 2o mo / fuit in xpo pfectissima sciencia / cu pfectis-
sima caritate / Ad quartu dr / q no e simile de defectu eloquencie / et defectu sapiencie
/ q in defectu eloquencie / sicud in alijs necessitatibus corporalibus / manifestat — Ad 4m
veritas nature assumpte / defectus aut sapiencie minus latet / inter ad ad
valuisset si in xpo fuisset

Quinto vtrum in xpo fuit tristicia / ar q n / Na ysaie 42 dr / de xpo / non
erit tristis neq turbulentus / 2o prouerbiorum 12o dr / no contristabit — 1o ar
iustu quicquid ei acciderit / et huiusmodi racionem assignant stoyci / q nullus — 2o ar
tristatur nisi de amissione bonorum suorum / iustus aut no reputat
bona sua / nisi iusticiam et virtutem / quas no pt amittere / alioqui
iustus subiaceret fortune / si p amissione bonorum fortune tristaretur
/ Sed xpus fuit maxime iustus / 2m illud Jeremie 23o / hoc e nomen
quod vocabunt eu / dns iustus ns / ergo in eo no fuit tristicia
/ 3o sicud dicit / augustinus 9 lo de ciuitate dei / tristicia e de hijs q
nobis nolentibus acciderunt / sed nichil e xpus passus / contra suam — 3o ar

voluntatem / dicitur enim ysaie 42 oblatus est quia ipse voluit / igitur in
Opp^m xpo non fuit tristicia / In oppositum arguitur / ipse dixit / mat. 26° / tristis est anima
mea usque ad mortem / cum igitur veritas dicere falsitatem non poterat
2° ar. / veraciter tristis fuit / 2° xpus flevit super civitatem iherusalem ut dicitur
luce 19° / sed fletus est signum interioris meroris / igitur cum xpus non
fecit per duplicitatem / veraciter in se habuit affectum tristicie / 3° quanto fuit
3° ar. in aliquo maiora pietatis viscera / tanto magis intus compatitur eius
affectus / et quanto magis intus compatitur / tanto maiori merore afficitur
/ sed xpus habuit in se habundantissima viscera pietatis / ergo videtur quod in aliorum
necessitatibus et infirmitatibus veraciter et intense habuit passionem tristicie
Rn° Respondendo dicitur primo / cum sancto thoma in tertia parte / quod licet xpus fuerit
comprehensor / tamen delectatio divine contemplationis per divine virtutis
dispensationem / sic retinebatur in superiori parte rationis anime xpi
/ quod non diffluebat in vires anime inferiores / unde propter hoc tristicia et do-
lor et alie passiones aliene a beatitudine ab ipsis sensibus / et aliis
anime xpi inferioribus viribus excludebantur / 2° dicitur quod tristicia
causatur ex alicuius mali interiori apprehensione / sive per rationem / sive
per ymaginativam virtutem / sicut cum quis intus per modum mali appre-
hendit se amisisse gratiam / aut pecunias / aut amicos per mortem / et sic
de aliis / et de hoc tristatur / et quia anima xpi potuit intus apprehendere
aliquid ut nocivum quantum ad se / sicut fuit passio eius et mors / vel quantum
ad alios / sicut peccatum iude / vel peccatum discipulorum / vel ingratitudo futura
multorum / vel cecitas peccatum iudeorum occidencium eum / et ideo in eo potuit
esse / et etiam fuit vera tristicia / 3° dicitur quod tristicia sicut et
cetere passiones fuit alio modo in xpo quam in nobis / et hoc quantum
ad tria / primo quantum ad obiectum / quia in nobis huiusmodi passiones plerumque
tendunt ad illicita / et hoc nullo modo fuit in xpo / 2° quantum
ad principium earum / quia huiusmodi passiones frequenter in nobis pre-
veniunt iudicium rationis / sed in xpo omnes passiones et motus virium
anime inferiorum oriebantur secundum dispositionem rationis / unde dicit Auguſtinus
14° de ci. dei / quod hos motus certissime dispensationis gratia / ita xpus
cum voluit suscepit animo humano / sicut cum voluit factus est homo / 3°
quantum ad effectum / quia in nobis quandoque huiusmodi motus non sistunt

in appetitu sensitivo, sed trahebat racionem, et istam nonnumquam pertur-
bant. hoc autem in Christo nullo modo fuit, sed motus naturaliter humane carni con-
venientes sic ex eius disposicione in appetitu sensitivo inchoabant, quod racio
nullo modo ex hiis impediebatur facere quod conveniebat. Unde Jeronimus super
Matheum dicit: Dominus noster ut veritatem assumpti probaret hominis, vere quidem
contristatus est, sed ne passio in animo eius dominaretur, per propassionem cepit
contristari ut dicitur in textu, ut perfecta passio intelligenda sit quando ipsa
animo i. racioni dominatur, propassio vero, quando inchoata in sensitivo appetitu
ulterius non procedit. Ad primum ergo dicendum quod tristicia removetur a Christo secundum Ad primum
passionem perfectam, sed tamen fuit in eo tristicia inchoata secundum propassionem.
Unde ut fuit allegatum Mathei 26°: Jhesus cepit tristari et mestus
esse. aliud enim est tristari, et aliud incipere tristari, et retinere tristi-
ciam sub regimine recte racionis. Ad secundum dicendum quod stoyci estimabant ad 2m
nulla mala posse accidere sapienti, et hoc ideo quia non credebant ad
esse bonum nisi honestum, quod homines bonos facit, nec ad esse ma-
lum nisi inhonestum, per quod homines mali fiunt. Quamvis autem honestum sit
principale hominis bonum, et inhonestum principale hominis malum, quia
illa pertinent ad racionem, que est principale in homine, sunt tamen quedam
secundaria hominis bona, que pertinent ad ipsum corpus vel ad res exteriores
corpori deservientes, et secundum hoc potest in animo sapientis esse tristicia quantum
ad appetitum sensitivum secundum apprehensionem huiusmodi malorum, non tamen ita
quod huiusmodi tristicia perturbet racionem sapientis. Sic eciam intelligitur
illud: Non contristabit iustum quicquid ei acciderit, quia s. ex nullo sibi acci-
denti eius racio perturbatur, et illo modo fuit tristicia in Christo secundum pro-
passionem. Ad tercium dicendum quod nichil prohibet aliquid esse contrarium voluntati ad 3m
secundum se, quod tamen est volitum racione finis, ad quem ordinatur, sicud
medicina amara non est secundum se volita, sed solum secundum quod ordinatur
ad sanitatem, et hoc modo mors Christi et eius passio fuit secundum se con-
siderata involuntaria et tristiciam causancia, licet fuerit voluntaria in ordine
ad finem, qui est redempcio mundi et tocius generis humani. Queritur

Sexto utrum in Christo fuerit verus sensibilis dolor. Videtur quod non.
dicit enim Hylarius in 10° de trinitate: Cum Christo mori vita

sit/ quod ipse in mortis sacramento dolori nisse estimandum est qui pro
se morientibus vitam rependit/ Et item dicit/ unigenitus deus
hominem nasciturus/ non defuit a se deo suscepit/ inquit quamvis aut ictus
incideret/ aut vulnus descenderet/ aut nodi concurrerent/ aut suspensio ele„
varet/ afferrent quidem hec impetum passionis/ non tamen dolorem
2o ar. passionis inferrent/ igitur in xpo non fuit verus dolor/ 2o hoc
est propter carnem in peccato conceptam/ que subiacebat necessitati doloris/ sed
caro xpi non est in peccato concepta/ sed de spiritu sancto in utero virginali
3o ar. igitur non subiacuit necessitati paciendi dolorem/ 3o delectacio
contemplacionis divinorum minuit sensum doloris/ Unde et martires in
passionibus suis tollerabiliter passionem sustinuerunt/ ex divino amore
et ex consideracione bonitatis dei/ et celestium premiorum/ sed anima xpi su„
me delectabatur semper in contemplacione dei/ quem per essenciam vidit in„
Opp.m tuitive/ igitur non poterat sentire aliquem dolorem/ In oppositum arguitur nam
Ysaie 53o/ dicitur vere languores nostros ipse tulit/ et dolores nostros
ipse portavit/ 2o ibidem dicitur vidimus eum novissimum virorum/ virum
dolorum/ et scientem infirmitates/ sed constat quod non intelligit propheta
de sciencia simplicis noticie/ igitur intelligit de sciencia experiencie/ igitur
vere expertus est passionem doloris/ 3o aut vere paciebatur et
dolebat/ aut non/ sed hoc oppositum/ Si non paciebatur/ et videbatur
pati/ seducebat oculos spectancium in sua passione/ et pari racione
in quolibet alia sua operacione/ et si hoc conceditur/ sequitur quod tota vita xpi
est falsa/ et eius miracula ficta/ et tota xpiana fides inanis/ cum ergo
hec sint falsa et erronea/ restat quod in eo fuit verus sensibilis dolor
Rn.o Dicendum est secundum magistrum in tercia parte/ quod ad veritatem doloris sensibilis requiritur
lesio corporis/ et sensus lesionis/ corpus autem xpi ledi poterat/ quia
erat passibile et mortale/ nec defuit ei sensus lesionis/ cum perfecte
habuit omnes naturales vires/ Unde nulli dubium esse debet/ in xpo fuisse
in passione verum sensibilem dolorem/ Idem declarat Bonaventura dicens/
absque dubio secundum evangelicam veritatem/ et secundum catholicam fidem/ vera
doloris passio fuit in xpo/ in ipso enim fuit caro passibilis/ quia
vulnerabilis et perforabilis/ fuit etiam in eo virtus paciendi/ secundum quam
anima compatitur carni lese/ scilicet sensus tactus/ et tempore passionis
fuit suo sensui tactus applicatum sensibile lesivum/ Diminutans ipsum

in mutacione contraria nature, et illa sufficiunt ad verum sensibilem
dolorem. Igitur indubitanter tenendum est, quod in Christo fuit vera doloris
passio, unde si aliquis aliter dicat, secundum quod quidam heretici opinati sunt, et est
error antiquus [illegible], ut dicit Bo. dicebat enim, quod licet Christus
videbatur pati et dolere, non tamen veraciter habuit dolorem et passionis
sensum. Isti iniqui qui sic dicunt, hi et errorem, non solum evacuant
fidem Christi et crucem, sed etiam evacuant redemptorem nostrum, et di-
cunt Christum non esse Christum, dum enim tales heretici dicunt Christum non esse
vere passum, dicunt ipsum non satis fecisse, ac per hoc genus humanum non
esse redemptum, dum vero dicunt ipsum simulasse se pati, dicunt ipsum men-
dacem, et ita nec verum filium dei esse, neque dei nuncium, et ita nec
mediatorem, sed deceptorem. Et propterea tales qui dicunt eum non vere
passum, nec doluisse, et si videatur ipsum amplius honorare, ipsum
tamen secundum veritatem blasphemant impiissime. Ad primum argumentum dicit ad rationes
Scotus, quod hylarius in istis et aliis similibus verbis, a carne Christi non dolorem
excludere intendit, sed necessitatem dolendi, sicut etiam declarant alia
verba hylarii ~~illa verba retractasse~~ que prioribus subdit. Et Bo. recitat
ponit responsiones ad verba illa et alia hylarii, quarum prima est, quod aliqui
dicunt hylarium illa verba retractasse. Unde subdit Bo. dicens, ego audivi
a Parisiensi episcopo dictum se vidisse librum retractationis. Secunda solucio
est, quod beatus hylarius in verbis istis et aliis ibidem positis, non excludit
a Christo sensum doloris secundum humanam naturam, sed secundum divinam. Unde verba
illa referenda sunt ad Christi personam, et hoc confirmatur, quia sicut ipse
dicit ibidem, intelligentia dictorum assumenda est ex causa dicendi. Hylarius enim in
verbis premissis, excludere voluit errorem [illegible], qui dicebat Christum
secundum se totum passum fuisse. Tercia solucio est, quod hylarius non vult dicere, quod Christus
non habuit verum dolorem, sed vult, quod Christus non habuit causam dolo-
et hunc modum solvendi tenuit [illegible] in lectura, et est satis rationabilis, ut patet
bit circa tercium. Ad secundum dicendum, quod caro in peccato concepta subiacet dolori ad 2m
non solum ex necessitate nature principiorum, sed etiam ex nativitate reatus
peccati, que quidem necessitas in Christo non fuit, sed tantum necessitas
nature principiorum, quia fuit coniuncta cum illa ex gracia. Ad tercium dicit ad 3m
Scotus, quod in virtute divinitatis Christi dispensative sic beatitudo in anima continebatur

q nō d[i]uabatur ad corp[us], ne ei[us] passibilitas et mortalitas tolleret[ur]
et eadem rac[i]one delectacio contemplacionis sic continebatur in mente
q nō d[i]uabatur ad vires sensibiles ne per hoc dolor sensibilis impediret[ur]
Septimo vt[rum] dolor xpi fuit acerbissim[us] inter omnes huius vite do-
ar^2 opp^m — lores / arguitur q nō / q[ui]a quanto pena est acrior / et diuturnior / tanto
dolor ex pena resultans est maior / sed aliqui sancti diuturniorem
penam et acriorem passi sunt / sicut patet / de laurencio et vincencio
/ qui igne combusti sunt / igitur xpi dolor nō fuit maximus / 2° in sanctis
2° ar^2 — dolor mitigabatur / ex diuina contemplacione et ex dei amore / sicut
de Stephano cantatur / lapides torrentis illi dulces fuerunt / et laurencius du[m]
in craticula vreretur / quasi iocando tyranno loquebatur / sed in xpo fuit
maxia — [illegible] caritas / et perfectissima dei contemplacio / igitur dolor eius ex
huius maiore [illegible] mitigabatur / et sic nō fuit maximus / igitur
3° ar^2 — 3° / quanto est preciosius / quod amittitur / tanto maior est dolor de amis-
sione / sed deus quem homo per peccatum amittit / est preciosior multum / quam
vita xpi corporalis / igitur dolor penitencie / qui est de amissione dei per
peccatum / est maior / quam dolor xpi de amissione / corporalis vite / Quarto
4° ar^2 — quanto natura est perceptiuior / tanto sit in ea maior dolor / sed natura
anime est perceptiuior / quam natura cuiuscumque corporis / igitur dolor anime
5° ar^2 — in inferno est maior / quam dolor xpi / Quanto innocencior paciens dimittit
dolorem passionis / sed xpus innocentissime est passus / igitur eius pus
6° ar^2 — Sexto in huius / que xpi sunt / nichil superfluum fuit / sed minimus dolor
xpi / suffecisset ad salutem generis humani / habuisset enim adhuc infinitam
virtutem / ex persona diuina / igitur superfluus fuisset / assumere maximum dolorem
Opp^m — In oppositum arguitur per illud Trenorum primo / o vos omnes qui transitis per viam attendite et videte si est dolor
sicut dolor meus / et hoc dicitur in persona xpi / igitur videtur quod nullus
2° ar^2 — alius dolor potest ei equiparari / 2° in psalmo dicitur / omnes fluctus tuos
induxisti super me / quod dicitur in persona xpi / sed nō omnes induxit quantum
ad veritatem / igitur omnes induxit quantum ad compollenciam et acerbitatem
3° ar^2 — 3° quanto corpus nobilius est / et sensus tactus / secundum quem fit passio viua-
cior / tanto dolor est acrior / sed xpus nobilissimum habuit corpus
et viuacissimum sensum tactus / igitur intensissimus fuit dolor eius / Pro re-
Rn° — sponsione est notandum / quod in xpo paciente / fuit verus dolor sensibilis / qui
causatur / ex corporis lesione / et ad extrinsecum nocivum / Etiam in eo fuit

tristicia interior ut predixi / que causatur ex apprehensione / alicuius in-
tormentis / et aliquo modo noliti / et secundum s. t. in 3 parte / utraque illarum
passionum / in christo fuit maxima / inter omnes passiones huius vite
et hoc declaratur primo de exteriori sensibili dolore / ille enim acerbitatem
habuit ex pluribus / primo ex causis ipsius doloris / nam doloris sensibilis causa
fuit lesio corporalis / et illa acerbitatem habuit / propter generalitatem passionis /
que generalitas uno modo consideratur / ex parte hominum / passus est enim a gentibus
et a iudeis / a masculis et feminis / ut patet de ancillis accusantibus
petrum / passus est etiam a principibus et a ministris eorum / et a popularibus
secundum illud psalmi / Quare fremuerunt gentes / et populi meditati sunt inania / astiterunt / et principes convenerunt in unum adversus dominum
et adversus christum eius / passus etiam est a familiaribus sibi et notis / sicut patet de
iuda eum prodente / et petro ipsum negante / Alio modo consideratur ge-
neralitas passionis ex parte eorum in quibus passus est / passus est enim
in suis amicis eum deserentibus / in fama / blasphemias contra
eum dictas / in honore et gloria passus est / per irrisiones et contumelias
ei illatas / in rebus / propter hoc / etiam erat vestibus spoliatus / in anima
per tristiciam / tedium / et timorem / in corpore per vulnera et flagella / Tertio
potest considerari generalitas passionis quantum ad corporis membra / passus est
enim christus in capite / punctionem spinarum coronae / in manibus et pe-
dibus fixionem clavorum / in facie alapas et sputa / et in toto corpore
flagella / fuit etiam passus secundum omnem sensum corporis / secundum tactum quidem
flagellatus et clavis confixus / secundum gustum felle et aceto potatus
secundum olfactum in loco fetido cadaverum mortuorum / qui dicitur calvarie appensus
patibulo / secundum auditum lacessitus vocibus blasphemantium et irridentium
secundum visum videns matrem et discipulum quem diligebat flentes / Secundo lesio
cordis christi / habuit intensam acerbitatem / ex genere passionis / quia
mors confixorum in cruce est acerbissima / eo quod configuntur in locis nervosis
et maxime sensibilibus / scilicet in manibus et pedibus / et ipsum pondus
corporis pendentis / continue auget dolorem vulnerum / in quibus pendebat
Auget etiam acerbitatem doloris / ipsius passionis diuturnitas / quia non
statim moriuntur / sicut isti / qui gladio perimuntur / Et dicit ...
hoc Bo / quod clavi adeo affligebant christum tribus horis in cruce pen-
dentem / sicut affligerent / qui manus eius et pedes actualiter confo-
diebant / in quibus maxima erat afflictio / propter nervos et musculos

ibidem generentur, in quibus precipue viget sensus. 3o ex parte sensi-
bilis Christi dolor habuit magnam acerbitatem ex perceptibilitate patientis,
nam dominus noster corpus erat optime complexionatus, cum corpus eius fuit
formatum miraculose operatione spiritus sancti, sicut et alia que per mira-
cula facta sunt aliis sunt perfectiora, sicut dicit Crisostomus de vino in quod
Christus aquam convertit in nuptiis, et ideo in eo maxime viguit sensus
tactus, ex cuius perceptione sequitur dolor. Et circa hoc dicit Beda
quod in Christo patiente fuit maxima afflictio propter maximam complexionis sue
equalitatem et bonitatem, et propter sensus vivacitatem. Unde quod nullus potest
ei equari nec in bonitate et subtilitate complexionis nec in vivacitate
sensus, ideo dolor ipsius fuit acutissimus omnium dolorum huius vite. Quarto
ille ex parte Christi sensibilis dolor habuit maximam acerbitatem ex puritate
ipsius doloris, nam in aliis patientibus mitigatur dolor sensibilis
ex influxu superiorum virium in inferiores, vel propter contemplationem que
attrahit inferiores vires aliquantulum a suis actibus, vel propter complacentiam
voluntatis ex amore eius propter quem patitur. In Christo autem non fuit,
unicuique enim virium permittebatur agere que propria erant sibi, ut dicit
Damascenus, ideo dolor suus fuit absque omni admixtione aliquid miti-
gantis. Quinto habuit acerbitatem ex hoc quod illa Christi passio assumpta
et etiam dolor assumptus fuit voluntarie propter finem liberationis hominum a
peccato, et ideo dominus tantam quantitatem doloris assumpsit ut esset proportionata
magnitudini fructus qui inde sequebatur. Immo quod voluntarie patiebatur
ut satisfaceret pro peccatis totius humani generis, et ideo dolorem longe alios
dolores excedentem assumpsit. 6o multum auxit acerbitatem doloris
Christi qualitas etatis sue; patiebatur enim et moriebatur in etate in qua
maxime viget hominis robur, et ideo tunc dolor est maior quod mors
immaturior. Ex hiis ergo causis simul glomeratis clare patet advertenti quod do-
lor Christi fuit maximus inter omnes dolores huius vite.

Nunc 2o declarandum est quod etiam interior Christi tristicia tempore passionis
sue fuit maxima inter omnes tristicias huius vite, et hoc patet similiter
ex pluribus causis. Prima fuit multitudo et magnitudo peccatorum pro
quibus tristatus est, nam ipse tristabatur pro peccatis omnium hominum, et illa
tristicia longe excessit tristiciam omnem tristicia cuiuscumque contriti de

peccatis. Secunda causa fuit claritas cognitionis sue, tanto enim homo
plus tristatur de peccato, et tanto sibi plus displicet, quanto perfectius
novit maliciam peccati, et dignitatem domini dei, qui peccato contempnitur.
Sed Christus secundum humanam naturam racione sapiencie sue create distincte no-
vit infinita quasi peccata mundi, et infinita eorum malicia et indignitate.
Ideo multitudo et magnitudo inenarrabilis peccatorum tocius mundi causabat
in eius anima inestimabilem de eis displicenciam et tristiciam. Tercia causa fuit
intensissima caritas sua, qua inestimabiliter dilexit primum hominem
et eciam proximorum salutem, quare inestimabiliter tristatus est de peccatis, quibus
auferebatur proximus honor, et quibus homines perdiderunt propriam salutem.
Quarta fuit amissio vite corporalis proprie, que amissio naturaliter est hor-
ribilis humane nature sibi dilecte, que Christi fuit vita propter divinitatem
unitam, tante fuit dignitatis, quod de eius amissione et carencia eciam
ad horam unam magis fuit dolendum quam de amissione vite cuiuscumque
alterius hominis per tempus quantumcumque. Quinta causa fuit casus et peccatum iu-
deorum in eius morte delinquencium, quibus tam multa beneficia ex-
hibuit, de quibus omnibus tam ingrati fuerunt ut ipsum tantum benefactorem
eciam occiderunt. Unde de ipsis dicere potuit: retribuebant michi mala pro
bonis, adversum pro dileccione mea. Nec solum peccatum iudeorum tunc in morte
Christi delinquencium, sed et iniquitas et ingratitudo futurorum hominum
quam Christus novit et previdit, multum auxit Christi tristiciam interiorem.
Sexta causa specialiter casus suorum discipulorum, et aliorum amicorum, qui
eum deseruerunt, ymmo et in eo scandalizati erant, cum enim ipsum ut
hominem pati et mori viderent, eum solum hominem fuisse crediderunt
vel aut de ipsius divinitate dubitaverunt. Septima fuit propinquitas sui
proditoris, qui fuit eius discipulus et commensalis, unde dicit in psalmo:
Si inimicus meus ma[ledixisset] m[ichi] su[stinuissem] v[tique] etc. Tu vero h[omo] u[nanimis] d[ux] m[eus] et no[tus] m[eus] q[ui] dul[ces] s[imul] ca-
pi[e]bas cibos etc. Octava fuit perspicuitas anime Christi. Nam ut dixi tristiciam
causatur ex apprehensione sive ex noticia disconveniencium et nolitorum,
et quanto homo distinctius huiusmodi percipit et novit, tanto maiorem in eo
causant tristiciam. Anima autem Christi secundum omnes vires suas interiores
efficaciter et distincte apprehendit omnia presencia mala, et omnes circumstancias
eorum, ideo maximam in eo causabant tristiciam, quia maxima erat causa.

Ex hijs itaque causis / fuit maior tristicia anime xpi maxima / inter omnes
tristicias huius vite / has igitur xpi tam activas et passivas penas et
curas per cumulatas causas consideremus / et ei grates quas possumus / et super
quam possumus referamus / pro quo docetur nobis / ut tam grati pro nobis
ad rōes pacienti compaciamur / Ad primum autem dicit Scotus in scripto / quod potest in
venire passio alicuius sancti / que fuit magis dolorosa / quo ad aliquid
ut quantum ad diuturnitatem / vel aliud huiusmodi / sed nulla simpliciter omnibus
pensatis / ymmo dicit Bonaventura / quod racione bonitatis complexionis xpi / et viua-
citatis sensus / et sic de alijs similibus / clauus figens / multo plus
ad 2m afflixit xpm / quam ignis ferrum laurencium / Ad 2m dicendum / quod in xpo
non refundebatur gaudium [illegible] / contemplacionis in sensus / sicud in alijs accidit
ut fuit dictum in questione / Et addit Richardus / quod intensio xpi doloris habuit
hanc causam peculiarem / quod a porcione racionis superiori non recipiebat
vires inferiores mitigacionem / qua in alijs sanctis allevabatur dolores
virium inferiorum / quod dispensacione factum est / quia cum xpus veniat ad curandum
omnes dolores meos / ideo intensissimum voluntarie assumpsit dolorem //
ad 3m Ad tertium dicendum / quod xpus non solum doluit pro amissione vite corporis proprie
sed eciam pro peccatis omnium aliorum / qui dolor in xpo excessit omnem do-
lorem cuiuslibet contriti / tum quia ex maiori sapiencia / et clariori noticia
et feruenciori caritate processit / ex quibus dolor contricionis augetur
Eciam xpus pro omnium peccatis simul doluit secundum illud ysaie 53 / Vere lan-
guores nostros ipse tulit / dolor eciam / quem habet peccator / de peccato com-
misso / de deo amisso / et de gracia perdita / mitigatur ex spe venie
dei / et gracie recuperacione / et insuper peccator non sic sentit / nec totum
percipit / et ponderat malum commissum / et bonum amissum / ymmo huius sepe
parum dolent / quamuis magna causam dolendi habeant et racionem //
ad 4m Ad quartum dicitur / quod dolor anime dampnati / pertinet ad statum
future dampnacionis / qui excedit omne malum huius vite / sicud
sanctorum gloria / excedit omne bonum presentis vite / unde cum dixi
dolorem xpi fuisse maximum / non dixi hoc simpliciter / sed addidi inter
ad 5m omnes dolores huius vite / Ad quintum dicitur / quod innocencia pacientis
diminuit dolorem passionis / quantum ad numerum / ut non pro tot malis do-

Utrum necessarium erat animam xpi in resurrectione corpori reuniri. Respondeo quod sic. Secundum tamen quod xpus perfectissimus fuit secundum naturam corporis et anime, ideo debebat sibi quod corpus anime fuisset esset conueniens. Responsio quia nec corpori sine anima nec anime sine corpore omnes perfectiones conueniunt. que in natura humana reperiri possunt, propter tamen redemptionis effectum ad tempus anima et corpus xpi separata fuerunt. Ideo illo effectu adepto coniuncta fuerunt denuo et coniungi debuerunt. Quod etiam suo merito congruebat et membris. ut iam resurrectio inchoaretur in capite que in membris erat futura. Et ut beati non solum gaudeant de visione diuinitatis sed etiam humanitatis glorificate in xpo. Vnde patet ratio dubii huius. Ex quo sequitur quod post mortem xpi necessarium fuit xpm tercia die resurgere. Glossa ad Ro. 4. dicit Resurrexit propter iustificationem nostram. Et ideo nobis erat necessaria xpi resurrectio ad tercium animarum nostrarum. Et beatus Greg. in prefatione paschali dicit quod xpus vitam nostram resurgendo reparauit. Ergo resurrectio cuius fuit necessaria ad reparationis nostre complementum. Necessitas vero resurrectionis xpi secundum Petrum de Tarantasio accipitur ex quatuor. Primo ex parte iusticie diuine. Iusticia enim diuina exigit. ut qui meruit. et in quo meruit premium reportet. 2o ex parte perfectionis nature assumpte. quia non esset perfecta nisi corpus esset anime coniunctum. 3o ex parte nostra, et propter spem dandam viatoribus de visione membrorum ad caput. Ex his. 4o ex .ad. 6. parte beatorum. propter eorum gloriam maiorem. ut de visione humanitatis glorificate xpi habeant premium.

leat, dum enim nocens patitur dolet, non solum de pena, sed etiam de culpa, innocens autem de pena solum, qui tamen dolor in eo augetur ex innocentia, inquantum apprehendit nocumentum illatum ut sibi magis indebitum, Vnde et alii sunt magis culpabiles, sed tamen non compaciuntur, iuxta illud ysaie ... iustus perit, et non est qui recogitet in corde suo. Ad ultimum dicit (?) quod xpus voluit humanum genus liberare non sola potestate, sed etiam iusticia, et ideo ipse non solum attendit quantam virtutem dolor eius haberet ex diuinitate vita, sed etiam quantum dolor eius sufficeret secundum naturam humanam ad tantam satisfactionem etc. Circa 21am dis.

Circa vicesimaprimam distinctionem 3i sententiarum dubitatur. Vtrum xpus post eius mortem descendit ad infernum. Respondetur quod sic. Hoc enim est articulus fidei ut habetur in simbolo apostolorum et athanasii, ubi dicitur quod descendit ad infernum. Idem patet in expositione illius versus attollite portas principes, ut ubi dicitur quod dauid loquitur in persona angelorum, qui xpm ascendentem ... ad inferos descendit. Apostolus etiam ad ephe. 4to dicit quod ante ascendit quam ... [illegible] ... inferiores partes terre glossa i. ad inferos ... assignatur ... passio xpi ... [illegible] ... Causa autem ... applicata ad ... effectus passionis xpi ... etiam applicata est ... descensus ad inferos ... quod signatur de Zacharie nono. Tu quoque in sanguine testamenti tui ... virtute passionis tue eduxisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Ex quo patet quod ... fuit xpm descendere ad infernum ... eduxit. Et potestatem ostenderet. Conueniens etiam fuit xpm ad inferna descendere ut nos ascendere ad inferos liberaret ... pena ... ut nos a pena eriperet. Iuxta illud ysaie 53 vere languores nostros tulit et dolores nostros ipse portauit. Deposito enim homo inciderat non solum mortem corporis sed etiam descensum ad inferos. Et ideo sicut fuit conueniens eum mori ut nos liberaret a morte ita fuit conueniens eum descendere ad infernos ut nos etiam a descensu ad inferos liberaret. Vnde Osee 13o Ero mors tua o mors, ero morsus tuus inferne. ... etiam illam maiorem ... dubia. Secundum ad quem infernum xpus descendit. Respondetur quod ... secundum ... Sup. 3o dis. 22a q. 2a articulo primo sub articulo secundo quadruplex est infernus ... infernus damnatorum ... tenebre quantum ad ... carentiam diuine visionis ... quantum ad carentiam gracie ... est ibi pena ...

Dubitatur an Christus in morte secundum animam ad infernum descendit. a qua necessitate. Ad Responsio nondum secundum Bone. Nomine inferni aliquando intelligitur pena. aliquando locus pene. Et secundum hoc dupliciter aliquis dicitur descendere ad infernum. vel quia descendit ad penam. aut quia descendit ad locum pene. Primo modo non conuenit xpo quia in eo nec fuit pena dampni nec pena sensus. 2o modo conuenit xpo. descendit enim ad illam partem in qua erant iusti qui detinebantur merito peccati primi parentis. que quidem pars consueuit limbus appellari. Ad illam autem partem descendit non compulsus necessitate secundum sua voluntate et potestate. Et ratio illius descensus fuit duplex. scilicet propter consolationem vinctorum et confusionem aduersariorum. Propter consolationem vinctorum quia magna eis fuit consolatio ex presentia anime xpi et magna fuit dignationis ostensio in hoc quod ipse personaliter voluit ad eos descendere. propter quod dicit Damascenus. descendit quemadmodum his qui in tenebris et umbra mortis sedent supluceat. sic in sua natura descendit ut luceret hiis qui erant in terris. Propter confusionem vero aduersariorum descendit. ut ipsi demones confunderentur ex sua presentia. Et sicut eos vicerat in terra in natura assumpta. sic diuinitatis de eis triumphauit apud inferos ipsos multos spoliando. Ex quo sit questio responsalis ad dubium. Christus nulla necessitate secundum sola voluntatis sue potestate ad limbum patrum secundum animam descendit. Et quamdiu in sepulcro latuit. tamdiu ibi mansit. ...

dubium
primum

nulla necessitate / quia non compellebat ad descendendum ad inferos ex parte sui / eo quod expers fuit omnis culpe et pene. Nec ex parte quorumcumque hominum tamquam / eo quod illos iam liberabat sua morte. Nec ex parte sanctorum patrum qui vincti tenebantur quia eos eripere potuit virtute divina eius gratia agebat non illuc veniendo / ergo tantum ex nullo cogebatur descendere / relinquitur quod libera voluntate et potestate sua descendit / Secundo quod secundum animam descendit patet ex notabili. Et ex alio. Nam Christum descendisse ad inferos non potest intelligi secundum divinitatem solam quia illa est ubique. Nec secundum corpus quia illud iacuit in sepulcro / ergo oportet intelligi quod secundum animam. Tertio vero tamdiu fuit in inferno quamdiu corpus iacuit in sepulcro patet / quia sicut per mortem anima descendit in infernum ita corpus in sepulcrum / ergo tunc anima exire debuit de inferno quando corpus de sepulcro. Et sic anima tamdiu fuit in inferno quamdiu corpus in sepulcro. Quod etiam patet per Actuum 2 Quem deus suscitavit solutis doloribus inferni. Christus enim in inferno secundum animam mansit usque ad horam resurrectionis qua illa anima reiuncta est corpori. Et quia anima et corpus sunt comportionalia ideo tantum debuit anima manere in inferno quantum corpus in sepulcro ut in resurrectione novam vitam inchoaret / et etiam quantum ad animarum liberationem et corporum resurrectionem.

Corollarium. Christus sicut homo propter homines et non propter se factus est. Ita propter homines et non propter se ad infernum descendit. patet ex notabili et ex probatione prime partis conclusionis.

Corollarium 2m. Christus in inferno ad quem tantum in anima descenderat aliquam moram contraxit patet ex probatione conclusionis quia usque ad horam resurrectionis mansit in inferno. De hoc habes determinationem infra dubio 5o.

Alius est infernus superior illo in quo sunt tenebre et propter carentiam divine visionis et propter carentiam gratie sed non est ibi pena sensus / et dicitur limbus puerorum. Alius est super hunc in quo sunt tenebre / quantum ad carentiam divine visionis sed non quantum ad carentiam gratie / et est ibi pena sensus. Et dicitur purgatorium. Alius magis superior est / in quo sunt tenebre quantum ad carentiam divine visionis sed non quantum ad carentiam gratie et neque est ibi pena sensus et hic infernus est limbus sanctorum patrum. Secundo notandum quod dupliciter dicitur esse aliquem alicubi (Istud clarius habetur parte 3 secundum ...). Uno modo per suam essentiam / alio modo per suum effectum sed per suam efficaciam. Conclusio tamen una: Christus ad quemlibet infernum descendit per suum effectum sive efficaciam tantum / et ad infernum sanctorum patrum sive plene iustorum descendit in anima per suam presentiam. Nam Christus descendens ad inferos eos qui pro sua culpa actuali erant in inferno damnatorum de malicia convicit / Illos vero qui in originali decesserunt de iustitia divina / qua iuste excluduntur a gloria ... / Illis vero qui detinebantur in purgatorio spem glorie consequende dedit / Sanctis vero patribus qui in inferno detinebantur pro solo originali peccato quod contraxerant a quo tamen iustificati decesserant / lumen eterne glorie infudit / Igitur secundum predicta patet quod anima Christi solum descendit ad locum inferni in quo iusti detinebantur / ut quos ipse per gratiam plene iustificatam visitabat intus secundum divinitatem / eos etiam secundum animam et locum visitaret / sic enim in una parte inferni existens / ad alias inferni partes effectum suum aliqualiter derivavit / sicut et in uno loco terre passus totum mundum sua passione liberavit / Hec est sancti Thome parte 3a questione 52a articulo 2o. Ex quo patet quod Christus qui est dei sapientia penetravit omnes partes inferiores terre ut habetur Ecclesiastici 24o non tamen localiter secundum animam circuendo sed effectu sue potestatis aliqualiter ad omnes extendendo ita tamen quod solos iustos illuminat secundum quod sequitur in Ecclesiastico Et illuminabo omnes sperantes in domino. Quod quoniam prima

arguitur 2

Item arguitur Iob erat in inferno damnatorum ... per illud / quod ipse de se dicit Iob 17o In profundissimum infernum descendet anima mea / et tamen ipse fuit eductus de inferno cum ceteris sanctis patribus / igitur etc. Respondetur secundum Gregorium / quod ipse Iob ipsa superiora loca inferni profundissima loca inferni vocat.

2m dubium

Secundum dubium / quos et quales Christus de inferno secum eduxerit / Pro quo sit conclusio illa / Christus descendens ad inferna non pro actuali culpa damnatos / nec pollutos impietate originali peccato mortuos secum inde eduxit sed sanctos patres et omnes plene iustificatos / Prima pars patet quia dicit apostolus ad Romanos 3o de Christo quod proposuit deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Ex quo patet / ut sequitur / quod Christus reconciliat nos deo per passionem suam nobis per fidem applicatam / ut in fide passionis Christi per ipsius virtutem passionis innocentem a culpa et liberantur a pena / Adhuc autem / non sufficit fides informis / que mortua est / ut dicitur Iacobi 2o / sed requiritur fides formata per caritatem /

ut sic passio xpi nobis applicetur / non solum quantum ad intellectum / sed etiam quantum
ad affectum / Igitur xpus descendens ad inferos / nullos inde liberavit / nisi in vir-
tute sue passionis / quibus per fidem et caritatem formatam applicata / quando ergo descen-
sus ad inferos / illis solis liberationis attulit fructum / qui fuerunt passioni xpi
coniuncti per fidem et caritatem formatam / per quam peccata tolluntur et pene remittuntur /
quales non fuerunt dampnati in inferno / Igitur prima pars vera / Secunda pars patet
ex eadem radice / Tercia vero pars patet ex superiori / Et probatur etiam per beatum augustinum
in sermone de passione domini dicentem / quod xpus ad inferna descendens portas in-
ferni et vectes ferreos confregit / et omnes iustos / qui peccato originali constricti tene-
bantur absolvit / Quod intelligendum est / de iustis qui tenebantur astricti originali peccato
quantum ad reatum / sed non quantum ad culpam / constat autem sanctos patres
et omnes plene iustificatos / prius in inferno detentos / non nisi originali / quo ad re-
atum pene / prius fuisse astrictos / hec ergo patet / patet conclusio beati Thome parte tertia questione quinquagesima curo
secunda articulo quarto et septimo / quod etiam declaratur et solvit / contra hanc questionem / sed non [illegible] propter hor-
am brevitatis / Tertium dubium / an xpus omnes illos qui tunc in purgatorio erant 3m dubium
secum eduxit / Respondet sanctus thomas ubi supra articulo 8° / quod si xpus descendens ad inferos
aliquos invenit / in purgatorio / plene purgatos / hos eduxit secum / non autem
illos / in quibus adhuc aliquid restabat purgandum / ut aliqui tempore vixerant
sicut per fidem et devotionem ad mortem xpi / meruissent per descensum eius ad inferos
liberari / Quod probatur sic / quia descensus xpi ad inferos / liberationis erat in virtute
passionis xpi / passio autem xpi / non habuit virtutem tunc talem / et transito-
riam sed sempiternam / secundum illud ad hebreos x° / una oblatione consummavit in sempi-
ternum sanctificatos / Unde sequitur / quod tunc non fuerunt maiores efficacie / quam
quam nunc habeat / Illi ergo / qui tunc fuerunt tales / quales nunc sunt / qui
in purgatorio detinentur / non fuerunt a purgatorio liberati / per descensum xpi ad inferos
qui autem tunc inventi sunt tales / quales etiam nunc virtute passionis xpi
a purgatorio liberantur / tales nihil prohibet / per descensum xpi / ad inferos fuisse a pur-
gatorio liberatos / Sciendum tamen / quod nonnulli ex scriptoribus / nonnulli a sanctis doctoribus
qui sanctum Thomam precesserunt / dictatum est / quod xpus descendens ad inferos
aliquos dimisit in purgatorio / propter suam resurrectionem / Contra quod
dicebat / tenens quod omnes quos in purgatorio xpus invenit / misericorditer libe-
ravit et eduxit / Quod probatur ratione / quia per sacramentum ecclesie et precipue per passionem
culpa etiam in quibus adhuc ad purgandum est / de purgatorio liberantur / Igitur
a simili et a fortiori / quod xpus in sua scilicet propria persona / debebat omnes
liberare / non obstante / quod in pluribus eorum / quantum ad se erat / adhuc esset pur-
gandum / quia non minus operatur ad liberationem et salutem electorum / virtus xpi / quam nobis nota bene

in tanta realiter / quam in sacramento quocumque applicato minus spiritualiter / non enim
potest virtus spiritualis alicui applicari in sacramento / quam in personali punitam in
2a ratio sua quantitate secundum eam / Item sacramentum eukaristie liberat homines a purgatorio / magis
tum est / quod sacrificium satisfactorium pro peccato / constat autem quod non est sacrificium
carnis illius sacramenti / sed carnis Christi / sub istis speciebus contenti / ut nobis in sacra
tetur immolati / igitur ubi continue Christus exhibetur / sacrificium satisfactorium pro
peccato offertur realiter / sed talis exhibicio Christi cum sacrificio / facta fuit existen
tibus in purgatorio / dum Christus descendit ad inferos / Item licet descensus Christi ad
3a ratio fetos / non esset satisfactorius pro peccato illorum / qui erant in purgatorio / in quantum
descensus / abstracte tamen potuit satisfactorius esse / ubi quando fuit descensus tali
regis triumphantis post de inimicis / ex tanta humilitate dignatus et beni
gnitate suos electos captivos visitare / igitur Christus descendens ad inferos
omnes de purgatorio eduxit / cum isti fuerint amici et non inimici / quia in caritate
decesserunt et futuram gloriam expectantes / Item a simili de rege terreno / cuius
4a ratio qualis benigna visitacio captivorum / ad se pertinencium / satisfactoria reputa
retur pro culpis / quam captivi commiserunt / ita ut ille / cuius commissa est culpa / plus
sibi reputetur satisfactum / quam si ipsimet captivi satisfecissent / Et cum ergo sa
5a ratio cramentum baptismi liberet hominem a culpa et pena / ubi homo non ponat obicem / igitur tempore
passionis / existentes in purgatorio / a pena fuerunt absoluti / cum sub fide tenetur
et ita tenet / quia virtus baptismi est ex passione Christi / et non solum pro eis / qui
erant in limbo / verum eciam pro istis / qui fuerunt in purgatorio / Christus est pa
6a ratio ssus / Contra / Actuum 2° b. Petrus dicit de Christo / quod deus suscitavit a mortuis so
lutis doloribus inferni / sed hoc non potest intelligi Christi de limbo patrum / quia
ibi nullus fuit dolor / nam dolor est pena sensibilis / patres autem sancti solum pa
tiebantur penam dampni / usque ad tempus sue liberacionis / Si enim habuissent
penam sensus temporalem / tunc fuisset in purgatorio / igitur videtur / quod Christus purgatorium de
struxit / sed solvit penas et dolores purgatorii / Et illa videtur esse intencio
sancti Augustini / qui in epistola ad Evodium / tractans ea [illegible] per
quos multi et / Abrahe in sinum quo pius pauper susceptus est / in ipsis doloribus
fuisse / ego quidem non video / Et infra in eadem epistola / subdit / quod si scriptura de illo
Abrahe sinum / Christum mortuum descendisse / citra scripturas dixisse / non nominato
inferno / et eius doloribus / miror / si quisquam eum descendisse audeat asserere / sed
quia evidencia testimonia infernum commemorant / et dolores / nulla causa occurrit
cur illuc credatur venisse salvator / nisi ut ab eius doloribus / salvos faceret
Idem vult Bonaventura de 22a. q. 4a 3 / qui dicit / quod Christus de inferno

liberavit animas electorum, ubi indistincte loquitur de loco sanctorum patrum et eorum
qui in purgatorio. Et licet sanctus Thomas magis videatur declinare ad aliam partem
non tamen illam simpliciter negat. Unde super 3° sententiarum distinctione 22a
questione secunda articulo secundo in responsione ad sextum articuli eiusdem dicit, quod quamvis hoc
non inveniatur determinatum a sanctis, tamen potest dici quod isti qui erant in purgatorio
non fuerunt liberati post quam tamen solverunt, ideo dicatur quod in vita sua illa meru-
ut erunt per passionem Christi liberarentur. Vel ex speciali gratia fuit quod isti qui in purgato-
rio inventi sunt absoluti sunt per passionem Christi, quamvis nunc illi qui sunt in purgato-
rio non consequantur effectum plene liberationis ex sola passione Christi. Sic ille. Ex quo
patet quod non negat quin ex speciali gratia omnes qui tunc erant in purgatorio liberarentur. De latronis paradiso
Contra dicta arguitur. Primo illud quod Christus dixit latroni: Hodie mecum eris in paradiso,
Luce 23. Si igitur Christus cum latrone illa die fuit in paradiso, videtur quod non fuit
in inferno. Similiter ad primum videtur esse determinatio sancti Thome et Bonaventure, quod
hic nomine paradisi intelligitur clara visio divine essentie, qua omnes liberati per Christum
in morte post mortem eius clare videbant divinam essentiam, quia per mortem Christi abla-
tum fuit medium prohibens huiusmodi visionem. Similiter autem in paradisum raptus fuit
apostolus ut ipse met fatetur 2a ad Corinthios 12°. Verum est quod Thomas de Argentina
non stat in illa solutione propter novam decretalem editam a papa Benedicto, in qua
animi videntur ut dicit, quod ante adventum(?) divinam essentiam primo viderent post ascen-
sionem domini nostri Ihesu Christi. Et ideo dicit ipse quod quamvis non valeat, quia dato quod Christus
una hora illius diei fuisset in paradiso corporaliter(?), alia tamen hora potuit esse in in-
ferno. Sed prima solutio plus valet, et communis est doctorum. Nec habetur ex dicta
decretali quod ante beati in ascensione non viderent divinam essentiam, sed bene
quod post viderent, cuius contrarium erat error Johannis 22. Et quod dicta decretalis
erat edita, ut in principio eius. Item Thomas de Argentina non videtur sua solutione
finaliter sustinere. Ideo retinet eam in dicto 3° q. 3a dist. 22 libro 3°, ubi
exposuit decretalem domini Benedicti XII. Infra. Igitur ut. Secundo dubitatur utrum 2° dubium
Christus statim cum anima eius ad aliquam moram in inferno steterit. Et videtur quod non, quia Christi anima
ad hoc in infernum descendit ut eos sanctos liberaret, sed hoc sine mora facere
potuit, facile enim est in oculis dei subito honestare pauperem, ut dicitur Ecclesiastici
11. Item Augustinus dicit in sermone de passione domini, quod sine aliqua mora ad imperium 2° argumentum
domini ac salvatoris omnes inferni destructi sunt vectes. Unde et propheta in loco
congratulationis(?) dicit: Attollite portas principes vestras. Ad hoc autem Christus descendit
ut vectes ferreos confringeret. Igitur Christus nullam moram in inferno traxit. Item 3° argumentum
Luce 23° habetur quod dominus dixit latroni: Hodie mecum eris in paradiso. Ex quo patet ut videtur

q[uod] eod[em] die Christus fuit in paradiso / non autem q[uantum] ad corpus / q[uo]d positum fuit in
sepulchro / usq[ue] tertiam diem / q[uod] ad infernum descenderat / et ita vide[tur] / quod tempo-
Opp[osit]um re moram in inferno / [illegible] Contrarium co[mmun]e dicit / quod de s[ancto] resuscitat[us] solut[is]
doloribus inferni / iuxta q[uod] impossibile erat teneri illud ab eo / ergo sequitur q[uod] usq[ue]
ad horam resuscitationis / et resurrectionis mansit in inferno / Sed tertia die fuit
resuscitatus iuxta dictum beati Petri act[uum] 10 / Hunc deus suscitavit 3a die / et Paulus
9o tri[n] lio ad Cor[inthios] 15o / surrexit tertia die secundum scripturas / Conclusio responsalis / anima
secundum animam in inferno mora[ta] fuerit usq[ue] ad diem tertiam / probatur usq[ue] ad diem
tertiam mansit corpus Christi in sepulchro / ad veritatem sue mortis compro-
bandam / per tantum tempus mansit eius anima in inferno / quanto corpus in sepu-
lchro / ergo etc. / q[ue] maior est / et arg[umentum] a[d] b[ene] patet ex allegatis in o[ppositu]m dubij.
Ad ar[gumen]ta Hec est prima secundum Thome [illegible] tertia q[uestio]ne 52a articulo 4to / Ad primum in contrarium
dico idem / q[uod] Christus statim ad infernum descendit / sanctos ibidem existentes liberavit / non
quidem statim statim educendo eos de loco inferni / sed in ipso inferno eos luce
glorie illustrando / et tamen conveniens fuit / ut anima eius / tamdiu rema-
ad 2m neret in inferno / quamdiu corpus in sepulchro / Ad 2m dicendum / q[uod] portis in-
ferni dicuntur impedimenta / quibus sancti patres de inferno exire prohibebantur
/ scilicet reatum culpe primi parentis / quas Christus statim descendens ad inferos
virtute sue passionis et mortis confregit / dum eos luce glorie illustra-
vit / ut beatitudine divinam essentiam viderent / et tamen voluit anima eius in inferno
ad 3m remanere / per eo tempore / Ad 3m dicendum / q[uod] illud verbum domini / non est inte-
lligendum / de paradiso terrestri corporeo / sed de paradiso spirituali / in qua esse dicun-
tur quicumque gloria divina perfruuntur / Unde latro / loco quidem cum Christo ad infernum
descendit / et cum Christo esse / q[uod] dictum est ei / mecum eris / sed premio fuit in
paradiso / q[ui]a ibi divinitate Christi fruebatur / sicut et alii sancti / Concordat Beda super
3o, dicit 22a q[uestio]ne sexta dicens / q[uod] paradisi dicitur / Luce 23o / ubi ipsa divi-
nitas tribuitur cum homo sit / dum deum clare videat / potest dici esse in
paradiso / 2m q[uod] dicit b[eatus] Augustinus / Item 2m h[abe]tur / secundum Thomam in scripto super 3o
dicit 22a q[uestio]ne 2a articulo primo / in responsione ad 3m articulum / ubi probat h[oc]
dictum / q[uod] paradisus triplex est / Una est corporalis terrestris / in qua Adam positus
fuit / Alia corporalis celestis / scilicet celum empireum / Tertia spiritualis / scilicet gloria
de visione dei / et de illo paradiso intelligitur q[uod] dominus dixit latroni / q[uod] statim
spacium passionis et ipse latro / et omnes qui in limbo inferni erant / deum

q essentia viderunt / Sed dices / post mortem xpi / statim fuit aperta ianua dubium
regni celestis / nec fuit aliud retardans / igitur xpus sed alius sanctus statim
euolare debuit in celum / sed non erat sic / sed illos / in quibus nichil purgandum est
statim euolant / Solutio / Dicendum secundum Bonaventuram super / q sicut resurrectio xpi dilata Solutio
est / usque ad diem tercium / ut veritas mortis xpi probaretur / ita ascensio di-
lata est / usque ad diem quadragesimum / ut veritas eius resurrectionis comprobetur / Non
statim in morte xpi / fuit aperta ianua celi / quantum ad medium pendentis
et etiam quantum ad primum beate visionis / quam statim habebat sanctus / Sed
in resurrectione / quantum ad egressum de limbo / sed in ascensione vero / quantum
ad ascensum in celum / Unde in omnibus hiis tribus dicitur ianua fuisse aperta
tamen tunc adhuc aliquid / et sic dicitur / q nichil erat retardans / Secundum rectum est / quantum
ad nos tunc / Erat tamen retardans / ex ea racione predicta / scilicet ut veritas
resurrectionis / cum multa comprobetur argumenta / Circa vicesimam secundam 8 3 7
Circa distinctionem 22 dubitatur primo / utrum congruens fuit xpum ascendere qo
q non dicitur / q de quo modo / pro modo / melius / sed xpus non fuit melius esse in
celo / quam in terra / q nichil accreuit sibi / cum fuit plene beatus / secundum corpus
et animam / Secundo filius dei fuisset humana natura / ad nostram salutem / sed magis
fuisset salutare hominibus / q semper conversaretur nobiscum in terra / ut ipse dixit
discipulis suis luce 17 / venient dies / quando desiderabitis videre unum diem fi-
lii hominis et non videbitis / igitur etc / Contrarium patet / illud Jo. 20 / Ascendo ad patrem
meum et ad patrem vestrum / Respondetur / Sanctus Thomas parte 3a questione 57 articulo primo / q locus
debet esse proporcionatus locato / xpus autem per resurrectionem / vitam in mortale
et incorporale initiauit / sed locus in quo nos habitamus / est locus generacionis
et corrupcionis / locus vero celestis / est locus incorrupcionis / Et ideo non fuit
congruens ut xpus post resurrectionem remaneret in terris / sed congruens fuit ut
ascenderet in celum / Ad primum argumentum dicendum / q xpo per eius ascensionem in celum
nichil accreuit / quantum ad ea / que sunt de essentia diuine glorie secundum animam corporis
secundum animam / tamen aliquid accreuit sibi quantum ad decenciam loci / et hoc
aliquo modo pertinebat ad eius gloriam / et de hac decencia gaudium quoddam
habuit / non quidem q de hoc de nouo gaudere inciperet / quando in celum ascen-
dit / sed q nouo modo / de hoc gauisus est / sicut de re impleta / Ad secundum dicendum
q licet presencia corporalis xpi / fuisset subtracta fidelibus / per ascensionem presencia
tamen diuinitatis semper adest fidelibus / secundum q ipse dicit / Mathei ultimo / Ecce nobiscum
ero usque in consummacionem seculi / qui enim ascendit / in celos / non deserit ad op-
tatos / ait / Leo papa in sermone Cuius enim ascensio in celum / et nobis corpore

presentiam subtraxit magis nobis profuit quam eius presentia corporalis.
Primo propter fidei augmentum, que est de non visis. Unde ipse dicit Iohannis 16°
quod spiritus sanctus adveniens arguet mundum de iustitia scilicet eorum qui credunt
Christo, quod fidelium comparatio est infidelium vituperatio. Unde subdit: quia
ad patrem vado et iam non videbitis me. Beati enim qui non viderunt
et crediderunt. 2° ad spei sublevationem. Unde idem dicit Iohannis xiiii°: Si ab-
iero et preparavero vobis locum, iterum veniam et accipiam vos ad me ipsum, ut ubi
ego sum et vos sitis. Quia ergo quod humanam naturam assumptam in celo col-
locavit, dedit nobis spem illuc perveniendi. 3° ad erigendum caritatis
affectum ad celestia. Unde dicit apostolus ad Colossenses 3°: Que sursum sunt sapite,
et que non sunt super terram etc.

Secundo dubitatur secundum quam naturam competat Christo eius ascensio in celum. Dicendum
quod licet secundum duas naturas, scilicet contradictorum ascensionem et causam ascensionis, et si naturam
contradictorum ascensionem tunc ascendere non potest Christus secundum contradictorum divine nature.
Primo quia nichil est divinitate altius quo posset ascendere. Secundo etiam quia ascensio
est motus localis, qui divine nature non convenit, que est immobilis et illo-
calis. Sed proprius modus ascensio convenit Christo secundum humanam naturam, que continetur loco et
motui subiecta est. Unde sub hoc sensu exponitur decretale quod Christus ascendit
in celum secundum quod homo, non secundum quod deus. Si vero licet secundum designationem causam ascensionis
sumitur quod Christus ascendit in celum non secundum quod homo sed secundum quod deus, quia ex
virtute divinitatis et non ex virtute humanitatis ascendit in celum. Unde Augustinus
in sermone de ascensione: De meo fuit quod dei filius pependit in cruce, de
suo quod ascendit. Hoc secundum Thomam supra articulo [illegible]

Tertio dubitatur utrum Christus propria virtute ascendit. Dicendum quod in Christo est
duplex natura, scilicet divina et humana, et secundum utramque naturam potest accipi virtus
eius. Et quod virtute divina ascendit non est dubium ex dictis. Sed circa
naturam humanam potest accipi duplex virtus Christi: una quidem naturalis, que procedit
ex principiis nature, et tali manifestum est quod Christus non ascendit. Alia autem
virtus in humana natura, scilicet virtus glorie, secundum quam Christus in celum ascen-
derit [illegible] virtute eius, quedam accipitur conveniens huic [illegible], que est lex ut dicit
quia ponitur esse de compositione humani corporis, et per eam clarificata gloria [illegible]
in unum, ita quod instar huius in mortalibus natura claritate in corporibus humanis
durat. Et ideo secundum naturam claritatis corpus humanum [illegible] virtute
fertur de corpore sustentatum ante glorie conformabitur natura celesti [illegible] mutatio-
ne et virtute, corpus Christi et sanctorum tamen ferentur in celum, ut isti dicunt

Alii tamen / ut dicit sanctus Thomas / ubi supra articulo 3° / assignant tales prec-
dicte virtutis ex parte anime glorificate / ex cuius redundantia glorificabitur corpus / ut
Augustinus dicit / ad dyascorum / et in tanta obediencia corporis gloriosi ad
animam dictam / ut sic dicit Augustinus 22 de civitate dei / ubi volet spiritus ibi erit protinus
et corpus / nec volet aliquid / quod nec corpus nec spiritum possit decere / deceret autem
corpus gloriosum et immobile esse in loco celesti / ut predictum est / Ideo ex virtute
anime volentis corpus christi ascendit in celum / Cum igitur christus ascenderit in celum
propria virtute / primo quidem virtute divina / 2° virtute anime glorificate moventis
corpus quod vult / Secundum quod etiam patet / quod a prece / sit elevatus et assumptus / quia eadem
est virtus divina patris et filii et spiritus sancti etc.

Quarto dubitatur / utrum ascendit super omnes celos corporeos / Respondetur quod sic / secundum
intencionem apostoli / ad ephesios 4° dicentis / ascendit / super omnes celos / ut impleret
omnia / Cuius causam assignat sanctus Thomas / ubi supra articulo 5° / quod quanto aliqua
res participat perfectius divinam bonitatem / tanto superior est / in corporali ordine
qui est ordo localis / sed plus participat / de divina bonitate corpus christi gloriosum
quam quodcumque corpus naturale / per formam sue nature / et inter corpora gloriosa manifestum
est / corpus christi maiori refulget gloria / quia gloriosissimum est / Ideo ut sit super omnia
corpora sua constitutum in alto loco et dignitate / Sed etiam hoc occurrit / dubium quinto — 5m dubium
An christus ascendit super omnem creaturam spiritualem / Respondetur quod sic / iuxta illud
apostoli ad ephesios 1° / constituit illum super omnem principatum et potestatem / et super omne nomen
quod nominatur / non solum in hoc seculo / sed in futuro / Cuius racio etiam est / quia quanto res
est nobilior / tanto debetur sibi / locus altior / modo quamvis corpus christi consideratum
secundum condicionem sue nature corporee / sit inferius spiritualibus substantiis / considerando tamen
dignitatem unionis / qua personaliter deo unitum est / Excedit dignitatem omnium spiritualium
substantiarum / Et ideo sibi competit / quod excellencius debetur sibi locus altior / ultra omnem
creaturam etiam spiritualem / Unde Gregorius in omelia ascensionis / omnia super
omnia sua virtute ferebatur etc.

Ultimo dubitatur / utrum ascensio christi sit causa nostre salutis / Respondet sanctus Thomas
ubi supra articulo sexto / quod ascensio christi / est causa nostre salutis / dupliciter / primo
ex parte nostra / Alio ex parte ipsius / Ex parte nostra / quantum quod per ascensionem
mens nostra movetur in deum / et per eius ascensionem / ut patuit supra / primo dicto
locum fidei / spei / 3° caritati / Quarto et per hoc nostra reverencia augetur ad ipsum / quia
iam non estimamus eum / sicut hominem terrenum / sed sicut deum celestem / Ex parte sua
quantum ad ea / que ipse fecit / ascendens propter nostram salutem / Et primo quidem
ipse preparavit nobis viam / ascendendi in celum / secundum quod ipse dicit / Ioh 14° //

Vado parare vobis locum / etc. / Joh. xiiii. c° / ascendit pandens iter ante eos / etc. / Michee ii° / quos de infernº eduxerat in celum trans / ivit / Juxta illud ps. Ascendens christus in altum / captivam duxit captivitatem / etc. i. eos / qui fuerant a dyabolo captivati / secum duxit in celum / Quia in locum / regnum / humane naturae / bona captivae / captivitas utpote / per victoria acquisita / Tertio quia sicut pontifex in veteri testamento intrabat sanctuarium / ut assisteret deo / pro populo / Ita et christus intravit celum ad interpellandum pro nobis / ut dicitur / ad hebre. 10 / Ipsa enim representatio sui / ex natura humana / quam in celum tulit / est quedam interpellatio pro nobis / ut ex quo deus humanam naturam sic exaltavit / christo / etiam eorum misereatur pro quibus / filius dei naturam humanam assumpsit / Quarto / ut in celorum sede / quasi deus et dominus constitutus / ex inde divina dona hominibus mitteret / secundum illud prius allegatum / ad ephe. 4to / Ascendit super omnes celos / ut adimpleret omnia / scilicet suis donis / secundum glo. Hec sanctus Thomas / Et sic est finis

Questio 26 dist. tertii

Questio 26 distinctionis tertii libri et aliquas precedentes ac sequentes distinctiones in quibus determinatur de virtutibus theologicis / Queritur / Utrum spes sit virtus theologica a fide et caritate distincta / Et videtur primo quod tres sint virtutes theologice inter se specie distincte / Patet per illud apostoli primo ad corr. 13 / Nunc autem fides / spes / caritas / tria hec / etc. / ergo tres sunt distincte / Secundo et aliis sequentibus / Et probatur ratione / quia actus unius non est natus esse actus alterius / nec econverso / inquantum inducendo in singulis / Actus enim fidei / scilicet credere / non potest immediate a spe procedere / nec actus spei / videlicet sperare / est actus caritatis / scilicet amare / igitur etc. / Item formale obiectum unius est distinctum ab alterius obiecto / igitur / antecedens patet / quia formale obiectum fidei est deus / sub ratione veritatis / supernaturale nostrum intellectum elevante / et hoc secundum statum presentem / spei vero sub ratione largitatis / sua altitudine facultatem humanam excedentis / Caritatis vero sub ratione supreme bonitatis / separatim supernaturaliter communicantis / Secundo quia iste virtutes theologice de lege dei ordinata hominibus ad salutem sunt necessarie / patet primo de fide / quia sine fide impossibile est placere deo / ad hebre. 11 / de spe patet illud apostoli / ad Titum 3° / heredes sumus per spem vite eterne / de caritate patet eiusdem primo ad corr. 13 / si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas / et si tradidero corpus meum / ita ut ardeam / caritatem autem non habuero / nichil mihi prodest / scilicet ad vitam eternam / Tertio ex a° / quia actus quibus ordinamur ad beatitudinem eternam / habent se ad ipsam / ut merita ad premium / sed nullum potest esse meritum preter caritate / ergo requiruntur tales ad talem comparandam / Nemo etiam ordinatur

90 p.

Quod spes non sit virtus theologica arguitur. Nulla passio est virtus. sed Boetius in li. de consol. dicit spem esse passionem. i. dolorem. Propter id quod dicit philosophus ethicorum. tria sunt in anima potentie passiones et habitus. virtus autem non est in genere passionis ~~sed~~ ~~in genere habitus~~ In oppositum videtur esse apostolus. 1 ad Cor. 13. ubi spem nominat aliis virtutibus theologicis tanquam ab eis distincta.

art. 29°

actus suos ad aliquem finem conscendit nisi eum aliquo modo cognoscat. Sed bonum
supernaturale non cognoscit naturali ratione. Ergo ad hoc quod actus meus ordinem ad eum
oportet quod eum cognoscat aliqua auctoritate cui credimus et hoc fit per fidem per quam
credimus deo revelanti bonum supernaturale. Igitur. Item nemo ordinat actus su-
os in aliquem finem nisi tendat in ipsum tanquam possibilem haberi. Sed finis supernatura-
lis non potest haberi nisi ex alterius dono ut adiutorio. Sed ad hoc requiritur spes qua in-
nitimur divine liberalitati promittenti nobis beatitudinem et volenti nobis eam
dare ex meritis etc.

Tercia propositio: Tres virtutes theologice inclinant ad acquirendum virtutes morales perfectiores quam possent esse quamvis virtutes ex puris naturalibus et solis humanis acquisite. Patet quia sunt instrumenta principaliter perficiendi quia sicut ratio quas prius habemus ex puris naturalibus et solis humanis habemus. Ergo mediantibus eis potest homo acquirere virtutes principaliter perficientes aliis. Unde ipse perfectissime ostendunt finem ultimum desiderandum et amandum et qualiter omnia ad ipsum finem debent ordinari etc. 3a propositio

Quarta propositio: Proprius actus spei virtutis est desiderare bonum infinitum esse bonum sibi desideranti a deo se ipsum liberaliter sibi conferente propter aliquod deo acceptum ad illius boni consecutionem ordinatum. Verbi gratia ego sperando deum desidero ipsum esse bonum meum ab ipso deo se ipsum liberaliter michi conferente propter aliquod acceptum sibi ut sunt propter merita mea [illegible] preterita vel futura vel propter merita christi et propter graciam suam. Hec conclusio patet ex diffinitione spei magistri hanibonis que ponitur in 3o distinctione 26 3 scilicet spes est certa expectatio future beatitudinis veniens ex dei gratia et meritis precedentibus. Unde sic diffinitur actus spei. Et capitur ibi expectatio pro spe desiderio. Est enim spectare desiderare futurum bonum nemini quod est bonum infinitum et sic est actus virtutis theologice quia est in medio circa deum tanquam circa obiectum et nec sit eius desiderium est respectu non habiti sed absentis. Deus autem est absens viatori quia ab eo perfecte viator non habetur et hoc tangitur ubi dicitur quod actus spei est desiderare bonum infinitum. Sed hoc autem quod dicitur esse bonum sibi desideranti tangitur contrarium sed contra cum et est contrarietas sed contra debita quia illud bonum est bonum ipse desideranti quia nullum bonum perfecte quietat appetitum rationalem nisi infinitum. Quod autem additur a deo se ipsum liberaliter sibi conferente in mundo quia deus a nullo potest compelli (?) nisi a se ipso liberaliter se conferente. Per reliquum autem scilicet propter aliquod deo acceptum etc. exprimitur ordinem qualiter sit quomodo ad illud bonum premia scilicet dispositus conveniens secundum ordinationem divinam ad hoc bonum consequendum. Disposuit enim deus nulli creature se perfecte communicare nisi per acceptum et 4a 9o

hoc nimirum in diffinitione spei, nam dicitur veniens ex dei gratia, et meritis precedentibus
quia sine meritis aliquid sperare non spes sed presumptio est etc.

Quinta propositio. Spes est in concupiscibili appetitu, et non irascibili ut sic. patet, quia
actus eius proprius est actus appetitus concupiscibilis ut sic. Consequentia nota, antecedens patet, quia actus eius est
quoddam desiderium, tale autem desiderium est actus potentie concupiscibilis, et non
irascibilis ut sic, nam actus proprius est irasci. Irasci autem secundum philosophum 2° Rethoricorum
est appetere vindictam propter apparentem comprehensionem. Constat autem quod actus spei non
est tale irasci ut appetere vindictam. igitur etc.

Et quia proposita videtur superius, quod obiectum spei non est bonum arduum, sed ratione
ardui, patet quia arduum ut sic est obiectum coniunctum in appetitu irascibili ut sic
communiter etc.

Sexta propositio. spei et caritatis est idem obiectum, scilicet deus, ut est bonum infinitum.
patet, quia caritas tendit in ipsum ut bonum infinitum in se. Licet enim si per impossibile
intelligeretur nullus commodi ipsius ad amantem. Spes autem tendit in ipsum ut
est bonum infinitum commodum ipsum desideranti. Caritas inclinat ad amorem
dei, spes ad desiderium. Et penes istos distinguuntur. Dicitur etiam ex aliis, scilicet quod duplici
modo perficiunt voluntatem. Caritas enim perficit eam ut est affectiva a
ffectione iustitie. facit enim eam tendere in deum propter amare deum ut est bonum
in se. Etiam si nihil commodi inde sequeretur sibi. Spes autem perficit eam ut est
affectiva affectione commodi, unde facit eam tendere in deum ut est bonum ut
commodum sibi. Et voluit aliqui, quod spei et caritatis est idem obiectum, cadunt
sub eadem ratione considerationem, quia illa conditio sed circumstantia actuum in actu spei
scilicet quod spes tendit in deum ut est bonum infinitum, commodum ipsum desideranti, non
est conditio respectu ipsius obiecti. Non est addit super obiectum, stante formali ratione obiecti
eadem, quod patet aperte in fide, quia credendo deum esse salvatorem et benefactorem
hominum, non habeo obiectum aliud formaliter a deo, de quo credo, quod est trinus et unus.
Sed per hoc solum comparo eundem ad temporale, quia comparatio non tollit formalem
rationem obiecti. Sic dicitur in proposito, desiderando bonum infinitum esse bonum
mihi, solum fit comparatio eiusdem ad temporale, quia stat cum fide formalis ratio obiecti.

Sed quia hoc aliquid bonum presens et bonum absens, quia sit obiecta spei et caritatis, arguitur
diversitatem actuum, quod non esset nisi presens et futurum, seu absens esset
de ratione obiectali. Illud secundum vos actus spei et caritatis specie distinguuntur. Et ergo ratione
distinctionis obiectorum formalium, si enim haberet idem obiectum formale tunc mihi se non
distinguuntur, et per consequens nec habitus, quod falsum est. Respondetur quod spei et caritatis non sit

idem obiectum sub eadem ratione considerandum | tunc oppositum ipsi dicit. Et racio
est facilis solutu | [illegible] q ut ipso est ead | Contra predicta arguo primo sic | ar[2]
| frustra ponitur fides infusa | igitur antecedens patet | quia illa frustra ponitur sine qua potest
totaliter fieri dispositio inclinatione ad dominum | ad primum et ad se | sed sic est | quia sine
fide infusa tenet sic quod sapientiam | ex naturalibus quidvis acquisita et fidem acquisitam
Unde sapientia acquisita ostenditur contra dominum | quod est summe bonum et summe diligendum
Et quod | quod sit remunerator | quia summi boni est | sui esse maxime diffusivum et sic
quod | quod sit factor omnium | quia patet ex hoc sumitur ipsum esse summum bonum | Nec
requirit quod in hoc | quod non dependeret ab eo | ymmo etiam | quod creator [illegible] | ut
philosophus [illegible] | Item arguo | quod per fidem acquisitam | posset disponi quod [illegible] | quia ipsa | ar[2] 2o
ostenditur contra et eandem auctoritatem [illegible] infusa | igitur antecedens patet | quia non datur
aliquid credibile | quod respectu eius dabilis sit fides acquisita | ipsum ostendens
| secundum conformitatem eius auctoritati sicut infusa | quia quis credendo ex fide acquisita
derelicta | per actum fidei infuse | etiam [illegible] auctoritati divine | igitur antecedens patet | quia actus
inclinat ad producendum habitum | ad similia inclinantem | Ad primum dominum | quod sapientia | Resp[2]
acquisita | non posset | Hec namque | non ostenditur omnia credibilia | eo modo | quo
creduntur | ut incarnationem Christi ex virgine | passionem | resurrectionem etc. | nec etiam
creationem | et si philosophus ad hoc devenit | non devenit ex naturalibus principiis [illegible]
Aut aliter accepit nomen creationis | quam nos communiter accipimus | Ad secundum | ad 2m
dominum | quod nulla fides acquisita | tot ostenditur | sicut infusa est [illegible] | Propter hoc enim
sic dicitur ab infusa | quia infusa generaliter est respectu omnium credibilium | secunda
acquisita | quia habitus fidei genitus quod actuales credulitates | illius deus est trinus
et unus | solum inclinat ad assentiendum illi et nulli alii | et sic | si [illegible] generatur
habitus fidei ex assensibus duarum | solum inclinat ad assentiendum illis duabus | Et dicitur
conformiter | sicut aliqui posuerunt | prudentiam esse unam simpliciter habitum | respectu
omnium agibilium generaliter | sic fides respectu credibilium | Sed unde | quod sic | ad hunc non
esset dabilis ita perfecta prudentia | ad perfectissimam | quod dabile esset aliquid agibile
quam [illegible] | ita quod non posset indicari | sic numquam produceretur ita perfectus habitus
fidei | qui esset ut natus esset esse contra tot credibilia | sicut fides infusa | Et [illegible] unum
nec talis acquisita fides esset in communi | ad alios iunioribus | [illegible] sed fidem in
principio est placere deo | Sed [illegible] adminus donum sapientie posset [illegible] | sicut dici quod [illegible]
[illegible] sit donum sapientie | ut postea patebit | Aut secundum sanctum Thomam | quod donum non est
virtus [illegible] | vide etiam | quod fides infusa inclinet non super [illegible] etc.

ar^3 Ex alio ar^z spes non est [illegible] virtus theologica igitur aius patet quia nulla virtus
theologica est medium inter duo malicias sed spes igitur etc. aius patet quia virtus
theologica habet summum bonum pro obiecto quo non potest magis diligi. Sunde reddi
aius. Ad probationem respondetur quia spes videtur habere desperacionem et presumpcionem. Item fides
habet videtur contrarium excessus quo quis nimis levis est ad credendum dicta non
credendum. scilicet defectus. Et defectus quo non credit nisi velit credere credenda.
Ad probationem virtus theologica licet etc. concedit. sed adhuc circa hoc contingit excedere et de-
ficere. arc^2 Ex alio ar^z non requiritur spes igitur aius patet quia caritas ad eundem actum compre-
hendat ad quem spes igitur non requiritur spes. aius patet quia actus spei videtur esse de-
siderium summi boni quo quis desiderat summum bonum sibi scilicet intensive in futuro sed
quolibet tale desiderium est actus caritatis igitur hec patet quia omnis dilectio summi boni propter
se dilecti similiter est actus caritatis sed quodlibet desiderium ordinatum summi boni sibi
est dilectio summi boni propter se dilecti igitur maior patet quia omnis amor summi boni
propter se etc. igitur omnis dilectio hec patet de se. Hic audivi apud doctores dici quia desi-
derium summi boni quo quis desiderat deum sibi non est dilectio dei propter se nec
sic desiderans diligit deum in hoc nullum bonum volo deo sed michi sed contra. Item qui
volo alicui esse bonum propter se ipsum eciam diligit alicui et se. similiter qui quis
diligit proximum propter deum ipsum alios diligit sed hoc non est de racione spei propriissime
arc^2 considerata scilicet quod diligat et desiderat deum propter se. Sed contra qui quis desiderat deum
sibi et concupiscit deum sibi ipsum amat ipsum amore concupiscencie igitur amat. Responsio
negando quod aliquis quis sic quis vicissim amat amore concupiscencie sed non amat ac diligit ipsum
propter se quia amare et diligere est aliquo actu est illo actu sibi velle bonum.
Sed contra si volo deum michi et desidero deum michi ipsum volo deum esse michi utile
igitur esse et propter hoc diligo ipsum. Item sequitur quod talis amor concupiscencie scilicet desiderium
spei esset illicitus scilicet virtus recitatur scilicet michi quia me diligendum non relative ad
deum. Ad primum potest dici quod eo ipso quod deum volo michi esse bonum non [illegible] quia velim
eum esse illo actu sed stat quod alio actu. Ad secundum dici potest probabiliter quod quamvis
illo desiderio non referret se in deum sed stat quod alio actu referat eius in deum.
Et si talis contingit esset uniformiter bonus ipse qui desideraret deum sibi non referendo
referendo in deum actualiter vel virtualiter alioquin ipse esset illicitus actus et virtus
recitata sed sequitur quod quodlibet desiderium spei esset virtus recitatur quia illo actu
diligeretur recitata non relative ad deum licet alio actu referatur in deum. Videtur
quod hoc sufficit quod alio actu referatur in deum

Circa 36am distinctionem dubitatur. Utrum virtutes connexe sint inter se
equales. Dicendum quod contingit loqui de virtutibus quadrupliciter. Similiter
quantum ad dignitatem vel obiecti, tunc una est dignior alia, utputa de theologicis
respectu moralium. Similiter quantum ad fervorem et facilitatem vel actus proprii, et
iterum non, quia liberum arbitrium magis fervet quantum ad unam virtutem
quam quantum ad aliam, magis etiam adheret uni quam alteri. Unde quantum ad exerci-
tium virtutes vix aut numquam equantur, nec in se, nec in comparatione ad liberum
arbitrium. Non in se, quia exercitium unius virtutis est frequentius quam exercitium alterius,
sicut exercitium pietatis quam abstinencie. Exercitium etiam unius virtutis est frequencius
in eodem quam alterius, sicut exercitium humilitatis vel fortitudinis quam alterius virtutis. Similiter
non habent equaliter in comparatione ad liberum arbitrium, quia nemo est qui se equaliter
exerceat in actibus omnium virtutum. Alii enim magis vacant circa activam, alii
magis circa contemplativam. Tercio contingit loqui de virtutibus quantum ad stabilitatem et
radicacionem vel subiecti, et iterum non, quia talis radicacio venit ex frequencia
et assuefactione circa actum alicuius virtutis. Quarto quantum ad ordinem et efficaciam
vel premii, et quantum ad hoc habent equaliter in eo, propter hoc quia quantitas
meriti talibus virtutibus insinuatur secundum quantitatem gracie, que facit ad opus
meriti talibus virtutibus valorem
deo placitum, et secundum quantitatem caritatis, que dat operi talibus virtutibus valorem
et pondus. Et quia est una gracia gratum faciens, caritas virtutes informans
in uno homine, una est etiam caritas per modum ponderis. Sin fiet melius
sciendum est quod quantum ad ordinem in finem et efficaciam merendi, tunc omnes
virtutes in eodem equari. Et quia bonitas finalis et principalis virtutum in hoc
attenditur, quod ordinant et disponunt ad summum premium. Et in equalitate
hac virtutes habent equari. Sciendum quod magister simpliciter concludit et sancti
dicunt in uno et eodem equales esse omnes virtutes.

Circa distinctionem 24. tercii sententiarum Albertus magnus In expositione misse
circa simbolum monet tale dubium Utrum In simbolis apostolorum et Nice-
ni synodi articulus sit res vel enunctiabile Res quidem sicut christi in-
carnatio et passio et resurrectio et huiusmodi Enunctiabile autem sicut
christum esse incarnatum vel incarnandum / christum esse passum vel passurum et cetera
Illi enim qui enunciabile dicunt esse articulum inducunt rationem dicentes / quod articulus est secundum
quod iudicatur homo fidelis si credit et iudicatur infidelis si non credit Judicatur
autem infidelis si credit incarnationem / et non credet christum incarnatum esse / ergo
incarnatum esse est articulus et non incarnatio ergo enunciabile est articulus / et non res
Idem autem et eadem ratione dicunt de aliis Sed contra dicunt alii quia Jo. xii. qui preibant
et qui cantabant et qui sequebantur clamabant osanna dicentes. benedictus qui venit in
nomine domini ubi dicit glosa quod qui preibant significant patres precedentes adventum christi cantan-
tes autem significant eos qui tunc fuerunt cum christo. et qui sequebantur significant eos qui futuri
erant post adventum et hii omnes unam fidem habentes clamabant non autem
poterant unam habere fidem si enunciabile esset articulus / quia non est unum enunciabile
christum fore incarnandum et christum iam esse incarnatum et christum incarnatum fuisse
ergo si una est fides oportet quod illud sit articulus quod est idem in tribus temporibus hoc
autem non est nisi res ergo res est articulus et hoc ego sine preiudicio credo verum esse
Et quod obicitur de enunciabili quod tempora variata et cetera dicendum quod hoc est de expressione et
declaratione articuli et non de articulo

Circa eandem distinctionem secundum sanctum thomam in expositione simboli advertendum
quod tota fides christiana circa deitatem et humanitatem christi versatur Unde christus
voce hominis loquens ait Creditis in deum et in me credite Circa utrumque
autem horum a quibusdam vi. quibusdam vii articuli distinguuntur / et sic omnes
articuli secundum quosdam xii secundum quosdam xiiii esse dicuntur Primo igitur sex
articulos sic distinguunt circa fidem deitatis Sunt enim circa deitatem tria
consideranda scilicet unitas divine essencie / trinitas personarum / et effectus divine
virtutis. Primus articulus est ut credamus divine essencie unitatem secundum illud
deut. vi Audi israel dominus deus tuus deus unus est Secundus articulus est
quod tres sint persone divine in una essencia secundum illud Jo. ult. Tres qui testimonium
dant in celo pater et filius et spiritus sanctus et hii tres unum sunt Alii
vero iiii articuli deitatis pertinent ad effectus divine virtutis quorum primus qui est
tercius pertinet ad creacionem rerum in esse secundum illud dixit et facta sunt
Quartus articulus pertinet ad effectum gracie per quam iustificamur a deo secundum illud
Ro. iii Justificati gratis per graciam ipsius scilicet dei et sub hoc articulo comprehendunt
et quecumque pertinent ad ecclesie omnia sacramenta ecclesie / unitatem et dona spiritus sancti et iusticiam hominum
Quintus articulus est de resurrectione de quo dicitur Cor. xv Omnes quidem resurgemus

Septimus articulus pertinet ad ultimum effectum deitatis qui est remuneratio bonorum
et punitio malorum secundum illud psalmi Tu reddes unicuique secundum opera sua.
Alii vero qui vii articulos circa fidem deitatis assignant eos sic designant distin-
guunt ut primus sit de essentie unitate Secundus de persona patris Tertius de persona
filii Quartus de persona spiritus sancti Quintus de effectu creationis Sextus de effectu
iustificationis Septimus de effectu remunerationis in quo comprehendunt resurrectionem
et vitam eternam amen Et sic cum predictorum sex articulorum primum dividunt in 2s
quintum vero et sextum coniungunt in unum et sic secundum eos septem articuli non
differunt quantum ad veritatem fidei vel errorem vitandum qualiter distinguantur Nunc
restat videre articulos qui pertinent ad humanitatem Christi Circa quam etiam quidem
sex articulos distinguunt Quorum primus est circa conceptionem et nativitatem Christi
secundum quod dicitur Ysaie vii Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius emanuel.
Secundus articulus est de morte et passione Christi quod dominus ipse predixit dicens Mathei xx
Ecce ascendimus Ierosolimam et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et
condempnabunt eum morte et tradent eum gentibus etc. Tertius articulus est de
descensu ad inferos Credimus enim etiam Christum descendisse ad inferos corpore
iacente in sepulchro Epistola Descendit primum in inferiores partes terre Quartus
articulus est de resurrectione Christi secundum quod ipse dicit Mathei xx Tertia die resur-
get Quintus articulus est de ascensione Christi in celum de quo ipse dicit Johannis
xx Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum Sextus articulus est de adventu
ad iudicium de quo ipse dominus dicit Mathei xxv Cum venerit filius hominis
in maiestate sua et omnes angeli cum eo tunc sedebit in sede maiestatis
sue etc. Petrus dicit Actuum Hic est qui constitutus est iudex vivorum et mor-
tuorum id est bonorum et malorum sive eorum qui iam mortui sunt et eorum qui
in adventu Christi vivi invenientur Illi autem qui vii articulos humanitatis po-
nunt distinguunt primum articulum in duos punctos scilicet sub alio articulo conceptionem Christi
et sub alio nativitatem In summa autem sciendum est quod secundum quosdam sex sunt articuli
de deitate scilicet quod unus est in essentia Ideo dicitur Credo in unum deum Quod trinus
in personis Ideo dicitur patrem et filium et spiritum sanctum Quod est creator omnium Ideo dicitur Crea-
torem celi et terre et quod ab eo sit omnis gratia et remissio peccatorum Et quod
resuscitabit corpora nostra et quod dabit bonis vitam eternam De humanitate sunt vi
quod conceptus est et natus / quod mortuus et passus / quod descendit ad inferos / quod
resurrexit tertia die / quod ascendit in celum / et quod venturus est ad iudicium.

Circa distinctionem xxiiii^am queritur de obiecto fidei. Utrum veritas increata sit obiectum fidei. Quod non arguitur primo. Illa propositio deus est trinus et unus est veritas creata et ipsa est obiectum fidei igitur. Consequentia tenet. Antecedens probatur quia fideles credunt illam propositionem esse veram. Secundo. falsum est obiectum fidei igitur. Antecedens probatur. fidei potest subesse falsum igitur. Antecedens probatur quia spei potest subesse falsum ergo et fidei. Consequentia tenet quia ambe sunt virtutes theologice. Quod spei possit subesse falsum patet quia aliquis peccatoris sperat se saluari. talis autem spes est de falso cum presciencia dei sit infallibilis. Tertio. Omne visum vel opinatum est obiectum fidei sed non omne tale est veritas increata igitur. Consequentia patet. Maior probatur. omne principaliter significatum per propositionem fideliter creditam esse verum est obiectum fidei sed omne visum scitum vel opinatum est huiusmodi patet quia per illam omne aliud a deo est creatum vel creabile a deo significatur omne visum scitum vel opinatum. igitur quod videtur falsum. In oppositum est dionisius. 7. capitulo de divinis nominibus. ubi dicit. fides est circa simplicem et semper existentem veritatem. sed talis veritas non est nisi increata.

Istius questionis erunt 3 articuli. Primus de obiecto. 2us de hoc. An fidei possit subesse falsum. Et tercius An fides sit de viso sensualiter scito seu opinato.

Quantum ad primum articulum. sit prima suppositio quod veritas est adequacio rei ad intellectum. que triplex est. scilicet entis propositionis et termini. Veritas entis est duplex scilicet creata et increata. Creata est veritas entis dependentis. Increata est veritas primi entis scilicet dei. 2o noto quod obiectum est illud quod obicitur potencie actiue vel habitui. Et quia fides est habitus cum sit virtus infusa. ideo obiectum fidei est obiectum habitus. scilicet fidei seu fideliter creditum. Creditum autem est duplex scilicet signum ut propositio et signatum quod est duplex scilicet principalissimum et minus principale. principalissimum est creditum ad quod omnia alia habent attribucionem. Minus principale est illud quod habet attribucionem ad aliud. Conclusio responsalis. Veritas increata est obiectum principalissimum fidei. patet per rationem terminorum. Et probatur 2o sic. Illud solum est principalissimum obiectum fidei ad quod omnia credibilia reducuntur sed veritas increata est huiusmodi igitur. Consequentia ex notis. Et probatur quia solum veritas increata est finis ultimus omnium aliorum. Conclusio. Principalissimum obiectum virtutis theologice est ens increatum. sed fides est virtus theologica igitur. Consequentia quia per hoc differunt virtutes theologice a moralibus non theologicis quia theologica habet deum pro obiecto et fine. sed non theologica sicut moralis habet deum pro fine et non pro obiecto. Corollarium primum. Veritas prima est quid formale in obiecto fidei a qua est tota ratio obiecti. Declaratur sic. secundum sanctum thomam. In obiecto cuiuslibet potencie est considerare scilicet id quod est formale in obiecto. Et id quod est materiale. Et id quod est accidentale. Sicut patet in obiecto visus. Ibi formale est lumen quod facit colorem actu visibilem. materiale vero est ipse color qui est potencia visibilis. Accidentale vero est sicut quantitas et alia huiusmodi que colorem concomitantur. Et hec est invenire in obiecto fidei. Cum enim fides non consenciat alicui nisi propter veritatem primam. et ideo credibile non habet quod sit actu credibile nisi ex veritate prima. Sicut color est visibilis ex luce. Unde veritas prima est formale in obiecto fidei a qua est tota ratio obiecti. Quicquid autem aliud quod de deo creditur sicut esse passum esse crucifixum et aliud huiusmodi est materiale in obiecto fidei. Ea autem que ex istis credibilibus consequuntur sunt quasi accidentalia. Et ideo generaliter est quod obiectum fidei proprie loquendo est prima veritas increata ut dicit glossa. Et dico proprie loquendo de obiecto. scilicet secundum propriam acceptionem prout obiectum dicitur quod habet rationem motiui. Sic enim obiectum fidei est verum increatum. ut dicit Bonaventura. Si autem obiectum fidei dicatur circa quod ipsa fides versatur tanquam circa illud quod credit esse verum sive illi assenciat propter se sive propter aliud. sic non tantummodo est circa verum increatum sed eciam circa verum creatum. quia fides non tantum credit ipsi divine veritati in se sed etiam in hiis que sibi ab ea dictantur que sunt multa alia creata. Ex quo patet quod fides est circa increatum verum et circa alia creata. Circa increatum tamquam circa id quod est formale in obiecto fidei et quod habet rationem motiui. Circa creata vero tanquam circa materiale. Corollarium 2m quod sequitur ex dictis. fides non habet versari circa verum creatum sicut circa proprium obiectum. licet sit versatur circa vera increata tamen. Corollarium 3m. Resurrectio carnis futura non est obiectum fidei proprium. patet quia obiectum proprium fidei est verum increatum eternum. resurrectio autem carnis est futura. Et si

dicat fides e ita resurrecio quia credimus carnis resurrecionem que futura e. Sedm
s Bonvent. q resurrectio futura carnis no e obiectu gplexu fidei nisi inquantu coparat
ad divina virtute et iusticia q corpora resuscitabit ut secdm merita fiat re
tribucio. Et rone veri increati implicati resurrectio carnis futura ht rone ob.
qd quide verum increatum quantum e de se abstrahit a rone preteriti et futuri. licet
preterito et futuricio notetur ita enis effectum qui quantu e de se ht solu ronem
materialis in coparacione ad fidei assensum s q tactum e. Unde si quis no assen
tit prime veritati dicenti resurrectionem generalem ee futuram dicitur infidelis. Et sic prima
increata veritas e obiectum infidelitatis negative sicut e obiectum fidei affirmative.
Conclusio 2a. Licet aliq veritas sit fidei obiectu gplexu sive signu nulla tn
veritas increata e fidei obiectum gplexu seu signu. Prima pars pz q fides est
ita gplexum tamqm ita suu obiectum ut tenet unus modus probabilis quem Bon
ven etiam sequitur. Cuius ro e quia habitus fidei facit mentem assentire credibili
sive credito. Et q assensus animi no fertur sup incomplexa s sup complexum oportz
ponere q ipm obiectum fidei s q sup id fertur fides habeat ronem complexi. Etiam
qa fides no e sine assensu et ois assensus e ita complexi. igo fides e ita complexum
sicut ita suum obiectum. Declaratur p Aug. in Enchiridion ubi dicit Si tollatur asse
sio tollitur fides. Et id li. de predestinacione sanctorum dicitur Credere est cum assensione cogi
tare. Et hoc. qa ois assensus e ita compositionem et divisionem. Et pa pars gclonis va
2a pars pz quia sola una e veritas increata s illa no e obiectum fidei complexum
seu signum cu ipa sit deus q e omo simplex et nec e tmus nec oro. igi. nulla
veritas increata etc. Ex q sequitur correlarie Non tn veritas increata e obiectum
fidei gplexu seu signum. Nec tm veritas increata e obiectum fidei signatum.
Prima pars pz ex dictis. 2a pars pz qa humanitas xpi e obiectum fidei signatum. s
illa no e veritas increata igitur etc. Declaratur q credimus xpm esse hominem et
humanitatem xpi esse assumptam a deo in tempore. Et tamen q humanitas xpi no e
deus etc. Quantum ad secdm articulum An fidei possit subesse falsum.
Noto fides capitur uno modo p habilitate ad credendum sic cap. Ro. 1. Gratias ago
deo meo qa fides vestra annunciatur in universo mundo. Alio modo p obiecto ut in sim
bolo Athanasii fides autem katholica hec e. Tercio modo p actu. Unde Aug. sup
Joh. omel. 40. fides e credere qd no vides. Quarto modo p observancia promissi
Unde Jeremie 7. Periit fides et ablata e de ore eorum. Secdm Durandum
addunt fides sumitur uno generaliter et sic e habitus quo assentimus alicui propter auctoritatem
dicentis seu insinuantis et dividitur in fide acquisitam et infusam. Alio modo sumitur
proprie et sic e habitus quo assentitur dictis sacre scripture propter auctoritatem dei ipam re
velantis. Et illa e fides de q loquuntur theologi. Et e duplex scilicet formata et
informis. Item suppono q tunc dicitur fidei subesse falsum qn s fide cre
ditur falsum. Quia vero nos loquimur de fide infusa vel de acquisita ideo
pono duas gclusiones ad articulum istum. Prima. Impossibile e fidei proprie dicte que
est fides infusa a deo falsum subesse. Probatur s Bonven. Quia cum habitus
fidei ipam mentem illuminet ad assenciendum veritati credite secdm illustracionem
divine presciencie et divine presciencie no possit subesse falsum qa ipa no pt falsificari
sic nec e ponere q ipi habitui fidei nec falsum subsit nec subesse possit.
Quemadmodum enim divina presciencia qa ex rebus no pendet neq eis suspicie cognoscit
no solum ea q ventura sunt necessario s etiam contingencia. Ita q etiam ea decipi no pos
sit in 1. li. ostensum fuit. Sic et fides q cognicioni divine presciencie innititur a qua etiam
illuminatur et dirigitur. etiam credulitatem et illuminacionem ht de futuris etiam contingentibus.
Ita q illa quantum e de se possint no evenire. fides tn no pt decipi nec er
rare. Et hinc e qd dicitur b Aug. 40 retractacionum c. 16. Fides xpiana nec fallere
nec falli pt. Confirmatur. Fides assentit prime veritati propter se et sup oia in cre
dendo. s pa veritas no pt fidei dictare nisi verum. igo ipa no pt assentire nisi
vero. et p gns ei no pt subesse nisi verum. Ex qua gclone sequitur correlarie primo.
Impossibile est fidem proprie dictam esse de falso. Nam visio que erit in patria

no est de aliquo (falso) / g° nec fides. qua pz / quia illius solius e fides i via cui
erit visio i pria. Cu g° fidei succedit visio prie. sic q illa q nūc p fide
credūt tūc facialr videbūtr / ideo si nūc fidei possz subesse flm. eode mo
et illi visioni postea q illi fidei succedit posset subesse flm. 2° seqr. Impls
est fidem pdictā esse erroneā. aut deceptoriam. Ro / qa s Aug fides
e illuīacio mentis. g° est pncipiū illuīaciōis eius. et nullo mo deceptoria
3° seqr. Concedendū esse. q fidei no pt flm subesse. Quia no pnt simul
stare falsitas i credito et vitas i credente sue i fide. Sz d. aliqn ado
racōni alicuius fidel pt subesse flm / sic qn adorat hostia no consecratam
q consecrata adhibita debita diligecia / et tal adoracio meritoria e / et ita oz
tū hz a fide et caritate / g° si ei subest flm / vr q et fidei subst flm / R
dr q adoracōni facte scdm directione et regula fidei nuqua subest
flm / eo q fides dicat nichil adorandu ee nisi de quo hetr ecta cogno / de
eo aut de quo no hetur ctitudo. dicit adorandu ee psupposita condicōe.
Vn ois fidel vere adorans hostiā consecratā adorat sub ea condicōne si
pfcā sint ecia ipaz ea q ad consecracōz sut necia s institucōne divina
et sic nuqua decipitr nec errat. Ex q° pz q actus latrie no imediate
adorat visa hostia. sz cu hac condicōe adiecta actualr vel habitualr si ri
te sit pfca consecrao. Et qa cu hac condicōe fides importat huiusmoi actū / io
te sit pfca consecrao Et qa cū hac condicōne fides iportat huiusmoi actū / io
actui latrie ut a fide e impatus no pt subesse flm. Scda gelo. Ali
cui fidei cōmuniter dicte seu acquisite pt subesse flm. pz qr s fide acqui
sitā pt ho vel i medio vel i experiencia fallaci desice. Pz ecia de fide
saracenoz turcoz et alioz. Et rōne pr / qa aliqua fides acqsita pt aucte
dicentis hz auctorez fallibile et potente falle / sic. deni fidei qmt dicit te Aug.
pr. de duersaz sectaz fide. Conte seqr. q huiusmoi fides pt ee de falso.
2° seqr. q huiusmoi fides pt esse pncipiū decepcōis. et erroris.

3a ar^s Quantu ad tciu artlū. q e de hoc. An fides sit de viso sensualiter.
opinato. seu scito. Noto. Crede e actus fidei maxie qn vsatr circa aliq
que spectant ad religione christiana. Sz intellige pprie e act9 itellcus
put est habitus pncipioz. Scire aute pprie e actus scie. Opinari vo e
act9 opinionis. Et ista dicunt. Na qn intellect9 assentit vo ex sola eui
dencia eius. tuc dr intellige seu vide intellectualr / qa ad illa intellecoz
intellcus dectiatur / sic vis9 ad visoz p sola pnciā obi. Qn aute intellcus
dectiatur ad assenciedū p rōnem que resolvit vsqz ad pna p se nota
q videntr. tuc dr scire. Qn vo dectiatr p volutate ad assenciendu. qa volu
tas reputat illi adherendu firmr ppt aliqud rōne. licet illa no sufficiat ad
intellcm determiae. et intellcus no pt illud resolue vsqz ad pna p se nota.
tuc dr crede. Qn aute rō manet ad altaz pte et no sufficit ad det
mīandū intellectū. nec sufficit dectiare volutate ut boni videatr ei ad
here firmr illi parti. tuc dr opinari. Sz si ad vtraqz ptem tales rones
fuerint eqz fortes. tuc dr dubitare. Iste noto s Bonven. Queda sut
q subiciutr sensui exterioris simpr et totalr / et illa vide est clare et pfcte cognosce.
Vn circa talia no pt simul esse fides cu ~~[illegible]~~ visione exterioi / io qa
visio illa excludit omez cognicōz enigmaticā. Et s hr dicitr qmt / q
s. tho. fides no est de visis. / qa forma illa intelligibil q pncipar e obm fidei
sz deus / formacōnez nri intellect9 subterfugit / et no e ei pvius i statu
vie ut dicit Aug. Queda aut sut / que s aliqud sui subiacent sensui / et
s aliqud latent ipm sensum. Et circa hec pt bn esse visio scd vnu / et credulitas
fidei s aliud. Visio s illud qd patet. fides s illud qd latet. Et hoc mo
est intellige de Christo / qui scdm naturaz assumpta corpea aptoz sensibs
patebat s aute naz divina omez sensum latebat. Et eadem psona s naturas
duersas simul erat visui cognita et icognita / ideo simul poterat esse visa
9o .i. et credita. Ista pmiss. elicit gclo pa. Quamvis no possit fides esse de
hys que subiciuntur sensui exterioi simpr et totalr. pt tn esse de hys que

subiciuntur sensui secundum aliquid. Prima pars patet ex prima parte .2. notabilis. Nam de hiis que subiciuntur
sensui exteriori simpliciter et totaliter ita quod clare et perfecte cognoscuntur non potest esse fides.
Et patet ex alio. fides generat spem ut dicit glosa super illo Math. 1. Abraham genuit
Isaac. sed spes est de visis ut dicitur Ro. 8. ergo et fides est de non visis. Secunda pars patet
ex 2 parte notabilis eiusdem. Nam apostoli de persona Christi fidem habuerunt que ipsorum sensui subici
ebatur videntes ipsum miracula operari docere pati celum ascendere. que visio in ipsis
apostolis fidem non excludebat. Unde persona Christi simul erat apostolis visa et credita
Et hoc non erat impossibile ymmo sic esse et fuisse facile est intelligere si quis attendat
quomodo circa idem potest esse certitudo et dubitacio. sed diversas naturas et diversos respectus ac secundum
diversas condiciones. Esto enim quod hic personaliter sit Christus coram oculis meis. Et si
visu cognoscam ipsum esse hominem. numquam tamen per visum cognoscam ipsum esse deum
vel filium dei. ideo alius instinctus necessarius est ad hoc quod cognoscam ipsum esse deum.
Et hoc est quod dominus dixit petro cum dixisset. Tu es Christus filius dei vivi. Caro et sanguis
et sanguis non revelavit tibi etc. Correlarie sequitur primo. Quod fides et visio sensualis
possunt esse circa unum et eundem. quamvis non secundum idem. patet de Christo. de quo erat
visio corporalis et fides interior. Et inde intelligitur id quod dominus dixit Thome Joh.
xx. Quia vidisti me thoma credidisti. Ubi dicunt sancti Aug. et Greg. de Thoma
quod aliud vidit et aliud credidit. hominem vidit et deum confessus est dicens. dominus meus
et deus meus. Et sicut de Thoma dictum ita et de ceteris apostolis. et de beata virgine Maria.
similiter. Ipsa enim in Christo aliud vidit et aliud credidit. Et quamvis consuetudinali ex
periencia se sciverit concepisse sine viri semine. tamen se concepisse personam verbi
novit mediante fide. Secundo sequitur. Licet fides sit de non apparentibus et non visis
secundum naturam secundum quam non apparent tamen quandoque racione et per concomitanciam potest dici quod sit de
aliquibus que apparent. patet ex predictis. eo quod unum et idem potest simul apparere et
latere. Sed contra dicitur. Ad credere sive ad fidem necessaria est latencia. sicut id Aug. super
Johannem quod habetur in glosa Joh. 14. super illo Vado parare vobis locum. Erat ne vi
deatur. lateat ut credatur. Si ergo ad credendum necessaria est latencia. videtur quod impossibile sit
visionem corporalem simul cum fide stare circa idem. Ad hoc dicendum est. quod ad fidem necessaria est
latencia divinitatis. sed latencia humanitatis non est de necessitate fidei. quamvis ipsa
faciat ad maiorem fidei puritatem. Purius enim apostoli moti sunt motu fidei et
motu dileccionis in Christum postquam eius abscessit quam in eius presencia. Et dominus Joh.
xx. magis laudat fidem illorum qui non viderunt et crediderunt quam fidem Thome.
Et beatus Petrus 1 Canonica 1 c. commendat eos qui Christum non viderunt et tamen in
eum crediderunt. Et hoc est quod vult illa glosa dicere. quod dei absencia corporalis fa
cit ad fidei promocionem. Et ex hoc non sequitur quod corporalis visio tollat ipsam fidem.
Tercio sequitur. Quod ea de quibus est fides non sunt omnino incognita. sed sunt nota in
speculo et in enigmate. probatur. quia omnis habitus in potencia cognitiva existens facit
cognoscere suum obiectum. sed fides est in potencia cognitiva quia in intellectu ut est in subiecto. ergo ea que
sunt fidei non sunt omnino ignota. sed aliquo modo cognita. Unde sequitur etiam quod credita per fi
dem non sunt intellectui credentis incognita. quia intellectus credentis talibus
creditis adheret. quamvis non per evidenciam manifestam. Et hoc est quod dicit apostolus. quod nunc
cognoscimus ex parte. id est imperfecte. 1. Cor. 13. vel obscure scilicet per fidem. Quarto sequitur. Quod credere
hiis que non videmus est laudabile et meritorium. patet per id Joh. xx. beati qui non vide
runt et crediderunt. Et racio huius est. Nam omnis virtus est laudabilis et meritoria conceptu est
tamen. credere autem que non videntur est actus fidei que virtus est. ergo laudabile et meritori
um est credere hiis que ad fidem pertinent. Quantum ad aliud punctum
huius articuli. An fides sit de opinato Noto secundum Bonaven. opinio probabilis dupliciter
consuevit accipi. Uno modo dicitur acceptacio unius partis cum formidine alterius. Alio modo
dicitur acceptacio unius partis per raciones probabiles sine formidine ad oppositum sed
quod consuevit dici quod philosophus dicatur generat opinionem. demonstratus vero scienciam. Secundum hoc
post ista dico. Fides non est de hiis de quibus habetur opinio probabilis huius secum
annexam formidinem et vacillacionem. Patet quia fides est articulis credendis firmiter
de

Opinatum dicitur de quo habetur opinio nec probabiles. Opinio autem probabilis dupliciter consuevit accipi etc.

exterior

p ecclam · vn athanasius d[icit] de articul fidei · Quā nisi quisqz fideliter
firmit[er]qz crediderit · et · sz ꝯstat · q firmit[er] crede excludit formidinē ad opposit[um].
Corollare seq[uitur] · qz etsi fides nō possit stare cū opione anexā formidinē
h[ab]ite · pt tn stare cū opione anexā formidinē nō h[ab]ite · p[ri]ma ps pz ex dictis
Na tal opio nō pt simul stare cū h[ab]itu fidei circa eadem materiā · eo q
fides facit plene ꝯsentire i alteram ptem · sic q nō reputat oppositū eius
fals[um] z erroneū · vn nec ppt aliquā rōm superuenientē pt ad oppo[situm] i[n]clinari
z io quia tollit fluctuatōz opionis · opio simul cū fide se ꝯpati nō pt ·
2a ps pz · qz opio nō h[ab]ens formidinē anexā · ē accepta[ti]o deducta ex p[ro]babilibz
que bn stat cū h[ab]itu fidei circa eand[em] mām · vn in eis qui studiose scrutantur
z laborant i scriptura sacra cū adiutorio p[h]ie fides nō euacuatur · Certū aut ē · q tales habent multas rōnes p[ro]babiles p[ro] veritate ꝯplexorum
de fide · que credenda sunt · Et sic circa idē simul et semel pt esse opio z fides · itē de opione scd'm dicta · Nam multi fideles ad ea q credunt
h[ab]ent multas verisimiles rōnes · z tal opio fide nō impugnat ymo sibi subseruit z famulatur · Est enī i fidei fomentū ꝯtinū ad infirmos · z i oblectamentū ꝯtinū ad p[er]fectos · vn rōnes naturales plurimm sunt fidei orthodoxe
cooperantes · vt et infirmorum fides p eas foueatur · z p[er]fectorum oblectetur ·
Ex qbus pz de quo opinato ē fides · z de q nō · Est enī fides de opinato
qd ē acceptatū ex p[ro]babilibus rōnibus · cū nō ē anexa formido z vacillacio
multū aut ꝯfert fidei p[ro]babilitas rōnū · sic dictū fuit i p[ri]mo h · i p[ri]n[cipi]o.
Nō est aut fides ꝯ opiato s opioēz illā q sonat i p[ro]fessionē · vz put dicat
vacillacōz z imitencia ipius assensus sup[er] p[ro]babilibz rōnibz p[ro]babiliter · q a pt
ht repugnācia cū fide · Quantū vo ad illā ptē q querit · An fides sit
de scito vl' scibili · Rndz s Bonvent · Duplex ē cognicio siue scientia · Quedā
ē apte ꝯprehensionis · Alia ē manuductioē rōcinacionis · Scd'm hoc ponit
hec ꝯclo · Licet h[ab]itus fidei nō stet simul cū scientia ꝯprehensionis · stat tn
simul cū scientia q ē manuductio rōnis · p[ri]a ps pz · loqndo de scientia apte ꝯprehensionis · q ꝯgnoscit deus i p[at]ria · nō ꝯpatitur secū fide · ut id simul sit scitū
z creditū · eo q tal cognicio simplr excludit enigma · 2a ps pz · Nā loquendo de scientia q ē manuductio rōnis · de vno z eod pt sl' h[ab]ri scientia manuductione rōnis cū h[ab]itu fidei · vt d[icit] Aug 14 de tri · z Richardus de
scō victore · Corollarie seq[uitur] · q aliquis credens deū esse creatorem omniū
pt idem scire demonstracione naturali rōnis manuductiua · 2o sequit[ur]
Licet aliquis possit rōnibus naturalibz deū esse vnū i essencia z trinū in
p[er]sonis possit p[ro]bare · hoc tn nō pt nisi p misteria fidei eminēcie ·
3a seq[uitur] · Aliquis plures ph[ilosoph]i de deo multa vera inuenerunt · quia tn fide caruerunt i multis defecerunt z errauerunt · ut deducit Lumbdg i p[ri]a p[ar]te
Erudimenti doctrine · Ad arta an opio[nes] · ad p[ri]m d[icendu]m · q stat p ꝯclone
scda p[ar]ti arti · z eius corr[ollari]o · Ad scdm d[icendu]m · q loquendo de vera spe · que est
virtus a deo infusa · ipi nō pt subesse falsum · q a illa spe · nō sperat se homo
ꝯsequi b[ea]titudinē · nisi p[re]suppositis meritis · Et quia ois hō in fine vite huius
habens merita eterne b[ea]titudinis saluabitur · ideo tali spei nunquā subest falsum
Vnde licet reprobatus nō saluetur · tn illa ē vera · Si reprobatus in fine vite habuit merita vite eterne · ipse saluabitur · z ~~hoc~~ illud sufficit ad hoc
q spei nō subsit falsum · Ad 3m d[icendu]m · q stat p dicta in 3o arto ·

Circa distinctione xxvij^a est q°. Vtrū Caritas sit virtus. ab alijs
theologicis distincta. Q) nō sit v̄tus vr̄. Quia finis p̄cepti ē caritas ut
dicit ap̄ls. j. thio. j. igitur ē finis v̄tutū. finis aūt v̄tutū nō ē virtus ꝫ phōs ꝫ
ē felicitas. vl' b̄titudo ꝫ stōs. ꝫ caritas nō ē virt9. Q) nō sit ab alijs disti
cta. vr̄. Quicq) cadit ī diffinitōe v̄tutꝫ nō distīn a v̄tutib) ꝫ caritas ē h) ꝫ.
Ap̄oē pꝫ p Jōm q dr̄. vt breuiter omēꝫ v̄tutꝫ diffinitōꝫ cōplectar. virtus ē cari
tas q̄ diligit de9 ꝫ p̄x9. ꝫ aug̃ dr̄. q virtus ē ordo amoꝛis. igr̄. caritas nō
distīn ab alijs v̄tutib9. In oppositū. q caritas sit vr̄9. ar. q ꝫ ph̄m
virtus ē dispo p̄fti ad op̄ti^m. g° maior dispo magis ē virt9. ꝫ caritas ē ma
xiā dispo. qa hꝫ op̄ti^m p ob. et fine. g°. ipa ē maxie vr̄9. Itē. Contraria
mutuo se expellunt. caritas aūt maxie expellit viciū. g° maxie est virtus.
Sꝫ q sit ab alijs distīcta p̄ꝫ. qa omē qd' cōdistīn ꝫ alia. ē distinctū ab illis.
ꝫ caritas ē h) vt ꝫ p ap̄lm. j. Coꝛ. ꝫ. dicēꝫ Maioꝛ hijs ē caritas. Circa
q̄onē istā. videndū ē p°. de ipā caritate ī g̃nali. quid sit. ꝫ de q̄sito. Vbi
nōnd. ꝫ alb'tū. ī scripto. Caritas ē virt9 excellētyssia. ad cui9 actū formād'
nā miquā exse sufficit. Et q̄uis dicat ph̄s. j. ethi. sic vnicuiqꝫ rei ꝓpriū
ē op9 ꝫ act9. ita homini elige ꝫ dilige scd' rōnale potēciā. tamē ab ipsis
ph̄is nāli luīe ambulātib9 nō ē q̄situ bo^m vel dilectio nisi ꝫ ciuilem vitā.
Caritas aūt nō sic q̄rit bonū. ꝫ potius qd' absolute bonū ē. scꝫ bonū b̄ti
ficū. eleuatū sup omēꝫ vires. ꝫ hinc ē. q ad illud bonū ꝓmerendū ꝫ atti
gendū qd' ē b̄titudo req̄rit alia dilectio ꝫ ap̄lioꝛ q̄m illa que ex nālib9 pt̄
acq̄ri. Et qa nob ꝓmittit̄ q̄dā felicitas ī qua erim9 angelis eq̄les. vt pꝫ math
22. que nō solū vires hoīs sed etiā āgeloꝝ excedit. q p grām etiā ad hāc
ꝓducimur. sic ꝫ nos. soli aūt deo ē nālis. ideo oꝫ ad hoc. q ad felicitatē illā
diuiā ho ꝓueniat. q diuie vite p̄ticeps fiat p amiciciā q̄ndā. qua homo
deū diligit et deus hoīeꝫ. ꝫ p quā efficit̄ q̄dā associa° hoīs ad deū. vt
dr̄. j. Johis. j. Si ī luce ambulam9 sicꝫ ipē ī luce ē. societatē habe9 adin
uicem. Hec aūt amicicia caritas est. qua deo cōiūgim9 ꝫ q̄uinim9 facul
tatem natuē excedens. sicꝫ b̄titudo ad quā ordinat̄. ꝫ qa facultatēꝫ natē
excedit. ideo oꝫ. q p aliquod ~~[illegible]~~ bonū supadditū p̄ficiat̄ nā. ꝫ hoc est
ꝫ v̄tutꝫ. Vn̄ oꝫ dicē caritatem esse v̄tutē theolo^ca. que diffundit̄ ī cordi
b9 nr̄is p spm̄ s. q dat9 ē nob. Ro. v. Nōnd 2°. q Caritas multip^r c̄sidat̄.
ꝫ ꝫ multiꝫ c̄sidacōꝫ multi^r diffinit̄. Nā vno° c̄sr̄. ī ordiē ad suū obiectū et
ꝓpriū actū. ꝫ sic aug̃ diffinit eā ī lrā sic. Caritas ē dilectio q̄ diligit̄ deus
ꝓpt' se ꝫ ꝓx9 ꝓpter deū vel ī deo. ꝫ hec ē q̄uis diffio. vbi. ī eo q dr̄. dilec̄
tangit̄ act9 caritatꝫ. Obiectū aūt ī eo. q dr̄. deus. q ē ob^m p̄mariū circa
qd' caritas v̄sat̄. scd'ariū vo ē ꝓx9. ꝫ ly ꝓpt' se dr̄. triꝑlex cāꝫ. p° efficientē.
quia caritas facit nos dilige instrumītalit̄. ꝫ nosipi facim9 nos diligere
deū. ꝫ h^c facit caritas inq̄ntū ē silitudo diuie bonitatꝫ. 2° dr̄ causā
foꝛālē exemplarēꝫ. quia caritas ē foꝛā q diligi9 deū. 3°. dr̄ cāꝫ finalē.
qa diligi9 deū. nō ꝓpt' aliud. hoīem vo ꝓpt' aliud. Silr' ꝫ v̄tutes ꝫ oīa
alia bona ꝓpt' aliud diligi9. qa ꝓpt deū. Alio° c̄sr̄. ī ordiē ad ꝓpriū
effcm̄. qui ē vnire. ꝫ facē adherere deo. ꝫ ꝫ hc diffit eā aug̃ tꝑle. p° ī
li. de Moib9 eccl'ie sic. Caritas. ē virtussiā aīm' affectio cōiugens nos deo. ꝫ
ī li. de spū ꝫ aīa sic. Caritas ē vita coplans amātē cū amato. ī qb9
diffinicōnib9. caritas diffinit̄ p cōiugē seu vnire. In li. aūt soliloquioꝝ. sic.
Caritas ē virtus qua deū vidē eo ꝫ p̄fcm̄ desidam9. vbi caritas diffi
nit̄ p vidē. nō q videē sit ꝓpriū ipi9. ꝫ quia desidare ei9 ē ꝓpriū. eo q desi
deriū nō solū ē p̄ntꝫ rei ꝫ ꝫ absentis. 3° c̄sr̄. ī ordiē ad hui9 silr' cōiunctos
s. ī ordiē ad fidē. ꝫ spem. ꝫ sic diffinit ap̄ls. j. Thio. j. Caritas ē finis p̄ce
pti. de corde puro ꝫ c̄sciā bō. ꝫ fide nō ficta. s. p̄cedentib). Q) diffio dat p̄es
g̃nāncia caritatē. fides enī ꝫ spes via g̃nacōnis ꝫ natuē p̄cedūt carita
tē. licꝫ caritas ordine p̄fcōnis p̄cedat. abaꝫ. Ipā enī ē finis ꝫ vinculum
ad qd' tendūt oēs alie v̄tutes. ut ī ipā caritatē cōiugant sue p̄fectiōis. Na

omēs v̄tutes ad hoc tendūt. ut hoīez sūmo bono cōiungant. Et q̄a p caritatē
sit īmediata cōiunctio. ideo ap̄ls dicit eā esse finē. quia ad eā alie v̄tutes
ordināt᷑. Et dr̄ finis cōsūmacōnis. ⁊ nō cōsūcōnis. quia qui caritatē h̄z totā
legē īplevit. Ro. 13. Et addr̄ de corde puro. qd̄ pōt ꝑ intellcū. ut sit s̄n̄s. de
cor. pu. i. intellectu. cui⁹ puritas in hoc cōsistit. ut separet dilectū ab hijs
q̄ nō sūt diligēda. Consciā aūt bō pōt ꝑ spe fūdata ī bō cōsciā. Dr̄ etiā
⁊ fide nō ficta. q̄a ip̄a caritas nō fingit sibi fantasmata ad alia diligibi
lia p̄ter deū. Et io ap̄ls ī sua diffinicōne. attendit ordiez nē. nō tp̄is. Ita
q͛ puritas intellect⁹ sit p̄a ī cōnacōne caritatē ⁊ hec puritas respicit fidē
que ē ī intellcū. ex qua puritate cōnāt᷑ cōsciā bō. i. spes fūdata. ex qua ē
fides nō ficta. i. nō fragil ī adūsis. Caritas enī p̄suppōit fidē q̄ est in
intellcū. sic oīs h̄itus affectiuus p̄suppōt h̄itū cognitiuū. Ex hijs elicit᷑
9o 1a cōclusio ista. Diffinicōes caritatis quā dat ap̄ls. 1. Thi. 1. et alia cōmunis
⁊ cetere p aug̃ date sunt bn̄ assignate. pz ex nōli 2o. Exprimūt enī ip̄e
tatem diffiniti. et explicant omēz cōdicōnem caritatis. go ꝛc. Sz ꝯ diffiōz
q̄ ē radix oīs boni apti ar. Caritas ē radix oīū v̄tutū. sz radix ē p̄n̄m ⁊ virtus incremēti
igō potius debuit dixisse. caritas ē p̄n̄m p̄cepti ⁊ nō finis. R̄ dd̄ Caritas dlb.
dr̄ radix ⁊ finis p̄cepti. Radix dr̄ in qua tota planta vite hoīs ⁊ aliaz
v̄tutū capit nutrimētū dulcedinis. Nichil enī facit suaue iugū dn̄i. ⁊ diffi
cultatē aufert ī omib⁹ agēdis. nisi affect⁹ bonitatis diuine qui ē caritas.
Et sic h̄nt modū caritas ē p̄n̄m quoddam ⁊ radix omniū bonoꝝ actuū. Sed in
quātū ad eā omēs v̄tutes ordināt᷑. dr̄ esse finis cōsūmacōnis. iuxta illud
psalte. Omīs cōsūmacōnis vidi finē. Et seq᷑. latū mādatū tuū nimis. idest
9o 2a caritas. Conclo 2a. Caritas est virtus. pz ex nōli. p̄o. Est enī habit⁹
laudabil ⁊ eleuans potēciā ad extremū suū seu potētie sue. go ē virt⁹.
cōnā tz. q̄a virt⁹ attendit᷑ s̄ ~~extremū~~ excellēciā t̄minū. ut dr̄ 1. Celi. Et añs
pz. quia eleuat potenciā ad diligēdū obiectū btificū ulē id qd̄ pt̄ ex na
turalib⁹. Et ē virt⁹. cōnatz. q̄ h̄ dōtur virt⁹. qd̄ h̄ntez ꝑficit ⁊ op⁹ eius bōm
reddit. Item Caritas ē quid infusū qd̄ eleuat affēm ad diligendū me
ritorie obiectū btificū ut deū ē. igit᷑ seq᷑. corr̄e. q͛ est virtus theol̄a. siue
infusa. Cui⁹ rō. q̄ illa virt⁹ ē theol̄a que īmediate ꝑ ob̄o h̄z deū. sz cari
tas ē h̄m. igō. Coꝝ. ex cōdicōib⁹ v̄tū theol̄e. Maioꝛ pz. q̄ sicut fides īmediate
ꝑ ob̄o h̄z deū ad ip̄m cognoscendū ī intū. ⁊ ut ē ver̄ p̄m. sic caritas ī volu
tate sue ī affcū. h̄z deū īmediate ꝑ ob̄o. ad eū diligēdū ⁊ ut ē sūmū
bonū. Ite seq᷑. Licet caritas sit amicicia q̄dā hoīs ad deū. nō tn̄ est
illa amicicia de q̄ ē cōsidacō apud moralē phm̄. p̄a ꝑs ex nōli p̄o. 2a
ꝑs pz. q̄a amicicia ut ē de cōsidacōne moral. ē redamācium. ut Ethi.
Caritas aūt ē etiā ad nō redamātes. q̄a ad inimicos. Itē illa ē nō
latens ī cōpass s̄ phm̄. caritas aūt ī ꝑtē latet. Itē. illa ē eoꝝ qui cōn
veniūt ad inuicē ⁊ cōmitant. ī eisd̄ opib⁹. sz caritas ē ad deū et ad angelos
quoꝝ cōsrsacō nō ē cū hoīb⁹. Itē. illa q̄rit colloqui ⁊ videē amicū. ut dr̄
phs. sz caritas hoc nō q̄rit. ut dr̄ Ieo⁹ ī plogo biblie. Itē illa nō ē nisi
ad paucos ⁊ v̄tuosos. sz caritas ē ad omēs. etiā malos. P̄ seq᷑ 3o. Ca
ritas cū sit h̄it⁹ infusus nō ē passio. pz. oīs pao seq᷑ motū appetitus
sensitiui. sz caritas nō. q̄a īmediate a deo īfūdit᷑ ut infantib⁹ ī bap.
vbi nō pt̄ dici. q͛ h̄ fiat mediate motu s̄s⁹. Corr̄e et seq᷑. Caritas
cū sit h̄it⁹ infusus. est subiectiue ī volūtate. ⁊ nō ī intellectu. pz. quia
ob̄m intellcus ē veꝝ. ob̄m vo volūtatis sic ⁊ caritatis ē bonū. Ḡn subiectū ~~vo~~
~~lūtatis~~ p̄priū caritatis ē volūtas. Et sic relinq᷑. q͛ caritas ē ī volūtate ⁊ nō
9o 3a ī intellectu. Tercia cōclo. Caritas ē virt⁹ p̄cipua. cōstituitur excellē
tissiā. ꝓbat᷑ auctib⁹ ⁊ rōnib⁹. Auctib⁹. q̄a p̄a petri ē. scribit᷑. Estote prudē
tes ⁊ vigilate ī orōnib⁹. Et seq᷑. Añ oīa mutuā ī vob caritatē cōtinuā h̄ntes
quia caritas opit multitudiez pctoꝝ. vbi pz. q͛ ap̄ls p̄pōit caritatē prudē
cie etiā sp̄uali q̄ fides ē. ⁊ si fidem p̄cedit. omēs v̄tutes añcedit ⁊ sic erit
p̄cipua. 2o q̄a ap̄ls 1. Cor. 12. postq̄z dixit. q͛ alij ꝑ sp̄m dat᷑ s̄mo sapiē
tie. alij fides. ꝛc. subdit ~~ad spiriti~~ ī p̄n̄o cap̄li 13. Emulamini carismata

meliora / et seq. ad propositum. Et adhuc excellenciorem viam vobis demonstrabo. Ubi
per viam intelligit caritatem qua itur ad deum et qua deus venit ad nos. 3º patet per
auctoritatem Aug. 15 de trin. c. 18 dicentis: Nullum donum dei est isto excellencius, quia solum
ipsum dividit inter filios regni et perdicionis eterne. Unde patet caritatem esse habitum
gratuitum ut ea habita homo semper gratus sit deo. Racionibus autem probatur hec conclusio
et primo sic. Quia sicut se habet potencia ad potenciam ita supremus habitus unius ad
supremum habitum alterius / sed potencia voluntatis est superior quam intellectus ut in 2º le-
dictum est. Igitur cum habitus voluntatis supremus sit caritas ipsa erit superior quam su-
premus habitus intellectus. Et sic erit precipua inter omnes virtutes. Secundo probatur sic. Fi-
des non est superior caritate nec equalis / ergo nulla alia / ergo caritas regina est omnium
virtutum. Consequencia videtur patere. Et probatur prima pars quia si aliqua virtutum esset superior esset et prior / sed nulla
talis est. Non fides / quia sic dominus pretulisset actum fidei actui caritatis quod tamen non
fecit sed econverso / dicit enim Math. 22: Diliges dominum deum tuum etc. et prius hoc est maximum etc. et sic terminum
in hiis duobus mandatis pendet tota lex et prophete / non dixit: Credes, sed diliges.
/ Ergo pretulit actum caritatis actui fidei, ergo et caritatem pretulit fidei et hec racionabiliter.
Tercio probatur sic. Plus coniungit hominem deo caritas quam fides, ergo etc. Consequencia non est
et antecedens patet quia non potest multum credere nisi eciam possit multum diligere. Quarto patet quia
actus eius est magis meritorius quam actus fidei. Correlarie sequitur quod opinio
dicens fidem infusam esse virtutem excellenciorem caritate est falsa. 2º sequitur
quod opinio dicens fidem infusam nullo modo posse esse sine caritate est falsa / patet
quia frustra dixisset apostolus: Si habuero omnem fidem ita ut montes transferam,
caritatem autem non habeam nichil sum. 1 Cor. 13. Quod exponens b. Aug. 15 de
trin. dicit: Sine caritate quippe fides potest quidem esse, sed non et prodesse. 3º sequitur quod
fides non est de essenciali diffinicione caritatis / patet quia si sic impossibile esset fidem
realiter differre a caritate / quia nichil pertinet ad essencialem diffinicionem alicuius
nisi ipsum pertineat ad essenciam eius / sed consequens falsum est quod impossibile sit fidem differre
a caritate / quia fides potest esse sine caritate / ut patet ex dicto Aug. immediate allegato.
Tum quia caritas potest esse sine fide ut in patria / ubi posito quod fides maneat
cum caritate de facto, possibile est tamen beatum habere caritatem et fide carere. Sed contra
hanc terciam conclusionem arguitur. Videtur fides esse dignior caritate et ita excellencior / quia
illa virtus est dignior et eminencior per quam homo efficacius suum finem ultimum
scilicet beatitudinem consequitur / sed fides est huiusmodi iuxta id Heb. xi: Sancti per fidem vicerunt regna,
operati sunt iusticiam, adepti sunt repromissiones, quarum repromissionum una principalis est
eterna beatitudo. Item illa virtus que constituit homines filios dei est dignior virtutum
aliarum et eminencior / sed fides est huiusmodi igitur etc. Maior patet / quia hoc est extremum ad quod homo
per virtutem potest pervenire scilicet quod optetur in filium dei. Minor patet per id quod prima Joh. 4 dicitur: Omnis
qui credit quoniam Jhesus est filius dei ex deo natus est. Et ibidem: Omne quod natum est ex deo
vincit mundum et hec est victoria que vincit mundum fides nostra. Et Joh. 1 dicitur: Dedit eis potestatem
filios dei fieri hiis qui credunt in nomine eius. Item Abacuk 1: Justus ex fide vi-
vit. Item Luce 7 ait salvator ad mulierem peccatricem de qua eiecerat 7 demonia: Fides
tua te salvam fecit. Item ad Ro. 4: Justificati igitur ex fide pacem habeamus ad
deum. Sed opinio contraria erat quam tamen falsa et erronea reputatur a doctoribus quod
dicit quod fides erat virtus excellencior caritate. Quorum motivum tamen in arte hic ad
ductum est auctoritatibus. Et hec opinio ut credo est illorum qui posuerunt / quod intellectus ut
intellectus est prior quam voluntas ut voluntas est. Et ideo fidem que est principalis virtus
intellectus pretulerunt caritati que est principalis virtus voluntatis. Sed credendum est contrarium huius
opinionis esse verum / ut dictum est in conclusione 3ª et eius correlariis et probatum / quod caritas est
prior fide via perfectionis. Et ad hoc sonant multe auctoritates Aug. Ambr. et Jero.
et maxime est ignis et finalior / ideo enim fides infunditur ut deus cognoscatur, cognosci-
tur autem ut propter omnia diligatur. Et sic apparet caritas est terminus collacionis virtutum fidei.
Unde apostolus: Finis precepti est caritas / et quod plenitudo legis est dilectio. Et doctores
ecclesie semper pretulerunt caritatem fidei. Ad primum argumentum negandum est quod per fidem magis
aliquis finem suum consequitur. Et ad apostolum dicendum / quod omnibus fide noverit fidem tamen formatam

caritate denōt quā ideo noiat̄ quia ē hitus directiuus ⁊ iniciū spūal' edifi
cij victoria tn̄ ē p caritatē phr̄. p quā oīa leuia sūt amāti Vn̄ p̄e Cor. 13
apl's oīa talia attribuit caritati dicens Caritas oīa suffert oīa credit oīa
sperat oīa sustinet etc. Sub gͦ victoria nō quemebat p fide solā sed p fidē
caritate informatā Vn̄ oīa talia attribuēda sūt fidei ppter caritatē q ppt qd
vnūqdqꝫ tale ⁊ ipm̄ magis ut dr̄ 1 posꝫ Et io apl's huiꝰ progatiuas soli cari
tati videt' attribuere ut dictū ē Ad 3 dr̄ q fides nō facit nos filios dei
nisi fuerit caritate formata huiꝰ eni filiacō caritati p̄ncipal' attribuit' Et io p̄e Joh
3 dr̄ Videte qualē caritatē dedit nobis deꝰ pr̄ ut filij dei noiem̄ ⁊ simꝰ Vbi
filiacō ascribit' cari. Et apl's dr̄ Ro. 8 Qui spū dei agūt' hij filij dei sūt Agū
tur aut spū dei illi q i caritate radicati sūt. i quoꝝ cordibꝰ caritas dei dif
fusa ē p spm̄ scm̄. ibid' 7. Vn̄ ad auctez beati Joh dr̄ q oīs qui credit ex
caritate q ihūs ē filiꝰ dei ex deo natꝰ ē hʒ eni ibi subaudiēdū ē s. ex caritate.
Demones eni credūt ⁊ contremiscūt ⁊ tn̄ filij dei nō sūt adoptiui cū nulla
hereditatis ptē possidebūt Et ita intelligūt' auctes consimiles sꝫ ordinem sꝫ q vi
ctoria q vincit mundū fides ē s. formata caritate Sic ⁊ illa Justꝰ ex fide
viuit. ex fide s. formata. Hec eciā fides mulierē fecit saluā qa cū caritate fuit.
Et iustificati ex fide caritate informata. Conclō 3ͣ ⁊ vniual. Caritas ē vir
tus ab alijs theologicis distincta pbat' quia hʒ aliud obiectū formale distinctū ab ob
iectis aliaꝝ virtutū. Obiectū eni caritatis ē summū bonū s. deus. considerati sb rōe
supreme bonitatis scipam superiale gmcant Obiectū aut fidei ē deꝰ sub rōne veritatis
sup posse naturale nr̄i intellectꝰ eleuate sꝫ p̄ntē statū. Spei vō sub rōne largitatis
sua altitudine facultatē humanā excedētis Et p' sic. Specialis virtꝰ ē ab alijs di
stīcta caritas ē virtꝰ spāl. qd pz quia sꝫ phm̄ 5 Ethicoꝝ Justicia ē spāl virtus
eo q hʒ aliud viciū spāle sibi oppositū sꝫ caritas ē tal. hʒ eni viciū spāle sꝫ
odiū sibi oppositū ergo. Item obiectū caritatis pprium ⁊ p̄ncipale ē bonitas diuina. In oī
bꝰ aut alijs virtutibꝰ est aliqd bonū diuinū. Sꝫ hoc qd ē cōe sꝫ rem habz
spālem rōnem Et ideo caritas ē spāl virtꝰ ab oībꝰ alijs distincta gͣ tꝫ qa
habitus specificant' ⁊ distinguūt' ex obiectis distinctis. Pz eciā gͦ ex actu ppo.
Constat eni q diligē est actꝰ pprius caritatis. distinctꝰ a credē q ē actꝰ
pprius fidei ⁊ a sperare q ē actꝰ spei Et qa penes diuersitatē actuū p̄ncipaliū
necesse ē esse diuersitatē habituū. Igit' necesse ē ponē habitū caritatis ab alijs differē.
Correlariū p'. Caritas nō est virtꝰ oībꝰ virtutibꝰ cōis ⁊ gnal. vt ex dictis pz
2ͦ seq'. Caritas cū sit virtꝰ spālis. ē habitus vnꝰ indiuisus. nō p spēs
multiplicatꝰ pz sic. Sicut ē vna suprema veritas. sic ē vna suprema bonitas
Igit' sic fides omīa assentit p'me veritati sic ⁊ ppt ipām credit quicquid
credit. sic caritas omīo adheret summe bonitati ⁊ ppt ipaꝫ amat quicquid
amat. Igit' sic fides ē vnꝰ habitus nō p spēs multiplicatꝰ respectu credendoꝝ.
Ita ⁊ caritas ē vnꝰ habitꝰ nō p spēs multiplicatꝰ respectu diligendoꝝ 3ͦ seq'.
Caritas est forma exemplaris [aliaꝝ virtutū] q nunquā pt esse informis. sic fides ⁊
spes dr̄ informis. Pa ps pz p Ambrosiū dicentē q caritas omēs alias virtutes
informat ⁊ ē mr̄ eaꝝ. sine qua nulla vera virtꝰ ē. Io ē forma exemplaris
aliaꝝ virtutū Sicut eni prudencia est forma ⁊ regulatrix omīū virtutū moraliū
sic ⁊ caritas ē forma ⁊ regulatrix aliaꝝ virtutū theologicaꝝ eo q imperat actū inferioꝝ
virtutū. sꝫ q facit eas opari ad suū finē. Vn̄ amor caritatis alijs virtuti
bꝰ imperat ut i actꝰ suos exeant. ⁊ imperando informat ⁊ facit eos meritorios.
⁊ informando dirigit fini vltiō ⁊ i ipō quietat dū facit nos deo adherere et
ipō frui. 2ͣ ps pz' quia forma nō pt esse informis sꝫ caritas ē forma
aliaꝝ virtutū ergo nō pt esse informis. Caritas eni sꝫ scm̄ tho. i scpto est q
da amicicia que requirit cōiunctū inter amātes seu amicos sꝫ nō pt esse
caritas nisi sit participacō diuine vite qd est p graz ⁊ io caritas sine gracia
esse nō pt. ⁊ ita nec informis eē pt. Item Caritas ē motor omīū virtu
cū omēs alias virtutes moueat ad suū finē ⁊ sꝫ hoc dr̄ eaꝝ actꝰ imperare
ipa eē ē ⁊ forma ut dcm̄ ē. Vn̄ omē petm̄ mortale tollit graz inquātū
oppoit' actui alicuiꝰ virtutis. Et qa gra nō pt tolli nisi p petm̄. ideo caritas

tollit' ablata gra. Ad rones au oppositu. Ad pma. dd' q caritas dr finis no
quia ipa sit finis vltimus s3 quia finem vltio pmgit. Ad scdam. Clauditur cad
i diffinicone vt' i e. dd' ad mocz q caritas que pficit omes alias vtutes po'
i diffinicone vtutis infuse sic' z prudecia po' i diffinicone vtutis acquisite q'
prudecia e regula oim vtutu moraliu. Nec tn ex h' seq' q sit virtus gnal
no distincta ab aliis s3 seq' q est gnal pfectio virtutu.

תחלה ישמין ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון · ואותה בזמן שהשבועה
בזמן שהשבועה גבי מלוה משתבע מלוה כמה היה שוה והלוה צריך ·
משלם לבעל הפקדון משלם ואי שהפקדון אצלו · ר׳ נפי׳ בשפר׳ ינאי שנים
שהקרן מהלך בכל מהלך יהיו לו עדים שנגנבה באונס הראיה ראיה דיומא
מוכר עבדיו לאחר גם עשה כלום יהודא וגבר׳ דאפקיד כיפיה גביה דחב׳
כיפי אמ׳ ליה לאו ידעינא היכן אותבינהו · אתא לקמיה דרב נחמן אמ׳ ליה
כל פשיעותא היא · זיל שלים · לא שלים · אגבייה רב נחמן לאפדניה מינה
אתכוון כיפי ואייקר · אמ׳ רב נחמן הדרי כיפי למרייהו והדרא אפדנא למרייהו ·
הוה יתיב בא קמיה דרב נחמן ובפירקין דהמפקיד הוה ואמרי ליה שילם
השבע קנה שומר כפולן הכין ליקני כיפי · ולא אהדר ליה ולא מידי · ושפיר
אהדר ליה מאי עד התם לא אטרחא כבי דינא הכא אטרחא כבי דינא ·
סבר רב נחמן שומא הדר · ואשני הכא דשומא בטעות הוה דהא הוו
יקרין · ואמרי נהרדעי שומא הדרא עד תריסר ירחי שתא · ואמ׳ אמימר
ידעא אנא וסבירא לי דשומא הדר לעולם · והלכתא דשומא הדר לעולם ·
ועשית הישר והטוב בעיני ה׳ · פשיטא שיימא ליה לבעל חוב ואזל איהו
לבעל חוביה ואמרי ליה לא טריפת מגברין דאתית מינה · זבנה אורתא
זבנה מאי הא מעיקרא דארעא נחות ולא מדעתא דזוזי נחית שמו ליה
ואנסיבה און שמו לה מינה ואינסיבה · בעל בנכסי אשתו לוקח הוי · ולא
מהדרינן ליה · דאמ׳ ר׳ יוסי בר׳ יהודה · באושא התקינו האשה שמכרה
מלוג בחיי בעלה ומתה יה בעל מוציא מיד הלקוחות · אגביה איהו ודעתו
פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמ׳ הדרא · וחד אמ׳ לא הדרא · מתני׳
פרה מחבירו · והשאילה לאחר ומתה כדרכה ישבע השוכר שמתה
והשואל משלם לשוכר · אמ׳ ר׳ כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של זה
חזיר הפרה לבעלים · דהעתק הנהו גינאי דכל יומא הוו מפקדי מרייה וגבי
בתא יומא חד אפקידן גביה דחד מינייהו שמעו קלא דבי הלולא אפקידנהו
והוא סיבתא אזל ואתי אגנוב מרייהו אתו לקמיה דרב פטריה משום דכל
יהו נמי לגבי דההיא סבתא הוו מפקדי להון הואיל והאמינו להאי יבולין
דלא מהימנא לך · אמ׳ רבינא כולן כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הגדולים
מפקיד · ואמר רבינא הלכתא שומר שמסר לשומר חייב · ואיבעיא שומר שמסר
חנם דחייב דהא גרוע גרעין לשמירתו · אלא אפילו שומר חנם שמסר
לשכר חייב דאמ׳ ליה את מהימנת לי בשבועה ואיהו לא מהימן לי בשבועה · ואתמר
בה ויצתה לאגם ומתה כדרכה וכו׳ · אמ׳ משמיה דרבנן חייב ורבנן משמיה
אמ׳ פטור · ומודה אבוי דאי הדרה לבי מרה ומתה דפטור · ואמאי על דהאי
ואמ׳ ר׳ יוסי כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של זה וכו׳ · אמ׳ רבי יהוד׳ אמ׳ שמו׳
כר׳ יוסי · ואיתמר נמי אמ׳ ר׳ אלעזר חלוק היה ר׳ יוסי אף בראשונה והלכה
אף בראשונה ור׳ יוחנן אמ׳ מודה היה ר׳ יוסי בראשונה שכבר אמ׳ הריני

II

עלה כיתחין · אמ׳ ליה לא סבר לה מר להא דאמ׳ רב חסדא קובעין זמן שיני והאושי
ושיני · אמ׳ הנהו גברי דאונס ולית בהו משום אבל הכא כיון דאיתנהו בביתא ולא
אתיין מעיקרא ואורדתהו ·· אמ׳ רב יהודה אין קובעין זמנין לא בזוזי נסך ולא
בזוזי תשרי לא במעלי שבתא ולא במעלי יומא טבא ·· מתני׳ אם היה דבר שיש
בו אחריות נכסים חייבין ושלא ·· מתניה ליה ר׳ לר׳ אושעיא בריה לא דבר שיש
בו אחריות ממש אלא כל דבר דאית ביה בעינייה חייבין לאהדורי · אלא קון דבר שיש
בו אחריות · ר׳ יוחנן אמ׳ קרקע וריש לקיש אמ׳ גוף גזילה · ג׳ רב׳ ירוש׳ ר׳ אמ׳ ור׳ ש׳
כמשועבד · יש שאין מלוה בשריס גובה ממשעבדי כך לא גביא מירתי ושמא
דאיקני לא גביא ממשעבדי הא מירתי גבי · וליתה הא פליגא · ורב פפא והמשתעבד
לפניהם קרקע · והא דשמואל לית ליה פלוגתא לא כך אמ׳ שמואל דאיקני לא גביא ממשע׳
פתר לה כשהניח לפניהם גוף גזילה · אמ׳ שמואל דינא דמלכותא דינא דשערקין
קטלי דיקלי וגשרי גישרי ועברינן עלייהו · אמ׳ רבא אבר אתא מיבעי מתנ׳
והנאי לו כבורין ונרגא דהוו שתא יובל שתי דהלא חולת מבריך רבנן ישר׳ דירע
סהדותא לגוי ואזיל ומסקיד להבירויהו דגיס משמתינן ליה · ומפני מילי חד יאמב׳
תרי מסהדי · והוא דיחידין דושר׳ · אמ׳ רבנן ישר׳ מרעא לגוי אמר עבר קישר
משמתינן להעד דקבל עליה כאונסא דאתי ליה מחיותיה · ג׳ ר׳ ירוש׳ · גזל מזה
ועבד לזה · רבינא אמ׳ מעיין אף משני · · מתני׳ · המכיר כלין וספרים ביד אחר
ויצא לו שם גניבה בעיר ישבע לוקח כמה נתן ויטול ואם לאו לא כל הימנו שאני
אני מכרן לאחר ולקחו זה הימנו · ג׳ ר׳ ירוש׳ · ר׳ יהושע בן לוי אמ׳ והוא שיצא
לו שם שנגנבו כלין · רבא אמ׳ צריך להביא ראייה שלא עמו בחזקה לי · ר׳ יוסי אמ׳
אם עשו ויצאו מפלוני לקחתים נאמן · גנב ומכר ואחר כן הוכר הגנב ·
גניבה הדרא לאורח ובתקנת השוק הולכתא כר׳ יוחנן דאמ׳ עשו בו תקנת השוק ·
והילכתא כבוותהו שעשו תקנת השוק בר מגנב מפורסם בחוץ ובהיקפא דידעין
דהאי יהיב ליה זוזי · ערשיא גנב סיפרין זבנינה לפפונאה בתמנן זוזי אזל
פפונאה זבניה לבר מחוזא במאה ועשרין זוזי לסוף הוכר הגנב · אמ׳ רבא ליזיל
מריה דסיפרין ויהיב ליה לבר מחוזא מאה ועשרין זוזי ושקיל סיפריה וליזיל
מריה דסיפרין ולישקול תמנן זוזי מן פפונאה ובתמנן מן גרושא · הגניא
הרי שהיה בורח מבית האיסורין והיה מעברת לפנון ואמ׳ חוט דינר והעבירו
אינו לו אלא שכרו · מתני׳ שטף נהר חמורו וחמור חבירו שלו יפה מנה ושל
חבירו יפה מאתים והניח זה את שלו והציל את של חבירו אינו לו אלא שכרו ואם
אמ׳ לו אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי חייב ליתן לו · בעא מיניה רבה
מרב ירד להציל ושלה שלו מאיליו מהו · אמ׳ ליה משום דרחיקו בזה
ירוש׳ הניח את שלו להציל את של חבירו ושלה את של חבירו מאיליו
לכוס דבר ירד להציל ולא הציל מהו · אינו לו אלא שכרו בם רבנן שיירין שהיו
מהולכה במדבר ועמד להציל עליה גייס לטרפה ועמד אחד מהן והציל ואינהו
הוו יכולין להציל שאירי הדחק ולא הציל ואמאי עצו ואפאנו עצמו אינו מציל

דין אדם
עשיר
המרבה
בשכירות

היכי דמי אי דיכול להציל אפילו סיפא נמי לא מצי ואי דלא יכול להציל אפילו
רישא נמי לעצמו. אמ' רמי בר חמא הכא בשותפין עסיקי' וכגון זה שותף
חולק שלו והציל חבירו אמ' פליגי ולו אמ' לא פליגי הכא בפועלים עסיק' וכדרב
דאמ' רב פועל יכול לחזור אפילו בחצי היום וכמה דלא הדר ביה ברשותיה
דבעל הבית דמי וכי הדר ביה טעמ' אחרינא הוא דכת' כי לי בני ישר' עבדים ולא
עבדים לעבדים. רב אשי אמ' כשיכול להציל על ידי הדחק גלי דעתיה לעצמו
לא גלי דעתיה לא מצי. מתני' הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם
מכת מדינה היא אומ' לו הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו
שדה. גמ' ירוש'. שלוה מסיקין מיד הגזלן מחמת מהו דין יכול לומר
ליה מכל מקום הבלי דידי. ומיין דבעי' יפב חיש'. המודר הנאה מחבירו שוקל
לו את שיקלו. וא"ר אבא בר ממל בשם [illegible] שטר חובו של חבירו שלא מדעתו
מה פלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים. אמ' ר' יוסי על דבני כהנים גדולים
אמרו ואשה על דעתה שתהא אשתו ברעב. ברם הכין מפיים הוינא להין והוא
יהיב לי משכונו. עד כדון בבעל שאינו דוחק. אפילו בבעל נשמעינה מן הדין.
שוקל לו את שיקלו ולא שקל אין ומשכנן אותו. הדא אמרה אפילו בבעל חוב
דוחק. תדע לך שהוא כן דתנינן ומקריב עליו קיני זבין קיני זבות קיני יולדות
חטאות ואשמות. ולא בשל נכנס לתוך ידו כלום. והכא בשלו נכנס לתוך
ידו כלום. ר' יהושע בן לוי אמ' אין אדם [illegible] של חבירו וחייב ליתן לו
בזורעין ומגולגלות. רב אשי אמ' כל הכובש של חבירו חייב ליתן לו חיוביה. ליה דרב
מתני' הגוזל שדה ושלוה מסיקין ולא שמעינן לה. א"ר יוחנן קנס קנסו בגזלן
בנדרים ובכתובות. גמ' ירוש' והלא אין קרקע נגזלת. קנס קנסו לגזלן. ר' יהוש'
בן לוי אמ' אין אדם [illegible] של חבירו וחייבו זרעין וגולגלות. ורבנן יכול למימר
ליה מיהת סדרי. שבועין. ואיתן אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר.
כגון דאנסוה ואמרי ליה ארעתך ואחוו אקעתא דחבריה. ו[illegible] ישר'
שאנסוה גוים והראה מצרן חבירו פטור. ואם נטל ונתן ביד חייב. אמ' רבין
אם הראה מעצמו כמי שנטל ונתן ביד דמי. ההוא גברא דאנסוה גברי גוים
ואחוי אתמרין דר' פנחס בריה דרב חמא בר יוסף. אמרי ליה דרי ואמטו
בהדן דרא ואמטא בהדייהו. אתא לקמיה דרב אשי פטריה. אמרו ליה
רבנן לרב אשי והתניא אם נטל ונתן ביד חייב. אמ' להו הני מילי היכא דלא
אקדיה מעיקרא עלויה. אבל היכא דאוקמוה עלויה מעיקרא מיקלא קלוה.
גמ' ירוש' אבל [illegible] פלוני אפילו נטל ונתן ביד פטור. אבל דיינא דדיין
דגזלה מיחייב ליה. אמרינן דתנן אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה
אחר. [illegible] דהוא שורא דהוו קיימא עלה ביתרי [illegible]
[illegible] והמראה דידי היא [illegible] מיניהו ומסרה [illegible] דמלכא אמ'
אבי יכול למימר אין מסרי ודידי מסרי. אמ' ליה רבנא ליה [illegible]
רבין משמעתין ליה עד דאיתי לה וקמו הרווייהו בדינא יהודא גבריא

ולאו מיתמר עלה אין צריך בית דין מוחזין אבל צריכה בית דין ה
ברשות אינו חייב בה ברשות הרבים חייב בה היתה בין הקברות לא י
אמ' לו אבין היעתיק. אי שאמ' לו החשיב אל ישמע לו. פרק ועוין אמ
וחמשה חייב של שבת הבהמה טעו ילך וישכח אמ' לו הואיל ועליך מצ
לפרוק פרוק פטור של שעון היה זקן ואינה לה חייבין מצוה מן התור
אבל לא לטעון ר' שמע' אומ' אף לטעון ר' יוסי הגלילי אומ' אם יש עלי
ממשאו אינו זקוק לו. שנאמ' תחת משאו משא שיכול לעמוד בו. [illegible]
איזה ראויה שיש בה פגיעה. [illegible]
ואידדה עשו עד פרסה וטעון שכרן. אבידתו ואבידת אביו אבידת
אבידתו ואבידת רבו של רבו קודמת. [illegible]
הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא. ואם אביו שקול כ
אבידת אביו קודמת. היה אביו ורבו נושאין משוי מניח את של רבו ו
מניח את של אביו. היה אביו ורבו בבית השבי פודה את רבו ואחר כך
את אביו. ואם היה אביו חכם פודה את אביו ואחר כך פודה את
גמ' ירו' תלמוד רבו שאמרו רבו שהאיר עיניו במשנתו. [illegible]
בשעה מפתחות אחד וירד ואמ' שהיה מוריד ידו עד שיחין והיה פ
ואחר פותח כוון ושמע דבר זה וקרע מעט [illegible] כל קרע שאינו ש
אינו קרע. ואמ' שלא תלמיד חכם [illegible] זה מפני זה ומקרעין ז
ולעניין אבידה במקום שנהגו אין מחדרין. אלא לרבו מובהק. בעי ר
מרבהון הלכ' חכמ' וצריך לרבן מאי היא. פרק ג' המפק
חבירו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו ישלם ולא רצה לישבע שהרי
שומר חנם נשבע ויצא. נמצא הגנב משלם תשלומי כפל. טבח ומכר
תשלומי ארבעה וחמשה. למי הוא משלם למי שהפקדון אצלו. נשבע ול
ישלם נמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח ומכר משלם תשלומי א
וחמשה. למי הוא משלם לבעל הפקדון. אמ' ר' חייא בר אבא אמ' ר' יו
לא שילם שלם וחמש אלא כיון שאמ' הריני משלם אע"פ שלא שילם יצ
פטור שומר חנם כיון שאמ' משלם מקני ליה כפילה. דלא בעי פטר
מגניבה ואבידה שומר שכר כיון שאמ' [illegible] מקני ליה כפילה
פטר נפשיה בשבורה ומתה. שואל אע"פ ששילם לא מקני ליה כפ
במאי הוה ליה למפטר נפשיה במתה מחמת מלאכה. מתה מחמת מל
לא שכיחא. איכא דאמ' אמ' רב פפא שואל נמי כיון דלא קריני משלם
מקני ליה כפילה. דאי בעי פטר נפשיה במתה מחמת מלאכה. אמ' ל
רב זביד הכי אמ' אביי שואל עד שישלם הואיל וכל הנאה שלו בדיבור
מקני כפילו. אמ' רב הונא משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו ו
שעמ' חיישי שמא עינו נתן בה. אמ' אביי זה נשבע וזה נשבע זה
שאינה ברשותו. וזה נשבע כמה היה שווה. והכי קיימ' אנשבעת

וישב

פסוק ויסתו כתוב במילואו ... יעקב נסיק מיני חכם

החיים ... מאלה תולדות בטעם פשט ... במלה בואת בש"ם ...

והוא נער ... ישראל אהב ... לישראל ... זקונים ...

מזקנים באתנח ... מספיס ... ויהי יי' את יוסף ... בשם יהוה יהוה

ואת סוף ... יהוה ... יהוה ... באשר ... וירד ...

... ויהי ... במקום פשט ... ויהי ...

באלום ... ההיא ... כאלבם ... ומשבע כאולם ...

ואוישו ... ויחפש בגדול ... על ... פי ... והיו ...

מעליקי ... ... ישב ... ... חכם ... חכם

ויגש ... והנה ... נסיק ...

הוא ינום הבן ... באלום ... ומסיק ...

... ויגש ... ויגש ... בן

באתנח ... ... יהוה ... ...

פסוקי בטעם ... ... יהוה

[illegible]

